

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

C 81

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

61ο έτος
2 Μαρτίου 2018

Περιεχόμενα

I Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

529η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ στις 18 και 19 Οκτωβρίου 2017

2018/C 081/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Το δυναμικό των μικρών οικογενειακών και των παραδοσιακών επιχειρήσεων για την προώθηση της ανάπτυξης και της οικονομικής μεγέθυνσης στις περιφέρειες» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	1
2018/C 081/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Χρηματοδότηση από την ΕΕ των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	9
2018/C 081/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τα χωριά και οι κωμοπόλεις σαν καταλύτης για την αγροτική ανάπτυξη: προκλήσεις και ευκαιρίες» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	16
2018/C 081/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κλιματική δικαιοσύνη» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	22
2018/C 081/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι συμπράξεις της ΕΕ για την ανάπτυξη και οι προκλήσεις που εγείρουν οι διεθνείς φορολογικές συμφωνίες» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	29
2018/C 081/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα στην ευρωμεσογειακή περιοχή» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	37
2018/C 081/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η μετάβαση προς ένα πιο βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον — μια στρατηγική ενόψει του 2050» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	44
2018/C 081/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα» (διερευνητική γνωμοδότηση)	57

EL

2018/C 081/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η φορολόγηση στη συνεργατική οικονομία — Ανάλυση πιθανών φορολογικών πολιτικών ενόψει της ανάπτυξης της συνεργατικής οικονομίας» (διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της Εσθονικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ)	65
2018/C 081/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Χρήση της γης για τη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων και τις οικοσυστημικές υπηρεσίες» (διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης της Εσθονικής Προεδρίας)	72
2018/C 081/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έλεγχος της εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ» (Εξέταση από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο) (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	81

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

529η σύνοδος ολομέλειας της ΕΟΚΕ στις 18 και 19 Οκτωβρίου 2017

2018/C 081/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Δέσμη μέτρων συμμόρφωσης α) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο δράσης για την ενίσχυση του δικτύου SOLVIT: απτά οφέλη για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις από την ενιαία αγορά [COM(2017) 255 final — SWD(2017) 210 final] β) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία ενιαίας ψηφιακής πύλης με σκοπό την παροχή πληροφοριών, διαδικασιών και υπηρεσιών υποστήριξης και επίλυσης προβλημάτων, και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2012 [COM(2017) 256 final — 2017/0086 (COD)] γ) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό των όρων και της διαδικασίας μέσω της οποίας η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων να παράσχουν πληροφορίες σε σχέση με την εσωτερική αγορά και άλλους συναφείς τομείς [COM(2017) 257 final — 2017/0087 (COD)]»	88
2018/C 081/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την παρακολούθηση και τη δήλωση των εκπομπών CO ₂ και της κατανάλωσης καυσίμου από τα νέα βαρέα οχήματα» [COM(2017) 279 final — 2017/0111 (COD)]	95
2018/C 081/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση της εφαρμογής της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά — Μία συνδεδεμένη ψηφιακή αγορά για όλους» [COM(2017) 228 final]	102
2018/C 081/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2016» [COM(2017) 285 final] . .	111
2018/C 081/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση του σχεδίου δράσης για την ένωση κεφαλαιαγορών» [COM(2017) 292 final]	117
2018/C 081/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έγγραφο προβληματισμού για την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης» [COM(2017) 291 final]	124
2018/C 081/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έγγραφο προβληματισμού για το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ» [COM(2017) 358 final]	131
2018/C 081/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πανευρωπαϊκού ατομικού συνταξιοδοτικού προϊόντος (PEPP)» [COM(2017) 343 final — 2017/0143 (COD)]	139

2018/C 081/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης» [COM(2017) 206], «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων» [COM(2017) 250 final] και «Πρόταση διοργανικής διακήρυξης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων» [COM(2017) 251 final]	145
2018/C 081/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του νομικού πλαισίου του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1288/2013, (ΕΕ) αριθ. 1293/2013, (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 και της απόφασης αριθ. 1313/2013/ΕΕ» [COM(2017) 262 final — 2017/0102(COD)]	160
2018/C 081/22	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ένα νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση» [COM(2017) 247 final] και «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή» [COM(2017) 248 final]	167
2018/C 081/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1380/2013 σχετικά με την κοινή αλιευτική πολιτική» [COM(2017) 424 final — 2017/0190 (COD)]	174
2018/C 081/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκό πλαίσιο διαλειτουργικότητας — Στρατηγική εφαρμογής» [COM(2017) 134 final]	176
2018/C 081/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων τηλεδιόδων και με τη διευκόλυνση της διασυνοριακής ανταλλαγής πληροφοριών για μη καταβολή οδικών τελών στην Ένωση » [COM(2017) 280 final — 2017/0128 (COD)]	181
2018/C 081/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/62/ΕΚ περί επιβολής τελών στα βαρέα φορτηγά οχήματα που χρησιμοποιούν ορισμένα έργα υποδομής» [COM(2017) 275 final — 2017/0114 (COD)] και «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/62/ΕΚ περί επιβολής τελών στα βαρέα φορτηγά οχήματα που χρησιμοποιούν ορισμένα έργα υποδομής, όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη φορολόγηση των οχημάτων» [COM(2017) 276 final — 2017/0115 (CNS)]	188
2018/C 081/27	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η Ευρώπη σε κίνηση: Θεματολόγιο για κοινωνικά δίκαιη μετάβαση σε καθαρή, ανταγωνιστική και συνδεδεμένη κινητικότητα για όλους» [COM(2017) 283 final]	195
2018/C 081/28	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ-Κορέας — Κεφάλαιο για το εμπόριο και την αειφόρο ανάπτυξη»	201
2018/C 081/29	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανταλλαγή και προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο» [COM(2017) 7 final]	209
2018/C 081/30	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1295/2013 για τη θέσπιση του προγράμματος “Δημιουργική Ευρώπη” (2014 έως 2020)» [COM(2017) 385 final — 2017/0163 (COD)]	215
2018/C 081/31	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ το 2017» (πρόσθετη γνωμοδότηση)	216

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

529Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΣΤΙΣ 18 ΚΑΙ 19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2017

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Το δυναμικό των μικρών οικογενειακών και των παραδοσιακών επιχειρήσεων για την προώθηση της ανάπτυξης και της οικονομικής μεγέθυνσης στις περιφέρειες»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2018/C 081/01)

Εισηγητής: ο κ. Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	26.1.2017
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	«Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή»
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	7.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	199/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει επανειλημμένα την επιδοκιμασία της για τις πολιτικές της ΕΕ που αποσκοπούν στην υποστήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) ⁽¹⁾. Ωστόσο, οι ΜΜΕ είναι μια εξαιρετικά ετερογενής κατηγορία, γεγονός που σημαίνει ότι απαιτούνται ιδιαίτερες προσπάθειες για τη σωστή στόχευση των διαφόρων υποομάδων και ιδιαίτερα των μικρών οικογενειακών και παραδοσιακών επιχειρήσεων.

⁽¹⁾ Βλέπε γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέματα: πολιτικά μέτρα για τις ΜΜΕ, ΕΕ C 27 της 3.2.2009, σ. 7· διεθνείς δημόσιες συμβάσεις, ΕΕ C 224 της 30.8.2008, σ. 32· μια «Small Business Act» για την Ευρώπη, ΕΕ C 182 της 4.8.2009, σ. 30· εξωχρηματοπιστωτικά παράγωγα, κεντρικοί αντισυμβαλλόμενοι και τα αρχεία καταγραφής συναλλαγών, ΕΕ C 54 της 19.2.2011, σ. 44· και πρόσβαση των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση (EESC-2014-06006-00-00-RI-TRA).

1.2. Η σημασία αυτής της υποομάδας έγκειται στο γεγονός ότι η μεγάλη πλειονότητα των θέσεων εργασίας στις περιφέρειες της ΕΕ αφορά αυτό το είδος επιχείρησης. Επαναλαμβάνοντας τα προηγούμενα συμπεράσματά της και υπενθυμίζοντας τις συστάσεις των προγενέστερων γνωμοδοτήσεών της ⁽²⁾, η ΕΟΚΕ επιχειρεί να εξετάσει προσεκτικότερα και να αναλύσει τις προκλήσεις που βιώνουν οι μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται να δοθεί η δυνατότητα εποικοδομητικής συμβολής στη χάραξη πολιτικής, τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

1.3. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει τρόπους υποστήριξης και προώθησης των μικρών οικογενειακών και παραδοσιακών επιχειρήσεων, δεδομένου ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις αποτελούν καθοριστική συνιστώσα της ανάπτυξης νέων δραστηριοτήτων και της παραγωγής εισοδήματος σε περιοχές με περιορισμένους πόρους. Προσδίδουν προστιθέμενη αξία στη διαδικασία περιφερειακής ανάπτυξης, ιδίως στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, διότι έχουν βαθιές ρίζες στην τοπική οικονομία όπου επενδύουν και διαφυλάσσουν την απασχόληση.

1.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, σε πολλές περιφέρειες που εξακολουθούν να υστερούν, υπάρχει σημαντικό αναπτυξιακό δυναμικό και ότι το εν λόγω υποχρησιμοποιούμενο δυναμικό θα μπορούσε να αξιοποιηθεί χάρη στις τοπικές μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις. Η πρόκληση αυτή δεν θα πρέπει να αφορά μόνο την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά και άλλους παράγοντες που πρέπει να έχουν ενεργό συμμετοχή, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι αυτοδιοικητικές αρχές και ορισμένοι τοπικοί ενδιαμέσοι φορείς, όπως οι επιχειρηματικές ενώσεις και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

1.5. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δώσει προσοχή στο γεγονός ότι οι μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις έχουν επηρεαστεί αρνητικά από τις πρόσφατες οικονομικές και βιομηχανικές εξελίξεις και τάσεις. Χάνουν σε ανταγωνιστικότητα και αντιμετωπίζουν αυξανόμενες δυσκολίες κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων τους.

1.6. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί για το γεγονός ότι τα μέσα πολιτικής στήριξης δεν επικεντρώνονται στις μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις που είναι άλλωστε απίθανο να επωφεληθούν σημαντικά από αυτά. Εν γένει, η στήριξη που παρέχεται στις ΜΜΕ είναι προσανατολισμένη στην ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας εντός των ΜΜΕ, καθώς και στις νεοφυείς επιχειρήσεις. Χωρίς να θέτει υπό αμφισβήτηση τη σημασία των εν λόγω πολιτικών, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό όλων των ΜΜΕ θα επωφεληθεί από αυτές και ότι, συνήθως, οι μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις δεν συγκαταλέγονται στο ποσοστό αυτό. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αναθεωρήσει τον ορισμό των ΜΜΕ, που ξεκίνησε με πρωτοβουλία της ΓΔ εσωτερικής αγοράς, Βιομηχανίας, Επιχειρηματικότητας και ΜΜΕ και έχει προγραμματιστεί προσωρινά για τις αρχές του 2019 ⁽³⁾.

1.6.1. Ο ισχύων ορισμός των ΜΜΕ είναι ήδη παρωχημένος και η ΕΟΚΕ πιστεύει, ως εκ τούτου, ότι η προγραμματισμένη αναθεώρησή του θα μπορούσε να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση της φύσης των ΜΜΕ και στη χάραξη καλύτερων πολιτικών προς όφελός τους. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συμπεριλάβει στη διαδικασία διαβούλευσης μια αξιολόγηση του τρόπου εφαρμογής του ισχύοντος ορισμού κατά την υλοποίηση μέτρων πολιτικής για τις ΜΜΕ σε ενωσιακό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, με ιδιαίτερη έμφαση στις μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις.

1.6.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η αναθεώρηση του ορισμού θα πρέπει τουλάχιστον:

- να καταργήσει το «κριτήριο των απασχολούμενων ατόμων» ⁽⁴⁾ από βασικό κριτήριο και να εξασφαλίσει στις ΜΜΕ την ευελιξία να επιλέγουν δύο από τα τρία κριτήρια που θα πρέπει να πληρούν, χρησιμοποιώντας την πλέον επικαιροποιημένη προσέγγιση που ορίζεται στην οδηγία 2013/34/ΕΕ ⁽⁵⁾,
- να προβεί σε διεξοδική ανάλυση των κατώτατων ορίων που καθορίζονται στο άρθρο 2 της σύστασης και να τα επικαιροποιήσει, όποτε αυτό είναι αναγκαίο, μεταξύ άλλων μέσω της σύγκλισής τους με τα όρια που καθορίζονται στην οδηγία 2013/34/ΕΕ,
- να επανεκτιμήσει και να αναθεωρήσει τους περιορισμούς που τίθενται στο άρθρο 3 του παραρτήματος της σύστασης.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό οι μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις να αναγνωριστούν ως ειδική υποομάδα, δεδομένου ότι οι εν λόγω επιχειρήσεις είναι εκείνες που πλήττονται συνήθως περισσότερο από τις αδυναμίες της αγοράς. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά τον σχεδιασμό ειδικά προσαρμοσμένων πολιτικών στήριξης, εστιασμένων στις συγκεκριμένες επιχειρήσεις. Για την αντιμετώπιση των πιεστικότερων προβλημάτων, οι πολιτικές αυτές πρέπει να έχουν ως στόχο τουλάχιστον τα εξής:

- την παροχή βοήθειας για την προσέλκυση και την κατάρτιση του εργατικού δυναμικού,
- την κατάρτιση και επανεκπαίδευση των διευθυντών/ιδιοκτητών,
- την εξασφάλιση πρόσβασης σε υπηρεσίες παροχής συμβουλών,

⁽²⁾ Βλέπε γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέμα: Οικογενειακές επιχειρήσεις, ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 8· ανασκόπηση της πρωτοβουλίας «Small Business Act», ΕΕ C 376 της 22.12.2011, σ. 51· οι διάφοροι τύποι επιχειρήσεων, ΕΕ C 318 της 23.12.2009, σ. 22.

⁽³⁾ Αρχική εκτίμηση των επιπτώσεων (2017)2868537 της 8ης Ιουνίου 2017.

⁽⁴⁾ Άρθρο 4 του παραρτήματος, σύσταση 2003/361/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽⁵⁾ Οδηγία 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013.

- τη βελτίωση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση,
- τη διασφάλιση περισσότερης ενημέρωσης και καλύτερης κατάρτισης για το προσωπικό των τοπικών ενώσεων εργοδοτών και των κατά τόπους τραπεζικών υποκαταστημάτων,
- την παροχή υπηρεσιών μονοαπευθυντικής θυρίδας,
- την επανεξέταση του διοικητικού φόρτου σε τοπικό και ενωσιακό επίπεδο,
- την εξασφάλιση πρόσβασης σε περισσότερη και καλύτερη ενημέρωση σχετικά με τις ρυθμιστικές απαιτήσεις, το τοπικό επιχειρηματικό περιβάλλον και τις ευκαιρίες που προσφέρει η αγορά.

2. Μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις — Ιστορικό πλαίσιο και σημασία

2.1. Πλήθος τοπικών βιομηχανικών εξελίξεων και τάσεων –ψηφιοποίηση, Βιομηχανία 4.0, ταχέως μεταβαλλόμενα επιχειρηματικά μοντέλα, παγκοσμιοποίηση, συνεργατική οικονομία και πιο καινοτόμες πηγές συγκριτικού πλεονεκτήματος– αποτελούν επί του παρόντος το σημείο εστίασης της διαδικασίας χάραξης πολιτικής της ΕΕ. Ταυτόχρονα, χρειάζεται να αναγνωριστεί ότι οι πολίτες θα πρέπει να μπορούν να διαβιούν παντού στην ΕΕ, ακόμη και σε περιοχές όπου η Βιομηχανία 4.0 ενδέχεται να μην φτάνει εύκολα.

2.2. Χωρίς να υπονομεύεται η σημασία αυτών των νέων τάσεων και υποστηρίζοντας, παράλληλα, τις πολιτικές προσπάθειες που αποσκοπούν στην προώθησή τους, είναι απαραίτητο να υπενθυμιστεί ότι η πλειονότητα των θέσεων εργασίας στις περιφέρειες της ΕΕ παρέχεται επί του παρόντος από πολύ παραδοσιακές ΜΜΕ ⁽⁶⁾ και μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις ⁽⁷⁾, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν μακρά ιστορία και δικές τους παραδόσεις, πείρα και πολλές επιχειρηματικές επιτυχίες στο ενεργητικό τους. Αυτή η ομάδα επιχειρήσεων περιλαμβάνει κατά κανόνα τις ακόλουθες υποομάδες:

- μικρές, πολύ μικρές και μονοπωλιακές επιχειρήσεις,
- πολύ παραδοσιακές ΜΜΕ, που δραστηριοποιούνται σε ιστορικά και παραδοσιακά καθορισμένους κλάδους,
- ΜΜΕ σε απομακρυσμένες περιοχές —όπως κωμπολεις, χωριά, ορεινές περιοχές, νησιά κ.λπ.,
- μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις,
- βιοτεχνικές επιχειρήσεις,
- αυτοαπασχολούμενοι.

2.3. Όπως προαναφέρθηκε από την ΕΟΚΕ, οι μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις αποτελούν τη ραχοκοκαλιά πολλών οικονομιών σε παγκόσμια κλίμακα και αυξάνονται με εντυπωσιακό ρυθμό. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην περιφερειακή και στην τοπική ανάπτυξη, καθώς και ιδιαίτερο και εποικοδομητικό ρόλο στο πλαίσιο των τοπικών κοινοτήτων. Οι οικογενειακές επιχειρήσεις είναι περισσότερο σε θέση να αντέξουν δύσκολες περιόδους ύφεσης και στασιμότητας. Οι επιχειρήσεις αυτές διαθέτουν μοναδικά χαρακτηριστικά διαχείρισης διότι οι ιδιοκτήτες τους νοιάζονται βαθιά για τις μακροπρόθεσμες προοπτικές της επιχείρησής τους, ως επί το πλείστον επειδή διακυβεύεται η περιουσία, η φήμη και το μέλλον της οικογένειάς τους. Η διαχείρισή τους χαρακτηρίζεται κατά κανόνα από ασυνήθιστη αφοσίωση στη διαιώνιση της εταιρείας, σε συνδυασμό με αδιάλειπτη μέριμνα για το σύνολο των εργαζομένων τους, καθώς και από την επιδίωξη στενότερων σχέσεων με τους πελάτες τους με μέλημα τη διατήρηση της επιχειρηματικότητας τους δραστηριότητας. Η ΕΟΚΕ κάλεσε στο παρελθόν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υιοθετήσει μια ενεργή στρατηγική, με σκοπό την προώθηση βέλτιστων πρακτικών για τις οικογενειακές επιχειρήσεις στα κράτη μέλη ⁽⁸⁾.

2.4. Τα τελευταία χρόνια, πολλές μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις ήρθαν αντιμέτωπες με αυξανόμενες δυσκολίες κατά την άσκηση των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων, επειδή:

- δεν είναι δεόντως εξοπλισμένες για να προβλέπουν το ταχέως μεταβαλλόμενο επιχειρηματικό περιβάλλον και να προσαρμόζονται σε αυτό,

⁽⁶⁾ Μικρές παραδοσιακές επιχειρήσεις είναι εκείνες που έχουν διατηρήσει το ίδιο επιχειρηματικό μοντέλο για μεγάλο χρονικό διάστημα, και εξυπηρετούν σχετικά μικρές κοινότητες –π.χ. μικρά εστιατόρια και καφετέριες, ανεξάρτητα πρατήρια καυσίμων, αρτοποιεία, οικογενειακά ξενοδοχεία, μικρές εταιρείες στον τομέα των μεταφορών και του εμπορίου κ.λπ.

⁽⁷⁾ Δεν υπάρχει ένας μόνον ορισμός για την οικογενειακή επιχείρηση, αλλά διάφοροι χρηστικοί ορισμοί που έχουν εξελιχθεί με την πάροδο των ετών. Σε αυτούς τονίζεται ότι οικογενειακές επιχειρήσεις είναι εκείνες στις οποίες την επιχείρηση ελέγχει σε μεγάλο βαθμό μια οικογένεια μέσω της συμμετοχής της στην ιδιοκτησία και στις διευθυντικές θέσεις. (Sciascia and Mazzola, *Family Business Review*, τόμος 21, τεύχος 4, 2008). Οι οικογενειακές επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν συνολικά άνω του 85 % όλων των επιχειρήσεων στις χώρες του ΟΟΣΑ. Μερικές από αυτές είναι πολύ μεγάλες εταιρείες, όμως η παρούσα γνωμοδότηση επικεντρώνεται στις μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις.

⁽⁸⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα *Οικογενειακές επιχειρήσεις*, ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 8.

- οι παραδοσιακές επιχειρηματικές τους συνήθειες δεν είναι πλέον τόσο ανταγωνιστικές όσο κατά το παρελθόν, λόγω των μεταβαλλόμενων επιχειρηματικών μοντέλων —ήτοι, της ψηφιοποίησης, των αποτελεσματικότερων τρόπων διοίκησης των επιχειρήσεων, της ανάπτυξης νέων τεχνολογιών,
- έχουν περιορισμένη πρόσβαση σε πόρους —π.χ. σε οικονομικούς πόρους, πληροφορίες, ανθρώπινο κεφάλαιο, δυνατότητες επέκτασης της αγοράς κ.λπ.,
- αντιμετωπίζουν περιορισμούς οργανωτικής φύσης, όπως έλλειψη χρόνου, ποιοτικής και διορατικής ιδιοκτησίας και διαχείρισης, καθώς και αδράνεια ως προς την αλλαγή συμπεριφοράς,
- διαθέτουν περιορισμένες δυνατότητες διαμόρφωσης του εξωτερικού περιβάλλοντος και μικρότερη διαπραγματευτική ισχύ, αλλά εξαρτώνται περισσότερο από το εν λόγω περιβάλλον⁽⁹⁾.

2.5. Υπάρχουν λίγο λιγότερες από 23 εκατ. ΜΜΕ στην ΕΕ και το υψηλότερο ποσοστό κατ' αναλογία προς τον συνολικό αριθμό επιχειρήσεων συγκεντρώνεται στις νότιες χώρες της ΕΕ⁽¹⁰⁾. Οι ΜΜΕ δεν αντιπροσωπεύουν απλώς το 99,8 % του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων στον μη χρηματοπιστωτικό επιχειρηματικό τομέα της ΕΕ⁽¹¹⁾, αλλά απασχολούν και σχεδόν το 67 % του συνολικού αριθμού εργαζομένων και παράγουν περίπου το 58 % της συνολικής προστιθέμενης αξίας του μη χρηματοπιστωτικού επιχειρηματικού τομέα⁽¹²⁾. Οι πολύ μικρές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των μονοπρόσωπων εταιρειών, είναι μακράν οι επιχειρήσεις με τη μεγαλύτερη αριθμητική εκπροσώπηση.

3. Γραμμές πολιτικής και προτεραιότητες σε επίπεδο ΕΕ

3.1. Κοινό κανόνα αποτελεί ο εξορθολογισμός της στήριξης που παρέχεται στις ΜΜΕ, με πρώτιστο μέλημα την ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας εντός των ΜΜΕ, καθώς και την ανάπτυξη των ΜΜΕ⁽¹³⁾. Παρότι η ικανότητα καινοτομίας και παγκοσμιοποίησης αναγνωρίζονται ως δύο από τις σημαντικότερες κινητήριες δυνάμεις της οικονομικής ανάπτυξης, οι ΜΜΕ εμφανίζουν κατά κανόνα αδυναμίες σε σχέση και με τις δύο⁽¹⁴⁾. Οι μισές τυπολογίες μέσων που προσδιορίστηκαν κατά τη διάρκεια της τελευταίας περιόδου χρηματοδότησης επιδιώκουν σχεδόν αποκλειστικά στόχους καινοτομίας. Πρόκειται για μέσα που υποστηρίζουν τις τεχνολογικές και μη τεχνολογικές καινοτομίες, την οικολογική καινοτομία, τη δημιουργία καινοτόμων εταιρειών, τη στήριξη έργων E-A, τη μεταφορά γνώσεων και τεχνολογίας.

3.2. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2007-2013⁽¹⁵⁾, «η στήριξη των ΜΜΕ από το ΕΤΠΑ [...] ανήλθε σε περίπου 47,5 δισεκατ. ευρώ (76,5 % για τη στήριξη των επιχειρήσεων και 16 % των συνολικών κονδυλίων του ΕΤΠΑ για την εν λόγω περίοδο)». Επίσης, «προσδιορίστηκαν περίπου 246 000 δικαιούχοι ΜΜΕ» σε σύνολο 18,5 εκατ. επιχειρήσεων. Η σύγκριση μεταξύ του αριθμού των δικαιούχων και του συνολικού αριθμού επιχειρήσεων καταδεικνύει σαφώς ότι το εν λόγω ποσό είναι απολύτως ανεπαρκές και αποδεικνύει ότι η ΕΕ απέτυχε να στηρίξει αυτήν την πολύ σημαντική κατηγορία επιχειρήσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν ασχολείται με το εν λόγω σημαντικό ζήτημα ελλείψει πόρων και λόγω των εξαιρετικά ποικιλόμορφων χαρακτηριστικών των εν λόγω εταιρειών.

3.3. Κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου, εφαρμόστηκε ένας σχετικά μεγάλος αριθμός μέσων πολιτικής με εκτεταμένη μεταβλητότητα, που απευθύνονταν σε αριθμό δικαιούχων κυμαίνοντο από 1 έως 8 000 — 9 000. Η δημιουργία μέσων τα οποία μπορούν να εφαρμοστούν σε πολύ μικρό αριθμό δικαιούχων είναι σαφώς αναποτελεσματική, πράγμα το οποίο εγείρει το ερώτημα εάν έχει νόημα ο σχεδιασμός τόσο μεγάλου αριθμού μέσων. Επιπλέον, η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητά τους πρέπει να τεθούν υπό αμφισβήτηση, αξιολογώντας τους ανθρώπινους και τους χρηματοοικονομικούς πόρους που προϋποθέτει ο σχεδιασμός τους σε σχέση με τα παραγόμενα αποτελέσματα (εάν υπάρχουν). Ταυτόχρονα, σε μελέτες περιπτώσεων προβλήθηκε μια διαδικασία αυτοεπιλογής ή «ελαστικής στόχευσης» (soft targeting), στο πλαίσιο της οποίας τέθηκε ως στόχος μια συγκεκριμένη ομάδα δικαιούχων (χαρακτηριζόμενη γενικά από μεγαλύτερη ικανότητα απορρόφησης) μέσω αυτού του σχεδιασμού ενός δεδομένου μέσου πολιτικής.

⁽⁹⁾ Διάφορες μελέτες [π.χ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2011· Κέντρο Υπηρεσιών Στρατηγικής και Αξιολόγησης (CSES), 2012· Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2008· ΟΟΣΑ, 1998].

⁽¹⁰⁾ Στη σύσταση 2003/361/ΕΚ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής περιλαμβάνεται ο ορισμός των ΜΜΕ, οι οποίες κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες: πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων που απασχολούν και τον κύκλο εργασιών τους. Οι βασικές στατιστικές πηγές δεν παρέχουν στοιχεία για τις επιχειρήσεις που ορίζονται ως ΜΜΕ, λόγω της αυστηρής εφαρμογής του προαναφερθέντος ορισμού των ΜΜΕ. Τα διαθέσιμα στοιχεία βασίζονται στο κριτήριο του μεγέθους της απασχόλησης. Κατά συνέπεια, τα στατιστικά στοιχεία που παρατίθενται στην παρούσα γνωμοδότηση βασίζονται στον εν λόγω ορισμό. Σημειωτέον ότι, μολονότι η συμπερίληψη των κριτηρίων του κύκλου εργασιών ή/και των συνολικών στοιχείων ενεργητικού δεν θα έπρεπε να μεταβάλλει σημαντικά τα στατιστικά στοιχεία, η εφαρμογή των κανόνων που αφορούν την αυτονομία των επιχειρήσεων θα μπορούσε να επηρεάσει τα αποτελέσματα· σε μελέτη που διενεργήθηκε στη Γερμανία, η εφαρμογή του κανόνα αυτού επέφερε μείωση του συνολικού αριθμού των ΜΜΕ κατά 9 % (CSES, 2012).

⁽¹¹⁾ Ο μη χρηματοπιστωτικός επιχειρηματικός τομέας απαρτίζεται από όλους τους τομείς της οικονομίας της ΕΕ των 28 ή των επιμέρους κρατών μελών, εξαιρουμένων των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, των κρατικών υπηρεσιών, της παιδείας, της υγείας, των τεχνών και του πολιτισμού, της γεωργίας, της δασοκομίας και της αλιείας.

⁽¹²⁾ Ετήσια έκθεση για τις ευρωπαϊκές ΜΜΕ 2014-2015, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽¹³⁾ Τελική έκθεση, Δέση εργασιών 2, Εκ των υστέρων αξιολόγηση των προγραμμάτων πολιτικής συνοχής 2007-2013, με έμφαση στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και στο Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), σύμβαση υπ' αριθ: 2014CE16BAT002, http://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/evaluations/ec/2007-2013/.

⁽¹⁴⁾ Στήριξη των ΜΜΕ — Αύξηση της έρευνας και της καινοτομίας στον τομέα των ΜΜΕ και ανάπτυξη των ΜΜΕ, Δέση εργασιών 2, Πρώτη ενδιάμεση έκθεση, τόμος I: Συγκεφαλαιωτική έκθεση, Εκ των υστέρων αξιολόγηση των προγραμμάτων πολιτικής συνοχής 2007-2013, με έμφαση στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και στο Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), σύμβαση υπ' αριθ: 2014CE16BAT002, Ιούλιος 2015.

⁽¹⁵⁾ Ίδια πηγή με την υποσημείωση 13.

3.4. Κατόπιν διεξοδικής επανεξέτασης ⁽¹⁶⁾ συνολικά 670 μέσων πολιτικής, στο πλαίσιο 50 επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΠ) που υλοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού, προκύπτει ότι η κατανομή μεταξύ των διαφόρων πολιτικών είναι μάλλον ανομοιογενής. Φαίνεται ότι λιγότερο από το 30 % του συνόλου των μέσων πολιτικής εστιάζεται στις ανάγκες των παραδοσιακών επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει την υποστήριξή της στις καινοτόμες επιχειρήσεις με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης ⁽¹⁷⁾. Ταυτόχρονα, όμως, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι τα μέσα πολιτικής είναι δυσανάλογα και κατά κύριο λόγο προσανατολισμένα σε στόχους καινοτομίας για τις ΜΜΕ, δεδομένου, αφενός, ότι οι περισσότερες ΜΜΕ της ΕΕ δεν έχουν –και δεν πρόκειται να αποκτήσουν στο εγγύς μέλλον– δυναμικό καινοτομίας και, αφετέρου, ότι οι βασικές τους επιχειρηματικές δραστηριότητες δεν απαιτούν τέτοιο δυναμικό. Είναι αλήθεια ότι θα μπορούσαν να αναπτυχθούν καινοτόμα προϊόντα με εξαιρετικά χαμηλό κόστος τα οποία να διαθέτουν συγχρόνως υψηλό δυναμικό οικονομικής ανάπτυξης, αλλά αυτό το είδος ανάπτυξης αποτελεί σαφώς την εξαίρεση και όχι τον κανόνα για τις παραδοσιακές και οικογενειακές επιχειρήσεις που λειτουργούν με εντελώς διαφορετική φιλοσοφία. Ορισμένες καινοτομίες είναι εφικτές και σκόπιμες και οι νέες γενιές έχουν αρχίσει να καινοτομούν επειδή διαθέτουν ευρύτητα πνεύματος, αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις η καινοτομία δεν αποτελεί τη βασική δραστηριότητα των εταιρειών αυτών ⁽¹⁸⁾.

3.5. Οι μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις δεν αποτελούν το σημείο εστίασης των μέσων πολιτικής στήριξης, όπως καταδεικνύεται από το γεγονός ότι ελάχιστα μέσα πολιτικής (μόλις το 7 % της συνολικής δημόσιας συνεισφοράς) προσανατολίζονται προς ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένους τομείς, ο συνηθέστερος εκ των οποίων είναι ο τουρισμός. Αυτό καταδεικνύεται επίσης από το γεγονός ότι περίπου το 54 % των δικαιούχων ΜΜΕ προέρχονται από τον μεταποιητικό τομέα και τον κλάδο των ΤΠΕ (10 %), ενώ μόλις το 16 % από τους τομείς του χονδρικού και του λιανικού εμπορίου και το 6 % από δραστηριότητες υπηρεσιών στέγασης και εστίασης που θεωρούνται παραδοσιακοί τομείς. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται από το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια της τελευταίας περιόδου προγραμματισμού, η στήριξη προς τις ΜΜΕ διαρθρώθηκε υπό το πρίσμα της βαθιάς οικονομικής κρίσης, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη μετατόπισης των πόρων από την καινοτομία προς μια γενικότερη οικονομική ανάπτυξη.

3.6. Ταυτόχρονα, τα στοιχεία δείχνουν ότι κατά την πενταετία μετά την έναρξη της κρίσης του 2008, ο αριθμός των ΜΜΕ αυξήθηκε, ενώ παράλληλα σημειώθηκε μείωση της προστιθέμενης αξίας και του αριθμού των εργαζομένων ⁽¹⁹⁾. Τα εν λόγω στατιστικά στοιχεία υποδηλώνουν ότι κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου υπερίσχυσε η «επιχειρηματικότητα από ανάγκη» έναντι της «επιχειρηματικότητας λόγω ευκαιρίας». Προφανώς, οι πολίτες προσπαθούσαν να βρουν τρόπους αντιμετώπισης της κρίσης και οι εταιρείες πάσχιζαν να επιβιώσουν, αλλά η στήριξη δεν ήταν ούτε αρκετή ούτε κατάλληλη ⁽²⁰⁾.

3.7. Σε πολλές πρόσφατες μελέτες καταδείχθηκε σαφώς ότι οι ανάγκες των ΜΜΕ διαφέρουν σημαντικά στη Βόρεια και στη Νότια Ευρώπη, με αξιοσημείωτες διαφορές σε εθνικό επίπεδο. Η άποψη αυτή γίνεται επίσης πλήρως αποδεκτή στην ετήσια έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τις ευρωπαϊκές ΜΜΕ 2014-2015, σύμφωνα με την οποία η ομάδα των χωρών με τις χαμηλότερες επιδόσεις προέρχεται κυρίως από τη νότια Ευρώπη. Οι χώρες αυτές αναφέρουν εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά επιτυχίας από πλευράς έργων, συμπεριλαμβανομένης της συνιστώσας του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» για τις ΜΜΕ.

3.8. Πρόσθετη σοβαρή πρόκληση όσον αφορά την παροχή αποτελεσματικής στήριξης στις μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις αποτελεί το γεγονός ότι οι πολιτικές προώθησης διαμορφώνονται κυρίως βάσει του μεγέθους των υποστηριζόμενων επιχειρήσεων και όχι βάσει πιο ενδεδειγμένων χαρακτηριστικών που επηρεάζουν περισσότερο τις δραστηριότητές τους. Η προσέγγιση αυτή είναι πιθανώς παρωχημένη και υπερβολικά ευρεία και αδυνατεί να συνεκτιμήσει τις διαφορετικές ανάγκες διαφόρων ομάδων, όπως οι μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ τονίζει συνεχώς στις γνωμοδοτήσεις της την ανάγκη καλύτερα στοχευμένων και επακριβέστερα καθορισμένων πολιτικών προώθησης των ΜΜΕ στην Ευρώπη, καθώς και την ανάγκη επικαιροποίησης του ορισμού των ΜΜΕ προκειμένου να αντικατοπτρίζει καλύτερα την ποικιλομορφία τους ⁽²¹⁾.

3.9. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί επειδή μόνον ένα μικρό τμήμα της στήριξης που παρέχεται από το ΕΤΠΑ έχει αποφέρει μέχρι στιγμής τεκμηριωμένα αποτελέσματα ⁽²²⁾, αποδεικνύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ότι ασκεί πραγματική επίδραση στην οικονομία. Το γεγονός αυτό θέτει υπό αμφισβήτηση την πραγματική επίδραση των κεφαλαίων που επενδύονται για τη στήριξη των ΜΜΕ και η ΕΟΚΕ εμμένει ότι χρειάζεται να διενεργηθεί εκτίμηση του πραγματικού αντικτύπου, η οποία να περιλαμβάνει επίσης ανάλυση της στήριξης που παρέχεται στις μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις.

⁽¹⁶⁾ Ίδια πηγή με την υποσημείωση 14.

⁽¹⁷⁾ Βλέπε γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα *Προώθηση καινοτόμων επιχειρήσεων με υψηλό δυναμικό ανάπτυξης*, ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 6.

⁽¹⁸⁾ Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί ο αγροτικός τουρισμός, ο οποίος επί του παρόντος βασίζεται πολύ σε ψηφιακές πλατφόρμες μάρκετινγκ.

⁽¹⁹⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «SME Performance Review Dataset» (Σύνολο δεδομένων στο πλαίσιο της επανεξέτασης των επιδόσεων των ΜΜΕ) [έκδοση 2014].

⁽²⁰⁾ «Επιχειρηματίας από ανάγκη» είναι ένα άτομο που υποχρεώθηκε να γίνει επιχειρηματίας επειδή δεν διέθετε καλύτερη επιλογή. «Επιχειρηματίας λόγω ευκαιρίας» είναι ένα άτομο που έχει επιλέξει ενεργά να ξεκινήσει μια νέα επιχείρηση επειδή αντιλαμβάνεται ότι υπάρχουν ανεκμετάλλευτες ή μη επαρκώς αξιοποιημένες ευκαιρίες. Υπάρχουν στοιχεία που υποδηλώνουν ότι η επίδραση στην οικονομική μεγέθυνση και ανάπτυξη ποικίλλει σημαντικά μεταξύ της επιχειρηματικότητας από ανάγκη και της επιχειρηματικότητας λόγω ευκαιρίας. Σε γενικές γραμμές, η επιχειρηματικότητα από ανάγκη δεν επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη, ενώ η επιχειρηματικότητα λόγω ευκαιρίας έχει θετική και αξιοσημείωτη επίδραση.

⁽²¹⁾ ΕΕ C 383 της 17.11.2015, σ. 64.

⁽²²⁾ Σύμφωνα με τις διαθέσιμες πληροφορίες που προέρχονται από το σύστημα παρακολούθησης και άλλες συμπληρωματικές πηγές (π.χ. αξιολόγηση κατά περίπτωση), μόνο το 12 % του συνόλου των μέσων πολιτικής παρέχουν αξιόπιστα αποδεικτικά στοιχεία για τα θετικά τους επιτεύγματα. Τα μέσα πολιτικής που μπορούν να αξιολογηθούν ως αναποτελεσματικά αντιπροσωπεύουν έως και το 5 % του συνόλου.

3.10. Το ΕΤΠΑ δεν είναι η μοναδική πηγή στήριξης των μικρών οικογενειακών και παραδοσιακών επιχειρήσεων. Υπάρχουν και άλλες πηγές που παρέχουν και αυτές στήριξη στις ΜΜΕ, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ) ⁽²³⁾, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) ⁽²⁴⁾ ή το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) ⁽²⁵⁾, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν είτε μεμονωμένα ή μέσω των εδαφικών μέσων (τοπική ανάπτυξη με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων [CLLD/Community-Led Local Development]) και των ολοκληρωμένων εδαφικών επενδύσεων. Ωστόσο, οι πηγές αυτές δεν εστιάζονται στις μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις, οι οποίες επωφελούνται μόνο από ένα πολύ μικρό τμήμα της διαθέσιμης χρηματοδότησης. Σύμφωνα με εκπροσώπους των μικρών οικογενειακών και παραδοσιακών επιχειρήσεων, οι ανάγκες τους δεν γίνονται δεόντως κατανοητές ή δεν καλύπτονται ικανοποιητικά.

3.10.1. Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί από το γεγονός ότι, κατά τον σχεδιασμό των μέσων πολιτικής στήριξης, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής και οι αρμόδιες διοικήσεις σε ενωσιακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο επιδεικνύουν υπερβολική αυστηρότητα από ορισμένες απόψεις και δεν έχουν κατορθώσει να λάβουν υπόψη τους τις απόψεις των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων, με στόχο την κατανόηση των πραγματικών αναγκών των μικρών και των πολύ μικρών επιχειρήσεων.

3.10.2. Ασφαλώς, η ευθύνη δεν θα πρέπει να αποδίδεται μόνο στη διοίκηση, αλλά και σε ενδιάμεσες οργανώσεις οι οποίες απέτυχαν να προβάλουν αποτελεσματικά τις πραγματικές ανάγκες των ΜΜΕ. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι οι ΜΜΕ φαίνεται να δείχνουν σαφή προτίμηση στις επιχορηγήσεις προς τις επιχειρήσεις, σε αντίθεση με την αυξανόμενη βαρύτητα που δίνεται κατά τον διάλογο σε θέματα πολιτικών στη χρηματοδότηση με ίδια κεφάλαια, στις επιστρεπτές ενισχύσεις και στην έμμεση στήριξη.

3.10.3. Οι εταιρικές σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων και ερευνητικών κέντρων, καθώς και η προσφυγή σε ενδιάμεσους φορείς για την παροχή βοήθειας στις ΜΜΕ, φαίνεται επίσης να μην έχουν αναπτυχθεί τόσο όσο αναμενόταν, παρά την τεράστια προσοχή που προσελκύουν τα εν λόγω θέματα. Υποστηρίζεται ότι αυτή η αναντιστοιχία θα μπορούσε να εξηγηθεί, εν μέρει, λόγω της κρίσης· όμως, κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής ύφεσης, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής θα μπορούσαν να επιλέξουν πιο «παραδοσιακά» μέσα πολιτικής για τη στήριξη των τοπικών οικονομιών σε μια κρίσιμη χρονική στιγμή.

3.10.4. Η δυνατότητα χρήσης διαφόρων ειδικών χρηματοπιστωτικών μέσων είναι πρακτικά ανέφικτη για τις μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις τόσο λόγω των δυσκολιών που συνεπάγεται η υλοποίησή τους όσο και ελλείψει εμπειρίας και γνώσεων.

4. Η ετερογένεια των αναγκών των ΜΜΕ χρίζει αντιμετώπισης

4.1. Οι εξαγωγές των μικρών επιχειρήσεων είναι συνήθως μικρότερες ως ποσοστό του κύκλου εργασιών τους έναντι των μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων, κάτι που υποδηλώνει ότι υπάρχει σχέση μεταξύ του μεγέθους των επιχειρήσεων και των εξαγωγικών τους δυνατοτήτων.

4.2. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση αποτελεί σοβαρό πρόβλημα για τις ΜΜΕ και τις νεοφυείς επιχειρήσεις. Σε ενημερωτική έκδοση της ΕΟΚΕ επισημάνθηκε ότι η ανεπαρκής προσφορά χρηματοδότησης έχει περιορίσει τις δραστηριότητες των ΜΜΕ από το 2008 ⁽²⁶⁾. Ενώ η κατάσταση παρουσιάζει σημάδια βελτίωσης τον τελευταίο καιρό, η πρόοδος είναι βραδύτερη όσο μικρότερο είναι το μέγεθος της επιχείρησης, πράγμα που υποδεικνύει για άλλη μία φορά τη σημασία του μεγέθους για τη διαμόρφωση των αναγκών και των επιδόσεων των επιχειρήσεων. Επιπλέον, οι ΜΜΕ βασίζονται κυρίως σε τραπεζικά δάνεια για τη χρηματοδότησή τους, αλλά το τραπεζικό σύστημα δεν είναι κατάλληλα προσαρμοσμένο για τις ΜΜΕ, ιδίως δε για τις μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις.

4.3. Πρόσφατα, η χρηματοδοτική στήριξη επικεντρώθηκε κυρίως στις νεοφυείς επιχειρήσεις —που αντιπροσωπεύουν πολύ μικρό ποσοστό των ΜΜΕ στην ΕΕ— αλλά η πιεστική ανάγκη κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση αναπτυσσόμενων επιχειρήσεων δεν έχει αντιμετωπιστεί ακόμη επαρκώς, όπως δεν έχει αντιμετωπιστεί ούτε η βασική ανάγκη της συντριπτικής πλειονότητας παραδοσιακών επιχειρήσεων να εξασφαλίσουν τη χρηματοδότηση της κανονικής λειτουργίας τους που έχει υποστεί πλήγμα εξαιτίας της πρόσφατης κρίσης. Έχουν αναφερθεί περιπτώσεις πτώχευσης τραπεζών που προκάλεσαν τη διακοπή της λειτουργίας ορισμένων μικρών επιχειρήσεων απλώς λόγω ταμειακών δυσχερειών.

4.4. Μια άλλη πολύ σοβαρή δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ —σε αντίθεση με τις μεγάλες εταιρείες— σχετίζεται με την πρόσβαση σε πληροφορίες και νέες αγορές. Είναι επίσης πιο δύσκολο για τις εν λόγω επιχειρήσεις να προσλαμβάνουν και να διατηρούν εργατικό δυναμικό υψηλής ειδίκευσης και να συμμορφώνονται με τις αυξανόμενες κανονιστικές και γραφειοκρατικές απαιτήσεις. Αυτή η δυσμενής κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη για τις ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ, οι οποίες βρίσκονται αντιμέτωπες με έλλειψη ευκαιριών συνεργασίας με μεγαλύτερες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της αλυσίδας αξίας τους, με λιγότερες ευκαιρίες συμμετοχής σε ανταγωνιστικούς συνεργατικούς σχηματισμούς, με ανεπαρκή παροχή δημόσιων αγαθών, με δυνατότητα πρόσβασης σε μικρότερο φάσμα εγκαταστάσεων και υποστηρικτικών θεσμών και, συχνά, με μείωση του αριθμού των πελατών τους. Όλοι αυτοί οι παράγοντες ενδέχεται επίσης να προκαλέσουν αύξηση του κόστους διάθεσης των προϊόντων τους στην αγορά.

⁽²³⁾ https://ec.europa.eu/fisheries/cfp/emff_el

⁽²⁴⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/cap-funding_el

⁽²⁵⁾ <http://ec.europa.eu/esf/home.jsp?langId=el>

⁽²⁶⁾ Βλέπε ενημερωτική έκδοση της ΕΟΚΕ με θέμα *Η πρόσβαση των ΜΜΕ και των επιχειρήσεων μεσαίας κεφαλαιοποίησης στη χρηματοδότηση κατά την περίοδο 2014-2020: ευκαιρίες και προκλήσεις*.

4.5. Ως εκ τούτου, για τις παραδοσιακές ΜΜΕ και τις επιχειρήσεις που είναι εγκατεστημένες σε λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της ΕΕ, αυτό που έχει ζωτική σημασία δεν είναι τόσο τα μέσα πολιτικής που αποσκοπούν στην προώθηση της καινοτομίας, στην πρόσβαση σε νέες αγορές, στην εσωτερική, στην πρόσβαση σε κεφαλαιαγορές κ.λπ., όσο εκείνα που βοηθούν τις ΜΜΕ να βελτιωθούν και να αποκτήσουν καλύτερες επιδόσεις στις βασικές τους δραστηριότητες —όπως τα μέσα πολιτικής που διευκολύνουν τη βελτίωση της πρόσβασης σε κοινή τραπεζική χρηματοδότηση, σε πληροφορίες, σε ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και σε άμεσες επιχειρηματικές ευκαιρίες (βελτίωση της καθημερινής λειτουργίας). Για τις εν λόγω επιχειρήσεις, βραχυπρόθεσμα, δεν έχει επίσης νόημα να αρχίσουν να αλλάζουν συμπεριφορά, διότι αυτό που χρειάζεται πρωτίστως είναι η διαφοροποίηση του συνολικού πλαισίου εντός του οποίου δραστηριοποιούνται.

4.6. Ενώ σε ορισμένες χώρες τα εκκολαπτήρια επιχειρήσεων λειτουργούν ομαλά, σε άλλες τα θετικά τους αποτελέσματα είναι αρκετά περιορισμένα. Ο βασικός παράγοντας επιτυχίας έγκειται σε μια νοοτροπία κοινής χρήσης των οργανωτικών πόρων και των δικτύων υποστήριξης, που δεν είναι καταρχήν ιδιαίτερα διαδεδομένη στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ.

4.7. Η αυξανόμενη σημασία της παραγωγής γνωστικού περιεχομένου ως ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος επιτείνει περαιτέρω την ετερογένεια των ΜΜΕ, με αποτέλεσμα να προκαλούνται διακρίσεις μεταξύ των ΜΜΕ με υψηλό αναπτυξιακό δυναμικό από των υπολοίπων ΜΜΕ των οποίων η ανάπτυξη παρακωλύεται από εμπόδια παραδοσιακά συνδεδεμένα με το μικρό τους μέγεθος, τον τόπο εγκατάστασής τους και την πελατειακή τους βάση.

4.8. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποστηρίξει την προσέγγιση «Act Small First» (Δράσε πρώτα σε μικρή κλίμακα) και να επιδείξει ιδιαίτερη προσοχή στις μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις κατά τον σχεδιασμό των μέσων πολιτικής.

4.9. Πριν από 30-40 χρόνια υπήρχαν πολλές υστερούσες περιφέρειες στην Ευρώπη, περιφέρειες οι οποίες απείχαν γεωγραφικά ή λειτουργικά από τις κινητήριες δυνάμεις της οικονομικής ανάπτυξης. Ορισμένες από αυτές είναι σήμερα ευημερούσες χάρη στη συμβολή ανοικτών, υπεύθυνων και μη διεφθαρμένων αυτοδιοικητικών αρχών, στην αποτελεσματική δράση των επιχειρηματικών οργανώσεων και στη δημιουργία τοπικών επιχειρηματικών δικτύων που λειτουργούν αποτελεσματικά.

5. Προκλήσεις και τρόποι αντιμετώπισής τους, με στόχο την καλύτερη προώθηση της ανάπτυξης μικρών οικογενειακών και παραδοσιακών επιχειρήσεων

5.1. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση αποτελεί συχνά διαβόητο πρόβλημα. Σε σύγκριση με τις μεγαλύτερες εταιρείες, οι μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις παρουσιάζουν μεγαλύτερες διακυμάνσεις ως προς την κερδοφορία, την επιβίωση και την ανάπτυξη τους, πράγμα το οποίο εξηγεί τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σχετικά με τη χρηματοδότηση. Οι ΜΜΕ τείνουν, γενικά, να έρχονται αντιμέτωπες με υψηλότερα επιτόκια και με περιορισμένη προσφορά πιστώσεων (credit rationing) ελλείψει επαρκών εγγυήσεων. Οι δυσκολίες ως προς τη χρηματοδότηση διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των επιχειρήσεων που αναπτύσσονται με βραδύ ρυθμό και εκείνων που αναπτύσσονται ταχέως.

5.2. Η επέκταση των επιχειρηματικών κεφαλαίων, των αγορών ιδιωτικών κεφαλαίων —συμπεριλαμβανομένων των ανεπίσημων αγορών και των επιχειρηματικών αγγέλων— της συμμετοχικής χρηματοδότησης (crowdfunding) και, γενικότερα, η ανάπτυξη της Ένωσης Κεφαλαιαγορών βελτίωσαν την πρόσβαση σε επιχειρηματικά κεφάλαια για συγκεκριμένες κατηγορίες ΜΜΕ, αλλά οι μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις θεωρείται απίθανο να μπορέσουν να επωφεληθούν σημαντικά από αυτές τις εξελίξεις και αναμένεται ότι θα εξακολουθήσουν να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από παραδοσιακά τραπεζικά δάνεια. Ακόμη και για τις καινοτόμες, τις νεοφυείς και τις μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, τα μέσα αυτά δεν είναι πάντα εύχρηστα και εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών λόγω του επιπέδου ανάπτυξης των τοπικών κεφαλαιαγορών και της έλλειψης κατάλληλης νομοθεσίας.

5.3. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση με την παροχή εγγυήσεων επιδοκιμάζεται. Εντούτοις, το καθεστώς που επιλέχθηκε φαίνεται να προκαλεί στρεβλώσεις στην αγορά εγγυήσεων και, τελικά, ανεπιθύμητες επιπτώσεις στη δραστηριότητα των οργανισμών εγγυήσεων. Υπάρχουν διαθέσιμα εμπειρικά στοιχεία (η Ισπανία είναι π. χ. μια τέτοια περίπτωση) που υποδεικνύουν ότι οι εμπορικές τράπεζες προτείνουν ρητώς στους υφιστάμενους δανειολήπτες τους να ζητούν εγγύηση —η οποία θα εκδίδεται άμεσα προς όφελός τους από την ΕΕ με τη μορφή άμεσης εγγύησης— προκειμένου να είναι η τράπεζα σε θέση να καλύψει τους υπάρχοντες κινδύνους μέσω της εγγύησης, χωρίς να χρειάζεται να αυξηθεί η κατηγορία κινδύνου στην οποία κατατάσσονται. Οι «μειονεκτούσες ΜΜΕ» (ήτοι, οι ΜΜΕ που πασχίζουν να αποκτήσουν πίστωση) μένουν εκτός. Η αυξημένη διοχέτευση δημόσιου χρήματος, μέσω της παροχής αντεγγυήσεων, θα μεγιστοποιήσει την αποδοτική χρήση των δημόσιων πόρων και θα δημιουργήσει μεγαλύτερο πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα στην αγορά και στην ευρύτερη οικονομία.

5.4. Οι ευρωπαϊκές και τοπικές κανονιστικές επιβαρύνσεις εξακολουθούν να αποτελούν μείζον εμπόδιο για τις μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις, οι οποίες τείνουν να μην διαθέτουν τα κατάλληλα εφόδια για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν λόγω υπερβολικής ρύθμισης. Γι' αυτό το λόγο, χρειάζεται να διευκολυνθεί η πρόσβαση των εν λόγω επιχειρήσεων σε πληροφορίες σχετικά με τους κανονισμούς και να βελτιωθεί η ενημέρωσή τους όσον αφορά τα τεχνικά και περιβαλλοντικά πρότυπα. Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής οφείλουν να διασφαλίζουν ότι οι διαδικασίες συμμόρφωσης δεν είναι ασκόπως δαπανηρές, περίπλοκες ή χρονοβόρες. Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει συστηματικός και προσεκτικός έλεγχος των νέων κανονισμών και της εφαρμογής τους από τις αρμόδιες τοπικές επιχειρηματικές ενώσεις.

5.5. Η πρόσβαση σε καλύτερη πληροφόρηση δεν είναι απαραίτητη μόνο σε σχέση με τις κανονιστικές απαιτήσεις. Η ενημέρωση σχετικά με το τοπικό επιχειρηματικό περιβάλλον και τις ευκαιρίες που προσφέρει η αγορά σε περιφερειακό επίπεδο είναι επίσης ζωτικής σημασίας για τις παραδοσιακές και οικογενειακές επιχειρήσεις. Οι σύγχρονες τεχνολογίες, εάν είναι σχεδιασμένες με τρόπο φιλικό προς τον χρήστη, διαθέτουν τεράστιες δυνατότητες για την κάλυψη του κενού πληροφόρησης. Ιδιαίτερα χρήσιμη θα ήταν η δημιουργία μιας μονοαπευθυντικής θυρίδας με στόχο να καταστούν διαθέσιμες σε ένα ενιαίο σημείο όλες οι απαραίτητες πληροφορίες που επηρεάζουν τις στρατηγικές και τις αποφάσεις των επιχειρήσεων, όπως συμβαίνει ήδη σε ορισμένες χώρες. Τα μέτρα για την ενθάρρυνση των δικτύων πληροφόρησης πρέπει να επιδιώκουν την εξατομίκευση των βάσεων δεδομένων και την αποφυγή του υπερβολικού φόρτου πληροφοριών.

5.6. Τα πρόσφατα μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στις αγορές επικεντρώθηκαν πρωτίστως στις διεθνείς αγορές. Η πολιτική στον εν λόγω τομέα αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των μειονεκτημάτων που βιώνουν οι ΜΜΕ ελλείψει πρόσβασης σε ανθρώπινο δυναμικό, εξωτερικές αγορές και τεχνολογία. Όμως, όπως επισημάνθηκε πιο πάνω, αυτό συχνά δεν έχει μεγάλη σημασία για τις μικρές παραδοσιακές και οικογενειακές επιχειρήσεις. Ως εκ τούτου, οι προσπάθειες θα πρέπει να προσανατολίζονται προς τη βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των διοργανωτών εμπορικών αποστολών σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς και προς την παροχή μεγαλύτερης βοήθειας για την εξεύρεση αξιόπιστων επιχειρηματικών εταίρων. Μια άλλη δυνατότητα στον ίδιο τομέα συνίσταται στην επίταση των προσπαθειών για την αύξηση του «μεριδίου» που λαμβάνουν οι μικρές επιχειρήσεις στο πλαίσιο των δημοσίων συμβάσεων κρατικών προμηθειών.

5.7. Ένα πολύ ιδιαίτερο πρόβλημα που αντιμετώπισαν πρόσφατα οι μικρές παραδοσιακές και οικογενειακές επιχειρήσεις είναι η πρόσβαση σε ειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Η δημογραφική εικόνα σε απομακρυσμένες περιοχές και σε πολυάριθμες περιφέρειες που παρουσιάζουν αναπτυξιακή καθυστέρηση επιδεινώνεται, με αποτέλεσμα να παρατηρείται σημαντική έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού σε πολλές περιοχές. Επομένως, οι εν λόγω επιχειρήσεις χρειάζονται βοήθεια τόσο για τον εντοπισμό και την προσέλκυση ανθρώπινου δυναμικού όσο και για την κατάρτισή του. Τα προγράμματα κατάρτισης θα πρέπει να είναι εξατομικευμένα και να υλοποιούνται κατά τις νεκρές περιόδους. Θα πρέπει επίσης να καθιερωθεί ένα σύστημα για την προσφορά των προγραμμάτων αυτών σε τακτική βάση, δεδομένου ότι οι μικρές επιχειρήσεις ενδέχεται να αντιμετωπίζουν υψηλό ποσοστό αποχωρήσεων.

5.8. Στις οικογενειακές επιχειρήσεις, είναι σύννηες τα παιδιά της ίδιας οικογένειας —ή και όχι— να εργάζονται σε αυτές. Η εν λόγω πρακτική είναι παραδοσιακή και ωφέλιμη για την εκάστοτε επιχείρηση επειδή διευκολύνει την ομαλή μεταβίβασή της από τη μία γενιά στην επόμενη ή την εξοικείωση με το αντικείμενο της μελλοντικής δουλειάς. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι ιδιοκτήτες/διευθυντές χρειάζεται να έχουν πάντοτε κατά νου ότι οι συνθήκες εργασίας πρέπει να είναι συμβατές με τις συμβάσεις υπ' αριθ. 182 και 138 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας περί παιδικής εργασίας.

5.9. Η κατάρτιση είναι απαραίτητη και όχι μόνο για τους εργαζόμενους σε μικρές οικογενειακές και παραδοσιακές επιχειρήσεις. Στις αγροτικές και στις απομακρυσμένες περιοχές, οι τραπεζικοί υπάλληλοι και οι ενώσεις εργοδοτών συχνά δεν διαθέτουν την παραμικρή γνώση σχετικά με τα διάφορα προγράμματα και τις δυνατότητες που παρέχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αλλά ούτε και για τα έγγραφα και τις διαδικασίες που απαιτούνται. Αυτό το δίκτυο ενδιάμεσων φορέων είναι εξαιρετικά σημαντικό για την αποτελεσματική στήριξη των μικρών οικογενειακών και παραδοσιακών επιχειρήσεων. Κρίνεται σκόπιμο να προαχθούν προγράμματα ενημέρωσης και ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των εν λόγω ενδιάμεσων φορέων. Θα πρέπει επίσης να καθιερωθεί ένα ενιαίο σημείο επαφής για όλα τα είδη χρηματοδότησης και προγραμμάτων.

5.10. Σημαντικό μέτρο πολιτικής θα πρέπει να αποτελεί η «ποιοτική αναβάθμιση» των ιδιοκτητών/διευθυντών των μικρών οικογενειακών και παραδοσιακών επιχειρήσεων, δεδομένου ότι στις εν λόγω εταιρείες τα πάντα συναρτώνται άμεσα με τη συγκεκριμένη παράμετρο. Η αναβάθμιση αυτή θα μπορούσε να επιτευχθεί με την ενθάρρυνση της κατάρτισης ή/και με τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες παροχής συμβουλών. Χρειάζεται να προαχθεί η διά βίου μάθηση· τα διαδικτυακά εκπαιδευτικά εργαλεία σε τομείς όπως ο επιχειρηματικός σχεδιασμός, τα πρότυπα παραγωγής, η νομοθεσία για τους καταναλωτές ή άλλες κανονιστικές ρυθμίσεις θα μπορούσαν να είναι ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση.

5.11. Ένα άλλο μέτρο συνίσταται στην προτροπή των μικρών οικογενειακών και παραδοσιακών επιχειρήσεων να επανεπενδύουν τα κέρδη τους. Εάν τους δοθούν κατάλληλα κίνητρα προς το σκοπό αυτό, οι εν λόγω επιχειρήσεις θα καταστούν περισσότερο σταθερές, λιγότερο εξαρτημένες από τραπεζικά δάνεια και λιγότερο ευάλωτες σε κρίσεις.

5.12. Θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμο να συγκεντρωθούν σε έναν συνοπτικό κατάλογο οι βέλτιστες πρακτικές που εφαρμόζονται σε διάφορες χώρες και σε τομείς με αυξημένη παρουσία μικρών οικογενειακών και παραδοσιακών επιχειρήσεων —όπως ο τουρισμός, η γεωργία, η αλιεία κ.λπ.— και, κατόπιν, να παρουσιαστούν στα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Χρηματοδότηση από την ΕΕ των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2018/C 081/02)

Εισηγητής: ο κ. **Jean-Marc ROIRANT**

Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	30.3.2017
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	27.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	188/15/10
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών (ΟΚΠ) διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής του πολίτη στα κοινά στην Ευρώπη. Η συμμετοχική δημοκρατία απαιτεί ενδιάμεσους οργανισμούς προκειμένου να εξασφαλίζει τη συμμετοχή των πολιτών και να τους ενθαρρύνει να εκφράζουν τις θέσεις τους σε κάθε χώρο δράσης της κοινωνίας πολιτών. Μια στιβαρή, ανεξάρτητη και διαφοροποιημένη κοινωνία πολιτών εξασφαλίζεται μέσω της επαρκούς δημόσιας χρηματοδότησης.

1.2. Πέραν των αυξανόμενων δυσκολιών στην πρόσβαση στη δημόσια χρηματοδότηση, η συρρίκνωση, σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, του χώρου δράσης της κοινωνίας πολιτών αποτελεί τη μεγαλύτερη απειλή για τη λειτουργία των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών και για την ευρωπαϊκή δημοκρατία.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να θεσπιστεί πολιτικό και νομοθετικό πλαίσιο σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο προκειμένου να προωθηθεί η ανάπτυξη μιας ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών, η δραστηριότητα της οποίας θα εντάσσεται στο πλαίσιο των αξιών που εκφράζονται με τα θεμελιώδη δικαιώματα.

1.4. Όπως έχουν ήδη πράξει ορισμένα κράτη μέλη σε εθνικό επίπεδο με «χάρτες αμοιβαίων δεσμεύσεων» ή «σύμφωνα», τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα μπορούσαν να ξεκινήσουν μια διαδικασία εγκαθίδρυσης γνήσιου ευρωπαϊκού διαλόγου με τους πολίτες. Πρέπει να ξεκινήσουν εκ νέου οι συζητήσεις για ένα καταστατικό του ευρωπαϊκού σωματείου και ένα καταστατικό του ευρωπαϊκού ιδρύματος, και να εφαρμοστεί το άρθρο 11 της ΣΕΕ για τον διαρθρωμένο διάλογο με την κοινωνία πολιτών.

1.5. Η ΕΕ πρέπει να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να διατηρήσουν ή να αναπτύξουν φορολογικά κίνητρα για τις ιδιωτικές δωρεές, και παράλληλα να διαθέσουν μέρος των φορολογικών τους εσόδων στις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών. Η ΕΕ πρέπει επίσης να εξαλείψει τους φραγμούς στις διασυνοριακές δωρεές μέσω του συντονισμού των φορολογικών νομοθεσιών και διαδικασιών και να επενδύσει στη φιλανθρωπία σε όλη την ΕΕ.

1.6. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα πρέπει να διασφαλίζουν την προώθηση θετικής εικόνας για τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών και να μεριμνούν για την ανεξαρτησία τους, ιδίως ενισχύοντας την ικανότητά τους για δράση και δέσμευση στον τομέα της κοινωνικής καινοτομίας και της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά.

1.7. Η ΕΟΚΕ ζητεί να αναπτυχθεί στρατηγική για τη διευκόλυνση της ανάπτυξης ισχυρής και ανεξάρτητης κοινωνίας πολιτών στην Ευρώπη και να θεσπιστεί Ευρωπαϊός Διαμεσολαβητής για τα ζητήματα ελευθεριών του χώρου δράσης της κοινωνίας πολιτών, στον οποίο οι ΜΚΟ θα μπορούν να αναφέρουν περιστατικά παρενόχλησης ή περιορισμού του έργου τους.

1.8. Όσον αφορά το μελλοντικό πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ), η ΕΟΚΕ καλεί τις αρμόδιες για τον προϋπολογισμό αρχές να αυξήσουν τη στήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, ιδίως μέσω επιδοτήσεων λειτουργίας αλλά και πολυετούς χρηματοδότησης.

1.9. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προτείνει ευρωπαϊκό ταμείο για τη δημοκρατία, τις αξίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα εντός της ΕΕ ⁽¹⁾, το οποίο θα διαθέτει φιλόδοξο προϋπολογισμό, θα είναι άμεσα ανοικτό προς τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών σε όλη την Ευρώπη και του οποίου η διαχείριση θα γίνεται κατά τρόπο ανεξάρτητο —όπως και του Ευρωπαϊκού Ταμείου για τη Δημοκρατία (ΕΤΔ) ⁽²⁾—, με τη συμμετοχή εκπροσώπων της ΕΟΚΕ.

1.10. Για την προώθηση της συμμετοχικής δημοκρατίας, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι το πρόγραμμα «Ευρώπη για τους πολίτες» θα πρέπει να διαθέτει προϋπολογισμό ύψους 500 εκατομμυρίων ευρώ στο επόμενο ΠΔΠ, σύμφωνα με την πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ⁽³⁾. Ομοίως, πρέπει να ενισχυθούν οι δράσεις του προγράμματος Erasmus+ που απευθύνονται στην κοινωνία πολιτών.

1.11. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί την εφαρμογή του κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση με την κοινωνία πολιτών, στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών ταμείων. Η Επιτροπή πρέπει επίσης να καλέσει τις εθνικές και περιφερειακές αρχές να χρησιμοποιούν τις διατάξεις τεχνικής βοήθειας, που έχουν σχεδιαστεί για την τόνωση της οικοδόμησης δεξιοτήτων, για τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών.

1.12. Η ΕΟΚΕ ζητεί να διεξαχθεί μια πιο εμπεριστατωμένη συζήτηση για τον τρόπο εξασφάλισης περαιτέρω συμμετοχής των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών στα ερευνητικά προγράμματα μέσω της ενίσχυσης της σύνδεσης μεταξύ των ερευνητών και της κοινωνίας πολιτών και μέσω της πρότασης μιας νέας ενότητας για τη συμμετοχή των πολιτών και τη δημοκρατία στο πλαίσιο του πυλώνα κοινωνικών προκλήσεων του μελλοντικού προγράμματος-πλαίσιου για την έρευνα.

1.13. Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης και οι προτεραιότητες ισότητας των φύλων πρέπει να ενσωματωθούν στο μελλοντικό ΠΔΠ.

1.14. Η ΕΕ πρέπει να διατηρήσει και να ενισχύσει περαιτέρω την ηγετική της θέση ως δωρητής ανθρωπιστικής βοήθειας και διεθνούς συνεργασίας και να προωθήσει προορατικά μια πλήρως ανεπτυγμένη κοινωνία πολιτών.

1.15. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει επίσης την πρόταση που υπέβαλε η Επιτροπή στην πρότασή της για την αναθεώρηση του δημοσιονομικού κανονισμού να λαμβάνεται υπόψη ως επιλέξιμη δαπάνη ο χρόνος εθελοντισμού (ως άμεση ανταπόκριση στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Στατιστικά εργαλεία για τη μέτρηση του εθελοντισμού» ⁽⁴⁾), καθώς και να διευκολυνθεί η συμπερίληψη των συνεισφορών σε είδος ως συγχρηματοδότηση. Επικροτεί επίσης την έκθεση του Κοινοβουλίου που ζητεί την απλοποίηση της εποπτείας των ταμείων, κυρίως όσον αφορά την κοινή διενέργεια των αξιολογήσεων και των ελέγχων, την επιτάχυνση των απαντήσεων στους αιτούντες και της υπογραφής συμβάσεων και πληρωμών. Η ΕΟΚΕ καλεί τα όργανα της ΕΕ να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με το προτεινόμενο κείμενο, η οποία θα επιτρέπει τη δίκαιη αποτίμηση του χρόνου εθελοντισμού.

1.16. Η ενίσχυση της κοινωνίας πολιτών εξαρτάται από τη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, τόσο για τις μικρότερες οργανώσεις όσο και για τις πλέον μειονεκτούσες ομάδες πληθυσμού. Προς τούτο, η Επιτροπή πρέπει να προσφέρει ποικιλία χρηματοπιστωτικών ρυθμίσεων και να απλοποιήσει περαιτέρω τις διοικητικές διεργασίες, παρέχοντας κατάρτιση και κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή των συμβάσεων και των χρηματοπιστωτικών υποχρεώσεων, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη συνεπή ερμηνεία από τις υπηρεσίες της του κανονισμού για τους δημοσιονομικούς κανόνες.

1.17. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αντιδρά άμεσα με ικανά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της κίνησης διαδικασίας επί παραβάσει κατά κρατών μελών, όταν οι εθνικές διοικητικές ή νομικές διατάξεις περιορίζουν την πρόσβαση εθνικών οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών σε πόρους της ΕΕ, ιδίως δε όταν τους επιβάλλονται όροι χρηματοδότησης που περιορίζουν τον ρόλο τους ως συνηγόρων.

2. Εισαγωγή

2.1. Σε σειρά γνωμοδοτήσεων, η ΕΟΚΕ έχει εξετάσει με το ζήτημα του διαλόγου των πολιτών και της συμμετοχικής δημοκρατίας, τον ορισμό των εννοιών αυτών, την αντιπροσωπευτικότητα των διαφόρων φορέων και τα μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ έχει τονίσει ⁽⁵⁾ ότι η εφαρμογή του άρθρου 11 της ΣΕΕ είναι ζωτικής σημασίας για την ΕΕ στην επιδίωξη δημοκρατικής νομιμοποίησης ενώπιον των πολιτών της.

⁽¹⁾ Το εν λόγω ταμείο θα μπορούσε να επιδιώκει τους ίδιους στόχους με το Ευρωπαϊκό μέσο για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου (ΕΜΔΔΑ): <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁾ Το ΕΤΔ είναι ανεξάρτητος οργανισμός επιχορηγήσεων που θεσπίστηκε το 2013 από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη για την προώθηση της δημοκρατίας στην Ανατολική γειτονία της και πέραν αυτής. Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι μέλη του Διοικητικού συμβουλίου του ΕΤΔ, μαζί με μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εμπειρογνώμονες της κοινωνίας πολιτών.

⁽³⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος «Ευρώπη για τους πολίτες».

⁽⁴⁾ ΕΕ C 170 της 5.6.2014, σ. 11.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 11 της 15.1.2013, σ. 8.

2.2. Ωστόσο, το θέμα του τρόπου με τον οποίο η χρηματοδότηση μπορεί να συμβάλει στη διευκόλυνση της ενεργού συμμετοχής του πολίτη και της συμμετοχικής δημοκρατίας δεν έχει μέχρι στιγμής αποτελέσει αντικείμενο ειδικής γνωμοδότησης.

2.3. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη να αναλυθεί η κατανομή και η αποτελεσματικότητα της χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα αυτόν, τη στιγμή που τα θεσμικά όργανα της ΕΕ προετοιμάζονται για να συζητήσουν την πρόταση σχετικά με το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο μετά το 2020 και είναι έτοιμα να λάβουν απόφαση σχετικά με την αναθεώρηση του δημοσιονομικού κανονισμού.

2.4. Τα ζητήματα της χρηματοδότησης συνδέονται επίσης με την αναγνώριση του κατάλληλου ρόλου και καθεστώτος για τους διάφορους παράγοντες του ευρωπαϊκού διαλόγου πολιτών. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει επανειλημμένα την ανάγκη θέσπισης καθεστώτος ευρωπαϊκού σωματείου ⁽⁶⁾.

2.5. Στο πλαίσιο της παρούσας γνωμοδότησης, ως «οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών» νοούνται οι μη κυβερνητικές και μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, που είναι ανεξάρτητες από τα όργανα του δημοσίου και τα εμπορικά συμφέροντα, και οι δράσεις των οποίων συμβάλλουν σε στόχους του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, όπως η κοινωνική ένταξη, η ενεργός συμμετοχή των πολιτών, η αειφόρος ανάπτυξη σε όλες τις μορφές της, η εκπαίδευση, η υγεία, η απασχόληση, τα δικαιώματα των καταναλωτών, η βοήθεια στους μετανάστες και τους πρόσφυγες και τα θεμελιώδη δικαιώματα ⁽⁷⁾.

3. Ο ρόλος των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών

3.1. Η δραστήρια, πλουραλιστική και ανεξάρτητη κοινωνία πολιτών επιτελεί καθοριστικό ρόλο στην προώθηση της ενεργού συμμετοχής του κοινού στη δημοκρατική διαδικασία και στη διακυβέρνηση και τη διαφάνεια σε ενωσιακό και εθνικό επίπεδο. Μπορεί επίσης να συμβάλει σε δικαιότερες και αποδοτικότερες πολιτικές, και να στηρίξει τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη χωρίς αποκλεισμούς οικονομική ανάπτυξη ⁽⁸⁾. Στον βαθμό που μπορούν «να φθάσουν μέχρι τον πιο [ευάλωτο] και τον λιγότερο ευνοημένο και να δώσουν το δικαίωμα έκφρασης σε εκείνους που δεν ακούγονται επαρκώς», οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών επιτρέπουν μεγαλύτερη συμμετοχή και συμβάλλουν στον καθορισμό των ευρωπαϊκών πολιτικών ⁽⁹⁾.

3.2. Εκτός από τις κοινωνικές λειτουργίες τους και τη δράση τους για τα κοινά, οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών παρεμβαίνουν επίσης, μερικές από αυτές, στον λεγόμενο τομέα της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας και μάλιστα συμβάλλουν σημαντικά στη δημιουργία θέσεων εργασίας.

3.3. Οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών έχουν την ιδιαιτερότητα να συγκεντρώνουν κατά κύριο λόγο πολύ πρόθυμους εθελοντές και εργαζόμενους με πολύ ενεργό συμμετοχή, γύρω από ποικίλα έργα. Ο εθελοντισμός, ο οποίος αντιμετωπίζεται ως η ενεργός έκφραση της συμμετοχής των πολιτών που παρέχει τη δυνατότητα ενίσχυσης των κοινών ευρωπαϊκών αξιών, όπως η αλληλεγγύη και η κοινωνική συνοχή, πρέπει να απολαύει ευνοϊκού περιβάλλοντος ⁽¹⁰⁾.

3.4. Η γνήσια συμμετοχική δημοκρατία χρειάζεται ενδιάμεσους φορείς [συνδικαλιστικές οργανώσεις, οργανώσεις εργοδοτών και ΜΜΕ, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), άλλους μη κερδοσκοπικούς φορείς κ.λπ.] ώστε να επιτευχθεί η ενεργός συμμετοχή των πολιτών και να προωθηθεί ο λαϊκός ενστερνισμός των ευρωπαϊκών θεμάτων με πνεύμα ενδιαφέροντος για τα κοινά, καθώς και η οικοδόμηση μιας Ευρώπης πιο δίκαιας, πιο αλληλέγγυας και με λιγότερους αποκλεισμούς. Η ύπαρξη ισχυρής και διαφοροποιημένης οργανωμένης κοινωνίας πολιτών εξαρτάται από την ύπαρξη επαρκούς δημόσιας χρηματοδότησης και από ένα πλαίσιο που να διευκολύνει την πρόσβαση σε διάφορες μορφές ιδιωτικής χρηματοδότησης.

4. Οι διάφορες μορφές χρηματοδότησης

4.1. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάρχουν πολυάριθμα προγράμματα σε διάφορους τομείς (εκπαίδευση, πολιτισμός, κοινωνία, συμμετοχή του πολίτη, περιβάλλον, θεμελιώδη δικαιώματα, έρευνα, διεθνής συνεργασία, ανθρωπιστική βοήθεια, υγεία κ.λπ.) τα οποία περιλαμβάνουν συγκεκριμένους στόχους που αφορούν τη συμμετοχή της κοινωνίας πολιτών, υπό μορφή έργων κυρίως. Τα θεσμικά όργανα έχουν επίσης αναπτύξει επιχορηγήσεις λειτουργίας, ιδίως προκειμένου να προωθήσουν τη δικτύωση των εθνικών οργανώσεων που ενεργοποιούνται σε διάφορους τομείς και κοινωνικά ζητήματα. Αυτές οι χρηματοδοτικές ενισχύσεις συμβάλλουν λοιπόν στη διαμόρφωση «ευρωπαϊκής κοινής γνώμης».

4.2. Όσον αφορά τη διεύρυνση και τις εξωτερικές πολιτικές, ιδίως τη διεθνή συνεργασία και την ανθρωπιστική βοήθεια, η ΕΕ έχει αναπτύξει προορατική πολιτική για την προώθηση της ανάπτυξης της κοινωνίας πολιτών, ιδίως μέσω ειδικών μέτρων. Η ΕΕ αποτελεί επίσης έναν από τους σημαντικότερους δωρητές παγκοσμίως αναπτυξιακής και ανθρωπιστικής βοήθειας και οι Ευρωπαίοι πολίτες στηρίζουν σε μεγάλο βαθμό την προσέγγιση αυτή ⁽¹¹⁾.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σ. 163.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 88 της 11.4.2006, σ. 41.

⁽⁸⁾ Λευκή βίβλος για την ευρωπαϊκή διακυβέρνηση, 25.7.2001, COM(2001) 428 τελικό.

⁽⁹⁾ COM(2000) 11 τελικό.

⁽¹⁰⁾ Ευρωπαϊκό έτος εθελοντισμού 2011.

⁽¹¹⁾ Βλέπε ιδίως την έρευνα του 2017 http://ec.europa.eu/echo/eurobarometer_en.

4.3. Ωστόσο, όσον αφορά τις εσωτερικές πολιτικές, μετά το 2000 που δημοσιεύθηκε ένα πρώτο έγγραφο συζήτησης της Επιτροπής στο πλαίσιο της διοικητικής μεταρρύθμισης το οποίο υπογράμιζε την ανάγκη διατήρησης υψηλού επιπέδου δημόσιας αρωγής για τη στήριξη του ρόλου των ΜΚΟ, τον καθορισμό μιας συνεπούς προσέγγισης εντός των υπηρεσιών της Επιτροπής και τη βελτίωση της διαχείρισης των επιδοτήσεων, δεν υπήρξε περαιτέρω επαναξιολόγηση της σχέσης μεταξύ της ΕΕ και των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών (ιδίως δυνάμει του άρθρου 11 της ΣΕΕ).

4.4. Η χρηματοδότηση των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών επικεντρώνεται πρωτίστως στον τομέα της ανθρωπιστικής βοήθειας και της διεθνούς συνεργασίας. Σύμφωνα με στοιχεία του 2015, 1,2 δισεκατομμύρια ευρώ διατέθηκαν σε χρηματοδότηση ΜΚΟ (το 15 % περίπου του τομέα «Η Ευρώπη στον κόσμο») ⁽¹²⁾, ενώ η χρηματοδότηση οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών σε άλλους τομείς παραμένει αρκετά περιορισμένη: 0,08 % του τομέα «Βιώσιμη ανάπτυξη: φυσικοί πόροι», 2,5 % του τομέα «Ασφάλεια και ιθαγένεια» και λιγότερο από 0,009 % του τομέα «Εξυπνη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη». Επομένως, είναι επείγον να γίνει αξιολόγηση των ποσών αυτών, αλλά και της αποτελεσματικότητας των προβλεπόμενων μέτρων.

5. Η διαθεσιμότητα δημόσιων πόρων και η συρρίκνωση του χώρου δράσης της κοινωνίας πολιτών

5.1. Πρόσφατες μελέτες και έρευνες, καθώς και η ανάπτυξη μέτρων σε ορισμένες χώρες της ΕΕ, δείχνουν επίσης ότι η κατάσταση του χώρου δράσης της κοινωνίας πολιτών υποβαθμίζεται σε εθνικό επίπεδο σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ ⁽¹³⁾. Η αναθεώρηση του δημοσιονομικού πλαισίου μετά το 2020 και η αναθεώρηση των εν εξελίξει χρηματοδοτικών προγραμμάτων δεν μπορούν να αγνοήσουν αυτήν τη νέα κατάσταση.

5.2. Ο πρόσφατος νόμος της Ουγγαρίας για τη διαφάνεια των οργανώσεων που λαμβάνουν ξένα κεφάλαια, ο οποίος υιοθετήθηκε τον Ιούνιο του 2017, καταδικάστηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρώπης. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει την ανάγκη να διασφαλιστεί από την Επιτροπή ότι τα μέτρα που λαμβάνονται για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες δεν μπορούν να έχουν ανεπιθύμητες συνέπειες όσον αφορά την πρόσβαση των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών σε χρηματοδότηση και χρηματικά δάνεια.

5.3. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, διαπιστώνουμε την ανάπτυξη μέτρων για την εισαγωγή προϋποθέσεων στις επιδοτήσεις των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ρόλου τους ως συνηγόρου ή της ικανότητάς τους να παρίστανται ενώπιον δικαστηρίου ⁽¹⁴⁾.

5.4. Η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση σε πολλές χώρες είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό των δημόσιων παρεμβάσεων υπέρ των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών ή/και τον επαναπροσανατολισμό τους προς βραχυπρόθεσμες επιδοτήσεις. Οι μορφές χρηματοδότησης που επικεντρώνονται κυρίως στα έργα ενδέχεται να εξαναγκάσουν τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών να προσαρμόσουν τις προτεραιότητές τους και να τις οδηγήσουν να απομακρυνθούν από την αρχική τους αποστολή και τις κοινωνικές ανάγκες. Σε ορισμένες χώρες, οι κυβερνήσεις ευνοούν, εις βάρος άλλων οργανώσεων, την ανάπτυξη οργανώσεων ευνοϊκών προς τη στρατηγική τους γραμμή, δημιουργώντας ένα περιβάλλον πολιτικής συνεννοχής, παρατηρείται δε αυξανόμενη έλλειψη διαφάνειας στην κατανομή των επιδοτήσεων.

5.5. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παρακολουθεί στενά την εφαρμογή των εκ των προτέρων αιρεσιμοτήτων κατά την αξιολόγηση των προγραμμάτων, καθώς και όσον αφορά τις συμφωνίες εταιρικής σχέσης, ιδίως σχετικά με την απασχόληση, την άρση των κοινωνικών αποκλεισμών και των διακρίσεων, το περιβάλλον, την ισότητα των φύλων και τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τη συμμετοχή και την ενίσχυση του θεσμικού ρόλου των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών ⁽¹⁵⁾ και τη διαφάνεια των διαδικασιών ανάθεσης συμβάσεων, και να διακόπτει τις πληρωμές εφόσον αυτές δεν τηρούνται. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει επίσης στην Επιτροπή να παρακολουθεί την εφαρμογή του άρθρου 125 σχετικά με την υποχρέωση των διαχειριστικών αρχών να εφαρμόζουν διαφανείς και μη διακριτικές διαδικασίες και κριτήρια επιλογής. Η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνεδριο να αξιολογήσει στην επικείμενη έκθεσή του τη συμμόρφωση με αυτές τις διατάξεις όσον αφορά τις διαδικασίες επιλογής για τις ΜΚΟ.

5.6. Η άνοδος του εξτρεμισμού και του λαϊκισμού και κάθε αντιδημοκρατική ενέργεια αποτελούν απειλή για το σύνολο του δημοκρατικού κεκτημένου και δημιουργούν εχθρικό κλίμα για τους ενδιαφεσους οργανισμούς. Κατά συνέπεια, είναι ανάγκη να επιβεβαιωθεί η σημασία του ρόλου των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών και να αυξηθεί η χρηματοπιστωτική στήριξη της ΕΕ σε αυτές.

⁽¹²⁾ EuropeAid — Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης και Συνεργασίας.

⁽¹³⁾ «Civic Space in Europe 2016», Civicus Monitor.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε τον νόμο για τη γνωστοποίηση συμφερόντων (Lobbying Act) στο Ηνωμένο Βασίλειο —ο οποίος απαγορεύει στις ΜΚΟ να εκφράζουν τις απόψεις τους κατά τη διάρκεια προεκλογικών εκστρατειών ή του πρόσφατου δημοψηφίσματος για την παραμονή του Ηνωμένου Βασιλείου στην ΕΕ— και την υπό εξέλιξη αναθεώρηση του εκλογικού νόμου [Electoral (Amendment) Act] του 2011 στην Ιρλανδία, ο οποίος έχει ως στόχο την αποτροπή της επιρροής τρίτων στις προεκλογικές εκστρατείες, η ερμηνεία του οποίου όμως σχετικά με τον «πολιτικό στόχο», καθώς και τα όρια ιδιωτικών δωρεών στις ΜΚΟ, έδωσαν αφορμή για αντιπαράθεση, κυρίως όσον αφορά τη χρηματοδότηση εκστρατείας υπέρ των εκτρώσεων.

⁽¹⁵⁾ EE L 347 της 20.12.2013, σ. 320.

5.7. Η ΕΟΚΕ ζητεί τη θέσπιση Ευρωπαϊού Διαμεσολαβητή για τα ζητήματα ελευθεριών του χώρου δράσης της κοινωνίας πολιτών, στον οποίο οι ΜΚΟ θα μπορούν να αναφέρουν περιστατικά παρενόχλησης ή περιορισμού του έργου τους.

6. Πιθανές απαντήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο

6.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να θεσπιστεί πολιτικό και νομοθετικό πλαίσιο σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο προκειμένου να προωθηθεί η ανάπτυξη μιας διαφοροποιημένης ευρωπαϊκής κοινωνίας πολιτών, η δραστηριότητα της οποίας θα εντάσσεται στο πλαίσιο των αξιών που εκφράζονται με τα θεμελιώδη δικαιώματα.

6.2. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα πρέπει να διασφαλίζουν την προώθηση θετικής εικόνας για τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών και να μεριμνούν για την ανεξαρτησία τους, ιδίως ενισχύοντας την ικανότητά τους για δράση και δέσμευση στον τομέα της κοινωνικής καινοτομίας και της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά, η οποία συχνά συνδέεται με τη χρηματοδότηση.

6.3. Όπως έχουν ήδη πράξει ορισμένα κράτη μέλη σε εθνικό επίπεδο με «χάρτες αμοιβαίων δεσμεύσεων» ή «σύμφωνα», τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα μπορούσαν να ξεκινήσουν μια διαδικασία αναγνώρισης και εταιρικής σχέσης με τα ευρωπαϊκά αντιπροσωπευτικά όργανα των σωματείων, δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις γνήσιου ευρωπαϊκού διαλόγου με τους πολίτες και τηρώντας όσα προβλέπονται στο άρθρο 11 της ΣΕΕ και σε άλλες σχετικές διεθνείς δεσμεύσεις⁽¹⁶⁾.

6.4. Είναι επίσης επιτακτική η ανάγκη επανέναρξης των συζητήσεων για ένα καταστατικό του ευρωπαϊκού σωματείου —που προτάθηκε από την Επιτροπή το 1992⁽¹⁷⁾— καθώς και για ένα καταστατικό του ευρωπαϊκού ιδρύματος. Έτσι θα προωθηθεί η αναγνώριση των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών και της μεταξύ τους συνεργασίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, και θα συμπληρωθεί το καταστατικό της ευρωπαϊκής εταιρείας που θεσπίστηκε το 2004⁽¹⁸⁾.

6.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ΕΕ θα πρέπει να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να διατηρήσουν τα υφιστάμενα και να αναπτύξουν περαιτέρω φορολογικά κίνητρα για ιδιωτικές δωρεές, αλλά και να αναδιανείμουν μέρος των φορολογικών εσόδων στις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών, να άρουν τα εμπόδια στις διασυνοριακές δωρεές μέσω του συντονισμού των φορολογικών νομοθεσιών και διαδικασιών, καθώς και να επενδύσουν στην ανάπτυξη της φιλανθρωπίας σε ολόκληρη την ΕΕ.

6.6. Όσον αφορά το μελλοντικό πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ), η ΕΟΚΕ καλεί τις αρμόδιες για τον προϋπολογισμό αρχές να αυξήσουν τη στήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, ιδίως μέσω επιδοτήσεων λειτουργίας αλλά και πολυετούς χρηματοδότησης, προκειμένου να εξασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη άνθηση των πρωτοβουλιών.

6.7. Μετά την έγκριση του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, δεν υπάρχει πραγματικό πρόγραμμα στήριξης της κοινωνίας πολιτών όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η σημαντική στήριξη της κοινωνίας πολιτών στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης στο πλαίσιο της προσχώρησής τους στην Ένωση δεν διατηρήθηκε μέσω άλλων μηχανισμών χρηματοδότησης. Οι πρόσφατες εξελίξεις με την άνοδο της τρομοκρατίας και των εξτρεμιστικών και/ή λαϊκιστικών κινημάτων καταδεικνύουν την ανάγκη αυξημένων επενδύσεων στην κοινωνία πολιτών και εξασφάλισης της συνοχής μεταξύ των χωρών όσον αφορά την ανάπτυξή της.

6.8. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προτείνει ευρωπαϊκό ταμείο για τη δημοκρατία, τις αξίες και τα ανθρώπινα δικαιώματα εντός της ΕΕ⁽¹⁹⁾, το οποίο θα διαθέτει φιλόδοξο προϋπολογισμό, άμεσα ανοικτό προς τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών σε όλη την Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένων των οργανώσεων υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που αποσκοπούν στην προώθηση και την προστασία των θεμελιωδών αξιών της ΕΕ. Το ταμείο θα καλύπτει το λειτουργικό κόστος καθώς και τις δικαστικές προσφυγές και τις δράσεις επιτήρησης, και θα αποτελεί αντικείμενο ανεξάρτητης διαχείρισης, κατά τα πρότυπα του Ευρωπαϊκού Ταμείου για τη Δημοκρατία⁽²⁰⁾, με τη συμμετοχή εκπροσώπων της ΕΟΚΕ.

6.9. Το πρόγραμμα «Ευρώπη για τους πολίτες» είναι το μόνο ευρωπαϊκό πρόγραμμα που συμβάλλει συγκεκριμένα στη μείωση του δημοκρατικού ελλείμματος επιτρέποντας σε όλους τους Ευρωπαίους να συμμετέχουν άμεσα στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα, όμως λαμβάνει πολύ μικρές επιδοτήσεις. Μέσα στη σημερινή συγκυρία αμφισβήτησης των ευρωπαϊκών αξιών και της δημοκρατίας, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πρόγραμμα αυτό θα πρέπει να διαθέτει προϋπολογισμό ύψους 500 εκατομμυρίων ευρώ στο επόμενο χρηματοδοτικό πλαίσιο, σύμφωνα με την πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁽²¹⁾. Ομοίως, πρέπει να ενισχυθούν οι δράσεις του προγράμματος Erasmus+ που απευθύνονται στην κοινωνία πολιτών.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε για παράδειγμα τις υποχρεώσεις στο πλαίσιο των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (CRPD) για διαρθρωμένο διάλογο υποστηριζόμενο από ικανή χρηματοδότηση.

⁽¹⁷⁾ ΕΕ C 99 της 21.4.1992, σ. 1.

⁽¹⁸⁾ Καταστατικό της ευρωπαϊκής εταιρείας.

⁽¹⁹⁾ Το εν λόγω ταμείο θα μπορούσε να επιδιώκει τους ίδιους στόχους με το Ευρωπαϊκό μέσο για τη δημοκρατία και τα δικαιώματα του ανθρώπου (ΕΜΔΔΑ): <http://www.eidhr.eu/whatis-eidhr#>.

⁽²⁰⁾ Το ΕΤΑ είναι ανεξάρτητος οργανισμός επιχορηγήσεων που θεσπίστηκε το 2013 από την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη για την προώθηση της δημοκρατίας στην Ανατολική γειτονία της και πέραν αυτής. Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι μέλη του Διοικητικού συμβουλίου του Ευρωπαϊκού Ταμείου για τη Δημοκρατία, μαζί με μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εμπειρογνώμονες της κοινωνίας πολιτών.

⁽²¹⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την εφαρμογή του προγράμματος «Ευρώπη για τους πολίτες».

6.10. Οι περισσότερες οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών αντιμετωπίζουν δυσκολίες πρόσβασης στα διαρθρωτικά ταμεία, ιδίως λόγω της απαιτούμενης συγχρηματοδότησης. Οι διατάξεις για την τεχνική βοήθεια που αποσκοπούν στη στήριξη της ανάπτυξης ικανοτήτων δεν χρησιμοποιούνται επίσης επαρκώς και συχνά προορίζονται αποκλειστικά για τις δημόσιες διοικήσεις. Ο κώδικας δεοντολογίας για την εταιρική σχέση με την κοινωνία πολιτών, που αποτελεί βασικό μέσο, δεν εφαρμόζεται δεόντως στις περισσότερες χώρες⁽²²⁾. Ακόμη και όταν προσκαλούνται οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών στις επιτροπές εποπτείας, ο ρόλος τους είναι περιορισμένος.

6.11. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αντιδρά άμεσα με ικανά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της κίνησης διαδικασίας επί παραβάσει κατά κρατών μελών, όταν οι εθνικές διοικητικές ή νομικές διατάξεις περιορίζουν την πρόσβαση εθνικών οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών σε πόρους της ΕΕ, ιδίως δε όταν τους επιβάλλονται όροι χρηματοδότησης που περιορίζουν τον ρόλο τους ως συνηγόρων.

6.12. Μέσω της συνεχούς σύνδεσης και επαφής τους με τους πολίτες και τις επιτόπιες δραστηριότητες, οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών γνωρίζουν τις κοινωνικές προκλήσεις και ανάγκες, εξακολουθούν ωστόσο να συμμετέχουν ελάχιστα στην έρευνα. Φραγμοί στην πρόσβαση των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών υπάρχουν και στο πρόγραμμα της ΕΕ για την απασχόληση και την κοινωνική καινοτομία (EaSI). Η ΕΟΚΕ ζητεί να διεξαχθεί μια πιο εμπεριστατωμένη σύζηση για τον τρόπο ενίσχυσης της σύνδεσης μεταξύ των ερευνητών και της κοινωνίας πολιτών και προτείνει μια νέα ενότητα για τη συμμετοχή των πολιτών και τη δημοκρατία στο πλαίσιο του πυλώνα κοινωνικών προκλήσεων του μελλοντικού προγράμματος-πλαισίου για την έρευνα.

6.13. Η ανεργία των νέων εξακολουθεί να βρίσκεται σε υψηλό επίπεδο και αποτελεί ένα από τα πιεστικότερα προβλήματα που πρέπει να αντιμετωπίσει η ΕΕ, καθώς αυξάνεται ο αριθμός των νέων που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Στο πλαίσιο αυτό, η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση θα πρέπει να στηρίζει περισσότερο τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών που δραστηριοποιούνται στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων των νέων μέσω της μη τυπικής εκπαίδευσης.

6.14. Στον τομέα του πολιτισμού, οι περισσότερες επιχορηγήσεις δεν είναι κατάλληλες για τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών του πολιτιστικού τομέα, οι οποίες επιπλέον δεν έχουν πρόσβαση σε διάφορα χρηματοπιστωτικά μέσα, όπως σε δάνεια. Υπάρχει έλλειψη πραγματικού έργου για την ευρωπαϊκή διάσταση του πολιτισμού, σε μια εποχή κατά την οποία η διεκδίκηση της ιδιαίτερης ταυτότητας και οι λαϊκιστικές εκφράσεις καθίστανται ολοένα και πιο διαδεδομένες. Αξιοποιώντας κυρίως την πρωτοβουλία «Δημιουργική Ευρώπη», η ΕΕ πρέπει επίσης να παρέχει ισχυρότερη στήριξη στις ανεξάρτητες πολιτιστικές παραγωγές και να επενδύει στην ανάπτυξη και τη βιωσιμότητα των τοπικών, μη κερδοσκοπικών κοινοτικών μέσων ενημέρωσης.

6.15. Όσον αφορά την αναπτυξιακή συνεργασία, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να επενδύσει περισσότερο σε δραστηριότητες συνεργασίας με επίκεντρο τους πολίτες, μεταξύ άλλων σε πτυχές ισότητας των φύλων, διακυβέρνησης, ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιβαλλοντικών δικαιωμάτων, ανθεκτικότητας στην κλιματική αλλαγή, παιδείας και κοινωνικής προστασίας, ιδίως μέσω μιας θεματικής προσέγγισης ανά χώρα, επιδιώκοντας τη στενή συνεργασία με την κοινωνία πολιτών.

6.16. Ο σχεδιασμός του μελλοντικού πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου θα πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και τις προτεραιότητες για την ισότητα των φύλων.

6.17. Η ενίσχυση της κοινωνίας πολιτών εξαρτάται από τη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, τόσο για τις μικρότερες οργανώσεις όσο και για τις πιο μειονεκτούσες ομάδες πληθυσμού. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει στο πλαίσιο αυτό διάφορες μορφές χρηματοδότησης, καθώς και να ασχοληθεί περισσότερο με τη διοικητική απλούστευση. Θα πρέπει να προβλέπονται συστηματικότερα μηχανισμοί εκ νέου επιχορήγησης (ή αλυσιδωτών χρηματοδοτήσεων), όπως αυτοί που εφαρμόζονται στο Ευρωπαϊκό μέσο για τη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα ή στις επιχορηγήσεις του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ). Οι επιδοτήσεις θα πρέπει να χορηγηθούν από έναν ανεξάρτητο εθνικό φορέα κατόπιν διαδικασίας προσκλήσεως για την υποβολή προσφορών⁽²³⁾.

6.18. Οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης εξακολουθούν να έχουν περιορισμένη αναλογικά πρόσβαση σε κεφάλαια. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να ενισχύσει τις ενημερωτικές της εκστρατείες σχετικά με τα διάφορα κονδύλια που απευθύνονται στις ΜΚΟ και να ενθαρρύνει περαιτέρω τις εταιρικές σχέσεις μεταξύ οργανώσεων.

6.19. Θα ήταν επίσης χρήσιμο να θεσπιστεί συστηματικότερη παρακολούθηση και στήριξη προς τις δικαιούχους οργανώσεις, με την προσφορά κατάρτισης σχετικά με τις συμβατικές υποχρεώσεις και τους ελέγχους, η οποία θα πρέπει να παρέχεται και στις διάφορες Γενικές Διευθύνσεις που είναι αρμόδιες για την εφαρμογή του δημοσιονομικού κανονισμού.

⁽²²⁾ AEIDL — Thematic Network on Partnership (Θεματικό δίκτυο για την εταιρική σχέση μόνο στα αγγλικά).

⁽²³⁾ Mid-term NGO evaluation released — EEA Grants (Δημοσίευση της ενδιάμεσης αξιολόγησης των προγραμμάτων των ΜΚΟ).

6.20. Πρέπει να διατίθενται βάσεις δεδομένων που θα περιλαμβάνουν περιγραφή των ήδη υλοποιηθέντων έργων και των ορθών πρακτικών για τους πιθανούς υποψηφίους με σκοπό την προώθηση της καινοτομίας και των εταιρικών σχέσεων. Η Επιτροπή θα πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειές της για τη μείωση του διοικητικού φόρτου κατά τη διαδικασία υποβολής προσφορών, καθώς και κατά τη διαχείριση της χρηματοδότησης, ιδίως μέσω ενιαίου ηλεκτρονικού συστήματος υποβολής προσφορών για τα διάφορα προγράμματα.

6.21. Η αξιολόγηση των προγραμμάτων που διαχειρίζεται άμεσα η Επιτροπή θα πρέπει να είναι πιο διαφανής, αλλά και πιο προσεκτική δεδομένου του σημαντικού αριθμού αιτήσεων για ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις και του χαμηλού ποσοστού επιτυχίας. Ως εκ τούτου, η ανατροφοδότηση θα επιτρέψει στις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών που έχουν υποστεί αποτυχία να βελτιωθούν, και να αυξηθεί έτσι η εμπιστοσύνη στη διαδικασία επιλογής.

6.22. Οι προθεσμίες για την κοινοποίηση και την υπογραφή των συμβάσεων, καθώς και για και τις πληρωμές, πρέπει να μειωθούν σημαντικά προκειμένου να περιοριστεί η ανάγκη τραπεζικών δανείων λόγω έλλειψης ρευστότητας.

6.23. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης από την Επιτροπή να επανεκτιμήσει τα ποσά συγχρηματοδότησης, ιδίως για τις μικρότερες οργανώσεις που δυσκολεύονται πολύ να εξασφαλίσουν άλλα κονδύλια και για όσες δραστηριοποιούνται σε διαδικασίες υπεράσπισης, όπως π.χ. οι οργανώσεις προστασίας των καταναλωτών, οι περιβαλλοντικές ενώσεις, οι οργανώσεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή ακόμη οι οργανώσεις προώθησης της ενεργού συμμετοχής του πολίτη. Αυτό είναι ακόμη πιο απαραίτητο καθώς οι κανόνες συγχρηματοδότησης αυξάνουν τον διοικητικό φόρτο που βαρύνει τις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών, με τους κινδύνους που αυτό συνεπάγεται λόγω της ποικιλομορφίας των συμβατικών και δημοσιονομικών κανόνων μεταξύ των χορηγών κεφαλαίων.

6.24. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει επίσης θερμά την πρόταση που υπέβαλε η Επιτροπή στην πρότασή της για την αναθεώρηση του δημοσιονομικού κανονισμού ⁽²⁴⁾ να λαμβάνεται υπόψη ως επιλέξιμη δαπάνη ο χρόνος εθελοντισμού, καθώς και να διευκολυνθεί η συμπερίληψη των συνεισφορών σε είδος ως συγχρηματοδότηση. Η πρόταση αποτελεί άμεση ανταπόκριση στην έκκληση που απηύθυνε η ΕΟΚΕ μέσω της γνωμοδότησής της με θέμα «Στατιστικά εργαλεία για τη μέτρηση του εθελοντισμού» ⁽²⁵⁾. Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την ικανοποίησή της για την έκθεση του Κοινοβουλίου, αλλά και για την πρόταση του Συμβουλίου σχετικά με την εισαγωγή εξαίρεσης από τον κανόνα περί μη αποκόμισης κέρδους για τα μη κερδοσκοπικά σωματεία. Η ΕΟΚΕ καλεί τα όργανα της ΕΕ να καταλήξουν σε συμφωνία σχετικά με το προτεινόμενο κείμενο, η οποία θα επιτρέψει τη δίκαιη αποτίμηση του χρόνου εθελοντισμού.

6.25. Η διαφάνεια ως προς την πρόσβαση και τον έλεγχο της χρηματοδότησης θα πρέπει να βελτιωθεί με τη θέσπιση σαφών κατευθυντήριων γραμμών για τους ελέγχους της Επιτροπής και, στην περίπτωση χρηματοδότησης από πολλαπλούς χορηγούς, με τον συνυπολογισμό των εκ των προτέρων αξιολογήσεων και επιλογών των εταίρων, αλλά και των εκ των υστέρων επαληθεύσεων και ελέγχων εκ μέρους των λοιπών χορηγών.

6.26. Επιπλέον, θα πρέπει να διευκολυνθεί η πρόσβαση του κοινού στα ποσά και τους στόχους της χρηματοδότησης, χάρη στη μεταρρύθμιση του συστήματος δημοσιονομικής διαφάνειας της Επιτροπής. Οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν τις ετήσιες πληρωμές αντί των πολυετών δεσμεύσεων και να γίνουν περισσότερο αξιόπιστες μέσω της εναρμόνισης των βάσεων δεδομένων των διαφόρων προγραμμάτων. Ταυτόχρονα, οι ΜΚΟ πρέπει να συνεχίσουν να εφαρμόζουν τα υψηλότερα πρότυπα διαφάνειας και αυτοελέγχων.

6.27. Τέλος, η Επιτροπή θα πρέπει να αναπτύξει εποικοδομητικό και διαρκή διάλογο μεταξύ των διαφόρων Γενικών Διευθύνσεων και των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, ώστε να εξεταστούν οι ορθές και μη πρακτικές και να αναπτυχθεί πιο συνεκτική προσέγγιση.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽²⁴⁾ COM(2016) 605 final.

⁽²⁵⁾ EE C 170 της 5.6.2014, σ. 11.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τα χωριά και οι κωμοπόλεις σαν καταλύτης για την αγροτική ανάπτυξη: προκλήσεις και ευκαιρίες»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2018/C 081/03)

Εισηγητής: ο κ. Tom JONES

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	22.9.2016
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	3.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	129/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

Συμπεράσματα

1.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι παρά τη μείωση των ισορροπημένων πληθυσμών και της παραδοσιακής οικονομικής δραστηριότητας, σε πολλά χωριά και κωμοπόλεις παρατηρούνται επαρκή στοιχεία ορθής πρακτικής ώστε να είμαστε αισιόδοξοι για το αειφόρο μέλλον σε πολλούς, αν όχι σε όλους τους αγροτικούς οικισμούς. Οι οικισμοί αυτοί μπορούν να αποτελέσουν καταλύτες για ευρύτερη ανανέωση και βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου.

1.2. Ωστόσο, η αισιοδοξία αυτή εξαρτάται από τη συνεχή και ολιστική προσπάθεια συμμετοχής ατόμων και οικονομικών πόρων σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης και σε όλους τους τομείς, ιδιωτικό και δημόσιο.

Συστάσεις

1.3. Η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπέρ των «έξυπνων χωριών», ιδίως δεδομένων των υποσχέσεων όσον αφορά τη συνεργασία μεταξύ των Διευθύνσεων. Τα εθνικά και περιφερειακά Προγράμματα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ), τα οποία η ΓΔ AGRI συνδιαχειρίζεται με τα κράτη μέλη, είναι ζωτικής σημασίας, ωστόσο δεν μπορούν να επενδύσουν ικανούς πόρους στην πρωτοβουλία χωρίς τη συνδρομή άλλων εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών δημοσίων επενδύσεων. Η ΕΟΚΕ σημειώνει και στηρίζει την υπό κατάρτιση γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών για τα Έξυπνα χωριά ⁽¹⁾.

1.4. Οι ταχείες ευρυζωνικές συνδέσεις —κινητές και σταθερές— είναι καθοριστικής σημασίας για τις προοπτικές οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των έξυπνα αναπτυσσόμενων χωριών και κωμοπόλεων, και πρέπει να είναι καθολικά προσβάσιμες, όπως εγγυάται η «αγροτική θωράκιση» που επισημαίνεται στη διακήρυξη Cork 2.0 του 2016.

1.5. Οι δημόσιες υπηρεσίες στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας, καθώς και της παιδικής μέριμνας, θα πρέπει να είναι διαθέσιμες, ολοκληρωμένες και να είναι καινοτόμες στη χρήση της τεχνολογικής προόδου.

⁽¹⁾ Αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών μέσω έξυπνων χωριών (δεν έχει δημοσιευθεί στην ΕΕ)

1.6. Οι αρχές σχεδιασμού στις αγροτικές περιοχές θα πρέπει να υποστηρίξουν μια διαδικασία που θα επιτρέπει την ανανέωση των πλεοναζόντων κτιρίων σε χωριά και κωμοπόλεις, εξασφαλίζοντας χαμηλές τιμές για τις νεοφυείς επιχειρήσεις και αντισταθμιστικές εισφορές από εγχειρήματα λιανεμπορίου στα περίχωρα των πόλεων. Κατά την παράδοση τέτοιων ανακαινισμένων κτιρίων, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες τόσο των τοπικών ΜΚΟ όσο του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα.

1.7. Η κακή συνδεσιμότητα των μεταφορών συνιστά μια ακόμη πρόκληση και η από κοινού χρήση μεταφορικών μέσων, καθώς και τα λεωφορεία και αυτοκίνητα κοινοτικής ιδιοκτησίας συνιστώνται όπου αποσύρεται ο ιδιωτικός τομέας.

1.8. Όπου είναι δυνατόν, οι εργοδότες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να υποστηρίξουν την τηλεργασία και να αξιοποιούν τα πιθανά οφέλη των συμπράξεων αγροτικών/αστικών περιοχών. Η συμβολή τόσο του αγροτουρισμού όσο και του τουρισμού της υπαίθρου, οι δραστηριότητες που συνδέονται με την υγεία και η δημιουργία εμπορικού σήματος τοπικών αγροτικών και βιοτεχνικών προϊόντων, αλλά και η αύξηση του πολιτιστικού και ιστορικού καταλόγου εκδηλώσεων είναι πολύ σημαντική στο πλαίσιο αυτό. Μέσω της ενεργού στήριξης του ΠΑΑ, υπάρχουν περιθώρια για τους επιχειρηματίες να προσελκύσουν εισερχόμενες επενδύσεις και να δημιουργήσουν και να εμπορευθούν προϊόντα προστιθέμενης αξίας.

1.9. Η διακυβέρνηση σε άκρως τοπικό επίπεδο είναι εθνικό ή περιφερειακό ζήτημα. Ωστόσο, τα χωριά και οι κωμοπόλεις χρειάζονται χειραφέτηση με μεγαλύτερες εξουσίες και πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους για να καθοδηγήσουν και να υποστηρίξουν τις επιθυμίες των κατοίκων τους.

1.10. Το πρόγραμμα LEADER και οι ομάδες τοπικής δράσης θα πρέπει να υποστηριχθούν πλήρως στις προσπάθειές τους να προάγουν την τοπική ανάπτυξη, με την ενθάρρυνση της σύστασης και της ανάπτυξης ιδιωτικών και μη κερδοσκοπικών επιχειρήσεων, αλλά και με τη διασφάλιση ενός κοινοτικού πνεύματος δέσμευσης και στήριξης. Με βελτιωμένη συνεργασία, αυτές οι προσπάθειες θα μπορούσαν να επεκταθούν μέσω της Τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων (CLLD).

1.11. Πάνω από όλα, οι άνθρωποι στα χωριά και τις κωμοπόλεις θα πρέπει να είναι προσηλωμένοι σε μια αίσθηση κοινότητας που θα ενθαρρύνει την ηγεσία εκ των έσω. Τα σχολεία και οι τοπικοί φορείς καθοδήγησης θα πρέπει να προάγουν την ηγεσία. Οι αναδυόμενοι ηγέτες χρειάζονται την πλήρη υποστήριξη συμβουλευτικών οργανισμών και ΜΚΟ με πρόσβαση σε βέλτιστες πρακτικές και συναφή παρόμοια εγχειρήματα.

1.12. Τα αναδυόμενα και έξυπνα αναπτυσσόμενα χωριά θα πρέπει να προβάλλονται σε περιφερειακό, εθνικό και ενωσιακό επίπεδο. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και οι ενδιαφερόμενοι φορείς θα πρέπει να διοργανώνουν μια ετήσια ημέρα εορτασμού για την προώθηση των επιτυχημένων, συνεκτικών κοινοτήτων χωριών και κωμοπόλεων.

1.13. Για την ενίσχυση και την ανάπτυξη πραγματικής εταιρικής σχέσης μεταξύ των πόλεων ή μεγάλων κωμοπόλεων και των γειτονικών τους οικισμών, η ΕΟΚΕ στηρίζει τις συστάσεις του εγγράφου R.E.D ⁽²⁾ του 2016, με τίτλο «Making Europe Grow with its Rural Territories» (Κάνοντας την Ευρώπη να αναπτύσσεται με τις αγροτικές της περιοχές) και το πιλοτικό πρόγραμμα αδειοποίησης κωμοπόλεων του Carnegie Trust. Οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και της κυκλικής οικονομίας πρέπει να διέπουν τις αστικές/αγροτικές εταιρικές σχέσεις.

1.14. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την έκκληση, που απευθύνει το Ευρωπαϊκό Αγροτικό Μανιφέστο που εγκρίθηκε από το 2ο Ευρωπαϊκό Αγροτικό Κοινοβούλιο τον Νοέμβριο του 2015, για «αυξημένη συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων, των οργανώσεων και των αρχών στις αγροτικές και τις αστικές περιοχές ώστε να αξιοποιηθούν πλήρως τα οφέλη των κοινωνικών, πολιτιστικών και οικονομικών δεσμών που μπορεί να δημιουργήσει αυτή η συνεργασία, και για εντατική ανταλλαγή ιδεών και ορθών πρακτικών μεταξύ των ιδυνόντων των αγροτικών και αστικών περιοχών».

1.15. Η ΕΟΚΕ συνιστά η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να καταρτίσει εξατομικευμένα προγράμματα στήριξης για τις μικρές επιχειρήσεις της υπαίθρου, τόσο τις ιδιωτικές όσο και τις κοινωνικές, συμπεριλαμβανομένων των συνεταρισμών, όπως υποσχέθηκε στο πρόγραμμά της για την περίοδο 2017-2019.

1.16. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Νέων Γεωργών (CEJA) και άλλοι αντιπροσωπευτικοί φορείς των νέων πρέπει να υποστηριχθούν προκειμένου να ανοίξουν το δρόμο για φόρουμ νέων στις τοπικές κοινότητες, τα οποία θα χαλυβδώσουν τη δράση για τις ανάγκες και τις προσδοκίες τους. Οι νέοι χρειάζονται ισχυρότερη φωνή στην ανάπτυξη οικονομικών και κοινωνικών λύσεων, ενώ η κατάρτιση, η καθοδήγηση και η χρηματοπιστωτική στήριξη πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στις προσδοκίες τους.

⁽²⁾ R.E.D.: Αγροτικός χαρακτήρας — Περιβάλλον — Ανάπτυξη.

1.17. Ο στόχος υπ' αριθμόν 11 στον κατάλογο στόχων βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών αναφέρεται στις πόλεις και τις κοινότητες. Τα βιώσιμα χωριά και οι κωμοπόλεις πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στις «κοινότητες».

1.18. Οι πολιτιστικές αξίες των χωριών και των κωμοπόλεων πρέπει να διαδραματίσουν εξέχοντα ρόλο στην εκστρατεία δημοσιοποίησης και στις πρωτοβουλίες του ευρωπαϊκού έτους Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2018. Σημαντική συμβολή στην προαγωγή των παραδόσεων και του πολιτισμού μπορούν να έχουν οι γηραιότεροι κάτοικοι των χωριών και άρα κρίνεται σκόπιμο να δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες για την ενεργοποίησή τους σε αυτά τα ζητήματα.

1.19. Η ΕΟΚΕ συνιστά την ανταλλαγή «ορθών πρακτικών» σε όλα τα επίπεδα. Αυτό συμβαίνει ήδη στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών ΕΔΑΑ, ELARD, Ecnovast και EAK, ενώ αναφέρεται και στην έκδοση «Το καλύτερο χωριό του κόσμου»⁽³⁾.

2. Εισαγωγή

2.1. Οι αγροτικές περιοχές αποτελούν ουσιαστικό τμήμα της Ευρώπης, όπου ασκούνται οι βασικές δραστηριότητες της γεωργίας και της δασοκομίας. Οι κοινότητες των κωμοπόλεων και των χωριών βρίσκονται μέσα στις εν λόγω αγροτικές περιοχές και αποτελούν μέρος αυτών, υπήρξαν δε πάντοτε τόποι όπου ζωής και εργασίας των ανθρώπων.

2.2. Οι κωμοπόλεις στις αγροτικές περιοχές αποτελούν το κέντρο των γύρω χωριών και οικισμών. Με τη σειρά τους, οι κωμοπόλεις βρίσκονται στην περιφέρεια μεγάλων αστικών περιοχών. Όλοι οι οικιστικοί πυρήνες αλληλοεξαρτώνται. Είναι ζωτικοί εταίροι σε αγροτικές/αστικές συμπράξεις —ιδέα που προωθείται από τη ΓΔ REGIO⁽⁴⁾ και τον ΟΟΣΑ—, όπου οι δύο εταίροι είναι ισότιμοι όσον αφορά τη διαχείριση και το σχεδιασμό του μέλλοντός τους. Τα χωριά και οι κωμοπόλεις σε ολόκληρη την Ευρώπη έχουν αντιμετωπίσει πολλές αλλαγές —τόσο οικονομικές όσο και κοινωνικές— και εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν την ανάγκη προσαρμογής στις σύγχρονες συνθήκες.

2.3. Μαζί με τη γεωργία και τη δασοκομία, τα χωριά και οι κωμοπόλεις είναι η ραχοκοκαλιά των αγροτικών περιοχών και παρέχουν θέσεις εργασίας, υπηρεσίες και εκπαίδευση για να εξυπηρετήσουν τόσο δικές τους ανάγκες, όσο και των γύρω χωριών και οικισμών. Με τη σειρά τους, οι κωμοπόλεις αποτελούν μέρος της περιφέρειας μεγαλύτερων πόλεων. Δημιουργείται έτσι μια σχέση μεταξύ αγροτικών και αστικών περιοχών, η οποία αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα κάθε περιοχής. Οι αστικές και αγροτικές περιοχές παρέχουν υπηρεσίες η μία στην άλλη — οι αστικές περιοχές εξαρτώνται από τις αγροτικές για την παροχή τροφίμων και είναι μια έτοιμη αγορά για τα προϊόντα της υπαίθρου, ενώ οι αγροτικές περιοχές προσφέρουν αναψυχή και ηρεμία στους κατοίκους των πόλεων.

2.4. Σε πολλές αγροτικές περιοχές υπάρχει ισχυρή παράδοση της αίσθησης του «ανήκειν» σε μια κοινότητα. Η παράδοση αυτή υποχωρεί και σε πολλές από τις πλέον απομακρυσμένες αγροτικές περιοχές παρατηρείται επιπλέον εγκατάλειψη και παραμέληση.

3. Ιδιαίτερες προκλήσεις

3.1. Οι αγροτικές κοινότητες αντιμετωπίζουν προκλήσεις τις τελευταίες δεκαετίες λόγω της επιθυμίας συγκέντρωσης πολλών υπηρεσιών για λόγους οικονομικών κλίμακας, και μεταβολών στις μεταφορές και τα ταξίδια και στον τρόπο ζωής των ανθρώπων στη σύγχρονη εποχή. Οι τοπικές επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών εγκαταλείπουν τις αγροτικές κοινότητες, ενώ πολλά καταστήματα, τραπεζικές και ταχυδρομικές υπηρεσίες εξαφανίζονται και μικρά αγροτικά σχολεία κλείνουν.

3.2. Στις αγροτικές περιοχές δεν γίνεται φανερή η ανεργία, καθώς τα αριθμητικά στοιχεία είναι μικρά σε σύγκριση με όσους δεν εργάζονται στις αστικές περιοχές — αντιμετωπίζουν όμως επιπλέον το πρόβλημα της πρόσβασης σε βοήθεια από τα κέντρα απασχόλησης, τα οποία εδρεύουν στις πόλεις και συχνά υποφέρουν από φθίνουσες δημόσιες συγκοινωνίες στην ύπαιθρο. Η ανεργία μπορεί να είναι χαμηλή επειδή πολλοί νέοι έχουν φύγει αναζητώντας κατάρτιση, εκπαίδευση ή απασχόληση, ενώ πολλοί από όσους παραμένουν εργάζονται για χαμηλούς μισθούς.

3.3. Το δημόσιο ταμείο, τόσο σημαντικό για τη στήριξη των αγροτικών κοινοτήτων, αντιμετωπίζει αυξανόμενες απαιτήσεις όσον αφορά τους προϋπολογισμούς του — λόγω της γενικής αύξησης του κόστους ζωής και των αυξήσεων στο κόστος παροχής υπηρεσιών.

3.4. Οι επενδύσεις σε δρόμους και αυτοκινητοδρόμους ενθαρρύνουν τη χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου ως του ευκολότερου τρόπου πρόσβασης στην εργασία. Οι άνθρωποι είναι πλέον πολύ περισσότερο προετοιμασμένοι να μετακινηθούν για μεγαλύτερες αποστάσεις, όμως αυτό με τη σειρά του έχει ως αποτέλεσμα οι άνθρωποι να εξαρτώνται λιγότερο από την απασχόληση ή την παροχή υπηρεσιών στην τοπική τους κοινότητα.

⁽³⁾ Από την Ulla Herlitz και συναδέλφους, ως πρακτικό παράδειγμα βέλτιστης πρακτικής. ΕΔΑΑ: Ευρωπαϊκό Δίκτυο Αγροτικής Ανάπτυξης· ELARD: Ευρωπαϊκή ένωση LEADER για την Αγροτική Ανάπτυξη· Ecnovast: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Χωριών και Κωμοπόλεων.

⁽⁴⁾ Το Ecnovast ήταν μέρος του παλαιού δικτύου RURBAN της ΓΔ REGIO.

3.5. Οι καταναλωτικές συνήθειες των ανθρώπων έχουν αλλάξει. Συχνά κάνουν τις αγορές τους εκεί όπου εργάζονται, συνήθως σε μια μεγάλη πόλη, και όχι στο χωριό ή την κωμόπολή τους. Ψωνίζουν επίσης μέσω του διαδικτύου, με τα αγαθά να παραδίδονται στο σπίτι τους. Όλα αυτά έχουν συμβάλει στην κατάρρευση των τοπικών καταστημάτων.

3.6. Οι νέοι εγκαταλείπουν τις αγροτικές περιοχές για να βρουν κατάρτιση, εκπαίδευση και εργασία στις πόλεις. Χωρίς τη διατήρηση θέσεων εργασίας στις αγροτικές περιοχές, είναι δύσκολο να τους προσελκύσουμε να επιστρέψουν στις αγροτικές κοινότητες. Είναι επείγουσα ανάγκη οι προβληματισμοί των νέων να βρεθούν στην καρδιά της τοπικής δημοκρατίας. Οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των νέων πρέπει να στηριχθούν στην ενθάρρυνση της συμμετοχής στη διακυβέρνηση. Ομοίως, οι οικονομικοί και οι κοινωνικοί οργανισμοί πρέπει να θωρακίσουν τις συμβουλές και τη χρηματοπιστωτική τους στήριξη ως προς τους νέους.

3.7. Η συνοχή μεταξύ των γενεών τίθεται σε κίνδυνο λόγω της αριθμητικής ανισορροπίας μεταξύ των ηλικιακών ομάδων. Η διαθεσιμότητα εξατομικευμένων μέτρων απασχόλησης, σχολείων και παιδικής μέριμνας, από κοινού με τις οικονομικά προσιτές κατοικίες στις αγροτικές περιοχές είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να μπορέσουν οι νέοι και οι οικογένειες με παιδιά να παραμείνουν ή να επιστρέψουν στις αγροτικές κοινότητες. Ενίοτε, τα μέλη μιας κοινότητας έχουν διαφορετικές απόψεις για την τοπική οικονομική δραστηριότητα. Πρέπει να υπάρχει διάλογος και κατανόηση ώστε να εξισορροπείται η ήρεμη ατμόσφαιρα με τις κατάλληλες πρωτοβουλίες δημιουργίας απασχόλησης.

4. Ευκαιρίες

4.1. Η πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα έξυπνα χωριά είναι ζωτικής σημασίας, ιδίως δεδομένων των υποσχέσεων συνεργασίας μεταξύ των Διευθύνσεων. Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της ΓΔ AGRI δεν μπορεί να επενδύσει ικανούς πόρους στην πρωτοβουλία χωρίς τη συνδρομή άλλων ΓΔ και εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών δημοσίων επενδύσεων. Αυτή η πιλοτική πρωτοβουλία πρέπει να συμπεριληφθεί, μετά από αξιολόγηση, σε κάθε νέα κοινή γεωργική πολιτική και στα περιφερειακά προγράμματα και να υλοποιηθεί προκειμένου οι κωμοπόλεις να συμπεριληφθούν στην «αναγέννηση της υπαίθρου».

4.2. Η ευρυζωνικότητα είναι απαραίτητη για όλες τις αγροτικές περιοχές. Η βελτίωση της ευρυζωνικής κάλυψης -τόσο κινητής όσο και σταθερής- θα μπορούσε να βοηθήσει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων. Όχι μόνο τις αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις και τη δυνατότητα «εργασίας από το σπίτι», αλλά και την ποιότητα της καθημερινότητας των ανθρώπων. Θα μπορούσε να καταστήσει δυνατή την ηλεκτρονική μάθηση, την πρόσβαση σε καλύτερη υγειονομική περίθαλψη και την εμπορία επιγραμμικά διαθέσιμων υπηρεσιών. Υφίστανται παράδειγμα, πατά, το τοπίο και την ιστορική κληρονομιά, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και δραστηριότητες για την υγεία, διασφαλίζοντας παράλληλα τη συνέχεια των αγροτικών βιοτεχνικών και περιβαλλοντικών δεξιοτήτων.

4.3. Όπου είναι δυνατόν, οι εργοδότες θα πρέπει να ενθαρρύνονται να υποστηρίζουν την τηλεργασία και να αξιοποιούν τα πιθανά οφέλη των συμπράξεων αγροτικών/αστικών περιοχών. Μέσω της ενεργού στήριξης του ΠΑΑ, υπάρχουν περιθώρια για τους επιχειρηματίες να προσελκύσουν εισερχόμενες επενδύσεις και να δημιουργήσουν και να εμπορευθούν προϊόντα προστιθέμενης αξίας όπως τρόφιμα, ποτά, το τοπίο και την ιστορική κληρονομιά, πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες και δραστηριότητες για την υγεία, διασφαλίζοντας παράλληλα τη συνέχεια των αγροτικών βιοτεχνικών και περιβαλλοντικών δεξιοτήτων.

4.4. Οι δημόσιες υπηρεσίες στον τομέα της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, της υγείας και της κοινωνικής πρόνοιας θα πρέπει να ολοκληρωθούν, να ομαδοποιηθούν και να είναι καινοτόμες στη χρήση της τεχνολογικής προόδου ώστε να αποφεύγονται οι διακρίσεις και ο αποκλεισμός, ιδίως των ηλικιωμένων και των εφήβων κατοίκων της υπαίθρου. Η διασπορά κρατικών υπηρεσιών θα μπορούσε να αποτελέσει παράδειγμα για τη μείωση του κορεσμού των πόλεων/αστικών περιοχών και της ρύπανσης, προωθώντας παράλληλα μια αίσθηση δικαιοσύνης στην υπαίθρο. Οι τοπικές αρχές οφείλουν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο κατά τον σχεδιασμό όσον αφορά τις αγροτικές περιοχές και να διασφαλίσουν θετική δράση μέσα στις αγροτικές κοινότητες, έτσι ώστε να τις βοηθήσουν να ενθαρρύνουν και να υποστηρίξουν το αειφόρο μέλλον τους. Οι υπηρεσίες μπορεί να είναι σε θέση να μοιράζονται ένα κτίριο, ή αχρησιμοποίητα κτίρια μπορεί να στεγάζουν νέες επιχειρηματικές χρήσεις, δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας που μπορεί να παρέχουν ευκαιρίες για μεγαλύτερη οικονομική δραστηριότητα. Κατά την παράδοση τέτοιων ανακαινισμένων κτιρίων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες τόσο των τοπικών ΜΚΟ όσο του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα.

4.5. Πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες ώστε να αναπτυχθεί μια πραγματική αίσθηση συνεργασίας μεταξύ των πόλεων ή των μεγάλων κωμοπόλεων και των γειτονικών τους οικισμών, προκειμένου να μοιράζονται υπό αμοιβαία αποδεκτούς όρους την αίσθηση του ανήκειν, εμπορικά σήματα και κοινές επενδύσεις. Από κοινού με άλλες οργανώσεις, το R.E.D. συνέστησε το 2016 μια Ευρωπαϊκή πολιτική στρατηγική για τις αγροτικές περιοχές έως το 2030 ⁽⁵⁾. Ένα άλλο παράδειγμα είναι το πιλοτικό πρόγραμμα αδελφοποίησης κωμοπόλεων του Carnegie Trust. Οι αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης και της κυκλικής οικονομίας πρέπει να διέπουν τις αστικές/αγροτικές εταιρικές σχέσεις.

⁽⁵⁾ «Making Europe Grow with its Rural Territories».

4.6. Το 2ο Ευρωπαϊκό αγροτικό κοινοβούλιο (ΕΑΚ) ενέκρινε τον Νοέμβριο του 2015 το Ευρωπαϊκό Αγροτικό Μανιφέστο. Το δίκτυο ΕΑΚ, με εταίρους σε 40 ευρωπαϊκές χώρες, ασχολείται με τα θέματα που ορίζονται στο Μανιφέστο. Το ΕΑΚ εργάζεται για «αυξημένη συνεργασία μεταξύ των κοινοτήτων, των οργανώσεων και των αρχών στις αγροτικές και τις αστικές περιοχές ώστε να αξιοποιηθούν πλήρως τα οφέλη των κοινωνικών, πολιτιστικών και οικονομικών δεσμών που μπορεί να δημιουργήσει αυτή η συνεργασία, και για εντατική ανταλλαγή ιδεών και ορθών πρακτικών μεταξύ των ιδυνόντων των αγροτικών και των αστικών περιοχών». Οι εταίροι εργάζονται επί διαφορετικών θεμάτων, όπως «Κωμοπόλεις», «Βιώσιμες υπηρεσίες και υποδομές» και «Ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη και LEADER/CLLD», με τελικό αποτέλεσμα την έκθεση που θα παρουσιαστεί και θα συζητηθεί κατά το 3ο Ευρωπαϊκό αγροτικό κοινοβούλιο στο Φένχορστ των Κάτω Χωρών τον Οκτώβριο του 2017.

4.7. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων πρέπει να καταρτίσει εξατομικευμένα προγράμματα στήριξης για τις μικρές επιχειρήσεις της υπαίθρου, τόσο τις ιδιωτικές όσο και τις κοινωνικές, συμπεριλαμβανομένων των συνεταιρισμών, όπως υποσχέθηκε στο πρόγραμμά της για την περίοδο 2017-2019 και ακολουθώντας το παράδειγμα της στήριξης της στην επιχείρηση «Τα σπιτικά της Νίκης» στον Αγρό στο όρος Τρόδος της Κύπρου.

4.8. Ο εθελοντικός τομέας είναι πολύ δραστήριος στις αγροτικές περιοχές και συμβάλλει στον συντονισμό των δράσεων βοηθώντας τους πολίτες να συνεργαστούν. Οι κοινωνικές και κοινοτικές επιχειρήσεις, όπως οι 300 κοινωνικοοικονομικές επιχειρήσεις της Δανίας στις οποίες επιτρέπεται η χρήση του σήματος «RSV», δηλαδή Εγγεγραμμένη Κοινωνικοοικονομική Επιχείρηση (Virksomhed) ή το καφέ Cletwtg στην Ουαλία, συμβάλλουν ολοένα περισσότερο στην αντικατάσταση της απώλειας δημοσίων και ιδιωτικών υπηρεσιών. Το έργο τους συνάδει με τις ιδέες της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ). Η στήριξη και οι συμβουλές οργανώσεων όπως το Ίδρυμα Plunkett για την επίτευξη και τη διατήρηση της βιωσιμότητας των κοινωνικών και κοινοτικών επιχειρήσεων είναι σημαντική.

4.9. Οι κάτοικοι χωριών και κωμοπόλεων αντιπροσωπεύουν όλα τα κοινωνικά στρώματα, και όλοι χρειάζεται να έχουν άποψη μέσα στην τοπική τους κοινότητα. Το χαμηλότερο επίπεδο δημόσιας διοίκησης —ενοριακά συμβούλια ή (μικροί) δήμοι— πρέπει να εμπλέκεται στη λήψη αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο και οφείλει να ενισχυθεί και να ενδυναμωθεί ώστε να ανταποκρίνεται στην ανάγκη αυτή. Οι πολίτες αισθάνονται υπερήφανοι για τις τοπικές κοινότητες και αυτό μπορεί να αναγνωριστεί ως πόρος και να χρησιμοποιηθεί για να ενθαρρύνει και άλλους να συμμετέχουν. Οι συνταξιούχοι επιχειρηματίες και όσοι έχουν εργαστεί στον δημόσιο ή στον πολιτικό τομέα έχουν πολλές δεξιότητες να προσφέρουν. Τα ευρωπαϊκά και τοπικά προγράμματα υλοποιούν έργα τα οποία έχουν ενθαρρύνει την ανάπτυξη τοπικών εταιρικών σχέσεων στο χωριό ή την κωμόπολή τους, διαδικασία από την οποία έχουν αναδυθεί πολλοί κοινοτικοί επιχειρηματίες. Αυτοί προέρχονται από όλους τους τομείς και έχουν εξελιχθεί σε πρεσβευτές για την κοινότητά τους.

4.10. Τα χωριά και οι κωμοπόλεις αποτελούν σημαντικό μέρος του πολιτισμού της Ευρώπης. Συχνά διατηρούν τα τοπικά έθιμα και τις παραδόσεις τους. Οι εν λόγω αγροτικοί οικισμοί είναι συνήθως «ιστορικοί» και η αρχιτεκτονική τους αντανακλά τα τοπικά οικοδομικά υλικά και την τεχνοτροπία πολλών αιώνων. Τα κέντρα των κωμοπόλεων διατηρούν συνήθως περισσότερες τοπικές επιχειρήσεις και δεν έχουν κατακλυστεί από τις τυποποιημένες προσόψεις που απαιτούν οι αλυσίδες καταστημάτων, όπως συμβαίνει στα κέντρα των μεγάλων πόλεων. Οι μικροί αγροτικοί οικισμοί είναι επίσης στενά συνδεδεμένοι με τα τοπία που τους περιβάλλουν και το περιβάλλον αυτό αποτελεί σε μεγάλο βαθμό μέρος της ατμόσφαιρας του χωριού και της κωμόπολης, αντικατοπτρίζοντας την πολύ διαφορετική τους προέλευση — θέσεις άμυνας σε κορυφές λόφων, σημεία διέλευσης ποταμών, γραμμές πηγών, περιοχές κοντά σε λίμνη, νησιά ή ακτές κ.λπ. Οι πολιτιστικές αξίες των χωριών και των κωμοπόλεων πρέπει να διαδραματίσουν εξέχοντα ρόλο στην εκστρατεία δημοσιοποίησης και τις πρωτοβουλίες του ευρωπαϊκού έτους Πολιτιστικής Κληρονομιάς 2018. Σημαντική συμβολή στην προαγωγή των παραδόσεων και του πολιτισμού μπορούν να έχουν οι γηραιότεροι κάτοικοι των χωριών και άρα κρίνεται σκόπιμο να δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες για την ενεργοποίησή τους σε αυτά τα ζητήματα.

4.11. Αυτά τα χωριά και οι κωμοπόλεις διαθέτουν πολύτιμα περιουσιακά στοιχεία τα οποία μπορούν να αξιοποιήσουν στην προσπάθειά τους να διατηρήσουν ή να βελτιώσουν την τοπική τους οικονομία. Συνδέονται με την τοπική γεωργία, τη δασοκομία και την παραγωγή ενέργειας, καθώς και με τον αγροτουρισμό και τον τουρισμό της υπαίθρου, δραστηριότητες που σχετίζονται με την υγεία, πολιτιστικά φεστιβάλ, την προστασία του περιβάλλοντος και την εκπαίδευση. Υπάρχουν εκατοντάδες παραδείγματα σε όλη την Ευρώπη, όπως το Kozard στην Ουγγαρία και το Alston Manor στην Αγγλία, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπα προς μίμηση. Η έκθεση «Η σημασία των κωμοπόλεων» της Ecnovast αποτελεί επίσης πολύτιμη συμβολή στην περιγραφή και την κατανόηση της σημασίας των ρόλων που διαδραματίζουν τα χωριά και οι κωμοπόλεις.

4.12. Οι μελλοντικές αγροτικές πολιτικές που συμφωνήθηκαν με ενθουσιασμό κατά τη διάσκεψη του Cork 2.0 τον Σεπτέμβριο του 2016 θα πρέπει να βοηθήσουν τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες να αναπτύξουν υποστηρικτικές αγροτικές πολιτικές και να ενθαρρύνουν έργα στα πλαίσια ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Η εφαρμογή της αγροτικής θωράκισης που περιγράφεται στη Διακήρυξη του Cork 2.0 είναι απαραίτητη για την ΕΕ, τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες.

4.13. Η μεθοδολογία LEADER και η CLLD που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ παρέχουν εργαλεία που συμβάλλουν στην ενίσχυση και τη χειραφέτηση των αγροτικών κοινοτήτων. Το πρόγραμμα LEADER και οι ομάδες τοπικής δράσης μπορούν να υποστηρίξουν τοπικές προσπάθειες για την ανάπτυξη επιχειρήσεων ώστε ιδιωτικές και μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις να ξεκινήσουν και να αναπτυχθούν, αλλά και να διασφαλίσουν ένα αφοσιωμένο και υποστηρικτικό κοινοτικό πνεύμα. Το πρόγραμμα LEADER υποστηριζόταν μέχρι το 2014 από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, ωστόσο από το 2015 και άλλα διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία μπορούν να εφαρμόσουν τη μεθοδολογία μέσω της πολυταμειακής χρηματοδότησης με προσέγγιση CLLD. Κάτι τέτοιο απαιτεί βελτιωμένη συνεργασία, ενώ καλά παραδείγματα αποτελούν τα IRD Duhallo και SECAD στην κομητεία του Κορκ και το PLANED στην Ουαλία, τα οποία υλοποιούν εδώ και πολλά χρόνια δράσεις CLLD από τη βάση.

4.14. Υπάρχουν πολλά αγροτικά προγράμματα στα πλαίσια ευρωπαϊκών προγραμμάτων τα οποία καταδεικνύουν σαφώς μια τεράστια ποικιλία «ορθών πρακτικών» σε κωμοπόλεις και χωριά. Η ορθή πρακτική καταδεικνύει επίσης την ανάγκη και την αξία των μεσαζόντων για την υποστήριξη επιχειρηματιών και μικρών ομάδων.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κλιματική δικαιοσύνη»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2018/C 081/04)

Εισηγητής: ο κ. **Cillian LOHAN**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	23.2.2017
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	3.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	194/12/8
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η έννοια της κλιματικής δικαιοσύνης αντιμετωπίζει την παγκόσμια αλλαγή του κλίματος ως πολιτικό και ηθικό ζήτημα και όχι απλώς ως αυστηρά περιβαλλοντικό. Συνήθως αντιμετωπίζεται σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο χωρικής και χρονικής αλληλεξάρτησης και αναγνωρίζει ότι οι πλέον ευάλωτες και φτωχές κοινωνικές ομάδες συχνά υφίστανται το μεγαλύτερο μέρος των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Αυτό συμβαίνει δε παρά το γεγονός ότι οι ομάδες αυτές είναι οι λιγότερο υπεύθυνες για τις εκπομπές που οδήγησαν στην κλιματική κρίση. Γενικότερα, στην παρούσα γνωμοδότηση, η κλιματική δικαιοσύνη αναγνωρίζει την ανάγκη να εξεταστεί κατά πόσον είναι δίκαιο να υφίστανται οι πολίτες και οι τοπικές κοινότητες τον συχνά δυσανάλογο αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής, τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο **και** στις ανεπτυγμένες οικονομίες.

1.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι όλοι οι πολίτες έχουν δικαίωμα σε ένα υγιεινό καθαρό περιβάλλον και δικαιούνται να αναμένουν από τις κυβερνήσεις να επωμιστούν την ευθύνη για τις εθνικές τους δεσμεύσεις και τις εθνικά καθορισμένες συνεισφορές (ΕΚΣ) στο πλαίσιο της συμφωνίας του Παρισιού έναντι των παραγόντων και των απειλών που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, αναγνωρίζοντας όχι μόνο τις πιο προφανείς περιβαλλοντικές και οικονομικές πτυχές αλλά και τον κοινωνικό αντίκτυπο.

1.3. Η ΕΟΚΕ προτείνει την έναρξη δημόσιας συζήτησης σχετικά με τον Χάρτη δικαιωμάτων της ΕΕ για το κλίμα, με σκοπό την ενσωμάτωση των δικαιωμάτων των πολιτών και της φύσης στις προκλήσεις που θέτει η παγκόσμια κρίση της κλιματικής αλλαγής. Παρότι αναγνωρίζει τον ηγετικό ρόλο που διαδραματίζει η ΕΕ για την προώθηση ενός ισχυρού και δίκαιου διεθνούς καθεστώτος για το κλίμα, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τις εθνικές κυβερνήσεις να αναλάβουν δράση για την κλιματική δικαιοσύνη σε όλα τα επίπεδα: παγκόσμιο, ευρωπαϊκό, εθνικό και κοινοτικό. Η διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την επίτευξη αυτού του φιλόδοξου στόχου. Η κλιματική δικαιοσύνη αφορά τη δικαιοσύνη τόσο για τους ανθρώπους όσο και για το περιβάλλον από το οποίο εξαρτιόμαστε — και τα δύο είναι αλληλένδετα. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει δύο πρόσφατες πρωτοβουλίες: το Παγκόσμιο σύμφωνο για το Περιβάλλον και το σχέδιο Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων της Ανθρωπότητας.

1.4. Τα συστήματα παραγωγής και κατανάλωσης πρέπει να αλλάξουν ώστε να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή και να τη μετριάσουν. Η εν λόγω μετάβαση θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σε παγκόσμια κλίμακα και σε τομεακό πλαίσιο και η ΕΕ μπορεί να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο εν προκειμένω. Οι πλέον ευάλωτοι επιχειρηματικοί τομείς και εργαζόμενοι πρέπει να προσδιοριστούν και να υποστηριχθούν δεόντως. Πιο συγκεκριμένα, κατά τη διαδικασία μετάβασης χρειάζεται να υποστηριχθούν τα συστήματα διατροφής και τα ενδιαφερόμενα μέρη των αντίστοιχων κλάδων. Η βιώσιμη κατανάλωση τροφίμων πρέπει να ξεκινήσει από το προκαταρκτικό στάδιο της προετοιμασίας του εδάφους και της διαχείρισης των φυσικών συστημάτων ώστε να παρασχεθεί το κύριο δομικό στοιχείο των τροφίμων. Η ΕΕ πρέπει να κατέχει ηγετική θέση στην προώθηση της βιώσιμης διαχείρισης και της προστασίας των εδαφών.

1.5. Η ισχύς των καταναλωτών για την επίτευξη της μετάβασης μπορεί να αξιοποιηθεί μόνον όταν οι καταναλωτές έχουν την επιλογή βιώσιμων και δεοντολογικά ορθών εναλλακτικών λύσεων που δεν οδηγούν σε μείωση της άνεσης ή της ποιότητας από πλευράς υπηρεσίας, χρήσης ή προσβασιμότητας. Εφικτές εναλλακτικές λύσεις για τους καταναλωτές μπορούν να αναπτυχθούν μέσω των νέων οικονομικών μοντέλων, όπως η ψηφιακή, η συνεργατική και η κυκλική οικονομία, καθώς και μέσω της διεθνούς συνεργασίας για την παγκόσμια και τομεακή μετάβαση στα εν λόγω μοντέλα.

1.6. Οι μηχανισμοί στήριξης, συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων πόρων και των οικονομικών μέσων, πρέπει να χρησιμοποιούνται κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η ύπαρξη υποδομής και κατάλληλης στήριξης για τους καταναλωτές που επιθυμούν να επιλέξουν έναν τρόπο ζωής με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένης της παροχής βοήθειας για την κάλυψη του υψηλότερου κόστους των δεοντολογικά ορθών/μακράς διάρκειας/βιώσιμων αγαθών και υπηρεσιών, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι δεν διακυβεύεται η ανταγωνιστικότητα.

1.7. Χρειάζεται, αφενός, να διενεργηθεί χαρτογράφηση της μετατόπισης θέσεων εργασίας σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και, αφετέρου, να επιδιωχθεί ο εντοπισμός των ευκαιριών όσο το δυνατόν πιο έγκαιρα. Αυτό θα καταστήσει εφικτό τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των πλέον αποτελεσματικών πολιτικών ώστε να διασφαλιστεί η προστασία των εργαζομένων και να διατηρηθεί η ποιότητα ζωής στο πλαίσιο μιας δίκαιης μετάβασης.

1.8. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την έκκλησή της για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Ενεργειακής Ένδειας⁽¹⁾, στο οποίο θα πρέπει να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, με μέλημα τον προσδιορισμό των ευρωπαϊκών δεικτών ενεργειακής φτώχειας. Δικαιοσύνη για όλους τους πολίτες σημαίνει εξασφάλιση καθαρής, οικονομικά προσιτής και προσβάσιμης ενέργειας στους πάντες.

1.9. Η ΕΟΚΕ ζητεί να διακοπούν οι επιδοτήσεις των ορυκτών καυσίμων και να υποστηριχθεί η μετάβαση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

1.10. Οι αποτελεσματικές πολιτικές βιωσιμότητας εξαρτώνται από την ικανότητα διασφάλισης του σαφούς εντοπισμού, της κατά προτεραιότητα αντιμετώπισης και της επαρκούς χρηματοδότησης των μορφών στήριξης της μετάβασης. Ταυτόχρονα, η ΕΕ πρέπει να ξεκινήσει εκτενέστερες διεθνείς διαπραγματεύσεις με μέλημα την επίτευξη μιας παγκόσμιας συμφωνίας ικανής να μετριάσει τους βασικούς παράγοντες που συντελούν στην κλιματική αλλαγή και να υποστηρίξει ένα πιο βιώσιμο παγκόσμιο οικονομικό μοντέλο.

2. Ιστορικό/Αιτιολόγηση της παρούσας γνωμοδότησης

2.1. Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας εντάσσεται στο πλαίσιο του σχεδίου εργασίας του Παρατηρητηρίου Βιώσιμης Ανάπτυξης για το 2017. Η κλιματική δικαιοσύνη είναι ένα θέμα που μας επηρεάζει όλους, παρά ταύτα όμως παρατηρείται έλλειψη δράσης σε επίπεδο ΕΕ. Είναι μια ευκαιρία για την ΕΟΚΕ προκειμένου να αναλάβει ηγετικό ρόλο και να καταθέσει τις αρχικές της προτάσεις όσον αφορά την Ευρώπη. Πολλές πτυχές της κλιματικής δικαιοσύνης πρέπει να συζητηθούν περισσότερο σε βάθος, όπως π.χ. το ζήτημα της παγκόσμιας και της επιμέρους κατανομής των δικαιωμάτων εκπομπής.

2.2. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να λάβει θεσμική θέση προκειμένου να εκθέσει την άποψη της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ στη συζήτηση σχετικά με τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής και τη βέλτιστη δυνατή αντιμετώπιση αυτού του αντικτύπου κατά τρόπο δίκαιο και ορθό.

2.3. Στο πλαίσιο των διεθνώς εγκεκριμένων Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) των Ηνωμένων Εθνών, της Συμφωνίας του Παρισιού, αλλά και του γεγονότος ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής γίνονται ήδη αισθητές, χρειάζεται μεγαλύτερη συνειδητοποίηση του επείγοντος χαρακτήρα που προσλαμβάνει η υλοποίηση της κλιματικής δικαιοσύνης με συγκεκριμένες δράσεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η έννοια της κλιματικής δικαιοσύνης αντιμετωπίζει την παγκόσμια αλλαγή του κλίματος ως πολιτικό και ηθικό ζήτημα και όχι απλώς ως αυστηρά περιβαλλοντικό. Αναγνωρίζει ότι οι πλέον ευάλωτες και φτωχές κοινωνικές ομάδες συχνά υφίστανται το μεγαλύτερο μέρος των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Η έννοια αυτή συνήθως αντιμετωπίζεται σε ένα παγκόσμιο πλαίσιο χωρικής και χρονικής αλληλεξάρτησης, δηλαδή με επίκεντρο τις ευθύνες των χωρών που έχουν αναπτυχθεί με βάση την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων.

3.2. Οι ΣΒΑ υπερβαίνουν τους προκατόχους τους (ΑΣΧ), αναγνωρίζοντας την αμοιβαία ευθύνη, την κυριότητα, τη συλλογική δράση και την ανάγκη συμμετοχικών διαδικασιών χωρίς αποκλεισμούς. Παρότι αναγνωρίζει τον ηγετικό ρόλο που διαδραματίζει η ΕΕ για την προώθηση ενός ισχυρού και δίκαιου διεθνούς καθεστώ για το κλίμα, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τις εθνικές κυβερνήσεις να αναλάβουν δράση για την κλιματική δικαιοσύνη σε όλα τα επίπεδα: παγκόσμιο, ευρωπαϊκό, εθνικό και κοινοτικό. Η διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για την επίτευξη αυτού του φιλόδοξου στόχου. Κατά συνέπεια, στην παρούσα γνωμοδότηση, η κλιματική δικαιοσύνη αναγνωρίζει την ανάγκη να εξεταστεί κατά πόσον είναι δίκαιο να υφίστανται οι πολίτες και οι τοπικές κοινότητες τον συχνά δυσανάλογο αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής, τόσο στις αναπτυσσόμενες όσο και στις ανεπτυγμένες οικονομίες.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Για μια συντονισμένη ευρωπαϊκή δράση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας» (ΕΕ C 341 της 21.11.2013, σ. 21).

3.3. Υπάρχει πρόβλημα αντίστασης στις πολιτικές για την αλλαγή του κλίματος, ενώ θεωρείται ότι αυτές τιμωρούν τον μέσο πολίτη, ορισμένους συγκεκριμένους τομείς (π.χ. τα γεωργικά προϊόντα διατροφής ή τις μεταφορές) ή τις τοπικές κοινότητες και τα άτομα που εξαρτώνται από τα ορυκτά καύσιμα, παρά τα οφέλη που αποφέρουν οι πολιτικές αυτές.

3.4. Διαφορετικές πρωτοβουλίες πολιτικής επικεντρώνονται σε τομείς και κλάδους που επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από τις κλιματικές προκλήσεις, όπως είναι η υγεία, οι μεταφορές, η γεωργία ή η ενέργεια. Η κλιματική δικαιοσύνη μπορεί να προσφέρει μια συνολική ολοκληρωμένη προσέγγιση προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα επιτυγχάνεται με δίκαιο και ισότιμο τρόπο.

3.5. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η κλιματική δικαιοσύνη δεν αφορά μόνον όσους πλήττονται άμεσα από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, αλλά και όσους επηρεάζονται από τους κύριους παράγοντες πρόκλησης της αλλαγής του κλίματος λόγω της εξάρτησης από αγαθά, υπηρεσίες και τρόπους ζωής που συνδέονται με υψηλές εκπομπές και χαμηλή απόδοση πόρων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Κοινωνική δικαιοσύνη

4.1.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι όλοι οι πολίτες έχουν δικαίωμα σε ένα υγιεινό καθαρό περιβάλλον και δικαιούνται να αναμένουν από τις κυβερνήσεις να επωμιστούν την ευθύνη για τις εθνικές τους δεσμεύσεις και τις εθνικά καθορισμένες συνεισφορές (ΕΚΣ) στο πλαίσιο της συμφωνίας του Παρισιού έναντι των παραγόντων και των απειλών που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή, αναγνωρίζοντας όχι μόνο τις πιο προφανείς περιβαλλοντικές και οικονομικές πτυχές αλλά και τον κοινωνικό αντίκτυπο.

4.1.2. Ο πυλώνας των κοινωνικών δικαιωμάτων της ΕΕ οφείλει να χρησιμεύσει ως πυξίδα για μια ανανεωμένη διαδικασία σύγκλισης προς καλύτερες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης μεταξύ των κρατών μελών. Βασίζεται σε 20 αρχές, πολλές από τις οποίες θα επηρεαστούν, είτε άμεσα από την κλιματική αλλαγή, είτε έμμεσα από την ανάγκη μετάβασης σε νέα οικονομικά μοντέλα.

4.1.3. Η ΕΟΚΕ προτείνει, στο πλαίσιο των ανθρωπίνων και των κοινωνικών δικαιωμάτων, την έναρξη δημόσιας συζήτησης σχετικά με τη σύνταξη Χάρτη δικαιωμάτων για το κλίμα. Ο Χάρτης αυτός θα ενσωματώνει τα δικαιώματα των πολιτών και της φύσης στο πλαίσιο των προκλήσεων που θέτει η κρίση της κλιματικής αλλαγής. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει το σχέδιο Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων της Ανθρωπότητας που καταρτίστηκε από την κ. Corinne Lepage το 2015, ενόψει της COP 21.

4.1.4. Τα δικαιώματα της φύσης αναγνωρίζονται πλέον σε διάφορες χώρες του κόσμου μέσω της νομοθετικής διαδικασίας. Για παράδειγμα, το 2015 στις Κάτω Χώρες, μια ΜΚΟ —το Ίδρυμα Urgenda— κέρδισε μια αγωγή σχετική με το κλίμα σε βάρος της κυβέρνησης. Το Ανώτατο Δικαστήριο των Κάτω Χωρών επιβεβαίωσε με συνέπεια την αρχή σύμφωνα με την οποία η κυβέρνηση μπορεί να θεωρηθεί νομικά υπεύθυνη για τη μη λήψη επαρκών μέτρων με σκοπό την πρόληψη των προβλέψιμων ζημιών που προκαλούνται από την κλιματική αλλαγή. Παρόμοιες υποθέσεις προετοιμάζονται στο Βέλγιο και τη Νορβηγία. Επιπλέον, πρωτοβουλίες όπως το Παγκόσμιο σύμφωνο για το Περιβάλλον, το οποίο δρομολογήθηκε στις 24 Ιουνίου 2017, ανταποκρίνονται στην ανάγκη δίκαιης περιβαλλοντικής διακυβέρνησης σε παγκόσμια κλίμακα, συμπληρώνοντας τα «δικαιώματα τρίτης γενιάς» με ένα γενικό, διατομεακό και οικουμενικό μέσο αναφοράς.

4.1.5. Υπάρχει ανάγκη να διασφαλιστεί ότι οι πλέον ευάλωτες κοινωνικές ομάδες δεν φέρουν αδικαιολόγητα βάρη και ότι το κόστος μετάβασης σε ένα οικονομικό μοντέλο που ανταποκρίνεται στο κλίμα κατανέμεται δίκαια σε ολόκληρη την κοινωνία. Για παράδειγμα, η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» θα πρέπει να εφαρμόζεται στο επίπεδο όσων δημιουργούν τη ρύπανση και επωφελούνται από αυτή, σε αντίθεση με το επίπεδο του τελικού χρήστη σε περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν υπάρχει εφικτή εναλλακτική λύση. Η προσεκτική και ενδεδειγμένη εφαρμογή αυτής της σημαντικής αρχής έχει ήδη εξεταστεί στο παρελθόν από την ΕΟΚΕ ⁽²⁾.

4.1.6. Θα υπάρξει αυξημένη μετανάστευση (μεταξύ άλλων και κλιματικών προσφύγων) παντός είδους, λόγω των εκτοπισμένων ατόμων ⁽³⁾. Έχουμε ήδη διαπιστώσει πόσο ελλιπώς προετοιμασμένοι είμαστε στην ΕΕ για να αντιμετωπίσουμε αυτό το θέμα, αλλά και το θέμα των δυσανάλογων επιβαρύνσεων μεταξύ των κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει με ποιον τρόπο οι μη ισορροπημένες οικονομικές διαδικασίες μπορούν να προκαλέσουν αποσταθεροποίηση στη συγκεκριμένη περίπτωση ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Ο αντίκτυπος των συμπερασμάτων της COP21 στην ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορά» (ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 10).

⁽³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η επίδραση των επιχειρηματικών υπηρεσιών στη βιομηχανία» (ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 19).

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκή Συναίνεση για την Ανάπτυξη (ΕΕ C 246 της 28.7.2017, σ. 71).

4.1.7. Σε επίπεδο ΕΕ δεν υπάρχει διακριτό μέσο που να εφαρμόζεται στα «περιβαλλοντικά εκποσιμένα άτομα», όπως διαπιστώθηκε σε πρόσφατη μελέτη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τους κλιματικούς πρόσφυγες. Η οδηγία για την προσωρινή προστασία είναι ένα πολιτικό δυσκίνητο μέσο για την αντιμετώπιση τυχόν μαζικής εκτόπισης και η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη θέση σύμφωνα με την οποία ότι η Συνθήκη της Λισαβόνας παρέχει επαρκώς ευρεία εντολή για την αναθεώρηση της μεταναστευτικής πολιτικής προκειμένου να ρυθμιστεί το καθεστώς των «περιβαλλοντικά εκποσιμένων ατόμων».

4.2. Τομέας γεωργικών προϊόντων διατροφής

4.2.1. Τα συστήματα παραγωγής τροφίμων και οι τρόποι διατροφής θα αλλάξουν ώστε να προσαρμοστούν στην κλιματική αλλαγή και να τη μετριάσουν. Όλοι οι πολίτες εξαρτώνται από τον κλάδο των γεωργικών προϊόντων διατροφής (π.χ. αγρότες, οικογένειες, παράγοντες της αλυσίδας εφοδιασμού, καταναλωτές κ.ά.) και επομένως η μετάβαση σε μια κοινωνία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι πληγέντες θα βοηθηθούν και θα υποστηριχθούν κατά τις συνεχιζόμενες αλλαγές. Επιπλέον, η εν λόγω μετάβαση θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σε παγκόσμια κλίμακα και σε τομεακό πλαίσιο και η ΕΕ μπορεί να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο εν προκειμένω.

4.2.2. Η κλιματική αλλαγή εγείρει πολύ σημαντικά ζητήματα για την ευρωπαϊκή γεωργία τόσο ως κινητήρια δύναμη όσο και ως τομέας που βρίσκεται στην πρώτη γραμμή των επιπτώσεων.

4.2.3. Ο τομέας αυτός πρέπει να επαναπροσδιοριστεί λόγω της συμβολής του στα φυσικά απορροφητικά συστήματα, όπως οι υπηρεσίες οικοσυστήματος που μπορούν να μετριάσουν ορισμένες από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Οι εν λόγω υπηρεσίες θα πρέπει να αναγνωριστούν και να διατεθεί, μέσω της ΚΓΠ, δημόσια χρηματοδότηση για τη στήριξη των υπηρεσιών αυτών που παρέχονται από τον αγροτικό τομέα ως συνέπεια του στόχου τους για την παραγωγή τροφίμων. Αυτή η γενική ιδέα υποστηρίζεται σε πρόσφατα εγκριθείσα γνωμοδότηση ⁽⁵⁾.

4.2.4. Η βιώσιμη κατανάλωση τροφίμων πρέπει να ξεκινήσει από το προκαταρκτικό στάδιο της προετοιμασίας του εδάφους και της διαχείρισης των φυσικών συστημάτων ώστε να παρασχεθεί το κύριο δομικό στοιχείο των τροφίμων. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη έναρξης συζήτησης σχετικά με την ανάγκη Οδηγίας πλαισίου για το έδαφος, και σαφούς ηγετικής θέσης όσον αφορά τη σημασία της προώθησης της βιώσιμης διαχείρισης και της προστασίας των εδαφών ⁽⁶⁾. Η προστασία του εδάφους και ο ρόλος της στις υπηρεσίες οικοσυστημάτων βρίσκονται στο επίκεντρο της σημερινής εσθονικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ ⁽⁷⁾.

4.2.5. Η ΕΟΚΕ προωθεί την έννοια της βιώσιμης παραγωγής και κατανάλωσης. Η επίτευξη συναίνεσης σχετικά με την ανάγκη αλλαγής στάσης απέναντι στην κατανάλωση κρέατος θα εξαρτηθεί από τον εντοπισμό των ευκαιριών και των μορφών στήριξης που απαιτούνται με σκοπό τη διασφάλιση μιας δίκαιης μετάβασης για όσους εξαρτώνται από αυτόν τον τομέα της βιομηχανίας γεωργικών προϊόντων διατροφής.

4.2.6. Πρόκειται για έναν τομέα ο οποίος επηρεάζεται επίσης από τους κύριους παράγοντες που ευθύνονται για την κλιματική αλλαγή, ιδίως λόγω της εξάρτησής του από τα ορυκτά καύσιμα, από την παραγωγή τροφίμων και την επεξεργασία έως τη μεταφορά και τη συσκευασία. Χρειάζεται να διαμορφωθούν πολιτικές που θα αναγνωρίζουν τον «κλειστό» χαρακτήρα του υφιστάμενου μοντέλου γεωργικών προϊόντων διατροφής και να χαρτογραφηθεί μια εφικτή πορεία προς ένα βιώσιμο, φιλικό προς το κλίμα, μέλλον για τους αγρότες.

4.2.7. Οι περιβαλλοντικές πολιτικές δεν πρέπει να έρχονται σε αντίθεση με τις άμεσες ανάγκες του γεωργικού τομέα κατά την αντιμετώπισή τους ως εφαρμογές των μηχανισμών στήριξης που αποσκοπούν στη διευκόλυνση της μετάβασης σε μια κοινωνία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

4.3. Καταναλωτές

4.3.1. Η ισχύς των καταναλωτών για την επίτευξη της μετάβασης μπορεί να αξιοποιηθεί μόνον όταν οι καταναλωτές έχουν την επιλογή μιας βιώσιμης και δεοντολογικά ορθής εναλλακτικής λύσης που δεν οδηγεί σε σημαντική μείωση της άνεσης ή της ποιότητας από πλευράς υπηρεσίας, χρήσης ή προσβασιμότητας. Εφικτές εναλλακτικές λύσεις για τους καταναλωτές μπορούν να αναπτυχθούν μέσω των νέων οικονομικών μοντέλων, όπως η ψηφιακή, η συνεργατική και η κυκλική οικονομία, καθώς και μέσω της διεθνούς συνεργασίας για την παγκόσμια και τομεακή μετάβαση στα εν λόγω μοντέλα.

4.3.2. Πολύ συχνά, η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» δεν εφαρμόζεται ορθά και επιβάλλονται εισφορές στους καταναλωτές, ενώ δεν διαθέτουν εφικτή εναλλακτική λύση. Οι καταναλωτές πρέπει να έχουν τη δυνατότητα εναλλακτικής λύσης πριν από τη χρήση της τιμολόγησης ως αποτελεσματικού εργαλείου για την προώθηση της αλλαγής συμπεριφοράς προς την επιδιωκόμενη κατεύθυνση.

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πιθανή αναδιάρθρωση της κοινής γεωργικής πολιτικής» (ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 10).

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Κυκλική οικονομία — προϊόντα λίπανσης», ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 80.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Χρήση της γης για τη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων και τις οικοσυστημικές υπηρεσίες» (βλ. σελίδα 72 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

4.3.3. Ο φόρος για τις πλαστικές σακούλες αποτελεί καλό παράδειγμα, με τους καταναλωτές να αντιμετωπίζουν ένα μικρό φόρο μεν, αλλά να διαθέτουν και εναλλακτικές επιλογές, δηλαδή να φέρνουν τη δική τους σακούλα ή να χρησιμοποιούν ένα κουτί που παρέχεται από τον λιανοπωλητή. Η εφαρμογή της προσέγγισης αυτής μπορεί να επιφέρει εκτεταμένη αλλαγή συμπεριφοράς.

4.3.4. Αντίθετα, η φορολόγηση των ορυκτών καυσίμων (π.χ. της βενζίνης) σε επίπεδο καταναλωτών μπορεί να προκαλέσει δυσανεκσία και εκτροπή του διαθέσιμου εισοδήματος προς τα καύσιμα. Μπορεί να οδηγήσει περαιτέρω σε μια δευτερεύουσα παράνομη αγορά, διατηρώντας ταυτόχρονα τα κέρδη του αρχικού παραγωγού του ρύπου. Η κατάσταση επιδεινώνεται ελλείψει δυνατότητας αποφυγής των φόρων αυτών στις περισσότερες περιπτώσεις. Οι πολίτες θεωρούν ότι οι πολιτικές για την κλιματική αλλαγή συνδέονται με την αθέμιτη τιμωρία όσων δεν έχουν άλλη εναλλακτική λύση εκτός από το να λειτουργούν εντός της οικονομίας των ορυκτών καυσίμων.

4.3.5. Οι μηχανισμοί στήριξης, συμπεριλαμβανομένων των δημοσίων πόρων και των οικονομικών μέσων, πρέπει να επενδύονται ώστε να διασφαλίζεται η ύπαρξη υποδομής και κατάλληλης στήριξης για τους καταναλωτές που επιθυμούν να επιλέξουν έναν τρόπο ζωής με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, συμπεριλαμβανομένης της παροχής βοήθειας για την κάλυψη του υψηλότερου κόστους των δεοντολογικά ορθών/μακράς διάρκειας/βιώσιμων αγαθών και υπηρεσιών. Αυτό μπορεί να λάβει τη μορφή συμπτύξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Η αυτοκινητοβιομηχανία αποτελεί καλό χαρακτηριστικό παράδειγμα χρηματοδοτικών διευκολύνσεων παρεχόμενων από τον κατασκευαστή για τη βελτίωση της πρόσβασης των καταναλωτών σε νέα αυτοκίνητα. Παρόμοια είδη συστημάτων υποστήριξης θα μπορούσαν να προσφερθούν και σε άλλους τομείς, όπως για παράδειγμα οι οικιακές ηλεκτρικές συσκευές ή η ανακαίνιση ενός σπιτιού ή μιας επιχείρησης.

4.3.6. Υπάρχει κλιματική αντίφαση στη χρήση δημοσίων πόρων με στόχο να υποστηριχθούν και να πραγματοποιηθούν επενδύσεις σε συστήματα και υποδομές που αυξάνουν την εξάρτηση των τελικών χρηστών από τους κύριους παράγοντες πρόκλησης της κλιματικής αλλαγής, ενώ ταυτόχρονα καταβάλλεται προσπάθεια για τον περιορισμό και τη διαχείριση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Οι καταναλωτές βρίσκονται στην πρώτη γραμμή του αντικτύπου του φαινομένου αυτού. Δεν είναι «δίκαιο» να προσφέρεται στους πολίτες η επιλογή είτε να πληρώσουν περισσότερα για τις ρυπογόνες επιλογές είτε να μην τις χρησιμοποιήσουν.

4.3.7. Υπάρχει η αντίληψη ότι ο βιώσιμος τρόπος ζωής και οι βιώσιμες επιλογές κατανάλωσης συμβιβάζονται μόνο με ένα υψηλό διαθέσιμο εισόδημα. Οι δεοντολογικά ορθές, φιλικές προς το κλίμα, βιώσιμες επιλογές δεν είναι εξίσου προσιτές σε όλους. Η τιμολόγηση που ενσωματώνει το κλιματικό κόστος (όπως η ένταση χρήσης πόρων) για αγαθά και υπηρεσίες θα πρέπει να υποστηρίζεται από ένα πλαίσιο πολιτικής που να αντιτίθεται στην αντίληψη αυτή και να αυξάνει την προσβασιμότητα για όλους τους καταναλωτές.

4.3.8. Η νομοθεσία της ΕΕ για την προστασία των καταναλωτών προϋπάρχει της αναγνώρισης από τα Ηνωμένα Έθνη, το 1999, της βιώσιμης κατανάλωσης ως βασικού δικαιώματος των καταναλωτών και, συνεπώς, δεν κάνει καμία αναφορά σε αυτήν⁽⁸⁾. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της για τη χάραξη πολιτικής σχετικά με τη βιώσιμη κατανάλωση. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στο πλαίσιο τόσο των ΣΒΑ όσο και της πρωτοβουλίας για την κυκλική οικονομία.

4.3.9. Χωρίς την ύπαρξη εναλλακτικής λύσης, ο καταναλωτής δεν έχει καμία επιλογή και ωθείται σε φτώχεια/κακή λήψη αποφάσεων/ανθυγιεινές ή μη βιώσιμες επιλογές, αλλά και αναπτύσσει απέχθεια προς τις «περιβαλλοντικές» πολιτικές που θεωρείται ότι επιβάλλουν κυρώσεις στον τελικό χρήστη. Εν τω μεταξύ όσοι επωφελούνται από το σύστημα αυτό δεν πληρώνουν, αλλά κερδίζουν περισσότερα χρήματα, και έτσι αυξάνεται η ανισότητα, υπό το πρόσχημα της περιβαλλοντικής πολιτικής και σε πλήρη αντίθεση με τις αρχές της βιωσιμότητας.

4.4. Εργασιακή μετάβαση

4.4.1. Είναι ζωτικής σημασίας να προστατευθούν όλοι οι εργαζόμενοι κατά τη μετάβαση, τόσο όσοι έχουν περιορισμένες ή μη μεταβιβάσιμες δεξιότητες όσο και εκείνοι που κατέχουν θέσεις υψηλής εξειδίκευσης. Οι πλέον ευάλωτοι τομείς και εργαζόμενοι πρέπει να προσδιοριστούν και να υποστηριχθούν δεόντως. Η αυτοματοποίηση των θέσεων εργασίας στο πλαίσιο της οικονομίας χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα μπορεί να οδηγήσει στην εξάλειψη ορισμένων θέσεων εργασίας⁽⁹⁾.

4.4.2. Η επαγγελματική επιμόρφωση και η εκπαίδευση είναι κάποια από τα μέσα επίτευξης αυτής της προστασίας. Εκείνοι που θα πληρώσουν το τίμημα για την εν λόγω αλλαγή δεν θα πρέπει να είναι οι εργαζόμενοι των οποίων οι θέσεις εργασίας εξαλείφονται λόγω είτε της κλιματικής αλλαγής είτε της ανάγκης να σταματήσει η εξάρτηση από τους παράγοντες που ευθύνονται για την κλιματική αλλαγή.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Συνεργατική ή συμμετοχική κατανάλωση: ένα βιώσιμο πρότυπο για τον 21ο αιώνα» (ΕΕ C 177 της 11.6.2014, σ. 1).

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Μετάβαση προς ένα πιο βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον — Μια στρατηγική ενόψει του 2050» (βλ. σελίδα 44 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

4.4.3. Η έγκαιρη αναγνώριση των δεξιοτήτων που απαιτούνται για την πλήρη συμμετοχή σε αυτά τα νέα οικονομικά μοντέλα αποτελεί μέρος της λύσης, όμως οι δεξιότητες αυτές θα πρέπει επίσης να χαρτογραφηθούν στο πλαίσιο της υφιστάμενης απασχόλησης και των εξαρτήσεων από το σημερινό μη βιώσιμο μοντέλο.

4.4.4. Είναι σημαντικό να προστατεύονται και να διαφυλάσσονται οι τοπικές κοινότητες όπου αυτό είναι εφικτό και να διευκολύνεται η μετάβαση με τις ελάχιστες δυνατές επιπτώσεις όσον αφορά την ευημερία των ατόμων που πλήττονται τόσο από κοινωνικές όσο και από οικονομικές πλευρές.

4.4.5. Εντοπίζονται σαφώς καινούριες ευκαιρίες στα νέα προτεινόμενα οικονομικά μοντέλα, συμπεριλαμβανομένης της οικονομίας της λειτουργικότητας, καθώς και της συνεργατικής και κυκλικής οικονομίας. Εν προκειμένω, η ΕΕ θα πρέπει να ξεκινήσει τις απαιτούμενες διεθνείς διαπραγματεύσεις με μέλημα τη διαμόρφωση ενός παγκόσμιου οικονομικού μοντέλου.

4.5. Υγεία

4.5.1. Η κλιματική αλλαγή και οι παράγοντες που ευθύνονται για αυτήν συνεπάγονται κόστος για την υγεία. Το κόστος αυτό μπορεί να μετρηθεί, για παράδειγμα, με βάση τους θανάτους και τις ασθένειες που σχετίζονται με την ατμοσφαιρική ρύπανση και επιβαρύνει οικονομικά τόσο την κοινωνία όσο και τα συστήματα δημόσιας υγειονομικής περίθαλψης. Τα δημόσια υγειονομικά συστήματα οφείλουν να εξετάσουν τον ρόλο που διαδραματίζει η κλιματική αλλαγή και οι παράγοντες που ευθύνονται για αυτήν στον δικό τους τομέα.

4.5.2. Υφίσταται συσχέτιση μεταξύ της υγείας και της ευημερίας, αφενός, και της πρόσβασης στη φύση, αφετέρου (Ίδρυμα Ευρωπαϊκής Περιβαλλοντικής Πολιτικής — ΙΕΠΠ). Πολλά κράτη μέλη αντιμετωπίζουν προκλήσεις σε θέματα σχετικά με την υγεία και την κοινωνία, όπως η παχυσαρκία, η ψυχική υγεία, ο κοινωνικός αποκλεισμός, ο θόρυβος και η ατμοσφαιρική ρύπανση, τα οποία επηρεάζουν δυσανάλογα τις κοινωνικοοικονομικά μειονεκτούσες και ευάλωτες ομάδες.

4.5.3. Η επένδυση στη φύση συμβάλλει στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής όχι μόνον από την άποψη της παύσης ρυπογόνων επενδύσεων, αλλά και της πραγματοποίησης επενδύσεων για την αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα στα φυσικά οικοσυστήματα. Τα επακόλουθα οφέλη για την υγεία είναι διττά: πρόληψη των αυξανόμενων προβλημάτων υγείας και προώθηση ενός ενεργού τρόπου ζωής που ευνοεί τη βελτίωση της υγείας των πολιτών και των τοπικών κοινοτήτων. Η αναγνώριση αυτής της πτυχής συμβάλλει στη διασφάλιση μιας ισορροπημένης, εμπεριστατωμένης και τεκμηριωμένης διαδικασίας λήψης αποφάσεων πολιτικής.

4.6. Ενέργεια

4.6.1. Η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ως ποσοστό της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας υπερδιπλασιάστηκε μεταξύ του 2004 και του 2015 στην ΕΕ (από 14 % σε 29 %). Ωστόσο, οι ενεργειακές απαιτήσεις όσον αφορά τη θέρμανση, τα κτίρια, τη βιομηχανία, αλλά και τις μεταφορές παραμένουν τεράστιες, ενώ πρόδος σημειώνεται μόνο ξεκινώντας από πολύ χαμηλή βάση, για παράδειγμα το μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ως ποσοστό της κατανάλωσης καυσίμων στις μεταφορές αυξήθηκε από 1 % σε 6 % κατά την ίδια περίοδο.

4.6.2. Η ενεργειακή ένδεια συνιστά πρόβλημα σε ολόκληρη την Ευρώπη και, παρότι το νόημα και το πλαίσιο της ενδέχεται να διαφέρουν από χώρα σε χώρα, αποτελεί ένα ακόμη παράδειγμα της ανάγκης να διασφαλιστεί η επικέντρωση των πολιτικών για την κλιματική αλλαγή στην προστασία των πιο ευάλωτων ομάδων.

4.6.3. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την έκκλησή της για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Ενεργειακής Ένδειας⁽¹⁰⁾, στο οποίο θα πρέπει να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, με μέλημα τον προσδιορισμό των ευρωπαϊκών δεικτών ενεργειακής φτώχειας. Δικαιοσύνη για όλους τους πολίτες σημαίνει εξασφάλιση καθαρής, οικονομικά προσιτής και προσβάσιμης ενέργειας στους πάντες.

4.6.4. Οι πολιτικές που εστιάζονται στην αντιμετώπιση του προβλήματος της ενεργειακής ένδειας στην ΕΕ μπορούν επίσης να αποτελέσουν λύσεις για την εξασφάλιση υποδομών και εφοδιασμού καθαρής ενέργειας, με τον αναπροσανατολισμό των επιδοτήσεων και τον συντονισμό της πολιτικής βούλησης.

4.6.5. Οι πολιτικές που υποστηρίζουν τις επιδοτήσεις των ορυκτών καυσίμων, άμεσα ή έμμεσα, ισοδυναμούν με αντιστροφή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» διότι, σε αυτές τις περιπτώσεις, πληρώνεται ο ρυπαίνων. Πολλές από αυτές τις επιδοτήσεις είναι μεν αόρατες για τον τελικό χρήστη, αλλά τελικά προέρχονται από δημόσιους πόρους. Σε πρόσφατη γνωμοδότηση⁽¹¹⁾ έχει ήδη υποστηριχθεί η διακοπή των επιβλαβών για το περιβάλλον επιδοτήσεων στην ΕΕ, ενώ στη γνωμοδότηση για τη χαρτογράφηση των πολιτικών βιώσιμης ανάπτυξης της ΕΕ⁽¹²⁾ επισημάνθηκε η ανάγκη υλοποίησης των υφιστάμενων δεσμεύσεων για την κατάργηση των επιβλαβών για το περιβάλλον επιδοτήσεων και σθεναρής προώθησης της μεταρρύθμισης της περιβαλλοντικής φορολογίας.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Αγορακεντρικά μέσα για τη μετάβαση σε μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών στην ΕΕ» (ΕΕ C 226 της 16.7.2014, σ. 1).

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Βιώσιμη ανάπτυξη: Χαρτογράφηση των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της ΕΕ» (ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 41).

4.6.6. Η στήριξη θα πρέπει να είναι διαθέσιμη σε όλους, οι επιδοτήσεις θα πρέπει να επικεντρώνονται στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενώ οι επιδοτήσεις που αφορούν τους κύριους παράγοντες πρόκλησης της κλιματικής αλλαγής θα πρέπει να καταργηθούν επείγοντως και οι εξαιρέσεις να εφαρμόζονται κατά δικαιότερο τρόπο και να μην ισχύουν ρητά για όσους έχουν μεγαλύτερη δυνατότητα να πληρώσουν, ούτε για όσους επωφελούνται από τα ρυπογόνα προϊόντα. Οι επιδοτήσεις των ορυκτών καυσίμων ανέρχονται σήμερα, σύμφωνα με το ΔΝΤ, σε 10 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ ανά λεπτό παγκοσμίως. Η κατάργηση αυτών των επιδοτήσεων θα αυξήσει τα δημόσια έσοδα κατά 3,6 % του παγκόσμιου ΑΕγχΠ, θα ελαττώσει τις εκπομπές κατά περισσότερο από 20 %, θα μειώσει τους πρόωρους θανάτους εξαιτίας της ατμοσφαιρικής ρύπανσης κατά περισσότερο από το ήμισυ και θα αυξήσει την παγκόσμια οικονομική ευημερία κατά 1,8 τρισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ (2,2 % του παγκόσμιου ΑΕγχΠ). Αυτά τα αριθμητικά στοιχεία καταδεικνύουν τον άδικο χαρακτήρα του υφιστάμενου συστήματος.

4.6.7. Οι αποτελεσματικές πολιτικές βιωσιμότητας εξαρτώνται από την ικανότητα διασφάλισης του σαφούς εντοπισμού, της κατά προτεραιότητα αντιμετώπισης και της επαρκούς χρηματοδότησης των μορφών στήριξης της μετάβασης.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι συμπράξεις της ΕΕ για την ανάπτυξη και οι προκλήσεις που εγείρουν οι διεθνείς φορολογικές συμφωνίες»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2018/C 081/05)

Εισηγητής: **ο κ. Alfred GAJDOSIK**

Συνεισηγητής: **ο κ. Thomas WAGNSONNER**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	26.1.2017
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	28.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	182/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει μια αναπτυξιακή πολιτική η οποία θα είναι μια διαδικασία μεταξύ ισότιμων κρατών και θα διέπεται από σεβασμό και απολύτως νόμιμες αποφάσεις. Η χρηματοδότηση και υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) που συμφωνήθηκαν σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών (ΗΕ), απαιτούν διεθνώς συντονισμένες προσπάθειες. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο των Ηνωμένων Εθνών θα μπορούσε να διαδραματίσει ακόμη ισχυρότερο ρόλο ως το κατάλληλο φόρουμ για φορολογικές υποθέσεις. Έτσι μπορεί να διασφαλιστεί η προσήλωση στους ΣΒΑ της ατζέντας του 2030, καθώς και η ισότιμη συμμετοχή όλων των χωρών.

1.2. Στο πλαίσιο διεθνών συμφωνιών για τη μεταρρύθμιση του διεθνούς φορολογικού δικαίου, π.χ. μέσω του σχεδίου δράσης BEPS (σχέδιο δράσης για τη διάβρωση της φορολογικής βάσης και τη μετατόπιση κερδών) του ΟΟΣΑ, θα πρέπει να αξιολογηθούν οι επιπτώσεις αυτών των διεθνών μεταρρυθμιστικών διαδικασιών σε σχέση με τους ΣΒΑ και να ληφθούν περισσότερο υπόψη κατά την ανάπτυξη των διεθνών φορολογικών πολιτικών. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης απαιτεί χρηματοδοτική στήριξη. Ωστόσο, πολλές χώρες είναι αντιμέτωπες με μεγάλες προκλήσεις, ιδίως σε ό,τι αφορά την εξασφάλιση εισοδήματος για το κράτος μέσω φορολογικών εσόδων. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, αυτό οφείλεται αφενός στη δυσκολία εφαρμογής των συστημάτων φορολόγησης των μισθωτών υπηρεσιών και φορολογίας του κύκλου εργασιών. Αφετέρου ενδέχεται να τις επηρεάζουν επίσης ο παγκόσμιος φορολογικός ανταγωνισμός στον τομέα της εταιρικής φορολόγησης και κυρίως η διαμόρφωση των συμφωνιών περί διπλής φορολόγησης (ΣΔΦ). Άλλες πτυχές είναι τα όρια δυναμικότητας και η ελλιπής γνωστοποίηση πληροφοριών.

1.3. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει ιδιαίτερος το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και τα κράτη μέλη καταβάλλουν, στο πλαίσιο διεθνών μεταρρυθμιστικών διαδικασιών, σημαντικές προσπάθειες προκειμένου να αντιμετωπίσουν αδυναμίες του διεθνούς φορολογικού συστήματος. Οι προσπάθειες αυτές επικροτούνται και πρέπει να υποστηρίζονται και να εφαρμόζονται αποτελεσματικά, καθώς και να υποβάλλονται εντέλει σε τακτική παρακολούθηση. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές προωθούνται κατά κύριο λόγο από τις μεγάλες βιομηχανικές χώρες στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ. Θα πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο τα Ηνωμένα Έθνη θα ήταν ένα καταλληλότερο πλαίσιο, δεδομένης της καθολικής συμμετοχής των αναπτυσσόμενων κυρίως χωρών, ως ένα φόρουμ για την παγκόσμια εξέλιξη της διεθνούς φορολογικής πολιτικής. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι η επιτροπή εμπειρογνομόνων για τη διεθνή συνεργασία σε φορολογικά θέματα των Ηνωμένων Εθνών αντιμετωπίζει έλλειψη πόρων και προσωπικού. Για τον λόγο αυτό, θα πρέπει να διατεθούν επαρκείς πόροι στα Ηνωμένα Έθνη.

1.4. Τα μέτρα της ΕΕ σχετικά με τη διεθνή φορολογική διαφάνεια και το σχέδιο δράσης BEPS θα έχουν επίσης αντίκτυπο στις αναπτυσσόμενες χώρες. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχουν ήδη εκφράσει τη γνώμη τους σχετικά με ζητήματα σημείων τομής μεταξύ φορολογικής και αναπτυξιακής πολιτικής. Επικροτείται επίσης η πλατφόρμα για τη χρηστή φορολογική διακυβέρνηση που συστάθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η εργαλειοθήκη που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο της ως έγγραφο εργασίας σχετικά με τις δευτερογενείς επιπτώσεις των ΣΔΦ αποτελεί μια ορθή βάση προβληματισμού για τα κράτη μέλη με στόχο την αναθεώρηση των ΣΔΦ που συνάπτονται με τις αναπτυσσόμενες χώρες.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι σε μια έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 2015 είχαν ζητηθεί αρκετές βελτιώσεις, οι οποίες δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει εν προκειμένω σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, με διαπιστώσεις που αφορούν κυρίως την υποβολή εκθέσεων από τα κράτη μέλη και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες με στοιχεία σχετικά με τα δημόσια μητρώα δικαιούχων. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι καταρτίζεται κατάλογος με μη συνεργάσιμες φορολογικές δικαιοδοσίες. Προτρέπει να καταβληθεί μεγαλύτερη προσπάθεια για την εφαρμογή των εισηγήσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και συνιστά να εξεταστεί προσεκτικά η κριτική που διατυπώνουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Είναι σκόπιμο να προωθηθεί η παγκόσμια θέσπιση αυτών των μέτρων μέσω διεθνών φορολογικών συμφωνιών, προκειμένου να βελτιωθούν οι πληροφορίες για τις φορολογικές αρχές σε αναπτυσσόμενες χώρες. Στόχος πρέπει να είναι η παγκόσμια εναρμόνιση των προτύπων, στην εκπόνηση των οποίων θα συμμετέχουν ισότιμα οι αναπτυσσόμενες χώρες.

1.6. Η ΕΟΚΕ ζητεί οι διεθνείς φορολογικές πολιτικές των κρατών μελών να συντονιστούν με τους στόχους της αναπτυξιακής πολιτικής, ούτως ώστε να μην προκύπτουν αντιφάσεις μεταξύ των εθνικών φορολογικών πολιτικών και των κοινών αναπτυξιακών προτεραιοτήτων.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι αναλύσεις επιπτώσεων σχετικά με τις διεθνείς φορολογικές πολιτικές των κρατών μελών αποτελούν ένα μέσο για να ελεγχθεί ο αντίκτυπος των ΣΔΦ και των προνομιακών φορολογικών καθεστώτων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Θα πρέπει να υποστηριχθούν και να καθιερωθούν ως πάγια πρακτική. Σε ενδεχόμενες συγκρούσεις με ευρωπαϊκές αναπτυξιακές πολιτικές, οι αναλύσεις αυτές θα ήταν χρήσιμες και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι υφιστάμενες ΣΔΦ θα πρέπει να επανεξεταστούν, ενώ οι νέες, προς αναδιαπραγμάτευση, συμφωνίες πρέπει να συναφθούν λαμβάνοντας υπόψη τους εν λόγω προβληματισμούς.

1.8. Η πρότυπη σύμβαση του ΟΟΣΑ για την αποφυγή της διπλής φορολόγησης, η οποία επί του παρόντος εφαρμόζεται ευρύτερα, καταρτίστηκε εσπευσμένα υπό το πρίσμα των συμφερόντων των βιομηχανικών χωρών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά στα κράτη μέλη της ΕΕ, κατά τη διαπραγμάτευση των ΣΔΦ με αναπτυσσόμενες χώρες, να λάβουν περισσότερο υπόψη τις ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι με βάση τη σύμβαση του ΟΟΣΑ καταρτίστηκε επίσης μια πρότυπη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών, προκειμένου να ρυθμιστεί η φορολόγηση μεταξύ αναπτυσσόμενων και βιομηχανικών χωρών και υπό αυτήν την έννοια να παραχωρηθούν περισσότερα φορολογικά δικαιώματα στα κράτη προέλευσης.

1.9. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις ιδιωτικές επενδύσεις για την προώθηση της ανάπτυξης, εφόσον αυτές συνάδουν με τους στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και με τα σημαντικότερα οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά δικαιώματα, με τις βασικές συμβάσεις της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ) και με την ατζέντα για την αξιοπρεπή εργασία. Η ασφάλεια δικαίου αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την υποστήριξη ενός επιχειρηματικού κλίματος ευνοϊκού για τις επενδύσεις και ως εκ τούτου για τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Δεδομένου ότι τα φορολογικά ζητήματα συνδέονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, θα πρέπει οι επιχειρήσεις να καταβάλουν με συνέπεια τους φόρους τους εκεί όπου έχουν παραχθεί τα κέρδη μέσω της προστιθέμενης αξίας (π.χ. παραγωγή, εξόρυξη πρώτων υλών).

1.10. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η ΕΕ και τα κράτη μέλη της, στο πλαίσιο της νέας ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης για την ανάπτυξη, δεσμεύτηκαν να συνεργαστούν με τις χώρες εταίρους σε ζητήματα που αφορούν τη διάδοση της προοδευτικής φορολόγησης, των μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς και των πολιτικών ανακατανομής, καθώς και στον αγώνα κατά των αθέμιτων χρηματοοικονομικών ροών. Ωστόσο, η φορολογική πολιτική θα έπρεπε να αναδειχθεί σε ακόμη σημαντικότερο στοιχείο της ευρωπαϊκής αναπτυξιακής πολιτικής. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ενεργό συμμετοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε περιφερειακά φόρουμ και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε αναπτυσσόμενες χώρες, που δραστηριοποιούνται στον φορολογικό τομέα. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε αναπτυσσόμενες χώρες επιτελούν ελεγκτικό και υποστηρικτικό ρόλο, ακόμη και στο πλαίσιο του φορολογικού τομέα, και επομένως θα πρέπει να συμμετέχουν πιο ενεργά και να υποστηρίζονται δεόντως. Η υποστήριξη των κατάλληλων μέτρων για την ανάπτυξη ικανοτήτων στον φορολογικό τομέα, περιλαμβανομένης της μάθησης από ομοτίμους και της συνεργασίας Νότου-Νότου, θα είχε διαρκή αποτελέσματα στα αναπτυξιακά σχέδια.

1.11. Όσον αφορά την υποχρέωση υποβολής στοιχείων από τις επιχειρήσεις θα πρέπει η χρηστή διακυβέρνηση σε φορολογικά θέματα να θεωρηθεί ότι αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων.

1.12. Η ΕΟΚΕ συνιστά την καθιέρωση ρητρών χρηστής φορολογικής διακυβέρνησης σε όλες τις σχετικές συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών ή περιφερειών για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.13. Η ΕΟΚΕ συνιστά να εξεταστεί το ενδεχόμενο, νέες ή αναθεωρημένες συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών μεταξύ της ΕΕ και αναπτυσσόμενων χωρών να αποτελέσουν την αφορμή να αναλυθούν και οι διμερείς συμβάσεις φορολόγησης. Αυτού του είδους η εξέταση θα πρέπει να επιτευχθεί με εκτιμήσεις επιπτώσεων σχετικά με τον αντίκτυπο των διεθνών φορολογικών πολιτικών των κρατών μελών στους στόχους της αναπτυξιακής πολιτικής.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Πολλές μελέτες ⁽¹⁾ εγείρουν το ερώτημα κατά πόσο η διεθνής φορολογική πολιτική των κρατών μελών, ιδίως πολλές διατάξεις που περιέχονται σε διμερείς ΣΔΦ, αντιβαίνουν στους στόχους της ευρωπαϊκής αναπτυξιακής πολιτικής. Επιπλέον, το γεγονός ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες αποτελούν καθαρούς εξαγωγείς κεφαλαίων προς τις βιομηχανικές χώρες, οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις ροές κεφαλαίων για λόγους φοροδιαφυγής. Αυτό μπορεί να πλήξει ιδιαίτερα τις αναπτυσσόμενες χώρες με χαμηλότερα εισοδήματα, διότι σε αυτές απουσιάζουν πλήρως οι εγχώριες πηγές χρηματοδότησης.

2.2. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της είναι από κοινού οι μεγαλύτεροι χορηγοί πόρων της αναπτυξιακής συνεργασίας και σημαντικοί διαμορφωτές των διεθνών συμφωνιών φορολόγησης. Έχουν δεσμευτεί για την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, μολονότι ο στόχος του 0,7 % του ΑΕΠ επιτεύχθηκε από λίγα μόνο κράτη μέλη. Οι επιπτώσεις του Brexit στην περαιτέρω χρηματοδότηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας για την ανάπτυξη είναι ασαφείς. Προβλέπεται ότι θα τονωθούν ιδιαίτερα οι ιδιωτικές επενδύσεις σε σχέση με τους στόχους της αναπτυξιακής πολιτικής. Οι πόροι της Επίσημης Αναπτυξιακής Βοήθειας (ΕΑΒ) εξαρτώνται από τις πολιτικές των χορηγών.

2.3. Οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης περιλαμβάνουν για τις αναπτυσσόμενες χώρες, μεταξύ άλλων, την κινητοποίηση εγχώριων πόρων, τη διεθνή υποστήριξη για την ανάπτυξη ικανοτήτων όσον αφορά την επιβολή φόρων, τη μείωση των αθέμιτων χρηματοοικονομικών ροών και τη συμμετοχή σε θεσμικά όργανα παγκόσμιας διακυβέρνησης. Από τα ανωτέρω συνάγεται το συμπέρασμα ότι μια σταθερή δημόσια εισοδηματική βάση, ο αγώνας κατά της παράνομης εκροής πόρων και η ισότιμη συμμετοχή όλων των χωρών στη διαμόρφωση των παγκόσμιων φορολογικών κανόνων, αποτελούν σημαντικούς πυλώνες για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Παιδιά, γυναίκες και άλλες ευπαθείς ομάδες στις κοινωνίες των αναπτυσσόμενων χωρών ωφελούνται ιδιαίτερα από την ανάπτυξη ⁽²⁾.

2.4. Οι πόροι από τη δημόσια αναπτυξιακή συνεργασία δεν επαρκούν για τη χρηματοδότηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης. Οι εγχώριοι πόροι είναι απαραίτητοι για την επίτευξη των Στόχων, όπως συνέβη και με τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας ⁽³⁾. Για την κινητοποίηση αυτών των πόρων πρέπει να βελτιωθεί η επιβολή φόρων και να επιτευχθούν μεγαλύτερα έσοδα από φόρους χάρη στη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης.

3. Προκλήσεις για τις αναπτυσσόμενες χώρες

3.1. Η φορολόγηση είναι σταθερότερη πηγή χρηματοδότησης σε σύγκριση με άλλες κατηγορίες εσόδων, ωστόσο, πολλές αναπτυσσόμενες χώρες αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες από ό,τι βιομηχανικές χώρες για την επίτευξη επαρκών εσόδων από φόρους.

3.2. Τις τελευταίες δεκαετίες ασκήθηκε μεγάλη πίεση για την ελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου με τη μείωση των εισαγωγικών και εξαγωγικών δασμών, προκειμένου να προωθηθούν συνολικά η οικονομική ανάπτυξη, οι επενδύσεις και η ευημερία του πληθυσμού. Αυτός ο καταρχήν θετικός αντίκτυπος διευκολύνει επιπλέον τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης, στο βαθμό που αυτή μπορεί να αξιοποιηθεί από τις φορολογικές αρχές. Ωστόσο, με αυτόν τον τρόπο μειώθηκαν επίσης τα έσοδα των αναπτυσσόμενων χωρών από σημαντικές, εύκολα προσβάσιμες πηγές. Εξάλλου, η ανάπτυξη και οι επενδύσεις πρέπει να αντικατοπτρίζονται και στη διάρθρωση των εσόδων από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

⁽¹⁾ Eurodad, The State of Finance for Developing countries, 2014 (Η κατάσταση των οικονομικών στις αναπτυσσόμενες χώρες, 2014)- Braun & Fuentes Double Taxation Treaties between Austria and developing countries, (Συμβάσεις διπλής φορολόγησης μεταξύ Αυστρίας και αναπτυσσόμενων χωρών), Βιέννη 2014- Farny et al. Tax Avoidance, Tax Evasion and Tax Havens (Φοροαποφυγή, φοροδιαφυγή και φορολογικοί παράδεισοι), Βιέννη 2015.

⁽²⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή ως προκλήσεις για τη διακυβέρνηση, την κοινωνική προστασία και την ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες, P8_TA(2015)0265, σημείο 14.

⁽³⁾ Διεθνής φορέας αναπτυξιακής χρηματοδότησης & Oxfam, Financing the sustainable development goals (Χρηματοδότηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης), 2015.

3.3. Για την αποκατάσταση των απωλειών, οι αναπτυσσόμενες χώρες θεσπίζουν συχνά φόρους επί των πωλήσεων, οι οποίοι ενίοτε επιδρούν κατά φθίνουσα κλίμακα. Ένα φορολογικό σύστημα με διαφορετικές κατηγορίες φόρων μειώνει την εξάρτηση από επιμέρους κατηγορίες φόρων και διασφαλίζει σταθερά εγχώρια έσοδα.

3.4. Η φορολόγηση της ιδιοκτησίας γης και της περιουσίας είναι συχνά δύσκολα εφαρμόσιμη στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ωστόσο, οι φόροι επί των μισθωτών υπηρεσιών και ο φόρος εισοδήματος αποφέρουν στις αναπτυσσόμενες χώρες, λόγω του χαμηλού εισοδήματος, συγκριτικά χαμηλά μόνο φορολογικά έσοδα. Ο φόρος επί των μισθωτών υπηρεσιών καταβάλλεται κυρίως από τους εργαζόμενους στον δημόσιο τομέα και τους εργαζόμενους των πολυεθνικών εταιρειών. Σε αυτά προστίθεται επίσης η συχνά εκτεταμένη παραοικονομία.

3.5. Η έκθεση Mbeki συμπεριέλαβε τα έσοδα από φοροαποφυγή στις «αθέμιτες χρηματοοικονομικές ροές» ⁽⁴⁾. Αυτά φαίνεται να υπερβαίνουν τη ροή πόρων από την αναπτυξιακή συνεργασία ⁽⁵⁾. Η ενισχυμένη διεθνής συνεργασία των αρχών με σκοπό μεγαλύτερη διαφάνεια και αυστηρότερα νομοθετικά και κανονιστικά μέτρα αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για τη διακοπή αυτών των χρηματοοικονομικών εκροών. Η διασφάλιση των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας στις αναπτυσσόμενες χώρες θα αποτελούσε ένα ακόμη σημαντικό βήμα για να αποφευχθούν οι εκροές κεφαλαίων.

3.6. Η φορολογία των εταιρειών διαδραματίζει σημαντικότερο ρόλο στη δομή φορολογικών εσόδων των αναπτυσσόμενων χωρών από ό,τι στις βιομηχανικές χώρες. Για τον λόγο αυτό, οι αναπτυσσόμενες χώρες πλήττονται περισσότερο από τις στρατηγικές φοροαποφυγής. Συγχρόνως, από τη δεκαετία του 1980, μειώνονται παγκοσμίως τόσο τα ονομαστικά όσο και τα πραγματικά επίπεδα των φόρων επί των εταιρειών με στόχο την προσέλκυση επενδύσεων. Ο φόρος επί των εταιρειών αποτελεί σημαντικό δείκτη του επενδυτικού κλίματος για μια επιχείρηση. Έτσι δημιουργήθηκε ένας διεθνής φορολογικός ανταγωνισμός, ο οποίος προκαλεί περισσότερα προβλήματα στις αναπτυσσόμενες χώρες, λόγω της δομής των φορολογικών εσόδων, από ό,τι στις βιομηχανικές χώρες. Οι λεγόμενες δευτερογενείς επιπτώσεις του φορολογικού ανταγωνισμού εξετάστηκαν ήδη από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) ⁽⁶⁾. Επιπλέον, σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες είναι εγκατεστημένες και δραστηριοποιούνται λίγες μεγάλες επιχειρήσεις που πραγματοποιούν επενδύσεις, οι οποίες κατέχουν σημαντικό μερίδιο στα συνολικά έσοδα της φορολογίας των εταιρειών.

3.7. Η αξιολόγηση των τιμών μεταβίβασης για διασυνοριακές συναλλαγές μεταξύ εταιρειών ομίλων, σύμφωνα με την αρχή του πλήρους ανταγωνισμού, είναι δύσκολη για τις φορολογικές αρχές. Οι ικανότητες στις αναπτυσσόμενες χώρες δεν επαρκούν, ενώ οι παραποιήσεις για φορολογικούς λόγους των τιμών μεταβίβασης εξακολουθούν να συνιστούν μείζον πρόβλημα.

3.8. Οι ΣΔΦ αποσαφηνίζουν τα φορολογικά δικαιώματα μεταξύ των συμβαλλόμενων χωρών, ρυθμίζουν την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των φορολογικών αρχών, εξασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο την ασφάλεια δικαίου. Επομένως, μπορούν να θεωρηθούν από τις επιχειρήσεις ως κίνητρο για άμεσες ξένες επενδύσεις και, σε τελική ανάλυση, να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη. Οι ΣΔΦ μπορούν όμως να έχουν αντίκτυπο στα φορολογικά δικαιώματα των κρατών προέλευσης. Οι συντελεστές για τους φόρους που επιβάλλονται στην πηγή για άδειες, τόκους και μερίσματα υπολείπονται συνήθως των εγχώριων συντελεστών φορολόγησης. Ορισμένες διατάξεις, όπως ένας σχετικά περιοριστικός ορισμός των μόνιμων επιχειρηματικών εγκαταστάσεων, μπορούν να περιορίσουν τα φορολογικά δικαιώματα. Ασφαλώς και οι αναπτυσσόμενες χώρες ενδιαφέρονται για την πραγματοποίηση σημαντικών επενδύσεων, ωστόσο, μπορεί να απολέσουν φορολογικά δικαιώματα. Επομένως, οι συμφωνίες σχετικά με την ανταλλαγή πληροφοριών σε φορολογικά θέματα θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα μέσο επιλογής, όταν μια χώρα χρειάζεται επείγοντως φορολογικές πληροφορίες από άλλα νομοθετικά πεδία.

3.9. Ως σημείο αφετηρίας για τις διαπραγματεύσεις χρησιμοποιείται τις περισσότερες φορές η πρότυπη σύμβαση του ΟΟΣΑ, η οποία είναι περισσότερο προσανατολισμένη στα συμφέροντα των βιομηχανικών χωρών ⁽⁷⁾. Η πρότυπη σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών αποτελεί εναλλακτική λύση για τις αναπτυσσόμενες χώρες και λαμβάνει καλύτερα υπόψη τα συμφέροντά τους ⁽⁸⁾. Γενικά, προβλέπει την παραχώρηση στα κράτη προέλευσης περισσότερων φορολογικών δικαιωμάτων από ό,τι στη χώρα καταγωγής μιας επιχείρησης παραγωγής.

⁽⁴⁾ AU/ECA, Παράνομες χρηματοοικονομικές ροές — Έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για τις παράνομες χρηματοοικονομικές ροές από την Αφρική (Illicit Financial Flows — Report of the High Level Panel on Illicit Financial Flows from Africa), (σ. 23 κ.ε.).

⁽⁵⁾ Υπηρεσία Έρευνας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (EPRS): Η ένταξη των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών και σταθεροποίησης της ΕΕ: Επιπτώσεις στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή (The inclusion of financial services in EU free trade and association agreements: Effects on money laundering, tax evasion and avoidance), PE 579.326, σ. 15.

⁽⁶⁾ ΔΝΤ «Δευτερογενείς επιπτώσεις στη διεθνή φορολόγηση των εταιρειών», («Spillovers in international corporate taxation»), 2014.

⁽⁷⁾ Owens & Lang, The Role of Tax Treaties in Facilitating Development and Protecting the Tax Base, (Ο ρόλος των φορολογικών συμβάσεων για τη διευκόλυνση της ανάπτυξης και την προστασία της φορολογικής βάσης), στο Bloomberg Daily Tax Report, 1η Μαΐου 2013.

⁽⁸⁾ Lennard (2009): Το υπόδειγμα φορολογικής σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών σε σύγκριση με το υπόδειγμα φορολογικής σύμβασης του ΟΟΣΑ — Τρέχουσες διαφορές και πρόσφατες εξελίξεις (The UN Model Tax Convention as Compared with the OECD Model Tax Convention — Current Points of Difference and Recent Developments), Asia-Pacific Tax Bulletin, τεύχος 49, αριθ. 08· V. Daurer και R. Krever (2012): Επιλογή μεταξύ των υποδειγμάτων φορολογικής πολιτικής των Ηνωμένων Εθνών και του ΟΟΣΑ: μια περιπτωσιολογική μελέτη για την Αφρική (Choosing between the UN and OECD Tax Policy Models: an African Case Study), έγγραφο εργασίας EUI RSCAS 2012/60.

3.10. Θα μπορούσε να υπάρξει απώλεια φορολογικών εσόδων για τις αναπτυσσόμενες χώρες, εάν οι όμιλοι επιχειρήσεων ενέπλεκαν οντότητες ειδικού σκοπού σε διάφορες χώρες, προκειμένου να προκαλέσουν αντιπαράθεση μεταξύ περισσότερων ΣΔΦ που εξοικονομούν φόρους. Θα μπορούσε επίσης να αποδειχθεί δύσκολη για τα κράτη προέλευσης η φορολόγηση των υπηρεσιών και των έμμεσων μεταφορών ιδιοκτησιακού καθεστώτος των εταιρειών λόγω των διατάξεων των ΣΔΦ. Η επιθυμία για ευνοϊκές δυνατότητες όσον αφορά τη μεταφορά τεχνολογίας με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες θα πρέπει να ληφθεί υπόψη.

3.11. Υπάρχουν μελέτες σχετικά με τις απώλειες εσόδων των αναπτυσσόμενων χωρών. Η ολλανδική ΜΚΟ SOMO υπολογίζει τις ετήσιες απώλειες στα φορολογικά έσοδα από τόκους και μερίσματα, οι οποίες προκύπτουν λόγω των ΣΔΦ μεταξύ των Κάτω Χωρών και 28 αναπτυσσόμενων χωρών, στα 554 εκατ. ευρώ ⁽⁹⁾. Μια αυστριακή μελέτη διαπίστωσε ότι οι ΣΔΦ θα έπρεπε να υποβληθούν σε ανάλυση επιπτώσεων, διότι οι συμφωνίες αυτές, παρά την ενδεχόμενη αύξηση των επενδύσεων, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε απώλειες εσόδων ⁽¹⁰⁾. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη (Unctad) που περιλαμβάνονται στην Έκθεση 2015 για τις παγκόσμιες επενδύσεις, διάφορες πολυεθνικές εταιρείες δεν κατέβαλαν περίπου 730 δισεκατ. δολάρια ΗΠΑ στους προϋπολογισμούς των αναπτυσσόμενων χωρών. Παρ' όλα αυτά, αναφέρονται εκτιμώμενες ετήσιες απώλειες φορολογικών εσόδων ύψους 100 δισεκατ. δολαρίων ΗΠΑ, τα οποία χάνονται για τις αναπτυσσόμενες χώρες με την πραγματοποίηση ξένων επενδύσεων μέσω υπεράκτιων κόμβων επενδύσεων ⁽¹¹⁾. Ωστόσο, αυτού του είδους οι απώλειες εσόδων περιορίζουν τους ΣΒΑ που προαναφέρθηκαν.

4. Μέτρα σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο — Η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της

4.1. Καταβάλλονται έντονες προσπάθειες για τη στήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών στον φορολογικό τομέα, λόγου χάρη στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας "Addis Tax". Η διεθνής φορολογική πολιτική αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών. Οι ΣΔΦ συνάπτονται σε διμερή βάση, οι νομοθετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ περιορίζονται ουσιαστικά σε μέσα για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς. Σχετικά με τη συνοχή της αναπτυξιακής πολιτικής (ΣΑΠ) (Policy Coherence for Development — PCD) υπάρχει συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της ⁽¹²⁾. Ο αντίκτυπος του διεθνούς φορολογικού συστήματος στην ανάπτυξη αναγνωρίζεται και αποτελεί αντικείμενο επεξεργασίας επίσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽¹³⁾. Με γνώμονα τη συνοχή στην αναπτυξιακή πολιτική απαιτείται να εξεταστεί ο αντίκτυπος των φορολογικών πολιτικών της ΕΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες αντιτίθενται στους στόχους της αναπτυξιακής πολιτικής, και, εάν χρειάζεται, να ληφθούν μέτρα.

4.2. Σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών πραγματοποιούνται εργασίες σε φορολογικά ζητήματα, στο πλαίσιο της διαδικασίας "Χρηματοδότηση της ανάπτυξης", του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου των ΗΕ (Ecosoc), της επιτροπής εμπειρογνομώνων για τη διεθνή συνεργασία σε φορολογικά θέματα των ΗΕ, αλλά και σε ειδικευμένους οργανισμούς, όπως η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Unctad). Με εντολή που δόθηκε από την Ομάδα των 20 (G-20), αποφασίστηκαν εκτεταμένες μεταρρυθμίσεις σε επίπεδο ΟΟΣΑ με το πρόγραμμα κατά της μεταφοράς κερδών ("Base Erosion and Profit Shifting", BEPS). Ουσιαστικά, ο σκοπός ήταν να τεθεί τέρμα στην "αναζήτηση ευνοϊκότερης φορολογικής σύμβασης" και σε επιβλαβείς φορολογικές πρακτικές των κυβερνήσεων (μεταξύ των οποίων τα ευνοϊκά προς τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας φορολογικά καθεστώτα ("Patent Box") και οι μη διαφανείς "αποφάσεις"), σε ασυμφωνίες στη μεταχείριση υβριδικών μέσων όσον αφορά τη φορολογική μεταχείριση οφειλών καθώς και αναποτελεσματικών τιμών μεταβίβασης και υποχρεώσεων κοινοποίησης. Δεδομένης της σημασίας των εσόδων από τους φόρους επί των εταιρειών για τις αναπτυσσόμενες χώρες αναμένεται ότι το σχέδιο δράσης BEPS θα έχει θετικό αντίκτυπο στις χώρες αυτές.

4.3. Πολλές χώρες που δεν ανήκουν στον ΟΟΣΑ, εκ των οποίων κάποια αφρικανικά κράτη, προσυπογράφουν το συνολικό πλαίσιο του σχεδίου δράσης BEPS του ΟΟΣΑ. 103 χώρες συμφώνησαν τον Ιούνιο του 2017 στην ψήφιση μιας νέας πολυμερούς συμφωνίας BEPS, η οποία εναρμονίζει την ερμηνεία διμερών φορολογικών συμβάσεων κατά την έννοια του σχεδίου δράσης BEPS. Δημιουργήθηκε πλατφόρμα φορολογικής συνεργασίας από τα ΗΕ, τον ΟΟΣΑ, το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα, προκειμένου να ενισχυθεί η διεθνής συνεργασία σε φορολογικά ζητήματα. Η πρωτοβουλία μπορεί να συμβάλει στην ύπαρξη μεγαλύτερης συνοχής μεταξύ των εργασιών του ΟΟΣΑ και των οργανισμών των ΗΕ. Κατά πόσο θα επιτευχθεί το επιθυμητό αποτέλεσμα, θα πρέπει να παρακολουθείται.

⁽⁹⁾ Mc Gauran, *Πρέπει οι Κάτω Χώρες να υπογράψουν τις φορολογικές συμβάσεις με αναπτυσσόμενες χώρες* (Should the Netherlands Sign Tax Treaties with Developing Countries), 2013.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 1 Brown & Fuentes.

⁽¹¹⁾ Unctad, Έκθεση 2015 για τις παγκόσμιες επενδύσεις (World Investment Report 2015), σ. 200.

⁽¹²⁾ COM(2016) 740 final· βλέπε επίσης γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα μια Νέα Ευρωπαϊκή Κοινή Αντίληψη για την Ανάπτυξη ΕΕ C 246 της 28.7.2017, σ. 71.

⁽¹³⁾ C(2016) 271 final, COM(2016) 24 final, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Περισσότερες εισπράξεις, καλύτερες δαπάνες*, 2015.

4.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις προσπάθειες του ΟΟΣΑ στην ανάπτυξη ενός καλύτερου διεθνούς φορολογικού συστήματος. Ωστόσο, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ⁽¹⁴⁾ επικρίνουν το γεγονός ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν εκπροσωπούνται στον ΟΟΣΑ με δικαίωμα ψήφου. Οι εν λόγω οργανώσεις προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν μετά την εκπόνηση του σχεδίου δράσης BEPS. Παρομοίως εκφράστηκε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο ζήτησε την ενίσχυση των αντίστοιχων οργανισμών των ΗΕ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ισότιμη διαμόρφωση και μεταρρύθμιση της διεθνούς φορολογικής πολιτικής ⁽¹⁵⁾. Σε έγγραφο εργασίας του ΔΝΤ, εμπειρογνώμονες διατύπωσαν επίσης τις ανησυχίες τους σχετικά με τον αντίκτυπο του σχεδίου δράσης BEPS στις αναπτυσσόμενες χώρες ⁽¹⁶⁾.

4.5. Για την αξιολόγηση του αντίκτυπου των μεταρρυθμιστικών ενεργειών και ενδεχομένως για την αναπροσαρμογή τους, θα έπρεπε να ενισχυθούν οι αντίστοιχοι οργανισμοί των ΗΕ, ιδίως η επιτροπή εμπειρογνομόνων για τη διεθνή συνεργασία σε φορολογικά θέματα των Ηνωμένων Εθνών, και να τους διατεθούν περισσότεροι πόροι. Σε κάθε περίπτωση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να παρακολουθήσει την εφαρμογή της πολυμερούς συμφωνίας που υπογράφηκε τον Ιούνιο του 2017 κατά της μετατόπισης των κερδών και να εξακολουθήσει να δραστηριοποιείται για την ενθάρρυνση της διεθνούς συνεργασίας σε φορολογικά ζητήματα μεταξύ των Ηνωμένων Εθνών, του ΟΟΣΑ και των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

4.6. Τα ισχύοντα μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν επιπτώσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες

4.6.1. Η δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής εφαρμόστηκε σε ζητήματα σχετικά με διεθνείς φορολογικές πολιτικές που υπερβαίνουν την ΕΕ ⁽¹⁷⁾. Οι πληροφορίες από την υποβολή δηλώσεων ανά χώρα ⁽¹⁸⁾, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές που έχουν ορίσει η ΕΕ, η Ομάδα των 20 (G-20) και ο ΟΟΣΑ, συνιστούν σημαντικό εργαλείο για τις φορολογικές αρχές. Η δημοσίευση στοιχείων από τα κράτη μέλη επιτρέπει σε ένα ευρύτερο κοινό, στο οποίο περιλαμβάνονται επίσης εργαζόμενοι και υπεύθυνοι επενδυτές, να εκτιμήσει καλύτερα τον τρόπο με τον οποίο οι επιχειρήσεις καταβάλλουν φόρους εκεί όπου πραγματοποιούνται τα κέρδη τους. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι σε μια έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 2015 είχαν ζητηθεί αρκετές βελτιώσεις, οι οποίες δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει εν προκειμένω σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, με διαπιστώσεις που αφορούν κυρίως την υποβολή εκθέσεων από τα κράτη μέλη και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες με στοιχεία σχετικά με τα δημόσια μητρώα δικαιούχων. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι καταρτίζεται κατάλογος με μη συνεργάσιμες φορολογικές δικαιοδοσίες. Προτρέπει να καταβληθεί μεγαλύτερη προσπάθεια για την εφαρμογή των εισηγήσεων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και συνιστά να εξεταστεί προσεκτικά η κριτική που διατυπώνουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Είναι σκόπιμο να προωθηθεί η παγκόσμια θέσπιση αυτών των μέτρων μέσω διεθνών φορολογικών συμφωνιών, προκειμένου να βελτιωθούν οι πληροφορίες για τις φορολογικές αρχές σε αναπτυσσόμενες χώρες. Στόχος πρέπει να είναι η παγκόσμια εναρμόνιση των προτύπων, στην εκπόνηση των οποίων θα συμμετέχουν ισότιμα οι αναπτυσσόμενες χώρες.

4.6.2. Έχει δημιουργηθεί σύστημα αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών σε φορολογικές υποθέσεις εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τη συμπλήρωση της οδηγίας αμοιβαίας συνδρομής ⁽¹⁹⁾. Οι αναπτυσσόμενες χώρες οφείλουν, ωστόσο, να εξακολουθήσουν να συνάπτουν διμερείς συμφωνίες αμοιβαίας συνδρομής με τα ευρωπαϊκά κράτη. Τούτο προϋποθέτει την ανταλλαγή δεδομένων σε αμφότερες τις κατευθύνσεις καθώς και την ασφάλεια των δεδομένων, κάτι που συχνά συνιστά πρόβλημα σε επίπεδο ικανοτήτων για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

4.6.3. Στην ανακοίνωσή της σχετικά με μια εξωτερική στρατηγική για πραγματική φορολόγηση ⁽²⁰⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επικεντρώνεται στα ζητήματα που τέθηκαν σε αυτή τη γνωμοδότηση. Στην παρούσα φάση είναι υπό επεξεργασία ένας κοινός κατάλογος της ΕΕ με μη συνεργάσιμες φορολογικές δικαιοδοσίες ⁽²¹⁾. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την κατάρτιση ενός τέτοιου καταλόγου. Αντίθετα, μη κυβερνητικές οργανώσεις εκφράζουν μάλλον τις επιφυλάξεις τους σε σχέση με έναν τέτοιο κατάλογο ⁽²²⁾. Επίσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε τη διατύπωση ενός ορισμού για τους φορολογικούς παραδείσους που θα ισχύει παγκοσμίως, ο οποίος θα περιλαμβάνει επίσης κράτη μέλη της ΕΕ και τα υπερπόντια εδάφη τους ⁽²³⁾.

⁽¹⁴⁾ Christian Aid, Ανακοίνωση Τύπου, της 19 ης Ιουλίου 2013, *Το σχέδιο δράσης του ΟΟΣΑ σχετικά με τη φορολογική παράκαμψη είναι ένα βήμα προς τα εμπρός, αλλά αποτυγχάνει στις αναπτυσσόμενες χώρες* (OECD Action Plan on tax dodging is step forward but fails developing countries). Oxfam, ανακοίνωση τύπου, της 13ης Νοεμβρίου 2014, *Αντίδραση του Oxfam στον οδικό χάρτη του ΟΟΣΑ για ένταξη των αναπτυσσόμενων χωρών στη διεθνή φορολογική μεταρρύθμιση*. (Oxfam reaction to OECD's roadmap to include developing countries in international tax reform)

⁽¹⁵⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα μια Νέα Ευρωπαϊκή Κοινή Αντίληψη για την Ανάπτυξη ΕΕ C 246 της 28.7.2017, σ. 71.

⁽¹⁶⁾ Crivelli, Ruud De Mooij, Keen, *Base Erosion, Profit Shifting and Developing Countries*, (Διάβρωση της βάσης, μεταφορά των κερδών και αναπτυσσόμενες χώρες), έγγραφο εργασίας του ΔΝΤ, WP/15/118.

⁽¹⁷⁾ COM(2016) 25 final — 2016/010 (CNS), COM(2016) 26 final — 2016/011 (CNS), βλέπε Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα “Δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής”, ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 93.

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την “Φορολογική διαφάνεια”, ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 62.

⁽¹⁹⁾ Βλέπε Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα “Σχέδιο δράσης για την Ένωση Κεφαλαιαγορών”, ΕΕ C 133 της 14.4.2016, σ. 17.

⁽²⁰⁾ Βλέπε Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα “Δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής”, ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 93.

⁽²¹⁾ Διατίθεται στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en (τελευταία πρόσβαση: 29/8/2017).

⁽²²⁾ Π.χ. Tax Justice Network (Δίκτυο Φορολογικής Δικαιοσύνης), έκδοση 23.2.2017, απόφαση για τη μαύρη λίστα των υπουργών Οικονομικών: “Διαδικασίες ‘whitewash’ (ασπίδα) φορολογικών παραδείσων” (Verdict on Finance Ministers’ blacklist: «whitewashing tax havens»).

⁽²³⁾ Βλέπε υποσημείωση 2, σημείο 10.

4.6.4. Η σύσταση για τις φορολογικές συμβάσεις ⁽²⁴⁾ ασχολείται με σημαντικά ζητήματα των ΣΔΦ και προτείνει στα κράτη μέλη να προβλέπουν στις συμβάσεις τους φραγμούς για την αντιμετώπιση της κατάχρησης και της «αναζήτησης ευνοϊκότερης φορολογικής σύμβασης». Ωστόσο, δεν απαιτείται ανάλυση επιπτώσεων των ΣΔΦ, ιδίως όσον αφορά τον αντίκτυπο τους με γνώμονα τη συνοχή της αναπτυξιακής πολιτικής ή τις δευτερογενείς επιπτώσεις. Η ευπρόσδεκτη «Πλατφόρμα για τη χρηστή φορολογική διακυβέρνηση», η οποία επεξεργάζεται διεθνή φορολογικά ζητήματα με τη συμμετοχή οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών, υπέβαλε έγγραφο εργασίας σχετικά με τις επιπτώσεις αυτές ⁽²⁵⁾. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν υπόψη το έγγραφο αυτό.

4.6.5. Οι στρατηγικές φοροαποφυγής συνδέονται συχνά με ένα αδιαφανές ιδιοκτησιακό καθεστώς. Μετά την τροποποίηση της τέταρτης οδηγίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ⁽²⁶⁾, δεν δημιουργήθηκαν δημόσια μητρώα με τους πραγματικούς δικαιούχους καταπιστευμάτων και άλλων εταιρικών μέσων. Αυτά τα μητρώα θα βοηθούσαν τις αναπτυσσόμενες χώρες να παρέμβουν σε εικαζόμενες υποθέσεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και φορολογικής απάτης.

4.6.6. Οι προτάσεις για την κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών (ΚΕΒΦΕ) αποτελούν αντικείμενο άλλης γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ ⁽²⁷⁾. Όσον αφορά τη συμμετοχή σε διεθνείς φορολογικές συμφωνίες και τη σημασία για τις φορολογικές αρχές των αναπτυσσόμενων χωρών, μια τέτοια συμφωνία — και οι πληροφορίες που απορρέουν από αυτήν — θα αποτελούσε παράδειγμα για τις ΣΔΦ με τρίτες χώρες. Τα στοιχεία εντός της Ευρώπης θα αποτελούσαν, επομένως, ενδείξεις για συγκριτικούς υπολογισμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες. Στόχος πρέπει να είναι η παγκόσμια εναρμόνιση των προτύπων, στα οποία θα πρέπει να συμμετέχουν ισότιμα οι αναπτυσσόμενες χώρες.

4.6.7. Η ΕΟΚΕ συνιστά την καθιέρωση ρητρών χρηστής φορολογικής διακυβέρνησης σε όλες τις σχετικές συμφωνίες μεταξύ της ΕΕ και τρίτων χωρών ή περιφερειών για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

4.6.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά να εξεταστεί το ενδεχόμενο, νέες ή αναθεωρημένες συμφωνίες ελευθέρων συναλλαγών μεταξύ της ΕΕ και αναπτυσσόμενων χωρών να αποτελέσουν την αφορμή να αναλυθούν και οι διμερείς συμβάσεις φορολόγησης. Αυτού του είδους η εξέταση θα πρέπει να επιτευχθεί με εκτιμήσεις επιπτώσεων σχετικά με τον αντίκτυπο των διεθνών φορολογικών πολιτικών των κρατών μελών στους στόχους της αναπτυξιακής πολιτικής. Θα μπορούσε επίσης να συμβάλει έτσι στην υλοποίηση των απαιτήσεων που απορρέουν από την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

5. Περαιτέρω δράσεις που συνιστά η ΕΟΚΕ

5.1. Σύμφωνα με τη δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής και λόγω της ΣΑΠ των κρατών μελών και της ΕΕ, οι διεθνείς φορολογικές πολιτικές και οι ΣΔΦ των κρατών μελών πρέπει να υποβάλλονται σε τακτικές αξιολογήσεις αντίκτυπου ⁽²⁸⁾. Για να διασφαλιστεί ο καλύτερος συντονισμός της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ και των φορολογικών πολιτικών των κρατών μελών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εξασφαλίσει ότι τα κράτη μέλη, τα οποία διαπραγματεύονται μια ΣΔΦ με μια αναπτυσσόμενη χώρα, λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις εναρμονισμένες αναπτυξιακές πολιτικές της ΕΕ. Υπό αυτήν την έννοια, επικροτείται η σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εφαρμογή μέτρων που σχετίζονται με την καταπολέμηση της κατάχρησης φορολογικών συμβάσεων ⁽²⁹⁾. Όσον αφορά τους αναπτυξιακούς στόχους, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στις ανάγκες των αναπτυσσόμενων χωρών. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει επίσης να διευρυνθεί η δέσμευση της ΕΕ σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών, στην επιτροπή εμπειρογνομόνων για τη διεθνή συνεργασία σε φορολογικά θέματα των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και να προωθηθεί η ανάπτυξη ικανοτήτων σχετικά με ένα παγκόσμιο φόρου με την ισότιμη συμμετοχή όλων των κρατών.

5.2. Οι μεταβατικές περίοδοι πρέπει να δώσουν τη δυνατότητα σε αναπτυσσόμενες χώρες να συμμετάσχουν σε μέτρα αυτόματης ανταλλαγής πληροφοριών, παράλληλα με την ανάπτυξη ικανοτήτων.

5.3. Όσον αφορά την υποχρέωση υποβολής στοιχείων από τις επιχειρήσεις θα πρέπει η χρηστή διακυβέρνηση σε φορολογικά θέματα να θεωρηθεί ότι αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων.

⁽²⁴⁾ Βλέπε Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής», ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 93.

⁽²⁵⁾ Έγγραφο συζήτησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την «Πλατφόρμα για τη χρηστή φορολογική διακυβέρνηση» («Platform for Tax Good Governance»), Εργαλειοθήκη σχετικά με τις δευτερογενείς επιπτώσεις των φορολογικών πολιτικών της ΕΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες (Toolbox spill-over effects of EU tax policies on developing countries), Ιούνιος 2017, Πλατφόρμα/26/2017/EN.

⁽²⁶⁾ COM(2016) 450 final — 2016/0208 (COD), βλέπε Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τις «Οδηγίες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες», ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 121.

⁽²⁷⁾ ΕΕ C 434 της 15.12.2017, σ. 58.

⁽²⁸⁾ Βλέπε υποσημείωση 2, σημείο 15.

⁽²⁹⁾ Βλέπε Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Δέσμη μέτρων για την καταπολέμηση της φοροαποφυγής», ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 93.

5.4. Με την επιδιωκόμενη, ενεργότερη συμμετοχή ιδιωτών επενδυτών στην ευρωπαϊκή αναπτυξιακή πολιτική, τα ζητήματα που αφορούν προνομιακά φορολογικά καθεστώτα σχετικά με τη συμμετοχή στην αναπτυξιακή πολιτική καθίστανται σημαντικότερα ⁽³⁰⁾. Δεδομένου ότι τα φορολογικά ζητήματα συνδέονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να καταβάλουν με συνέπεια τους φόρους τους εκεί όπου έχουν παραχθεί τα κέρδη μέσω της δημιουργίας προστιθέμενης αξίας ⁽³¹⁾. Αυτό θα πρέπει να διασφαλιστεί με την υποστήριξη της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα.

5.5. Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνεται γενικά υπόψη ότι, με τη χορήγηση προνομιακών φορολογικών καθεστώτων, δεν υπονομεύεται η υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης.

5.6. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στις παρατηρήσεις της σχετικά με ένα δημόσιο μητρώο πραγματικών δικαιούχων τραπεζικών λογαριασμών, επιχειρήσεων, καταπιστευμάτων και συναλλαγών ⁽³²⁾ και θεωρεί σκόπιμο να ενθαρρυνθεί παγκοσμίως η θέσπιση αυτών των μέτρων με διεθνείς φορολογικές συμβάσεις. Επιπλέον, τα αναφερόμενα μέτρα θα πρέπει κυρίως να λαμβάνονται υπόψη στις προσπάθειες για την ανάπτυξη ικανοτήτων, προκειμένου να υποστηριχθεί ο αγώνας κατά αθέμιτων χρηματοοικονομικών εκροών από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Δεδομένης της ανησυχίας ότι πολλές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε αναπτυσσόμενες χώρες δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της υποβολής εκθέσεων από τα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στις παρατηρήσεις της για το θέμα αυτό ⁽³³⁾. Η ΕΟΚΕ συνιστά την αξιολόγηση και άλλων, ανάλογων κανόνων, ειδικά όσων καθορίζουν το πεδίο εφαρμογής τους με βάση τα όρια του ετήσιου κύκλου εργασιών, αναφορικά με τις επιπτώσεις τους στις αναπτυσσόμενες χώρες.

5.7. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της, στο πλαίσιο της νέας ευρωπαϊκής κοινής αντίληψης για την ανάπτυξη, δεσμεύτηκαν να συνεργαστούν με τις χώρες εταίρους σε ζητήματα που αφορούν τη διάδοση της προοδευτικής φορολόγησης, των μέτρων καταπολέμησης της διαφθοράς και των πολιτικών ανακατανομής, καθώς και στον αγώνα κατά των αθέμιτων χρηματοοικονομικών ροών ⁽³⁴⁾. Ενώ στις αναπτυσσόμενες χώρες δημιουργούνται οι σχετικές τεχνικές ικανότητες και ικανότητες ανθρώπινων πόρων, προκειμένου να συμμετάσχουν εξολοκλήρου στις διεθνείς συμφωνίες, θα πρέπει ήδη να εξασφαλιστούν δυνατότητες για αμοιβαία ανταλλαγή πληροφοριών, έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι που ορίζονται στην κοινή αντίληψη. Η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ⁽³⁵⁾ για την προώθηση περιφερειακών φόρουμ ⁽³⁶⁾ πέρα από την επιτροπή εμπειρογνομόνων για τη διεθνή συνεργασία σε φορολογικά θέματα των Ηνωμένων Εθνών, έχει αναγνωριστεί και θα πρέπει να ενισχυθεί. Πρέπει να διασφαλιστεί ότι σε αυτά τα φόρουμ θα υπάρχει ενεργός συμμετοχή των ενδιαφερόμενων μερών, καθώς και σταθερές διαδικασίες διαβούλευσης. Οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών σε αναπτυσσόμενες χώρες επιτελούν ελεγκτικό και υποστηρικτικό ρόλο, ακόμη και στο πλαίσιο του φορολογικού τομέα, και, επομένως, θα πρέπει να υποστηριχθούν δεόντως.

5.8. Το φορολογικό σύστημα μιας χώρας θα πρέπει να συνυπολογίζεται περισσότερο στο πλαίσιο της αναπτυξιακής συνεργασίας. Με την ανάπτυξη ικανοτήτων θα βελτιωθεί η ικανότητα της δικαιούχου χώρας για αυτοβοήθεια, ενώ θα ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα των φορολογικών συστημάτων και η κρατική νομιμότητα. Ιδιαίτερα θετικές ήταν οι εμπειρίες κατά την άμεση ανταλλαγή μεταξύ φορολογικών αρχών με κοινές προκλήσεις (μάθηση από ομοτίμους/«peer-learning») και κατά τη συνεργασία χωρών με παρόμοιες αναπτυξιακές προϋποθέσεις (π.χ. συνεργασία Νότου-Νότου). Κατ' αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η δυνατότητα για αμοιβαίο συντονισμό λόγω κοινών προκλήσεων και καθίσταται δυνατή η ανταλλαγή «βέλτιστων πρακτικών», οι οποίες θα είναι ανάλογες με τις ικανότητες.

5.9. Η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικά σημαντική τη συνοχή της αναπτυξιακής πολιτικής στον φορολογικό τομέα, δεδομένου ότι τα μέτρα που έχουν ληφθεί στην ΕΕ έχουν διεθνείς επιπτώσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτού του είδους οι επιπτώσεις πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, ενώ και η συμμετοχή των ενδιαφερόμενων αναπτυσσόμενων χωρών είναι απαραίτητη.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽³⁰⁾ Βλέπε Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τη «Θέσπιση της εγγύησης του ETBA και του Ταμείου Εγγυήσεων του ETBA», ΕΕ C 173 της 31.5.2017, σ. 62.

⁽³¹⁾ Βλέπε υποσημείωση 2, αιτιολογική σκέψη Α καθώς και σημείο 6.

⁽³²⁾ Βλέπε ειδικότερα γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τις «Οδηγίες για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες», ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 121.

⁽³³⁾ Βλέπε ιδίως το σημείο 1.11 της Γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ με θέμα την «Φορολογική διαφάνεια», ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 62.

⁽³⁴⁾ Βλέπε COM(2016) 740 final και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα μια Νέα Ευρωπαϊκή Κοινή Αντίληψη για την Ανάπτυξη ΕΕ C 246 της 28.7.2017, σ. 71.

⁽³⁵⁾ Βλέπε Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Περισσότερες εισπράξεις, καλύτερες δαπάνες*, 2015.

⁽³⁶⁾ Όπως το «Αφρικανικό φόρουμ Φορολογικής Διαχείρισης» (ATAF/African Tax Administrations Forum), το «Παναμερικανικό Κέντρο των φορολογικών διοικήσεων» (CIAT/Inter-American Center of Tax Administrations) καθώς και το «Παγκόσμιο φόρουμ για τη Διαφάνεια και την Ανταλλαγή Πληροφοριών για Φορολογικούς Σκοπούς» (Credaf/Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα στην ευρωμεσογειακή περιοχή»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2018/C 081/06)

Εισηγήτρια: **η κ. Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	30.3.2017
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	28.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	123/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Στη Διακήρυξη της Βαρκελώνης ⁽¹⁾ του 1995 επισημαίνεται ήδη η σημασία των οικονομικών και κοινωνικών οργανώσεων και γενικότερα της κοινωνίας πολιτών ως αναγκαίου παράγοντα για τη βαθμιαία οικοδόμηση στη Μεσόγειο ενός χώρου ειρήνης και σταθερότητας, κοινής ευημερίας και διαλόγου των πολιτισμών μεταξύ των διαφόρων χωρών, κοινωνιών και πολιτισμών της Μεσογείου. Σήμερα, οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών στη Μεσόγειο είναι χώροι κοινωνικής ένταξης, συμμετοχής στα κοινά και διαλόγου με τις δημόσιες αρχές (μη εξαιρουμένων των αντίστοιχων τοπικών) με σκοπό την προαγωγή των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων στην περιοχή της Μεσογείου. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) θεωρεί αναγκαίο **να ενισχυθεί ο ρόλος των Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών (ΟΚΕ)**, όπου αυτές υφίστανται ήδη, και **να προωθηθεί η σύστασή τους** στις χώρες όπου έχουν εξαφανιστεί ή δεν έχουν αναπτυχθεί, μέσω της εντατικοποίησης των συνεργειών των διαφόρων συναρμοδίων. Στην προώθηση των εν λόγω δικαιωμάτων, οι ΟΚΕ και οι οικονομικές και κοινωνικές οργανώσεις καλούνται να συμπράξουν, έτσι ώστε η άσκησή τους να καταστεί πιο εφικτή και αποτελεσματική.

1.2. Οι γυναίκες πέφτουν θύματα των έμφυλων στερεότυπων που αναπαράγουν τους πολιτικούς, οικονομικούς και μορφωτικούς φραγμούς, με σοβαρές επιπτώσεις για την ανάπτυξη της κοινωνίας. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση να μειωθεί το χάσμα μεταξύ νομοθεσίας και πραγματικότητας. Προς τούτο, θεωρεί επιτακτική ανάγκη να παρασχεθούν τα μέσα για την κατάρτιση και ευαισθητοποίηση των ομάδων που είναι επιφορτισμένες να μεριμνούν για την αποτελεσματική εφαρμογή αυτής της νομοθεσίας. Για την ενίσχυση των δικαιωμάτων, η ΕΟΚΕ συνιστά τη διασύνδεση των υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης με τις οργανώσεις, τους οικονομικούς και κοινωνικούς συναρμοδίους, την κοινωνία πολιτών και τα δίκτυά της που δραστηριοποιούνται σε θέματα ισότητας των φύλων σε διάφορα πεδία κάθε κοινωνίας. Επίσης, το έργο αυτό πρέπει να στηρίζεται με συνεισφορές από πανεπιστήμια και εξειδικευμένα κέντρα μελετών.

1.3. Η απειλή του βίαιου εξτρεμισμού πρέπει να καταπολεμηθεί μέσα από την αντιμετώπιση των πολλαπλών αιτιών του, πέραν της ασφάλειας. Στην προσπάθεια αυτή, καθοριστική είναι η συμβολή των οικονομικών και κοινωνικών οργανώσεων, σε συνεργασία με τα θεσμικά όργανα και τα δίκτυα που ασχολούνται με τον διαπολιτισμικό και διαθρησκευτικό διάλογο, ώστε να έχουν μεγαλύτερη επίδραση και να συμπεριλάβουν στις δραστηριότητές τους **την πολιτιστική κληρονομιά, τις καλλιτεχνικές εκφράσεις και τους κλάδους της δημιουργίας**. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη της Ένωσης για τη Μεσόγειο να προωθήσουν αυτές τις δραστηριότητες διαπολιτισμικού διαλόγου, με αποδέκτες, μεταξύ άλλων, τους κοινωνικούς εταίρους, ενισχύοντας, παράλληλα, ειδικευμένες οργανώσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται εδώ και πολλά χρόνια στην περιοχή της Μεσογείου, όπως το Ίδρυμα Anna Lindh ⁽²⁾. Ως προς την κληρονομιά, η ΕΟΚΕ προτείνει να υπάρξει καλύτερη συνεργασία για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, που απειλείται σήμερα από ένσπλες συγκρούσεις και βίαιες οργανώσεις.

⁽¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/barcelona-declaration-adopted-at-the-euro-mediterranean-conference-2728-november-1995/>.

⁽²⁾ <http://www.annalindhfoundation.org/>.

1.4. Τα **οικονομικά, εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα** είναι ουσιώδους σημασίας για την οικονομική ανάπτυξη και την εμπέδωση μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Ως μέρος αυτών, οι ελευθερίες του επιχειρείν, του συνεταιρίζεσθαι, της συνδικαλιστικής δράσης, των συλλογικών διαπραγματεύσεων ή η κοινωνική προστασία σε τομείς όπως η υγεία, η εκπαίδευση ή η τρίτη ηλικία, αποτελούν βασικά στοιχεία, όπως είχε ήδη επισημάνει η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ), τόσο στην ιδρυτική της πράξη όσο και στη Διακήρυξη της Φιλαδέλφειας, υπό την έννοια ότι είναι αναγκαίο η οικονομική οργάνωση να υπάγεται στην κοινωνική δικαιοσύνη και ότι η τελευταία θα πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο κάθε εθνικής και διεθνούς πολιτικής. Στη Διακήρυξη της Φιλαδέλφειας σημειώνεται ότι η οικονομία και ο χρηματοπιστωτικός τομέας είναι εργαλεία στην υπηρεσία των ανθρώπων.

1.5. Τα μέσα επικοινωνίας διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση κοινών οραμάτων και αντιλήψεων και αποτελούν καίριο παράγοντα βελτίωσης του διαπολιτισμικού διαλόγου και τόνωσης του σεβασμού, της ανεκτικότητας και της αλληλογνωριμίας. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την εφαρμογή έργων που μεριμνούν για τον σεβασμό της ποικιλομορφίας και με τα οποία προάγεται η ενημέρωση χωρίς προκαταλήψεις, στερεότυπα και στρεβλές αντιλήψεις. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την αύξηση του έργου των εν λόγω μέσων παρατήρησης, κατάρτισης και ευαισθητοποίησης κατά του ρατσισμού και της ισλαμοφοβίας στα μέσα ενημέρωσης, και απευθύνει έκκληση να προαχθούν μηχανισμοί συνεργασίας και κοινές πλατφόρμες επαγγελματικής εξέλιξης, τόσο σε επίπεδο δεοντολογίας όσο και σε επίπεδο προάσπισης της ελευθερίας έκφρασης.

1.6. Η εκπαίδευση είναι η βασική οδός που οδηγεί στην κοινωνική και οικονομική κινητικότητα και άρα στη δυνατότητα βελτίωσης της ποιότητας ζωής. Αντιστρόφως, η ανισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση εγκυμονεί κινδύνους για τη σταθερότητα και την ασφάλεια στην περιοχή. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει συνεργασία με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και της επαγγελματικής κατάρτισης, διαμέσου της ανταλλαγής εμπειριών όσον αφορά την ανάπτυξη προγραμμάτων σπουδών και τη μεθοδολογική καινοτομία. Από την άλλη, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική την κάλυψη του γνωστικού χάσματος ανάμεσα στις δύο όχθες της Μεσογείου και, γι' αυτόν τον σκοπό, προτείνει την προαγωγή δικτύων γνώσεων και κοινών ερευνών που θα ευνοήσουν τη μετάδοση και την κυκλοφορία της γνώσης, καθώς επίσης θα τονώσουν την κινητικότητα των καθηγητών, φοιτητών, πανεπιστημιακών, ερευνητών και θα στηρίξουν τη μετάφραση των πονημάτων τους, ιδίως από τα αραβικά και προς τα αραβικά.

1.7. Η μη τυπική εκπαίδευση συνιστά αναγκαίο συμπλήρωμα λόγω της αξίας της ως παράγοντα διαμόρφωσης πιο πλουραλιστικών κοινωνιών, με λιγότερους αποκλεισμούς. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να ενισχυθούν οι συνέργειες ανάμεσα στην επίσημη τυπική εκπαίδευση και τη μη τυπική εκπαίδευση, και να ενισχυθεί αυτού του είδους η εκπαίδευση ως μέσο εδραίωσης μιας νοοτροπίας ειρήνης και διά βίου μάθησης. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για τη διάθεση μεγαλύτερου προϋπολογισμού υπέρ της μη τυπικής εκπαίδευσης καθώς και για την ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων μεταξύ Ευρώπης και νότιας Μεσογείου.

1.8. Προκειμένου να καθιερωθεί μια ανταγωνιστική οικονομία χωρίς αποκλεισμούς, είναι απαραίτητο να στηριχθεί η εξοικείωση των ατόμων με τα ψηφιακά και τεχνολογικά δεδομένα. Γι' αυτόν τον σκοπό, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη προώθησης έργων περιφερειακού και τοπικού επιπέδου που θα επιτρέπουν στους πολίτες να αποκτούν δεξιότητες σε σχέση με τις νέες τεχνολογίες, την επιχειρηματικότητα και την ψηφιοποίηση, καθώς επίσης την ανάγκη ενίσχυσης πρωτοβουλιών συμμετοχής των πολιτών και προώθησης της ψηφιακής μόρφωσης και της δημιουργίας αξιοπρεπών θέσεων εργασίας, όπως είναι οι αστικές πρωτοβουλίες κοινωνικής και ψηφιακής καινοτομίας (Labs).

2. Ιστορικό

2.1. Το 2011, η ελπίδα αλλαγής που έτρεφε η αραβική νεολαία κλόνισε πολιτικά συστήματα, τα οποία, αναπάντεχα, τέθηκαν υπό ριζική αμφισβήτηση. Στην Τυνησία, την Αίγυπτο, τη Λιβύη ή την Υεμένη ανατράπηκαν πολιτικοί ηγέτες, ωστόσο, λόγω των ειδικών πολιτικών συνθηκών, κάθε χώρα ακολούθησε τελικά πολύ διαφορετική πορεία: επίπονη μετάβαση στην Τυνησία, την οποία προωθεί η δυναμική κοινωνία πολιτών της, αλλαγή καθεστώτος στην Αίγυπτο και ανοικτές συγκρούσεις στη Λιβύη και την Υεμένη. Η Συρία βυθίστηκε σε έναν φονικό πόλεμο, που τώρα έχει αποκτήσει περιφερειακό χαρακτήρα και έχει διεθνοποιηθεί. Έτσι, προκλήθηκαν τραγικές εκτοπίσεις πληθυσμών και μεταναστευτικές ροές χωρίς προηγούμενο, που αποσταθεροποίησαν τον ευρωμεσογειακό χώρο στο σύνολό του.

2.2. Πέρα από την αλλαγή καθεστώτος, υπήρχε η πρόθεση να εδραιωθεί ένα πιο ισότιμο σύστημα, με λιγότερους αποκλεισμούς, να καθιερωθούν πολιτικές ελευθερίες, κοινωνική δικαιοσύνη, να υπάρξουν ευκαιρίες, αξιοπρέπεια. Σταδιακά, επικράτησε ένα αίσθημα ματαιώσης των προσδοκιών, καθώς αυτές δεν μεταφράστηκαν σε κοινωνικά επιτεύγματα. Συγκεκριμένες πολιτικές περιστάσεις, εντός και εκτός των χωρών αυτών, συνέβαλαν στη ματαιώσή τους. Έξι χρόνια αργότερα, τα θεμιτά αιτήματα για οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά δικαιώματα εξακολουθούν να υφίστανται, χωρίς να έχουν επιλυθεί, και εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν ενδεχόμενη εστία αστάθειας στην περιοχή.

2.3. Επομένως, η ΕΟΚΕ θεωρεί απόλυτη προτεραιότητα την επίτευξη της ειρήνης και της δημοκρατίας στο σύνολο της περιοχής, καθώς και τον σεβασμό των ανθρωπίνων και των θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των πολιτών της.

2.4. Τα θεμελιώδη δικαιώματα: ανεπίδεκτα παρατήσεως και αναφαίρετα

2.4.1. Η ΕΟΚΕ προτρέπει όλες τις χώρες της νότιας και της ανατολικής Μεσογείου να προσχωρήσουν στο Διεθνές σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα ⁽³⁾ και στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ⁽⁴⁾. Ταυτόχρονα, εξαιρεί τη σημασία που έχουν οι αρχές και οι αξίες του κοσμικού χαρακτήρα του κράτους, καθώς επίσης και η προάσπιση των δικαιωμάτων των ατόμων που ανήκουν σε εθνικές ή εθνοτικές, θρησκευτικές και γλωσσικές μειονότητες ⁽⁵⁾.

2.4.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το πολύ κεντρικό ζήτημα της προάσπισης του δικαιώματος αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των ατόμων. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να διασφαλίζονται η πρόσβαση σε πόσιμο νερό και τρόφιμα σε επαρκείς ποσότητες και έναντι προσιτού αντιτίμου, η επαρκής πρόσβαση σε ενέργεια για να αποφεύγεται ο ενεργειακός αποκλεισμός τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο, η αναβάθμιση των συνθηκών υγιεινής, καθώς επίσης και η προώθηση ενός αξιοπρεπούς περιβάλλοντος.

2.4.3. Ομοίως, και δεδομένων των ειδικών περιστάσεων τις οποίες αντιμετωπίζει η περιοχή, πρέπει να είναι δυνατή η διασφάλιση, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, του δικαιώματος σε αξιοπρεπή κατοικία, ή ελλείψει αυτής, σε αξιοπρεπές καταφύγιο/στέγη για μεμονωμένα άτομα και οικογένειες. Επίσης, η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο να διασφαλίζεται το δικαίωμα στην αξιοπρεπή ανασυγκρότηση χωρίς αποκλεισμούς των κατεστραμμένων περιοχών, είτε οι καταστροφές έχουν προκύψει από φυσικά αίτια είτε από ένοπλες συγκρούσεις.

2.5. Το δικαίωμα στην αξιοπρεπή εργασία: παράγοντας κοινωνικής σταθερότητας και προόδου

2.5.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι απαραίτητη για τις κοινωνίες των γειτονικών χωρών μια κοινή προσπάθεια για μεγαλύτερη συνοχή και λιγότερους αποκλεισμούς. Εξάλλου, πρέπει να μεταρρυθμιστούν καθώς και να καινοτομήσουν οι οικονομίες τους, ώστε να δημιουργηθούν αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας, οι οποίες θα διαδραματίσουν καίριο ρόλο υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης.

2.5.2. Επίσης, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη διασφάλισης των δικαιωμάτων στα οποία πρέπει να στηρίζονται οι αρχές που περιγράφονται παραπάνω. Υπό αυτήν την έννοια, πρέπει να κατοχυρώνεται το δικαίωμα στην αξιοπρεπή εργασία στις εν λόγω χώρες, ανεξαρτήτως κοινωνικής κατάστασης, θρησκείας ή εθνικότητας.

2.5.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη λήψη μέτρων για την προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας, ως παράγοντα κοινωνικής σταθερότητας, σύμφωνα με όσα προάγονται τόσο στη ΔΟΕ, αναφορικά με τις θεμελιώδεις αρχές και τα δικαιώματα στην εργασία και την εποπτεία τους ⁽⁶⁾, όσο και στο Διεθνές σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα ⁽⁷⁾, ως όχημα για την αποφυγή της φτώχειας, και συνιστά την υπογραφή των εν λόγω πράξεων. Ως εκ τούτου, είναι σημαντική η διαφύλαξη των θεμελιωδών εργασιακών δικαιωμάτων, όπως του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι, της ίδρυσης συνδικαλιστικής ένωσης ή της προσχώρησης στη συνδικαλιστική ένωση της επιλογής του ατόμου, του δικαιώματος στην απεργία, της ουσιαστικής αναγνώρισης του δικαιώματος συλλογικής διαπραγμάτευσης, καθώς και του δικαιώματος σε συνθήκες ασφάλειας και υγιεινής κατά την εκτέλεση της εργασίας και του δικαιώματος σε μισθό.

2.5.4. Είναι αναγκαίο να κατοχυρωθεί, όπως προτείνει η ΔΟΕ, το δικαίωμα στη στέγαση για λόγους προστασίας του συνόλου του πληθυσμού, και ιδίως των πλέον ευάλωτων τμημάτων της κοινωνίας. Εξάλλου, είναι απαραίτητο να καταπολεμάται η καταπάτηση βασικών δικαιωμάτων όπως, λόγου χάρι, η παιδική εκμετάλλευση και η καταναγκαστική εργασία, και να διευκολύνεται η πρόσβαση στην εργασία των γυναικών ή των ατόμων με αναπηρία.

2.6. Η επιχειρηματικότητα ως κινητήρια δύναμη για την οικονομική ανάπτυξη

2.6.1. Η ΕΕ θεωρεί ότι οι πέντε καίριοι παράγοντες για την ειρήνη, τη σταθερότητα, την ασφάλεια και την ευημερία στον ευρωμεσογειακό χώρο είναι οι εξής: η οικονομική ανάπτυξη διαμέσου του εκσυγχρονισμού και της διαφοροποίησης των οικονομιών· η ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και η καινοτόμος επιχειρηματικότητα· η δημιουργία θέσεων εργασίας διαμέσου εξειδικευμένης κατάρτισης, ειδικά για τους νέους· η ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, όλως ιδιαίτερος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, και η ενεργειακή και περιβαλλοντική βιωσιμότητα ⁽⁸⁾. Δίνεται έμφαση στη δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας ως βάση για την οικονομική ευημερία και την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των γυναικών και των επιχειρηματικών συνεργειών και στις δύο ακτές της Μεσογείου.

Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι παράγοντες αυτοί είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι με την κοινωνική ανάπτυξη, καθότι η σταθερότητα, η ασφάλεια και η ευημερία βασίζονται πάντα στην κοινωνική ένταξη και συνοχή.

⁽³⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>.

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EL>

⁽⁵⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/Minorities.aspx>.

⁽⁶⁾ <http://www.ilo.org/declaration/thedeclaration/textdeclaration/lang-en/index.htm>.

⁽⁷⁾ <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CESCR.aspx>.

⁽⁸⁾ http://eeas.europa.eu/archives/docs/enp/documents/2015/151118_joint-communication_review-of-the-enp_el.pdf.

2.6.2. Η κοινή ανακοίνωση προασπίζει ως καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη των εν λόγω οικονομιών την ανάγκη να επιτρέπεται και να διασφαλίζεται η ορθή άσκηση της ιδιωτικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας. Επομένως, πρέπει να διασφαλίζεται ένα νομικό πλαίσιο μέσω του οποίου θα κατοχυρώνεται νομικά το δικαίωμα στην ιδιωτική ιδιοκτησία, καθώς επίσης και ο απαραβίαστος χαρακτήρας του.

2.6.3. Η ΕΟΚΕ δίνει επίσης σημασία στην προστασία, από πλευράς των δημόσιων αρχών, του ελεύθερου και δίκαιου ανταγωνισμού στην οικονομία, ο οποίος εξασφαλίζει την ισότητα άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας μεταξύ επιχειρηματιών. Επομένως, θεωρείται σημαντικό να διασφαλίζεται ισότιμη μεταχείριση όσον αφορά την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, διαθεσιμότητα υπηρεσιών μικροχρηματοδότησης, καθώς και μια αδιάφορη δημόσια διοίκηση που να λειτουργεί με γνώμονα την εξυπηρέτηση του κοινού.

2.7. Το δικαίωμα στη δημιουργία και την καινοτομία: εγγύηση για μια διαφοροποιημένη οικονομία με προστιθέμενη αξία

2.7.1. Η υπουργική δήλωση της Ένωσης της Μεσογείου για την ψηφιακή οικονομία ⁽⁹⁾ θέτει ζήτημα προώθησης του οριζόντιου και χωρίς αποκλεισμό αντίκτυπου των νέων τεχνολογιών στον πολιτισμικό, κοινωνικό, οικονομικό τομέα και στους τομείς της διακυβέρνησης και της ασφάλειας.

2.7.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, επίσης, την τοποθέτηση που υιοθετείται στην κοινή ανακοίνωση σχετικά με την ανάγκη διαφοροποίησης και ανάπτυξης των οικονομιών της περιοχής της Μεσογείου κατά τρόπο βιώσιμο και χωρίς αποκλεισμούς.

2.7.3. Κατά τον σχεδιασμό νέων προγραμμάτων, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη εκπόνησης προγραμμάτων από την ΕΕ για την ευρωμεσογειακή περιοχή με στόχο την ανάπτυξη της καινοτομίας, έτσι ώστε να δίνεται ώθηση στην οικονομική πρόοδο της περιοχής μέσω της διαφύλαξης του ατομικού και συλλογικού δικαιώματος στη δημιουργία και την καινοτομία. Το εν λόγω δικαίωμα προϋποθέτει την αναγνώριση του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, του δικαιώματος ανταλλαγής και διάδοσης αυτής της καινοτομίας και του δικαιώματος πρόσβασης στις νέες τεχνολογίες.

2.7.4. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ως δικαίωμα, εγγενές στην ίδια την πράξη της καινοτομίας, την ψηφιακή ένταξη και την ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο, τόσο σε ατομικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

2.8. Το δικαίωμα στην ποιοτική εκπαίδευση: πυλώνας της ανθρώπινης ανάπτυξης

2.8.1. Η εκπαίδευση είναι η βασική οδός που οδηγεί στην κοινωνική και οικονομική κινητικότητα και στη δυνατότητα βελτίωσης της ποιότητας ζωής. Μέσα από το Αναπτυξιακό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) ⁽¹⁰⁾ καταδεικνύεται ότι, μολονότι σε πολλές χώρες της περιοχής η φοίτηση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει φθάσει πλέον σε επίπεδα αντίστοιχα με τα διεθνή πρότυπα, ενώ έχει επίσης σημειωθεί σημαντική πρόοδος όσον αφορά τη φοίτηση στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η ποιότητά τους είναι ελλειμματική. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει αναπτύξει προγράμματα για την εν λόγω περιφέρεια σε συνεργασία με άλλους φορείς και θα ήταν σκόπιμο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εργαστεί προς αυτήν την κατεύθυνση. Επίσης, επισημαίνεται ότι η σημαντική ανισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση υπονομεύει το «κοινωνικό συμβόλαιο» στις αραβικές χώρες.

2.8.2. Στον χάρτη πορείας της Ένωσης της Μεσογείου ⁽¹¹⁾ υπογραμμίζεται η ανάγκη ενίσχυσης α) της εκπαίδευσης ως καθοριστικού παράγοντα δημιουργίας βιώσιμων και ειδικευμένων θέσεων εργασίας, ιδίως για τους νέους ανέργους που είναι ευάλωτοι να δεχθούν δουλειές με καταχρηστικούς όρους, β) της έρευνας και της καινοτομίας ως βάσης για τον εκσυγχρονισμό των οικονομιών και γ) της βιωσιμότητας ως κοινού εχέγγυου της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς.

2.8.3. Η ενίσχυση του κοινωνικού δυναμικού είναι ζητούμενο κρίσιμης σημασίας για τη σταθερότητα και την ασφάλεια στην περιοχή. Επομένως, είναι αναγκαίο να προαχθούν η πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση, η πρόσβαση στην επιστήμη και τις επιστημονικές γνώσεις, η απασχολησιμότητα, η υγεία, η χειραφέτηση και η κινητικότητα των νέων, η ισότητα των φύλων, τα δημόσια βήματα συζήτησης, καθώς και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης.

2.8.4. Πέρα από ορισμένα προβλήματα όσον αφορά την πρόσβαση στην εκπαίδευση και την εδραίωση του καθολικού χαρακτήρα της και πέρα από την ανάγκη βελτίωσης της ποιότητας της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η κύρια πρόκληση έγκειται στην κάλυψη του χάσματος μεταξύ κατάρτισης και απασχόλησης. Επί του προκειμένου, είναι απαραίτητο να προωθηθούν δομές που να συνδέουν την αγορά εργασίας με το εκπαιδευτικό σύστημα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης ένταξη των νέων στην κοινωνία. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι ζητούμενο πρωταρχικής σημασίας η προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών σε θέματα ανάπτυξης προγραμμάτων σπουδών και μεθοδολογικής καινοτομίας, χάρη στη μεταφορά εμπειριών και πρακτικών, ώστε να επιτευχθούν ικανότητες και δεξιότητες κατάλληλες για τον εργασιακό χώρο, καθώς επίσης και η προώθηση και αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, ενώπιον της πρόκλησης να δημιουργηθούν 60 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στις αραβικές χώρες μέσα στην επόμενη δεκαετία.

⁽⁹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2014/09/UfMMinistersDeclarationEN.pdf>.

⁽¹⁰⁾ http://www.arabstates.undp.org/content/rbas/en/home/library/huma_development/arab-human-development-report-2016-youth-and-the-prospects-for-/.

⁽¹¹⁾ <http://ufmsecretariat.org/wp-content/uploads/2017/01/UfM-Roadmap-23-JAN-2017.pdf>.

2.8.5. Τόσο οι κοινωνικοί εταίροι όσο και άλλες ειδικευμένες οργανώσεις έχουν επισημάνει την υψηλή σημασία της μη τυπικής εκπαίδευσης ως καθοριστικού μέσου και μακροπρόθεσμης λύσης για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης και των φαινομένων εξτρεμισμού, καθώς και λόγω της συμβολής της στην ένταξη απειλούμενων ομάδων του πληθυσμού, ιδίως των νέων και των γυναικών.

2.8.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την αναγνώριση της σημασίας της μη τυπικής εκπαίδευσης ως συμπληρώματος της επίσημης τυπικής εκπαίδευσης και θεωρεί ότι θα πρέπει να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ αυτών των δύο. Εξάλλου, θεωρεί ότι θα πρέπει να αυξηθεί ο βαθμός πολιτικής δέσμευσης υπέρ της μη τυπικής εκπαίδευσης και να προβλεφθεί σημαντικότερος προϋπολογισμός γι' αυτήν, δεδομένου ότι διευκολύνει τη διαδικασία ωρίμασης και κοινωνικής ένταξης των νέων, καθώς τους εκπαιδεύει στο να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά και να αναπτύσσουν τις δημοκρατικές αξίες, ενώ αποτελεί ένα καλό εργαλείο για την εδραίωση ενός πνεύματος ειρήνης.

2.9. Η κινητικότητα στον πανεπιστημιακό και εκπαιδευτικό χώρο — Η πορεία προς την εξάλειψη του γνωστικού χάσματος

2.9.1. Η κινητικότητα των νέων αποτελεί σημαντικό τμήμα της απάντησης στις προκλήσεις τις οποίες αντιμετωπίζει η Μεσόγειος. Πράγματι, στις αραβικές χώρες, η μετανάστευση συνιστά δείγμα κοινωνικού αποκλεισμού νέων με υψηλή εξειδίκευση. Επομένως, είναι αναγκαίο να ενισχύεται η μετανάστευση που είναι επωφελής τόσο για τις χώρες προέλευσης όσο και για τις χώρες προορισμού. Αυτό προϋποθέτει καλύτερη αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και των τίτλων σπουδών, καθώς επίσης και διευκόλυνση της ακαδημαϊκής κινητικότητας αλλά και βελτίωση των νομικών πλαισίων των προϋποθέσεων εισόδου και διαμονής στην ΕΕ που ισχύουν για υπηκόους των γειτονικών χωρών για σκοπούς έρευνας, σπουδών, ανταλλαγής σπουδαστών, κατάρτισης και εθελοντικής εργασίας.

2.9.2. Από την άλλη, ένα από τα σοβαρότερα χάσματα ανάμεσα στις δύο όχθες της Μεσογείου είναι το γνωστικό χάσμα, και συνεπώς η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να ληφθούν μέτρα για την προώθηση της παραγωγής και της κυκλοφορίας της επιστημονικής και ακαδημαϊκής γνώσης, και προτείνει τη δημιουργία και την προώθηση δικτύων γνώσης και κοινής έρευνας σε ευρωμεσογειακό επίπεδο. Επίσης, θεωρεί σημαντική τη στήριξη της μετάφρασης της εν λόγω ακαδημαϊκής και επιστημονικής παραγωγής, ιδίως από και προς την αραβική γλώσσα.

2.9.3. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, επιπλέον, να επιμείνει στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της κινητικότητας φοιτητών, καθηγητών, ερευνητών, πανεπιστημιακών και επιστημόνων μέσω περιόδων διαμονής, ανταλλαγών και περιόδων πρακτικής άσκησης, θεωρώντας αυτό καίριο στοιχείο για την αναβάθμιση του επιπέδου των πανεπιστημίων, της απασχολησιμότητας των νέων (χάρη στην ενίσχυση της εφαρμογής στην πράξη του προγράμματος Erasmus+ στις χώρες της ευρωμεσογειακής περιοχής και της επίτευξης αποτελεσμάτων), καθώς επίσης και της κυκλοφορίας της γνώσης και της προαγωγής του διαπολιτισμικού διαλόγου.

2.10. Τα ΜΜΕ και ο διαπολιτισμικός διάλογος ως κλειδί για την ανεκτικότητα

2.10.1. Ο πλουραλισμός, η ανεξαρτησία και ο επαγγελματισμός των τοπικών μέσων μαζικής ενημέρωσης αποτελούν εγγύο της κοινωνικής προόδου και συμβάλλουν με καταλυτικό τρόπο στον μετασχηματισμό των γειτονικών χωρών.

2.10.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη ενίσχυσης του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ των μέσων ενημέρωσης στον ευρωμεσογειακό χώρο με σκοπό τη βελτίωση και την ενίσχυση των επαγγελματικών προτύπων και των νομοθετικών πλαισίων τους. Επίσης, είναι σημαντικό να υποστηριχθεί η διασφάλιση και η προστασία της ελευθερίας του Τύπου και της ελευθερίας έκφρασης.

2.10.3. Είναι απαραίτητο να αναγνωριστεί ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης στη βελτίωση του διαπολιτισμικού διαλόγου, και την τόνωση του σεβασμού, της ανεκτικότητας και της αμοιβαίας γνωριμίας. Στην παρούσα συγκυρία, όπου ανθούν οι ρητορικές κατά της Δύσης στον Νότο και οι λαϊκιστικές ξενοφοβικές ρητορικές στην Ευρώπη, είναι περισσότερο αναγκαίο από ποτέ να γίνει μια προσπάθεια καταπολέμησης τέτοιου είδους κοσμοθεωριών, σαν αντιστάθμισμα στις οπτικές που οδηγούν σε αντιπαράθεση λαούς, πολιτισμούς και θρησκείες, σε ένα μανιχαϊστικό και γεμάτο αποκλεισμούς δίπολο.

2.10.4. Υπό αυτό το πνεύμα, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την εφαρμογή έργων με γνώμονα τον σεβασμό της ποικιλομορφίας που συναντάται στην Ευρώπη, καθώς και έργων που ενισχύουν την ανεκτικότητα και την πληροφόρηση χωρίς προκαταλήψεις, στερεότυπα και στρεβλές αντιλήψεις, όπως το Παρατηρητήριο για την Ισλαμοφοβία στα μέσα ενημέρωσης της Ισπανίας⁽¹²⁾, το οποίο προάγει πληροφόρηση απαλλαγμένη από ρατσισμό. Επίσης, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ανάληψης διατομεακών έργων για τον σκοπό αυτό.

2.10.5. Πέρα από τον τομέα της ασφάλειας, η έλλειψη ευκαιριών, ιδίως για τους νέους, θα μπορούσε να είναι μία από τις ρίζες της αστάθειας και να προστίθεται στους λόγους που οδηγούν στη ριζοσπαστικοποίηση. Γίνεται προφανής η ανάγκη πρόληψης και καταπολέμησης του εξτρεμισμού και του ρατσισμού μέσω της προαγωγής του διαπολιτισμικού διαλόγου. Επομένως, οι θεσμοί και τα δίκτυα που ασχολούνται με τον διαπολιτισμικό και διαθρησκευτικό διάλογο πρέπει να εντείνουν τις συνέργειες και τη συμπληρωματικότητά τους, προκειμένου να έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο.

⁽¹²⁾ <http://www.observatorioislamofobia.org/>.

2.10.6. Στην πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης και του βίαιου εξτρεισμού πρέπει να συμμετέχουν οι ΟΚΕ των χωρών της Μεσογείου, οι οικονομικοί και κοινωνικοί φορείς, καθώς και το σύνολο της κοινωνίας πολιτών. Γι' αυτόν τον σκοπό, είναι αναγκαίο να υπάρξουν ειδικά χρηματοδοτούμενοι μηχανισμοί ανταλλαγής και συνεργασίας, καθώς και να τεθούν ζητήματα σχετικά με τη δικαιοσύνη, την ανισότητα των φύλων, τη ρητορική του μίσους, την ανεργία των νέων και τον αναλφαριθμητισμό, ως μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας αποτροπής της ριζοσπαστικοποίησης που περιλαμβάνει επίσης την ενίσχυση του διαπολιτισμικού διαλόγου. Σε αυτό το πνεύμα, είναι σκόπιμο να υπογραμμιστεί το έργο που επιτελούν το Δίκτυο Ευαισθητοποίησης για τη Ριζοσπαστικοποίηση (Radicalisation Awareness Network — RAN) ⁽¹³⁾ και το Κέντρο Αριστείας (Centre of Excellence — CoE) που λειτουργεί στους κόλπους του.

2.10.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί καίρια τη στήριξη των ανταλλαγών μεταξύ διανοούμενων, καλλιτεχνών και πολιτιστικών φορέων της περιοχής, μιας και είναι κατ' εξοχή φορείς κοινωνικού μετασχηματισμού, μέσω της προώθησης κοινών έργων που να προάγουν την ενίσχυση του διαλόγου και της αμοιβαίας γνωριμίας. Επίσης, προτρέπει για καλύτερο συντονισμό και συνεργασία όσον αφορά την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και την παρουσίαση και προβολή των διαφόρων πολιτιστικών και καλλιτεχνικών κλάδων και τάσεων που συνυπάρχουν στον ευρωμεσογειακό χώρο, ως αξιόλογου στοιχείου συνοχής και αμοιβαίας γνωριμίας.

2.11. Η κοινωνία πολιτών και οι συνέργειες μεταξύ κοινωνικών φορέων: χώροι ένταξης και συζήτησης

2.11.1. Η οικονομική κρίση και η ξενοφοβία στη βόρεια όχθη της Μεσογείου, αλλά και το αίτημα για ελευθερία έκφρασης καθώς και ο αγώνας υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις χώρες της νότιας όχθης της Μεσογείου αποτελούν στοιχεία που έχουν αποφασιστικό αντίκτυπο στην πλήρη άσκηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών δικαιωμάτων των κοινωνιών των ευρωμεσογειακών χωρών.

2.11.2. Επί του προκειμένου, η έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Νοεμβρίου του 2015, για τα ανθρώπινα δικαιώματα ⁽¹⁴⁾ τονίζει ότι πρέπει να παρασχεθεί περισσότερη στήριξη στην κοινωνία πολιτών. Παρ' όλα αυτά, η προβολή των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών των νότιων χωρών δεν είναι ακόμη επαρκής, εάν ληφθεί υπόψη η προσπάθεια που καταβάλλουν και, ενίοτε, ο κίνδυνος που αναλαμβάνουν, αλλά επίσης και ο ρόλος προώθησης κοινωνικών αλλαγών που διαδραματίζουν. Υπό αυτήν την έννοια, οι ΟΚΕ των χωρών της Μεσογείου μπορούν να επιτελέσουν τη λειτουργία διαύλου διάδοσης, επαφών και συζήτησης.

2.11.3. Η ΕΟΚΕ δηλώνει ότι ο συνεταιριστικός ιστός είναι ένας χώρος που συμβάλλει στην ένταξη των ατόμων στην κοινωνία. Επίσης, θεωρεί απαραίτητο να υποστηρίξει πιο σύντονα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσα έργα υλοποιεί η οργανωμένη κοινωνία πολιτών διαμέσου των οικονομικών και κοινωνικών οργανώσεων, των ενώσεων τους και των δικτύων που αυτές έχουν συγκροτήσει, καθώς και να εντατικοποιηθούν οι συμπράξεις και οι συνέργειες μεταξύ των διαφόρων συναρμοδίων.

2.11.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι υπουργοί της ευρωμεσογειακής περιοχής πρέπει να συνεργάζονται σε συγκεκριμένα έργα με τη Ευρωμεσογειακή διάσκεψη κορυφής των Οικονομικών και Κοινωνικών Επιτροπών και παρεμφερών οργανισμών, χωρίς αυτό να αποβαίνει εις βάρος της στήριξης των πολιτισμικών οργανώσεων και των συλλόγων πολιτών.

2.12. **Η γυναίκα** στο επίκεντρο των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων

2.12.1. Στις τρεις ευρωμεσογειακές υπουργικές διασκέψεις με θέμα την ενίσχυση του ρόλου της γυναίκας στην κοινωνία, που πραγματοποιήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη ⁽¹⁵⁾ (2006), το Μαρακές ⁽¹⁶⁾ (2009) και το Παρίσι ⁽¹⁷⁾ (2013), οι κυβερνήσεις δεσμεύτηκαν να εφαρμόσουν τις συμφωνηθείσες δεσμεύσεις: ισότητα δικαιωμάτων μεταξύ γυναικών και ανδρών κατά τη συμμετοχή τους στην πολιτική, την οικονομική, τη δημόσια και την κοινωνική ζωή· καταπολέμηση κάθε είδους βίας και διακρίσεων κατά των γυναικών και των κοριτσιών· προσπάθεια για την αλλαγή των στάσεων και συμπεριφορών ώστε να επιτευχθεί η ισότητα των φύλων με σκοπό την προώθηση της χειραφέτησης των γυναικών, όχι μόνο σε επίπεδο δικαιωμάτων, αλλά και στην πραγματικότητα.

2.12.2. Παρά τις νομοθετικές αλλαγές που εισήχθησαν στις χώρες της νότιας Μεσογείου, σύμφωνα με το Αναπτυξιακό πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών απέχουμε ακόμη από την επίτευξη της ισότητας των γυναικών όσον αφορά τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα.

2.12.3. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει τη μεγάλη απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στις επίσημες δηλώσεις, τις προτάσεις των θεσμών, ακόμη και την ισχύουσα νομοθεσία, αφενός, και αφετέρου την πραγματικότητα που βιώνουν καθημερινά οι γυναίκες στις κοινότητές τους, προειδοποιεί δε για την ανάγκη εναρμόνισης των εθνικών νόμων με τα συντάγματα αλλά και συμπλήρωσης των νομικών κενών που εξακολουθούν να επιτρέπουν την ύπαρξη πρακτικών διάκρισης κατά των γυναικών.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network.

⁽¹⁴⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2015-0344+0+DOC+XML+V0//EL>.

⁽¹⁵⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4224/ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>.

⁽¹⁶⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4756/second-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>.

⁽¹⁷⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/4226/third-ministerial-conclusions-on-strengthening-role-of-women-in-society>.

2.12.4. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη εκχώρησης μέσων για την κατάρτιση και ευαισθητοποίηση των ομάδων που είναι υπεύθυνες να μεριμνούν για την αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας: δικαστήρια, δυνάμεις επιβολής του νόμου, επιχειρήσεις, εκπαιδευτικοί, μέσα μαζικής ενημέρωσης, θεσμικά όργανα όπως οι ΟΚΕ κ.λπ.

2.12.5. Για την ενίσχυση των δικαιωμάτων και την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων, η ΕΟΚΕ συνιστά τη συνεργασία των τοπικών διοικήσεων με οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών σε θέματα ισότητας των φύλων, μιας και αυτές διαθέτουν περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με τα προβλήματα και τα αιτήματα του πληθυσμού. Στο κοινό αυτό έργο διαφορετικών φορέων μπορούν να συνδράμουν συνεισφορές από τον ακαδημαϊκό κόσμο (πανεπιστήμια και εξειδικευμένα κέντρα μελετών). Παράδειγμα τέτοιας συνεργασίας είναι το Ευρωμεσογειακό Ίδρυμα Γυναικών (FFEM)⁽¹⁸⁾, το οποίο, σε συνδυασμό με την Ομοσπονδία Ενώσεων για τα Δικαιώματα των Γυναικών, την περιφερειακή αρχή του Μαρακές, το Πανεπιστήμιο Cadi Ayyad, την περιφερειακή επιτροπή ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και άλλους τοπικούς φορείς, υλοποίησε εκστρατεία ευαισθητοποίησης κατά των πρόωρων γάμων.

2.12.6. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ ζητά από τους υπουργούς των κρατών μελών της Ένωσης της Μεσογείου αφενός μεν να ληφθούν υπόψη οι παραπάνω τομείς στην επόμενη υπουργική διάσκεψη, αφετέρου δε να προβλεφθεί η χρηματοδότηση αυτών των μέτρων και εκστρατειών.

2.12.7. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι, αν δεν ληφθούν υπόψη τα παραπάνω σημεία, ο αντίκτυπος θα είναι σημαντικός. Οι πρόωροι γάμοι, η πρόωρη εγκατάλειψη της εκπαίδευσης και η επακόλουθη απαξίωση της γυναίκας στην αγορά εργασίας και στην πολιτική εκπροσώπηση αποτελούν ορισμένα από τα στοιχεία που επηρεάζουν αρνητικά την άσκηση των δικαιωμάτων, ιδίως των γυναικών και των κοριτσιών.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁸⁾ <https://www.euromedwomen.foundation/>.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η μετάβαση προς ένα πιο βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον — μια στρατηγική ενόψει του 2050»

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2018/C 081/07)

Εισηγήτρια: η κ. **Brenda KING**

Συνεισηγητής: ο κ. **Lutz RIBBE**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	14.7.2016
Νομική βάση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας
Αρμόδια υποεπιτροπή	Η μετάβαση προς ένα πιο βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον — μια στρατηγική ενόψει του 2050
Υιοθετήθηκε από την υποεπιτροπή	21.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	185/8/6
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Όπως και όλα τα άλλα μέρη του κόσμου, η Ευρώπη αντιμετωπίζει τρία μείζονα προβλήματα: 1) την εξάντληση των φυσικών πόρων της γης, συμπεριλαμβανομένης της αλλαγής του κλίματος και της απώλειας της βιοποικιλότητας· 2) τις κοινωνικές ανισότητες, συμπεριλαμβανομένης της ανεργίας των νέων και των ατόμων που μένουν πίσω σε περιοχές με φθίνουσες βιομηχανίες, και 3) τη δημόσια απώλεια εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση, στο πολιτικό κατεστημένο, στην ΕΕ και στις δομές διακυβέρνησής της, καθώς και σε άλλους θεσμούς.

1.2. Τα τρία αυτά σημαντικά προβλήματα πρέπει να γίνουν κατανοητά στο πλαίσιο της ψηφιοποίησης (μείζονος σημασίας) και της παγκοσμιοποίησης, καθώς τα φαινόμενα αυτά έχουν επηρεάσει ουσιαστικά τις αγορές εργασίας της Ευρώπης και θα συνεχίσουν να έχουν ακόμη πιο έντονο αντίκτυπο στο μέλλον. Ειδικότερα η ψηφιοποίηση μπορεί είτε να διευκολύνει την αντιμετώπιση των τριών θεμάτων είτε να τα επιτείνει. Το εάν η ψηφιοποίηση θα έχει θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις εξαρτάται από τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η πολιτική της διαχείριση.

1.3. Με βάση μια διεξοδική ανάλυση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των τριών αυτών σημαντικών θεμάτων και της ψηφιοποίησης, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να χαράξει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης, με στόχο την προώθηση μέτρων που ενισχύουν την οικονομία της προκειμένου να επιτευχθούν κοινωνικά και περιβαλλοντικά οφέλη. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να προβληθούν θέματα και στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την προετοιμασία της μακροπρόθεσμης στρατηγικής.

Μερικοί άνθρωποι αντιστέκονται στην αλλαγή. Εν μέσω των συνεχών τεχνολογικών καινοτομιών, ορισμένα άτομα έχουν συμφέρον να διατηρηθεί το status quo. Άλλοι άνθρωποι μπορεί να αισθάνονται ανασφαλείς με την προσπάθεια προσαρμογής σε μια συνεχώς μεταβαλλόμενη κοινωνία. Για άλλους, οι αλλαγές δεν είναι αρκετά γρήγορες (π.χ. υποστηρικτές πράσινης ενέργειας). Οι φορείς χάραξης πολιτικής πρέπει να λάβουν υπόψη αυτούς τους φόβους και να αντιμετωπίσουν άμεσα το πρόβλημα, αντί να καταφεύγουν στο status quo. Το πρώτο βήμα θα ήταν να αρχίσει μια ανοιχτή συζήτηση σχετικά με τα θέματα και να ενισχυθεί η συμμετοχική δημοκρατία, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Πολιτών.

1.4. Η «μη ανάληψη δράσης» δεν αποτελεί επιλογή. Απαιτείται πολιτική βούληση για την προώθηση της αλλαγής προς τη σωστή κατεύθυνση. Χρειάζονται ισχυρότερες διασυνδέσεις μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος και των κοινωνικών πολιτικών. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει ότι η εφαρμογή και η επίτευξη των στόχων της βιώσιμης ανάπτυξης (ΣΒΑ), η Συμφωνία του Παρισιού, καθώς και η καλά οργανωμένη μετάβαση προς την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και η ψηφιακή οικονομία θα επιλύσουν μείζονα ζητήματα που αντιμετωπίζει η Ευρώπη και θα καταστήσουν την Ευρώπη νικήτρια αυτής της νέας βιομηχανικής επανάστασης. Προτείνουμε στην Επιτροπή να αναπτύξει επείγοντως τις πολιτικές που περιγράφονται στην έγγραφη εργασία της για τα «Επόμενα βήματα»⁽¹⁾ και να επικεντρωθεί περισσότερο στην πλήρη ενσωμάτωση των ΣΒΑ και της COP21 στο ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής και στις τρέχουσες προτεραιότητες της Επιτροπής με στόχο τον καθορισμό οράματος για την Ευρώπη έως το έτος 2050.

1.5. Η ανάγκη ισχυρής πολιτικής στήριξης δεν πρέπει να παρερμηνεύεται. Ενώ είναι απαραίτητη η δημιουργία κατάλληλου κανονιστικού πλαισίου για τη διαμόρφωση της μετάβασης, η Ευρώπη χρειάζεται ένα πρόγραμμα το οποίο να επηρεάζει το σύνολο της κοινωνίας προσφέροντας δίκαιη παγκοσμιοποίηση· αποσκοπώντας στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και στην ανάδειξη της Ευρώπης στις νέες τεχνολογίες· αποσκοπώντας στο να μην αφήσει κανέναν πίσω· εξαλείφοντας τη φτώχεια και δημιουργώντας ένα περιβάλλον το οποίο να αποκαθιστά την εμπιστοσύνη των πολιτών στα πολιτικά συστήματα, καθώς και στις πολυμερείς μορφές διακυβέρνησης⁽²⁾. Εκτός από την πρωτοπορία σε διάφορους τομείς πολιτικής, οι πολιτικές προσεγγίσεις πρέπει επίσης να προσπαθήσουν να ενεργοποιήσουν το τεράστιο δυναμικό της κοινωνίας των πολιτών. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα, οι πρωτοβουλίες των πολιτών και η κοινωνική εργασία είναι μόνο μερικά παραδείγματα για το πώς μπορεί να επιτευχθεί αειφόρος ανάπτυξη μέσω μιας προσέγγισης από τη βάση προς την κορυφή, ειδικά όταν πρόκειται για την αναγκαία μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ή μια κυκλική οικονομία. Η περίπτωση των αποκεντρωμένων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας συνιστά το καλύτερο σημείο αναφοράς σε αυτό το πλαίσιο.

1.6. Στο εγγύς μέλλον, η Επιτροπή και η ΕΟΚΕ θα πρέπει να συνεργαστούν περαιτέρω για τους βασικούς τομείς στρατηγικής πολιτικής που αναλύονται στην παρούσα γνωμοδότηση, όπως για παράδειγμα:

- η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο,
- ο αντίκτυπος της ψηφιοποίησης στην αγορά εργασίας (συμπεριλαμβανομένης της αξιοπρεπούς εργασίας) και στο περιβάλλον,
- η βιώσιμη χρηματοδότηση και η φορολογία,
- οι προκλήσεις της ανάπτυξης νέων οικονομικών προτύπων,
- τα εμπόδια στην αποκέντρωση της παραγωγής ενέργειας,
- η διά βίου εκπαίδευση και κατάρτιση σε μια νέα ψηφιακή εποχή και στο πλαίσιο της μετάβασης προς την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα,
- η προώθηση πολλαπλών συνασπισμών ενδιαφερομένων φορέων,
- το δημοκρατικό έλλειμμα στη νομοθετική διαδικασία της ΕΕ και η ανανεωμένη πρόκληση της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών,
- η ενσωμάτωση της ανεξάρτητης εμπειρογνώμοσύνης στη χάραξη πολιτικής και η ανάγκη να ενισχυθεί η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών,
- ένας νέος ευρωπαϊκός μηχανισμός που θα εξυπηρετεί μια στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης.

1.7. Για την υλοποίηση αυτού του συνδυασμού πολιτικών απαιτείται συνολική και συνεκτική στρατηγική. Η ΕΟΚΕ συνιστά η εν λόγω στρατηγική να έχει μακροπρόθεσμο προσανατολισμό και να είναι σαφής, οριζόντια και κάθετα ολοκληρωμένη, εύκολα διαχειρίσιμη και συμμετοχική. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας να διασφαλιστεί ότι η μετάβαση στο 2050 θα σχεδιαστεί και θα διεξαχθεί με την πλήρη συμμετοχή των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών. Προκειμένου να ενισχυθεί η συμμετοχική δημοκρατία, η Επιτροπή οφείλει να αναλογιστεί σχετικά με το δικαίωμά της για νομοθετικό μονοπώλιο.

⁽¹⁾ SWD(2016) 390 final.

⁽²⁾ Παρατηρήσεις από τον γενικό γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στο πολιτικό φόρουμ υψηλού επιπέδου για την αειφόρο ανάπτυξη τον Ιούλιο του 2017.

2. Εισαγωγή

Το 2016 η Επιτροπή εξέδωσε την ανακοίνωσή της με θέμα «Επόμενα βήματα για ένα βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον». Στη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις συστάσεις της για μια στρατηγική που θα ανταποκρίνεται στις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη. Στη γνωμοδότηση ζητείται να υιοθετηθεί μια ανθρωποκεντρική προσέγγιση η οποία θα λαμβάνει υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές της ανάπτυξης από μακροπρόθεσμη σκοπιά. Με την εν λόγω προσέγγιση αναμένεται να ξεπεραστούν η κοντόφθαλμη προσέγγιση και ο κατακερματισμένος τρόπος σκέψης που διέπουν επί του παρόντος τις στρατηγικές της ΕΕ.

3. Μια μεγατάση και τρία παγκόσμια θέματα

Στο πλαίσιο της ψηφιοποίησης (μεγατάση), η στρατηγική βιωσιμότητας θα πρέπει να δίδει απαντήσεις σε τρία μείζονα κοινωνικά ζητήματα παγκόσμιας κλίμακας που επηρεάζουν την Ευρώπη όσο και όλες τις άλλες ηπείρους:

- 1) Πώς μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τους πλανητικούς περιορισμούς και τη συνολική οικολογική πρόκληση, συμπεριλαμβανομένης της αλλαγής του κλίματος και της απώλειας της βιοποικιλότητας;
- 2) Πώς μπορούμε να ανταποκριθούμε στις αυξανόμενες κοινωνικές ανισότητες σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο;
- 3) Τέλος, πώς μπορεί να ξεπεραστεί η διάβρωση της δημόσιας υποστήριξης για τις κυβερνήσεις και τους θεσμούς;

Οι λύσεις στα προβλήματα αυτά απαιτούν κοινή προσπάθεια από τους φορείς χάραξης πολιτικής, τους πολιτικούς και την κοινωνία των πολιτών. Επιπλέον, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στους κινδύνους και τις ευκαιρίες της ψηφιοποίησης. Σε αυτήν την ενότητα, παρουσιάζονται τα ζητήματα που πρέπει να εξεταστούν ώστε να βρεθούν λύσεις στα τρία μεγάλα θέματα ⁽³⁾.

3.1. Μια μεγατάση: ο παγκόσμιος μετασχηματισμός της οικονομίας και της κοινωνίας μέσω της ψηφιοποίησης

3.1.1. Η οικονομία πλατφορμών, η τεχνητή νοημοσύνη, η ρομποτική και το διαδίκτυο των πραγμάτων — οι παγκόσμιες εξελίξεις σε αυτούς τους τομείς είναι ευρείες και επιταχυνόμενες και, αργά ή γρήγορα, θα επηρεάσουν όλους τους τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας. Η ψηφιακή τεχνολογία διατίθεται σε μεγάλα τμήματα της κοινωνίας, αλλά ορισμένες ομάδες ενδέχεται να μην έχουν πρόσβαση σε αυτά τα εξαιρετικά ισχυρά ψηφιακά εργαλεία.

3.1.2. Η σύγκλιση των ψηφιακών τεχνολογιών με τη νανοτεχνολογία, τη βιοτεχνολογία, την επιστήμη των υλικών, την παραγωγή και αποθήκευση ανανεώσιμης ενέργειας και την κβαντική πληροφορική έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει μια νέα βιομηχανική επανάσταση ⁽⁴⁾. Προκειμένου η Ευρώπη να έχει ηγετικό ρόλο στον νέο παγκόσμιο τεχνολογικό και οικονομικό ανταγωνισμό, απαιτούνται μαζικές επενδύσεις και νέες πρωτοβουλίες.

3.1.3. Η ψηφιοποίηση αποφέρει πολλά οφέλη. Δίνει ώθηση στην ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών προς όφελος των καταναλωτών. Έχει τη δυνατότητα να συμβάλει στην επίτευξη ορισμένων από τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) αυξάνοντας τα επίπεδα των παγκόσμιων εισοδημάτων, βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής των ανθρώπων, δημιουργώντας ευκαιρίες για πιο δημοκρατικά μοντέλα χωρίς αποκλεισμούς και αυξάνοντας τον αριθμό των ποιοτικών θέσεων εργασίας, καθώς και τη συνολική ανταγωνιστικότητα της ΕΕ — όπως έγινε και με τις προηγούμενες βιομηχανικές επαναστάσεις. Υπάρχουν όμως και απειλές: μελέτες καταδεικνύουν ότι η ψηφιοποίηση μπορεί να καταστρέψει πολύ περισσότερες θέσεις εργασίας από όσες θα δημιουργήσει.

3.1.4. Η ψηφιακή τεχνολογία θα διασφαλίσει σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό την προσέγγιση της παραγωγής και της κατανάλωσης, ελαχιστοποιώντας κατ' αυτόν τον τρόπο την πλεονάζουσα παραγωγή. Η ελαχιστοποίηση αυτή μπορεί να μειώσει το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της ΕΕ. Η άμεση εμπορία οικονομικών αγαθών —είτε μέσω συναλλαγών μεταξύ ομοτίμων είτε μέσω της οικονομίας του διαμοιρασμού— μπορεί να μειώσει την κατανάλωση πόρων. Για παράδειγμα, η ψηφιακή οικονομία υποστηρίζει τη διάδοση κοινών υπηρεσιών μεταφοράς και οχημάτων χωρίς οδηγό, πράγμα που μπορεί να ενισχύσει την περιβαλλοντική βιωσιμότητα των συστημάτων κινητικότητας που χρησιμοποιούμε.

3.1.5. Ωστόσο, η ψηφιοποίηση, αυτή καθαυτή, δεν είναι βιώσιμη. Υπάρχουν φραγμοί στην είσοδο στην αγορά και στις οικονομίες κλίμακας που ενδέχεται να μην επιτρέπουν στους πολίτες να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές της. Η ψηφιοποίηση θα μπορούσε να αυξήσει τις ανισότητες, ιδίως λόγω της δυνατότητάς της να διαταράσσει τις αγορές εργασίας και της τάσης της να δημιουργεί πόλωση, με πολλές θέσεις εργασίας χαμηλής και μεσαίας εξειδίκευσης να βρίσκουν προς τον αυτοματισμό. Η

⁽³⁾ Ο κ. Frans Timmermans, Α' αντιπρόεδρος, κατά τη σύνοδο ολομέλειας της ΕΟΚΕ στις 15 Δεκεμβρίου 2016.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Εσωτερική ψηφιακή αγορά χωρίς αποκλεισμούς» (ΕΕ C 161 της 6.6.2013, σ. 8).

ρομποτοποίηση και η οικονομία των πλατφορμών ενδέχεται να αποτελέσουν σοβαρή απειλή για πολλούς ευρωπαϊκούς χώρους εργασίας και δημιουργούν νέους κινδύνους, καθώς οι περισσότερες από τις σχετικές τεχνολογίες λειτουργούν βάσει δεδομένων, συμπεριλαμβανομένων ιδίως δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

3.1.6. Οι νέες ευκαιρίες δημιουργίας πλούτου συχνά ωφελούν μόνο μια συγκεκριμένη κατηγορία ανθρώπων: τα άτομα υψηλής εκπαίδευσης, με καλές κοινωνικές δεξιότητες και υψηλό επίπεδο ανοχής κινδύνου. Οι κυριότεροι ωφελούμενοι των ψηφιακών καινοτομιών τείνουν να είναι οι πάροχοι πνευματικού, οικονομικού και φυσικού κεφαλαίου: φορείς καινοτομίας, μέτοχοι, επενδυτές και εργαζόμενοι υψηλής ειδίκευσης. Υπάρχει φόβος ότι η ψηφιακή τεχνολογία θα αποτελέσει έναν από τους κύριους λόγους για τη στασιμότητα, ή ακόμη και τη μείωση των εισοδημάτων.

3.1.7. Απαιτείται μια ενεργητική και σφαιρική πολιτική για την αξιοποίηση των δυνατοτήτων ψηφιοποίησης, με αναφορά στα τρία βασικά προβλήματα που περιγράφονται παραπάνω. Πρέπει επίσης να παρακολουθούνται και να αντιμετωπίζονται οι κίνδυνοι που απορρέουν από την ψηφιοποίηση. Η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει να εργάζεται ενεργά για τα θέματα αυτά.

3.2. Οι περιορισμοί του πλανήτη και η συνολική οικολογική πρόκληση

3.2.1. Έχοντας αναλάβει δεσμεύσεις όσον αφορά την παγκόσμια καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος (δηλαδή με τη Συμφωνία του Παρισιού) και έχοντας ταχθεί υπέρ της προστασίας των φυσικών πόρων, η Ευρώπη οφείλει να μειώσει επείγοντως και ουσιαστικά το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της οικονομίας της. Η οικολογική κρίση μάς πλήττει ήδη. Σε παγκόσμιο επίπεδο, η αύξηση του πληθυσμού, η μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη με βάση τα ορυκτά καύσιμα και η μη βιώσιμη χρήση πόρων και γης ασκούν αυξανόμενη πίεση στο περιβάλλον. Μια βασική πρόκληση, η οποία αντικατοπτρίζεται επίσης στους ΣΒΑ, είναι να διασφαλιστεί ότι η οικονομική εξέλιξη και ανάπτυξη σέβονται τους περιορισμούς του πλανήτη, είτε πρόκειται για την προστασία του κλίματος, τη χρήση και τη διαχείριση πόρων, την ποιότητα του αέρα και των υδάτων, είτε για την προστασία της χερσαίας και θαλάσσιας βιοποικιλότητας.

3.2.2. Η πλήρης αποσύνδεση της οικονομίας από τον άνθρακα απαιτεί τον επείγοντα μετασχηματισμό πολλών οικονομικών τομέων. Η μετάβαση από τα ορυκτά καύσιμα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας απαιτεί περισσότερη ενεργειακή ευελιξία και τεχνογνωσία. Η γενική ανάπτυξη «παραγωγών-καταναλωτών» ενέργειας ⁽⁵⁾ θα πρέπει επίσης να αποτελέσει σημαντικό και βιώσιμο τμήμα της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ ⁽⁶⁾. Τα συστήματα μεταφοράς προϋποθέτουν διαρθρωτικές αλλαγές μέσω του εξηλεκτρισμού και του συνεπιβατισμού. Η στέγαση και οι υποδομές πρέπει να αναμορφωθούν. Η προηγμένη βιοοικονομία μπορεί να αποτελέσει μείζονα παράγοντα που θα συμβάλει στον οικολογικό προσανατολισμό της οικονομίας.

3.2.3. Η Ευρώπη πρέπει να μεταβεί από το σημερινό γραμμικό οικονομικό μοντέλο «ανάληψης, κατασκευής, κατανάλωσης και διάθεσης» προς ένα κυκλικό μοντέλο με δυνατότητες αποκατάστασης εκ κατασκευής, που θα βασίζεται όπου είναι δυνατόν σε ανανεώσιμες φυσικές πηγές ενέργειας και θα διατηρεί την αξία των προϊόντων, των υλικών και των πόρων στην οικονομία όσο το δυνατόν περισσότερο. Η ψηφιοποίηση μπορεί να είναι σημαντική στο πλαίσιο αυτό (βλέπε σημείο 3.1.4).

3.2.4. Η μετάβαση σε μια κυκλική και φιλική προς το περιβάλλον οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών προσφέρει στην ΕΕ την ευκαιρία να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα και την ανθεκτικότητά της. Μπορεί να βελτιώσει την ποιότητα ζωής και την ευημερία των πολιτών της Ευρώπης. Μειώνει επίσης την εξάρτηση από τις εισαγωγές ορυκτών καυσίμων και κρίσιμης σημασίας πρώτων υλών και δημιουργεί μια σταθερή βάση για οικονομική ευημερία.

3.2.5. Ωστόσο, η απαλλαγή από τον άνθρακα και η οικολογική μετάβαση συνεπάγονται κοινωνικές προκλήσεις ⁽⁷⁾ εφόσον θα μειωθούν οι χώροι εργασίας σε βιομηχανίες με υψηλό οικολογικό αποτύπωμα. Η πλήρης αξιοποίηση των δυνατοτήτων που συνεπάγεται η μείωση του άνθρακα και η οικολογική μετάβαση για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη βελτίωση της κοινωνικής ασφάλισης πρέπει να γίνει αποδεκτή ως στρατηγικό πολιτικό καθήκον, έτσι ώστε το καθαρό ισοζύγιο να είναι κατά το δυνατόν θετικότερο.

⁽⁵⁾ Πρόκειται για ενεργούς καταναλωτές ενέργειας, οι οποίοι καταναλώνουν και ταυτόχρονα παράγουν ηλεκτρική ενέργεια.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ενέργεια παραγωγών-καταναλωτών και συνεταιρισμοί παραγωγών-καταναλωτών ηλεκτρικού ρεύματος» (ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 44).

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Κλιματική δικαιοσύνη», NAT/712 (βλ. σελίδα 22 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

3.2.6. Η στροφή προς την οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και την κυκλική οικονομία προωθείται χάρη σε πρωτοβουλίες από τη βάση προς την κορυφή υπό την καθοδήγηση των πολιτών, των τοπικών αρχών, των καταναλωτών και των καινοτόμων επιχειρήσεων, τόσο σε σχέση με την ενέργεια όσο και με τα τρόφιμα. Ωστόσο, αντί να προωθούνται σχετικές πρωτοβουλίες και να δημιουργείται κρίσιμη μάζα σε όλη την Ευρώπη, με θετικό αποτέλεσμα για την αγορά εργασίας και την κοινωνική ασφάλιση, η περαιτέρω πρόοδος συχνά παρεμποδίζεται από τα διοικητικά και κανονιστικά συστήματα. Δεν έχει γίνει ευρέως κατανοητό ότι οι πρωτοβουλίες από τη βάση προς την κορυφή μπορούν να αποτελέσουν ισχυρό εργαλείο για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων της απαλλαγής από τον άνθρακα και της οικολογικής μετάβασης. Για να αποκαλυφθεί το δυναμικό αυτό, είναι απαραίτητο να αρθούν τα διαρθρωτικά εμπόδια που παρεμποδίζουν τους ανθρώπους με ανεπαρκείς πόρους να αποκτήσουν πρόσβαση στους πόρους που χρειάζονται (ιδίως κεφαλαία και σχετικές πληροφορίες).

3.3. Αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων

3.3.1. Ενώ η παγκοσμιοποίηση και η τεχνολογική πρόοδος έχουν ενισχύσει σημαντικότερα το παγκόσμιο εμπόριο και τον παγκόσμιο πλούτο, ο συνδυασμός της παγκοσμιοποίησης και της τεχνολογικής πρόοδου συνέβαλε επίσης στην αύξηση της κοινωνικής (και περιβαλλοντικής) ανισότητας. Σύμφωνα με την Oxfam, μόνον οκτώ άτομα, όλα άνδρες, κατέχουν τόσο πλούτο όσο το φτωχότερο ήμισυ του παγκόσμιου πληθυσμού.

3.3.2. Στην Ευρώπη, το χάσμα της ανισότητας διευρύνεται. Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ, η εισοδηματική ανισότητα παραμένει σε επίπεδα ρεκόρ στην Ευρώπη. Στη δεκαετία του 1980, το μέσο εισόδημα του πλουσιότερου 10 % της κοινωνίας ήταν επτά φορές υψηλότερο από του φτωχότερου 10 %. Σήμερα είναι 9,5 φορές υψηλότερο. Η ανισότητα του πλούτου είναι ακόμη μεγαλύτερη: το 10 % των πλουσιότερων νοικοκυριών κατέχει το 50 % του συνολικού πλούτου, ενώ το 40 % των λιγότερο πλούσιων κατέχει λίγο περισσότερο από το 3 %⁽⁸⁾.

3.3.3. Ένας λόγος για την επιδείνωση της ανισότητας στην Ευρώπη είναι η αποσύνδεση της ανάπτυξης από το καθαρό εισόδημα. Ενώ το ΑΕγχΠ της ζώνης του ευρώ αυξήθηκε κατά περισσότερο από 16 % μεταξύ 2008 και 2015 (πάνω από 17 % στην ΕΕ των 28), το διαθέσιμο καθαρό εισόδημα των νοικοκυριών παρέμεινε στάσιμο, αυξανόμενο μόλις κατά 2 % για την ΕΕ των 28.

3.3.4. Στις 24 χώρες του ΟΟΣΑ, η παραγωγικότητα αυξήθηκε κατά 27 % από το 1995, ενώ η μέση αποζημίωση του εργατικού δυναμικού υποχώρησε, αυξανόμενη κατά μόνον 22 %. Ακόμη χειρότερα, η αύξηση του εργατικού εισοδήματος ήταν σημαντικά μικρότερη για την κοινωνική ομάδα με χαμηλότερους καθαρούς μισθούς. Αυτή η μισθολογική ανισότητα έχει επιδεινωθεί τα τελευταία 20 χρόνια σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες εκτός από την Ισπανία. Η τάση είναι εντονότερη στην Ουγγαρία, την Πολωνία, την Τσεχική Δημοκρατία και το Ηνωμένο Βασίλειο⁽⁹⁾.

3.3.5. Υπάρχει κίνδυνος το χάσμα αυτό να διευρυνθεί λόγω της μεταβολής της φύσης της εργασίας. Για παράδειγμα, η αυτοματοποίηση σύνθετων βιομηχανικών διαδικασιών μέσω της ρομποτικής απειλεί να μειώσει τη ζήτηση για υπαλλήλους μεσαίου επιπέδου ειδίκευσης, ή ακόμη και του χαμηλότερου τμήματος του υψηλού επιπέδου ειδίκευσης, οι οποίοι εκτελούν σήμερα τις πολύπλοκες αυτές εργασίες. Κάτι τέτοιο είναι πιθανό να συμβάλει περαιτέρω στην πώληση της αγοράς εργασίας, καθώς οι νέες θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν θα εμπίπτουν είτε στην ομάδα με (ακόμη) υψηλότερο επίπεδο ειδίκευσης (ανάπτυξη και συντήρηση των εν λόγω προϊόντων/υπηρεσιών) είτε στην προσανατολισμένη προς τις υπηρεσίες ομάδα χαμηλής ειδίκευσης. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, το 9 % των θέσεων εργασίας κινδυνεύουν να αυτοματοποιηθούν, ενώ για άλλο ένα 25 % τα καθήκοντα θα αλλάξουν σημαντικά.

3.3.6. Οι κυβερνητικές απαντήσεις στον αντίκτυπο της ψηφιοποίησης τείνουν να είναι αντιδραστικές και όχι προορατικές και αποσκοπούν σε μεγάλο βαθμό στην άμβλυση των παρενεργειών της ψηφιοποίησης αντί να στοχεύουν στην αξιοποίηση των δυναμικών της. Οι κυβερνητικές απαντήσεις πρέπει να λαμβάνουν καλύτερα υπόψη την πρόκληση της εκπροσώπησης και της συμμετοχής των εργαζομένων ως σημαντική πτυχή των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο σε μια εξελισσόμενη αγορά εργασίας. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να συνεχίσει να αναλύει διεξοδικά τις επιπτώσεις της ψηφιοποίησης στη φύση της εργασίας.

3.4. Οι κυβερνήσεις και τα θεσμικά όργανα χάνουν τη δημόσια υποστήριξη

3.4.1. Η αύξηση των ανισοτήτων που εν μέρει μόνο οφείλεται στην παγκοσμιοποίηση και στην τεχνολογική πρόοδο έχει συμβάλει στην απώλεια της εμπιστοσύνης στις κυβερνήσεις, στο πολιτικό κατεστημένο, στους διεθνείς οργανισμούς, στους θεσμούς και στην παγκόσμια διακυβέρνηση. Επιπλέον, έχει πυροδοτήσει την άνοδο λαϊκιστικών κινημάτων και έχει συμβάλει στην πτώση των παραδοσιακών πολιτικών κομμάτων. Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η αποχή των νέων (για να μη μιλήσουμε για αντισυστημική ψήφο): μόνο το 63 % των Ευρωπαίων ηλικίας 15-30 ετών ψήφισε σε εκλογές το 2015⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ ΟΟΣΑ: Η κατανόηση του κοινωνικοοικονομικού χάσματος στην Ευρώπη. Βασική έκδοση 2017.

⁽⁹⁾ Schwellnus, C., Kappeler, A. και Pionnier, P.: Έγγραφο εργασίας του ΟΟΣΑ. «Decoupling of Wages from Productivity: Macro-Level Facts» (Η αποσύνδεση των μισθών από την παραγωγικότητα: στοιχεία από το μακροοικονομικό επίπεδο).

⁽¹⁰⁾ Ευρωβάρόμετρο.

3.4.2. Πολλοί ευρωπαίοι πολίτες αισθάνονται αποκομμένοι από τη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε εθνικό και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πιστεύουν ότι οι παραδοσιακές δημοκρατικές διαδικασίες δεν τους επιτρέπουν να επηρεάζουν θεμελιώδεις αποφάσεις. Η πολυμερής προσέγγιση (π.χ. στο πλαίσιο του θεματολογίου των Ηνωμένων Εθνών για την αειφόρο ανάπτυξη με ορίζοντα το 2030) συνιστά μοντέλο δημοκρατίας χωρίς αποκλεισμούς και αποτελεί τρόπο για να ξεπεραστεί η δυσπιστία αυτή.

3.4.3. Ο μετασχηματισμός προς την αειφορία δεν μπορεί και δεν πρέπει να επιβληθεί «από πάνω», θα είναι δε επιτυχής μόνον εάν βασίζεται σε ευρεία υποστήριξη και ενεργό συμμετοχή της πλειοψηφίας των επιχειρήσεων, των τοπικών και των περιφερειακών αρχών, των εργαζομένων και των πολιτών. Πρέπει να υπάρξει συνεργασία «από τη βάση προς την κορυφή» και «από την κορυφή προς τη βάση». Πολυμερείς συμμαχίες χρησιμοποιήθηκαν για τη διαμόρφωση του θεματολογίου του 2030 και αναδύονται και στον τομέα της δράσης για το κλίμα⁽¹¹⁾. Μπορούν να χρησιμεύσουν ως υπόδειγμα για ένα μοντέλο δημοκρατικής διακυβέρνησης χωρίς αποκλεισμούς που θα μπορούσε να εφαρμοστεί σε όλους τους τομείς πολιτικής και να διευκολύνει τον μετασχηματισμό και την καινοτομία.

3.4.4. Η νεότερη γενιά κυρίως απαιτεί μη παραδοσιακές μορφές πολιτικής συμμετοχής, σε αντίθεση με τα συμβατικά πολιτικά κόμματα και φορείς. Οι ενεργειακές κοινότητες, οι εταιρικές σχέσεις μεταξύ πολιτών και δήμων για την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης (π.χ. μέσω μοντέλων συμβάσεων) ή της διαχείρισης των αποβλήτων, οι πρωτοβουλίες «πύλη μετάβασης» (transition town), η γεωργία που υποστηρίζεται από την κοινότητα, τα πολιτικά ιστολόγια και άλλες ηλεκτρονικές μορφές, ή ακόμη και οι πρωτοβουλίες σε τοπικό νόμισμα, προσφέρουν εναλλακτικές μορφές πολιτικής συμμετοχής. Ασφαλώς δεν θα αντικαταστήσουν το παραδοσιακό πολιτικό έργο, μπορούν όμως να συμβάλουν σημαντικά στην πολιτική κοινωνικοποίηση και την κοινωνική ένταξη.

3.4.5. Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων του διαδικτύου αποτελεί μια ακόμη πολλά υποσχόμενη προσέγγιση για την εξάλειψη των πολιτικών αδιεξόδων. Ποτέ δεν υπήρξε πιο ελεύθερα διαθέσιμη πληροφόρηση από ό,τι σε ένα αποκεντρωμένο δίκτυο χωρίς τον κλασικό επόπτη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα νέες προκλήσεις για την κοινωνία, όπως συμβαίνει με το φαινόμενο της εκ των υστέρων αλήθειας και των ψευδών ειδήσεων. Γινόμαστε επίσης μάρτυρες της εκρηκτικής ανάπτυξης εναλλακτικών, μη ιεραρχικών δομών ακτιβισμού, καθώς και της ευρύτερης χρήσης διαδικτυακών μέσων κοινωνικής δικτύωσης μεταξύ των πολιτών, ιδίως μεταξύ των νέων.

3.4.6. Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση μπορεί να οδηγήσει στη διαμόρφωση μοντέλων διακυβέρνησης που χαρακτηρίζονται από πρωτοφανές επίπεδο συμμετοχής του κοινού στη χάραξη πολιτικής. Η ΕΕ θα πρέπει να εξετάσει κράτη μέλη όπως η Εσθονία, όπου έχει ήδη σημειωθεί σημαντική πρόοδος. Η ψηφιοποίηση επιτρέπει στους πολίτες να συμμετέχουν στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων με σχετικά χαμηλό κόστος. Εντούτοις, τα στοιχεία καταδεικνύουν ότι υφίσταται και η «προκατάληψη της μεσαίας τάξης» (υψηλότερη εκπροσώπηση των μελών της μεσαίας τάξης στα φόρουμ συμμετοχής) όσον αφορά την ηλεκτρονική συμμετοχή. Η ΕΟΚΕ βρίσκεται σε ιδανική θέση να συμμετάσχει σε διάλογο σε επίπεδο κοινωνίας των πολιτών σχετικά με το θέμα αυτό.

4. Η Ευρώπη που θέλουμε

Αντιμέτωπη με τα τρία παγκόσμια θέματα και τη μεγάταση της ψηφιοποίησης που παρουσιάστηκε παραπάνω, η ΕΕ πρέπει να επιτύχει:

- να αξιοποιήσει όσο το δυνατόν περισσότερο την ψηφιακή επανάσταση ώστε να οικοδομήσει μια νέα, ανταγωνιστική και βιώσιμη οικονομία,
- να μεταβεί προς μια κυκλική και φιλική προς το περιβάλλον οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, διασφαλίζοντας παράλληλα τη δίκαιη μετάβαση για όλους,
- να οικοδομήσει ένα ισχυρό ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο,
- να διασφαλίσει ένα πιο αποκεντρωμένο δημοκρατικό σύστημα με βάση τους πολίτες, αξιοποιώντας παράλληλα τα πλεονεκτήματα της δίκαιης οικονομικής συνεργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

4.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ΣΒΑ, σε συνδυασμό με τη Συμφωνία του Παρισιού (COP21), θα αναζωογονήσουν το όραμα της «Ευρώπης που θέλουμε»⁽¹²⁾⁽¹³⁾. Η Επιτροπή πρέπει να δημιουργήσει μια δυναμική για την εφαρμογή των συμφωνιών αυτών αναπτύσσοντας τις πολιτικές που περιγράφονται στην ανακοίνωσή της με τίτλο «Επόμενα βήματα» και ενσωματώνοντάς τις πλήρως στο ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής και στις τρέχουσες προτεραιότητες της Επιτροπής. Η «Ευρώπη που θέλουμε», όπως και το

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Συνασπισμός για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων της συμφωνίας του Παρισιού» (ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 20).

⁽¹²⁾ Οικοδομώντας την Ευρώπη που θέλουμε, μελέτη του φόρουμ Ενδιαφερομένων Φορέων για την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, 2015.

⁽¹³⁾ Common appeal to European leaders by European Civil Society Organisations and Trade Unions (Κοινή έκκληση προς τους ευρωπαίους ηγέτες από ευρωπαϊκές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και συνδικαλιστικές οργανώσεις), 21 Μαρτίου 2017.

θεματολόγιο του 2030 (ΣΒΑ), θέτει το άτομο στο επίκεντρο της κοινωνίας και της οικονομίας, και θα δώσει σε όλους την ευκαιρία να αποφασίσουν με ποιον τρόπο θέλουν να εκπληρώσουν τις ανάγκες τους σε αρμονία με το κοινωνικό και το οικολογικό περιβάλλον. Η ιδέα αυτή δεν είναι ουτοπική. Στην πραγματικότητα, η Ευρώπη διαθέτει πλέον τις τεχνολογικές και οικονομικές δυνατότητες να υλοποιήσει το όραμα αυτό: το διαδίκτυο των πραγμάτων και τα μαζικά δεδομένα, ο έλεγχος σύνθετων διαδικασιών μέσω κινητών εφαρμογών, η «ιδιοπαραγωγή-ιδιοκατανάλωση» μέσω της αποκλιμάκωσης της παραγωγής και της μείωσης του κόστους παραγωγής (π.χ. ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τρισδιάστατη εκτύπωση), νέοι τρόποι συναλλαγών και πληρωμών (*blockchain* [τεχνολογία αλυσίδας συστοιχιών], *bitcoins* [εικονικά ψηφιακά νομίσματα] και έξυπνες συμβάσεις), τον συνεργατισμό και την οικονομία του διαμοιρασμού ως νέες επιχειρηματικές έννοιες, και άλλες καινοτομίες.

4.2. Όλες οι παραπάνω καινοτομίες έχουν τη δυνατότητα να κάνουν το όραμα πραγματικότητα, όμως αυτό προϋποθέτει μια στρατηγική που θα παρέχει λύσεις σε τρεις προκλήσεις που σχετίζονται με την καινοτομία. Η στρατηγική αυτή συνεπάγεται μια νέα αντίληψη της ευημερίας «πέραν του ΑΕγχΠ», όπου η οικονομική ευρωστία, η κοινωνική ένταξη, η περιβαλλοντική ευθύνη και η ενδυνάμωση των πολιτών επιδιώκονται με ολοκληρωμένο τρόπο.

4.3. Η «μη ανάληψη δράση» δεν αποτελεί επιλογή: εάν η ΕΕ δεν είναι διατεθειμένη ή ικανή να αναπτύξει και να εφαρμόσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική, η Ευρώπη δεν θα υπολείπεται μόνο σε σχέση με το θεματολόγιο του 2030 και το όραμα της «Ευρώπης που θέλουμε». Χωρίς δράση, υπάρχει υψηλός κίνδυνος αποτυχίας σε κάθε μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις: η ευρωπαϊκή εργασιακή τάξη θα καταστραφεί, η απαλλαγή από τον άνθρακα και η προστασία των πόρων θα σταματήσουν επειδή το κοινωνικό κόστος της οικολογικής μετάβασης θα θεωρηθεί υπερβολικά υψηλό και οι κοινωνικές ανισότητες συν την αλλοτρίωση θα αυξηθούν, θέτοντας σε κίνδυνο τη δημοκρατία.

4.4. Είναι εξαιρετικά σημαντικό η στρατηγική να περιλαμβάνει συγκεκριμένες συστάσεις πολιτικής ώστε να συμβάλει στην αντιμετώπιση των τριών μεγάλων προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ευρώπη και να κάνει, συνεπώς, πραγματικότητα την «Ευρώπη που θέλουμε».

5. Έξι πολιτικές προσεγγίσεις για την επίτευξη της Ευρώπης που θέλουμε

Στο σημείο αυτό προτείνουμε βασικές προσεγγίσεις πολιτικής που παρέχουν απαντήσεις σε τρία παγκόσμια θέματα (πλανητικά όρια, κοινωνικές ανισότητες, απώλεια δημόσιας στήριξης) και στη μεγάλη της ψηφιοποίησης. Κάθε μία από τις προσεγγίσεις αυτές περιλαμβάνει έναν συνδυασμό πολιτικών που αποτελείται από έως και έξι στοιχεία:

- καινοτομία,
- ρύθμιση/διακυβέρνηση,
- κοινωνική πολιτική,
- ανοικτή πρόσβαση,
- εκπαίδευση/κατάρτιση,
- έρευνα.

Αυτός ο συνδυασμός πολιτικών θα πρέπει να εφαρμοστεί σε τουλάχιστον τέσσερις τομείς πολιτικής: δίκαιη, ψηφιακή και πράσινη οικονομία (5.1), νέες μορφές διακυβέρνησης (5.2), βιωσιμότητα και χρηματοπιστωτικός τομέας (5.3) και προώθηση της βιωσιμότητας μέσω του διεθνούς εμπορίου (5.4). Παρέχουμε θέματα και συμβολή που θα πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τους ενδιαφερόμενους φορείς μακροπρόθεσμα.

5.1. Μια δίκαιη, ψηφιακή και πράσινη οικονομία που δημιουργεί ευημερία και ευρωστία

5.1.1. Καινοτομία: η νέα βιομηχανική επανάσταση αποτελεί ευκαιρία για την Ευρώπη να καταλάβει ηγετική θέση στον τομέα των τεχνολογιών και να αυξήσει την ανταγωνιστικότητά της στις παγκοσμιοποιημένες αγορές. Η παραγωγή οικονομικής αξίας χωρίς υψηλό εξωτερικό κόστος πρέπει να καταστεί το πρότυπο επιχειρηματικό μοντέλο. Χρειαζόμαστε καινοτόμες και κερδοφόρες εταιρείες και επιχειρήσεις για να επενδύσουν σε βιώσιμη παραγωγή, να δημιουργήσουν θέσεις εργασίας υψηλής ποιότητας και να δημιουργήσουν οικονομικό έδαφος για ευημερία. Προκειμένου η καινοτομία να συμβάλει σε μια πιο βιώσιμη Ευρώπη, πρέπει να αναπτυχθεί ένα πλαίσιο που θα επιβραβεύει τις οικονομικές δραστηριότητες με μηδενικό ή ριζικά μειωμένο εξωτερικό αποτύπωμα ή με περιορισμένη κατανάλωση πόρων. Αυτό θα επιτρέψει σε βιώσιμους καινοτόμους φορείς (είτε πρόκειται για πολίτες, επιχειρήσεις, πόλεις ή περιφέρειες) να ανταγωνίζονται αποτελεσματικά επιχειρηματικά μοντέλα με υψηλή εκμετάλλευση πόρων ή/και μεγάλο περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Θα πρέπει επίσης να παρέχεται προορατική στήριξη —για παράδειγμα, πρόσβαση σε μικροπιστώσεις για ΜΜΕ, πολίτες, ιδιωτικά νοικοκυριά, κοινοτικές πρωτοβουλίες και κοινωνικές επιχειρήσεις και πολύ μικρές επιχειρήσεις— σε

καινοτόμους φορείς οι οποίοι προσφέρουν καινοτόμες λύσεις για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών και κοινωνικών προκλήσεων και οι οποίοι ενεργούν ως πρωτοπόροι χρήστες ⁽¹⁴⁾. Ως προς το θέμα αυτό θα μπορούσε να βοηθήσει το ενιαίο ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, υπό την προϋπόθεση τα έξοδα καταχώρισης να μην είναι απαγορευτικά ⁽¹⁵⁾. Όσον αφορά τις ΜΜΕ, θα πρέπει να αναθεωρηθούν τα μέτρα για την προσφορά δεύτερης ευκαιρίας ώστε να μειωθεί το σημερινό υψηλό επίπεδο ανάλυσης κινδύνων στην ΕΕ ⁽¹⁶⁾. Η πολιτική πρέπει επίσης να παρέχει περιθώρια πειραματισμού σε ολόκληρη την Ευρώπη, ιδίως στους τομείς της κινητικότητας, των αποβλήτων, της ενέργειας, της γεωργίας, της εκπαίδευσης ή της υγείας. Νέες αγορές μπορούν να βρεθούν μεταβάλλοντας τις δημόσιες συμβάσεις σε υπηρεσίες ψηφιακές, χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, κυκλικές και φιλικές προς το περιβάλλον που παρέχονται με τρόπους οι οποίοι ευνοούν την κοινωνική ένταξη.

5.1.2. Ρύθμιση: το κανονιστικό πλαίσιο πρέπει να πληροί τρεις στόχους. Πρώτον, οι εξωτερικές επιδράσεις πρέπει να κοστολογούνται όσο το δυνατόν ακριβέστερα, ώστε να μπορούν να αναπτυχθούν επιχειρηματικά μοντέλα που συμβάλλουν στην επίτευξη στόχων βιωσιμότητας ⁽¹⁷⁾. Δεύτερον, οι κανονισμοί πρέπει να εγγυώνται την εφαρμογή ευρείας κλίμακας ψηφιακών υποδομών σε ολόκληρη την Ευρώπη, μεταξύ άλλων και σε αγροτικές περιοχές, καθώς και να παρέχουν πρόσβαση όλων σε αυτές (συμπεριλαμβανομένης της έξυπνης θέρμανσης, των έξυπνων ηλεκτρικών δικτύων και των δικτύων ηλεκτρικής κινητικότητας). Θα πρέπει να αντιμετωπίζονται υπό τη νομική έννοια ως δημόσιες υπηρεσίες. Τέλος, δεδομένου ότι η ψηφιοποίηση τείνει να ευνοεί πλατφόρμες, υπάρχει ο κίνδυνος μονοπωλίων στις μεγάλες ψηφιακές αγορές. Συνεπώς, απαιτούνται ενεργητικές αντιμονοπωλιακές πολιτικές ⁽¹⁸⁾. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης προτείνει η Επιτροπή να εξετάσει τρόπους με τους οποίους θα προωθηθούν οι ευρωπαϊκές πλατφόρμες κατά τρόπο ώστε η προστιθέμενη αξία να παραμένει στις τοπικές οικονομίες ⁽¹⁹⁾. Ένας ανεξάρτητος ευρωπαϊκός οργανισμός αξιολόγησης των ψηφιακών πλατφορμών θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εξισορρόπηση της δύναμής τους στην αγορά, λειτουργώντας με την ίδια εντολή σε όλα τα κράτη μέλη προκειμένου να αξιολογηθεί η διακυβέρνηση των πλατφορμών όσον αφορά τον ανταγωνισμό, την απασχόληση και τη φορολογία ⁽²⁰⁾.

5.1.3. Κοινωνική πολιτική: η αλλαγή που επέφερε η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και η ψηφιοποίηση (βλέπε τμήμα 3) θέτει προκλήσεις στα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης όσον αφορά τη διαχείριση του προβλήματος της απώλειας θέσεων εργασίας και τη μείωση των φορολογικών εσόδων. Πρέπει, συνεπώς, να εξεταστούν και να αναπτυχθούν νέες προσεγγίσεις και μοντέλα με στόχο τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στα κράτη μέλη, την ανταπόκριση στις διαφορετικές περιστάσεις του μελλοντικού έργου και την υποστήριξη των εργαζομένων και των κοινοτήτων σε τομείς και περιοχές που πλήττονται από τη μετάβαση. Η ΕΟΚΕ εξέτασε τις προκλήσεις σχετικά με το μέλλον της εργασίας στη γνωμοδότησή της με θέμα τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και απευθύνει έκκληση για μια συνεκτική ευρωπαϊκή στρατηγική απασχόλησης, η οποία θα εξετάζει θέματα όπως: επενδύσεις και καινοτομία· απασχόληση και δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας· δίκαιες συνθήκες εργασίας για όλους· δίκαιη και ομαλή μετάβαση υποστηριζόμενη από ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας· και συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων, ιδίως των κοινωνικών εταίρων. Επίσης, οι δημόσιες επενδύσεις θα πρέπει να στηρίζουν τις κοινότητες, τις περιφέρειες και τους εργαζόμενους σε τομείς που έχουν ήδη επηρεαστεί από την εν λόγω μετάβαση, καθώς και να υπάρξει πρόβλεψη και να διευκολυνθεί η μελλοντική αναδιάρθρωση και μετάβαση σε μια πιο πράσινη και πιο βιώσιμη οικονομία ⁽²¹⁾.

5.1.4. Ανοικτή πρόσβαση: η αξιοποίηση του δυναμικού της ψηφιοποίησης για μια πράσινη και δίκαιη οικονομία απαιτεί πρωτίστως γενική διαφάνεια στην οικονομία, η οποία να επιτρέπει στους πολίτες να συμμετέχουν ενεργά και να επωφελούνται από τις ευκαιρίες της τεχνολογικής προόδου (π.χ. συνδυάζοντας τα ψηφιακά δεδομένα ενέργειας με την αποκεντρωμένη παραγωγή ενέργειας). Είναι, επομένως, εξαιρετικά σημαντικό να εξαλειφθούν οι φραγμοί στην οικονομική συμμετοχή μέσω ανοικτών αγορών, ανοικτών δεδομένων, μοντέλων ανοικτής πηγής και ανοικτών προτύπων. Καθένα από τα στοιχεία αυτά πρέπει να θεωρείται κατευθυντήρια αρχή για προγράμματα πολιτικής σε στρατηγικούς τομείς: ενέργεια, μεταφορές, διοικητική μέριμνα και διαδικασίες παραγωγής. Η έννοια της κυριαρχίας των δεδομένων πρέπει να αναπτυχθεί και να εφαρμοστεί μέσω του ευρωπαϊκού δικαίου: οι ευρωπαίοι πολίτες πρέπει να έχουν το δικαίωμα να χρησιμοποιούν τα δικά τους δεδομένα για δικούς τους σκοπούς, να καθορίζουν ποια προσωπικά δεδομένα χρησιμοποιούνται από τρίτους, να αποφασίζουν με ποιον τρόπο χρησιμοποιούνται τα δεδομένα, να ενημερώνονται και να ασκούν πλήρη έλεγχο όσον αφορά τη χρήση δεδομένων, αλλά και να διαγράφουν δεδομένα.

⁽¹⁴⁾ Υπό κατάρτιση γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα», SC/048 (βλ. σελίδα 57 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽¹⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Σχέδιο δράσης της ΕΕ για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας» (ΕΕ C 230 της 14.7.2015, σ. 72).

⁽¹⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι μελλοντικοί οδηγοί της Ευρώπης: Η πρωτοβουλία για τις νεοφυείς και αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις» (ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 20).

⁽¹⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Βιώσιμη ανάπτυξη: Χαρτογράφηση των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της ΕΕ» (ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 41).

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά» (ΕΕ C 71 της 24.2.2016, σ. 65).

⁽¹⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ο μεταβαλλόμενος χαρακτήρας των εργασιακών σχέσεων και η επίδρασή του στη διατήρηση ενός αξιοπρεπούς μισθού» (ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 54).

⁽²⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Συνεργατική Οικονομία» (ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 33).

⁽²¹⁾ ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 10.

5.1.5. Εκπαίδευση/κατάρτιση: τόσο η πράσινη οικονομία όσο και η ψηφιακή οικονομία απαιτούν συγκεκριμένες δεξιότητες, ιδίως με δεδομένο ότι στο μέλλον η ψηφιακή τεχνολογία θα αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για την επίτευξη της απεξάρτησης της ευρωπαϊκής οικονομίας από τον άνθρακα. (βλέπε σημεία 3.1.4 και 3.2.3). Η εκπαίδευση με σκοπό την ανάπτυξη των απαραίτητων τυπικών και άτυπων δεξιοτήτων, μεταξύ άλλων σε τομείς όπως η συνεργατική/κοινωνική εργασία και η επιχειρηματικότητα⁽²²⁾, πρέπει να ενσωματωθεί στις πολιτικές γενικής εκπαίδευσης και διά βίου μάθησης. Απαιτείται ενίσχυση του διαλόγου και περισσότερη ανάλυση του θέματος αυτού. Συνιστάται στοχοθετημένη χρήση των διαρθρωτικών ταμείων προς εξασφάλιση αποτελεσματικής υποστήριξης για την αντιμετώπιση του σημερινού χάσματος στις πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες, ιδίως στις περιφέρειες που βρίσκονται ήδη σε μεταβατικό στάδιο ή θα επηρεαστούν μελλοντικά από τη μετάβαση. Οι πόροι στα ευρωπαϊκά εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να κατευθύνονται προς την εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων σε τομείς στους οποίους οι ανθρώπινες δεξιότητες δεν μπορούν να αντικατασταθούν από συστήματα τεχνητής νοημοσύνης ή στους οποίους οι άνθρωποι είναι απαραίτητοι για τη συμπλήρωση των εν λόγω συστημάτων (π.χ. εργασίες στις οποίες η ανθρώπινη αλληλεπίδραση είναι ζωτικής σημασίας ή όπου άνθρωποι και μηχανές συνεργάζονται, καθώς και εργασίες τις οποίες θα θέλαμε να συνεχίσουν να εκτελούν άνθρωποι) (23).

5.1.6. Έρευνα: η ψηφιακή, πράσινη και δίκαιη οικονομία θα είναι το σημείο αναφοράς σε σχέση με τα ασφαλή για το μέλλον οικονομικά μοντέλα. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη μετάβαση προς αυτήν την οικονομία είναι μια καλά στοχευμένη πολιτική για την έρευνα, η οποία βασίζεται στην ανάλυση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων των καινοτομιών, ειδικά των ψηφιακών καινοτομιών. Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να διατίθενται κονδύλια E & A για τους καινοτόμους φορείς που αναπτύσσουν νέες ψηφιακές τεχνολογίες και υπηρεσίες οι οποίες αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικές ή/και κοινωνικές προκλήσεις. Πρέπει να αναπτυχθεί δίκτυο εκκολαπτηρίων επιχειρήσεων προς υποστήριξη τους.

5.2. Νέες μορφές διακυβέρνησης

5.2.1. Καινοτομία: η συμμετοχή αποτελεί βασικό στοιχείο της δημοκρατίας. Οι εκλογές και η εκπροσώπηση αποτελούν μέθοδο οργάνωσης της συμμετοχής, όμως απαιτούνται νέες, καινοτόμες προσεγγίσεις για την οργάνωση της συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρονικής συμμετοχής. Είναι σημαντικό να ανοίξει η παραδοσιακή χάραξη πολιτικής σε μη ιεραρχικές, κοινωνικά ρευστές και λιγότερο επίσημες μορφές πολιτικής δραστηριότητας και να ενισχυθούν πρωτοβουλίες με γνώμονα την κοινωνία των πολιτών και από τη βάση προς την κορυφή.

5.2.2. Διακυβέρνηση: οι αλλαγές απαιτούν διαφανείς και ελεύθερης πρόσβασης διαλόγους πολλαπλών ενδιαφερομένων για όλες τις νομοθετικές διαδικασίες της ΕΕ σε ευρωπαϊκό και σε τοπικό επίπεδο. Η «κοινωνία των πολιτών» δεν θα πρέπει να περιορίζεται στην οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, αλλά θα πρέπει να περιλαμβάνει όλους τους πολίτες. Νέες συμμαχίες έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη δράση για το κλίμα και την προστασία των πόρων⁽²⁴⁾. Για την ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας, θα πρέπει να καταργηθεί το οίονε μονοπώλιο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά το δικαίωμα νομοθετικής πρωτοβουλίας, προς όφελος περισσότερων πρωτοβουλιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σε συνδυασμό με νομοθετικές πρωτοβουλίες από τη βάση προς την κορυφή, για παράδειγμα, με την άρση τεχνικών, νομικών και γραφειοκρατικών προβλημάτων που σχετίζονται με την Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών⁽²⁵⁾.

5.2.3. Ανοικτή πρόσβαση: οι μέθοδοι πληθοχρηματοδότησης για το σύνολο της νομοθεσίας της ΕΕ είναι η κατάλληλη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών εμποδίων που καθιστούν δύσκολη τη συμμετοχή των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της ΕΕ. Κατά τον σχεδιασμό της προσέγγισης αυτής, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην προσβασιμότητα, τη συμμετοχικότητα και τη λογοδοσία. Η ανοικτή πρόσβαση στην πολιτική και τις πολιτικές μπορεί να αυξηθεί περαιτέρω μέσω διαδικτυακών και φιλικών προς τον χρήστη δημοσιεύσεων για όλες τις δραστηριότητες και τα στοιχεία της ΕΕ.

5.2.4. Κατάρτιση/εκπαίδευση: απαιτούνται προγράμματα ενδυνάμωσης των πολιτών προκειμένου να ξεπεραστεί η «προκατάληψη της μεσαίας τάξης» (βλέπε σημείο 3.4.6). Τα προγράμματα αυτά θα πρέπει να σχεδιαστούν ώστε να προσελκύουν τα τμήματα του πληθυσμού που τείνουν να απέχουν από την ενεργό συμμετοχή στην πολιτική, την οικονομία και την κοινωνία. Η ευαισθητοποίηση και οι ευκαιρίες συμμετοχής ως βασικής αρχής της δημοκρατίας χρειάζεται να τονίζονται στη γενική εκπαίδευση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ενεργός συμμετοχή στις διαδικασίες οικοδόμησης πολιτικής βούλησης είναι προς αμοιβαίο όφελος της κοινωνίας και του πολίτη, τα συμφέροντα και οι απόψεις του οποίου λαμβάνονται υπόψη. Χρειάζεται περισσότερη χρηματοδότηση για τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που απευθύνονται στα εν λόγω μη συμμετέχοντα τμήματα του πληθυσμού και οι οποίες παρακολουθούν τους στόχους βιωσιμότητας.

5.2.5. Έρευνα: οι κοινωνικές επιστήμες πρέπει να επικεντρωθούν περισσότερο σε εναλλακτικές πρακτικές της δημοκρατίας. Ένα παράδειγμα είναι η πιθανή εφαρμογή της μεθοδολογίας παραγωγής πρωτοτύπων στην πολιτική. Με την προσέγγιση αυτή, σχεδιάζονται λύσεις πολιτικής σε μειωμένο χρονικό διάστημα, εφαρμόζονται εν συνεχεία σε «δοκιμαστική αγορά», και αμέσως μετά

⁽²²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ενίσχυση της δημιουργικότητας, της επιχειρηματικότητας και της κινητικότητας στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης» (ΕΕ C 332 της 8.10.2015, σ. 20).

⁽²³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Τεχνητή νοημοσύνη» (ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 1).

⁽²⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Συνασπισμός για την εκπλήρωση των δεσμεύσεων της συμφωνίας του Παρισιού» (ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 20).

⁽²⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών (αναθεώρηση)» (ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 35).

αξιολογούνται οι επιπτώσεις τους με βάση πληροφορίες από τους πολίτες και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Η εκτίμηση επιπτώσεων χρησιμοποιείται ως βάση για σχετικές αλλαγές στις πολιτικές λύσεις, πριν από την πλήρη ανάπτυξή τους.

5.2.6. Γενικότερα, απαιτείται περαιτέρω έρευνα σχετικά με τον τρόπο αναθεώρησης της σχέσης μεταξύ της (επιστημονικής) εμπειρογνωμοσύνης και της χάραξης πολιτικής και το πώς θα συνδυαστεί η ενσωμάτωση της πλήρως διαφανούς, ανεξάρτητης εμπειρογνωμοσύνης στη χάραξη πολιτικής με την ανάγκη ενίσχυσης της συμμετοχής των πολιτών.

5.3. Βιωσιμότητα και χρηματοπιστωτικός τομέας

5.3.1. Καινοτομία: η ψηφιακή, πράσινη και δίκαιη οικονομία συνεπάγεται τεράστια επένδυση τόσο σε ιδιωτικές εγκαταστάσεις (π.χ. σε εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ή σταθμούς φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων) όσο και σε δημόσια έργα υποδομής (π.χ. ψηφιοποίηση των συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας και κινητικότητας). Ο χρηματοπιστωτικός τομέας θα πρέπει, ως εκ τούτου, να διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην πραγματοποίηση της εν λόγω καινοτομίας. Θα πρέπει να διατεθούν οικονομικοί πόροι, μεταξύ άλλων δημόσιοι, σε επενδύσεις που υποστηρίζουν τον βιώσιμο μετασχηματισμό. Για να επιτευχθούν οι στόχοι στους τομείς του κλίματος και της ενέργειας, χρειάζονται καινοτόμα χρηματοδοτικά μέσα προκειμένου να λειτουργήσουν ως καταλύτες, ώστε να εξασφαλιστούν ιδιωτικοί χρηματοδοτικοί πόροι για την πραγματοποίηση επενδύσεων, πράγμα ανέφικτο χωρίς αυτά ⁽²⁶⁾ ⁽²⁷⁾.

5.3.2. Ρύθμιση: η πολιτική πρέπει να αποσκοπεί στην οικοδόμηση ενός πιο βιώσιμου ιδιωτικού χρηματοπιστωτικού συστήματος με τη συμπερίληψη παραγόντων αειφορίας στην οικονομική αξιολόγηση των κινδύνων, την επέκταση των αρμοδιοτήτων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων προς την κατεύθυνση των μη χρηματοοικονομικών επιπτώσεων των επενδυτικών αποφάσεων, καθώς και με την αύξηση της διαφάνειας γύρω από τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις των επενδυτικών αποφάσεων ⁽²⁸⁾. Οι πολιτικές θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνουν τους επενδυτές να προβαίνουν σε εθελοντικές δεσμεύσεις για επενδύσεις σε δραστηριότητες που ακολουθούν τις αρχές της βιωσιμότητας. Ο οικολογικός προσανατολισμός των τραπεζικών προτύπων είναι απαραίτητος για να μετατοπιστεί η ιδιωτική χρηματοδότηση από τις συμβατικές επενδύσεις προς επενδύσεις χαμηλών εκπομπών άνθρακα και ανθεκτικές στο κλίμα. Οι κεντρικές τράπεζες πρέπει να καθοδηγούν την κατανομή των κεφαλαίων μέσω νομισματικών και μικροπροληπτικών και μακροπροληπτικών πολιτικών, συμπεριλαμβανομένων των προτύπων αειφορίας.

5.3.3. Κοινωνική πολιτική: τα νοικοκυριά θα υποστούν πιέσεις εξαιτίας της ψηφιοποίησης και της απεξάρτησης από τον άνθρακα. Απαιτείται, ως εκ τούτου, θεμελιώδης φορολογική μεταρρύθμιση προκειμένου να αυξηθεί το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και να συνδυαστεί ο στόχος αυτός με τα προαπαιτούμενα της απεξάρτησης από τον άνθρακα. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για ένα φορολογικό σύστημα με βάση την εσωτερική του περιβαλλοντικού κόστους και τη χρήση των επιπλέον εσόδων για τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας. Η μετατόπιση της φορολογίας από την εργασία προς τη χρήση των πόρων συμβάλλει στη διόρθωση των αδυναμιών της αγοράς, στη δημιουργία νέων βιώσιμων και τοπικών θέσεων εργασίας, στην αύξηση των διαθέσιμων εισοδημάτων των νοικοκυριών, καθώς και στην παροχή κινήτρων για οικολογικά καινοτόμες επενδύσεις ⁽²⁹⁾.

5.3.4. Έρευνα: μέχρι σήμερα, οι επιπτώσεις της ψηφιοποίησης και της μειωμένης κατανάλωσης ορυκτών καυσίμων στα δημόσια οικονομικά (διάβρωση της φορολογικής βάσης) εξακολουθούν να μην είναι ευρέως γνωστές. Η έρευνα θα πρέπει να επικεντρωθεί σε αυτήν την πτυχή, καθώς και στη γενική συνεισφορά που θα μπορούσε να έχει για την αειφόρο ανάπτυξη μια στρατηγική πολιτική χρηματοδότησης.

5.4. Προώθηση της βιωσιμότητας μέσω του διεθνούς εμπορίου

5.4.1. Καινοτομία και επιχειρηματικές ευκαιρίες: με δεδομένη την παγκόσμια διάσταση των τριών μεγάλων θεμάτων, δεν αρκεί να καταστεί η Ευρώπη περισσότερο βιώσιμη μέσω μιας σαφούς πολιτικής για την καινοτομία. Σε συνεργασία με τους εμπορικούς εταίρους, η Ευρώπη πρέπει να αναπτύξει έννοιες καινοτομίας που μπορούν να μεταφερθούν σε άλλες περιοχές του κόσμου. Το εμπόριο μπορεί να βοηθήσει ως προς αυτό εφόσον οι πτυχές της αειφορίας αποτελούν βασικά κριτήρια στη διεθνή εμπορική πολιτική, συμπεριλαμβανομένων των πολυμερών και διμερών εμπορικών συμφωνιών. Ιδιαίτερος ρόλος θα πρέπει να ανατεθεί στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), ο οποίος θα πρέπει να λάβει περισσότερο υπόψη τη διεθνή περιβαλλοντική πολιτική, όπως η Συμφωνία του Παρισιού ή οι στόχοι του Aichi για τη βιοποικιλότητα. Μόλις θεσπιστούν τα αντίστοιχα πρότυπα, οι ευρωπαϊκές

⁽²⁶⁾ EE C 75 της 10.3. 2017, σ. 57.

⁽²⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αγορακεντρικά μέσα για τη μετάβαση σε μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών στην ΕΕ» [EE C 226 της 16.7.2014, σ. 1 (σημείο 3.9.4)].

⁽²⁸⁾ Έκθεση του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UNEP/United Nations Environmental Programme) με τίτλο «Building a Sustainable Financial System in the European Union» (Οικοδόμηση βιώσιμου χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση), έρευνα του UNEP και 2η επενδυτική πρωτοβουλία (UNEP Inquiry and 2° Investing Initiative), Μάρτιος 2016· βλέπε επίσης άλλες εκθέσεις σχετικά με τη βιώσιμη χρηματοδότηση στη διεύθυνση <http://web.unep.org/inquiry>

⁽²⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Αγορακεντρικά μέσα για τη μετάβαση σε μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών στην ΕΕ» [EE C 226 της 16.7.2014, σ. 1 (σημείο 1.3)].

επιχειρήσεις, οι πολίτες, οι κοινωνικές πρωτοβουλίες, οι δήμοι και οι περιφέρειες θα μπορούν να αναπτύξουν σημαντικές καινοτομίες (προϊόντα και υπηρεσίες) που μπορούν να εξαχθούν ως απάντηση στην ανάγκη απεξάρτησης από τον άνθρακα και να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που παρέχει η μεγάτωση της ψηφιοποίησης. Έχουν τη δυνατότητα να καταστούν εξαγωγικές επιτυχίες. Κατά κύριο λόγο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να συνεργαστεί με τον ΠΟΕ και τους βασικούς εταίρους της προκειμένου να γίνει χρήση εμπορικών συμφωνιών για την ενίσχυση της τιμολόγησης του CO₂ και τυχόν άλλων εξωτερικών παραγόντων που βλάπτουν τη βιώσιμη καινοτομία.

5.4.2. Ρύθμιση: μία από τις πηγές του αυξημένου περιβαλλοντικού αποτυπώματος στις οικονομίες μας είναι η αυξανόμενη απόσταση μεταξύ των τόπων παραγωγής, της μεταποίησης, της κατανάλωσης και, μερικές φορές, της διάθεσης/ανάκτησης των προϊόντων. Για να καταστεί το διεθνές εμπόριο συμβατό με τη βιώσιμη ανάπτυξη απαιτείται έξυπνη ρυθμιστική προσέγγιση της ελευθέρωσης, η οποία να λαμβάνει υπόψη και να ενισχύει τα τοπικά, μικρής κλίμακας συστήματα παραγωγής. Η προώθηση και η υποστήριξη των πολιτικών της κυκλικής οικονομίας θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα συστήματα είναι ανθεκτικά, μικρά, τοπικά και καθαρά. Για συγκεκριμένες βιομηχανικές δραστηριότητες το μέγεθος των κύκλων μπορεί να είναι μεγάλο ⁽³⁰⁾. Οι κανονισμοί πρέπει να δίδουν απάντηση στο πρόβλημα αυτό μέσω διμερών και πολυμερών εμπορικών συμφωνιών.

5.4.3. Η ΕΕ θα πρέπει να ζητήσει από την Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση μεταρρυθμίσεων του φορολογικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος έτσι ώστε να δημιουργηθεί ένα περιβάλλον το οποίο θα βοηθά τις αναπτυσσόμενες χώρες να κινητοποιήσουν περισσότερους δικούς τους πόρους. Θα πρέπει να συνεπάγεται εσωτερική φορολογική μεταρρύθμιση, αλλά και την κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας για την από κοινού καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, καθώς και των παράνομων ροών κεφαλαίων που έχουν ως αποτέλεσμα να εξέρχονται από τις αναπτυσσόμενες χώρες περισσότερα χρήματα απ' όσα τα ποσά που εισέρχονται μέσω της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να χρησιμοποιήσει το θεματολόγιο του 2030, επικαιροποιημένο με τους 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, ως πλαίσιο για όλες τις χρηματοδοτούμενες από την ΕΕ εξωτερικές πολιτικές και προγράμματα ⁽³¹⁾.

5.4.4. Κοινωνική πολιτική: μία από τις διαδρομές για την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), καθώς και για την προώθηση μιας προοδευτικής εμπορικής πολιτικής προς όφελος όλων, είναι η εφαρμογή προσεγγίσεων πολλών ενδιαφερομένων μερών για υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά. Σε αυτές τις προσεγγίσεις οι επιχειρήσεις, οι ΜΚΟ, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι κυβερνήσεις καθορίζουν από κοινού πώς μπορεί να επιτευχθεί στην πράξη η ευθύνη για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Υπάρχει αυξανόμενη ανησυχία σχετικά με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο των αλυσίδων εφοδιασμού, ιδίως σε σχέση με τα «ορυκτά από εμπόλεμες ζώνες» όπως το κοβάλτιο, το οποίο χρησιμοποιείται για την κατασκευή των επαναφορτιζόμενων μπαταριών σε κινητά τηλέφωνα, φορητούς υπολογιστές, ηλεκτρικά οχήματα, αεροσκάφη και ηλεκτρικά εργαλεία. Δεδομένης της δέσμευσης για μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, η συνεχής πορεία προς την ψηφιοποίηση και η πολυπλοκότητα της υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς στις διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού, καθοριστικής σημασίας είναι η πολυμερής συνεργασία. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ επικροτεί και είναι ευτυχής που συμμετέχει στην πρωτοβουλία της ολλανδικής κυβέρνησης να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι δράσεις πολλών ενδιαφερομένων μπορούν να συμβάλουν στην κατανόηση της σημασίας της υπεύθυνης επιχειρηματικής συμπεριφοράς, ιδίως σε περίπλοκες αλυσίδες εφοδιασμού για τις οποίες πραγματοποιούνται εξορύξεις με τη χρήση παιδικής εργασίας ή δουλείας ή σε επικίνδυνες συνθήκες.

5.4.5. Ανοικτή πρόσβαση: οι νέες εμπορικές συμφωνίες πρέπει να βασίζονται σε έγκριση που επιτυγχάνεται μέσω νέων δημοκρατικών διαδικασιών, με αύξηση της συμμετοχής των πολιτών στη λήψη κοινών αποφάσεων. Τα κεφάλαια για το εμπόριο και τη βιώσιμη ανάπτυξη (EAA-TSD/Trade and Sustainable Development) στις υφιστάμενες εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ δεν λειτουργούν τόσο καλά όσο θα έπρεπε. Πρώτον, τα κεφάλαια ΕΑΑ θα πρέπει να ενσωματώσουν παγκόσμιες πολυμερείς συμφωνίες (Ατζέντα του 2030 και Συμφωνία του Παρισιού). Δεύτερον, οι μηχανισμοί παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να ενισχυθούν και να περιλαμβάνουν ανάλυση από την οπτική της κοινωνίας των πολιτών. Τρίτον, οι μηχανισμοί επιβολής πρέπει να ισχύουν και για τα ίδια τα κεφάλαια ΕΑΑ ⁽³²⁾.

5.4.6. Έρευνα: απαιτούνται περισσότερα εμπειρικά στοιχεία για την αξιολόγηση του αντικτύπου της ταχύτερης ανάπτυξης στο διεθνές εμπόριο νέων τρόπων παραγωγής και κατανάλωσης που επεκτείνονται σταδιακά προς τις διασυννοριακές υπηρεσίες, ιδίως όσον αφορά τις επιπτώσεις τους στη διασυννοριακή φορολόγηση. Θα πρέπει δε να αποτελέσουν τη βάση για τη λήψη απόφασης σχετικά με το εάν θα πρέπει να συμπεριληφθούν στους γενικούς κανόνες του ΠΟΕ ή να αποτελέσουν μέρος των διμερών και περιφερειακών συμφωνιών, όπως συνέβη στην περίπτωση της ατζέντας για την αξιοπρεπή εργασία.

⁽³⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Δέσμη μέτρων για την κυκλική οικονομία» [ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 98 (σημείο 1.3)].

⁽³¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Το Θεματολόγιο του 2030 — Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσηλωμένη στη βιώσιμη ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο» [ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 58].

⁽³²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Εμπόριο για όλους: Προς μια πιο υπεύθυνη πολιτική για το εμπόριο και τις επενδύσεις» [ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 123 (σημείο 1.9)].

5.4.7. Υπενθυμίζουμε στην Επιτροπή την προηγούμενη σύστασή μας να προβεί σε πλήρη εκτίμηση επιπτώσεων για τις πιθανές συνέπειες που θα έχει η εφαρμογή των ΣΒΑ και της Συμφωνίας του Παρισιού επί της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ.

6. Χάραξη στρατηγικής για ένα βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον — τέσσερα κριτήρια

6.1. Στην ενότητα 5 εντοπίσαμε κάποιους τομείς όπου χρειάζονται μέτρα πολιτικής για την οικοδόμηση μιας πιο βιώσιμης Ευρώπης μέσα σε ένα ριζικά μεταβαλλόμενο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο. Μπορούν να προσδιοριστούν τέσσερα κριτήρια για τη στρατηγική βιωσιμότητας της Ευρώπης. Πρέπει να είναι:

- μακροπρόθεσμου προσανατολισμού,
- σαφής,
- οριζόντια και κάθετα ολοκληρωμένη,
- εύχρηστη.

Τα τέσσερα αυτά κριτήρια αναλύονται εκτενέστερα παρακάτω.

6.2. Προσανατολισμός σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα

6.2.1. Η στρατηγική σκέψη συνεπάγεται την ανάπτυξη μακροπρόθεσμης προοπτικής με βάση το όραμα της «Ευρώπης που θέλουμε», το οποίο περιγράφεται στην ενότητα 4, αλλά και τον καθορισμό της πορείας που πρέπει να ακολουθήσει η Ευρώπη για να κάνει αυτό το όραμα πραγματικότητα. Θα χρειαστούν έως και τρεις δεκαετίες για να γίνουν προφανείς οι κοινωνικές αλλαγές που προκάλεσαν τα παγκόσμια προβλήματα και η μεγάλα της ψηφιοποίησης που περιγράφονται στην ενότητα 3. Πολλές σχετικές αποφάσεις, συμπεριλαμβανομένων των επενδυτικών αποφάσεων, χρειάζονται χρόνο έως ότου τεθούν σε ισχύ. Ως εκ τούτου, οι τρεις δεκαετίες μοιάζουν να είναι το κατάλληλο χρονικό πλαίσιο για τη στρατηγική βιωσιμότητας της Ευρώπης. Οι σχετικοί στόχοι και τα αντίστοιχα μέτρα πολιτικής πρέπει να προβλέπονται βάσει του εν λόγω χρονικού πλαισίου⁽³³⁾. Αυτή η αναδρομική προσέγγιση σημαίνει ότι το σημείο αναφοράς λαμβάνεται ως το καλύτερο δυνατό σενάριο για το 2050 και ότι όλα τα μέτρα που είναι απαραίτητα για την υλοποίηση της ιδανικής αυτής περίπτωσης πρέπει να απορρέουν από το εν λόγω σενάριο. Η εστίαση στο πλέον αισιόδοξο σενάριο επιτρέπει την ανάπτυξη θετικής επιχειρηματολογίας. Η μεταστροφή από την εντατική, από πλευράς άνθρακα και πόρων, οικονομία και από την κεντρικής διακυβέρνησης κοινωνία του εικοστού αιώνα δεν πρέπει να θεωρείται τιμωρητικού χαρακτήρα ούτε να γίνεται αντιληπτή ως το τέλος της προόδου, αλλά ως μια νέα, θετική εποχή που προσφέρει ελκυστικές ευκαιρίες για τους πολίτες.

6.3. Σαφήνεια

6.3.1. Η μακροπρόθεσμη εστίαση της στρατηγικής για την αειφορία δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν μέτρα πολιτικής που πρέπει να ληφθούν βραχυπρόθεσμα. Αντιθέτως, κεντρικό στοιχείο της στρατηγικής για την αειφορία πρέπει να είναι η ανάπτυξη της αλυσίδας μέτρων πολιτικής που απαιτούνται για την επίτευξη των προβλεπόμενων στόχων για το 2050, αρχίζοντας με πολιτικά προγράμματα που θα ισχύουν σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, σχέδια πολιτικής με μεσοπρόθεσμα αποτελέσματα και ειδικά μέτρα με βραχυπρόθεσμο προσανατολισμό. Για να επιτευχθεί ο μέγιστος δυνατός βαθμός αποτελεσματικότητας, πρέπει να καθοριστεί με σαφήνεια η ιεράρχηση μεταξύ των προγραμμάτων πολιτικής, των σχεδίων πολιτικής και των μέτρων πολιτικής. Σε προηγούμενες προσεγγίσεις για την αειφορία, ιδιαίτερα σε όσες αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας και της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», υπήρχε σαφής έλλειψη σαφήνειας όσον αφορά συγκεκριμένα μέτρα πολιτικής. Σε αυτό το πλαίσιο, η ευρωπαϊκή στρατηγική για τη βιωσιμότητα πρέπει να λάβει ως σημείο αναφοράς τη στρατηγική του Γκέτεμποργκ για την αειφόρο ανάπτυξη⁽³⁴⁾, με τη σαφή της εστίαση σε μέτρα πολιτικής, η οποία ανανεώθηκε στην ανακοίνωση της Επιτροπής για ένα Πλαίσιο δράσης⁽³⁵⁾.

6.4. Οριζόντια και κάθετη ολοκλήρωση

6.4.1. Όσον αφορά την υλοποίηση των προσεγγίσεων πολιτικής που περιγράφονται στην ενότητα 5 και την εφαρμογή των διαφόρων μέτρων πολιτικής που ορίζονται στην ενότητα 5, ένα γεγονός πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη: η στενή διασύνδεση των τριών παγκόσμιων προβλημάτων με τη μεγάλα της ψηφιοποίησης. Μια επιτυχημένη στρατηγική πρέπει, συνεπώς, να αποφεύγει τα στεγανά και να είναι οριζόντια ολοκληρωμένη, καλύπτοντας και τους έξι τομείς πολιτικής. Μια τέτοιου είδους συνολική μακροπρόθεσμη στρατηγική θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως διάδοχος της τρέχουσας στρατηγικής «Ευρώπη 2020», συνδυάζοντας την υλοποίηση των 17 καθολικών Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, οι οποίοι αντανakλούν την ισχυρή δέσμευση της Συμφωνίας του Παρισιού για το κλίμα, με τις προτεραιότητες εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁽³⁶⁾.

⁽³³⁾ Στην απόφαση της UNFCCC (σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος/United Nations Framework Convention on Climate Change) που συνοδεύει τη Συμφωνία του Παρισιού γίνεται λόγος για «μακροπρόθεσμες αναπτυξιακές στρατηγικές χαμηλών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα μέσα του αιώνα» (παράγραφος 35).

⁽³⁴⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Αειφόρος ανάπτυξη της Ευρώπης για έναν καλύτερο κόσμο: Στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη», COM(2001) 264 final.

⁽³⁵⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με θέμα «Σχετικά με την επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη — Πλαίσιο δράσης», COM(2005) 658 final.

⁽³⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πιο βιώσιμα συστήματα τροφίμων» (ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 91).

6.4.2. Μια επιτυχής πολιτική βιωσιμότητας πρέπει επίσης να είναι κάθετα ολοκληρωμένη. Η βιώσιμη ανάπτυξη θα χρειαστεί υποστήριξη σε όλα τα συναφή πεδία πολιτικής (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο). Για τον λόγο αυτό, είναι απαραίτητο να προσδιοριστούν με σαφήνεια τα επίπεδα πολιτικής στα οποία θα πρέπει να ληφθούν τα αντίστοιχα μέτρα που προβλέπονται στο στρατηγικό πλαίσιο. Η ΕΟΚΕ συνιστά τον καθορισμό πλαισίου διακυβέρνησης και συντονισμού συμπληρωματικά με τη στρατηγική προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή μεταξύ των κεντρικών και αποκεντρωμένων μέτρων, καθώς και να εξασφαλιστεί η συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών σε εθνικό και σε περιφερειακό επίπεδο. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω προκειμένου να ενσωματώσει μηχανισμό για τον κάθετο συντονισμό της εφαρμογής των ΣΒΑ.

6.5. Δυνατότητα διαχείρισης

6.5.1. Η βιώσιμη ανάπτυξη χρειάζεται πολιτική διαχείριση. Με βάση τους μετρήσιμους στόχους που προβλέπονται για το 2050 (βλέπε 6.2), θα πρέπει να καθοριστούν ενδιάμεσοι στόχοι που θα χρησιμεύουν ως ορόσημα. Απαιτείται συνεχής αξιολόγηση προκειμένου να εξακριβωθεί εάν η αλυσίδα των συγκεκριμένων μέτρων πολιτικής (βλέπε 6.3) παράγει τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα. Σε περίπτωση που τα αποτελέσματα υπολείπονται των σκοπών και των στόχων, πρέπει να διασφαλίζεται άμεση ευθυγράμμιση των μέτρων πολιτικής.

6.5.2. Προκειμένου να είναι δυνατή η αξιολόγηση της προόδου που επιτυγχάνεται όσον αφορά το μακροπρόθεσμο στρατηγικό πλαίσιο και το βέλτιστο σενάριο για το 2050, απαιτείται η εφαρμογή εκτενούς πίνακα αποτελεσμάτων, ο οποίος θα αποτυπώνει τη σύνθετη, πολυτομεακή προσέγγιση που περιγράφεται στην παρούσα γνωμοδότηση. Ο συγκεκριμένος πίνακας αποτελεσμάτων θα πρέπει να περιλαμβάνει δείκτες και από τους έξι τομείς πολιτικής προκειμένου να αντικατοπτρίζεται η διασύνδεση των τριών παγκόσμιων προβλημάτων με τη μεγάλαση της ψηφιοποίησης η οποία περιγράφεται στην ενότητα 2. Μια γνήσια στρατηγική προσέγγιση για τη βιωσιμότητα θα είναι δυνατή μόνον εφόσον εκτελεστεί η αναλυτικότερη εργασία καθιέρωσης κατάλληλων δεικτών και η υπαγωγή τους σε έναν «ολιστικό πίνακα αποτελεσμάτων». Πρέπει επίσης να αντιμετωπιστεί ο κάθετος και ο οριζόντιος συντονισμός της πολιτικής βιωσιμότητας (βλέπε σημείο 6.4). Αυτές οι τρεις εργασίες (παρακολούθηση και αξιολόγηση, ευθυγράμμιση των μέτρων πολιτικής και συντονισμός της οριζόντιας και κάθετης ολοκλήρωσης) απαιτούν διοικητικά όργανα που να λογοδοτούν. Μία λύση θα μπορούσε να είναι η σύσταση Γενικής Διεύθυνσης σε επίπεδο ΕΕ και παρόμοιων οργάνων σε εθνικό επίπεδο.

6.5.3. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει επίσης ότι, σε έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο, υπάρχει η ανάγκη αξιολόγησης των κοινοτήτων με βάση δείκτες εκτός της οικονομικής ανάπτυξης. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ πρότείνει να χρησιμοποιείται ένας νέος δείκτης αναφοράς: η «πρόοδος των κοινωνιών». Το μέτρο αυτό λαμβάνει υπόψη παράγοντες εκτός της οικονομικής ανάπτυξης για την αξιολόγηση της προόδου μιας κοινότητας. Η πρόοδος της κοινωνίας θα πρέπει να θεωρείται συμπληρωματικό προς την οικονομική ανάπτυξη κριτήριο αναφοράς, το οποίο παρέχει ευρύτερη εικόνα της κατάστασης εντός μιας κοινότητας ⁽³⁷⁾.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽³⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πέραν του ΑΕγχΠ — Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην επιλογή συμπληρωματικών δεικτών» (ΕΕ C 181 της 21.6.2012, σ. 14).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα»**(διερευνητική γνωμοδότηση)**

(2018/C 081/08)

Εισηγήτρια: η κ. **Anne CHASSAGNETTE**Συνεισηγητής: ο κ. **Carlos TRIAS PINTÓ**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 7.2.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο όργανο	Υποεπιτροπή «Νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα»
Υιοθετήθηκε από την υποεπιτροπή	25.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	187/3/4
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Το οικονομικό μοντέλο που βασίζεται στο σχήμα «εξόρυξη, παραγωγή, κατοχή, απόρριψη» αμφισβητείται λόγω της αύξησης των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ευρώπη.

1.2. Διαπιστώνουμε την ανάδυση μιας υβριδικής οικονομίας όπου η παραδοσιακή αρχιτεκτονική της αγοράς αμφισβητείται από την εμφάνιση πολλών νέων μοντέλων τα οποία μεταβάλλουν τις σχέσεις μεταξύ παραγωγών, διανομέων και καταναλωτών.

1.3. Εκτός από την οικονομική αποδοτικότητα, μερικά από τα νέα αυτά μοντέλα όπως η οικονομία της λειτουργικότητας, του διαμοιρασμού ή της υπεύθυνης χρηματοοικονομικής διαχείρισης, επιδιώκουν —ή ισχυρίζονται— ότι ανταποκρίνονται σε άλλες προκλήσεις οι οποίες είναι καθοριστικές για τους ανθρώπους και τον πλανήτη και αποφασιστικής σημασίας για την αειφόρο ανάπτυξη, όπως:

- η κοινωνική δικαιοσύνη,
- η συμμετοχική διακυβέρνηση,
- η διατήρηση των πόρων και του φυσικού κεφαλαίου.

1.4. Για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), η υποστήριξη των εν λόγω φορέων καινοτομίας αποτελεί ευκαιρία να καταστεί ηγετίδα καινοτόμων οικονομικών μοντέλων που θα συνδέουν αναπόσπαστα τις έννοιες της οικονομικής ευημερίας, της ποιοτικής κοινωνικής προστασίας και της περιβαλλοντικής αειφορίας, και θα καθορίσουν ένα «ευρωπαϊκό σήμα». Ως εκ τούτου, η ΕΕ πρέπει να είναι φιλόδοξη ως προς το θέμα αυτό.

1.5. Για να επιτευχθεί αυτό, η παρούσα γνωμοδότηση διατυπώνει τις ακόλουθες **10 συστάσεις**:

1.5.1. **Διασφάλιση καλύτερου συντονισμού των εργασιών στην ΕΕ για τη βιώσιμη οικονομία μέσω της δημιουργίας μόνιμης δομής για τη νέα βιώσιμη οικονομία.** Η δομή αυτή θα είναι εφοδιασμένη με εργαλεία αξιολόγησης και επικοινωνίας προκειμένου να παρακολουθείται η ανάπτυξη των νέων οικονομικών μοντέλων με δυνατότητες βιώσιμης ανάπτυξης και η εφαρμογή των συστάσεων που περιλαμβάνονται στο παρόν έγγραφο. Μια τέτοια δομή θα προωθήσει τον διάλογο μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να συμβάλει στην προσπάθεια αυτή, δημιουργώντας δικό της παρατηρητήριο για τη νέα οικονομία, όπως έχει ήδη συστηθεί σε διάφορες γνωμοδοτήσεις.

1.5.2. Οι δημόσιες αρχές της ΕΕ πρέπει να υποστηρίξουν την έρευνα, μεταξύ άλλων την έρευνα και την υπεύθυνη καινοτομία ⁽¹⁾, προκειμένου:

- να κατανοηθούν καλύτερα οι πραγματικές επιδράσεις των νέων οικονομικών μοντέλων στην αειφορία, καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής, και να συνεχιστεί η έρευνα σχετικά με τα εμπόδια στην ανάπτυξη των νέων μοντέλων,
- να αναπτυχθούν δείκτες για την παρακολούθηση των νέων αυτών οικονομικών μοντέλων και την ενίσχυση της προβολής τους.

1.5.3. Είναι ανάγκη να διασφαλιστεί ότι τα νέα μοντέλα πληρούν όντως τα κριτήρια βιωσιμότητας. Με πρόφαση τις έννοιες της νέας βιώσιμης οικονομίας, ορισμένοι φορείς αναπτύσσουν μοντέλα που δεν είναι αναγκαστικά βιώσιμα σε όλες τις πτυχές. Η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει υπόψη όχι μόνον τις ευκαιρίες, αλλά και τους ενδεχόμενους κινδύνους που ενέχουν ορισμένα από τα νέα οικονομικά μοντέλα, ειδικά όσον αφορά κοινωνικά ζητήματα και θέματα ρύθμισης της εργασίας και αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού.

1.5.4. Η ΕΕ πρέπει να ενθαρρύνει και να υποστηρίξει την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την πληροφόρηση προς βελτίωση της γνώσης των νέων βιώσιμων οικονομικών μοντέλων και του ρόλου της βιώσιμης χρηματοοικονομικής διαχείρισης μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων. Στόχος είναι να υπογραμμιστεί η συμβατότητα και, ενδεχομένως, οι εντάσεις και η ανάγκη συμβιβασμών που υφίστανται μεταξύ, αφενός, των προκλήσεων της βιωσιμότητας και, αφετέρου, της οικονομικής κερδοφορίας.

1.5.5. Η Επιτροπή θα πρέπει να αναλύσει και να συμπληρώσει (χωρίς να υποκαταστήσει) τις ιδιωτικές πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην ανταλλαγή ορθών πρακτικών και εμπειριών μεταξύ των φορέων καινοτομίας μέσω δικτύων, διαδικτυακών πλατφορμών, συνεδρίων κ.λπ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ήδη τέτοιου είδους πρωτοβουλίες συνδιαχειριζόμενη με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μια νέα πλατφόρμα για την κυκλική οικονομία.

1.5.6. Οι δημόσιες αρχές της ΕΕ πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι φορείς νέων, πραγματικά βιώσιμων οικονομικών μοντέλων διαθέτουν πρόσβαση στη χρηματοδότηση κατά τις πρώτες φάσεις ανάπτυξης, αλλά και στη συνέχεια της εξέλιξής τους. Απαιτούνται εργαλεία και ορισμοί ώστε να τους δοθεί προνομιακή πρόσβαση σε προγράμματα δημόσιας χρηματοδότησης ή/και να διευκολυνθεί η χρηματοδότησή τους από κοινωνικά υπεύθυνους επενδυτές.

1.5.7. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να ενθαρρύνει τον πειραματισμό με νέα μοντέλα μέσω ενός ταμείου χρηματοδότησης της καινοτομίας ειδικά για τα βιώσιμα μοντέλα, που να είναι ανοικτό στις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Με αυτό το πνεύμα, η ΕΟΚΕ συνιστά την ανάπτυξη πιλοτικών έργων με σκοπό τη δημιουργία κοινής αξίας και την ενσωμάτωση των δικτύων της νέας οικονομίας.

1.5.8. Οι δημόσιες αρχές της ΕΕ πρέπει να ενσωματώσουν τους φορείς αυτών των νέων οικονομικών μοντέλων στις ήδη υπάρχουσες τομεακές πολιτικές της ΕΕ ώστε να τους παράσχουν περισσότερη προβολή και να προκαλέσουν ένα «αποτέλεσμα μόχλευσης» που θα ευνοεί την ανάπτυξή τους. Έτσι, στη δέσμη μέτρων για την κινητικότητα, επί του παρόντος υπό εκπόνηση, θα μπορούσε να είναι ενδιαφέρουσα η στήριξη των νέων μοντέλων συνεπιβατισμού και από κοινού χρήσης αυτοκινήτων, ώστε να συμπληρωθεί η προσφορά μέσων μαζικής μεταφοράς.

1.5.9. Γενικά, η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει ένα πολιτικό, φορολογικό και κανονιστικό πλαίσιο ώστε να υποστηρίξει την ανάπτυξη σε μεγάλη κλίμακα των εν λόγω νέων βιώσιμων μοντέλων, ενώ θα πρέπει επίσης:

- να άρει τους φραγμούς σε πολιτικό επίπεδο και να αναπτύξει σαφές όραμα το οποίο θα θεωρεί τη βιωσιμότητα ως τον ακρογωνιαίο λίθο του εκσυγχρονισμού του κοινωνικού και οικονομικού της μοντέλου,
- να ενθαρρύνει την ενσωμάτωση των κοινωνικο-περιβαλλοντικών εξωτερικών παραγόντων στην οικονομική λογική και να οδηγήσει τη φορολογία των κρατών μελών προς μια οικολογική φορολογία. Όσο οι εξωτερικοί αυτοί παράγοντες δεν ενσωματώνονται στις τιμές, τα προϊόντα και οι υπηρεσίες της γραμμικής οικονομίας θα συνεχίσουν να κυριαρχούν στην οικονομία μας,
- να αναπτύξει ένα ρυθμιστικό πλαίσιο που να προάγει τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή με την ενίσχυση της διαφάνειας και της λογοδοσίας τόσο των υφιστάμενων όσο και των αναδυόμενων αλυσίδων προϊόντων, έτσι ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις κατά μήκος της αξιακής αλυσίδας.

1.5.10. Πρέπει να επανεξετασθεί ο τρόπος λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού τομέα ώστε να καταστεί βιώσιμος και να επαναπροσδιοριστεί η έννοια του κινδύνου προκειμένου να συμπεριληφθούν μακροπρόθεσμες περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις και ζητήματα διακυβέρνησης σε μικροοικονομικό και μακροοικονομικό επίπεδο. Σε αυτόν τον επανασχεδιασμό πρέπει να συμμετέχουν όλοι οι παράγοντες της χρηματοοικονομικής αξιακής αλυσίδας (καταναλωτές, τράπεζες, επενδυτές, ρυθμιστικές αρχές, κυβερνήσεις). Με τον τρόπο αυτό θα ευθυγραμμιστούν καλύτερα τα αποτελέσματα των επενδύσεων

⁽¹⁾ Για παράδειγμα, εντός του ένατου προγράμματος-πλασίου (ΠΠ9) για την περίοδο 2021-2027.

και των δανείων με τις προσδοκίες των υπεύθυνων καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ προτείνει τη δημιουργία πλατφόρμας (κόμβου) για την παροχή αντικειμενικών πληροφοριών στους καταναλωτές προς καθοδήγησή τους σε αυτά τα θέματα.

2. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με την αναγκαιότητα να ενθαρρυνθούν οι καινοτόμοι φορείς που προσφέρουν νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα στην Ευρώπη

2.1. **Η βιωσιμότητα του οικονομικού μας μοντέλου** —δηλαδή η ικανότητά του να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των σημερινών γενεών χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να καλύψουν τις δικές τους ανάγκες— συζητιέται ολοένα και περισσότερο ⁽²⁾.

2.2. **Από οικονομικής άποψης**, η μαζική ανεργία που εξακολουθεί να υφίσταται σε ορισμένες χώρες αντικατοπτρίζει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ορισμένες κατηγορίες του πληθυσμού όσον αφορά την πρόσβαση σε μια ταχέως μεταβαλλόμενη αγορά εργασίας. Η μείωση της αγοραστικής δύναμης και η χαμηλή οικονομική ανάπτυξη ορισμένων ανεπτυγμένων χωρών θέτουν υπό αμφισβήτηση τους στόχους που πρέπει να ακολουθήσει το οικονομικό μας μοντέλο.

2.3. **Από κοινωνικής άποψης**, η αυξανόμενη ανισότητα θέτει το ζήτημα της διανομής και της δίκαιης κατανομής των (φυσικών και οικονομικών) πόρων. Ο αποκλεισμός μέρους της κοινωνίας από τα οφέλη της οικονομικής ανάπτυξης μάς ωθεί σε αναθεώρηση των **μεθόδων διακυβέρνησης** με σκοπό την οικοδόμηση ενός **οικονομικού μοντέλου περισσότερο συμμετοχικού και με λιγότερους αποκλεισμούς**.

2.4. **Από περιβαλλοντικής άποψης**, οι κίνδυνοι που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή θέτουν υπό αμφισβήτηση την εξάρτησή μας από τις πηγές ενέργειας με μεγαλύτερες εκπομπές CO₂. Η γραμμικότητα των συστημάτων παραγωγής και κατανάλωσής μας οδηγεί σε υπερεκμετάλλευση των φυσικών πόρων και σε αποσάθρωση της βιοποικιλότητας. Η ρύπανση που οφείλεται στις επιχειρηματικές μας δραστηριότητες έχει επιπτώσεις στο περιβάλλον και στην ευημερία των πολιτών.

2.5. **Στο πλαίσιο αυτό, το σημερινό οικονομικό μοντέλο τίθεται υπό αμφισβήτηση λόγω της εμφάνισης πληθώρας καινοτόμων φορέων «νέων οικονομικών μοντέλων».**

2.5.1. Αυτά τα νέα μοντέλα, τα οποία μπορούν να βασίζονται σε νέες τεχνολογίες, κυρίως τις ψηφιακές, μεταβάλλουν τις σχέσεις μεταξύ παραγωγών, διανομέων και καταναλωτών, οι οποίοι μερικές φορές μετατρέπονται σε «παραγωγούς-καταναλωτές». Ανατρέπουν ορισμένες παραδοσιακές έννοιες, όπως η μισθωτή εργασία, προσφέροντας μορφές εργασίας πιο ευέλικτες και ασκούμενες από κοινού. Αν και ονομάζονται «νέα», τα μοντέλα αυτά μπορεί στην πραγματικότητα να ανανεώνουν παλαιές πρακτικές.

2.5.2. Η παρούσα γνωμοδότηση αφορά όλα τα νέα οικονομικά μοντέλα τα οποία, εκτός από την οικονομική αποτελεσματικότητα, επιδιώκουν επίσης να —ή **ισχυρίζονται ότι**— ανταποκρίνονται και σε άλλες βασικές προκλήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης που είναι:

- **η κοινωνική δικαιοσύνη** (σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, διεύρυνση της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες, δίκαιη κατανομή των πόρων, δίκαιη τιμή, αλληλεγγύη),
- **ένας συμμετοχικός τρόπος διακυβέρνησης** (αύξηση της συμμετοχής των εργαζομένων και των καταναλωτών στη λειτουργία και τη στρατηγική διεύθυνση της επιχείρησης, τρόπος παραγωγής και κατανάλωσης περισσότερο συνδεδεμένος με τις πραγματικές ανάγκες των πληθυσμών και την πραγματικότητα της περιοχής),
- **η διατήρηση των πόρων και του φυσικού κεφαλαίου** (αποσύνδεση της οικονομικής ευημερίας από την αξιοποίηση των πόρων, ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών αρνητικών εξωτερικών παραγόντων).

2.5.3. Οι καινοτόμοι επιχειρηματίες οι οποίοι προσφέρουν **νέα οικονομικά μοντέλα** που υποτίθεται ότι είναι περισσότερο βιώσιμα συγκεντρώνονται πίσω από **πολλές έννοιες**, όπως η κυκλική οικονομία, η οικονομία της λειτουργικότητας, η οικονομία του διαμοιρασμού, η οικονομία για το κοινό καλό, η υπεύθυνη χρηματοοικονομική διαχείριση. Εμπλουτίζουν ένα ήδη διαρθρωμένο επιχειρηματικό οικοσύστημα, την κοινωνική οικονομία, η οποία θέτει τις προκλήσεις της διακυβέρνησης και της κοινωνικής και οικολογικής χρησιμότητας στο επίκεντρο της δράσης της. Η κοινωνική οικονομία δεν μπορεί να θεωρηθεί «νέο» και «βιώσιμο» οικονομικό μοντέλο, αλλά ανανεώνεται υπό την ώθηση των εν λόγω καινοτόμων φορέων. **Αν και τα νέα αυτά μοντέλα δεν επιδιώκουν πάντοτε τους ίδιους στόχους** (μερικά είναι επικεντρωμένα στις περιβαλλοντικές πτυχές, άλλα στα κοινωνικά ζητήματα), **αποσκοπούν στην παραγωγή πολλαπλών αξιών** (οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών) και **δεν θα πρέπει ως εκ τούτου να ξεετάζονται μεμονωμένα**.

2.6. Για την ΕΕ, **το να καταστεί ηγέτιδα ενός βιώσιμου οικονομικού μοντέλου είναι μια ευκαιρία που δεν πρέπει να χαθεί. Το ευρωπαϊκό οικονομικό μοντέλο πρέπει να συνεχίσει να επαναπροσδιορίζεται** ώστε να ενσωματώνει τις μακροπρόθεσμες προκλήσεις και να συνδέει αναπόσπαστα τις έννοιες της οικονομικής ευημερίας και της βιωσιμότητας.

⁽²⁾ SC/047: «Η μετάβαση προς ένα πιο βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον: μια στρατηγική ενόψει του 2050» (βλέπε σελίδα 44 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

2.6.1. Στην Ευρώπη, οι καταναλωτές αντιλαμβάνονται όλο και περισσότερο τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιπτώσεις της κατανάλωσής τους. Η εμφάνιση της μορφής του «παραγωγού-καταναλωτή», ειδικά στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμβάλλει στη διαμόρφωση νέων σχέσεων εντός της αξιακής αλυσίδας και μεταξύ παραγωγών, διανομέων και καταναλωτών. Το ίδιο ισχύει και για τους οικονομικούς παράγοντες. Στον χρηματοπιστωτικό τομέα, για παράδειγμα, η έννοια του κινδύνου διευρύνεται ώστε να συμπεριληφθούν και «μη χρηματοοικονομικά» κριτήρια, ιδίως για την αποτίμηση των περιουσιακών στοιχείων. Ορισμένοι διαχειριστές κεφαλαίων προσπαθούν για παράδειγμα να δρομολογήσουν μια διαδικασία που θα ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να καθορίσουν —πέραν των κανονιστικών υποχρεώσεών τους— ορισμένα στοιχεία κοινωνικής και περιβαλλοντικής ευθύνης. Η δυναμική αυτή, σε εμβρυακό ακόμη στάδιο σήμερα, πρέπει να συνεχιστεί και να ενισχυθεί με βάση την πραγματική υπευθυνότητα⁽³⁾. Η ανάπτυξη της βιώσιμης χρηματοοικονομικής διαχείρισης είναι ο καλύτερος τρόπος αναπροσανατολισμού του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος από τη λογική της βραχυπρόθεσμης σταθεροποίησης προς τη λογική των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων.

2.6.2. Η Ευρώπη μπορεί να αποκομίσει πολλά οφέλη με το να καταστεί ηγέτιδα αυτής της νέας οικονομίας.

2.6.3. Μέσω των νέων αυτών μοντέλων, η ΕΕ μπορεί να βρει λύσεις ώστε να ανταποκριθεί σε συγκεκριμένα προβλήματα. Η από κοινού χρήση αυτοκινήτου, καθώς ανανέωσε τους τρόπους μεταφοράς μας, μπορεί να ενθαρρύνει μια πιο οικολογική και με λιγότερους αποκλεισμούς κινητικότητα. Τα επιχειρηματικά μοντέλα που αποσκοπούν στην επανένταξη των ατόμων τα οποία αντιμετωπίζουν δυσκολίες συμβάλλουν στη βελτίωση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για ένα μέρος του πληθυσμού.

2.6.4. Για την ΕΕ, αυτή η βιωσιμότητα του οικονομικού μοντέλου μπορεί επίσης να καταστεί παράγοντας διαφοροποίησης που θα δίνει τη δυνατότητα να επιβληθεί ένα «ευρωπαϊκό σήμα».

2.6.5. Η ΕΕ έχει τα μέσα για την ανάπτυξη «ευρωπαίων πρωταθλητών» σε αυτούς τους τομείς. Για ορισμένες επιχειρήσεις, ο συνδυασμός της οικονομικής αποδοτικότητας και των κριτηρίων βιωσιμότητας στο πλαίσιο του μοντέλου τους αποβαίνει —ή είναι ήδη— ένα πραγματικό συγκριτικό πλεονέκτημα για την κατάκτηση νέων αγορών.

2.6.6. Με την προσθήκη της έννοιας της αειφορίας στο επίκεντρο του έργου της όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και των πολιτικών της ανησυχιών, η ΕΕ μπορεί να κινητοποιήσει εκ νέου τα κράτη μέλη γύρω από ένα ενοποιητικό σχέδιο, μετά το σοκ του Brexit, και να θέσει εκ νέου τον άνθρωπο στο επίκεντρο του ευρωπαϊκού εγχειρήματος.

3. Εφόσον η ανάδυση νέων μοντέλων που φέρουν υποσχέσεις αειφορίας αποτελεί πραγματική ευκαιρία για την ΕΕ, η εν λόγω «εξέλιξη» οφείλει να γίνει κατανοητή και αντιληπτή ώστε να εντοπιστούν και να ενθαρρυνθούν οι φορείς που θα ηγηθούν της εν λόγω αλλαγής.

3.1. Η οικονομία της λειτουργικότητας, για παράδειγμα, συνίσταται στην αντικατάσταση της έννοιας της πώλησης του αγαθού από την έννοια της πώλησης της χρήσης του αγαθού. Ο μεμονωμένος καταναλωτής δεν αγοράζει πλέον όχημα, αλλά υπηρεσία κινητικότητας μέσω παρόχου. Από τη σκοπιά της βιωσιμότητας, η μετάβαση από την ιδιοκτησία στη χρήση καθιστά καταρχάς εφικτά τα εξής: την ενθάρρυνση των προμηθευτών να βελτιστοποιήσουν τη συντήρηση των προϊόντων, να επεκτείνουν τη διάρκεια ζωής τους ή ακόμη και να τα σχεδιάζουν κατά τρόπο οικολογικό και να τα ανακυκλώνουν· την κοινή χρήση του ίδιου αγαθού μεταξύ διαφόρων καταναλωτών και, συνεπώς, την εντατικοποίηση της χρήσης αγαθών που έχουν ήδη παραχθεί και μερικές φορές υποχρησιμοποιούνται· και την προσφορά τιμών πρόσβασης σε αυτά τα προϊόντα χαμηλότερων της τιμής κτήσης τους.

3.2. Η οικονομία του διαμοιρασμού είναι μια έννοια της οποίας ο ορισμός δεν έχει ακόμη αποκρυσταλλωθεί⁽⁴⁾. Σε γενικές γραμμές, ισχύει για επιχειρηματίες οι οποίοι αναπτύσσουν ψηφιακές πλατφόρμες που επιτρέπουν σε ιδιώτες να ανταλλάσσουν αγαθά ή υπηρεσίες: από κοινού χρήση αυτοκινήτων, ενοικίαση αγαθών, αγορά μεταχειρισμένων ειδών, δανεισμός, δωρεά κ.λπ. Όμως ο ορισμός αυτός αμφισβητείται έντονα, καθώς ορισμένοι συμπεριλαμβάνουν και συστήματα ανταλλαγών μεταξύ ιδιωτών που δεν βασίζονται σε ψηφιακές πλατφόρμες, άλλοι προσθέτουν εταιρείες που ενοικιάζουν αγαθά των οποίων παραμένουν ιδιοκτήτριες και άλλοι, πάλι, αποκλείουν οποιαδήποτε πρωτοβουλία ξεκινά από εταιρείες που επιδιώκουν να δημιουργήσουν κέρδος.

3.3. Η κυκλική οικονομία, από την άλλη πλευρά, διαρθρώνεται κατ' αντίθεση προς το γραμμικό μοντέλο⁽⁵⁾. Βασίζεται στη δημιουργία «θετικών αξιακών βρόχων», οι οποίοι επανεισάγουν στον κύκλο παραγωγής προϊόντα ή πρώτες ύλες που βρίσκονται στο τέλος του κύκλου ζωής. Σε ένα ιδεώδες κυκλικό σχήμα, τα αγαθά είναι οικολογικά σχεδιασμένα· έχουν παραχθεί με τη χρήση ανανεώσιμων ή ανακυκλωμένων πόρων ή των αποβλήτων από άλλους τομείς· επαναχρησιμοποιούνται· επισκευάζονται· «αναβαθμίζονται» και, τέλος, ανακυκλώνονται. Τα πλεονεκτήματα της κυκλικής οικονομίας είναι: μείωση των κινδύνων, μείωση του κόστους, προστιθέμενη αξία, εξασφάλιση πιστής πελατείας και παρακίνηση των εργαζομένων.

3.4. Τα υποτιθέμενα «βιώσιμα» νέα οικονομικά μοντέλα δεν ταξινομούνται με βάση μόνο τις τρεις έννοιες που προαναφέρθηκαν. Ωστόσο, οι έννοιες αυτές χρησιμεύουν στο να τονιστεί η ασάφεια ορισμένων εννοιών που χρησιμοποιούνται για την περιγραφή των νέων οικονομικών μοντέλων, όπως η συζήτηση σχετικά με τα όρια της οικονομίας του διαμοιρασμού ή με την παραπλήσια έννοια της συνεργατικής οικονομίας. Ορισμένες έννοιες μπορεί επίσης να επικαλύπτονται, με την οικονομία της λειτουργικότητας και την οικονομία του διαμοιρασμού να μπορούν να θεωρηθούν κρίκοι της αλυσίδας της κυκλικής οικονομίας.

⁽³⁾ Για αυτό το θέμα, βλέπε ΕΕ C 21 της 21.1.2011, σ. 33, όπου εξηγείται λεπτομερώς η ανάπτυξη «κοινωνικά υπεύθυνων χρηματοπιστωτικών προϊόντων».

⁽⁴⁾ ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 36.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 98.

3.5. Αξιοσημείωτη είναι επίσης **η ποικιλία των επιχειρηματιών που αναπτύσσουν τα νέα αυτά οικονομικά μοντέλα**: μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες ανανεώνονται, διαγκωνίζονται με νεοσύστατες επιχειρήσεις στην αναζήτηση εκθετικής ανάπτυξης, κοινωνικές επιχειρήσεις που μπορεί να υπάγονται στην κοινωνική οικονομία, εθελοντικές οργανώσεις και πρωτοβουλίες πολιτών.

3.6. Άλλωστε, μπορεί να υπάρχουν ορισμένοι επιχειρηματίες που επιδιώκουν να είναι οικονομικά αποδοτικοί και να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις τόσο τις περιβαλλοντικές και τις κοινωνικές όσο και της διακυβέρνησης, επιχειρηματίες που θέτουν τη βιωσιμότητα στο επίκεντρο του έργου τους και αξιολογούν τις επιπτώσεις με στόχο τους τη βελτίωση, υπάρχουν ωστόσο και άλλοι που δεν συμφωνούν με αυτή την «πρόθεση» βιωσιμότητας. Επιδιώκουν πάνω απ' όλα την αποδοτικότητα και θεωρούν ότι το οικονομικό τους μοντέλο έχει θετικές εξωτερικές επιδράσεις στην υπόλοιπη κοινωνία, χωρίς να τις επαληθεύουν και χωρίς να επιδιώκουν τη βελτίωσή τους.

3.7. Τα νέα αυτά μοντέλα δεν επιδιώκουν απαραίτητα να είναι βιώσιμα από κάθε άποψη. **Οι επιχειρήσεις οι οποίες αναπτύσσουν οικονομικά μοντέλα εμπνευσμένα από την κυκλική οικονομία τείνουν, για παράδειγμα, να θέτουν περισσότερο τα περιβαλλοντικά ζητήματα στο επίκεντρο του έργου τους και να μεγιστοποιούν την εξοικονόμηση πόρων.** Ωστόσο, για να είναι το σύστημα εξίσου βιώσιμο και σε κοινωνικό επίπεδο, πρέπει η κυκλική επιλογή να παραμένει οικονομικά προσίτη και προσβάσιμη στον καταναλωτή. Επιπλέον, παρότι οι βρόχοι παραγωγής που δημιουργούνται ενδέχεται να είναι τοπικού επιπέδου —και κατά συνέπεια να δίδουν προτεραιότητα στους τοπικούς πόρους και την τοπική απασχόληση— δεν αποκλείεται οι πόροι που χρησιμοποιούνται, όπως τα ανακυκλωμένα υλικά, να μεταφέρονται σε μεγάλες αποστάσεις. **Αντιθέτως, η οικονομία του διαμοιρασμού μπορεί να έχει ως πρωταρχικό σκοπό τη διεύρυνση της πρόσβασης των χρηστών σε ένα αγαθό χωρίς ωστόσο να εγείρεται κάποια περιβαλλοντική απαίτηση.**

3.8. Είναι, επίσης, επιτακτική ανάγκη να έχουμε κατά νου ότι οι πραγματικές επιδράσεις των νέων, υποτιθέμενων βιώσιμων, οικονομικών μοντέλων, πρέπει να αντιμετωπίζονται με επιφυλακτικότητα. Έτσι, τα περιβαλλοντικά οφέλη των πλατφορμών της οικονομίας του διαμοιρασμού εξακολουθούν να είναι συζητήσιμα. Το οικολογικό ισοζύγιο των πλατφορμών που επιτρέπουν σε άτομα να έχουν πρόσβαση σε αγαθά άλλων ιδιωτών αντί να αγοράσουν οι ίδιοι ένα καινούργιο αγαθό, είναι πολύ συχνά πιο περίπλοκο από ό,τι φαίνεται⁽⁶⁾. Η από κοινού χρήση αυτοκινήτου για μεγάλη απόσταση, για παράδειγμα, συχνά ανταγωνίζεται άμεσα το τρένο και όχι την ατομική χρήση ενός αυτοκινήτου. Από την άλλη πλευρά, τα άτομα που αποκτούν τα αγαθά άλλων ιδιωτών δεν το πράττουν για να μειώσουν τις αγορές καινούργιων αγαθών, αλλά για να αυξήσουν την κατανάλωσή τους. Γενικότερα, **η μετάβαση από την ιδιοκτησία στη χρήση δεν αρκεί για να διασφαλιστεί η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της κατανάλωσης και η ελάττωση του κόστους για τον καταναλωτή.** Έτσι, οι εταιρείες που προτείνουν την ενοικίαση και όχι την πώληση έξυπνων τηλεφώνων έχουν την τάση να παρέχουν στους χρήστες τους ταχύτερη ανανέωση των προϊόντων και δεν εφαρμόζουν κατ' ανάγκη ένα σύστημα ανακύκλωσης ή επαναχρησιμοποίησης.

3.9. Τέλος, να σημειωθεί ότι η οικονομία του διαμοιρασμού εγείρει σημαντικά ζητήματα όσον αφορά τη μονοπώληση, την προστασία των δεδομένων, το εργατικό δίκαιο, τη φορολόγηση των συναλλαγών και τον ανταγωνισμό με τα παραδοσιακά οικονομικά μοντέλα, κατά το πρότυπο των συζητήσεων σχετικά με τις πλατφόρμες ενοικίασης καταλυμάτων ιδιωτών.

3.10. **Παρότι οι δημόσιες αρχές οφείλουν να υποστηρίζουν τους επιχειρηματίες που καινοτομούν με βάση τις ιδέες αυτές, θα πρέπει ωστόσο να αντιμετωπίζουν με κριτικό πνεύμα τις προθέσεις τους και τις πραγματικές τους επιπτώσεις, αλλά και να γνωρίζουν την ποικιλομορφία των εν λόγω επιχειρηματιών και την ασάφεια των εννοιών που αξιοποιούν.**

4. Στο τελευταίο αυτό τμήμα, η παρούσα γνωμοδότηση καταρτίζει κατάλογο των κύριων «μοχλών» που θα δώσουν στην ΕΕ τη δυνατότητα να ενθαρρύνει την ανάπτυξη των νέων αυτών μοντέλων και τη βιωσιμότητά τους.

4.1. Πρώτον, είναι απαραίτητο να γίνει απολογισμός των πρωτοβουλιών που έχουν ήδη αναληφθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο προς στήριξη των νέων αυτών οικονομικών μοντέλων. **Πράγματι, το θέμα αυτό έχει ήδη προσελκύσει την προσοχή των υπευθύνων χάραξης πολιτικής στα κράτη μέλη και σε επίπεδο Ένωσης.** Οι υπεύθυνοι αυτοί αρχίζουν να παρακολουθούν την ανάπτυξη των νέων αυτών μοντέλων, να αμφισβητούν την πραγματική συμβολή τους στην αειφόρο ανάπτυξη και να εξετάζουν τα εργαλεία δημόσιας πολιτικής που θα υποστηρίξουν τα μοντέλα με τον μεγαλύτερο αντίκτυπο.

4.1.1. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής, έχουν δρομολογηθεί αρκετά έργα στο πλαίσιο της ανακοίνωσης της για την έξυπνη, καινοτόμο και βιώσιμη βιομηχανία, η οποία προβλέπει την υιοθέτηση μιας συνολικής στρατηγικής για τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα, χάρη στο άθροισμα του ενεργού ρόλου όλων των ενδιαφερομένων, και την ανάληψη ευθύνης από τα άτομα:

- η δέσμη μέτρων για την «κυκλική οικονομία»⁽⁷⁾, η οποία περιλαμβάνει προτάσεις για την αναθεώρηση της νομοθεσίας για τα απόβλητα, καθώς και λεπτομερές σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, το οποίο περιλαμβάνει πρόβλεψη μέτρων έως το 2018,
- μια πλατφόρμα των ευρωπαϊκών ενδιαφερόμενων φορέων για την κυκλική οικονομία, για την προώθηση της ανταλλαγής και της προβολής των βέλτιστων πρακτικών μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών, καθώς και τη δικτύωσή τους,

⁽⁶⁾ Institut du développement durable et des relations internationales (IDDRI — Ινστιτούτο βιώσιμης ανάπτυξης και διεθνών σχέσεων): *Économie du partage, enjeux et opportunités pour la transition écologique* (Οικονομία του διαμοιρασμού, προκλήσεις και ευκαιρίες για την οικολογική μετάβαση).

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm.

- μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τη ρύθμιση της συνεργατικής οικονομίας ⁽⁸⁾ και των επιγραμμικών πλατφορμών ⁽⁹⁾,
- μελέτες σχετικά με τη βιωσιμότητα της οικονομίας του διαμοιρασμού ή με τη βιομηχανική οικολογία,
- η ανάπτυξη προαιρετικών κατευθυντήριων γραμμών για τις προσκλήσεις υποβολής προσφορών στο πλαίσιο των δημόσιων συμβάσεων,
- η εκπόνηση συστάσεων, το 2017, από ομάδα εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για τη βιώσιμη χρηματοοικονομική διαχείριση, με στόχο να ενσωματωθεί ευκρινώς η βιώσιμη χρηματοοικονομική στη στρατηγική της ΕΕ, καθώς και στην Ένωση των Κεφαλαιαγορών.

4.1.2. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υιοθετήσει διάφορες γνωμοδοτήσεις για την οικονομία της λειτουργικότητας ⁽¹⁰⁾, για την οικονομία του διαμοιρασμού ή την παρεμφερή έννοια της συνεργατικής οικονομίας ⁽¹¹⁾, για την κυκλική οικονομία ⁽¹²⁾, για την καινοτομία ως καταλύτη νέων επιχειρηματικών προτύπων ⁽¹³⁾ και για την οικονομία για το κοινό καλό ⁽¹⁴⁾. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές τονίζουν:

- το δυναμικό βιωσιμότητας των νέων αυτών μοντέλων, καθώς και τη σπουδαιότητα καλύτερης ανάλυσης των πραγματικών τους επιδράσεων,
- την ανάγκη για προνομιακή μεταχείριση σε όσες επιχειρήσεις υιοθετούν πραγματικά τα τοπικά, συνεργατικά, οικολογικά και κοινωνικά μοντέλα.

4.2. Οι γνωμοδοτήσεις αυτές παρέχουν προτάσεις δράσεων που πρέπει να αναληφθούν από τις δημόσιες αρχές για την υποστήριξη της ανάπτυξης των επιχειρήσεων που υιοθετούν οικονομικά μοντέλα καινούργια αλλά και βιώσιμα. Επαναλαμβάνουμε στον παρακάτω κατάλογο αυτές τις κατευθύνσεις δράσης, εμπλουτίζοντάς τις και με άλλες ιδέες που προέκυψαν κατά τη διάρκεια των ακροάσεων οι οποίες διεξήχθησαν στο πλαίσιο της παρούσας γνωμοδότησης.

4.2.1. Κατ' αρχάς, είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί μια μόνιμη δομή αφιερωμένη στα νέα οικονομικά μοντέλα με προοπτικές βιωσιμότητας, επιφορτισμένη με την παρακολούθηση της ανάπτυξής τους και της εφαρμογής των συστάσεων που διατυπώνονται στην παρούσα γνωμοδότηση. Η δομή αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, πρωτίστως την Επιτροπή και την ΕΟΚΕ, καθώς και ομοσπονδίες καινοτόμων επιχειρήσεων, συνδικαλιστικούς φορείς, σωματεία και ερευνητές.

4.2.2. Στη συνέχεια **έγκειται στις ευρωπαϊκές αρχές να βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση και την καλύτερη παρακολούθηση των εξελίξεων αυτών.**

4.2.2.1. Υπό την έννοια αυτή, η Επιτροπή θα μπορούσε να αυξήσει τη συμβολή της στην έρευνα, και ιδίως στην υπεύθυνη έρευνα που αποσκοπεί στην **καλύτερη κατανόηση των πραγματικών κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιδράσεων των νέων οικονομικών μοντέλων** που αναδύονται, καθώς και των εμποδίων στην ανάπτυξή τους. Με τον τρόπο αυτό θα διευκρινιζόταν επίσης η ασάφεια που περιβάλλει πολλές έννοιες. Οι εργασίες αυτές θα πρέπει να αναληφθούν από κοινού με όλα τα μέρη που συμμετέχουν στη διαδικασία έρευνας και καινοτομίας, προκειμένου να αξιοποιηθεί η εμπειρία τους.

4.2.2.2. Είναι σημαντικό σε ευρωπαϊκό επίπεδο με τη Eurostat, αλλά και στα κράτη μέλη με τις αντίστοιχες στατιστικές υπηρεσίες τους, να **αναπτυχθούν δείκτες και στατιστικά στοιχεία** ώστε να παρακολουθείται η ανάπτυξη των μοντέλων αυτών και να **ενισχύεται η προβολή τους.**

4.2.2.3. **Καθοριστικής σημασίας μοχλός για την ανάπτυξη των νέων οικονομικών μοντέλων είναι η ενθάρρυνση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης διαφόρων ενδιαφερομένων προκειμένου να βελτιώσουν τις γνώσεις τους για τα μοντέλα αυτά και να τα καταστήσουν περισσότερο ορατά.** Σήμερα, τα νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα δεν αντιπροσωπεύουν ακόμη παρά μικρό μέρος της ευρωπαϊκής οικονομίας. Συχνά προσκρούουν σε μια γερά θεμελιωμένη λογική και αντίστοιχους μηχανισμούς, αλλά και στην έλλειψη γνώσεων όσον αφορά τις προκλήσεις που συνεπάγονται. Θα ήταν συνεπώς χρήσιμο να αναπτυχθούν σεμινάρια κατάρτισης:

- **για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τις διοικήσεις τους**, κατά τρόπο ώστε να κατάρτιζον προσκλήσεις υποβολής προσφορών που να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις που έχουν ασπαστεί νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα,

⁽⁸⁾ COM(2016) 356 final.

⁽⁹⁾ COM(2016) 288 final.

⁽¹⁰⁾ EE C 75 της 10.3.2017, σ. 1.

⁽¹¹⁾ EE C 75 της 10.3.2017, σ. 33· EE C 303 της 19.8.2016, σ. 36· EE C 177 της 11.6.2014, σ. 1.

⁽¹²⁾ EE C 264 της 20.7.2016, σ. 98 και EE C 230 της 14.7.2015, σ. 91.

⁽¹³⁾ EE C 303 της 19.8.2016, σ. 28.

⁽¹⁴⁾ EE C 13 της 15.1.2016, σ. 26.

- **για τις καινοτόμες επιχειρήσεις**, ενθαρρύνοντας τα εκκολαπτήρια επιχειρήσεων να παρέχουν κατάρτιση σχετικά με το θέμα της βιωσιμότητας, λόγω χάρη για την επαναχρησιμοποίηση των αγαθών,
- **για όλες τις επιχειρήσεις και ιδίως τις ΜΜΕ**, ώστε να ευαισθητοποιηθούν όσον αφορά τα καινοτόμα και βιώσιμα οικονομικά μοντέλα,
- **για τους μισθωτούς και τους υπαλλήλους στους υπό εξέλιξη/αναπροσανατολισμό τομείς δραστηριοτήτων**, ώστε να βοηθηθούν να αποκτήσουν τις δεξιότητες που απαιτούνται από τα νέα οικονομικά μοντέλα και τις προκλήσεις της βιωσιμότητας,
- **για τους πολίτες και τους καταναλωτές**, μέσω προγράμματος ευαισθητοποίησης όσον αφορά τα νέα οικονομικά μοντέλα και τα προϊόντα τους.

4.2.3. Πέρα από την παρακολούθηση και την καλύτερη κατανόηση των μοντέλων αυτών, είναι απαραίτητο να ενεργοποιηθούν και άλλοι μοχλοί:

4.2.3.1. Η προώθηση της ανταλλαγής ορθών πρακτικών και εμπειριών μεταξύ των φορέων καινοτομίας —καθώς και με τον χώρο της έρευνας— μέσω δικτύων και διαδικτυακών πλατφορμών αποτελεί απαραίτητο βήμα. Σχετικά με μερικά νέα οικονομικά μοντέλα, έχουν ήδη δρομολογηθεί ιδιωτικές πρωτοβουλίες. Η Επιτροπή θα πρέπει να αναλύσει με ποιον τρόπο μπορεί να τα υποστηρίξει και να τα συμπληρώσει χωρίς να τα υποκαθιστά, καθώς και να συνεργαστεί μαζί τους προκειμένου να κατανοήσει καλύτερα τις εν λόγω καινοτομίες και να αλληλεπιδράσει με τους καινοτόμους φορείς. Τέτοιου είδους πρωτοβουλίες δεν είναι εύκολο να προκύψουν για άλλα οικονομικά μοντέλα, ιδίως λόγω έλλειψης ανθρώπινων και οικονομικών πόρων. Η Επιτροπή θα πρέπει να τους παράσχει μεγαλύτερη υποστήριξη, αλλά και να συνεργαστεί και πάλι μαζί τους.

4.2.3.2. Ένα από τα καθήκοντα των δικτύων αυτών θα πρέπει να είναι να **διευκολύνεται η πρόσβαση των καινοτόμων φορέων στους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς στήριξης που δικαιούνται**. Οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα είναι συχνά ΜΜΕ, οι οποίες διαμαρτύρονται για τη δυσκολία κατανόησης των πολύπλοκων διαδικασιών της ΕΕ.

4.2.3.3. Η Επιτροπή μπορεί να **προωθήσει την πρόσβαση στη χρηματοδότηση για τα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα μέσω προσκλήσεων υποβολής προσφορών που να ευνοούν την καινοτομία**. Θα πρέπει επίσης να διασφαλίσει ότι οι κανόνες για τις δημόσιες συμβάσεις δεν αποτελούν δυσανάλογο εμπόδιο για τις επιχειρήσεις που έχουν ενστερνιστεί τα νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα, αλλά και να εξετάσει το ενδεχόμενο θέσπισης μηχανισμού παρέκκλισης για την προστασία τους από έναν δυσβάσταχτο για αυτές ανταγωνισμό. Επιπλέον, οι παραδοσιακοί, ιδιωτικοί ή δημόσιοι, χρηματοδότες της καινοτομίας, δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτά τα νέα μοντέλα και, ως εκ τούτου, διστάζουν να τα υποστηρίξουν και δεν εκτιμούν τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά τους οφέλη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να αναλύσει καλύτερα τις δυσκολίες πρόσβασης στη χρηματοδότηση για τα νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα και να διατυπώσει συστάσεις για την αντιμετώπισή τους. Θα μπορούσε επίσης να μελετήσει την εμφάνιση εναλλακτικών νομισμάτων (εικονικών, κοινωνικών) και τον ρόλο που θα μπορούσαν να αναλάβουν προς στήριξη των μοντέλων αυτών.

4.2.3.4. Για να μπορέσουν να αναπτυχθούν, τα νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα έχουν ανάγκη πειραματισμού. Σε ορισμένες περιπτώσεις —όπως στον τομέα της κινητικότητας ή της βιομηχανικής οικολογίας— αυτοί οι πειραματισμοί πρέπει να διεξάγονται σε συνεργασία με τις δημόσιες αρχές. Η Επιτροπή μπορεί να ενθαρρύνει τον πειραματισμό με νέα μοντέλα μέσω ενός ταμείου χρηματοδότησης της καινοτομίας, ειδικού για τα βιώσιμα μοντέλα και ανοικτού στις συμπράξεις δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Η Επιτροπή θα πρέπει ιδίως να διασφαλίσει ότι τα πειράματα αυτά αφορούν και τις αγροτικές και περιαστικές περιοχές, και όχι μόνο τα μεγάλα αστικά κέντρα.

4.2.3.5. Η ανατροφοδότηση θα συμβάλει στον προσδιορισμό **των νέων αναγκών σε πρότυπα, καθώς και των προτύπων και των κανόνων που παρεμποδίζουν την ανάπτυξη κάποιων καινοτόμων και βιώσιμων μοντέλων**. Τα πρότυπα και οι κανόνες πρέπει να καταστούν συμβατοί με την καινοτομία, όπως συμβαίνει με τη διαδικασία έγκρισης για τα νέα προϊόντα και υπηρεσίες στον τομέα της οικοδομής. Οι περισσότερες επιχειρήσεις που βρίσκονται πίσω από τα νέα οικονομικά μοντέλα είναι ΜΜΕ, οι οποίες δεν έχουν πάντοτε τα μέσα να αντιμετωπίσουν τον φόρτο εργασίας που απορρέει από τα πρότυπα.

4.2.3.6. Η ενσωμάτωση των νέων μοντέλων στις τομεακές πολιτικές της ΕΕ συνιστά επίσης σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξή τους. Συνεπώς, οι νέες πλατφόρμες ανταλλαγής αγαθών μεταξύ ιδιωτών και οι επιχειρήσεις της οικονομίας της λειτουργικότητας θα πρέπει να θεωρηθούν παράγοντες πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων και να στηριχθούν στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών πολιτικών υπέρ της κυκλικής οικονομίας. Το θέμα δεν είναι να δρομολογηθούν νέες τομεακές πρωτοβουλίες ή κανόνες, αλλά να ενταχθούν τα νέα οικονομικά μοντέλα στο πλαίσιο της νέας βιομηχανικής στρατηγικής ⁽¹⁵⁾ και των υφιστάμενων τομεακών πολιτικών.

4.2.3.7. Τέλος, η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει υπόψη τις πιθανές υπερβάσεις ορισμένων από τα νέα οικονομικά μοντέλα, ειδικά όσον αφορά κοινωνικά ζητήματα και θέματα ρύθμισης της εργασίας και αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού. Όσον αφορά τη συνεργατική οικονομία, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειες παρακολούθησης και ευρωπαϊκής εναρμόνισης.

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 479 final.

4.2.4. Σε γενικές γραμμές, τα νέα βιώσιμα οικονομικά μοντέλα δεν θα αναπτυχθούν παρά μόνον εάν οι επιχειρήσεις και οι επιχειρηματίες αποκτήσουν την πεποίθηση ότι κάτι τέτοιο θα έχει νόημα οικονομικά στην ΕΕ του 2030 ή του 2050. Για τον λόγο αυτό, **η βιωσιμότητα πρέπει να θεωρείται στόχος οριζόντιου χαρακτήρα της ΕΕ. Το πολιτικό, φορολογικό και κανονιστικό πλαίσιο της ΕΕ πρέπει να προσφέρει ορατότητα ώστε να καθοδηγούνται οι ενέργειες των οικονομικών παραγόντων, των δημόσιων φορέων και της κοινωνίας των πολιτών.** Υπό το πρίσμα αυτό, η παρούσα γνωμοδότηση συνιστά τα εξής:

- **να αρθούν οι φραγμοί σε πολιτικό επίπεδο θεωρώντας τη βιωσιμότητα ένα εγκάρσιο κριτήριο που θα συμβάλει στον εκσυγχρονισμό της ευρωπαϊκής οικονομίας.** Πρέπει να ευθυγραμμιστούν οι ευρωπαϊκές πολιτικές με τα κριτήρια βιωσιμότητας και να ενσωματωθούν τα κριτήρια αυτά στη νομοθεσία. Κάθε νέα ρύθμιση θα μπορούσε για παράδειγμα να υποβάλλεται σε αυστηρότερη δοκιμή βιωσιμότητας. Σε πολιτικό επίπεδο, η ΕΕ πρέπει να αναπτύξει ένα ισχυρό μήνυμα από όπου θα προκύπτει η υποστήριξη της στη βιώσιμη ανάπτυξη και θα καταδεικνύεται η ηγετική της θέση. Για να γίνει αυτό θα πρέπει οι στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης να μετουσιωθούν σε μια νέα στρατηγική για την Ευρώπη με ορίζοντα το 2030, με την υιοθέτηση συνοπτικού πίνακα δεικτών απόδοσης της ΕΕ και δεικτών που θα υπερβαίνουν τα όρια του ΑΕΠ, καθώς και με την ένταξή τους στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου,
- **να ενσωματωθούν οι κοινωνικο-περιβαλλοντικοί εξωτερικοί παράγοντες στην οικονομική λογική, με την ενθάρρυνση των κρατών μελών να ενσωματώσουν καλύτερα την περιβαλλοντική τους φορολογία⁽¹⁶⁾ και να σταματήσουν τις αντι-οικολογικές επιδοτήσεις.** Το σαφές μήνυμα της τιμής του διοξειδίου του άνθρακα πρέπει να ενισχυθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδίως μέσω της μεταρρύθμισης του ΣΕΔΕ ή πρόσθετων εθνικών μέτρων για τον τομέα της ενέργειας, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 60 % των εκπομπών CO₂. Η ενσωμάτωση αυτή θα δώσει την ευκαιρία στα βιώσιμα προϊόντα και τεχνολογίες —τα οποία αποσκοπούν στον περιορισμό των εξωτερικών αυτών παραγόντων και ως εκ τούτου είναι μερικές φορές ακριβότερο να παραχθούν— να καταστούν περισσότερο ανταγωνιστικά,
- **να αναπτυχθεί κανονιστικό πλαίσιο ευνοϊκό για τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή** (πρότυπα οικολογικού σχεδιασμού, επιμήκυνση της διάρκειας ζωής των αγαθών, ενεργειακά σήματα, στόχοι πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων, καταπολέμηση της ρύπανσης, πρότυπα ενεργειακής απόδοσης των κτιρίων κ.λπ.). Σήμερα, για παράδειγμα, η υφιστάμενη νομοθεσία για τον οικολογικό σχεδιασμό δεν επαρκεί⁽¹⁷⁾. Τα πρότυπα θα πρέπει να προσαρμόζονται στην ιδιαίτερη κατάσταση των ΜΜΕ («δοκιμή ΜΜΕ»).

4.2.4.1. **Τέλος, να επανεξεταστεί ο τρόπος λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού τομέα ώστε να καταστούν βιώσιμες και να ενσωματωθούν με σαφήνεια οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές προκλήσεις στην επιλογή των επενδύσεων και στην έννοια του κινδύνου** στο πλαίσιο των κανόνων προληπτικής εποπτείας και φερεγγυότητας. Η διαδικασία αυτή έχει ήδη ξεκινήσει για τους κοινωνικά υπεύθυνους επενδυτές και για ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις, υπό την έννοια της «ολοκληρωμένης σκέψης» για τη λήψη στρατηγικών και επιχειρησιακών αποφάσεων⁽¹⁸⁾. Στην πράξη, ο προβληματισμός αυτός θα μπορούσε επίσης να οδηγήσει σε:

- μείωση της «βραχυπρόθεσμης προσέγγισης», για παράδειγμα με τη συμπερίληψη περισσότερων αποτελεσμάτων στην απόκτηση μακροπρόθεσμων στοιχείων του ενεργητικού,
- στήριξη της εισαγωγής λύσεων και λογισμικών ανοικτού κώδικα στον χρηματοπιστωτικό τομέα για την προώθηση υγιούς ανταγωνισμού,
- ενθάρρυνση της ευθυγράμμισης των κριτηρίων FinTech και των κριτηρίων βιωσιμότητας,
- ενίσχυση της υποχρέωσης υποβολής εκθέσεων σχετικά με τις προκλήσεις της βιωσιμότητας (προώθηση των περιβαλλοντικών αξιολογήσεων/πιστοποιήσεων) για τις επιχειρήσεις και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (βλέπε συστάσεις της Taskforce on Climate Disclosure),
- συμπερίληψη των κριτηρίων βιωσιμότητας στις υποχρεώσεις πίστης,
- πραγματοποίηση δοκιμών βιωσιμότητας για τις μελλοντικές ευρωπαϊκές χρηματοπιστωτικές ρυθμίσεις.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 226 της 16.7.2014, σ. 1.

⁽¹⁷⁾ Πρόγραμμα εργασίας της περιόδου 2016-2019 για τον οικολογικό σχεδιασμό.

⁽¹⁸⁾ Εργασίες της ομάδας εμπειρογνομώνων υψηλού επιπέδου για τη βιώσιμη χρηματοοικονομική διαχείριση.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η φορολόγηση στη συνεργατική οικονομία — Ανάλυση πιθανών φορολογικών πολιτικών ενόψει της ανάπτυξης της συνεργατικής οικονομίας»

(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αιτήματος της Εθνοτικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ)

(2018/C 081/09)

Εισηγητής: **ο κ. Giuseppe GUERINI**

Συνεισηγητής: **ο κ. Krister ANDERSSON**

Αίτηση γνωμοδότησης	Διερευνητική γνωμοδότηση (κατόπιν αιτήματος της Εθνοτικής Προεδρίας του Συμβουλίου της ΕΕ), 17.3.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	5.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	168/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η συνεργατική οικονομία, καθώς δημιουργεί κοινωνική αξία στο πλαίσιο της ψηφιακής οικονομίας, μπορεί να προσφέρει μια νέα ευκαιρία μεγέθυνσης και ανάπτυξης των κρατών μελών της ΕΕ, καθότι καθιστά δυνατές την αξιοποίηση ανεκμετάλλετων πόρων και την ανάληψη πρωτοβουλιών από τους μεμονωμένους πολίτες. Η ΕΟΚΕ κάνει σαφή διάκριση μεταξύ της συνεργατικής οικονομίας, της ψηφιακής οικονομίας ή της Οικονομίας Πλατφορμών, λόγω της διαφορετικής έντασης και εύρους της συνεργατικής και χωρίς αποκλεισμούς διάστασής τους.

1.2. Μολονότι η διάδοση της συνεργατικής οικονομίας διευκολύνεται και ενισχύεται χάρη στη διάδοση νέων τεχνολογιών των πληροφοριών και της επικοινωνίας —ιδίως με εξαιρετικό όχημα τις ψηφιακές πλατφόρμες και την ευρεία εξάπλωση των έξυπνων τηλεφώνων—, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι σημαντικό να αξιολογηθεί το φαινόμενο της συνεργατικής οικονομίας στο σύνολό του και όχι αποκλειστικά ως μέρος της ψηφιακής οικονομίας.

1.3. Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι η ΕΕ δεν πρέπει να χάσει τις ευκαιρίες που προσφέρει η συνεργατική οικονομία στην ανανέωση του συστήματος σχέσεων μεταξύ των θεσμικών οργάνων, των επιχειρήσεων, των πολιτών και των αγορών. Ωστόσο, δεδομένης της ιδιαίτερης ροής και ταχύτητας των εξελίξεων στον εν λόγω τομέα, είναι απαραίτητο τα φορολογικά συστήματα και καθεστώτα να προσαρμοστούν με έξυπνο και ευέλικτο τρόπο στο νέο πλαίσιο που σχηματίζεται με τη συνεργατική οικονομία και, γενικότερα, την ψηφιακή οικονομία.

1.4. Η ΕΟΚΕ δεν κρίνει αναγκαίο να θεσπιστεί ένα νέο ειδικό φορολογικό καθεστώς για τις επιχειρήσεις της συνεργατικής οικονομίας. Θεωρεί, πάντως, ότι πρέπει οπωσδήποτε να αυξηθούν οι μορφές συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών και των διαφόρων συναρμόδιων αρχών στο εσωτερικό των διαφόρων κρατών μελών, έτσι ώστε να μπορούν οι δημόσιες αρχές να συμβαδίζουν με την ταχύτητα και τον δυναμισμό της ψηφιακής και της συνεργατικής οικονομίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ συνιστά στο σύστημα φορολόγησης για τη συνεργατική οικονομία να γίνεται σεβαστή η αρχή της ουδετερότητας (δηλαδή δεν πρέπει να παρεμβαίνει στην ανάπτυξη της αγοράς), με τον εντοπισμό κατάλληλων και δίκαιων φορολογικών μηχανισμών για τους διάφορους τύπους επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται εντός της συνεργατικής οικονομίας ή με παραδοσιακή μορφή.

1.6. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα διαρθρωθεί γρήγορα ένα ομοιογενές και ολοκληρωμένο ενωσιακό σύστημα που θα διασφαλίζει κοινούς κανόνες ανά τα κράτη μέλη όσον αφορά το φαινόμενο της ψηφιακής οικονομίας· κι αυτό λόγω της φυσικής τάσης των ψηφιακών δικτύων να λειτουργούν πέραν των εθνικών συνόρων. Ως εκ τούτου, θα είναι επιζήμιο εάν θεσπιστεί διαφορετική νομοθεσία σε καθένα από τα κράτη μέλη και, άρα, είναι απαραίτητο να ακολουθηθεί μια γνήσια ενωσιακή προσέγγιση.

1.7. Η ΕΟΚΕ καλεί τα ενωσιακά όργανα να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να εδραιωθούν μορφές διεθνούς συνεργασίας εκτός ΕΕ με σκοπό τον καθορισμό ορισμένων βασικών κανόνων για την ψηφιακή οικονομία, καθότι λόγω των δυνατοτήτων των ψηφιακών δικτύων είναι πλέον δυνατή η διαχείριση υπηρεσιών και ανταλλαγών αγαθών οπουδήποτε στον κόσμο, μέσω μιας ψηφιακής πλατφόρμας ευρισκόμενης σε ένα μόνο σημείο του πλανήτη.

1.8. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι ισχύοντες κανόνες και αρχές θα πρέπει να προσαρμοστούν σύμφωνα με τις νέες καταστάσεις οι οποίες διαφέρουν από το παρελθόν, εν μέρει λόγω των ευκαιριών που δημιουργούν οι νέες τεχνολογίες, προκειμένου να διασφαλιστεί ομοιόμορφη και αναλογική μεταχείριση όλων των οικονομικών παραγόντων που εκτελούν ορισμένες δραστηριότητες είτε με συμβατική μορφή είτε εντός της ψηφιακής οικονομίας.

1.9. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να συνεργαστούν για τη θέσπιση ενός γενικού νομικού πλαισίου σχετικού με την ψηφιακή οικονομία, μέσω του οποίου θα είναι δυνατός ο συντονισμός και η εναρμόνιση των φορολογικών κανόνων που διέπουν αυτούς τους νέους τύπους οικονομίας.

1.10. Συν τοις άλλοις, για λόγους απλούστερης διαχείρισης του καθεστώτος φορολόγησης, και, κυρίως, διευκόλυνσης της επιβολής του ΦΠΑ, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πείραμα μιας σταθερής εικονικής οργάνωσης θα μπορούσε να αποδειχθεί εποικοδομητικό στο ολόενα και πιο διασυννοιακό και λιγότερο εδαφικό πλαίσιο ανάπτυξης της ψηφιακής και της συνεργατικής οικονομίας.

1.11. Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης σημαντικό να υπενθυμίσει ότι, πέραν του κατάλληλου καθεστώτος φορολόγησης, πρέπει να ληφθεί μέριμνα για την προστασία και τον σεβασμό: α) των δικαιωμάτων των καταναλωτών, β) του ιδιωτικού βίου και της διαχείρισης των προσωπικών δεδομένων, γ) των εργαζομένων και των παρόχων υπηρεσιών που σχετίζονται τόσο με τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα όσο και με τη δραστηριότητα των συνεργατικών πλατφορμών.

2. Εισαγωγή

2.1. Η συνεργατική οικονομία αυξάνεται σε όγκο και εξελίσσεται ραγδαία, όπως αποδεικνύεται από διάφορα στοιχεία. Το 2015, τα έσοδα που συνδέονταν με τη συνεργατική οικονομία στην Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμώντο σε περίπου 28 δισεκατ. ευρώ (μόλις το προηγούμενο έτος ανέρχονταν στο ήμισυ).

2.1.1. Από το 2015 και μετά, σημαντικές επενδύσεις από μεγάλες πλατφόρμες αύξησαν περαιτέρω την ανάπτυξη του τομέα: εκτιμάται ότι στο μέλλον ο κύκλος εργασιών της συνεργατικής οικονομίας ενδέχεται να κυμαίνεται μεταξύ 160 και 572 δισεκατ. ευρώ σε ολόκληρη την ΕΕ.

2.2. Όπως δείχνουν τα αριθμητικά στοιχεία, η συνεργατική οικονομία εξελίσσεται σε ολόενα και περισσότερους τομείς και έχει τη δυνατότητα να παραγάγει προστιθέμενη αξία, να δημιουργήσει θέσεις εργασίας σε διαφορετικά επίπεδα και να διασφαλίσει αποτελεσματικές υπηρεσίες σε ανταγωνιστικές τιμές για τους Ευρωπαίους καταναλωτές.

2.3. Την ίδια στιγμή, ωστόσο, μέσω του τομέα της συνεργατικής οικονομίας τίθενται πολλαπλά ζητήματα προς επίλυση στον Ευρωπαϊό νομοθέτη, ο οποίος υποχρεούται να κατοχυρώσει τις αρχές και τους κανόνες που έχουν σχεδιαστεί ώστε να καταρτιστεί ένα σαφές και προβλέψιμο νομικό πλαίσιο⁽¹⁾. Ωστόσο, το κανονιστικό του έργο δεν πρέπει να υπονομεύει τις μεγάλες δυνατότητες καινοτομίας που έχει επιδείξει μέχρι τώρα ο τομέας.

2.4. Ο όρος «συνεργατική οικονομία» (collaborative economy) συχνά χρησιμοποιείται αντί της «οικονομίας του κοινοβίου» (sharing economy): το 2015 το αγγλικό λεξικό της Οξφόρδης συμπεριέλαβε μεταξύ των νέων λημμάτων του τη *sharing economy* στους νεολογισμούς, ορίζοντάς την ως «ένα οικονομικό σύστημα στο οποίο περιουσιακά στοιχεία ή υπηρεσίες διαμοιράζονται μεταξύ ιδιωτών, είτε δωρεάν είτε έναντι αμοιβής, συνήθως μέσω του Διαδικτύου».

2.5. Στην παρούσα γνωμοδότηση θα χρησιμοποιείται ο όρος «συνεργατική οικονομία», όπως εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ανακοίνωσή της, της 2ας Ιουνίου 2016, προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Ευρωπαϊκή ατζέντα για μια συνεργατική οικονομία».

2.6. Πιο συγκεκριμένα, η «συνεργατική οικονομία» αναφέρεται σε επιχειρηματικά μοντέλα όπου τις δραστηριότητες διευκολύνουν συνεργατικές πλατφόρμες που επιτρέπουν την προσωρινή χρήση αγαθών ή υπηρεσιών και τις οποίες συχνά παρέχουν απλοί ιδιώτες.

⁽¹⁾ ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 36, σημείο 8.2.4.

2.6.1. Στη συνεργατική οικονομία δραστηριοποιούνται τρεις κατηγορίες παραγόντων: α) πάροχοι υπηρεσιών, οι οποίοι χρησιμοποιούν από κοινού περιουσιακά στοιχεία, πόρους, χρόνο ή/και δεξιότητες — αυτοί μπορεί να είναι ιδιώτες ή επαγγελματίες, β) χρήστες τέτοιων υπηρεσιών, και γ) μεσάζοντες, οι οποίοι, μέσω μιας διαδικτυακής πλατφόρμας (συνεργατικές πλατφόρμες), συνδέουν τους παρόχους υπηρεσιών με τους τελικούς χρήστες. Σε γενικές γραμμές, οι συναλλαγές συνεργατικής οικονομίας δεν περιλαμβάνουν αλλαγή κυριότητας και μπορούν να είναι κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές.

2.7. Ειδικότερα, η συνεργατική οικονομία ανοίγει τον δρόμο για ευκολότερη και αποτελεσματικότερη πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες μέσω πλατφορμών σύνδεσης και συνεργασίας από ό,τι συνέβαινε στο παρελθόν, διευκολύνοντας την αντιστοίχιση της καταναλωτικής ζήτησης με την προσφορά αγαθών και υπηρεσιών που μπορούν να παρέχονται είτε από επαγγελματίες είτε από μη επαγγελματίες.

2.8. Τα τελευταία χρόνια, η χρήση αποδοτικών τεχνολογιών και πλατφορμών σύνδεσης έχει μεταμορφώσει διάφορους τομείς, όπως οι μικρών και μεγάλων αποστάσεων μεταφορές, ο ξενοδοχειακός τομέας ή η διαχείριση εκμίσθωσης ακινήτων ή καταλυμάτων με την ταχεία όσο και αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών αντιστοίχισης της προσφοράς με τη ζήτηση.

2.8.1. Στο πλαίσιο αυτό, εδραιώθηκαν ορισμένες μεγάλες διαχειριστικές εταιρείες, οι οποίες ως επί το πλείστον, έχουν την έδρα τους εκτός της ΕΕ και αποτελούν σαφή παραδείγματα της συνεχούς ανόδου της συνεργατικής οικονομίας. Τα παραδείγματα αυτά αποδεικνύουν το μεγάλο αναπτυξιακό δυναμικό του τομέα, φανερόνουν όμως και τα προβλήματα που θέτει η συνεργατική οικονομία για τους νομοθέτες ως προς το νομικό σκέλος, το καθεστώς φορολόγησης και τις μορφές ρύθμισης της εργασίας, της κοινωνικής προστασίας και ασφάλισης των εργαζομένων.

2.9. Εκτός από αυτούς τους τομείς, και άλλοι, όπως ορισμένες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες ή οι υπηρεσίες προσωπικής φροντίδας και υγείας, εμπίπτουν όλο και περισσότερο στη σφαίρα της συνεργατικής οικονομίας. Περισσότεροι τομείς θα προστεθούν τα επόμενα χρόνια, ενισχύοντας έτσι ακόμη περισσότερο τη σημασία της συνεργατικής οικονομίας. Καθίσταται συνεπώς σαφές ότι μια ολοκληρωμένη συζήτηση σχετική με τις ρυθμιστικές και φορολογικές πτυχές του θέματος δεν είναι μόνο χρήσιμη, αλλά και αναγκαία.

3. Η συνεργατική οικονομία και τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα

3.1. Η χρήση των μέσων των τεχνολογιών των πληροφοριών και επικοινωνιών και του λεγόμενου «Διαδικτύου των πραγμάτων» οδήγησε στην εμφάνιση πολλών νέων τεχνολογικών εταιρειών. Σήμερα υπάρχουν πολλά επιχειρηματικά μοντέλα που συνδέονται με τον τομέα της ψηφιακής και συνεργατικής οικονομίας. Τα μοντέλα αυτά ποικίλλουν ανάλογα με τη δομή τους και το μέγεθος της επιχείρησης, και σε συνάρτηση με το μέγεθος των στοχευόμενων αγορών, τον τρόπο χρήσης της τεχνολογίας και του οργανωτικού προτύπου. Όσον αφορά δε τη φορολόγηση, διακρίνονται τρεις ομάδες:

- Το μοντέλο της πολύ μεγάλης επιχείρησης που επιτελεί διαφορετικές λειτουργίες σε μια ψηφιακή βάση μέσω του Διαδικτύου και της οποίας το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων προέρχεται από την πώληση και τη διαχείριση των δεδομένων που συλλέγονται και από τη διαφήμιση (π.χ. Google).
- Το μοντέλο της πλατφόρμας διαχείρισης και αντιστοίχισης μεταξύ προσφοράς και ζήτησης, με βάση τη διευκόλυνση της επαφής καταναλωτών και παρόχων που χρησιμοποιούν τις ψηφιακές πλατφόρμες ως δομές δικτύωσης και όπου οι συναλλαγές αποφέρουν έσοδα είτε στην πλατφόρμα-σύνδεσμο είτε στους παρόχους των τελικών υπηρεσιών (π.χ. Uber, Airbnb).
- Το μοντέλο των ανταλλακτικών πλατφορμών μεταξύ ομοτίμων, όπου θεωρητικά δεν γίνεται καμία χρηματική συναλλαγή, αλλά στις οποίες πραγματοποιούνται ανταλλαγές αγαθών και υπηρεσιών εξίσου μεταξύ των χρηστών και των παρόχων.

3.2. Όσον αφορά το μοντέλο τύπου των μεγάλων μηχανών αναζήτησης στο Διαδίκτυο, σε αυτό συντελείται η επεξεργασία δεδομένων και η δημιουργία προστιθέμενης αξίας, η οποία στη συνέχεια μπορεί να προσαρμοστεί σε συγκεκριμένη καταναλωτική ζήτηση και να πωληθεί.

3.3. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να επισημάνει την ιδιαίτερη αξία των δεδομένων, τα οποία έχουν χαρακτηριστεί ακόμη και ως νέο νόμισμα ⁽²⁾. Η προστιθέμενη αξία υπόκειται σε ΦΠΑ και ισχύει η αρχή του προορισμού. Εντούτοις, ενδέχεται να είναι δύσκολο να εκτιμηθεί το μέγεθος της δημιουργίας αξίας σε διάφορα στάδια και, ως εκ τούτου, να επιβληθούν φορολογικές επιβαρύνσεις.

⁽²⁾ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε το άρθρο του Παγκόσμιου Οικονομικού φόρουμ <https://www.weforum.org/agenda/2015/08/is-data-the-new-currency/>

3.4. Η ταχεία ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών μοντέλων απαιτεί συνολική αξιολόγηση της δημιουργίας αξίας και των φορολογικών υποχρεώσεων.

3.5. Όσον αφορά τις πλατφόρμες που μεσολαβούν για τη σύνδεση της ζήτησης με την προσφορά (μοντέλο τύπου Uber), ένα σημαντικό προκαταρκτικό ερώτημα αφορά τη δυνατότητα καθορισμού κανόνων και υποχρεώσεων πρόσβασης στην αγορά μέσω κανονισμών που θα ισχύουν για τις ψηφιακές πλατφόρμες οι οποίες λειτουργούν στον τομέα της συνεργατικής οικονομίας και, κυρίως, για τους παρόχους υπηρεσιών που χρησιμοποιούν τις εν λόγω πλατφόρμες.

3.5.1. Στις απαιτήσεις πρόσβασης στην αγορά μπορεί να περιλαμβάνεται η ανάγκη επίσημης αδειοδότησης της λειτουργίας μιας επιχείρησης, χορήγησης άδειας ή τήρησης ελάχιστων υποχρεώσεων ποιότητας (π.χ. το μέγεθος των χώρων ή ο τύπος οχήματος, απαιτήσεις ασφάλισης ή κατάθεσης κ.λπ.). Τα παραγόμενα έσοδα συχνά εκτιμώνται και κατανέμονται σε ένα άτομο ή σε μια επιχειρηματική οντότητα που υπόκειται σε φόρο εταιρικού κέρδους.

3.6. Η οδηγία για τις υπηρεσίες ορίζει ότι οι απαιτήσεις πρόσβασης στην αγορά που καθορίζονται στα διάφορα κράτη μέλη πρέπει να είναι αιτιολογημένες και αναλογικές, λαμβανομένου υπόψη του συγκεκριμένου επιχειρηματικού μοντέλου και των καινοτόμων υπηρεσιών που προϋποθέτει, χωρίς προτίμηση για οιοδήποτε επιχειρηματικό μοντέλο ή υπόδειγμα διαχείρισης υπηρεσιών έναντι άλλων (αρχή της ουδετερότητας).

3.7. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την παρατήρηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης του 2016, σύμφωνα με την οποία μια πιο ελαστική ρύθμιση των αγορών υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της συνεργατικής οικονομίας, θα οδηγούσε σε υψηλότερη παραγωγικότητα διευκολύνοντας την είσοδο νέων φορέων στην αγορά, μειώνοντας την τιμή για τις υπηρεσίες και διασφαλίζοντας ευρύτερες δυνατότητες επιλογής για τους καταναλωτές.

3.8. Εκφράζονται ως εκ τούτου ελπίδες ότι οι απαιτήσεις πρόσβασης στην αγορά που θα ισχύουν για τη συνεργατική οικονομία, εάν και εφόσον προβλέπονται στα διάφορα εθνικά νομικά συστήματα, θα συνάδουν με την οδηγία για τις υπηρεσίες και θα κατοχυρώνουν τα εξής: α) ίσους όρους ανταγωνισμού μεταξύ των διαφόρων οικονομικών φορέων σε τομείς στους οποίους συνυπάρχουν φορείς της παραδοσιακής και συνεργατικής οικονομίας, β) σαφείς και απλές κανονιστικές απαιτήσεις που θα ευνοούν το δυναμικό καινοτομίας και τις ευκαιρίες που η συνεργατική οικονομία μπορεί να προσφέρει σε ένα ολόενα και μεγαλύτερο αριθμό ατόμων.

4. Θεσμικό πλαίσιο

4.1. Δεδομένου ότι συνίσταται σε διαδικτυακές υπηρεσίες που παρέχονται από ψηφιακές πλατφόρμες, ο τομέας της συνεργατικής οικονομίας υπερβαίνει, τουλάχιστον εν μέρει, την έννοια της εδαφικότητας που χαρακτηρίζει τη συμβατική οικονομική δραστηριότητα. Επομένως, είναι σημαντικό να αναπτυχθεί κατάλληλο και σαφές ρυθμιστικό πλαίσιο και για τη συνεργατική οικονομία, το οποίο θα αντανάκλα τον γενικό στόχο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για φορολόγηση των κερδών εκεί όπου παράγονται.

4.2. Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η ασφάλεια δικαίου θα ενισχυθεί με τη θέσπιση κανόνων δυνάμει των οποίων οι επιχειρήσεις που παρέχουν και προωθούν υπηρεσίες συνεργατικής οικονομίας να θεωρούνται ότι έχουν κάποια φορολογική σχέση στην Ευρώπη. Συναφώς, σε σχέση ακριβώς με τα ειδικά χαρακτηριστικά των ψηφιακών επιχειρήσεων, διερευνάται η δυνατότητα καθορισμού μιας νέας μεθόδου εικονικής εγκαθίδρυσης των επιχειρήσεων, η οποία έχει οριστεί ως «σταθερή εικονική οργάνωση». Πρόκειται για μια ενδιαφέρουσα μορφή επίλυσης των προβλημάτων που συνδέονται με τον καθορισμό του τόπου της έδρας της δραστηριότητας αυτού του είδους· ωστόσο πρέπει να διεξαχθεί μια ευρεία συζήτηση και κατάλληλη σχετική μελέτη κατά τα επόμενα έτη. Με τον τρόπο αυτό θα είναι δυνατός ο καθορισμός μιας έδρας στην ΕΕ για δραστηριότητες που αναπτύσσονται μέσω της ψηφιακής αγοράς, με μέριμνα ώστε η οικονομική αξία των συναλλαγών να φορολογείται στην Ευρώπη και, γενικότερα, εκεί όπου δημιουργείται η αξία.

4.3. Η συνεργατική οικονομία θα μπορούσε να διευκολύνει ορισμένες εργασίες των εθνικών φορολογικών αρχών χάρη στην ψηφιοποίηση των πληρωμών μέσω συνεργατικών πλατφορμών και την πλήρη ιχνηλασιμότητα των εν λόγω πληρωμών. Ο σχεδιασμός των συστημάτων πληρωμών θα μπορούσε να διευκολύνει τους φορείς του τομέα να εκπληρώνουν τις φορολογικές υποχρεώσεις τους, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Εσθονίας, όπου η διαδικασία δήλωσης εσόδων για τους οδηγούς και ορισμένους παρόχους υπηρεσιών απλοποιήθηκε σε συνεργασία με ψηφιακές πλατφόρμες.

4.4. Συνολικά, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι η ανταλλαγή ακριβών και ανιχνεύσιμων πληροφοριών μεταξύ φορολογικών αρχών, φορέων εκμετάλλευσης και συνεργατικών πλατφορμών θα συμβάλει στη μείωση του διοικητικού φόρτου όσον αφορά την καταβολή των φόρων στον τομέα της συνεργατικής οικονομίας και την επιβολή της οικείας νομοθεσίας από πλευράς δημοσιονομικών αρχών, με την απλούστευση και διασφάλιση της συνεργασίας χάρη στο τεχνολογικό πλαίσιο εντός του οποίου πραγματοποιούνται οι συναλλαγές.

5. Η φορολόγηση στη συνεργατική οικονομία

5.1. Όσον αφορά τη φορολόγηση στη συνεργατική οικονομία, πρέπει να επισημανθεί ότι στην έκθεσή της που δημοσίευσε στις 28 Μαΐου 2014, η ομάδα εμπειρογνομόνων για τη φορολόγηση της ψηφιακής οικονομίας που συγκρότησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν θα πρέπει να υπάρχει ειδικό φορολογικό καθεστώς για την ψηφιακή οικονομία ή τις ψηφιακές επιχειρήσεις. Αντ' αυτού, κρίνεται πιο σκόπιμη η προσαρμογή των ήδη ισχυόντων φορολογικών κανόνων και συστημάτων στα νέα δεδομένα με την αξιοποίηση της υψηλής ιχνηλασιμότητας των συναλλαγών που γίνονται στις πλατφόρμες της συνεργατικής οικονομίας για τη διαχείριση των φορολογικών υποχρεώσεων.

5.2. Πρακτικά, τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις εθνικές φορολογικές αρχές, ιδίως όταν οι πλατφόρμες εδρεύουν εκτός της ΕΕ. Τούτο δε σε μια προσπάθεια να καταστεί δίκαιη και αναλογική η κατανομή των φορολογικών βαρών επί της οικονομικής αξίας που παράγεται από διάφορους παράγοντες όπως οι πάροχοι, οι δικαιούχοι και οι πλατφόρμες διαμεσολάβησης.

5.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να ακολουθηθεί μια λογική και αναλογική προσέγγιση κατά την προσαρμογή των γενικών κανόνων και αρχών που διέπουν τα φορολογικά θέματα στον τομέα της συνεργατικής οικονομίας. Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να παρέχει σαφείς και προβλέψιμους κανόνες για τους φορείς του τομέα, ώστε να μην δημιουργείται υπερβολικό κόστος συμμόρφωσης που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την εξέλιξη ενός πρόσφατα ανεπτυγμένου τομέα με μελλοντικές προοπτικές ευρύτατες μεν, αλλά που δεν είναι ακόμη πλήρως προβλέψιμες ή μετρήσιμες.

5.4. Οποιαδήποτε μελλοντική ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τη φορολόγηση της ψηφιακής οικονομίας θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις διάφορες πρωτοβουλίες κατά της φοροαποφυγής που έχουν δρομολογηθεί τα τελευταία χρόνια από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στον φορολογικό τομέα. Κατά συνέπεια, όλα τα ρυθμιστικά μέτρα που θα ληφθούν πρέπει να συντονίζονται στενά στο πλαίσιο ενός συνολικού και συνεπούς πλαισίου δράσης.

5.5. Απαιτείται μια συντονισμένη πρωτοβουλία για τη φορολόγηση της ψηφιακής οικονομίας προκειμένου να ενισχυθεί η εσωτερική αγορά της Ευρώπης και να προαχθεί η ανάπτυξή της, καθώς πρόκειται για τομέα ο οποίος ήδη αποτελεί σημαντικό τμήμα της ευρωπαϊκής οικονομίας και αναμένεται να διαδραματίσει ακόμη μεγαλύτερο ρόλο κατά τα προσεχή έτη.

5.5.1. Από την άποψη αυτή, τα άρθρα 113 και 115 της Συνθήκης παρέχουν σταθερή νομική βάση για τη θέσπιση κανόνων τόσο άμεσης όσο και έμμεσης φορολογίας για τη συνεργατική οικονομία, με στόχο την εδραίωση της εσωτερικής αγοράς και τη βελτίωση του τρόπου λειτουργίας της.

5.6. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν αποφασίσει να αναλάβουν δράση για τη φορολόγηση του τομέα της ψηφιακής οικονομίας μέσω νέας, δεσμευτικής νομοθεσίας, ενώ άλλα έχουν εγκρίνει κατευθυντήριες γραμμές απευθυνόμενες στους οικονομικούς φορείς του τομέα. Ωστόσο, όπως αναφέρεται ανωτέρω, χρειαζόμαστε μια πρωτοβουλία για τη φορολόγηση της ψηφιακής οικονομίας σε ενωσιακό επίπεδο.

5.7. Επομένως, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα υπάρξει νομοθετική παρέμβαση σε επίπεδο ΕΕ για τη φορολόγηση της ψηφιακής οικονομίας με κατάλληλο συντονισμό και συμμετοχή των κρατών μελών, με σκοπό να ενισχυθεί η εσωτερική αγορά και να αξιοποιηθούν πλήρως οι ευκαιρίες που προσφέρει η ψηφιακή οικονομία.

5.8. Ασφαλώς οι πάροχοι υπηρεσιών στη συνεργατική οικονομία υπόκεινται και αυτοί σε φορολόγηση, αλλά υπάρχουν ορισμένες δυσκολίες στον καθορισμό των φορολογουμένων, μεταξύ άλλων εξαιτίας του γεγονότος ότι η δραστηριότητα που ασκούν ενδέχεται να είναι επαγγελματική (π.χ. η συνεχής παροχή ορισμένης υπηρεσίας) ή περιστασιακή (ως συμπλήρωμα του εισοδήματος χωρίς όμως να ασκείται επαγγελματικά). Η δυσκολία καθορισμού των φορολογουμένων συχνά συνοδεύεται από τη δυσκολία μέτρησης με ακρίβεια του φορολογητέου εισοδήματος.

5.9. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο καθορισμός κατώτατων ορίων εισοδήματος αποτελεί χρήσιμο τρόπο για να αποφασιστεί εάν μια συγκεκριμένη δραστηριότητα πρέπει να θεωρηθεί επαγγελματική ή όχι. Ευελπιστεί, ωστόσο, ότι η επιλογή των εν λόγω κατωτάτων ορίων να υποστηρίζεται από αποδεικτικά στοιχεία ή αιτιολόγηση της επιλογής τους.

5.10. Όσον αφορά τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα, υπάρχει ανάγκη συντονισμού σε επίπεδο ΕΕ προκειμένου να αποφευχθεί η διπλή φορολογία ή η φορολογική κατάχρηση. Πρέπει τα κράτη μέλη να ενστερνιστούν και να εφαρμόσουν τις ορθές πρακτικές των φορολογικών συστημάτων, ιδίως για επιχειρήσεις που διαχειρίζονται και ασκούν τη δραστηριότητα της αντιστοίχισης της ζήτησης με την προσφορά μέσω ψηφιακών πλατφορμών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να μεριμνήσει για τον συντονισμό της νομοθεσίας με τον εντοπισμό, μέσω οδηγίας, ορισμένων κοινών και όμοιων κανόνων.

5.11. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ προτρέπει τις εθνικές οικονομικές αρχές να δημοσιεύσουν κατευθυντήριες γραμμές προκειμένου να παράσχουν σαφείς ενδείξεις για τους παρόχους υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο της συνεργατικής οικονομίας. Δεδομένου ότι οι πάροχοι υπηρεσιών είναι συχνά ιδιώτες, υπάρχει πράγματι ανάγκη παροχής πληροφοριών σχετικά με τις φορολογικές υποχρεώσεις, δεδομένου ότι συχνά δεν γνωρίζουν εάν υπόκεινται σε φορολόγηση.

5.12. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι στην ενωσιακή και εθνική νομοθεσία θα προβλέπονται μηχανισμοί για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων της συνεργατικής οικονομίας και των φορολογικών αρχών. Χάρη στην εκτεταμένη χρήση αξιόπιστων και ανιχνεύσιμων δεδομένων, η συνεργασία αυτή θα μπορούσε να ευνοήσει τη φορολογική διαφάνεια και απλοποίηση, μέχρι του σημείου όπου, για ορισμένες δραστηριότητες, θα υπάρχει η δυνατότητα να καταστούν οι ψηφιακές πλατφόρμες υποκατάστατα άμεσης παρακράτησης φόρου σε συνεργασία με τις φορολογικές αρχές.

5.12.1. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η φορολογική ασφάλεια χρήζει ιδιαίτερης προσοχής κατά τη διάρκεια της ταχείας εξέλιξης και ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών μοντέλων, γεγονός το οποίο αυξάνει τις ανησυχίες σχετικά με την αβεβαιότητα σε φορολογικά θέματα και τον αντίκτυπο της στο διασυνοριακό εμπόριο και τις επενδύσεις, ιδίως στο πλαίσιο της διεθνούς φορολογίας ⁽³⁾.

5.13. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η συνεργατική οικονομία θα μπορούσε ενδεχομένως να επεκτείνει την εθνική φορολογική βάση, δημιουργώντας θέσεις εργασίας και αποφέροντας νέους πόρους στην οικονομία. Για να αξιοποιηθεί η νέα αυτή βάση, οι αρμόδιες εθνικές αρχές θα πρέπει να αναπτύξουν αποτελεσματικότερα συστήματα ανταλλαγής πληροφοριών. Αυτά τα δεδομένα, σε συνδυασμό με τις νέες τεχνολογικές ευκαιρίες, θα μπορούσαν να ενισχύσουν την ασφάλεια της φορολογίας με μικρότερο κόστος τόσο για τους παρόχους υπηρεσιών όσο και για τις φορολογικές αρχές. Δεδομένου ότι η ψηφιακή πλατφόρμα, ο πάροχος της υπηρεσίας και ο πελάτης ενδέχεται να βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη, αυτό το θέμα θα πρέπει να διερευνηθεί περαιτέρω, σε ενωσιακό επίπεδο, έτσι ώστε να δοθεί η δέουσα προσοχή στη διασυνοριακή προστασία των δεδομένων.

6. ΦΠΑ

6.1. Όσον αφορά τις δραστηριότητες της συνεργατικής οικονομίας και το κατά πόσον υπόκεινται σε ΦΠΑ, πρέπει να γίνει μια πρώτη διάκριση μεταξύ των δραστηριοτήτων που ασκούνται από διάφορα νέα επιχειρηματικά μοντέλα, π.χ. απευθείας από συνεργατικές πλατφόρμες, δραστηριοτήτων επιμέρους παρόχων υπηρεσιών που είναι καταχωρισμένοι σε αυτές τις πλατφόρμες ή μοντέλων τα οποία, με τη βοήθεια των πλατφορμών, αναπτύσσουν ποικίλες δραστηριότητες (π.χ. η πώληση χώρου ή δεδομένων των χρηστών για πληρωμένη καταχώριση ή διαφήμιση).

6.2. Όσον αφορά τις τελευταίες περιπτώσεις, οι εταιρείες υπόκεινται ήδη σε φόρο εισοδήματος εταιρειών. Συλλέγουν πληροφορίες από τους χρήστες — κάθε φορά που ένας χρήστης εισάγει μια αναζήτηση, οι εταιρείες συλλέγουν πληροφορίες. Στη συνέχεια, μπορούν να πωλήσουν τις πληροφορίες αυτές σε διαφημιστικές εταιρείες και άλλους ενδιαφερόμενους και, εάν δημιουργείται αξία, πρέπει να επιβάλλεται ΦΠΑ επί της ανταλλαγής των δεδομένων (συλλογή και πώληση πληροφοριών).

6.3. Όσον αφορά τα μοντέλα αντιστοίχισης προσφοράς — ζήτησης, μπορεί να θεωρηθεί ότι δημιουργούν «προστιθέμενη αξία» με την παροχή υπηρεσίας και τη δυνατότητα συναλλαγής/ανταλλαγής μεταξύ πελατών και οδηγών που προσφέρουν, πρέπει συνεπώς να υπόκεινται σε ΦΠΑ.

6.4. Σε γενικές γραμμές, για λόγους ΦΠΑ, πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ διαφορετικών καταστάσεων όσον αφορά τις μεθόδους πληρωμής για υπηρεσίες που παρέχονται στη συνεργατική οικονομία: α) περιπτώσεις όπου οι υπηρεσίες παρέχονται έναντι καταβολής χρηματικού ποσού, β) περιπτώσεις κατά τις οποίες η αμοιβή για την υπηρεσία δεν καταβάλλεται σε χρήμα αλλά υπό μορφή άλλης υπηρεσίας ή μη χρηματικής αμοιβής, και γ) περιπτώσεις κατά τις οποίες η υπηρεσία παρέχεται δωρεάν χωρίς ανταμοιβή.

6.5. Οι κανόνες ΦΠΑ που ισχύουν για την πρώτη περίπτωση μπορούν να συναχθούν από τους κανόνες και τις αρχές της ισχύουσας νομοθεσίας όπως καθορίστηκαν από το Δικαστήριο της ΕΕ, ενώ η τρίτη περίπτωση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των κανόνων περί ΦΠΑ που ισχύουν σήμερα.

6.5.1. Όσον αφορά τις πρακτικές περιστάσεις που ενδεχομένως εμπίπτουν στο σημείο β), η ΕΟΚΕ ζητεί να εξεταστεί προσεκτικά κατά πόσον οι δραστηριότητες των συνεργατικών πλατφορμών συνεπάγονται υποχρεώσεις ΦΠΑ. Το νομικό πλαίσιο στον τομέα αυτό είναι πράγματι επί του παρόντος ασαφές, ιδίως όσον αφορά υπηρεσίες οι οποίες, όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, δεν απαιτούν μεν χρηματική πληρωμή, χρησιμοποιούν όμως δεδομένα για τους καταναλωτές, τις προτιμήσεις και τις συνήθειές τους για εμπορικούς σκοπούς.

⁽³⁾ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. την έκθεση του ΔΝΤ και του ΟΟΣΑ ενόψει της συνόδου των υπουργών Οικονομικών της Ομάδας των 20 (G20) με θέμα τη φορολογική ασφάλεια.

6.6. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι σημαντικό η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αντιμετωπίσει και να ρυθμίσει το ζήτημα του ΦΠΑ στη συνεργατική οικονομία στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης της, ενδεχομένως εφαρμόζοντας απλουστευμένους κανόνες και αρχές κάτω από ορισμένα όρια κύκλου εργασιών —όπως έχει ήδη γίνει σε ορισμένες χώρες— προκειμένου να περιοριστεί το κόστος συμμόρφωσης, ιδίως για τις ΜΜΕ και τους ευκαιριακούς παρόχους υπηρεσιών.

6.7. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι εθνικές φορολογικές αρχές πρέπει να προωθήσουν τη συνεργασία και τον συντονισμό στην εφαρμογή των κανόνων ΦΠΑ στον τομέα της συνεργατικής οικονομίας.

7. Τελικές παρατηρήσεις

7.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη γνωμοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τη συνεργατική οικονομία, όπου αυτό επισημαίνει ότι «οι Ευρωπαίοι επιχειρηματίες επιδεικνύουν ισχυρή τάση για τη δημιουργία πλατφορμών συνεργασίας για κοινωνικούς σκοπούς, και αναγνωρίζει το αυξανόμενο ενδιαφέρον για τη συνεργατική οικονομία στη βάση συνεργατικών επιχειρηματικών μοντέλων»⁽⁴⁾.

7.2. Τα ειδικά χαρακτηριστικά της συνεργατικής οικονομίας, το καινοτόμο δυναμικό της και η ανάγκη να ευθυγραμμιστούν οι φορολογικοί κανόνες με την εκθετική ανάπτυξη του τομέα συνηγορούν υπέρ της συμπερίληψης της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών στις δραστηριότητες διαβούλευσης και ανάλυσης υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Στόχος αυτής της ομάδας θα πρέπει να είναι η συνάντηση των ενδιαφερομένων φορέων, των εκπροσώπων των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, των εθνικών οικονομικών αρχών και των ακαδημαϊκών με σκοπό την έναρξη κοινής συζήτησης με θέματα που άπτονται της φορολογίας στη συνεργατική οικονομία.

7.3. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει περαιτέρω συστάσεις για βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των εθνικών φορολογικών αρχών και για ίση φορολογική μεταχείριση των παρόχων υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι θα χρειαστεί να δοθεί συνέχεια στη γνωμοδότηση για την περαιτέρω αξιολόγηση των απαιτήσεων της φορολογικής πολιτικής, καθώς και των επιπτώσεων και των αποτελεσμάτων της φορολογίας της ψηφιακής οικονομίας.

7.4. Όσον αφορά τα δικαιώματα των εργαζομένων και των καταναλωτών που συμμετέχουν στη συνεργατική οικονομία, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της με θέμα «Οικονομία του διαμοιρασμού και αυτορρύθμιση»⁽⁵⁾. Ωστόσο, εν προκειμένω είναι σημαντικό να σημειωθεί πόσο σημαντική είναι η επίδραση της συνεργατικής οικονομίας στην αγορά εργασίας, σε βαθμό που απαιτείται ειδική προσοχή για την προστασία των εργαζομένων, ιδίως όσον αφορά τις ασφαλιστικές εισφορές (κοινωνική ασφάλιση, ιατροφαρμακευτική κάλυψη και πρόνοια).

7.4.1. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει εκ νέου την ανάγκη να εξεταστεί η επίδραση της συνεργατικής οικονομίας στην αγορά εργασίας και επισημαίνει ότι η πλήρης προστασία των εργαζομένων και των παρόχων υπηρεσιών αποτελεί στόχο που πρέπει να λαμβάνεται συνεχώς υπόψη από τους Ευρωπαίους και τους εθνικούς νομοθέτες.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽⁴⁾ Έκθεση σχετικά με μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τη συνεργατική οικονομία, 2017/2003(INI), 11 Μαΐου 2017.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 36, σημείο 8.2.4.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Χρήση της γης για τη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων και τις οικοσυστημικές υπηρεσίες»

(διερευνητική γνωμοδότηση κατόπιν αίτησης της Εσθονικής Προεδρίας)

(2018/C 081/10)

Εισηγητής: ο κ. **Roomet SÕRMUS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Επιστολή του πρωθυπουργού της Δημοκρατίας της Εσθονίας με ημερομηνία 17.3.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση του Προεδρείου	28.3.2017
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	3.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	126/0/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Αποφασιστική σημασία για την αειφόρο χρήση και προστασία της γεωργικής γης κατέχει η εκπόνηση κοινού πλαισίου αναφοράς της ΕΕ, με το οποίο να διασφαλίζεται η παρακολούθηση της προόδου της συλλογής και της αξιοποίησης δεδομένων· το πλαίσιο αυτό, θα μπορούσε επίσης να χρησιμεύσει στη θέσπιση ομοιόμορφης ορολογίας, στον ορισμό της καλής κατάστασης του εδάφους και στον προσδιορισμό προτεραιοτήτων και κριτηρίων εποπτείας, καθώς και στον καθορισμό των διαφόρων πολιτικών μέτρων για την επίτευξη καλής κατάστασης του εδάφους.

1.2. Σε όλα τα κράτη μέλη, μείζον πρόβλημα αποτελούν η απώλεια γεωργικής γης λόγω της υποβάθμισης του εδάφους, της εγκατάλειψης γης, της αστικοποίησης, της κλιματικής αλλαγής. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει τον εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου ενωσιακού πλαισίου προκειμένου, αφενός, να προστατεύονται καλύτερα στα κράτη μέλη οι πολύτιμες αγροτικές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή τροφίμων και την παροχή άλλων υπηρεσιών οικοσυστήματος και να διαφυλάσσεται η γονιμότητά τους και, αφετέρου, να βελτιωθεί η εποπτεία και η παροχή αξιόπιστων πληροφοριών.

1.3. Οι αγρότες, ως ιδιοκτήτες και χρήστες των γεωργικών εκτάσεων, εκπληρώνουν μια ιδιαίτερη αποστολή στην παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος, υπηρεσίες οι οποίες πρέπει να αναγνωριστούν και να υποστηριχθούν. Το έδαφος παρέχει σημαντικές υπηρεσίες οικοσυστήματος. Το έδαφος αποτελεί τη βάση για το μεγαλύτερο μέρος της παγκόσμιας παραγωγής τροφίμων και είναι απαραίτητο για την παραγωγή βιομάζας. Το έδαφος αποθηκεύει άνθρακα και έτσι συμβάλλει στο μετριασμό της κλιματικής αλλαγής.

1.4. Ο εκσυγχρονισμός της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ) θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να συνεχίσει να στοχεύει στην προστασία της υγείας και της γονιμότητας των γεωργικών εκτάσεων και εδαφών, δεδομένου ότι τούτο είναι απαραίτητο για τη διατήρηση και την περαιτέρω ενίσχυση της παραγωγικότητας και της βιωσιμότητας της γεωργίας.

1.5. Σύμφωνα με τη συμφωνία για το κλίμα, θα πρέπει να προωθηθούν οι υφιστάμενες και νέες πρωτοβουλίες προς εξισορρόπηση του κύκλου άνθρακα των εδαφών κατά τρόπο που να μην απειλεί την παραγωγή τροφίμων. Προκειμένου να αυξηθεί η περιεκτικότητα του εδάφους σε άνθρακα, η ΕΟΚΕ προτείνει να ενσωματωθούν οι αρχές της βιώσιμης διαχείρισης του εδάφους στα μέτρα πολιτικής της ΕΕ. Θα πρέπει να υποστηριχθούν, μεταξύ άλλων, η παραγωγή βιομάζας μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης σε νερό και άλλων εδαφικών παραγόντων (δομή και αερισμός του εδάφους, διαθεσιμότητα θρεπτικών ουσιών στο έδαφος, βαθμός

οξύτητας/pH, βιολογική δραστηριότητα του εδάφους), η ιδιαίτερα προσεκτική κατεργασία του εδάφους, η κτηνοτροφία και η βιώσιμη διαχείριση βοσκοτόπων, η ολοκληρωμένη γεωργική παραγωγή με τη χρήση βέλτιστων πρακτικών από τη βιολογική και την παραδοσιακή γεωργία, όπως π.χ. η αμειψισπορά, η καλλιέργεια ψυχάνθων, η ανάκτηση οργανικών αποβλήτων, η λιπασματοποίηση και η χειμερινή φυτοκάλυψη των αγρών. Η εκμετάλλευση των εδαφών που είναι πλούσια σε άνθρακα και των χορτολιβαδικών εκτάσεων πρέπει να γίνεται με βιώσιμο τρόπο, έτσι ώστε να ενισχύεται η παγίδευση του άνθρακα μέσω του εδάφους και των φυτών.

1.6. Στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα της ΚΠΠ, θα πρέπει να παρασχεθούν ενθάρρυνση και κίνητρα στα κράτη μέλη, προκειμένου να θεσπίσουν κατάλληλα μέτρα προστασίας του εδάφους.

1.7. Πρέπει να υποστηριχθούν πρόσθετες επενδύσεις σε φιλικές προς το περιβάλλον και το κλίμα τεχνολογίες και σε συστήματα βελτίωσης της γης με στόχο την αειφόρο χρήση της γης και του εδάφους.

1.8. Θα πρέπει να δοθεί ώθηση στη γεωργία που βασίζεται στη γνώση (δηλαδή στη γεωργία ακριβείας και στην αγροοικολογική προσέγγιση). Το δυναμικό μιας γεωργίας ακριβείας, φιλικής με τους πόρους, το έδαφος και το περιβάλλον, αναπτύσσεται μέσω της ενσωμάτωσης των δεδομένων σχετικά με τα εδάφη, τα λιπάσματα, τη φυτοπροστασία, τις καιρικές συνθήκες και την απόδοση· προς τούτο, απαιτούνται μεταξύ άλλων, καλύτερη πρόσβαση σε δεδομένα που περιέχονται σε εθνικές βάσεις δεδομένων, μεγαλύτερη κινητικότητα και μεγαλύτερη φιλικότητα προς τον χρήστη, σύμφωνα με την αρχή ότι οι γεωργοί είναι οι ιδιοκτήτες των παραγόμενων δεδομένων. Απαραίτητη προϋπόθεση όμως αποτελεί η πρόσβαση των γεωργών στο διαδίκτυο και η αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορίας και των επικοινωνιών.

1.9. Κατά τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη χρήση γης, θα πρέπει να αξιοποιούνται καλύτερα τα δεδομένα σχετικά με το έδαφος. Ταυτόχρονα, πρέπει να βελτιωθεί η ποιότητα και η διαθεσιμότητα των δεδομένων για το έδαφος, ιδίως σε τομείς όπου δεν έχουν διεξαχθεί μέχρι στιγμής αρκετές έρευνες. Σε επίπεδο ΕΕ, θα πρέπει να συμφωνηθεί ένα ενιαίο σύστημα παρακολούθησης του εδάφους.

1.10. Χρειάζεται να ενισχυθεί η ευαισθητοποίηση σχετικά με τη σημασία των εδαφών στο σύνολο του εκπαιδευτικού συστήματος. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να χρησιμοποιείται επικαιροποιημένο παιδαγωγικό υλικό και το ζήτημα των εδαφών να περιλαμβάνεται στα προγράμματα σπουδών των διαφόρων εκπαιδευτικών βαθμίδων.

1.11. Επίσης, σημαντικά είναι τα μέτρα για την ενημέρωση των γεωργών σχετικά με τα εδάφη και τις ορθές γεωργικές πρακτικές. Για τον σκοπό αυτό, η συνεργασία με υπηρεσίες παροχής συμβουλών είναι ιδιαίτερα σημαντική.

2. Εισαγωγή

2.1. Η παρούσα γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ καταρτίζεται κατόπιν αιτήματος της Εσθονικής Προεδρίας και έχει ως στόχο να τονίσει την κρίσιμη σημασία της βιώσιμης χρήσης της γης ⁽¹⁾ και του εδάφους ⁽²⁾ για την παραγωγή τροφίμων και την παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος.

2.2. Κατόπιν αιτήματος της Εσθονικής Προεδρίας, η ΕΟΚΕ εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται το ζήτημα της γεωργικής γης στους διάφορους τομείς πολιτικής της ΕΕ. Εξετάζει επίσης τι μπορεί να γίνει από τους υπεύθυνους για τη χάραξη πολιτικής και από τις επιχειρήσεις στην ΕΕ για την προώθηση της βιώσιμης και αποτελεσματικής χρήσης του εδάφους, ενός πόρου απαραίτητου για την παραγωγή τροφίμων και την παροχή άλλων υπηρεσιών οικοσυστήματος.

2.3. Σε επίπεδο ΕΕ, υπάρχουν πολυάριθμοι κανονισμοί για την προστασία του εδάφους σήμερα. Μολονότι οι διάφορες πολιτικές της ΕΕ συμβάλλουν στην προστασία και την αειφόρο διαχείριση των γεωργικών εκτάσεων, η προστασία του εδάφους δεν αποτελεί στις περισσότερες περιπτώσεις κύριο στόχο τους. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η στιγμή είναι κατάλληλη για την έναρξη του διαλόγου σχετικά με τον καλύτερο συντονισμό των διαφόρων μέτρων σε επίπεδο ΕΕ.

⁽¹⁾ Ως «γαίες» ορίζεται το τμήμα της επιφάνειας της Γης που δεν καλύπτεται από νερό.

⁽²⁾ Ως έδαφος μπορεί να οριστεί το επιφανειακό στρώμα του φλοιού της γης, το οποίο αποτελείται από ανόργανη και οργανική ύλη, νερό, αέρα και ζωντανούς οργανισμούς. Το έδαφος είναι η διαχωριστική επιφάνεια μεταξύ γης, αέρα και υδάτινων πόρων και ο χώρος διαβίωσης του μεγαλύτερου μέρους της βιόσφαιρας [<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52006DC0231>].

2.4. Τόσο η ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη πρέπει να βασίζονται τη χάραξη πολιτικής τους στους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών για την περίοδο μέχρι το 2030 ⁽³⁾. Σε αυτούς τους στόχους περιλαμβάνεται η προώθηση των οικοσυστημάτων, η καταπολέμηση της απερίμενης, η ανάσχεση και αναστροφή της εξάντλησης και της υποβάθμισης της γης, η βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων και η αποτελεσματική τους χρήση, καθώς και η ενσωμάτωση των μέτρων για την αλλαγή του κλίματος στις εθνικές πολιτικές, στρατηγικές και σχεδιασμό. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη βιώσιμη γεωργία και την παραγωγή τροφίμων είναι η προστασία των γεωργικών εκτάσεων, καθώς και η αειφόρος χρήση των εδαφών τα οποία αποτελούν πεπερασμένο και καταρχήν μη ανανεώσιμο πόρο.

2.5. Επιπλέον, έχουν δρομολογηθεί διάφορες πρωτοβουλίες ⁽⁴⁾ για την προώθηση της αειφόρου διαχείρισης του εδάφους και την ευαισθητοποίηση όσον αφορά τον σημαντικό ρόλο των γεωργικών εκτάσεων για την επισιτιστική ασφάλεια και την άμβλυνση της κλιματικής αλλαγής.

2.6. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την έννοια των ορίων αντοχής του πλανήτη. Τούτη θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για τον καθορισμό των οικολογικών ορίων τα οποία ο άνθρωπος δεν πρέπει να υπερβεί, προκειμένου να μην βλάψει το περιβάλλον. Σημειώνεται ότι τρία από τα εννέα όρια αντοχής του πλανήτη έχουν ήδη ξεπεραστεί (κλιματική αλλαγή, απώλεια βιοποικιλότητας, κύκλος αζώτου) ⁽⁵⁾. Ταυτόχρονα, η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του ότι η διασφάλιση των παγκόσμιων αποθεμάτων τροφίμων είναι μια πρόκληση που η Ευρώπη πρέπει να λάβει σοβαρά υπόψη στο πλαίσιο των παγκόσμιων ευθυνών της.

3. Τα κυριότερα θέματα χρήσης της γης και του εδάφους σε σχέση με τη γεωργική παραγωγή

3.1. Η παγκόσμια ζήτηση για τρόφιμα αναμένεται να αυξηθεί κατά τις επόμενες δεκαετίες. Συνεπώς, οι γεωργικές εκτάσεις σε ορισμένες περιοχές του κόσμου θα πρέπει να καλλιεργούνται ακόμη πιο εντατικά, γεγονός το οποίο θα μπορούσε να έχει αρνητικές επιπτώσεις για τα εδάφη και το ευρύτερο περιβάλλον, αν η χρήση των εδαφών δεν συνάδει με μια οικολογική προσέγγιση. Για την εξασφάλιση επαρκούς εφοδιασμού σε τρόφιμα, είναι αναγκαία η διατήρηση της παραγωγικότητας των διαθέσιμων γαιών και η διαφύλαξη της γονιμότητας τους από βιολογική, χημική και φυσική άποψη.

3.2. Στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πιο βιώσιμα συστήματα τροφίμων» ⁽⁶⁾ περιγράφονται οι συνέπειες των ακατάλληλων γεωργικών πρακτικών στην παραγωγή τροφίμων: απώλεια βιοποικιλότητας, υποβάθμιση του εδάφους, ρύπανση του νερού και του αέρα και εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Συνεπώς, πρέπει να διασφαλιστεί ότι οι πόροι αυτοί χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά και βιώσιμα, προκειμένου να εξασφαλιστεί ο εφοδιασμός σε τρόφιμα. Αυτό πρέπει επίσης να εντάσσεται σε μια συνολική πολιτική για τα τρόφιμα, όπως διατυπώνεται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Συνεισφορά της κοινωνίας των πολιτών στον σχεδιασμό μιας συνολικής πολιτικής για τα τρόφιμα στην ΕΕ».

3.3. Η αλλαγή του κλίματος έχει επίσης συνέπειες για τη διαθεσιμότητα βασικών φυσικών πόρων — νερού και εδάφους. Αν και έχουν ληφθεί ορισμένα μέτρα κατά της αλλαγής του κλίματος, η περιεκτικότητα σε άνθρακα του εδάφους μειώνεται χρόνο με τον χρόνο, με βάση κορυφαία δεδομένα για το έδαφος. Ωστόσο, πρόσθετα δεδομένα σχετικά με τα βαθύτερα στρώματα θα επέτρεπαν μια ακριβέστερη εικόνα της τάσης αυτής.

3.4. Στην έκθεσή του με τίτλο «Το ευρωπαϊκό περιβάλλον — κατάσταση και προοπτικές 2015» ⁽⁷⁾, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) προειδοποιεί ότι οι υπηρεσίες οικοσυστήματος του εδάφους —συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής τροφίμων, της προστασίας της βιοποικιλότητας και της αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα, νερού και θρεπτικών συστατικών στο έδαφος— απειλούνται όλο και περισσότερο. Ανάλογα με την περιοχή, τα κύρια προβλήματα που εντοπίζονται στην έκθεση είναι η διάβρωση του εδάφους, η απώλεια οργανικής ύλης στο έδαφος, η μόλυνση και η στεγανοποίηση της επιφάνειας του εδάφους, καθώς και η αστικοποίηση, η εγκατάλειψη της γης και οι συνέπειες της όλο και πιο εντατικοποιημένης γεωργικής παραγωγής για τα φυσικά και ημιφυσικά ενδιαίτηματα. Στις ευρέως αναγνωρισμένες απειλές για το έδαφος περιλαμβάνεται και η απώλεια της γονιμότητάς του.

⁽³⁾ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

⁽⁴⁾ Σε αυτές τις πρωτοβουλίες περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, η διεθνής δεκαετία των εδαφών, η παγκόσμια εταιρική σχέση για τα εδάφη του Οργανισμού Επισιτισμού και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO), η γαλλική πρωτοβουλία 4 %: εδάφη για την επισιτιστική ασφάλεια και την προστασία του κλίματος, η πρωτοβουλία ευρωπαίων πολιτών People4Soil κ.λπ.

⁽⁵⁾ J. Rockström, et al., 2009, «Planetary Boundaries: Exploring the Safe Operating Space for Humanity, Ecology and Society» [Τα όρια αντοχής του πλανήτη: Διερεύνηση του ασφαλούς πεδίου αλληλεπίδρασης μεταξύ ανθρώπων, οικολογίας και κοινωνίας], Vol. 14, <https://www.consecol.org/vol14/iss2/art32/main.html>

⁽⁶⁾ EE C 303 της 19.8.2016, σ. 64

⁽⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/soer>

4. Ζητήματα γεωργικής γης σε διάφορους τομείς πολιτικής της ΕΕ

4.1. Σε έκθεση που συντάχθηκε για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναλύθηκαν τα μέτρα για την προστασία του εδάφους των 28 κρατών μελών της ΕΕ⁽⁸⁾. Στην ανάλυση εντοπίστηκαν 35 ευρωπαϊκά και 671 εθνικά μέτρα πολιτικής για την προστασία του εδάφους. Τα μέτρα της ΕΕ περιλαμβάνουν έγγραφα στρατηγικής, οδηγίες, κανονισμούς και διάφορα συνοδευτικά μέτρα. Τα τρία τέταρτα των εθνικών μέτρων είναι κατά κύριο λόγο δεσμευτικοί κανόνες.

4.2. Η ποικιλία των μέτρων στα κράτη μέλη προσφέρει την ευκαιρία δράσης στο πεδίο της πολύπλοκης προβληματικής του εδάφους και επιτρέπει ταυτόχρονα να βελτιωθεί ο συντονισμός. Το δίκαιο της ΕΕ προσφέρει εν μέρει πολύτιμους και αυστηρούς κανόνες για την προστασία του εδάφους, όμως το σύστημα έχει ορισμένες αδυναμίες. Οι εθνικές πολιτικές δεν επαρκούν για να καλύψουν τα κενά της νομοθεσίας της ΕΕ για την προστασία του εδάφους και οι κανόνες διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα.

4.3. Το 7ο Πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Δράσης της ΕΕ, το οποίο ισχύει από τις αρχές του 2014, αναγνωρίζει την υποβάθμιση του εδάφους ως σοβαρό πρόβλημα και θέτει ως στόχο της ΕΕ για το 2020 να επιτύχει βιώσιμη διαχείριση του εδάφους και επαρκή προστασία του εδάφους, αλλά και να σημειώσει πρόοδο στην αποκατάσταση των μολυσμένων γαιών. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της δεσμεύτηκαν επίσης να ενισχύσουν τα μέτρα καταπολέμησης της διάβρωσης του εδάφους και να βελτιώσουν την οργανική ύλη του εδάφους.

4.4. Τα ακόλουθα μέτρα της ΕΕ μπορεί να θεωρηθούν συναφή με την προστασία του εδάφους και σχετικά αποτελεσματικά: η οδηγία για τις βιομηχανικές εκπομπές, η οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη και οι κανόνες για την προστασία των υδάτων (οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα, οδηγία για τη νιτρορρύπανση, σύστημα πολλαπλής συμμόρφωσης της ΚΓΠ και καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση). Ωστόσο, η κατάσταση των εδαφών θα μπορούσε να βελτιωθεί με μια πιο αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των μέτρων, με ευέλικτη συνεκτίμηση των τοπικών συνθηκών και καλύτερο συντονισμό των μέτρων.

4.5. Τα ζητήματα προστασίας του εδάφους θα μπορούσαν επίσης να αντιμετωπιστούν με τη χρήση διαφόρων ειδών χρηματοδοτικής στήριξης που διατίθενται μέσω του Ταμείου Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Life+ και του προγράμματος «Ορίζοντας 2020».

4.6. Οι άμεσες πληρωμές του πρώτου πυλώνα της ΚΓΠ, οι οποίες καλύπτουν περίπου το 90 % της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης στην ΕΕ, αποτελούν σημαντικό οικονομικό κίνητρο για τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη χρήση και τη διαχείριση της γης από τους γεωργούς. Οι άμεσες ενισχύσεις συνδέονται στενά με τη διατήρηση των αγροτικών γαιών σε καλή γεωργική και περιβαλλοντική κατάσταση και με την τήρηση της πολλαπλής συμμόρφωσης και του οικολογικού προσανατολισμού των βασικών κανονισμών της ΚΓΠ. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη διαθέτουν ένα ορισμένο περιθώριο λήψης αποφάσεων. Το 30 % των άμεσων πληρωμών υπόκειται σε περιβαλλοντικές απαιτήσεις που στοχεύουν στη βελτίωση της ποιότητας του εδάφους, την προστασία της βιοποικιλότητας και τη δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα⁽⁹⁾. Είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι τα πλεονεκτήματα του οικολογικού σχεδιασμού δεν εξουδετερώνονται από την υπερβολική γραφειοκρατία κατά την εφαρμογή του μέτρου.

4.7. Στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα της ΚΓΠ, τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης προσφέρουν στα κράτη μέλη πρόσθετες δυνατότητες εφαρμογής των μέτρων της ΕΕ για την προστασία των εδαφών, οι οποίες είναι προσαρμοσμένες στις τοπικές ιδιαιτερότητες κάθε κράτους μέλους.

4.8. Ορισμένες σχεδιαζόμενες νομοθετικές πρωτοβουλίες (όπως η δέσμη μέτρων για το κλίμα και την ενέργεια, ο κανονισμός σχετικά με τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, η αλλαγή χρήσης γης και η δασοπονία/LULUCF, ο κανονισμός περί επιμερισμού των προσπαθειών κ.λπ.), θα μπορούσαν επίσης να προσφέρουν προτάσεις για την προστασία του εδάφους και για τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής σε αυτήν.

4.9. Ο εκσυγχρονισμός του κανονισμού για τα λιπάσματα της ΕΕ —που συζητείται σε σχέση με τη δέσμη μέτρων για την κυκλική οικονομία— με τον οποίο θα διασφαλιστεί ότι τα οργανικά λιπάσματα και τα λιπάσματα με βάση απόβλητα μπορούν να χρησιμοποιούνται ευκολότερα, έχει επίσης μεγάλη σημασία σε θέματα προστασίας του εδάφους. Το ανακυκλωμένο υλικό που θα χρησιμοποιείται ως εδαφοβελτιωτικό ή τα λιπάσματα δεν θα πρέπει, ωστόσο, να περιέχουν επικίνδυνες ουσίες (ξеноβιοτικά). Αν και

⁽⁸⁾ Updated Inventory and Assessment of Soil Protection Policy Instruments in EU Member States (Ενημερωμένη καταγραφή και αξιολόγηση των μέσων πολιτικής για την προστασία του εδάφους στα κράτη μέλη της ΕΕ) <http://ecologic.eu/14567>

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/direct-support/greening_el

στην πρόταση της Επιτροπής θεσπίζονται οριακές τιμές για τις συγκεντρώσεις ρύπων στα ανόργανα ή οργανικά λιπάσματα, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη για νέες, καθαρές τεχνολογίες, προκειμένου να παραχθούν λιπάσματα και βελτιωτικά εδάφους που να είναι ασφαλή για την αξιοποίηση των γαιών, χωρίς να επηρεάζεται η πρωτογενής παραγωγικότητα. Στη γνωμοδότησή της, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής, επισημαίνοντας ότι η γονιμότητα και η προστασία του εδάφους αποτελούν βασικούς στόχους για την αναθεώρηση του κανονισμού ⁽¹⁰⁾.

5. Προτάσεις για την προώθηση της αειφόρου χρήσης των εδαφών ως βασικού πόρου για την παραγωγή τροφίμων και την παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση

5.1. Αποφασιστική σημασία για την αειφόρο χρήση και προστασία της γεωργικής γης κατέχει η εκπόνηση κοινού πλαισίου της ΕΕ για την προστασία του εδάφους, με το οποίο να διασφαλίζεται η παρακολούθηση της προόδου της συλλογής και αξιοποίησης δεδομένων· το πλαίσιο αυτό, θα μπορούσε επίσης να χρησιμεύσει στη θέσπιση ομοιόμορφης ορολογίας, να δίνει τον ορισμό της καλής κατάστασης του εδάφους και να προσδιορίζει προτεραιότητες και κριτήρια εποπτείας, συνεκτιμώντας τις διαφορετικές εδαφοκλιματικές συνθήκες, καθώς και διάφορα μέτρα για την επίτευξη καλής κατάστασης του εδάφους. Αυτό αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την κατάλληλη αξιολόγηση των συνθηκών του εδάφους και τη λήψη των αναγκαίων μέτρων.

5.2. Σε όλα τα κράτη μέλη, μείζον πρόβλημα αποτελούν η απώλεια γεωργικής γης λόγω της υποβάθμισης του εδάφους, της εγκατάλειψης γης, της αστικοποίησης, της κλιματικής αλλαγής. Οι αγροτικές περιοχές εξαφανίζονται προς όφελος της ανάπτυξης τεχνητών επιφανειών. Μεταξύ 2006 και 2012, η ετήσια δέσμευση γης στις ευρωπαϊκές χώρες ήταν περίπου 107 000 εκτάρια/έτος. Τα είδη γης που δεσμεύονταν συχνότερα για τεχνητή ανάπτυξη ήταν αρόσιμες εκτάσεις και μόνιμες καλλιεργήσιμες εκτάσεις, και σε μικρότερο βαθμό βοσκοτόποι και μεικτές γεωργικές εκτάσεις ⁽¹¹⁾. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει τον εκσυγχρονισμό του υφιστάμενου ενωσιακού πλαισίου, προκειμένου να προστατεύονται καλύτερα στα κράτη μέλη οι πολύτιμες αγροτικές γαίες που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή τροφίμων και την παροχή άλλων υπηρεσιών οικοσυστήματος και να διαφυλάσσεται η γονιμότητά τους. Για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να θεσπιστούν πρόσθετα τεχνικά μέσα, έτσι ώστε να διευκολύνεται η καλύτερη εποπτεία και η παροχή αξιόπιστων πληροφοριών.

Η κοινή γεωργική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

5.3. Προκειμένου να εκσυγχρονισθεί η ΚΓΠ, θα πρέπει να διασφαλιστεί αποτελεσματική και βιώσιμη διαχείριση της γεωργικής γης κατά την προσεχή περίοδο δημοσιονομικού προγραμματισμού. Στόχος της ΚΓΠ θα πρέπει, μεταξύ άλλων, να εξακολουθήσει να είναι η προστασία της υγείας και της γονιμότητας των γεωργικών εκτάσεων και εδαφών, δεδομένου ότι τούτο είναι απαραίτητο για τη διατήρηση και την περαιτέρω ενίσχυση της παραγωγικότητας και της βιωσιμότητας της γεωργίας.

5.4. Στο πλαίσιο των μέτρων οικολογικού σχεδιασμού του πρώτου πυλώνα της ΚΓΠ, πρέπει να βρεθούν καλύτερες λύσεις για τη βελτίωση της κατάστασης των εδαφών. Κατ' αρχάς, πρέπει να προωθηθεί η εναλλαγή των καλλιεργειών με τη χρήση ψυχανθών ή χλόης. Οι συζητήσεις για την αποτελεσματικότητα του οικολογικού σχεδιασμού επικεντρώνονται κυρίως στα ζητήματα βιοποικιλότητας, όμως ο θετικός αντίκτυπος της καλλιέργειας ψυχανθών για τη γονιμότητα του εδάφους πρέπει να αποκτήσει μεγαλύτερη βαρύτητα από ό, τι μέχρι σήμερα ⁽¹²⁾.

5.5. Η γεωργία δεν παράγει μόνον υψηλής ποιότητας τρόφιμα. Είναι επίσης υπεύθυνη για τη βιοποικιλότητα και τα ανοιχτά τοπία. Διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο στην προσαρμογή και τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Η παροχή δημόσιων αγαθών διασφαλίζεται, κατά κύριο λόγο, από μέτρα βιώσιμης αξιοποίησης των φυσικών πόρων τα οποία παρέχουν προστιθέμενη αξία και επιτρέπουν την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της γεωργίας στο έδαφος, τα ύδατα και τη βιοποικιλότητα.

5.6. Πρέπει τα κράτη μέλη να ενθαρρυνθούν και να τους δοθούν κίνητρα, στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα της ΚΓΠ, προκειμένου να θεσπίσουν μέτρα προστασίας του εδάφους τα οποία θα τους δίνουν τη μέγιστη ευελιξία, προκειμένου να συνεκτιμούνται οι τοπικές ιδιαιτερότητες, οι διαφορετικές συνθήκες (μεταξύ άλλων τα είδη εδάφους) και τα ειδικά προβλήματα.

5.7. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να λάβει περισσότερο υπόψη τις εξειδικευμένες προτάσεις των κρατών μελών για τη βελτίωση της ποιότητας του εδάφους και τη βιώσιμη αξιοποίησή του (π.χ. μέσω της προώθησης της ασβέστωσης για την καταπολέμηση της αύξησης της οξύτητας του εδάφους ή μέσω της άρδευσης και αποστράγγισης για την καταπολέμηση της λειψυδρίας ή της πλεονάζουσας ποσότητας νερού). Κατά τη διαχείριση οργανικών εδαφών δεν θα πρέπει να αποκλείεται καμία επιλογή διαχείρισης, αλλά να προβλέπονται διάφορα μέτρα για την προστασία και τη φροντίδα του εδάφους.

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 80

⁽¹¹⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/land-take-2/assessment-1>

⁽¹²⁾ Τα ριζόβια, βακτήρια τα οποία δρουν επί των οξιδίων των ριζών πολλών ειδών ψυχανθών (τριφύλλι, μελίλωτο, λούπινα, μπιζέλια, φασόλια κ.λπ.), είναι οι σημαντικότεροι οργανισμοί που εμπλέκονται στη δέσμευση αζώτου, που έχει μεγάλη σημασία για τη διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους.

5.8. Πρέπει να προωθηθούν πρόσθετες επενδύσεις σε τεχνολογίες φιλικές προς το περιβάλλον και το κλίμα, με στόχο την αιεφόρο χρήση της γης και του εδάφους. Για την επίτευξη μιας βιώσιμης παραγωγής τροφίμων, πρέπει να προωθηθεί μια γεωργία που να βασίζεται στη γνώση (μεταξύ άλλων, γεωργία ακριβείας και αγρο-οικολογικές προσεγγίσεις) η οποία θα διασφαλίζει την ποσοτικά κατάλληλη χρήση μέσων επέμβασης στον κατάλληλο τόπο και την κατάλληλη στιγμή. Πρωταρχική σημασία έχει η βελτίωση της βιολογικής δραστηριότητας χάρη στην εισαγωγή οργανικών υλών και στην εξισορρόπηση των θρεπτικών ουσιών στο έδαφος· ο ευτροφισμός ενέχει περιβαλλοντικούς κινδύνους λόγω της απορροής θρεπτικών συστατικών, ενώ αντίθετα, οδηγεί σε μείωση της γονιμότητας του εδάφους. Επίσης, σύμφωνα με τον «κανόνα της ελάχιστης επέμβασης»⁽¹³⁾, η έλλειψη μιας συγκεκριμένης θρεπτικής ουσίας (π.χ. φωσφόρου) αυξάνει τον κίνδυνο απορροής άλλων θρεπτικών συστατικών.

5.9. Η κτηνοτροφία διαδραματίζει σημαντικό και συχνά καθοριστικό ρόλο στη χρήση της γης υποστηρίζοντας την ανακύκλωση των θρεπτικών στοιχείων και διατηρώντας τη γονιμότητα του εδάφους⁽¹⁴⁾ και την παγίδευση του άνθρακα. Στην ΕΕ υπάρχουν πολλές γεωργικές εκτάσεις, συμπεριλαμβανομένων των βοσκοτόπων, που είναι κατάλληλες μόνο για βοσκή ή χορτονομή, οπότε σε ορισμένες περιοχές η κτηνοτροφία πρέπει να συνεχίσει να ενθαρρύνεται ώστε οι αγρότες να μην εγκαταλείψουν αυτήν τη γη. Η πρακτική, η οποία είναι ευρέως διαδεδομένη σε ορισμένες περιοχές της ΕΕ, να διατηρούνται οι μόνιμοι λειμώνες μόνο με τον θερισμό, δεν προσφέρει εναλλακτική λύση στην καλλιέργεια των λειμώνων είτε όσον αφορά την παραγωγή τροφίμων είτε την αποδοτικότητα των πόρων ή τα εδάφη. Απαιτούνται συνεπώς μέτρα στο πλαίσιο της ΚΓΠ για τη διασφάλιση της αποδοτικότητας της κτηνοτροφίας στις διάφορες περιοχές της ΕΕ, ενώ πρέπει να εξευρεθούν λύσεις που να επιτρέπουν την ενεργό και βιώσιμη χρήση της γης για την παραγωγή τροφίμων.

5.10. Σε ορισμένες περιοχές της ΕΕ τα παρωχημένα γεωργικά συστήματα αποστράγγισης αποτελούν σημαντικό πρόβλημα· συνεπώς και συνεκτιμώντας την κλιματική αλλαγή, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση από ό, τι μέχρι σήμερα στις μακροπρόθεσμες επενδύσεις σε γεωργικές υποδομές, όπως ο εκσυγχρονισμός των αποστραγγιστικών συστημάτων, προκειμένου να διατηρηθεί η χρήση της γεωργικής γης για την παραγωγή τροφίμων και να διασφαλιστεί η γονιμότητα του εδάφους.

Χρήση γης και υπηρεσίες οικοσυστημάτων

5.11. Η Αξιολόγηση Οικοσυστημάτων της Χιλιετηρίδας του 2005⁽¹⁵⁾ ορίζει τις υπηρεσίες οικοσυστήματος ως τα περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά αγαθά που παρέχουν τα οικοσυστήματα. Η διαμόρφωση του εδάφους συνιστά υπηρεσία οικοσυστήματος και απαραίτητη προϋπόθεση για όλες τις άλλες υπηρεσίες οικοσυστήματος, όπως η παραγωγή τροφίμων. Κατά συνέπεια, η βιώσιμη παραγωγή τροφίμων είναι αδιανόητη χωρίς την προστασία του εδάφους.

5.12. Οι αγρότες διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο στην παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος οι οποίες πρέπει να αναγνωριστούν και να υποστηριχθούν. Το έδαφος παρέχει σημαντικές υπηρεσίες οικοσυστήματος⁽¹⁶⁾. Αποτελεί πηγή ζωής για μικρόβια, φυτά και ζώα και σημαντική δεξαμενή βιοποικιλότητας, φιλτράρει το νερό και αποθηκεύει το νερό που απαιτείται για την ανάπτυξη των φυτών, ρυθμίζει τις πλημμύρες, αποθηκεύει θρεπτικά συστατικά και τα καθιστά διαθέσιμα για τα φυτά, αλλά και είναι σε θέση να μεταβάλλει τις τοξίνες. Το έδαφος αποτελεί τη βάση για το μεγαλύτερο μέρος της παγκόσμιας παραγωγής τροφίμων και είναι απαραίτητο για την παραγωγή βιομάζας. Το έδαφος αποθηκεύει άνθρακα και έτσι συμβάλλει στην άμβλυνση της κλιματικής αλλαγής.

5.13. Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στη χρήση γης η οποία επηρεάζει τη λειτουργία των οικοσυστημάτων και συνεπώς την παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος. Η εξάντληση του εδάφους, η μη βιώσιμη χρήση της γης και ο κατακερματισμός των οικοτόπων λόγω της αστικοποίησης και της κατασκευής κατοικιών και οδών θέτουν σε κίνδυνο την παροχή πολλών βασικών υπηρεσιών οικοσυστήματος, απειλώντας τη βιοποικιλότητα και μειώνοντας την ανθεκτικότητα της Ευρώπης έναντι της κλιματικής αλλαγής και των φυσικών καταστροφών. Επιδεινώνουν, επίσης, την υποβάθμιση του εδάφους και την ερημοποίηση⁽¹⁷⁾. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, θα πρέπει να συνεκτιμηθούν καλύτερα οι κατευθυντήριες γραμμές που διατύπωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2012 όσον αφορά τις ορθές πρακτικές για τον περιορισμό, τον μετριασμό και την εξισορρόπηση της στεγανοποίησης του εδάφους⁽¹⁸⁾.

⁽¹³⁾ https://en.wikipedia.org/wiki/Liebig%27s_law_of_the_minimum

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πιο βιώσιμα συστήματα τροφίμων», ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 64

⁽¹⁵⁾ <http://www.millenniumassessment.org/en/index.html>

⁽¹⁶⁾ http://www.iuss.org/index.php?article_id=588

⁽¹⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/soer-2015/synthesis/report/3-naturalcapital>

⁽¹⁸⁾ <http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/guidelines/EL%20-%20Sealing%20Guidelines.pdf>

5.14. Οι λειτουργίες του εδάφους και οι παροχές οικοσυστήματος είναι ζητήματα που σπάνια εξετάζονται από τη νομοθεσία, δεδομένου ότι δεν υπάρχει αγορά για τις εν λόγω υπηρεσίες και δεν χαίρουν επαρκούς αναγνώρισης από την κοινωνία. Για παράδειγμα, αν και ο βασικός κανονισμός για τις άμεσες ενισχύσεις της ΚΓΠ προβαίνει σε ορισμένες αναφορές στο έδαφος, ωστόσο, δεν περιλαμβάνει καμία μνεία στη βιοποικιλότητα του εδάφους, ούτε στις συνέργειές της με την πρωτογενή παραγωγικότητα. Εκτός από τις χημικές και τις φυσικές ιδιότητες του εδάφους, οι ουσιαστικές λειτουργίες του εξαρτώνται κυρίως από την κατάσταση των μικροοργανισμών και της πανίδας του και από τις βιολογικές διεργασίες που συντελούνται χάρη σε αυτά, όπως η σταθεροποίηση του αζώτου, η δέσμευση του άνθρακα, η διήθηση του νερού και η ικανότητα αποτροπής της απορροής θρεπτικών συστατικών. Εκτός από τις ιδιότητες του εδάφους, η φυτούγειονομική κατάσταση των καλλιεργειών είναι ιδιαίτερα σημαντική προκειμένου να μπορεί να αξιοποιηθεί το πλήρες δυναμικό του εδάφους για την παραγωγή τροφίμων και την παγίδευση του διοξειδίου του άνθρακα.

5.15. Στη γνωμοδότησή της για την αναδιάρθρωση της ΚΓΠ ⁽¹⁹⁾, η ΕΟΚΕ αναφέρει ότι, στο πλαίσιο του δεύτερου πυλώνα της ΚΓΠ, τα μέτρα για την προστασία του εδάφους, του κλίματος και της βιοποικιλότητας πρέπει να εστιάζουν περισσότερο στις υπηρεσίες οικοσυστήματος που προσφέρουν οι αγρότες. Όσον αφορά τα εδάφη και τη χρήση γης, τα μέτρα στήριξης θα πρέπει να προσανατολίζονται κυρίως στη διαχείριση των βοσκοτόπων και των οργανικών εδαφών κατά τρόπον ώστε να προωθείται η δέσμευση άνθρακα στο έδαφος. Για το καλό των εδαφών, η άροση πρέπει να μειωθεί στο ελάχιστο, λόγω όμως της συσσώρευσης θρεπτικών συστατικών (φωσφόρου) σε μη οργωμένες επιφάνειες εδάφους, απαιτείται κάποια άροση ώστε να αναμειχθούν τα θρεπτικά συστατικά στο ριζικό σύστημα και να περιοριστεί ο κίνδυνος απορροής θρεπτικών συστατικών. Επίσης, η συμπίεση του εδάφους μειώνει την ικανότητά του να προλαμβάνει την απώλεια θρεπτικών συστατικών.

5.16. Σε ορισμένες περιοχές της ΕΕ θα πρέπει να προωθηθεί η μετατροπή της καλλιεργήσιμης γης σε βοσκοτόπους, η μείωση της πυκνότητας εκτροφής σε χορτολιβαδικές εκτάσεις με παράλληλη τήρηση της ελάχιστης πυκνότητας ζωικού κεφαλαίου, η διατήρηση τύρφης, καθώς και μέτρα για τον περιορισμό της διάβρωσης του εδάφους και για τη μείωση της απερίμωσης σε άνδρες περιοχές.

5.17. Σε ορισμένες περιοχές, οι μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η γεωργία είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας στη γεωργική γη, η περαιτέρω προώθηση αειφόρων γεωργικών πρακτικών και η αύξηση της αποδοτικότητας της παραγωγής χωρίς περαιτέρω εντατικοποίηση της γεωργίας. Άλλες περιοχές έχουν την κύρια υποχρέωση να μειώσουν την πίεση στη χρήση γης, στα εδάφη και τα φυσικά οικοσυστήματα. Η λειψυδρία συνιστά επίσης μεγάλη πρόκληση στις νότιες περιφέρειες.

5.18. Οι εν λόγω πτυχές της γεωργικής παραγωγής, οι οποίες είναι πολύ σημαντικές για το οικοσύστημα, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαμόρφωση και την αναθεώρηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και άλλων τομέων πολιτικής.

Έδαφος και κλιματική αλλαγή

5.19. Δεδομένου ότι το έδαφος, ως η μεγαλύτερη επίγεια δεξαμενή άνθρακα στον κόσμο ⁽²⁰⁾, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και στη δέσμευση άνθρακα. Στο διεθνές πλαίσιο προστασίας του κλίματος, η βιώσιμη διαχείριση των εδαφών έχει καθοριστικό ρόλο για τη σταθεροποίηση και την αύξηση της περιεκτικότητας σε οργανικά υλικά τα οποία συμβάλλουν στη διατήρηση των λειτουργιών του εδάφους και στην αποτροπή της υποβάθμισής του. Σύμφωνα με τη συμφωνία για το κλίμα του Παρισιού (COP 21), θα πρέπει να προωθηθούν οι υφιστάμενες και νέες πρωτοβουλίες προς εξισορρόπηση του κύκλου άνθρακα των εδαφών κατά τρόπο που να μην απειλεί την παραγωγή τροφίμων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 της συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή.

5.20. Σύμφωνα με την αρχή 9 του Παγκόσμιου Χάρτη για τα εδάφη ⁽²¹⁾ του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO), όλα τα εδάφη προσφέρουν υπηρεσίες οικοσυστήματος, οι οποίες είναι καθοριστικής σημασίας για τη ρύθμιση του κλίματος παγκοσμίως. Προκειμένου να αυξηθεί η περιεκτικότητα του εδάφους σε άνθρακα, η ΕΟΚΕ προτείνει να ενσωματωθούν οι αρχές των προαιρετικών κατευθυντηρίων γραμμών για τη βιώσιμη διαχείριση του εδάφους ⁽²²⁾ που εγκρίθηκαν το 2016 από τον FAO στα μέτρα πολιτικής της ΕΕ. Θα πρέπει να υποστηριχθεί, μεταξύ άλλων, η παραγωγή βιομάζας μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης σε νερό (π.χ. κατασκευή αρδευτικών συστημάτων με συνεκτίμηση των επιτόπου περιβαλλοντικών συνθηκών), η μείωση της άροσης στο ελάχιστο, η καλλιέργεια λειμώνων, η ολοκληρωμένη παραγωγή, η βιολογική γεωργία, η αμειψισπορά, η καλλιέργεια ψυχανθών, η ανάκτηση οργανικών αποβλήτων, η λιπασματοποίηση και η δημιουργία κάλυψης για τα χειμερινά φυτά στα χωράφια. Τα πλούσια σε άνθρακα εδάφη και τα λιβάδια πρέπει να απολαύουν βιώσιμης διαχείρισης.

5.21. Οι σημαντικές πρωτοβουλίες για την αλλαγή του κλίματος πρέπει να υποστηριχθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να λησμονείται το γεγονός ότι η κατάσταση των εδαφών ποικίλλει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των κρατών μελών και, συνεπώς, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι περιφερειακές διαφορές στο πλαίσιο των υφιστάμενων και νέων μέτρων.

⁽¹⁹⁾ ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 10

⁽²⁰⁾ Στο έδαφος περιέχεται δύο φορές περισσότερος άνθρακας από ό, τι στην ατμόσφαιρα και τρεις φορές περισσότερος από ό, τι στη χλωρίδα κατά τη διάρκεια της καλλιεργητικής περιόδου.

⁽²¹⁾ <http://www.fao.org/soils-2015/news/news-detail/en/c/293552/>

⁽²²⁾ <http://www.fao.org/documents/card/en/c/5544358d-f11f-4e9f-90ef-a37c3bf52db7/>

Διαθεσιμότητα δεδομένων σχετικά με το έδαφος και χρήση τους

5.22. Θα πρέπει να αυξηθεί η χρήση δεδομένων σχετικά με το έδαφος κατά τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη χρήση γης, προκειμένου να εφαρμοστούν εμπεριστατωμένες πολιτικές, αλλά και για σκοπούς χωροταξικού σχεδιασμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Θα πρέπει να υπάρξει συντονισμός της ανταλλαγής δεδομένων, με τήρηση της κυριότητας των δεδομένων εντός ενός συμπεφωνημένου πλαισίου.

5.23. Ταυτόχρονα, πρέπει να βελτιωθεί η ποιότητα και η διαθεσιμότητα των δεδομένων για το έδαφος, ιδίως σε τομείς στους οποίους δεν έχουν διεξαχθεί μέχρι στιγμής αρκετές έρευνες (π.χ. δεδομένα σχετικά με τον άνθρακα στο έδαφος). Για να βελτιωθεί η διαθεσιμότητα των δεδομένων, χρειαζόμαστε σαφείς βραχυπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στόχους.

5.24. Προκειμένου να βελτιωθεί η πρόσβαση στα δεδομένα του εδάφους και να προωθηθεί η χρήση τους, πρέπει να εκσυγχρονιστούν οι εδαφολογικοί χάρτες και να αυξηθούν περαιτέρω οι ελάχιστες απαιτήσεις με τις οποίες πρέπει να συμμορφώνονται τα κράτη μέλη όσον αφορά τη χωρική κλίμακα των εδαφολογικών χαρτών. Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι προκλήσεις της χαρτογράφησης του εδάφους σε ορισμένες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.25. Η εναρμονισμένη και συνεχής παρακολούθηση του εδάφους θα πρέπει να συμφωνηθεί σε επίπεδο ΕΕ, σε συνδυασμό με έναν περιορισμένο αριθμό δεικτών που θα αφορούν αλλαγές της κατάστασης του εδάφους και την αποτελεσματικότητα των μέτρων προστασίας του εδάφους.

5.26. Οι γεωργοί πρέπει να λαμβάνουν σύνθετες αποφάσεις σχετικά με τον προγραμματισμό της παραγωγής τους σε καθημερινή βάση. Χωρίς τη χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών, είναι αδιανόητη μια γεωργία ακριβείας που να είναι φιλική προς τους πόρους, το έδαφος και το περιβάλλον. Σχετική προϋπόθεση αποτελεί η προώθηση της χρήσης ψηφιακών λύσεων από τους αγρότες· οι λύσεις πρέπει να παρέχουν επιλογές και ευελιξία ανάλογα με τις εδαφοκλιματικές συνθήκες.

5.27. Το δυναμικό της γεωργίας ακριβείας μπορεί να αξιοποιηθεί μέσω της ενσωμάτωσης δεδομένων για το έδαφος, τα λιπάσματα, τα παρασιτοκτόνα, τις καιρικές συνθήκες και την απόδοση· συνεπώς, απαιτούνται, μεταξύ άλλων, καλύτερη πρόσβαση σε δεδομένα που περιέχονται σε εθνικές βάσεις δεδομένων, μεγαλύτερη κινητικότητα και μεγαλύτερη φιλικότητα προς τον χρήστη. Θα πρέπει να προωθηθούν λύσεις που να δίνουν τη δυνατότητα στους αγρότες να έχουν πρόσβαση στα μαζικά δεδομένα τα οποία αποθηκεύονται στις εθνικές βάσεις δεδομένων κατά την καθημερινή τους εργασία, χρησιμοποιώντας λύσεις λογισμικού από δημόσιους ή ιδιωτικούς προμηθευτές, και σε συνεργασία με υπηρεσίες παροχής συμβουλών. Οι προμηθευτές λογισμικού θα πρέπει, για παράδειγμα, με τη συγκατάθεση των ενδιαφερομένων, να έχουν ευκολότερη πρόσβαση στα κατά το δυνατόν ακριβέστερα δεδομένα σχετικά με τα γεωργικά εδάφη και τα δείγματα εδάφους. Οι γεωργοί πρέπει να διατηρούν την κυριότητα των δεδομένων που παράγουν.

Ανάπτυξη του γνωστικού υπόβαθρου και εφαρμογή έρευνας και καινοτομίας

5.28. Η επιστήμη έχει σημαντικό ρόλο να διαδραματίσει στη δημιουργία νέων γνώσεων, τη διάδοση καινοτομιών, την ανάπτυξη τεχνολογιών και την καθιέρωση των συνθηκών για την αειφόρο χρήση της γης και του εδάφους. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη σύσταση της Δήλωσης της Βιέννης για το έδαφος⁽²³⁾ σύμφωνα με την οποία οι «σχέσεις μεταξύ των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και των εδαφών και οι επιπτώσεις τους σε άλλες συνιστώσες του περιβάλλοντος θα πρέπει να είναι στο επίκεντρο της επιστήμης του εδάφους». Η συνεργασία μεταξύ της επιστήμης του εδάφους και των συναφών επιστημών είναι επίσης σημαντική.

5.29. Στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζοντας 2020» της ΕΕ έχουν δημιουργηθεί σχετικά καλές ευκαιρίες χρηματοδότησης της έρευνας για το έδαφος και την παραγωγή τροφίμων, οι οποίες πρέπει να διατηρηθούν κατά τη διαμόρφωση του 9ου προγράμματος-πλαισίου για την έρευνα και την καινοτομία.

5.30. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στη μεταφορά αποτελεσμάτων E & A στις επιχειρήσεις, γεγονός το οποίο θα διασφάλιζε ότι η γη και τα εδάφη χρησιμοποιούνται για τη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων. Η ΕΟΚΕ καλεί επιστήμονες, αγρότες, συμβούλους και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς να αναπτύξουν συνεργασία στον τομέα αυτό αξιοποιώντας τις δυνατότητες που προσφέρει η ευρωπαϊκή σύμπραξη καινοτομίας (ΕΣΚ-AGRI).

⁽²³⁾ http://www.iuss.org/index.php?article_id=588

5.31. Η γεωργία χρησιμοποιεί όλο και περισσότερους βιοδιεγέρτες για τη βελτίωση της δομής του εδάφους, της διατροφικής αποτελεσματικότητας των φυτών και της υδροδότησης, προκειμένου να βελτιωθεί η απόδοση και η ποιότητα των καλλιεργειών. Δεδομένου ότι κάθε έδαφος είναι μοναδικό και η σύνθεσή του συνεχώς μεταβάλλεται, ο αντίκτυπος της χρήσης βιοδιεγερτών στη βιολογική ισορροπία του εδάφους δεν έχει διερευνηθεί επαρκώς και θα πρέπει να διεξαχθούν περισσότερες ανεξάρτητες μελέτες στον τομέα αυτό.

Ευαισθητοποίηση

5.32. Για να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση των γεωργών, των πολιτικών υπευθύνων για τη λήψη αποφάσεων και άλλων ενδιαφερομένων σχετικά με τη σημασία των γεωργικών εδαφών για τη βιώσιμη παραγωγή τροφίμων και την παροχή υπηρεσιών οικοσυστήματος, απαιτείται ευρύς διάλογος με τη συμμετοχή εκτεταμένου φάσματος ενδιαφερομένων μερών σχετικά με την κατάσταση των εδαφών και τις δυνατότητες προστασίας του εδάφους. Η αύξηση της ευαισθητοποίησης θα συμβάλει στη διασφάλιση μεγαλύτερων επενδύσεων στην αειφόρο χρήση των εδαφών και την έρευνα.

5.33. Πρέπει να βελτιωθεί η ενημέρωση όσον αφορά τον ρόλο των εδαφών σε όλα τα επίπεδα του εκπαιδευτικού συστήματος, με την παροχή ευκαιριών απόκτησης πρακτικής εμπειρίας. Για την εξέταση των ζητημάτων που σχετίζονται με τη χρήση της γης και την προστασία του εδάφους, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν σύγχρονες μορφές μάθησης.

5.34. Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσουν τα μέτρα για την ευαισθητοποίηση των γεωργών όσον αφορά τις διάφορες συνθέσεις του εδάφους, τη χρηστή γεωργική διαχείριση, τη σημασία της αμειψισποράς, τα λιπάσματα κ.λπ. Εν προκειμένω, η συμμετοχή και η παρέμβαση συμβουλευτικών υπηρεσιών είναι ζωτικής σημασίας.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έλεγχος της εφαρμογής της νομοθεσίας της ΕΕ»

(Εξέταση από το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο)

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2018/C 081/11)

Εισηγητές: **οι κ. Bernd DITTMANN, Denis MEYNENT, Ronny LANNOO**

Απόφαση του Προεδρείου	30.5.2017
Νομική βάρση	Άρθρο 29 παράγραφος 2 του εσωτερικού κανονισμού της ΕΟΚΕ
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	176/0/1
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υπενθυμίζει ότι, για τη θέσπιση κατάλληλης νομοθεσίας ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του άρθρου 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ), ιδιαίτερη σημασία έχουν ορισμένες αρχές: η έγκαιρη και ορθή εφαρμογή, η επικουρικότητα και η αναλογικότητα, η προφύλαξη, η προβλεψιμότητα, η αρχή «σκέψου πρώτα σε μικρή κλίμακα», η εξωτερική διάσταση της ανταγωνιστικότητας και η δοκιμή για την εσωτερική αγορά.

1.2. Στόχος της ευρωπαϊκής νομοθεσίας πρέπει πάντοτε να είναι η δημιουργία ενός νομικού πλαισίου που θα επιτρέπει στις επιχειρήσεις και στους πολίτες να ωφελούνται από τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς και να αποφεύγουν περιττά διοικητικά βάρη. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο έλεγχος της εφαρμογής στην πράξη είναι καθοριστικός. Εξάλλου, τοποθετείται υπέρ μιας νομοθεσίας που να προσαρμόζεται. Επισημαίνει ότι όχι μόνο το περιεχόμενο της νομοθεσίας αλλά και η ίδια η νομοθετική διαδικασία πρέπει να μπορεί να προσαρμόζεται για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των επιχειρήσεων και των πολιτών.

1.3. Γι' αυτό ακριβώς, πιστεύει ότι η εφαρμοσιμότητα του ενωσιακού δικαίου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ήδη από την αρχή της νομοθετικής διαδικασίας, κατά την εκπόνηση των μελετών αντικτύπου, και ότι το σχετικό ευρωπαϊκό περιβάλλον πρέπει να εξελιχθεί περαιτέρω.

1.4. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η βελτίωση της νομοθεσίας δεν υποκαθιστά τις πολιτικές αποφάσεις και δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να οδηγήσει σε αποκανονικοποίηση ούτε σε μείωση του επιπέδου της κοινωνικής προστασίας, της προστασίας του περιβάλλοντος και των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

1.5. Οι περισσότερες δυσκολίες στην εφαρμογή και εκτέλεση του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) οφείλονται στην κακή μεταφορά των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά συνήθως στις γνωμοδοτήσεις της τη χρήση κανονισμών μάλλον παρά οδηγιών.

1.6. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η βελτίωση του τρόπου με τον οποίο η Επιτροπή πραγματοποιεί τη διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη έχει καίρια σημασία για την εκπόνηση νομοθεσίας που τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη θα μπορούν εύκολα να εφαρμόζουν.

1.7. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι μπορεί να αναλάβει χρήσιμο ρόλο ως διαμεσολαβητής μεταξύ νομοθετών και χρηστών της νομοθεσίας της ΕΕ. Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ προσαρμόζει συνεχώς τις μεθόδους εργασίας της. Έτσι, αποφάσισε πρόσφατα να συμμετέχει ενεργά στην αξιολόγηση της νομοθετικής διαδικασίας διενεργώντας δικές της εκ των υστέρων αξιολογήσεις του κεκτημένου της Ένωσης.

2. Εισαγωγή

2.1. Στις 21 Δεκεμβρίου 2016, ο κ. Pietro Russo, μέλος του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου (ΕΕΣ), ενημέρωσε με επιστολή τον αντιπρόεδρο της ΕΟΚΕ κ. Michael Smyth ότι θα αναπτυχθούν επαφές σε επίπεδο διοίκησης σχετικά με μια πανοραμική επισκόπηση που έχει δρομολογήσει το ΕΕΣ, σύμφωνα με τις υποχρεώσεις του, για τον έλεγχο της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ που πραγματοποιεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο έλεγχος που ζητά το Ελεγκτικό Συνέδριο στηρίζεται στο άρθρο 17 παράγραφος 1

της ΣΕΕ, σύμφωνα με το οποίο «η Επιτροπή προάγει το κοινό συμφέρον της Ένωσης και αναλαμβάνει τις κατάλληλες πρωτοβουλίες για τον σκοπό αυτόν. Μερικά για την εφαρμογή των Συνθηκών καθώς και των μέτρων που θεσπίζονται βάσει αυτών από τα θεσμικά όργανα. Επιβλέπει την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης υπό τον έλεγχο του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...]».

2.2. Στις 3 Μαΐου 2017, ο κ. Leo Brincat, μέλος του ΕΕΣ, παρέδωσε στον Γενικό Γραμματέα της ΕΟΚΕ έγγραφο με τρεις σειρές ερωτήσεις.

2.3. Λόγω της πολιτικής σημασίας του θέματος, ο γενικός γραμματέας της ΕΟΚΕ ενημέρωσε το προεδρείο, το οποίο αποφάσισε να συγκροτήσει ειδική ομάδα, αποτελούμενη από τρία μέλη, και να της αναθέσει να συντάξει απάντηση με τη μορφή γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, βάσει του άρθρου 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού κανονισμού της ΕΟΚΕ. Το Ελεγκτικό Συνέδριο πρέπει να παραλάβει τη συμβολή της ΕΟΚΕ για να την ενσωματώσει στην έκθεσή του, η οποία προβλέπεται για τον Μάιο του 2018.

2.4. Συγκεκριμένα, το ΕΕΣ επιθυμεί να γνωρίσει την άποψη της ΕΟΚΕ σχετικά με το εάν οι δράσεις που αναλαμβάνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την επιβολή του δικαίου της ΕΕ ανταποκρίνονται στις ανησυχίες των Ευρωπαίων πολιτών. Το ΕΕΣ επιθυμεί να γνωρίσει ποιες ειδικές πτυχές του ελέγχου της εφαρμογής της νομοθεσίας ενδιαφέρουν περισσότερο την ΕΟΚΕ.

3. Τα ερωτήματα του Ελεγκτικού Συνεδρίου

3.1. Το ΕΕΣ θέτει τρεις ομάδες ερωτήσεων, προκειμένου να γνωρίσει την άποψη της ΕΟΚΕ σχετικά με τα εξής:

α) με τις **βασικές πρωτοβουλίες** που έχει δρομολογήσει η Επιτροπή για την καλύτερη εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ («Βελτίωση του νομοθετικού έργου» και «Δίκαιο της ΕΕ: Καλύτερη εφαρμογή για καλύτερα αποτελέσματα»), ειδικότερα δε σχετικά με το εύστοχο των πρωτοβουλιών αυτών, με τις αντιδράσεις της κοινωνίας πολιτών και με τα τυχόν πρώτα θετικά αποτελέσματα των πρωτοβουλιών·

β) με τις **βασικές θεματικές** που συνδέονται με τη βελτίωση της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, ιδίως δε με την εφαρμοσιμότητα, τη διαφάνεια και την ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα δικαίου της ΕΕ·

γ) με τις **βασικές ευθύνες** της Επιτροπής σε θέματα βελτίωσης της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ, ιδίως δε με τη χρήση από την ΕΟΚΕ των πληροφοριών και εκθέσεων της Επιτροπής⁽¹⁾, και με τα στοιχεία και τις προτάσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με τον τρόπο βελτίωσης της κατάρτισης εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή του δικαίου.

3.2. Οι απαντήσεις που εκτίθενται στην παρούσα γνωμοδότηση, η οποία δεν φιλοδοξεί να είναι εξαντλητική, στηρίζονται στις θέσεις που έχουν διατυπωθεί σε πλήθος γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ⁽²⁾.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Οι στόχοι της Ένωσης διακηρύσσονται στο άρθρο 3 της ΣΕΕ. Συγκεκριμένα, η Ένωση «εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη [...], την κοινωνική οικονομία της αγοράς με υψηλό βαθμό ανταγωνιστικότητας, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο, και το υψηλό επίπεδο προστασίας και βελτίωσης της ποιότητας του περιβάλλοντος. [...] Η Ένωση προάγει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών».

4.2. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη σημασία των αρχών που έχουν ήδη οριστεί για τη θέσπιση κατάλληλης νομοθεσίας ώστε να επιτυγχάνονται οι προαναφερόμενοι στόχοι. Πρόκειται, μεταξύ άλλων, για τις αρχές της έγκαιρης και ορθής εφαρμογής, της επικουρικότητας και της αναλογικότητας, της προφύλαξης, της προβλεψιμότητας, την αρχή «σκέψου πρώτα σε μικρή κλίμακα», την εξωτερική διάσταση της ανταγωνιστικότητας και τη δοκιμή για την εσωτερική αγορά⁽³⁾.

⁽¹⁾ Βλέπε την έκθεση της Επιτροπής: Παρακολούθηση της εφαρμογής του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Ετήσια έκθεση για το 2015 [COM(2016) 463 final].

⁽²⁾ ΕΕ C 132 της 3.5.2011, σ. 47· ΕΕ C 18 της 19.1.2011, σ. 100· ΕΕ C 277 της 17.11.2009, σ. 6 · ΕΕ C 248 της 25.8.2011, σ. 87 · ΕΕ C 24 της 31.1.2006, σ. 52· ΕΕ C 325 της 30.12.2006, σ. 3· ΕΕ C 43 της 15.2.2012, σ. 14· ΕΕ C 230 της 14.7.2015, σ. 66· ΕΕ C 383 της 17.11.2015, σ. 57· ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 192· ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 45· ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 51.

⁽³⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016 , σ. 51 (σημείο 2.14).

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Σχετικά με τις βασικές πρωτοβουλίες που έχει δρομολογήσει η Επιτροπή για την καλύτερη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης [«Βελτίωση της νομοθεσίας» ⁽⁴⁾ και «Δίκαιο της ΕΕ: Καλύτερη εφαρμογή για καλύτερα αποτελέσματα» ⁽⁵⁾]

5.1.1. Το ζήτημα της «βελτίωσης του νομοθετικού έργου» απασχολεί εδώ και πολύ καιρό την ΕΟΚΕ, η οποία έχει αφιερώσει σ' αυτό σημαντικό αριθμό γνωμοδοτήσεων και ενημερωτικών εκθέσεων ⁽⁶⁾, καθώς και πολλές συζητήσεις, σεμινάρια, μελέτες και ακροάσεις ⁽⁷⁾.

5.1.2. Όσον αφορά την εφαρμογή των αρχών του προγράμματος «Βελτίωση του νομοθετικού έργου», η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ρύθμιση δεν συνιστά εμπόδιο αφεαυτής, αντιθέτως μάλιστα, είναι καθοριστική για την επίτευξη των στόχων που θέτει η Συνθήκη. Η ΕΟΚΕ εκφράζει, λοιπόν, την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι ο αντιπρόεδρος κ. Timmermans έχει υπενθυμίσει επανειλημμένως ότι το πρόγραμμα REFIT (Πρόγραμμα βελτίωσης της καταλληλότητας και της αποδοτικότητας του κανονιστικού πλαισίου) δεν μπορεί να οδηγήσει σε απορρύθμιση του κεκτημένου της ΕΕ ούτε σε ελάττωση του επιπέδου κοινωνικής προστασίας, προστασίας του περιβάλλοντος και των θεμελιωδών δικαιωμάτων ⁽⁸⁾.

5.1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η βελτίωση της νομοθεσίας ώστε να γίνει «έξυπνη» συνιστά κοινή αποστολή όλων των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και των κρατών μελών, προς όφελος των πολιτών, των επιχειρήσεων, των καταναλωτών και των εργαζομένων. Η ΕΟΚΕ τονίζει ωστόσο ότι η βελτίωση της νομοθεσίας δεν υποκαθιστά τις πολιτικές αποφάσεις.

5.1.4. Έτσι, στη γνωμοδότησή της ⁽⁹⁾ για την ανακοίνωση «Βελτίωση της νομοθεσίας για καλύτερα αποτελέσματα — ένα θεματολόγιο της ΕΕ», η ΕΟΚΕ:

- επιδοκίμαζε το γεγονός ότι τα μέτρα για τη βελτίωση της νομοθεσίας θα καλύπτουν όλα τα στάδια του κύκλου ζωής μιας νομικής πράξης, συμπεριλαμβάνοντας ως εκ τούτου τόσο τα εκ των προτέρων όσο και τα εκ των υστέρων μέτρα,
- ζητούσε τη συμπερίληψη των συμβουλευτικών οργάνων της ΕΕ στη διοργανική συμφωνία για τη βελτίωση της νομοθεσίας,
- τασσόταν υπέρ της ευρείας συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων φορέων, μέσω διαβουλεύσεων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής μιας πολιτικής πρωτοβουλίας,
- τόνιζε την ανάγκη επιλογής των κατάλληλων ενδιαφερομένων φορέων και ζητούσε οι εμπειρογνώμονες που συμμετέχουν στα διάφορα όργανα να επιλέγονται υπό συνθήκες ανεξαρτησίας, αμεροληψίας και διαφάνειας,
- ζητούσε αύξηση της διαφάνειας όσον αφορά τους άτυπους τριμερείς διαλόγους και περιορισμό της προσφυγής στο μέσο αυτό,
- καλούσε την Επιτροπή να επιδείξει μεγαλύτερη προσοχή στις ελλείψεις που παρατηρούνται κατά τη μεταφορά και την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών και την προέτρεπε, ως εκ τούτου, να κάνει χρήση περισσότερο κανονισμών παρά οδηγιών.

5.1.5. Επίσης, αποδεχόμενη την πρόσκληση που της απηύθυνε η Επιτροπή να συμμετάσχει στην πλατφόρμα REFIT, και διατυπώνοντας προτάσεις για τη βελτίωση της λειτουργίας της εν λόγω πλατφόρμας ⁽¹⁰⁾, η ΕΟΚΕ κατέστησε σαφή τη δέσμευσή της υπέρ ενός νομικού πλαισίου της Ένωσης που να επιτρέπει στις επιχειρήσεις και τους πολίτες να επωφελούνται από τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς και να αποφεύγουν περιττό διοικητικό φόρτο.

5.1.6. Χάρη στη συμμετοχή της στην ομάδα ενδιαφερομένων μερών της πλατφόρμας REFIT, η ΕΟΚΕ έχει συμβάλει ενεργά στην εκπόνηση πολλών γνωμοδοτήσεων της πλατφόρμας, οι οποίες έχουν τροφοδοτήσει και θα εξακολουθήσουν να τροφοδοτούν το ετήσιο πρόγραμμα εργασιών της Επιτροπής. Οι προτεραιότητες της ΕΟΚΕ ορίστηκαν με βάση στοιχεία που έδωσαν τα διάφορα τμήματά της και αφορούσαν, μεταξύ άλλων, μια πρόταση απλούστευσης για τα προβλήματα επικαλύψεων και επαναλαμβανόμενων απαιτήσεων που απορρέουν από διαφορετικές νομικές πράξεις της Ένωσης, καθώς και την ανάγκη σαφών και ολοκληρωμένων ευρωπαϊκών προτύπων για τα οικοδομικά υλικά (κανονισμός για τα προϊόντα του τομέα των δομικών κατασκευών). Η ΕΟΚΕ

⁽⁴⁾ COM(2016) 615 final.

⁽⁵⁾ EE C 18 της 19.1.2017, σ. 10.

⁽⁶⁾ Βλέπε κυρίως τις γνωμοδοτήσεις «Βελτίωση της νομοθεσίας για καλύτερα αποτελέσματα — ένα θεματολόγιο της ΕΕ» (εισηγητής: Bernd Dittmann, EE C 13 της 15.1.2016, σ. 192), «Αξιολόγηση της διαβούλευσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τα ενδιαφερόμενα μέρη» (εισηγητής: Ronny Lannoo, EE C 383 της 17.11.2015, σ. 57), «REFIT» (εισηγητής: Denis Meynert, EE C 303 της 19.8.2016, σ. 45), «Βελτίωση της νομοθεσίας: εκτελεστικές και κατ' εξουσιοδότηση πράξεις» (ενημερωτική έκθεση INT/656, δεν δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα, εισηγητής: Jorge Pegado Liz).

⁽⁷⁾ Ας αναφερθούν, ως παράδειγμα, η Ευρωπαϊκή Ημέρα του Καταναλωτή 2016, με θέμα «Χρειάζεται βελτίωση της νομοθεσίας για τους καταναλωτές;», η συζήτηση με τον αντιπρόεδρο κ. Frans Timmermans κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 18ης Μαρτίου 2017, η μελέτη «Εφαρμογή της βελτιωμένης νομοθεσίας — Αντίκτυπος της έκθεσης Stoiber», ή ακόμη η Ημέρα της κοινωνίας των πολιτών 2016 με θέμα «Ο διάλογος πολιτών: εργαλείο για τη βελτίωση της νομοθεσίας προς γενικό όφελος».

⁽⁸⁾ EE C 303 της 19.8.2016, σ. 45 (σημείο 2.2).

⁽⁹⁾ EE C 13 της 15.1.2016, σ. 192.

⁽¹⁰⁾ EE C 303 της 19.8.2016, σ. 45 (σημείο 2.12.1).

συνετέλεσε επίσης στην κατάρτιση πλήρους καταλόγου προτάσεων για τον τρόπο βελτίωσης των μηχανισμών διαβούλευσης της Επιτροπής με τα ενδιαφερόμενα μέρη, ο οποίος θα χρησιμεύσει κατά την υπό μελέτη αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών και της «εργαλειοθήκης» για τη βελτίωση της νομοθεσίας.

5.2. Σχετικά με τις βασικές θεματικές που συνδέονται με τη βελτίωση της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ (εφαρμοσιμότητα της νομοθεσίας, διαφάνεια και ευαισθητοποίηση του κοινού)

5.2.1. Εφαρμοσιμότητα

5.2.1.1. Η ΕΟΚΕ προσαρμόζει διαρκώς τις μεθόδους εργασίας της, προκειμένου να συμβάλλει στην αξιολόγηση της ποιότητας εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ. Εδώ και λιγότερο από δύο χρόνια, αποφάσισε να συμμετέχει ενεργά στην αξιολόγηση της νομοθετικής διαδικασίας διενεργώντας δικές της εκ των υστέρων αξιολογήσεις του κεκτημένου της Ένωσης.

5.2.1.2. Η ΕΟΚΕ ⁽¹¹⁾ πιστεύει ότι η εφαρμοσιμότητα του ενωσιακού δικαίου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ήδη από την αρχή της νομοθετικής διαδικασίας, κατά την εκπόνηση των μελετών αντικτύπου. Παρά την πρόοδο που έχει ήδη σημειωθεί, το ευρωπαϊκό περιβάλλον όσον αφορά την εκτίμηση αντικτύπου πρέπει να εξελιχθεί περαιτέρω. Η ΕΟΚΕ προτείνει διάφορες εναλλακτικές μεθόδους βελτίωσης για την ενίσχυση της ποιότητας της εκτίμησης αντικτύπου, μεταξύ των οποίων: μια διαφανή, προσιτή και πλουραλιστική συγγραφή υποχρεώσεων για τις μελέτες αντικτύπου· τη διεύρυνση του ευρωπαϊκού μητρώου εκτιμήσεων αντικτύπου· την ανάγκη μιας ποιοτικής προσέγγισης και μιας συγκλίνουσας μεθοδολογικής προσέγγισης μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ όσον αφορά τον μεθοδολογικό τύπο έρευνας για τις μελέτες αντικτύπου. Στο μέλλον, η ΕΟΚΕ θα πρέπει επίσης να αναλύει ορισμένες μελέτες αντικτύπου (όσες αφορούν θεματικές σχετικά με τις οποίες η θέση της είναι ισχυρή), να επανεξετάζει τις μεθοδολογικές πτυχές και να εκφράζει τη γνώμη της σχετικά με τον τυχόν συνυπολογισμό των οικονομικών, κοινωνικών, περιβαλλοντικών ή τοπικών διαστάσεων στο πλέον προχωρημένο στάδιο της νομοθετικής διαδικασίας. Το έργο αυτό θα διευκόλυνε επίσης την κατάρτιση ενδεχόμενων συμβουλευτικών γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ σχετικά με νομοθετικές προτάσεις για την προετοιμασία των οποίων χρησιμεύουν οι ίδιες αυτές εκτιμήσεις αντικτύπου.

5.2.1.3. Κατά την ΕΟΚΕ ⁽¹²⁾, στόχος της ευρωπαϊκής νομοθεσίας πρέπει πάντοτε να είναι η δημιουργία ενός νομικού πλαισίου που θα επιτρέπει στις επιχειρήσεις και στους πολίτες να ωφελούνται από τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς και να αποφεύγουν περιττά διοικητικά βάρη. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο έλεγχος της εφαρμογής στην πράξη είναι καθοριστικός. Εξάλλου, τοποθετείται υπέρ μιας νομοθεσίας που να προσαρμόζεται.

5.2.1.4. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία οφείλει να είναι αυστηρή ως προς τους στόχους της —που πρέπει πάντοτε να συνάδουν με τους στόχους που προβλέπονται στη Συνθήκη— και ευέλικτη ως προς τη μεταφορά της στο εθνικό δίκαιο του κάθε κράτους μέλους ⁽¹³⁾. Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της διασαφήνισης των αρχών της επικουρικότητας και της αναλογικότητας.

5.2.1.5. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι όχι μόνο το περιεχόμενο της νομοθεσίας αλλά και η ίδια η νομοθετική διαδικασία πρέπει να μπορεί να προσαρμόζεται για να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των επιχειρήσεων και των πολιτών ⁽¹⁴⁾. Συνιστά, επομένως τα εξής ⁽¹⁵⁾:

- α) αυστηρότερη εφαρμογή των αρχών της «βελτίωσης της νομοθεσίας»
- β) διαφάνεια σε όλα τα επίπεδα διαμόρφωσης του δικαίου·
- γ) ανάπτυξη ενός συστήματος πιο συστηματικής συνδρομής για τη μεταφορά των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο·
- δ) συνυπολογισμό του ρόλου και των ενισχυμένων εξουσιών που αναθέτουν οι Συνθήκες στα εθνικά κοινοβούλια·
- ε) πιο συχνή χρήση, εκ μέρους της Επιτροπής, των ερμηνευτικών της ανακοινώσεων·
- στ) μεγαλύτερες προσπάθειες σε θέματα απλούστευσης της νομοθεσίας και κωδικοποίησης.

5.2.1.6. Οι περισσότερες δυσκολίες στην εφαρμογή και εκτέλεση του δικαίου της ΕΕ οφείλονται στην κακή μεταφορά των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά συνήθως στις γνωμοδοτήσεις της τη χρήση κανονισμών μάλλον παρά οδηγιών ⁽¹⁶⁾.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 434 της 15.12.2017, σημείο 4.6.1.

⁽¹²⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 51 (σημείο 1.7).

⁽¹³⁾ Όπ.π. (σημείο 1.11).

⁽¹⁴⁾ Όπ.π. (σημείο 2.7).

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 248 της 25.8.2011, σ. 87 (σημείο 3.6).

⁽¹⁶⁾ ΕΕ C 204 της 9.8.2008, σ. 9 (σημείο 2.1).

5.2.1.7. Εξάλλου, στο πλαίσιο του προγράμματος REFIT, η Επιτροπή είχε αναγγείλει ότι θα διεξάγονταν διαβουλεύσεις σχετικά με τις αξιολογήσεις, τους ελέγχους καταλληλότητας και την προετοιμασία των κατ' εξουσιοδότηση πράξεων και των εκτελεστικών πράξεων. Επί του προκειμένου, η Επιτροπή θα έπρεπε επίσης να λαμβάνει περισσότερο υπόψη τις απόψεις της επιτροπής ρυθμιστικού ελέγχου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία είναι πλέον αρμόδια και για τις εκ των υστέρων αξιολογήσεις.

5.2.1.8. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η βελτίωση του τρόπου με τον οποίο η Επιτροπή πραγματοποιεί τη διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη έχει καίρια σημασία για την εκπόνηση νομοθεσίας που τα κράτη μέλη και τα ενδιαφερόμενα μέρη θα μπορούν εύκολα να εφαρμόζουν. Επ' αυτού, έχει ήδη διατυπώσει προτάσεις για τη διαρθρωτική βελτίωση της διαδικασίας διαβούλευσης και την εξασφάλιση της σχετικής συνέχειας ⁽¹⁷⁾.

5.2.1.9. Η ΕΟΚΕ είχε ήδη την ευκαιρία να εκφράσει τη λύπη της που τα μέτρα του προγράμματος «Βελτίωση του νομοθετικού έργου» δεν λαμβάνουν επαρκώς υπόψη τον ρόλο, τη λειτουργία και τον αντιπροσωπευτικό της χαρακτήρα, όπως ορίζονται στις Συνθήκες, με αποτέλεσμα να μένουν ανεκμετάλλευστοι οι δυνατότητες αξιοποίησης της εμπειρογνομosύνης και των ειδικών γνώσεων των μελών της και πραγματικής αναγνώρισης της αποστολής της. Δυστυχώς, το γεγονός ότι η ΕΟΚΕ συμμετέχει στην πλατφόρμα REFIT (τομέας μεταγενέστερων δράσεων) δεν αντανakλά επαρκώς την αποστολή και την ευθύνη της όσον αφορά την ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας και της αποτελεσματικότητας των θεσμικών οργάνων ⁽¹⁸⁾.

5.2.1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εφαρμογή του ενωσιακού κεκτημένου υπονομεύεται συχνά από την έλλειψη πολιτικής βούλησης από την πλευρά των εθνικών αρχών να συμμορφωθούν και να επιβάλουν τη συμμόρφωση με κανόνες που θεωρούνται ότι δεν «προσιδιάζουν» στην εθνική έννομη τάξη και τις εθνικές παραδόσεις, καθώς και από την έμμομη τάση να προστίθενται νέοι περιττοί ρυθμιστικοί μηχανισμοί στους νομικούς κανόνες της ΕΕ ή να επιλέγονται ορισμένα μόνον τμήματα αυτών των κανόνων και να παραμελούνται άλλα ⁽¹⁹⁾.

5.2.1.11. Τέλος, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το σύστημα *EU Pilot* (ένας άτυπος διάλογος μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών σχετικά με τη μη τήρηση του δικαίου της ΕΕ πριν από την κίνηση επίσημης διαδικασίας επί παραβάσει) συνιστά άλλο ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά η λειτουργία του μένει ακόμη να αποτιμηθεί. Εξάλλου, το σύστημα αυτό δεν πρέπει να υποκαταστήσει τις διαδικασίες επί παραβάσει.

5.2.2. Διαφάνεια

5.2.2.1. Η ΕΟΚΕ ⁽²⁰⁾ είναι πεπεισμένη ότι κάθε νομοθεσία πρέπει να απορρέει από δημόσιες πολιτικές διαβουλεύσεις. Εκτιμά ότι θα ήταν σκόπιμο να αναθεωρηθεί η ευρωπαϊκή νομοθετική διαδικασία εντός των πλαισίων της Συνθήκης της Λισαβόνας και, εν ανάγκη, στα πλαίσια μιας νέας Συνθήκης, ώστε οι ευρωπαϊκές πολιτικές να αποφέρουν καλύτερα αποτελέσματα. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει την ποιότητα, τη δημοκρατική νομιμότητα, τη διαφάνεια και την έλλειψη διακρίσεων της νομοθεσίας.

5.2.2.2. Η συνεδριάσεις των διαφόρων συνθέσεων του Συμβουλίου στις οποίες οι αποφάσεις λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία θα έπρεπε να είναι δημόσιες, για λόγους διαφάνειας και δημοκρατίας. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η ταχεία νομοθετική διαδικασία στα πλαίσια του τριμερούς διαλόγου θα πρέπει να εφαρμόζεται αποκλειστικά σε επείγουσες περιπτώσεις, όπως προκύπτει εξάλλου από τις διατάξεις της Συνθήκης ⁽²¹⁾.

5.2.2.3. Σε αντίθεση με τις επιτροπές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, οι συνεδριάσεις του τριμερούς διαλόγου δεν είναι ούτε διαφανείς ούτε προσβάσιμες. Ο περιορισμός της νομοθετικής διαδικασίας σε μία μόνο ανάγνωση ισοδυναμεί με περιορισμό της συμμετοχής της κοινωνίας των πολιτών ⁽²²⁾.

5.2.2.4. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά και τα όργανα όπως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕτΠ) και η ΕΟΚΕ, θα πρέπει να ενταχθούν καλύτερα στον κύκλο διεργασιών του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου ⁽²³⁾.

5.2.2.5. Όσον αφορά τις κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εισάγει μεγαλύτερη διαφάνεια στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων της (βλέπε άρθρο 290 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης — ΣΛΕΕ), όπως έχει επανειλημμένως τονίσει η ΕΟΚΕ ⁽²⁴⁾.

5.2.2.6. Επιπλέον, η πληθώρα διαφορετικών ονομασιών των θεματολογίων και προγραμμάτων («βελτίωση του νομοθετικού έργου», «έξυπνη νομοθεσία», «σκέψου πρώτα σε μικρή κλίμακα» κ.λπ.) έχει δημιουργήσει μια ορισμένη σύγχυση. Η ιεράρχηση των εν λόγω προγραμμάτων και έργων, αλλά και οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ τους, πρέπει να αποσαφηνιστούν ώστε να είναι κατανοητό για το κοινό σε ποιόν απευθύνονται ⁽²⁵⁾.

⁽¹⁷⁾ ΕΕ C 383 της 17.11.2015, σ. 57.

⁽¹⁸⁾ ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 192 (σημείο 2.6).

⁽¹⁹⁾ ΕΕ C 18 της 19.1.2011, σ. 100 (σημείο 3.5).

⁽²⁰⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 51 (σημεία 1.9 και 2.6).

⁽²¹⁾ Όπ.π. (σημείο 3.11).

⁽²²⁾ Όπ.π. (σημείο 3.15).

⁽²³⁾ Όπ.π. (σημείο 3.16).

⁽²⁴⁾ Όπ.π. (σημείο 3.17).

⁽²⁵⁾ ΕΕ C 230 της 14.7.2015, σ. 66 (σημείο 5.2).

5.2.2.7. Εξάλλου, για λόγους διαφάνειας και δημοκρατικής νομιμότητας, η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει⁽²⁶⁾ οι διαβουλεύσεις της Επιτροπής να μην αποβαίνουν εις βάρος του διαρθρωμένου διαλόγου των πολιτών (άρθρο 11 παράγραφος 2 της ΣΕΕ) ή των διαβουλεύσεων που πραγματοποιούνται σε συγκεκριμένα πλαίσια, όπως η διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου (άρθρο 154 της ΣΛΕΕ) ή η διαβούλευση με τα συμβουλευτικά όργανα, όπως η ΕΟΚΕ (άρθρο 304 της ΣΛΕΕ).

5.2.3. Ευαισθητοποίηση του κοινού

5.2.3.1. Πρέπει να ενισχυθούν και να βελτιωθούν οι δράσεις επικοινωνίας που απευθύνονται στο κοινό. Η επικοινωνία προκαλεί το ενδιαφέρον, το οποίο με τη σειρά του οδηγεί στην κατανόηση. Το πρώτο στάδιο της υποτιθέμενης νέας αφήγησης για την Ευρώπη θα έπρεπε να είναι μια στρατηγική επικοινωνίας και απλούστευσης, που θα διεξάγουν από κοινού η Επιτροπή με τα κράτη μέλη. Επί του προκειμένου, ίσως αξίζει να επαναληφθεί αυτό που είχε τονίσει η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για την «Πράξη για την ενιαία αγορά», ότι δηλαδή τα πολιτικά κόμματα, τα μέσα ενημέρωσης, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και γενικά όλοι οι ενδιαφερόμενοι φέρουν ιστορική ευθύνη όσον αφορά τη δυνατότητα της ΕΕ να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις προκλήσεις της παγκόσμιας αγοράς με βάση τις αξίες που έχουν χαρακτηρίσει μέχρι τώρα τις κοινωνικές οικονομίες της αγοράς⁽²⁷⁾.

5.2.3.2. Τα δίκτυα υποστήριξης που έχει οργανώσει η Επιτροπή δεν είναι ακόμη αρκετά γνωστά. Αυτό ισχύει όλως ιδιαιτέρως για το δίκτυο SOLVIT, που στόχο έχει να συντρέχει τους πολίτες ή τις επιχειρήσεις της ΕΕ όταν τα δικαιώματά τους παραβιάζονται από τις δημόσιες υπηρεσίες άλλου κράτους μέλους. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής για την καλύτερη προώθηση του δικτύου αυτού.

5.2.3.3. Μία λύση⁽²⁸⁾ θα μπορούσε να είναι να ενημερώνει περισσότερο η Επιτροπή το κοινό σχετικά με τις παραβάσεις, δεδομένου ότι, σε τελική ανάλυση, οι κυβερνήσεις των κρατών μελών είναι εκείνες που δεν μεταφέρουν ή μεταφέρουν εσφαλμένα ή καθυστερημένα το ενωσιακό δίκαιο στην εθνική νομοθεσία. Αυτές οι ίδιες κυβερνήσεις είναι εκείνες που ενέκριναν τους εν λόγω κανόνες στο Συμβούλιο. Αυτές είναι που φέρουν την ευθύνη για τη γενικά ανεπαρκή εφαρμογή του ευρωπαϊκού δικαίου, που διαπιστώνεται κάθε χρόνο στις εκθέσεις για την εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας. Επιπροσθέτως, η Επιτροπή πρέπει να εξετάσει συστηματικά ποιες δράσεις είναι απολύτως απαραίτητες για μια εκ βάθρων μεταβολή της σημερινής κατάστασης και να λάβει υπόψη προηγούμενες σχετικές προτάσεις της ΕΟΚΕ⁽²⁹⁾.

5.3. **Σχετικά με τις βασικές ευθύνες της Επιτροπής σε θέματα βελτίωσης της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ** (παρακολούθηση της εφαρμογής του δικαίου της ΕΕ⁽³⁰⁾ και τήρησή του από τα κράτη μέλη)

5.3.1. Το ζήτημα του ελέγχου της εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου απασχολεί βεβαίως την ΕΟΚΕ, η οποία του έχει αφιερώσει ειδικές γνωμοδοτήσεις⁽³¹⁾. Εξάλλου, το ζήτημα αυτό έχει θιγεί και σε γνωμοδοτήσεις για άλλα θέματα («Εξυπνη νομοθεσία», «Βελτίωση της νομοθεσίας», «REFIT» κ.λπ.), καθώς και σε ακροάσεις και σεμινάρια που αφορούσαν το θέμα αυτό (ειδικότερα κατά τις εργασίες του παρατηρητηρίου της ενιαίας αγοράς).

5.3.2. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ έχει καλέσει επανειλημμένα την Επιτροπή να της υποβάλλει την ετήσια έκθεσή της για γνωμοδότηση, προκειμένου να συνυπολογίζει τις απόψεις της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ και να υποστηρίζει, έτσι, την εφαρμογή του δικαίου στην ΕΕ⁽³²⁾.

5.3.3. Πράγματι, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι μπορεί να αναλάβει χρήσιμο ρόλο ως διαμεσολαβητής μεταξύ νομοθετών και χρηστών της νομοθεσίας της ΕΕ. Για παράδειγμα, μπορεί να προσφέρει ειδική συμβολή στην έκθεση πρωτοβουλίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την ετήσια έκθεση για την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ από τα κράτη μέλη, εντοπίζοντας τις προσθήκες που επιφέρουν τα κράτη μέλη κατά τη μεταφορά⁽³³⁾.

5.3.4. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ⁽³⁴⁾ έχει προτείνει μέτρα για τη βελτίωση της μεταφοράς των οδηγιών, και συγκεκριμένα:

- να προλαμβάνεται η επιλογή του κανονιστικού μέσου για τη μεταφορά,
- να επιταχυνθεί η διαδικασία μεταφοράς ήδη από τη δημοσίευση της οδηγίας στην Επίσημη Εφημερίδα, με την ανάθεση του εσωτερικού συντονισμού σε ένα εσωτερικό σημείο επαφής που θα διαθέτει μια βάση δεδομένων ειδικά σχεδιασμένη προς τον σκοπό αυτό,
- να προκρίνεται η μεταφορά διά της αντιγραφής όταν πρόκειται για διατάξεις ακριβείς και μη επιδεχόμενες αιρέσεων ή για ορισμούς,

⁽²⁶⁾ EE C 383 της 17.11.2015, σ. 57, (σημείο 2.1.2).

⁽²⁷⁾ EE C 132 της 3.5.2011, σ. 47 (σημείο 1.7).

⁽²⁸⁾ EE C 13 της 15.1.2016, σ. 192 (σημείο 4.4.9).

⁽²⁹⁾ EE C 230 της 14.7.2015, σ. 66.

⁽³⁰⁾ COM(2016) 463 final.

⁽³¹⁾ EE C 204 της 9.8.2008, σ. 9 και EE C 347 της 18.12.2010, σ. 62.

⁽³²⁾ EE C 347 της 18.12.2010, σ. 62 (σημείο 1.10).

⁽³³⁾ EE C 303 της 19.8.2016, σ. 45 (σημείο 3.2.4).

⁽³⁴⁾ EE C 204 της 9.8.2008, σ. 9 (σημείο 5).

- να γίνεται δεκτή η μεταφορά διά της συγκεκριμένης και επακριβούς παραπομπής στις δεσμευτικές/μη επιδεχόμενες αιρέσεων διατάξεις της οδηγίας, όπως οι κατάλογοι και πίνακες προϊόντων, ουσιών ή αντικειμένων τα οποία αφορά η οδηγία, ή τα υποδείγματα εντύπων και πιστοποιητικών που περιλαμβάνονται σε παραρτήματα,
- να προσαρμοστούν οι εθνικές διαδικασίες μεταφοράς σε συνάρτηση με την εμβέλεια της οδηγίας, με προσφυγή σε επισπευσμένες διαδικασίες, χωρίς ωστόσο να παραμελούνται οι υποχρεωτικές εσωτερικές διαβουλεύσεις που συνδέονται με την υιοθέτηση κανονιστικών πράξεων.

5.3.5. Ομοίως, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η σωστή παρακολούθηση των ενωσιακών θεμάτων στα κράτη μέλη θα βοηθούσε ιδιαίτερα την Επιτροπή και θα βελτίωνε την ποιότητα του έργου της ⁽³⁵⁾.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽³⁵⁾ ΕΕ C 325 της 30.12.2006, σ. 3 (σημείο 6.1.13).

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

529Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ ΕΟΚΕ ΣΤΙΣ 18 ΚΑΙ 19 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2017

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Δέσμη μέτρων συμμόρφωσης

α) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Σχέδιο δράσης για την ενίσχυση του δικτύου SOLVIT: απτά οφέλη για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις από την ενιαία αγορά

[COM(2017) 255 final — SWD(2017) 210 final]

β) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία ενιαίας ψηφιακής πύλης με σκοπό την παροχή πληροφοριών, διαδικασιών και υπηρεσιών υποστήριξης και επίλυσης προβλημάτων, και για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1024/2012

[COM(2017) 256 final — 2017/0086 (COD)]

γ) Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό των όρων και της διαδικασίας μέσω της οποίας η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων να παράσχουν πληροφορίες σε σχέση με την εσωτερική αγορά και άλλους συναφείς τομείς

[COM(2017) 257 final — 2017/0087 (COD)]

(2018/C 081/12)

Εισηγητής: ο κ. **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Αίτηση γνωμοδότησης

α) Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.7.2017

β) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 12.6.2017

Συμβούλιο, 14.6.2017

γ) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 31.5.2017

Συμβούλιο, 10.10.2017

Νομική βάση

α) Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

β) Άρθρο 21 παράγραφος 2, άρθρο 48 και άρθρο 114 παράγραφος 1 της ΣΛΕΕ

γ) Άρθρο 43 παράγραφος 2, άρθρα 91, 100, 114, 192 και άρθρο 194 παράγραφος 2 της ΣΛΕΕ

Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα

Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση

Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα

4.10.2017

Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	184/0/5
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τα σχέδια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημιουργία μιας νοοτροπίας συμμόρφωσης με τη νομοθεσία και έξυπνης υλοποίησης της ενιαίας αγοράς, καθόσον τούτη προσφέρει πολλές δυνατότητες στα άτομα που επιθυμούν να ζήσουν και να δουλέψουν σε άλλο κράτος μέλος και στις επιχειρήσεις που επιθυμούν να διευρύνουν τις αγορές τους.

1.2. Η ΕΟΚΕ στηρίζει το σχέδιο δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των δικτύων SOLVIT. Επίσης, συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με όλες τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, να διαδώσει την ύπαρξη αυτού του σχεδίου, ώστε να επωφεληθούν περισσότεροι από την προσφορά των υπηρεσιών των SOLVIT. Οι επιχειρήσεις πρέπει να χρησιμοποιούν περισσότερο τα δίκτυα αυτά στο πνεύμα των οικονομικών ελευθεριών της ενιαίας αγοράς και γι' αυτό είναι σημαντικό να ενισχυθεί το μέσο αυτό.

1.3. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρωτοβουλία που περιλαμβάνεται στην πρόταση κανονισμού σχετικά με την «ενιαία ψηφιακή πύλη» διότι παρέχει στους πολίτες και τις επιχειρήσεις εύκολη πρόσβαση σε εμπεριστατωμένη ενημέρωση. Θεωρεί θετικό το γεγονός ότι η εν λόγω πύλη παρέχει πρόσβαση στις πληροφορίες, τις διαδικασίες και τις υπηρεσίες υποστήριξης και επίλυσης προβλημάτων με αποτελεσματικό τρόπο, βάσει της εφαρμογής των αρχών «μόνον άπαξ» και «σφαιρική θεώρηση της διοίκησης».

1.4. Όσον αφορά την πρόταση κανονισμού για τον καθορισμό των όρων και της διαδικασίας για την αναζήτηση πληροφοριών, διαπιστώνονται παρεκκλίσεις στις διάφορες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, καθότι ορισμένες εξ αυτών διάκινται ευνοϊκά, ενώ άλλες –π.χ. όσες εκπροσωπούν επιχειρήσεις— εκφράζουν σοβαρές ενστάσεις. Σε περίπτωση έγκρισης της πρότασης κανονισμού ως έχει, η ΕΟΚΕ ζητά να χρησιμοποιηθεί το εν λόγω εργαλείο από την Επιτροπή με τη μεγαλύτερη δυνατή αναλογικότητα, για τις υποθέσεις με έντονη διασυννοριακή διάσταση, όταν αυτό είναι αναγκαίο, και με σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα των ενδιαφερομένων, ιδίως όσον αφορά την προστασία των πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα. Όσον αφορά τις πληροφορίες που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την άρση των φραγμών στην ενιαία αγορά, υπάρχουν ήδη εκτεταμένοι δίαυλοι πληροφόρησης, οι οποίοι μπορούν να διερευνηθούν καλύτερα και πιο συστηματικά με σκοπό τον εντοπισμό των εμποδίων που παρεμβάλλονται στην ενιαία αγορά, συμπεριλαμβανομένης της μη συμμόρφωσης με τη νομοθεσία της ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι θα γίνει μια υποχρεωτική αξιολόγηση της λειτουργίας του κανονισμού εντός πενταετίας.

1.5. Η ΕΟΚΕ προτρέπει τα κράτη μέλη της ΕΕ να σημειώσουν μεγαλύτερη πρόοδο σε θέματα ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, ειδικά όσον αφορά την αναγνώριση της ηλεκτρονικής ταυτότητας και των αλλοδαπών εγγράφων ταυτότητας, δεδομένου ότι η αξιολόγηση των παρεχόμενων υπηρεσιών δεν είναι η πλέον ενδεδειγμένη.

1.6. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να συμπεριλάβει την κοινωνία των πολιτών σε αυτή τη διαδικασία, αξιοποιώντας τις εργασίες και τα αποτελέσματα της δουλειάς της, ως ένα μέσο αξιολόγησης της κατάστασης της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ. Σε κάθε περίπτωση, οι οργανώσεις που απαρτίζουν την ΕΟΚΕ έχουν την πείρα, τα μέσα και την ικανότητα να συνεργάζονται όσον αφορά το SOLVIT με σκοπό την εντατικοποίηση των δραστηριοτήτων για την προβολή και την εποπτεία της ποιότητάς του στην πρόταση για τη δημιουργία ενιαίας ψηφιακής πύλης. Αυτό πρέπει να γίνει παράλληλα με τη συμβολή σε αξιολογήσεις, όπου αυτές κρίνονται σκόπιμες.

2. Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1. Στην κοινή δήλωσή τους σχετικά με τις νομοθετικές προτεραιότητες της ΕΕ για το 2017 στις 13 Δεκεμβρίου 2016, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επανέλαβαν τη δέσμευσή της για την προώθηση της ορθής εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας. Την ίδια ημέρα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την ανακοίνωσή της με τίτλο «Δίκαιο της ΕΕ: Καλύτερη εφαρμογή για καλύτερα αποτελέσματα», στην οποία περιγράφεται πώς η ίδια θα καταβάλει πιο σύντονες προσπάθειες για να εγγυηθεί την επωφελή για όλους εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ. Συγκεκριμένα, στο έγγραφό της με τίτλο «Στρατηγική για την ενιαία αγορά», τίθενται οι δέκα προτεραιότητες του οργάνου με σκοπό την εμπέδωση νοοτροπίας συμμόρφωσης με τους κανόνες της ενιαίας αγοράς, με ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση του SOLVIT.

2.2. Επί του παρόντος ⁽¹⁾ το SOLVIT υφίσταται ως ένα δίκτυο κέντρων τα οποία έχουν δημιουργηθεί από τα κράτη μέλη (+ EOX) εντός των κεντρικών εθνικών διοικήσεών τους, προκειμένου να προσφέρεται ένα ταχύ και άτυπο μέσο για την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ιδιώτες και οι επιχειρήσεις κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους στην εσωτερική αγορά.

2.2.1. Υπόθεση «SOLVIT» είναι κάθε διασυννοιακό πρόβλημα που προκύπτει λόγω πιθανής παράβασης, από μέρους μιας δημόσιας αρχής, του ενωσιακού δικαίου που διέπει την εσωτερική αγορά, εφόσον αυτό το πρόβλημα δεν αποτελεί αντικείμενο δικαστικής διαδικασίας σε εθνικό ή ενωσιακό επίπεδο.

2.2.2. Το δίκτυο SOLVIT αποτελεί μέρος των εθνικών διοικήσεων και οι ενέργειές του έχουν τελείως ανεπίσημο χαρακτήρα. Το δίκτυο SOLVIT δεν μπορεί να παρέμβει στις ακόλουθες υποθέσεις:

- προβλήματα μεταξύ επιχειρήσεων,
- δικαιώματα των καταναλωτών,
- υποχρεώσεις για αποζημίωση, αλλά ούτε σε
- δικαστικές προσφυγές.

2.3. Η επονομαζόμενη «δέσμη μέτρων συμμόρφωσης» της Επιτροπής αποτελείται από τα ακόλουθα έγγραφα:

2.4. Σχέδιο δράσης για την ενίσχυση του δικτύου SOLVIT ⁽²⁾.

2.4.1. Η Επιτροπή έχει αναλάβει τη δέσμευση, από κοινού με τα κράτη μέλη, να προχωρήσει στη λήψη νέων μέτρων για την **ενίσχυση του στρατηγικού ρόλου του δικτύου SOLVIT**, με στόχο να επιτευχθεί μια ενιαία αγορά που να λειτουργεί καλύτερα στην πράξη για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

2.4.2. Το δίκτυο SOLVIT συμπληρώνει τους στόχους του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και τις συναφείς πρωτοβουλίες, ανταποκρινόμενο στην προτεραιότητα που έχει θέσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης και των ευκαιριών στην ΕΕ.

2.4.3. Στόχος της ανακοίνωσης είναι η προώθηση του SOLVIT με τρεις τρόπους:

- i. περαιτέρω βελτίωση της ποιότητάς του·
- ii. αύξηση των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης· και
- iii. αναβάθμιση του ρόλου του όσον αφορά την επιβολή της νομοθεσίας της ΕΕ.

2.4.4. Γενικά, με την επιλογή πιο στρατηγικών δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης για το SOLVIT και την ανάπτυξη καλύτερα διαρθρωμένης συνεργασίας με τους ενδιαφεσους οργανισμούς και τα σχετικά δίκτυα, **θα αναβαθμιστεί ο ρόλος του SOLVIT όσον αφορά την προβολή και τις απτές αποδείξεις** για τον τρόπο που λειτουργεί η ενιαία αγορά στην πράξη: η «κρίσιμη μάζα» των υποθέσεων θα είναι μεγαλύτερη, με τη συμμετοχή περισσότερων επιχειρήσεων.

2.4.5. Στο πνεύμα του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, η **Επιτροπή θα διερευνήσει κατά πόσον είναι εφικτό να εφαρμοστεί η αρχή «μόνον άπαξ»**. Με τον τρόπο αυτό οι πολίτες και οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να υποβάλουν καταγγελία στην Επιτροπή για πρώτη φορά, αφού η υπόθεσή τους δεν επιλύθηκε, δεν θα χρειάζεται να υποβάλουν εκ νέου τα στοιχεία τα οποία υπάρχουν ήδη στη διάθεση του SOLVIT.

2.5. Πρόταση κανονισμού για τη δημιουργία ενιαίας ψηφιακής πύλης ⁽³⁾.

2.5.1. Η πρόταση κανονισμού καθορίζει τους κανόνες για τη δημιουργία και τη λειτουργία μιας ενιαίας ψηφιακής πύλης που θα παρέχει στους πολίτες και στις επιχειρήσεις εύκολη πρόσβαση σε υψηλής ποιότητας και εμπειροστατωμένη πληροφόρηση, σε αποτελεσματικές υπηρεσίες υποστήριξης και επίλυσης προβλημάτων καθώς και σε αποδοτικές διαδικασίες όσον αφορά την εθνική και ενωσιακή νομοθεσία που ισχύει για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις που ασκούν ή προτίθενται να ασκήσουν τα δικαιώματά τους που απορρέουν από το ενωσιακό δίκαιο στον τομέα της εσωτερικής αγοράς.

2.5.2. Επίσης, η πρόταση κανονισμού επιδιώκει να διευκολύνει τη χρήση διαδικασιών από χρήστες από άλλα κράτη μέλη, υποστηρίζει την εφαρμογή της αρχής «μόνον άπαξ» και θεσπίζει κανόνες για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα εμπόδια στην εσωτερική αγορά με βάση τις παρατηρήσεις των χρηστών, ενημερώσεις για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και τη συλλογή στατιστικών στοιχείων από τις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στην πύλη.

⁽¹⁾ Σύσταση της Επιτροπής της 17ης Σεπτεμβρίου 2013 (ΕΕ L 249 της 19.9.2013 σ. 10.).

⁽²⁾ COM(2017) 255 final.

⁽³⁾ COM(2017) 256 final.

2.5.3. Στα παραρτήματα της εν λόγω πρότασης περιλαμβάνεται κατάλογος με 13 βασικές διαδικασίες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις που μετακομίζουν σε άλλο κράτος μέλος καθώς και κατάλογος υπηρεσιών υποστήριξης και επίλυσης προβλημάτων· οι διαδικασίες θεσπίστηκαν με δεσμευτικές πράξεις της Ένωσης και είναι προσβάσιμες μέσω της πύλης.

2.5.4. Τομείς πληροφοριών που αφορούν τους πολίτες: ταξίδια στο εσωτερικό της Ένωσης· εργασία και συνταξιοδότηση στο εσωτερικό της Ένωσης· οχήματα στην Ένωση· διαμονή σε άλλο κράτος μέλος· εκπαίδευση και πρακτική άσκηση σε άλλο κράτος μέλος· υγειονομική περίθαλψη· δικαιώματα, υποχρεώσεις και κανόνες που αφορούν οικογένειες σε διασυνοριακή κατάσταση, και καταναλωτές σε διασυνοριακές καταστάσεις.

2.5.5. Τομείς πληροφοριών που αφορούν τις επιχειρήσεις: έναρξη, λειτουργία και παύση επιχειρηματικής δραστηριότητας· προσωπικό· φόροι, προϊόντα, υπηρεσίες· χρηματοδότηση επιχείρησης· δημόσιες συμβάσεις, και υγεία και ασφάλεια στην εργασία.

2.6. Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό των όρων και της διαδικασίας μέσω της οποίας η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων να παράσχουν πληροφορίες σε σχέση με την εσωτερική αγορά και άλλους συναφείς τομείς ⁽⁴⁾.

2.6.1. Στόχος του εν λόγω κανονισμού είναι να διευκολυνθεί η Επιτροπή στην παρακολούθηση και εφαρμογή των κανόνων της εσωτερικής αγοράς, δίνοντάς της τη δυνατότητα να συλλέγει εγκαίρως ολοκληρωμένες και αξιόπιστες ποσοτικές και ποιοτικές πληροφορίες από επιλεγμένους παράγοντες της αγοράς μέσω αυστηρά στοχοθετημένων αιτημάτων πληροφοριών.

2.6.2. Η πρόταση, η οποία εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής της τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, δεν συνεπάγεται καμία πρόσθετη διοικητική επιβάρυνση, καθώς προβλέπει μια έκτακτη και συμπληρωματική διαδικασία για την απόκτηση των απαραίτητων πληροφοριών στις περιπτώσεις στις οποίες θα μπορούσαν να υπάρχουν εμπόδια που δυσχεραίνουν τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Το εργαλείο πληροφόρησης που έχει δημιουργηθεί στο πλαίσιο της εν λόγω πρωτοβουλίας αποτελεί έγκαιρη λύση, όταν τα υπόλοιπα μέσα για την απόκτηση πληροφοριών έχουν αποτύχει.

2.6.3. Η πρόταση ορίζει τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται στις αιτήσεις για παροχή πληροφοριών, την απόφαση έγκρισής τους, τους τρόπους προστασίας των εμπιστευτικών πληροφοριών και του επαγγελματικού απορρήτου, καθώς και τη δυνατότητα επιβολής προστίμων σε περιπτώσεις εσκεμμένης μη απάντησης ή σοβαρής ολιγωρίας για εσφαλμένη, ατελή ή παραπλανητική παροχή πληροφοριών. Σε κάθε περίπτωση, ορίζονται οι αρμοδιότητες του Δικαστηρίου να διενεργεί δικαστικούς ελέγχους.

2.6.4. Σύμφωνα με την πρόταση, χάρη στη διαθεσιμότητα πληροφοριών σχετικά με δυσλειτουργίες στην εσωτερική αγορά, η Επιτροπή και οι εθνικές αρχές θα έχουν τη δυνατότητα να διασφαλίσουν καλύτερη εφαρμογή των κανόνων της ενιαίας αγοράς, καθώς και καλύτερο σχεδιασμό των πολιτικών της Ένωσης. Η Επιτροπή θεωρεί ότι έτσι θα ενισχυθεί τόσο η εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην ενιαία αγορά όσο και η εκπλήρωση του δυναμικού της.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη να συμπεριληφθούν στη «δέσμη μέτρων συμμόρφωσης» που υπέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορισμένα στοιχεία προκειμένου να ενισχυθεί η νομιμότητα της νομοθετικής πρότασης, να εξασφαλιστεί η ανταπόκριση στις προσδοκίες όλων των θεσμικών οργάνων και οργανισμών που συμμετέχουν στη μελλοντική εφαρμογή της και να επιτευχθεί αποτελεσματική εφαρμογή της σε όλα τα κράτη στα οποία απευθύνεται.

3.2. Ο κύριος στόχος της αναφερόμενης «δέσμης», που είναι η ενίσχυση του SOLVIT, καθορίστηκε κατ' απαίτηση τόσο των κρατών μελών, μέσω ρητών αιτημάτων που υπέβαλε το Συμβούλιο Ανταγωνισμού στην Επιτροπή, όσο και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, γεγονός που παρέχει σταθερή βάση δημοκρατικής νομιμότητας στην εν λόγω νομοθετική πρόταση.

3.2.1. Θα ήταν σκόπιμο να διευρυνθούν και να εξειδικευτούν το καθεστώς και τα καθήκοντα των αρμόδιων θεσμικών οργάνων και των οργανισμών για τη διασφάλιση της μελλοντικής εφαρμογής του υπό εξέταση κανονιστικού πλαισίου, και ιδίως του κανονισμού για τον καθορισμό των όρων και της διαδικασίας μέσω της οποίας η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων να παράσχουν πληροφορίες σε σχέση με την εσωτερική αγορά και άλλους συναφείς τομείς.

3.2.2. Υπό αυτή την έννοια, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επισημαίνει την ανάγκη επαναπροσανατολισμού της πρότασης της Επιτροπής, και τούτο διότι, αφενός, δεν συμπεριλαμβάνεται σε αυτή καμία αναφορά στον ρόλο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής στη φάση εφαρμογής του κανονισμού και, αφετέρου, φαίνεται ότι ο κύριος στόχος της είναι να ενισχυθεί κατεξοχήν ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο της διοικητικής φάσης πριν από την άσκηση προσφυγής για τη διαπίστωση παράβασης υποχρέωσης.

⁽⁴⁾ COM(2017) 257 final.

3.2.2.1. Πρώτον, με την εν λόγω πρόταση αποδυναμώνεται η νομιμότητα ως προς την επικουρικότητα της λειτουργίας της ΕΕ, καθώς η ΕΟΚΕ αποκλείεται από την εκτέλεση εργασιών για τις οποίες έχει λάβει ειδικές αρμοδιότητες δυνάμει των Συνθηκών και στις οποίες έχει αφιερώσει επιτυχώς σημαντικό μέρος της δραστηριότητάς της.

3.2.2.2. Η ΕΟΚΕ διαθέτει την πείρα, τα μέσα και την ικανότητα να συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ενημέρωση ως προς τη λειτουργία του SOLVIT. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποκλείεται από κάθε είδους συνεργασία όσον αφορά την εποπτεία και την αξιολόγηση της εφαρμογής των προτεινόμενων κανονισμών.

3.2.2.3. Αυτή η προσέγγιση της πρότασης για την «ψηφιακή πύλη» πρέπει να αλλάξει διότι, στην παρούσα έκδοσή της, δεν συνάδει με τη θεσμική διάσταση του άρθρου 11 παράγραφος 2 της ΣΕΕ, περιορίζει τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ως εκφραστή των συμφερόντων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και βάλλει κατά της ίδιας της αρχής της συμμετοχικής δημοκρατίας ως προς τη λειτουργική της διάσταση μειώνοντας την αποτελεσματικότητα της μελλοντικής εφαρμογής του κανονισμού.

3.2.2.4. Η «ενιαία ψηφιακή πύλη» πρέπει να συμβάλει στην ταχύτερη υλοποίηση μιας αποτελεσματικής, διαλειτουργικής και προσιτής σε όλους ηλεκτρονικής διακυβέρνησης. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την εφαρμογή της αρχής «μόνον άπαξ» και επαναλαμβάνει⁽⁵⁾ τη σκοπιμότητα της αρχής «σφαιρική θεώρηση της διοίκησης», αρχή η οποία συνίσταται στη συνεργασία των διαφόρων δημόσιων οργανισμών, πέρα από τα αντίστοιχα όρια των αρμοδιοτήτων τους, ώστε να υποβάλλεται στον αιτούντα ολοκληρωμένη πρόταση από έναν μόνο οργανισμό.

3.2.3. Δεύτερον, το σημείο III του σχεδίου δράσης που αφορά την ενίσχυση του SOLVIT περιέχει σημαντικά μέτρα για την αναβάθμιση της σημασίας του δικτύου ως μέσου εφαρμογής της ενωσιακής νομοθεσίας και εν είδει απάντησης στις επανειλημμένες εκκλήσεις του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

3.3. Επιπλέον, είναι αναγκαίο να διατυπωθούν ορισμένες παρατηρήσεις με σκοπό να εξασφαλιστεί η μέγιστη δυνατή αποτελεσματικότητα της εφαρμογής της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

3.3.1. Κατά πρώτον, όσον αφορά την πρόθεση προώθησης του SOLVIT, θα πρέπει να τεθούν δύο ζητήματα που δεν συμπεριλαμβάνονται στο σχέδιο δράσης της Επιτροπής.

3.3.2. Αφ' ενός, ενόψει της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ, η οποία προβλέπεται να πραγματοποιηθεί στα μέσα του 2019, η έννοια της «αγοράς» στην οποία αναφέρεται το σημείο II του εν λόγω σχεδίου θα συρρικνωθεί σημαντικά. Εάν δεν έχει συναφθεί εν τω μεταξύ συμφωνία για τη ρύθμιση της διμερούς σχέσης μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της ΕΕ, και το εν λόγω κράτος μέλος δεν ανήκει στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, η κυβέρνησή του θα αποδεσμευτεί αυτομάτως από οποιαδήποτε υποχρέωση εφαρμογής του σχεδίου, με όλες τις συνεπαγόμενες αρνητικές συνέπειες για τους υπηκόους του και τους υπηκόους των κρατών στα οποία εξακολουθεί να λειτουργεί το δίκτυο των κέντρων SOLVIT.

3.3.3. Αφ' ετέρου, δεδομένου ότι το δίκαιο της ΕΕ και, ειδικότερα, οι θεμελιώδεις οικονομικές ελευθερίες της διαθέτουν εξω-εδαφικό πεδίο εφαρμογής που ωφελεί και δεσμεύει τους υπηκόους τρίτων χωρών και τις διοικήσεις αυτών των χωρών, θα πρέπει να εξεταστεί στο μέλλον αν θα είναι δυνατή η δημιουργία κέντρων και η εφαρμογή του SOLVIT στην επικράτεια κρατών με τα οποία η ΕΕ έχει συνάψει διεθνείς συμφωνίες ειδικής σύνδεσης, όπως αυτές που προβλέπονται στα τρία πρώτα σημεία του άρθρου 218 παράγραφος 6 στοιχείο α) της ΣΛΕΕ. Αυτό συνεπάγεται ισχυρό και σαφές πλεονέκτημα για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις και τους υπηκόους των εν λόγω τρίτων χωρών, καθώς και καλύτερη εφαρμογή των κανόνων της εσωτερικής αγοράς.

3.4. Κατά δεύτερον, είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν κίνητρα για τις δημόσιες διοικήσεις των κρατών μελών που, λόγω του ψηφιακού χάσματος ή για άλλους λόγους, χρειάζονται περισσότερους πόρους από άλλες διοικήσεις για να εφαρμόσουν τον κανονισμό σχετικά με τη δημιουργία «ενιαίας ψηφιακής πύλης».

3.4.1. Η Επιτροπή θα μπορούσε να διερευνήσει τη δυνατότητα να προτείνει την έγκριση δράσης η οποία αποσκοπεί στην ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής. Η ενέργεια αυτή φαίνεται επίσης να αιτιολογείται από τα κίνητρα που δημιουργούνται στις ίδιες τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, εάν ληφθούν υπόψη τα στοιχεία που παρέχονται στο σημείο III του εν λόγω σχεδίου της Επιτροπής, από τα οποία προκύπτουν δυσανάλογες διαφορές στον αριθμό των φακέλων ανά κέντρο SOLVIT, διαφορές που δεν δικαιολογούνται αποκλειστικά και μόνο από τη διαφορετική δημογραφική και οικονομική βαρύτητα των συμμετεχόντων κρατών.

3.5. Τέλος, είναι αναγκαίο όλα τα κράτη στα οποία λειτουργεί το δίκτυο SOLVIT να δεσμευτούν ότι η επιλογή κατάλληλου και σταθερού προσωπικού που θα επιλαμβάνεται της διεκπεραίωσης των υποβαλλόμενων φακέλων στα κέντρα του δικτύου θα πραγματοποιηθεί το συντομότερο δυνατό και μέσω δημόσιων και διαφανών διαγωνισμών.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 99.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Σχετικά με το δίκτυο SOLVIT

4.1.1. Η ΕΟΚΕ στηρίζει συγκεκριμένες βελτιώσεις με σκοπό την τελειοποίηση της λειτουργίας του δικτύου SOLVIT. Το SOLVIT μπορεί να αποτελέσει χρήσιμο μέσο, μιας και προσφέρει μια πλατφόρμα στους πολίτες και τις επιχειρήσεις για την επίλυση ζητημάτων ευρέος φάσματος που σχετίζονται με την εσωτερική αγορά. Η Επιτροπή οφείλει να προβάλλει ευρύτερα και εντονότερα το SOLVIT.

4.1.2. Η καλύτερη εφαρμογή του νόμου είναι επωφελής τόσο για τους πολίτες όσο και για τις επιχειρήσεις. Οι αριθμοί καταδεικνύουν ότι, με το πέρασμα των χρόνων, έχει αυξηθεί το ποσοστό υποθέσεων —ιδίως όσον αφορά την κοινωνική ασφάλιση— που υποβάλλονται στο SOLVIT και αφορούν πολίτες σε σύγκριση με τις υποθέσεις που αφορούν επιχειρήσεις. Από την άλλη, το ποσοστό επίλυσης υποθέσεων που αφορούν επιχειρήσεις (80 %), ήταν χαμηλότερο από τον μέσο όρο του δικτύου (89 %). Η Επιτροπή πρέπει να εγκρίνει τα ενδεδειγμένα μέτρα ώστε όλοι οι χρήστες να μπορούν να επωφελούνται από τις δυνατότητες του δικτύου. Είναι σημαντικό να ενισχυθεί το μέσο αυτό και η ΕΟΚΕ ελπίζει να γίνουν πραγματικότητα οι προσδοκίες του χάρτη πορείας για την ενίσχυση του δικτύου SOLVIT, ιδίως όσον αφορά αφενός μεν την καθιέρωση διαδικασίας προσφυγής για τις επιχειρήσεις σε θέματα αμοιβαίας αναγνώρισης των αγαθών, αφετέρου δε την πιο άμεση και αποτελεσματική νομική υποστήριξη του δικτύου μέσω ενός βελτιωμένου μηχανισμού παροχής άτυπων νομικών συμβουλών και μέσω διαδραστικού χαρακτήρα, με τη δυνατότητα διευθέτησης των διαφορετικών απόψεων.

4.2. Σχετικά με την πρόταση κανονισμού για την «ενιαία ψηφιακή πύλη»

4.2.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρωτοβουλία για μια «ενιαία ψηφιακή πύλη» που περιλαμβάνεται στην πρόταση κανονισμού. Η πύλη θα πρέπει να προσφέρει στους πολίτες και τις επιχειρήσεις όλες τις πληροφορίες και την υποστήριξη που είναι αναγκαίες για τη δραστηριοποίησή τους σε όλη την εσωτερική αγορά. Αυτό το εργαλείο, με τον σωστό σχεδιασμό, μπορεί να βοηθήσει τόσο τους πολίτες που ζουν και εργάζονται σε άλλο κράτος της ΕΕ όσο και τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να αξιοποιήσουν κάποια από τις οικονομικές ελευθερίες σε άλλο κράτος μέλος, ιδίως τις ΜΜΕ και τις νέες επιχειρήσεις.

4.2.2. Συχνά, οι πολίτες και οι επιχειρήσεις δεν συνειδητοποιούν πλήρως τα δικαιώματα και τις ευκαιρίες που τους προσφέρει η ενιαία αγορά. Η «ενιαία ψηφιακή πύλη» οφείλει να βελτιώσει και να διαισυνδέσει τα υφιστάμενα εργαλεία, και να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να συμπληρώσουν τις διοικητικές διαδικασίες και διατυπώσεις που γίνονται συνήθως ηλεκτρονικά. Η πύλη θα πρέπει να καθιστά την ενιαία αγορά πιο διαφανή, και παράλληλα πιο ασφαλή και προβλέψιμη.

4.2.3. Είναι ζήτημα ζωτικής σημασίας στην ενιαία ψηφιακή πύλη να παρέχονται όλες οι πληροφορίες και η συνδρομή που είναι απαραίτητη προκειμένου οι επιχειρήσεις να δραστηριοποιούνται και πέραν των συνόρων με μεγαλύτερη ευκολία. Αυτό συμπεριλαμβάνει την παροχή επίκαιρης και υψηλής ποιότητας πληροφόρησης για την αγορά, την επίλυση προβλημάτων και τους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών, καθώς και ηλεκτρονικές διαδικασίες για όσες εταιρείες επιθυμούν να αναπτύξουν δραστηριότητες και πέραν των εθνικών συνόρων.

4.3. Σχετικά με την πρόταση κανονισμού για το ενιαίο εργαλείο πληροφόρησης για την αγορά

4.3.1. Υπάρχουν διαφορετικές απόψεις στις διάφορες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που απαρτίζουν την ΕΟΚΕ —και δη στις οργανώσεις που εκπροσωπούν επιχειρήσεις— όσον αφορά την πρόταση κανονισμού για τον καθορισμό των όρων και της διαδικασίας μέσω της οποίας η Επιτροπή μπορεί να ζητήσει από επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων να παράσχουν πληροφορίες σε σχέση με την εσωτερική αγορά.

4.3.2. Οι οργανώσεις που εκπροσωπούν τις επιχειρήσεις αμφισβητούν την πρόταση, εκτιμώντας ότι απευθύνεται μεν εν πολλοίς στις επιχειρήσεις, αλλά τα κράτη μέλη είναι αυτά που ευθύνονται για τη συνέχιση των φραγμών στην ενιαία αγορά. Επομένως χρειάζονται τα εξής:

α) Απαραίτητη προϋπόθεση για την πιο αποτελεσματική λειτουργία της ενιαίας αγοράς είναι η καλύτερη εφαρμογή των συμφωνημένων κανόνων. Αυτό ξεκινά με την καθοδήγηση και την αρωγή των κρατών μελών κατά τη μεταφορά στο εθνικό δίκαιο και την εφαρμογή των κανόνων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να διαδραματίζει μεγαλύτερο ρόλο στη διαδικασία εκτέλεσης, μεριμνώντας έτσι ώστε όλοι οι οικονομικοί φορείς να τηρούν τους κανόνες, και δεν θα πρέπει να διστάζει να δρομολογεί πιλοτικά έργα ή να κινεί διαδικασίες επί παραβάσει σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης.

β) Όσον αφορά τις πληροφορίες που διαθέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την άρση των φραγμών στην ενιαία αγορά, υπάρχουν ήδη εκτεταμένοι δίαυλοι πληροφόρησης όπως το Δίκτυο της Ευρώπης των Επιχειρήσεων, η πλατφόρμα HEA, το TRIS, το σύστημα πληροφόρησης για την εσωτερική αγορά (IMI) και η πλατφόρμα REFIT. Οι εν λόγω δίαυλοι θα μπορούσαν να διερευνηθούν με καλύτερο και συστηματικότερο τρόπο με σκοπό να εντοπιστούν τα εμπόδια στην ενιαία αγορά, και, ιδιαίτερα, η μη συμμόρφωση με τη νομοθεσία της ΕΕ.

γ) Οι επιχειρήσεις διακατέχονται από ανησυχία και φόβο εξαιτίας της αύξησης των διοικητικών διατυπώσεων που συνεπάγεται η νέα υποχρέωση παροχής εμπιστευτικών εμπορικών πληροφοριών και ευαίσθητων δεδομένων των εταιρειών (τιμολογιακή πολιτική, επιχειρηματική στρατηγική) με κίνδυνο επιβολής προστίμων και κυρώσεων.

4.3.3. Από την πλευρά τους, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών κρίνουν θετικά την πρόταση κανονισμού, λαμβάνοντας υπόψη τη σημασία:

α) της κατάλληλης πρόσβασης σε αξιόπιστα δεδομένα επειδή, εκτός της αύξησης της διαφάνειας, αυτή θα βελτιώσει τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς μιας και θα διατίθενται οι κατάλληλες, χρήσιμες, συναφείς και ιδιαίτερες σημαντικές πληροφορίες για την έγκριση ορισμένων μέτρων εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

β) της απόκτησης της κατάλληλης ποσοτικής και ποιοτικής, πλήρους και αξιόπιστης ενημέρωσης, προερχόμενης από επιλεγμένους φορείς της αγοράς μέσω σαφώς καθορισμένων αιτήσεων ενημέρωσης και

γ) της υποστήριξης του έργου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη μέριμνα για τον σεβασμό των δικαιωμάτων των πολιτών και των επιχειρήσεων στην ενιαία αγορά, καθώς και για την ενίσχυση της συνεργασίας με τα κράτη μέλη.

4.3.4. Συνεπώς, σε περίπτωση έγκρισης της πρότασης κανονισμού ως έχει, η ΕΟΚΕ ζητά να χρησιμοποιηθεί το εν λόγω εργαλείο από την Επιτροπή με τη μεγαλύτερη δυνατή αναλογικότητα, για τις υποθέσεις με έντονη διασυνοριακή διάσταση, όταν αυτό είναι αναγκαίο, και με σεβασμό στα θεμελιώδη δικαιώματα των ενδιαφερομένων, ιδίως όσον αφορά την προστασία των πληροφοριών εμπιστευτικού χαρακτήρα.

4.3.4.1. Επιπλέον, η προτεινόμενη αξιολόγηση που αναφέρεται στο εισαγωγικό κείμενο της πρότασης πρέπει να μεταφερθεί στο νομοθετικό της κείμενο έτσι ώστε να καταστεί δεσμευτικός κανόνας. Η αξιολόγηση αυτή πρέπει να διενεργηθεί εντός πενταετίας από την ημερομηνία έκδοσης του κανονισμού, προκειμένου να μελετηθεί η λειτουργία των εν λόγω εποπτικών δραστηριοτήτων.

5. Ο ρόλος της ΕΟΚΕ στη διαδικασία

5.1. Η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς της ΕΕ και η σωστή εφαρμογή των κανόνων της αποτελούν μία από τις βασικές προτεραιότητες της ΕΟΚΕ.

5.2. Συχνά, οι πολίτες και οι επιχειρήσεις δεν συνειδητοποιούν πλήρως τα δικαιώματα και τις ευκαιρίες που τους προσφέρει η ενιαία αγορά. Η «ενιαία ψηφιακή πύλη» οφείλει να βελτιώσει και να διασυνδέσει τα υφιστάμενα εργαλεία, και να βοηθήσει τις επιχειρήσεις να συμπληρώσουν τις διοικητικές διαδικασίες και διατυπώσεις που συνήθως γίνονται διαδικτυακά. Αυτή η πύλη θα πρέπει να συμβάλλει στη διαφάνεια και, παράλληλα, στην ασφάλεια και την προβλεψιμότητα της εσωτερικής αγοράς.

5.3. Η ΕΟΚΕ είναι διατεθειμένη να συμβάλει σε αυτή την πρωτοβουλία, ως εκπρόσωπος των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών. Για τον σκοπό αυτόν, προσφέρεται να βοηθήσει στην εποπτεία και την αξιολόγηση του κανονισμού για την «ενιαία ψηφιακή πύλη».

5.4. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεργαστεί στενά μαζί της, αξιοποιώντας τις γνώσεις και τις εμπειρίες των μελών της, που προέρχονται από τα 28 κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την παρακολούθηση και τη δήλωση των εκπομπών CO₂ και της κατανάλωσης καυσίμου από τα νέα βαρέα οχήματα»

[COM(2017) 279 final — 2017/0111 (COD)]

(2018/C 081/13)

Εισηγητής: ο κ. **Dirk BERGRATH**

Συνεισηγητής: ο κ. **Mihai MANOLIU**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 15.6.2017 Συμβούλιο, 22.6.2017
Νομική βάση	Άρθρο 192 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	4.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	188/0/3
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η δημιουργία θέσεων εργασίας, καθώς και οι επενδύσεις που αποσκοπούν στην επανεκβιομηχάνιση της Ευρώπης, την οικονομική ανάπτυξη, τη μετάβαση σε καθαρές πηγές ενέργειας, τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα, τις τεχνολογίες αιχμής, την περιβαλλοντική προστασία και τη δημόσια υγεία θα πρέπει να αποτελούν βασικούς στόχους της πολιτικής της ΕΕ.

1.2. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι μεταφορείς έχουν χάσει ευκαιρίες για τη μείωση του κόστους καυσίμων, το οποίο αντιπροσωπεύει το ένα τέταρτο του συνόλου των λειτουργικών εξόδων τους. Η οικονομία καυσίμων αποτελεί θεμελιώδες κριτήριο για τις αποφάσεις αγοράς, ενώ η μείωση της κατανάλωσης καυσίμων θα συμβάλει στη μείωση του κόστους εισαγωγής καυσίμων. Η ΕΕ χρειάζεται πιστοποίηση, αξιολόγηση της κατανάλωσης καυσίμων και πρότυπα εκπομπών και κατανάλωσης, θα πρέπει δε ταυτόχρονα να προωθείται η καινοτομία. Οι πολιτικές και τα σχέδια για τα ηλεκτρικά οχήματα έχουν δημιουργήσει έντονο ανταγωνισμό των κατασκευαστών οχημάτων. Ο τομέας των μεταφορών πρέπει να συμβάλει στη μείωση των εκπομπών, μαζί με τους κλάδους των οικοδομών, της γεωργίας και των αποβλήτων.

1.3. Η δράση της ΕΕ δικαιολογείται δεδομένων των διασυνორιακών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και δεδομένης της ανάγκης να διασφαλιστούν οι ενιαίες αγορές καυσίμων, οχημάτων και μεταφορικών υπηρεσιών. Ο κατακερματισμός της αγοράς μεταφορών και ο περιορισμός της διαφάνειας της αγοράς, οι διαφορές στη νομοθεσία και οι αποκλίνουσες πολιτικές πρακτικές για την παρακολούθηση, καθώς και η έλλειψη κοινής βάσης δεδομένων με στοιχεία παρακολούθησης, έχουν σημαντικές κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις.

1.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρόταση κανονισμού καθιστά ευκολότερη την παρακολούθηση και διαβίβαση των μετρήσεων CO₂ για τα βαρέα οχήματα που ταξινομούνται στην ΕΕ και παρέχει στους πελάτες -ΜΜΕ στην πλειοψηφία τους- σαφείς πληροφορίες σχετικά με την κατανάλωση.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την επιλογή στην πρόταση κανονισμού της τρίτης εναλλακτικής δυνατότητας συνδυασμού δήλωσης, δεδομένου ότι διασφαλίζει ψηφιακή ροή πληροφοριών, συνεπάγεται συλλογή δεδομένων τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ και οδηγεί σε χαμηλό διοικητικό κόστος.

1.6. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τα τελευταία χρόνια, σημαντικές αγορές όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Ιαπωνία και η Κίνα έχουν εφαρμόσει μέτρα πιστοποίησης και οικονομίας καυσίμου με τη μορφή προτύπων κατανάλωσης καυσίμου ή/και εκπομπών, προκειμένου να τονωθεί η καινοτομία και να βελτιωθεί ταχύτερα η απόδοση των οχημάτων. Επομένως, η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊών κατασκευαστών βαρέων οχημάτων εξαρτάται από την τήρηση των εν λόγω προτύπων.

1.7. Μολονότι είναι αλήθεια ότι η αγορά ασκεί κατ' ουσίαν πίεση στους κατασκευαστές να συνεχίσουν να μειώνουν την κατανάλωση καυσίμων για τα φορτηγά στην ΕΕ, οι μεταφορικές εταιρείες όπου κυριαρχούν οι ΜΜΕ συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη χρηματοδότηση του υψηλότερου κόστους αγοράς περισσότερο αποδοτικών ως προς τα καύσιμα βαρέων οχημάτων.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά, κατά τον καθορισμό ενδεχόμενων ορίων CO₂ για τα βαρέα οχήματα, η Επιτροπή να επιδιώκει την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των στόχων που μπορούν να επιτευχθούν βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα και του μακροπρόθεσμου στόχου οδικών μεταφορών με μηδενικές εκπομπές. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να προωθηθεί η καινοτομία στην υπάρχουσα τεχνολογία, χωρίς να περιορίζονται οι επενδύσεις σε οχήματα με μηδενικές εκπομπές.

1.9. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι για τα βαρέα επαγγελματικά οχήματα θα μπορούσαν επίσης να ισχύουν οι συστάσεις που διατύπωσε στη γνωμοδότησή της σχετικά με την τελική έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου CARS 21, ιδίως σε ό,τι αφορά το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής.

1.10. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον ρόλο των δημόσιων επενδύσεων και των κανονιστικών ρυθμίσεων για τη μείωση των εκπομπών οδικών μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων όσων παράγονται από βαρέα φορτηγά οχήματα.

1.11. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τυχόν ρυθμιστική δράση πρέπει να συμβαδίζει με τη λήψη περισσότερων μέτρων πολιτικής για τη μείωση της ζήτησης οδικών μεταφορών -συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών βαρέων φορτίων- με τη μετάβαση σε άλλους τρόπους μεταφοράς (σιδηροδρομικές, εσωτερικές πλωτές μεταφορές κ.λπ.) που παράγουν λιγότερες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου.

2. Εισαγωγή

2.1. Η πρόταση κανονισμού αποσκοπεί στον καθορισμό των απαιτήσεων για την παρακολούθηση και τη δήλωση των εκπομπών CO₂ και της κατανάλωσης καυσίμου από τα νέα βαρέα οχήματα που ταξινομούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ισχύει μόνο για τα βαρέα οχήματα που έχουν σχεδιαστεί και κατασκευαστεί για τις μεταφορές επιβατών ή εμπορευμάτων και για τα ρυμουλκούμενα ⁽¹⁾.

2.2. Οι μεταφορές και η κινητικότητα είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομία και την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Η σημασία αυτή αντικατοπτρίζεται επίσης στη μεγάλη ποικιλία άλλων πολιτικών πλαισίων που επηρεάζουν έντονα τον συγκεκριμένο τομέα. Η υλοποίηση των προτεραιοτήτων της Ενεργειακής Ένωσης, της ενιαίας ψηφιακής αγοράς και του προγράμματος για την απασχόληση, την ανάπτυξη και τις επενδύσεις, θα ωφελήσει σε κάθε περίπτωση την κινητικότητα και τον τομέα των μεταφορών.

2.3. Τον Οκτώβριο του 2014 οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ ⁽²⁾ έθεσαν ως δεσμευτικό στόχο τη μείωση των εκπομπών που παράγονται σε ολόκληρη την οικονομία της ΕΕ κατά τουλάχιστον 40 % έως το 2030 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990. Ο στόχος αυτός βασίζεται στις παγκόσμιες προβλέψεις οι οποίες συνάδουν με το μεσοπρόθεσμο χρονοδιάγραμμα της συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή (COP 21) ⁽³⁾. Η Επιτροπή έχει ανακοινώσει ότι θα θεσπίσει πρότυπα οικονομίας καυσίμων για τα νέα βαρέα οχήματα.

2.4. Σύμφωνα με στοιχεία του κλάδου, οι εξαγωγές φορτηγών το 2015 παρουσίασαν εμπορικό πλεόνασμα ύψους 5,1 δισεκατ. ευρώ. Ο κλάδος αυτός αποτελεί μέρος της αυτοκινητοβιομηχανίας, η οποία προσφέρει, άμεσα και έμμεσα, 12,1 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην Ευρώπη, αριθμός ο οποίος ισοδυναμεί με το 5,6 % της συνολικής απασχόλησης στην ΕΕ.

⁽¹⁾ Οι κατηγορίες των οχημάτων όπως ορίζονται στην οδηγία 2007/46/ΕΚ όπως τροποποιήθηκε τελευταία με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 385/2009: βαρέα οχήματα των κατηγοριών M1, M2, N1 και N2 με μάζα αναφοράς που υπερβαίνει τα 2 610 kg, τα οποία δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 715/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, όλα τα οχήματα των κατηγοριών M3 και N3 και οχήματα των κατηγοριών O3 και O4.

⁽²⁾ Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 2014 (EUCO 169/14), σ. 2.

⁽³⁾ FCCC/CP/2015/L.9/Rev.1.

2.5. Η στρατηγική για μια ανθεκτική Ενεργειακή Ένωση με μακρόπνοη πολιτική για την κλιματική αλλαγή (Φεβρουάριος 2015) ⁽⁴⁾ αναγνώρισε ως βασικό τομέα δράσης τη μετάβαση προς έναν ενεργειακά αποδοτικό τομέα των μεταφορών χωρίς ανθρακούχες εκπομπές. Με βάση τα κίνητρα της συμφωνίας του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή, εφαρμόζονται πλέον τα μέτρα που προβλέπονται στη στρατηγική για την κινητικότητα χαμηλών εκπομπών (Ιούλιος 2016) ⁽⁵⁾. Οι επενδύσεις σε υποδομές στο πλαίσιο του επενδυτικού σχεδίου για την Ευρώπη θα πρέπει να τονώσουν τη δημιουργία μελλοντικής καθαρής, ανταγωνιστικής και συνδεδεμένης κινητικότητας στην Ευρώπη.

2.6. Μεταξύ 1990 και 2014, οι εκπομπές CO₂ στην ΕΕ από εμπορικά οχήματα αυξήθηκαν πολύ ταχύτερα από ό,τι οι εκπομπές από αυτοκίνητα. Οι εκπομπές CO₂ από τα εμπορικά οχήματα αυξήθηκαν κατά περίπου 25 %, ενώ οι εκπομπές από αυτοκίνητα μόνο κατά 12 % περίπου. Τα φορτηγά και τα λεωφορεία αντιπροσωπεύουν σήμερα το ένα τέταρτο περίπου των εκπομπών CO₂ στην ΕΕ που σχετίζονται με τις οδικές μεταφορές. Το μερίδιό τους σε εκπομπές συνεχίζει να αυξάνεται, καθώς τα ολοένα και αυστηρότερα όρια CO₂ μειώνουν τις εκπομπές από αυτοκίνητα και μικρά φορτηγά.

2.7. Επί του παρόντος, ένα τυπικό ευρωπαϊκό ρυμουλκό 4x2 40 τόνων σε έναν «κύκλο δοκιμών μεγάλης απόστασης» καταναλώνει περίπου 33,1 λίτρα καυσίμου ανά 100 km σε οδικούς άξονες και αυτοκινητοδρόμους. Ένα τυπικό ευρωπαϊκό φορτηγό διανομής 4x2 12 τόνων σε έναν «κύκλο δοκιμών αστικής διανομής» καταναλώνει περίπου 21,4 λίτρα καυσίμου ανά 100 km ⁽⁶⁾.

2.8. Τα βαρέα οχήματα κατασκευάζονται συνήθως σε διάφορα στάδια. Σε γενικές γραμμές, διατίθενται μόνον ειδικά προσαρμοσμένα προϊόντα. Το πλαίσιο παράγεται από έναν κατασκευαστή και, στο επόμενο στάδιο, λαμβάνει το αμάξωμα από άλλον κατασκευαστή. Αυτό σημαίνει ότι πολλοί διαφορετικοί κατασκευαστές επηρεάζουν την κατανάλωση καυσίμου του ολοκληρωμένου οχήματος και, επομένως, τις εκπομπές CO₂ του.

2.9. Οι αγοραστές βαρέων οχημάτων είναι κυρίως φορείς εκμετάλλευσης εμπορευματικών μεταφορών. Συχνά καταβάλλουν για τα καύσιμά τους ποσά που υπερβαίνουν το ένα τέταρτο του συνόλου των λειτουργικών εξόδων τους και θεωρούν την οικονομία καυσίμου το κυριότερο κριτήριό τους κατά την αγορά οχημάτων. Η οικονομία καυσίμων των βαρέων οχημάτων έχει βελτιωθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες αλλά πολλές από τις πλέον του μισού εκατομμυρίου μεταφορικές εταιρείες, οι οποίες στην πλειονότητά τους είναι ΜΜΕ, δεν έχουν ακόμα πρόσβαση σε τυποποιημένες πληροφορίες για την αξιολόγηση των τεχνολογιών εξοικονόμησης καυσίμου, τη σύγκριση μεμονωμένων φορτηγών προκειμένου να λάβουν όσο το δυνατόν πιο τεκμηριωμένες αποφάσεις αγοράς, και τη μείωση των δαπανών για καύσιμα. Η κατάσταση επιδεινώνεται από την απουσία κοινά αποδεκτής μεθοδολογίας για τη μέτρηση της κατανάλωσης καυσίμων.

2.10. Η έλλειψη διαφάνειας στην αγορά μεταφράζεται σε λιγότερη πίεση στους κατασκευαστές βαρέων οχημάτων της ΕΕ να καταβάλουν περαιτέρω προσπάθειες για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των οχημάτων και την επένδυση στην καινοτομία σε μια τόσο ανταγωνιστική παγκόσμια αγορά. Ελλοχεύει συνεπώς κίνδυνος ο κλάδος παραγωγής της ΕΕ να χάσει τη σημερινή του πρωτοκαθεδρία στην οικονομία καυσίμων οχημάτων.

2.11. Η διαφάνεια στις επιδόσεις των οχημάτων όσον αφορά τα καύσιμα και τις εκπομπές CO₂ θα προωθήσει επίσης τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της αγοράς της ΕΕ, όπου το 2016 η Επιτροπή εντόπισε καρτέλ μεταξύ κατασκευαστών φορτηγών που δραστηριοποιείτο από το 1997 έως το 2011.

3. Η πρόταση κανονισμού

3.1. Η παρούσα πρόταση κανονισμού αποτελεί μέρος της δέσμης μέτρων «Η Ευρώπη σε κίνηση» (Europe on the move) με σκοπό τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας, την προώθηση δικαιότερων οδικών τελών, τη μείωση των εκπομπών CO₂, της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, της κυκλοφοριακής συμφόρησης και της γραφειοκρατίας για τις επιχειρήσεις, την καταπολέμηση της παράνομης απασχόλησης και τη διασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών και περιόδων ανάπαυσης για τους εργαζομένους.

3.2. Μακροπρόθεσμα, τα μέτρα αυτά θα έχουν θετικό αποτέλεσμα που θα υπερβαίνει κατά πολύ τομέα των μεταφορών: θα προωθήσουν την απασχόληση, την ανάπτυξη και τις επενδύσεις, θα ενισχύσουν την κοινωνική δικαιοσύνη, θα αυξήσουν την επιλογή των καταναλωτών και θα προσφέρουν στην Ευρώπη μια σαφή πορεία προς την κατεύθυνση της μείωσης των εκπομπών.

⁽⁴⁾ COM(2015) 80 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 501 final.

⁽⁶⁾ Delgado, O., Rodríguez, F., Muncrief, R., *Fuel efficiency technology in European heavy-duty vehicles: Baseline and potential for the 2020–2030 timeframe* (Τεχνολογίες απόδοσης καυσίμων στα ευρωπαϊκά βαρέα οχήματα: βασικό και δυνητικό σενάριο για το χρονοδιάγραμμα 2020–2030), Διεθνές Συμβούλιο Καθαρών Μεταφορών (International Council on Clean Transportation/ICCT), Λευκή Βίβλος του ICCT, Βερολίνο, Ιούλιος 2017.

3.3. Τους επόμενους 12 μήνες η εν λόγω δέση μέτρων θα συμπληρωθεί με περαιτέρω προτάσεις στις οποίες θα περιλαμβάνονται πρότυπα εκπομπών για αυτοκίνητα και μικρά φορτηγά μετά το 2020, καθώς και -για πρώτη φορά- για βαρέα οχήματα. Οι προτάσεις αυτές θα δώσουν περαιτέρω ώθηση στην καινοτομία, θα ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα, θα μειώσουν τις εκπομπές CO₂ και θα βελτιώσουν την ποιότητα του αέρα, τη δημόσια υγεία και την οδική ασφάλεια.

3.4. Το γνωστικό κενό θα μειωθεί μέσω λογισμικού προσομοίωσης, ενός αποτελεσματικού εργαλείου για τον υπολογισμό της κατανάλωσης καυσίμου και του κόστους. Ο νέος κανονισμός πιστοποίησης (έγκριση τύπου) σχετικά με τον προσδιορισμό των εκπομπών CO₂ θα βασίζεται σε ατομικά στοιχεία επιδόσεων και σε πιστοποιημένη διαδικασία προμήθειας και διαχείρισης των δεδομένων εισόδου.

3.5. Η παρούσα πρόταση κανονισμού υλοποιεί την ανακοίνωση του 2014 σχετικά με τη στρατηγική για τη μείωση της κατανάλωσης καυσίμου και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα των βαρέων φορτηγών οχημάτων. Στη στρατηγική για τα βαρέα οχήματα ανακοινώθηκε μέτρο εφαρμογής που καθορίζει τη διαδικασία για την πιστοποίηση των εκπομπών CO₂ για τα νέα βαρέα οχήματα τα οποία διατίθενται στην αγορά της ΕΕ βάσει υπολογισμού με το εργαλείο προσομοίωσης VECTO, καθώς και νομοθετική πρόταση σχετικά με την παρακολούθηση και τη δήλωση των εκπομπών αυτών.

3.6. Δεδομένου ότι το VECTO είναι απλώς ένα εργαλείο προσομοίωσης, η δεύτερη δέση μέτρων θα πρέπει να περιλαμβάνει οδικές δοκιμές κατανάλωσης καυσίμου, όπως προτίθεται να πράξει η Επιτροπή για τα αυτοκίνητα και τα ελαφρά επαγγελματικά οχήματα. Πρέπει να αναπτυχθεί μεθοδολογία για τη διαφοροποίηση των τελών χρήσης των υποδομών για τα νέα βαρέα οχήματα σύμφωνα με τις εκπομπές CO₂ (αναθεώρηση της οδηγίας για το ευρωπαϊκό σήμα τελών κυκλοφορίας και της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση).

3.7. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να συμφωνήσουν ώστε να διασφαλιστεί ότι πρόσβαση στα επίσημα στοιχεία του VECTO σχετικά με την κατανάλωση καυσίμων θα έχουν και τρίτα μέρη (ερευνητικά ιδρύματα, μεταφορικές εταιρείες, ΜΚΟ), ώστε τα στοιχεία να μπορούν να διασταυρώνονται μέσω ανεξάρτητων δοκιμών. Πρέπει να διενεργείται έλεγχος ποιότητας και επαλήθευση των υποβληθέντων στοιχείων προκειμένου να αντιμετωπιστούν τυχόν κενά ή παρατυπίες. Οι έλεγχοι αυτοί θα πρέπει να διεξάγονται σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα.

3.8. Η πρόταση υλοποιεί επίσης την ευρωπαϊκή στρατηγική για κινητικότητα χαμηλών εκπομπών του 2016, οι στόχοι της οποίας συμπεριλάμβαναν τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στις οδικές μεταφορές κατά τουλάχιστον 60 % έως το 2050 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 και τη δραστική μείωση της εκπομπής ατμοσφαιρικών ρύπων. Η στρατηγική προβλέπει επίσης ότι η Επιτροπή θα επιταχύνει τις εργασίες ανάλυσης των επιλογών σχεδιασμού για τα πρότυπα εκπομπών CO₂ με σκοπό την κατάρτιση μιας νομοθετικής πρότασης κατά τη διάρκεια της θητείας της παρούσας Επιτροπής.

3.9. Για λόγους παρακολούθησης, αρχής γενομένης από το 2020, οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών πρέπει να υποβάλουν στοιχεία σχετικά με τα νέα οχήματα που ταξινομήθηκαν για πρώτη φορά στην Ένωση κατά το προηγούμενο έτος, ενώ οι κατασκευαστές βαρέων οχημάτων πρέπει να υποβάλουν δεδομένα για τα οχήματα με ημερομηνία παραγωγής εντός του προηγούμενου ημερολογιακού έτους. Αυτή η ετήσια δήλωση στοιχείων πρέπει να υποβάλλεται έως τις 28 Φεβρουαρίου κάθε έτους. Ο τύπος των δεδομένων που πρέπει να υποβληθούν παρατίθεται στα μέρη Α και Β του παραρτήματος Ι της πρότασης κανονισμού.

3.10. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) θα διαχειρίζεται, για λογαριασμό της Επιτροπής, κεντρική βάση δεδομένων με τα υποβαλλόμενα στοιχεία, τα οποία θα είναι διαθέσιμα στο κοινό (εκτός από ορισμένα ευαίσθητα δεδομένα).

3.11. Οι αρμόδιες αρχές και οι κατασκευαστές θα είναι υπεύθυνοι για την ακρίβεια και την ποιότητα των δεδομένων που υποβάλλουν. Ωστόσο, η Επιτροπή μπορεί να προβεί η ίδια σε επαλήθευση της ποιότητας των υποβληθέντων δεδομένων και, κατά περίπτωση, να λάβει τα αναγκαία μέτρα για τη διόρθωση των δεδομένων που δημοσιεύονται στο κεντρικό μητρώο. Οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν άμεσες υποχρεώσεις δήλωσης.

3.12. Η Επιτροπή θα συντάσσει ετήσια έκθεση με την ανάλυσή της όσον αφορά τα στοιχεία που διαβιβάστηκαν από τα κράτη μέλη και τους κατασκευαστές για το προηγούμενο ημερολογιακό έτος. Η ανάλυση πρέπει να περιλαμβάνει, κατ' ελάχιστον, στοιχεία ως προς τη μέση κατανάλωση καυσίμου και τις εκπομπές CO₂ του στόλου βαρέων οχημάτων της Ένωσης στο σύνολό του, καθώς και του κάθε κατασκευαστή. Θα πρέπει να λαμβάνει επίσης υπόψη στοιχεία σχετικά με την υιοθέτηση νέων και προηγμένων τεχνολογιών μείωσης του CO₂, όπου υπάρχουν.

3.13. Η Επιτροπή εξουσιοδοτείται, μέσω κατ' εξουσιοδότηση πράξεων, να τροποποιεί τις απαιτήσεις δεδομένων που ορίζονται στα παραρτήματα της πρότασης οδηγίας και να προβαίνει σε αλλαγές στη διαδικασία παρακολούθησης και δήλωσης.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Όπως και σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις σχετικά με νομοθετικές προτάσεις της Επιτροπής για τη μείωση των εκπομπών CO₂, η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει την υποστήριξή της προς όλες τις πρωτοβουλίες της ΕΕ που αποσκοπούν στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, δεδομένου ότι αποτελούν βασικό συστατικό της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής. Για τον σκοπό αυτό, δεν μπορεί να παραβλεφθεί κανένα εύλογο μέτρο για τη μείωση των εκπομπών των επαγγελματικών οχημάτων, καθώς τα οχήματα αυτά αποτελούν άνω του 10 % του στόλου οχημάτων.

4.2. Το μέσο που επελέγη -κανονισμός της ΕΕ- είναι, εξάλλου, το πλέον κατάλληλο για τη διασφάλιση άμεσης συμμόρφωσης με τις διατάξεις που έχουν θεσπιστεί και για την αποφυγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις στην εσωτερική αγορά.

4.3. Τα δεδομένα σχετικά με τις εκπομπές CO₂ και την κατανάλωση καυσίμου παράγονται με τη χρήση λογισμικού προσομοίωσης που ονομάζεται VECTO (Εργαλείο υπολογισμού κατανάλωσης ενέργειας οχήματος).

4.3.1. Η απόφαση ανάπτυξης του εργαλείου αυτού ελήφθη μετά από εξέταση άλλων επιλογών για διαδικασίες δοκιμής, συμπεριλαμβανομένων δυναμομετρικών τραπεζών κινητήρα, δοκιμής δυναμομέτρου πλαισίου και δοκιμών επί του οχήματος σε πραγματική κυκλοφορία με φορητά συστήματα μέτρησης εκπομπών. Οι κύριοι λόγοι για την επιλογή της προσομοίωσης αντί οποιασδήποτε άλλης διαδικασίας δοκιμής ήταν οι εξής:

1. η συγκρισιμότητα: τα αποτελέσματα των δοκιμών για διαφορετικούς τύπους βαρέων οχημάτων είναι άμεσα συγκρίσιμα·
2. η αποδοτικότητα κόστους: οι εγκαταστάσεις δοκιμής έχουν υψηλό κόστος σε σύγκριση με την προσομοίωση·
3. η ικανότητα αντιμετώπισης της υψηλής μεταβλητότητας: οι σειρές παραγωγής βαρέων οχημάτων είναι πολύ μικρές, δεδομένου ότι τα οχήματα προσαρμόζονται σε μεγάλο βαθμό στις προδιαγραφές των τελικών χρηστών·
4. η αναπαραγωγιμότητα: η προσομοίωση προσφέρει τις υψηλότερες επιδόσεις όσον αφορά την αναπαραγωγιμότητα των δοκιμών·
5. η ακρίβεια: μπορεί να ανιχνευθεί μικρή εξοικονόμηση από μεμονωμένες βελτιστοποιήσεις ενός εξαρτήματος·
6. η διεξοδικότητα: η προσομοίωση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη βελτιστοποίηση της συνολικής διαμόρφωσης του οχήματος προκειμένου να επιτευχθεί χαμηλότερη κατανάλωση καυσίμου, καθώς περιλαμβάνει όλα τα εξαρτήματα (καμπίνα, ελαστικά, κινητήρα, μετάδοση κίνησης κ.λπ.). Η προσέγγιση αυτή επιβεβαιώθηκε στη στρατηγική για τα βαρέα οχήματα του 2014.

4.3.2. Η υποχρέωση επεξεργασίας και διάθεσης των δεδομένων του VECTO για όλα τα νέα βαρέα οχήματα δίνει τη δυνατότητα στους αγοραστές τόσο να συγκρίνουν τα διαφορετικά μοντέλα οχημάτων, τις τεχνολογίες κατανάλωσης καυσίμου και τα διάφορα αμαξώματα οχημάτων -π.χ. γερανό, ψυκτικό θάλαμο- όσο και να συγκρίνουν διαφορετικούς συνδυασμούς των μεμονωμένων εξαρτημάτων. Σε αντίθεση με τα αυτοκίνητα, τα διάφορα μοντέλα βαρέων οχημάτων χρησιμοποιούνται με πολύ διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με το αμάξωμά τους, γεγονός το οποίο συνεπάγεται μεγάλη ποικιλία ως προς την κατανάλωση καυσίμου και τις εκπομπές CO₂. Επιπλέον, η δυνατότητα σύγκρισης αυξάνει τον ανταγωνισμό τόσο μεταξύ των κατασκευαστών οχημάτων όσο και μεταξύ των κατασκευαστών αμαξωμάτων.

4.3.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η πρόταση κανονισμού καθιστά ευκολότερη την παρακολούθηση και διάδοση των μετρήσεων CO₂ για τα βαρέα οχήματα που ταξινομούνται στην ΕΕ και παρέχει στους πελάτες -ΜΜΕ στην πλειοψηφία τους- σαφείς πληροφορίες σχετικά με την κατανάλωση.

4.3.4. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι η μέτρηση των πραγματικών εκπομπών οδήγησης μέσω φορητού συστήματος μέτρησης εκπομπών είναι προτιμότερη από τη μέτρηση των εκπομπών με τη χρήση δυναμομέτρου πλαισίου ή, όπως προτείνεται στην παρούσα, με τη χρήση λογισμικού προσομοίωσης. Μετά από μια εισαγωγική περίοδο και αφού προβεί σε απολογισμό της εμπειρίας με το σύστημα VECTO, η Επιτροπή πρέπει να αναλύσει εάν είναι εφικτές οι δοκιμές μέτρησης πραγματικών εκπομπών οδήγησης για βαρέα οχήματα και, εάν ναι, με ποιον τρόπο μπορούν να πραγματοποιούνται.

4.4. Κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης αντικτύπου, η Επιτροπή εξέτασε τρεις επιλογές για τη συλλογή δεδομένων και τη δήλωση στον ΕΟΠ: 1) δήλωση από τις εθνικές αρχές, 2) δήλωση από τους κατασκευαστές βαρέων οχημάτων και 3) συνδυασμός δήλωσης από τις εθνικές αρχές και από τους κατασκευαστές.

4.4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την επιλογή στην πρόταση κανονισμού της τρίτης εναλλακτικής δυνατότητας συνδυασμού δήλωσης, δεδομένου ότι διασφαλίζει ψηφιακή ροή πληροφοριών, συνεπάγεται συλλογή δεδομένων τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ και οδηγεί σε χαμηλό διοικητικό κόστος.

4.4.2. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι τα στοιχεία που υποβάλλονται στην Επιτροπή από τις αρμόδιες εθνικές αρχές και τους κατασκευαστές βαρέων οχημάτων θα είναι διαθέσιμα στο κοινό. Για λόγους προστασίας των δεδομένων και διασφάλισης του ανταγωνισμού, η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης την πρόταση να μην δημοσιοποιείται ούτε ο αναγνωριστικός αριθμός οχήματος (VIN) ούτε στοιχεία κατασκευής που αφορούν ορισμένα παρεχόμενα εξαρτήματα (μετάδοση κίνησης, άξονες και ελαστικά).

4.5. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί η πιθανότητα χρέωσης οδικών τελών βάσει των εκπομπών CO₂ για τα βαρέα οχήματα. Για να συμβεί αυτό, τα δεδομένα από το κεντρικό μητρώο (αναγνωριστικός αριθμός οχήματος και μετρήσεις εκπομπών CO₂) θα πρέπει να συνδέονται με τα δεδομένα ταξινόμησης (αριθμό πινακίδας) και, στη συνέχεια, να κοινοποιούνται σε όσους διαχειρίζονται οδικά τέλη.

4.5.1. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα υποστηρίξει⁽⁷⁾ την πρόθεση της Επιτροπής να καθιερώσει ενιαίο σύστημα σε ευρωπαϊκό επίπεδο για τα τέλη χρήσης του οδικού δικτύου βάσει της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει». Ένα ενιαίο σύστημα οδικών τελών υπό δημόσια διαχείριση θα ήταν επίσης χρήσιμο από την άποψη της προστασίας των δεδομένων.

4.6. Η Επιτροπή θεωρεί την πρόταση κανονισμού της απαραίτητο βήμα για την εφαρμογή και την επιβολή μελλοντικών προδιαγραφών εκπομπών CO₂ για τα βαρέα οχήματα. Ένα σύστημα παρακολούθησης και δήλωσης είναι ιδιαίτερα απαραίτητο για την αξιολόγηση της συμμόρφωσης με τα μελλοντικά αυτά πρότυπα, όπως συμβαίνει ήδη για τα αυτοκίνητα και τα μικρά φορτηγά.

4.6.1. Υφίστανται δεσμευτικά όρια εκπομπών CO₂ για τα επιβατικά αυτοκίνητα στην ΕΕ από το 2009, και για τα μικρά φορτηγά από το 2011. Από την άλλη πλευρά, τα βαρέα οχήματα δεν έχουν μέχρι στιγμής υποβληθεί σε συγκρίσιμα όρια CO₂. Ωστόσο, αναμένεται νομοθετική πρόταση της Επιτροπής το 2018 η οποία θα καθιερώνει υποχρεωτικά όρια CO₂ και για τα οχήματα αυτά.

4.6.2. Σημαντικές αγορές όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Ιαπωνία και η Κίνα έχουν εφαρμόσει μέτρα πιστοποίησης και οικονομίας καυσίμων με τη μορφή προτύπων κατανάλωσης καυσίμου ή/και εκπομπών, προκειμένου να τονωθεί η καινοτομία και να βελτιωθεί ταχύτερα η απόδοση των οχημάτων. Επομένως, η ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊών κατασκευαστών βαρέων οχημάτων εξαρτάται από την τήρηση των εν λόγω προτύπων.

4.7. Είναι αλήθεια ότι η αγορά ασκεί κατ' ουσίαν πίεση στους κατασκευαστές να συνεχίσουν να μειώνουν την κατανάλωση καυσίμων για τα φορτηγά στην ΕΕ: το κόστος καυσίμου αντιπροσωπεύει μακράν τη μεγαλύτερη δαπάνη (περίπου 30 %) στη διάρθρωση κόστους των οδικών μεταφορών μεγάλων αποστάσεων. Ως εκ τούτου, οι εταιρείες μεταφορών, ως αγοραστές βαρέων οχημάτων, ενδιαφέρονται για φορτηγά που καταναλώνουν όσο το δυνατόν λιγότερα καύσιμα.

4.7.1. Από την άλλη πλευρά, η πείρα έχει δείξει ότι οι μη δεσμευτικοί στόχοι και οι δυνάμεις της αγοράς από μόνες τους δεν είναι επαρκείς ώστε να μειωθεί σημαντικά η κατανάλωση καυσίμων στα νέα οχήματα και, με τη σειρά τους, οι εκπομπές CO₂.

4.7.2. Ο τομέας των μεταφορών κυριαρχείται από ΜΜΕ. Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ είναι η δυσκολία τους να έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση. Ως εκ τούτου, οι εταιρείες μεταφορών αντιμετωπίζουν συχνά δυσκολίες στη χρηματοδότηση του υψηλότερου κόστους αγοράς περισσότερο αποδοτικών ως προς τα καύσιμα βαρέων οχημάτων.

4.7.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά, κατά τον καθορισμό ενδεχόμενων ορίων CO₂ για τα βαρέα οχήματα, η Επιτροπή να επιδιώκει την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ των στόχων που μπορούν να επιτευχθούν βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα και του μακροπρόθεσμου στόχου οδικών μεταφορών με μηδενικές εκπομπές. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να προωθηθεί η καινοτομία στην υπάρχουσα τεχνολογία, χωρίς να περιορίζονται οι επενδύσεις σε οχήματα με μηδενικές εκπομπές.

4.7.4. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι για τα βαρέα επαγγελματικά οχήματα θα μπορούσαν επίσης να ισχύουν οι συστάσεις που διατύπωσε στη γνωμοδότησή της σχετικά με την τελική έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου CARS 21⁽⁸⁾. Σε αυτές τις συστάσεις περιλαμβάνονταν η παροχή πίστωσης χρόνου στους φορείς του κλάδου ώστε να αναπτύξουν πλήρως τις τεχνολογίες που απαιτούνται για να ανταποκρίνουν σε αυστηρότερες απαιτήσεις, χωρίς τα προϊόντα να καταστούν πολύ ακριβότερα εξαιτίας αυτού και, ως εκ τούτου, να επιβραδύνουν την ανανέωση του στόλου οχημάτων.

⁽⁷⁾ EESC-2017-02887 (βλέπε σελίδα 181 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας), EESC-2017-02888 (βλέπε σελίδα 188 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας), EESC-2017-03231 (βλέπε σελίδα 195 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽⁸⁾ EE C 10 της 15.1.2008, σ. 15.

4.7.5. Στο πλαίσιο αυτό, ο κανονισμός των Ηνωμένων Πολιτειών σχετικά με τα νέα βαρέα οχήματα, τα ρυμουλκά φορτηγά, τα ρυμουλκούμενα και τους κινητήρες μπορεί να θεωρηθεί θετικό παράδειγμα προληπτικής εφαρμογής. Μια δεύτερη φάση κανονισμών θα ισχύσει από τα μοντέλα ετών 2018 έως 2027, με βάση τα αρχικά πρότυπα της Φάσης 1 που καλύπτουν τα μοντέλα ετών 2014 έως 2018.

4.8. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τον ρόλο των δημόσιων επενδύσεων και των κανονιστικών ρυθμίσεων για τη μείωση των εκπομπών οδικών μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων όσων παράγονται από βαρέα φορτηγά οχήματα.

4.8.1. Μια μελλοντική επιλογή μπορεί να είναι το σύστημα του «ηλεκτρονικού αυτοκινητόδρομου», στο οποίο τα υβριδικά φορτηγά θα τροφοδοτούνται από εναέριες γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε βασικούς αρτηριακούς διαδρόμους εμπορευματικών μεταφορών με παρόμοιο τρόπο με τα τραμ, τα τρένα και τα τρόλεϊ σήμερα. Όταν συνδέονται στη γραμμή ισχύος, τα φορτηγά θα μπορούν να λειτουργούν πλήρως ηλεκτρικά. Όταν εξέρχεται από την τροφοδοτούμενη τροχιά, το όχημα θα μπορεί να λειτουργεί με τον κινητήρα ντίζελ ή τον ηλεκτρικό κινητήρα μέσω της χωρητικότητας της μπαταρίας επί του οχήματος.

4.8.2. Οι φάλαγγες φορτηγών έχουν τη δυνατότητα μείωσης των εκπομπών CO₂ κατά περίπου 10 %. Τα φορτηγά ακολουθούν από κοντά το ένα το άλλο σε καθορισμένη απόσταση, χρησιμοποιώντας τεχνολογία συνδεσιμότητας αιχμής και συστήματα υποστήριξης οδήγησης. Το όχημα στην κεφαλή της συνοδείας ενεργεί ως οδηγός. Εάν φρενάρει, όλα τα άλλα φορτηγά στη φάλαγγα φρενάρουν επίσης. Ο χρόνος αντίδρασης είναι ουσιαστικά ένα προς ένα για όλα τα φορτηγά. Οι φάλαγγες φορτηγών οδηγούν σε χαμηλότερη κατανάλωση καυσίμου και αυξημένη ασφάλεια, όμως ενδέχεται να χρειαστούν ρυθμιστικές αλλαγές.

4.8.3. Η οδηγία (ΕΕ) 2015/719 εισήγαγε εντέλει νέες τροποποιήσεις στους κανονισμούς για τα βαρέα οχήματα που επιτρέπουν την εισαγωγή περισσότερων αεροδυναμικών σχεδίων οχημάτων με βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση και συμπεριφορά εκπομπών στους ευρωπαϊκούς δρόμους. Στις τροποποιήσεις περιλαμβάνονται παρεκκλίσεις όσον αφορά το μέγιστο συνολικό μήκος των βαρέων οχημάτων, επιτρέποντας στα υφιστάμενα φορτηγά να εξοπλιστούν εκ των υστέρων με οπίσθια αεροδυναμικά πτερύγια και στα νέα φορτηγά να διαθέτουν τα πρόσθετα αυτά αεροδυναμικά στοιχεία, καθώς και στρογγυλότερα και μακρύτερα σχέδια καμπίνας. Ωστόσο, οι κατασκευαστές ρυμουλκούμενων αναφέρουν προβλήματα με τις αρχές ταξινόμησης κατά την εφαρμογή αυτών των νέων κανονισμών.

4.9. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι τυχόν ρυθμιστική δράση πρέπει να συμβαδίζει με τη λήψη περισσότερων μέτρων πολιτικής για τη μείωση της ζήτησης οδικών μεταφορών —συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών βαρέων φορτίων— με τη μετάβαση σε άλλους τρόπους μεταφοράς (σιδηροδρομικές, εσωτερικές πλωτές μεταφορές κ.λπ.) που παράγουν λιγότερες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση της εφαρμογής της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά — Μια συνδεδεμένη ψηφιακή αγορά για όλους»

[COM(2017) 228 final]

(2018/C 081/14)

Εισηγητής: ο κ. **Antonio LONGO**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.7.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	4.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	111/0/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει την πρόταση επανεξέτασης της Στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά (ΣΨΕΑ), αναγνωρίζοντας παράλληλα τις σύντονες προσπάθειες που κατέβαλε η Επιτροπή όσον αφορά τη νομοθετική πρωτοβουλία με σκοπό την επίτευξη των στόχων της ΕΕ στον τομέα της τεχνολογικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ωστόσο την ανησυχία της για τις καθυστερήσεις στη θέσπιση και την υλοποίηση των 35 δράσεων και πρωτοβουλιών που παρουσιάστηκαν, με κίνδυνο να αυξηθεί το τεχνολογικό και ανταγωνιστικό χάσμα της ΕΕ έναντι των παγκόσμιων ανταγωνιστών.

1.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να συμπληρωθεί η ΣΨΕΑ με τρεις νέες νομοθετικές πρωτοβουλίες για τις επιγραμματικές πλατφόρμες, την ευρωπαϊκή οικονομία των δεδομένων και την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο. Προς τούτο, η ΕΟΚΕ συνιστά μια συντονισμένη προσέγγιση που θα λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και προστασίας των ψηφιακών δικαιωμάτων τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και προς τρίτες χώρες.

1.4. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την ανάγκη ενίσχυσης της κοινωνικής διάστασης ⁽¹⁾ της ΣΨΕΑ. Μόνο μέσω της διακυβέρνησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με τη συμμετοχή των εθνικών κυβερνήσεων, των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών στο σύνολό της, μπορούν να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις και οι κίνδυνοι που είναι σύμφυτοι με την ψηφιακή επανάσταση, προστατεύοντας τις ευπαθείς ομάδες και προσφέροντας περισσότερες ευκαιρίες σε πολίτες και επιχειρήσεις.

1.5. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η ΕΕ, σεβόμενη τις εθνικές αρμοδιότητες στον εν λόγω τομέα, θα προωθήσει ένα ευρύ σχέδιο για την ψηφιακή εκπαίδευση και κατάρτιση, προκειμένου να προσφέρει σε όλους τους πολίτες τα απαιτούμενα μαθησιακά εργαλεία για να ανταποκριθούν όσο το δυνατόν καλύτερα στη μετάβαση. Το σχέδιο αυτό θα πρέπει να αφορά την εκπαίδευση κάθε είδους και επιπέδου, αρχής γενομένης από την κατάρτιση του εκπαιδευτικού προσωπικού και την αναπροσαρμογή των προγραμμάτων και της διδασκαλίας, και να συνδέεται στενά με ένα σύστημα διά βίου κατάρτισης, με σκοπό την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων ή την επανεκπαίδευσή τους. Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει επίσης να υπάρξει για τα διευθυντικά στελέχη, με την καθιέρωση μαθημάτων υψηλής κατάρτισης σε συνεργασία με τα πανεπιστήμια.

⁽¹⁾ ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 10, σημεία 3.8 και 3.9.

1.6. Η ψηφιακή επανάσταση θα μεταμορφώσει την εργασία σε όλες τις εκφάνσεις: την οργάνωση, τους χώρους εργασίας, τα καθήκοντα, τη διάρκεια, τους όρους και τις συμβάσεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο κοινωνικός διάλογος μπορεί να διαδραματίσει θεμελιώδη ρόλο σε αυτό το πλαίσιο και καλεί την Επιτροπή να δρομολογήσει, σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους, μια διαδικασία προβληματισμού σχετική με τις μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες προοπτικές και να προσδιορίσει ανθεκτικά μέτρα που θα διασφαλίζουν αξιοπρεπείς αμοιβές, ποιοτική εργασία, ισορροπημένη σχέση μεταξύ της διάρκειας ζωής και εργασίας, καθώς και καθολική πρόσβαση στην κοινωνική ασφάλιση.

1.7. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις πρόσφατες επιτυχίες στον τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας, αλλά καλεί τα ευρωπαϊκά και εθνικά θεσμικά όργανα να επαγρυπνούν για την ορθή και πλήρη εφαρμογή της νομοθεσίας (όπως η κατάργηση των τελών περιαγωγής λιανικής) και να συνεχίσουν τις προσπάθειες για τη μείωση του κατακερματισμού και των στρεβλώσεων. Για τον σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να δημοσιεύσει το ταχύτερο δυνατόν έναν κανονισμό που θα διασφαλίζει τη φορητότητα του επιγραμμικού περιεχομένου.

1.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι είναι πολύ σημαντικό να καλυφθεί το ταχύτερο δυνατόν το τοπικό ψηφιακό χάσμα στις υποδομές καθώς και στην αντίληψη περί αυτού· ένα χάσμα το οποίο αποτελεί μέχρι σήμερα μια τροχοπέδη στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της ΕΕ, καθώς και πηγή ανισοτήτων όσον αφορά τις συνθήκες ζωής και τις ευκαιρίες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Οι χρηματοδοτήσεις που έχουν χορηγηθεί έως τώρα είναι σημαντικές, αλλά δεν επαρκούν για να καλύψουν όλες τις αναπτυξιακές ανάγκες της ΕΕ.

1.9. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η πρόσβαση στο Διαδίκτυο συνιστά θεμελιώδες δικαίωμα κάθε πολίτη, καθώς και απαραίτητο μέσο κοινωνικής ένταξης και οικονομικής ανάπτυξης, καθιστώντας συνεπώς επείγουσα την ένταξή της στις καθολικές υπηρεσίες.

1.10. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να επιταχύνει τους χρόνους υλοποίησης των στρατηγικών ηλεκτρονικής δημόσιας διοίκησης και ηλεκτρονικής υγείας, τόσο επειδή αντιπροσωπεύουν απαραίτητη προϋπόθεση για την ευρωπαϊκή ψηφιακή ανάπτυξη, όσο και για τη θετική επίδραση που μπορούν να έχουν στην ποιότητα των υπηρεσιών και της ζωής των πολιτών.

1.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι ΜΜΕ πρέπει να λάβουν μεγαλύτερη υποστήριξη, καθώς η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας αποτελεί ήδη απαραίτητη προϋπόθεση για την παραμονή τους στην αγορά. Επίσης, η δράση υποστήριξης των επιχειρήσεων απαιτεί μια ειδική στρατηγική για τις νεοφυείς επιχειρήσεις, η οποία θα στηρίζεται σε τρεις στόχους-κλειδιά: την κανονιστική απλοποίηση, τη δημιουργία δικτύων και την ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση.

1.12. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενισχύσει την προστασία των δικαιωμάτων των ψηφιακών καταναλωτών σε όλη την Ένωση, κατά τρόπο ώστε η εναρμόνιση μεταξύ των διαφόρων νομοθεσιών να μην έχει ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της προστασίας στις χώρες στις οποίες είναι ήδη ισχυρή και ικανοποιητική.

1.13. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο αποτελεί προτεραιότητα για την ευρωπαϊκή κυριαρχία και ανταγωνιστικότητα, καθώς επηρεάζει όλους τους τομείς εφαρμογής της ψηφιακής τεχνολογίας. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην πρόταση της Επιτροπής να προβλεφθεί η σημαντική βελτίωση των προτύπων πρόληψης, αποτροπής, αντίδρασης, διαχείρισης κρίσεων και ανθεκτικότητας με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ, θέτοντας τις βάσεις για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και με τις τρίτες χώρες.

2. Η σημερινή κατάσταση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς

2.1. Από τον Μάιο του 2015, η Επιτροπή έχει καταθέσει 35 νομοθετικές προτάσεις όπως προβλέπεται στη ΣΨΕΑ ⁽²⁾, πολλές εκ των οποίων δεν έχουν υλοποιηθεί ακόμη, καθώς αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης μεταξύ της Επιτροπής, του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ή εκκρεμεί η εφαρμογή τους στην πράξη στα διάφορα κράτη μέλη. Στην ανακοίνωση για την ενδιάμεση επανεξέταση της ΣΨΕΑ γίνεται ένας πρώτος απολογισμός των αναληφθεισών πρωτοβουλιών και των αποτελεσμάτων που επετεύχθησαν.

2.2. Μεταξύ των πιο σημαντικών πρωτοβουλιών που υλοποιήθηκαν ή πρόκειται να υλοποιηθούν, επισημαίνονται:

— η κατάργηση των τελών περιαγωγής λιανικής ⁽³⁾ από τις 15 Ιουνίου 2017,

⁽²⁾ COM(2015) 192 final.

⁽³⁾ COM(2016) 399 final.

- η διασυννοριακή φορητότητα υπηρεσιών επιγραμμικού περιεχομένου ⁽⁴⁾ από τους πρώτους μήνες του 2018,
- η κατάργηση του αδικαιολόγητου γεωγραφικού αποκλεισμού ⁽⁵⁾ που ζημιώνει τους καταναλωτές.

2.3. Η Επιτροπή κρίνει απαραίτητη την εφαρμογή της δέσμης μέτρων για τη συνδεσιμότητα ⁽⁶⁾ που θα προωθή την υλοποίηση ψηφιακών υποδομών υψηλής ποιότητας σε όλη την ΕΕ, προκειμένου να παρέχονται σε όλες τις επιχειρήσεις και σε όλους τους πολίτες τα πλεονεκτήματα της ψηφιακής επανάστασης.

2.4. Για την προώθηση του διασυννοριακού ηλεκτρονικού εμπορίου είναι σημαντική η υιοθέτηση των προτάσεων της Επιτροπής σχετικά με την εναρμόνιση των κανόνων για τις ψηφιακές συμβάσεις ⁽⁷⁾, η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών προστασίας των καταναλωτών ⁽⁸⁾, η βελτίωση του κόστους των υπηρεσιών διασυννοριακής παράδοσης ⁽⁹⁾, η απλοποίηση των διαδικασιών δήλωσης του ΦΠΑ ⁽¹⁰⁾, η καταπολέμηση των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών και η προστασία του δικαιώματος διανοητικής ιδιοκτησίας, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας ⁽¹¹⁾.

2.5. Για την επίτευξη υψηλότερων προτύπων προστασίας των δεδομένων ⁽¹²⁾ και του απορρήτου των ηλεκτρονικών συνομιλιών ⁽¹³⁾, η Επιτροπή εκπόνησε δύο ειδικούς κανονισμούς που πρόκειται να εφαρμοστούν από το 2018.

2.6. Το νομικό πλαίσιο του οπτικοακουστικού τομέα ⁽¹⁴⁾ θα προσαρμοστεί στις ανάγκες της ψηφιακής εποχής με την αναθεώρηση των κανόνων σχετικά με τα πνευματικά δικαιώματα ⁽¹⁵⁾ προκειμένου να διευκολύνεται η διασυννοριακή πρόσβαση των υλικών και να διευρυνθεί η δυνατότητα χρήσης υλικών που προστατεύονται από πνευματικά δικαιώματα στον τομέα της εκπαίδευσης, της έρευνας και του πολιτισμού.

3. Περίληψη των νέων προτάσεων της Επιτροπής

3.1. Ενόψει της φυσικής εξέλιξης του ψηφιακού κόσμου, η οποία θα οδηγήσει σε συνεχείς προσαρμογές των υποδομών και της νομοθεσίας, είναι αναγκαίο να διασφαλίζεται σε όλους τους χρήστες ένα ασφαλές, ανοιχτό και δίκαιο ψηφιακό περιβάλλον. Οι συνθήκες αυτές είναι απαραίτητες για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης που, ακόμη και σήμερα, περιορίζει την επέκταση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς (ΨΕΑ) ⁽¹⁶⁾.

3.2. Η Επιτροπή έχει προσδιορίσει τρεις τομείς στους οποίους είναι αναγκαία μια πιο αποτελεσματική δράση εκ μέρους της ΕΕ και για τους οποίους προβλέπεται σύντομα η παρουσίαση των νομοθετικών πρωτοβουλιών: 1) **επιγραμμικές πλατφόρμες**, 2) **ευρωπαϊκή οικονομία των δεδομένων**, 3) **ασφάλεια στον κυβερνοχώρο**.

3.3. Οι **επιγραμμικές πλατφόρμες** ⁽¹⁷⁾ επαναπροσδιορίζουν την ΨΕΑ σε σημείο που να αποκτούν ρόλο «περιφρούρησης της ασφάλειας του Διαδικτύου», καθώς ελέγχουν την πρόσβαση στις πληροφορίες, το περιεχόμενο και τις συναλλαγές. Για τον λόγο αυτό, το 2017 η Επιτροπή θα επεξεργαστεί μια πρωτοβουλία προκειμένου να ενισχυθεί ο ρόλος και η ευθύνη τους στη διαχείριση του Διαδικτύου. Ειδικότερα, αντιμετωπίζεται το πρόβλημα των καταχρηστικών συμβατικών ρητρών και των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών στις σχέσεις ανάμεσα στις πλατφόρμες και τις επιχειρήσεις. Επίσης, η αφαίρεση παράνομου περιεχομένου θα καταστεί ταχύτερη και αποτελεσματικότερη με την εισαγωγή ενός επίσημου συστήματος «επισήμανσης και αφαίρεσης».

3.4. Η **οικονομία των δεδομένων** προορίζεται να διαδραματίσει έναν ολοένα σημαντικότερο ρόλο για τις επιχειρήσεις, τους πολίτες και τις δημόσιες υπηρεσίες. Η Επιτροπή θα ανακοινώσει το 2017 δύο νομοθετικές πρωτοβουλίες σχετικά με τη διασυννοριακή ελεύθερη ροή δεδομένων μη προσωπικού χαρακτήρα με την προσβασιμότητα και επαναχρησιμοποίηση των δημόσιων δεδομένων και των δεδομένων που χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους. Τέλος, με σκοπό την προετοιμασία της ψηφιακής αγοράς για την ανάπτυξη του Διαδικτύου των πραγμάτων, θα προσδιοριστούν αρχές για τον καταλογισμό των ευθυνών σε περίπτωση ζημίας που προκαλείται από προϊόντα υψηλής έντασης δεδομένων.

⁽⁴⁾ COM(2015) 627 final.

⁽⁵⁾ COM(2016) 289 final.

⁽⁶⁾ COM(2016) 587, 588, 589, 590, 591 final.

⁽⁷⁾ COM(2015) 634 και 635 final.

⁽⁸⁾ COM(2016) 283 final.

⁽⁹⁾ COM(2016) 285 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 757 final.

⁽¹¹⁾ COM(2016) 593 final.

⁽¹²⁾ Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679.

⁽¹³⁾ COM(2017) 10 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2016) 287 final.

⁽¹⁵⁾ COM(2016) 593 και 594 final.

⁽¹⁶⁾ Ειδικό Ευρωβαρόμετρο 460.

⁽¹⁷⁾ COM(2016) 288 final.

3.5. Το 2017 η Επιτροπή θα επανεξετάσει τη Στρατηγική της ΕΕ για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο⁽¹⁸⁾, καθώς και την εντολή του Οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA), προκειμένου να προσαρμοστούν στις νέες προκλήσεις και τους κινδύνους. Επίσης, θα προταθούν περαιτέρω μέτρα σχετικά με τα πρότυπα ασφαλείας, την πιστοποίηση και την επισήμανση στον κυβερνοχώρο, με σκοπό την καλύτερη προστασία των συνδεδεμένων αντικειμένων από τις απειλές του κυβερνοχώρου. Η διαδικασία αυτή θα έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση των συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα.

3.6. Για τη βελτίωση των ψηφιακών δεξιοτήτων και της απασχολησιμότητας, η Επιτροπή ζητά την άμεση υλοποίηση του Θεματολογίου δεξιοτήτων για την Ευρώπη⁽¹⁹⁾ και του Συνασπισμού για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας⁽²⁰⁾. Επίσης, το 2018 η Επιτροπή θα δρομολογήσει το πρόγραμμα «Ψηφιακή ευκαιρία» για να παρέχεται στους αποφοίτους η δυνατότητα της διασυννοριακής πρακτικής άσκησης στον τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας.

3.7. Η στρατηγική για την ψηφιοποίηση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας⁽²¹⁾ θα ενθαρρύνει τη συνεργασία και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών. Η πρωτοβουλία αυτή προστίθεται στους πόρους που διατίθενται από το πρόγραμμα Ορίζοντας 2020 (5,5 δισεκατ. ευρώ) και στις ιδιωτικές και εθνικές επενδύσεις, στηριζόμενη στη σύμπραξη δημόσιου-ιδιωτικού τομέα. Σε ορισμένους βασικούς τομείς, όπως η ενέργεια, οι μεταφορές και η οικονομία, θα σημειωθούν αισθητές μεταβολές με βάση τα κριτήρια της βιωσιμότητας και της αποδοτικότητας.

3.8. Το σχέδιο για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση 2016-2020⁽²²⁾ θα διευκολύνει την ψηφιακή μετάβαση των δημόσιων υπηρεσιών σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Η Επιτροπή προβλέπει ότι οι μεγαλύτερες αλλαγές θα σημειωθούν στον τομέα της υγείας, εξαιτίας του δικαιώματος επιλογής της θεραπείας σε οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ (ψηφιακά ηλεκτρονικά μητρώα και συνταγογραφίες) και της αυξανόμενης χρήσης της τεχνολογίας στην υποστήριξη του ιατρικού προσωπικού (για αναλύσεις, επεμβάσεις, θεραπείες...).

3.9. Για να ενισχύσει τη θέση της σε παγκόσμια κλίμακα, η ΕΕ αύξησε τους πόρους για την έρευνα και την καινοτομία (Ε&Κ) και δρομολόγησε δύο σημαντικές τεχνολογικές πρωτοβουλίες: το υπολογιστικό νέφος, για την ανταλλαγή και την επαναχρησιμοποίηση της γνώσης, και την κβαντική πληροφορική, για την επίλυση πιο σύνθετων υπολογιστικών προβλημάτων σε σχέση με αυτά που επιλύουν οι σύγχρονοι υπερ-υπολογιστές.

3.10. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η ΣΨΕΑ θα αποκτήσει συνεχώς μεγαλύτερη βαρύτητα στις σχέσεις μεταξύ ΕΕ και τρίτων χωρών. Αυτό προϋποθέτει την προστασία νέων ψηφιακών δικαιωμάτων, την καταπολέμηση του ψηφιακού προστατευτισμού και την προώθηση πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση του ψηφιακού χάσματος σε παγκόσμια κλίμακα.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις προσπάθειες που κατέβαλε η Επιτροπή από πλευράς νομοθετικής πρωτοβουλίας με σκοπό την επίτευξη των στόχων τεχνολογικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που θέτει η ΣΨΕΑ. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμελιώδη την παρούσα μεσοπρόθεσμη επανεξέταση για να διευκολυνθεί η υλοποίηση της εν λόγω στρατηγικής, περιορίζοντας τον κατακερματισμό και τις στρεβλώσεις της.

4.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ικανοποίηση για τα αποτελέσματα που επετεύχθησαν πρόσφατα, όπως: η κατάργηση των τελών περιαγωγής λιανικής⁽²³⁾, η διασυννοριακή φορητότητα των προϊόντων επιγραμμικού περιεχομένου⁽²⁴⁾ και η κατάργηση του αδικαιολόγητου γεωγραφικού αποκλεισμού⁽²⁵⁾. Οι εν λόγω πρωτοβουλίες θα συμβάλλουν σε μια πιο θετική εικόνα της ΕΕ, μολονότι είναι ακόμη πολλά τα προβλήματα προς επίλυση για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των καταναλωτών και του δίκαιου ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων.

4.2.1. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι σε πολλά κράτη μέλη η κατάργηση των τελών περιαγωγής συντελείται αποσπασματικά και με ανομοιογενή τρόπο, προκαλώντας προφανή ζημία για τους καταναλωτές και στην εικόνα της ΕΕ. Σε αρκετές χώρες, οι ενώσεις των καταναλωτών καταγγέλλουν απόπειρες παράκαμψης της κατάργησης της περιαγωγής, κυρίως μέσω του περιορισμού των διαθέσιμων GIGA για την περιήγηση στο Διαδίκτυο. Η ΕΟΚΕ καλεί συνεπώς την Επιτροπή να παρακολουθεί αυστηρά αυτήν τη διαδικασία, ενισχύοντας και επιταχύνοντας τον χρόνο και τον τρόπο υλοποίησής της.

⁽¹⁸⁾ JOIN (2013) 1.

⁽¹⁹⁾ COM(2016) 381 final.

⁽²⁰⁾ 2016/C484/01.

⁽²¹⁾ COM(2016) 180 final.

⁽²²⁾ COM(2016) 179 final.

⁽²³⁾ EE C 24 της 28.1.2012, σ. 131, EE C 34 της 2.2.2017, σ. 162.

⁽²⁴⁾ EE C 264 της 20.7.2016, σ. 86.

⁽²⁵⁾ EE C 34 της 2.2.2017, σ. 93.

4.2.2. Όσον αφορά τη διασυνοριακή φορητότητα του επιγραμμικού περιεχομένου, η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι θα εφαρμοστεί σύντομα στην πράξη η προσωρινή συμφωνία μεταξύ Συμβουλίου και Επιτροπής, η οποία εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις 18 Μαΐου 2017. Η συμφωνία αυτή προβλέπει έναν κανονισμό για να θεσπιστεί μια κοινή προσέγγιση στην Ένωση σχετικά με τη φορητότητα του επιγραμμικού περιεχομένου, έτσι ώστε να παρέχεται στους συνδρομητές συναφών υπηρεσιών —όταν βρίσκονται προσωρινά σε άλλο κράτος μέλος της Ένωσης και όχι στο κράτος στο οποίο διαμένουν— η δυνατότητα πρόσβασης και χρήσης των εν λόγω υπηρεσιών

4.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ανησυχία για το γεγονός ότι μόνον ορισμένες νομοθετικές προτάσεις που παρουσίασε η Επιτροπή στο πλαίσιο της ΣΥΕΑ έχουν υλοποιηθεί στην πράξη. Αυτό αντιπροσωπεύει ένα σοβαρό εμπόδιο τόσο για τη συνολική αξιολόγηση της στρατηγικής, όσο και για τις πραγματικές προοπτικές ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί όλα τα όργανα που εμπλέκονται στη διαδικασία συναπόφασης να συντομεύσουν τους χρόνους των διαπραγματεύσεων και ελπίζει ότι τα κράτη μέλη θα εφαρμόσουν εγκαίρως και με συνεκτικό τρόπο τη νομοθεσία.

4.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ψηφιακή επανάσταση θα προκαλέσει ριζικές αλλαγές στη ζωή των πολιτών, καθώς και στην επιχειρηματικότητα, την παραγωγή και το εμπόριο, με μακροπρόθεσμα αποτελέσματα που είναι δύσκολο να προβλεφθούν σήμερα, ιδίως στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση. Η ψηφιακή τεχνολογία θα μεταμορφώσει την οργάνωση, τα καθήκοντα, τους χώρους εργασίας, τη διάρκεια, τους όρους και τις συμβάσεις εργασίας. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει συνεπώς την ανάγκη ενίσχυσης της κοινωνικής διάστασης⁽²⁶⁾ της ΣΥΕΑ. Μόνον έτσι μπορούν να αντιμετωπιστούν όλες οι προκλήσεις και οι κίνδυνοι που ενέχει η ψηφιακή επανάσταση, προκειμένου να παρέχεται σε όλους η δυνατότητα να επωφεληθούν από τα πλεονεκτήματα και τις ευκαιρίες της.

4.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως αναγκαίο να δρομολογηθεί το ταχύτερο δυνατόν ένα ευρύ ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την ψηφιακή εκπαίδευση και κατάρτιση, προκειμένου να παρασχεθούν σε όλους τους πολίτες τα απαιτούμενα μέσα για να ανταποκριθούν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο στη μετάβαση. Ειδικότερα, μολονότι έχει επίγνωση των ειδικών εθνικών αρμοδιοτήτων στον τομέα, η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι το πρόγραμμα αυτό θα ξεκινά από τα σχολεία, ενισχύοντας τις γνώσεις του διδακτικού προσωπικού, προσαρμόζοντας τα προγράμματα σπουδών και τη διδασκαλία στις ψηφιακές τεχνολογίες (συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρονικής μάθησης) και παρέχοντας σε όλους τους μαθητές εκπαίδευση υψηλής ποιότητας. Το πρόγραμμα αυτό θα έχει ως φυσική συνέχεια τη διά βίου μάθηση, με σκοπό την αναδιαμόρφωση ή την αναβάθμιση των δεξιοτήτων όλων των εργαζομένων⁽²⁷⁾.

4.6. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο επιχειρηματικός κόσμος θα πρέπει να προσαρμόσει γρήγορα τις ψηφιακές του δεξιότητες, με ιδιαίτερη μέριμνα για τα ζητήματα της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο. Πράγματι, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ΕΕ οφείλει να υποστηρίξει τις επιχειρήσεις στις διαδικασίες υψηλής κατάρτισης για τα διευθυντικά στελέχη με τη στήριξη της ακαδημαϊκής κοινότητας, προκειμένου να ενισχυθεί η γνώση και η επίγνωση των κινδύνων που συνδέονται με την κλοπή δεδομένων και το έγκλημα στον κυβερνοχώρο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης σημαντικό να υποστηριχθεί η κατάρτιση των τεχνολόγων πληροφορικής που είναι αρμόδιοι για την ασφάλεια με ειδικά πολύγωνα προσομοίωσης απειλών στον κυβερνοχώρο και δοκιμής των ικανοτήτων αντίδρασής τους.

4.7. Η ΕΟΚΕ, παρά τις συστάσεις που διατυπώθηκαν ήδη από το 2015⁽²⁸⁾, διαπιστώνει ότι ορισμένες βασικές προκλήσεις για την υλοποίηση της ΨΕΑ δεν έχουν αντιμετωπιστεί ακόμη επαρκώς. Η διάδοση των ψηφιακών δεξιοτήτων, ο ψηφιακός γραμματισμός, η ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων και η ηλεκτρονική διακυβέρνηση εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν θεμελιώδεις προϋποθέσεις για την ευρεία, κοινή και ισορροπημένη ανάπτυξη.

4.8. Η ΕΕ έχει επενδύσει και εξακολουθεί να επενδύει πολλά δισεκατομμύρια στην έρευνα και στην καινοτομία, όπως και στον τομέα της ψηφιακής τεχνολογίας. Ωστόσο, σε σχέση με τις ανάγκες που εκτιμά η Επιτροπή (περίπου 155 δισεκατ. ευρώ), απέχουμε από τα επίπεδα επενδύσεων που επαρκούν για τη διασφάλιση ισχυρής και ισόρροπης ανάπτυξης στον ψηφιακό τομέα αντίστοιχης των κύριων παγκόσμιων ανταγωνιστών. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή έχει δηλώσει συχνά ότι επιθυμεί να στηριχτεί στις συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) για την κάλυψη του επενδυτικού χάσματος.

4.8.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι ΣΔΙΤ αντιπροσωπεύουν ασφαλώς έναν σημαντικό μοχλό για την ανάπτυξη και την καινοτομία, αλλά δεν μπορούν να θεωρηθούν πανάκεια για όλα τα προβλήματα. Η ΕΟΚΕ καλεί συνεπώς τα ευρωπαϊκά όργανα να εντείνουν την παρουσία τους όσον αφορά τις δράσεις και τις χρηματοδοτήσεις στους τομείς χαμηλής ελκυστικότητας για την αγορά, καθώς και όλες εκείνες τις δράσεις που είναι ικανές να δημιουργήσουν υποδομές υψηλής προστιθέμενης αξίας, αλλά οι καρποί των οποίων μπορεί να είναι μακροπρόθεσμα (πρόγραμμα CEF).

⁽²⁶⁾ ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 10, σημεία 3.8 και 3.9.

⁽²⁷⁾ ΕΕ C 434 της 15.12.2017, σ. 30.

⁽²⁸⁾ ΕΕ C 71 της 24.2.2016, σ. 65, Στρατηγική για την ψηφιακή ενιαία αγορά, σημεία 1.1, 1.2, 1.3 και 1.8.

4.9. Η φορολόγηση των πολυεθνικών του ψηφιακού τομέα αποτελεί εδώ και καιρό αντικείμενο έντονου διαλόγου και σημαντικών θεσμικών πρωτοβουλιών. Ειδικότερα, τα εθνικά φορολογικά συστήματα δεν φαίνεται να επιβάλλουν πάντα την ορθή φορολόγηση στα έσοδα που αποκομίζουν οι εταιρείες αυτές εντός της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αναζητήσει λύσεις ικανές να διασφαλίσουν, εντός του πλαισίου της αρχής της επικουρικότητας, μια ισορροπία μεταξύ των αναγκών ορθής φορολόγησης των εσόδων χωρίς να τίθενται εμπόδια στην καινοτομία και την ανάπτυξη.

4.10. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη σημασία μείωσης του ψηφιακού χάσματος, το οποίο μπορεί να καταστεί ένας από τους κύριους παράγοντες οικονομικού, εργασιακού και κοινωνικού αποκλεισμού. Στο πλαίσιο αυτό, είναι αναγκαίο να εφαρμοστούν το ταχύτερο δυνατόν οι στρατηγικές που προβλέπει η ΕΕ όσον αφορά την εκπαίδευση και την κατάρτιση στον ψηφιακό τομέα (Θεματολόγιο δεξιοτήτων για την Ευρώπη και Συνασπισμός για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας). Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να επαγρυπνά για την ταχεία και ορθή υλοποίηση της εν λόγω διαδικασίας εκ μέρους των κρατών μελών.

4.11. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει την αρχή σύμφωνα με την οποία η πρόσβαση στο Διαδίκτυο συνιστά θεμελιώδες δικαίωμα κάθε πολίτη, καθώς και απαραίτητο μέσο κοινωνικής ένταξης και οικονομικής ανάπτυξης. Επομένως, η ένταξη της πρόσβασης υψηλής ταχύτητας στο Διαδίκτυο στις καθολικές υπηρεσίες αποκτά πλέον επείγοντα χαρακτήρα⁽²⁹⁾. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι το φαινόμενο της ψηφιακής επανάστασης μπορεί να ελεγχθεί μόνον εάν υπάρξει ενεργός συμμετοχή των πολιτών, οι οποίοι πρέπει να έχουν επίγνωση των ευκαιριών και των κινδύνων του Διαδικτύου.

4.12. Είναι συνεπώς σημαντικό η ΕΕ να υποστηρίξει και να συμμετέχει ενεργά στο ετήσιο φόρουμ για τη Διαχείριση του Διαδικτύου, στην προσεχή σύσκεψη του οποίου, τον Δεκέμβριο του 2017 στη Γενεύη, με τίτλο *Shape Your Digital Future!*, θα συζητηθεί ο τρόπος για τη μεγιστοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει το Διαδίκτυο, με την αντιμετώπιση των κινδύνων και των ζητημάτων που ανακύπτουν.

4.13. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη *δέσμη μέτρων για τη συνδεσιμότητα* ⁽³⁰⁾ και επικροτεί με ιδιαίτερη θέρμη τις πρωτοβουλίες για τη μείωση του τοπικού ψηφιακού χάσματος (Wifi4EU) και για τη διασφάλιση της ποιότητας των ψηφιακών επικοινωνιών (5G). Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρωτοβουλία Wifi4EU είναι θεμελιώδης για να καταστεί η ψηφιακή ενιαία αγορά πραγματικά συνδεδεμένη για όλους. Για τον λόγο αυτό, ελπίζει ότι το εν λόγω πιλοτικό πρόγραμμα, το οποίο προβλέπει σήμερα χρηματοδότηση 125 δισεκατ. ευρώ, θα μπορέσει να καταστεί δομικό στις πολιτικές της ΕΕ, προσαρμόζοντας τον προϋπολογισμό του έτσι ώστε να παρέχεται σε όλους τους πολίτες, συμπεριλαμβανομένων όσων ζουν σε περιοχές με ασθενή οικονομικό προσανατολισμό (νησιά, ορεινές και εξόχως απόκεντρες περιοχές...), ποιοτική σύνδεση στο Διαδίκτυο.

4.14. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση να συμμετάσχουν οι **επιγραμμικές πλατφόρμες** σε ένα μακροπρόθεσμο πρόγραμμα, προκειμένου να καταστούν υπεύθυνοι φορείς ενός δικαίου και διαφανούς οικοσυστήματος του Διαδικτύου. Ωστόσο, η διαδικασία αυτή απαιτεί τη μείωση του νομοθετικού κατακερματισμού, λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις στις επιχειρήσεις (αθέμιτος ανταγωνισμός), στους εργαζόμενους (συμβάσεις) και στους καταναλωτές⁽³¹⁾ (διασυννοριακές διαφορές), διασφαλίζοντας τη διατήρηση των καθιερωμένων προδιαγραφών.

4.15. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η **ευρωπαϊκή οικονομία των δεδομένων** αποτελεί έναν από τους τομείς στους οποίους είναι εμφανέστερη η απόσταση μεταξύ της ΕΕ και των πρωτοπόρων τις παγκόσμιας ψηφιακής καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση δημιουργίας ενός νομοθετικού πλαισίου, υπό τον όρο ότι αυτό θα τύχει ορθής εφαρμογής και στο πλαίσιο του υπολογιστικού νέφους⁽³²⁾ και του Διαδικτύου των πραγμάτων θα συνεκτιμήσει τη συμβατική ελευθερία καταργώντας τα εμπόδια στην καινοτομία και θα λάβει επαρκή χρηματοδότηση από την ΕΕ.

4.16. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η **ασφάλεια στον κυβερνοχώρο** αποτελεί προτεραιότητα, καθώς επηρεάζει όλους τους τομείς εφαρμογής της ψηφιακής τεχνολογίας και είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της ευρωπαϊκής κυριαρχίας, η οποία προϋποθέτει ψηφιακή αυτονομία κατά τη συλλογή και διαχείριση των δεδομένων, αλλά και κατάλληλο εξοπλισμό για τον έλεγχο και την παρακολούθηση αυτής της διαδικασίας. Δεδομένου του εύρους των επηρεαζόμενων κλάδων, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι πόροι που προορίζονται για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο πρέπει να αυξηθούν σημαντικά, υπερβαίνοντας τα όρια της έρευνας, εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή των ευαίσθητων τομέων του κλάδου της παραγωγής (μεταφορές, βιομηχανικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας κ.ά.) και υποστηρίζοντας τα κράτη μέλη στις διαδικασίες ενίσχυσης της ψηφιακής προστασίας.

⁽²⁹⁾ ΕΕ C 161 της 6.6.2013, σ. 8.

⁽³⁰⁾ Η ΕΟΚΕ έχει εκπονήσει γνωμοδότηση με θέμα κάθε πρόταση, αλλά με κοινό παρονομαστή, για λόγους συνέπειας των απόψεων και του περιεχομένου: ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 51, ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 56, ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 65, ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 69, ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 74.

⁽³¹⁾ ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 119.

⁽³²⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 86.

4.17. Η τρομοκρατία και η εγκληματικότητα στον κυβερνοχώρο αποτελούν πλέον άμεσες απειλές για όλες τις οικονομίες και τις κυβερνήσεις. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην πρόταση αναθεώρησης της στρατηγικής για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο να προβλεφθεί η σημαντική βελτίωση των προτύπων πρόληψης, αποτροπής, αντίδρασης, διαχείρισης κρίσεων και ανθεκτικότητας με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ, θέτοντας τις βάσεις για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και με τις τρίτες χώρες.

4.17.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον προσανατολισμό της Επιτροπής, θεωρώντας ότι όλα τα ψηφιακά προϊόντα και τα συνδεδεμένα συστήματα πρέπει να είναι ασφαλή κατά τη διάθεσή τους στην αγορά και ελπίζει στην ταχεία υιοθέτηση των προαναγγελλέντων μέτρων.

4.17.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για ενίσχυση της εντολής του ENISA ⁽³³⁾ με την προσαρμογή της στις νέες παγκόσμιες απειλές. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αναθεώρηση των ευρωπαϊκών στρατηγικών σχετικά με την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο προϋποθέτει επίσης μεγαλύτερο άνοιγμα, διάλογο και διαφάνεια του ENISA έναντι των πολιτών και της οργανωμένης κοινωνίας, ούτως ώστε να αναδεικνύονται οι πρωτοβουλίες και οι δραστηριότητές του.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Μολονότι το 90 % των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων απαιτούν ψηφιακές δεξιότητες, το 2016 μόνο το 44 % των Ευρωπαίων πολιτών και το 37 % των εργαζομένων διέθετε επαρκές επίπεδο κατάρτισης. Επιπλέον, σχεδόν οι μισές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις δεν μετεκπαιδεύουν το προσωπικό τους, πληττοντας έτσι τόσο τους εργαζόμενους όσο και την ανταγωνιστικότητα της ίδιας της επιχείρησης ⁽³⁴⁾. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει συνεπώς την ανάγκη χρηματοδότησης με ειδικούς πόρους μιας ευρείας στρατηγικής στον τομέα της ψηφιακής εκπαίδευσης και κατάρτισης ⁽³⁵⁾, με ιδιαίτερη έμφαση στο χάσμα μεταξύ όσων είναι «γέννημα θρέμμα της ψηφιακής εποχής» και των ηλικιωμένων ⁽³⁶⁾ και, γενικότερα, την ανάγκη υποστήριξης και παροχής βοήθειας σε άτομα κάθε ηλικίας και κατάστασης που δεν διαθέτουν εξοικείωση με την ψηφιακή τεχνολογία.

5.2. Όσον αφορά τον αντίκτυπο για την απασχόληση, επίσης, είναι πολύ πιθανόν η αυτοματοποίηση να προκαλέσει συνολική μείωση των θέσεων εργασίας, απορροφώντας σταδιακά όλες τις επαναλαμβανόμενες και λιγότερο δημιουργικές εργασίες ⁽³⁷⁾. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να δρομολογήσει, μέσω του ευρωπαϊκού κοινωνικού διαλόγου, μια διαδικασία για τη διασφάλιση αξιοπρεπών αμοιβών, ισορροπημένης σχέσης μεταξύ διάρκειας ζωής και εργασίας, ποιοτικής εργασίας και καθολικής πρόσβασης στην κοινωνική ασφάλιση ⁽³⁸⁾.

5.2.1. Για την αντιμετώπιση της πρόκλησης της ψηφιοποίησης είναι αναγκαία η παρέμβαση στους τομείς της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, δημιουργώντας ειδικές διαδικασίες σε ευρωπαϊκή κλίμακα για τη μετακίνηση των εργαζομένων τα καθήκοντα των οποίων θα αναλάβουν μηχανές ή καθίστανται παρωχημένα από την αυτοματοποίηση, χρηματοδοτώντας κατάλληλα μέτρα κοινωνικής προστασίας για τη διασφάλιση μιας αξιοπρεπούς ζωής στα στάδια του επαγγελματικού τους επαναπροσανατολισμού. Θεμελιώδους σημασίας θα είναι επίσης η ένταξη των μέτρων αυτών σε μια μακροπρόθεσμη, ευέλικτη και ανθεκτική στρατηγική, ικανή να ανταποκριθεί άμεσα και αποτελεσματικά στις μεταβολές που επιφέρει η ψηφιακή επανάσταση, έτσι ώστε να ελέγχεται και να μην προκαλεί αρνητικές συνέπειες.

5.3. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει την υποστήριξή της στο σχέδιο δράσης σχετικά με την ηλεκτρονική διακυβέρνηση για την παροχή εύχρηστων, εξατομικευμένων και διασυνδεδεμένων ψηφιακών υπηρεσιών. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι στόχοι αυτοί δεν μπορούν να επιτευχθούν σήμερα λόγω των καθυστερήσεων στην εφαρμογή της στρατηγικής σε εθνικό επίπεδο και της απουσίας διασυνδεδεμένης και ευρέως εκτεταμένης ψηφιακής υποδομής σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι εξακολουθούν να υφίστανται τα προβλήματα με την αρχή «μόνον άπαξ» και οι καθυστερήσεις στη δημιουργία ενιαίας ψηφιακής πύλης. Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει επίσης την ανάγκη διασφάλισης της επικαιροποίησης σύμφωνα με τις πλέον σύγχρονες τεχνολογίες και του ανοικτού χαρακτήρα του δικαιώματος των πολιτών να προβαίνουν σε τροποποίηση ή διαγραφή των δεδομένων τους (δικαίωμα στη λήθη) ⁽³⁹⁾.

⁽³³⁾ EE C 75 της 10.3.2017, σ. 124.

⁽³⁴⁾ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Digital Transformation Scoreboard*, 2017.

⁽³⁵⁾ EE C 173 της 31.5.2017, σ. 1, EE C 173 της 31.5.2017, σ. 45.

⁽³⁶⁾ EE C 389 της 21.10.2016, σ. 28.

⁽³⁷⁾ «The Risk of Automation for Jobs in OECD Countries: A Comparative Analysis», ΟΟΣΑ, 2016. Οι επιπτώσεις της ψηφιακής επανάστασης στα επίπεδα απασχόλησης αποτελούν αντικείμενο έντονης συζήτησης. Ο ΟΟΣΑ εκτιμά μείωση κατά 9 % των θέσεων εργασίας (των πλέον επαναλαμβανόμενων), αλλά άλλες μελέτες, όπως της Παγκόσμιας Τράπεζας ή άλλων ιδρυμάτων, προβλέπουν αύξηση των θέσεων εργασίας ή αντιστάθμιση των θέσεων εργασίας που καταργούνται από τις νέες. Το βέβαιο είναι ότι όλες οι μελέτες συγκλίνουν στο συμπέρασμα ότι ο κόσμος της εργασίας θα υποστεί μεγάλες αλλαγές και στην ανάγκη λήψης έγκαιρων και ανθεκτικών μέτρων.

⁽³⁸⁾ EE C 13 της 15.1.2016, σ. 161.

⁽³⁹⁾ EE C 487 της 28.12.2016, σ. 99.

5.4. Στον τομέα της ηλεκτρονικής υγείας η ΕΟΚΕ διαπιστώνει παρόμοια προβλήματα με εκείνα της ηλεκτρονικής δημόσιας διοίκησης. Η ΕΟΚΕ προτείνει συνεπώς την παροχή κινήτρων για τη δημιουργία σύγχρονων ψηφιακών υποδομών, την ενίσχυση της συνεργασίας με τους τομείς της Ε&Κ και την πιο ενεργό συμμετοχή των χρηστών και των παρόχων υπηρεσιών υγείας ⁽⁴⁰⁾.

5.5. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανακοίνωση για την Ψηφιοποίηση της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, επιβεβαιώνοντας ότι κανένα κράτος μέλος δεν είναι σε θέση να επωφεληθεί μόνο του από όλες τις ευκαιρίες που παρέχει η ψηφιακή τεχνολογία. Αντιθέτως, η ΕΕ μπορεί να συναγωνιστεί τους σημαντικότερους παγκόσμιους ανταγωνιστές, υπό τον όρο ότι θα εκπονήσει μια κοινή στρατηγική με σκοπό την ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης (βιομηχανία 4.0) ως αυτόνομου παράγοντα ανταγωνιστικότητας, ικανής να προσελκύσει επενδύσεις, να αυξήσει τις θέσεις εργασίας και να διατηρήσει τον στόχο μιας βιομηχανικής παραγωγής ανερχόμενης στο 20 % του ευρωπαϊκού ΑΕγχΠ έως το 2020 ⁽⁴¹⁾.

5.6. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να υποστηρίξει την ψηφιακή καινοτομία σε όλες τις επιχειρήσεις, με ιδιαίτερη έμφαση στις ΜΜΕ, οι οποίες μπορούν να αποκομίσουν μεγάλα πλεονεκτήματα από την ψηφιοποίηση (απλοποίηση και καταπολέμηση της γραφειοκρατίας), αλλά κινδυνεύουν να αποβληθούν από την αγορά χωρίς κατάλληλη και επαρκή υποστήριξη. Πράγματι, η ψηφιοποίηση όλων των επιχειρήσεων αποτελεί ήδη αναγκαία, αλλά όχι και ικανή, προϋπόθεση για την παραμονή στην αγορά και οι ΜΜΕ, που έχουν λιγότερα μέσα και πόρους, μπορούν να αντιμετωπίσουν μεγαλύτερες δυσκολίες για την προσαρμογή τους στις αλλαγές.

5.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την υποστήριξη των νεοφυών επιχειρήσεων, καθώς αποτελούν προνομακούς παράγοντες για την ψηφιακή καινοτομία, την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, ευνοώντας την ανάπτυξη και την εδραίωσή τους. Ειδικότερα, συνιστάται μια οριζόντια προσέγγιση στους ποικίλους τύπους των επιχειρήσεων που θα στηρίζεται σε τρεις βασικούς στόχους: κανονιστική απλοποίηση, δημιουργία δικτύων και ευκολότερη πρόσβαση στη χρηματοδότηση ⁽⁴²⁾.

5.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί το διασυνοριακό ηλεκτρονικό εμπόριο έναν από τους παράγοντες-κλειδιά για την ανάπτυξη της ΨΕΑ. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημα αποφασιστικότερης παρέμβασης για τη μείωση του κόστους παράδοσης των δεμάτων ⁽⁴³⁾. Συνιστάται επίσης η καλύτερη εναρμόνιση των κανόνων σχετικά με τις ψηφιακές συμβάσεις εξαιτίας της επιλογής του νομοθετικού μέσου (δύο οδηγίες), που μπορεί να προκαλέσει σύγχυση χωρίς να απλοποιείται το νομοθετικό πλαίσιο ⁽⁴⁴⁾.

5.9. Η ΕΟΚΕ εκφράζει ικανοποίηση για τις πληροφορίες που έδωσε η Επιτροπή σχετικά με τα αποτελέσματα που επετεύχθησαν όσον αφορά την προστασία των καταναλωτών με την πλατφόρμα για την ηλεκτρονική επίλυση των διαφορών ⁽⁴⁵⁾, αλλά θεωρεί ότι πρέπει να γίνουν ακόμα πολλά προκειμένου να καταστεί ευρύτερα γνωστή η πλατφόρμα και να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών στο ηλεκτρονικό εμπόριο. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ ελπίζει να ενισχυθούν τα μέσα εξωδικαστικής επίλυσης, κυρίως των διασυνοριακών διαφορών. Απαιτούνται επίσης παρεμβάσεις σχετικά με την προστασία των δεδομένων ⁽⁴⁶⁾, τις οπτικοακουστικές υπηρεσίες ⁽⁴⁷⁾, την καταπολέμηση της απάτης και την προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων ⁽⁴⁸⁾, δίνοντας έμφαση στην προστασία των καταναλωτών, ιδίως των πλέον ευάλωτων, από τη διαδικτυακή παρενόχληση, τη διασπορά ψευδών ειδήσεων και από κάθε μορφή υποκίνησης βίας.

5.10. Η ΕΟΚΕ επικροτεί επίσης τη διαδικασία που δρομολόγησε η Επιτροπή με σκοπό την εναρμόνιση της προστασίας των καταναλωτών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, υπό τον όρο ότι δεν θα μεταβάλει τα πρότυπα προστασίας των καταναλωτών στις χώρες όπου αυτά είναι ήδη υψηλά, στοχεύοντας στη συνολική βελτίωση της προστασίας των ψηφιακών καταναλωτών στην ΕΕ.

5.11. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προσδώσει έναν πιο οριζόντιο χαρακτήρα στη ΣΨΕΑ, συνδυάζοντάς τη με άλλους βασικούς τομείς/στρατηγικές για την ανάπτυξη της Ευρώπης, όπως η ενέργεια, η κυκλική οικονομία ⁽⁴⁹⁾ και οι μεταφορές ⁽⁵⁰⁾, στο ευρύτερο πλαίσιο των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης που έχει θέσει ο ΟΗΕ. Πράγματι, η στρατηγική αυτή θα μπορούσε να συμβάλει αποφασιστικά στην επίτευξη των στόχων βιωσιμότητας, απλοποίησης και αποδοτικότητας.

⁽⁴⁰⁾ ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 14.

⁽⁴¹⁾ ΕΕ C 389 της 21.10.2016, σ. 50.

⁽⁴²⁾ ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 20.

⁽⁴³⁾ ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 106.

⁽⁴⁴⁾ ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 57.

⁽⁴⁵⁾ Υπάρχουν περισσότερες από 24 000 υποθέσεις που επιλύθηκαν κατά το πρώτο έτος, όπως ανακοίνωσε η επιτροπή Jourova. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-727_el.htm.

⁽⁴⁶⁾ ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 107.

⁽⁴⁷⁾ ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 157.

⁽⁴⁸⁾ ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 27.

⁽⁴⁹⁾ ΕΕ C 264 της 20.7.2016, σ. 98.

⁽⁵⁰⁾ ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 85, ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 52.

5.12. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να αυξήσει η ΕΕ τις επενδύσεις στην έρευνα και στην καινοτομία, προκειμένου να μπορεί να ανταγωνιστεί τους πρωτοπόρους της ψηφιακής καινοτομίας. Οι πρωτοβουλίες με σκοπό την ενίσχυση της βάσης υποδομών είναι σημαντικές, αλλά όχι επαρκείς. Ειδικότερα, η Ευρώπη οφείλει να δημιουργήσει το ταχύτερο δυνατόν το υπολογιστικό νέφος ⁽⁵¹⁾, σύμφωνα με τη στρατηγική «Open Innovation, Open Science, Open to the World». Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ορθή τη συνέχιση των ερευνών στους τομείς της κβαντικής πληροφορικής και της τεχνητής νοημοσύνης ⁽⁵²⁾.

5.13. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τον προσανατολισμό της Επιτροπής για ενίσχυση της εξωτερικής επέκτασης της ΣΨΕΑ, ωστόσο θεωρεί ότι ελάχιστα έχουν γίνει μέχρι σήμερα σε αυτόν τον τομέα. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ ζητά δύο επίπεδα παρέμβασης:

- *σύναψη νέων σχέσεων με τους ψηφιακούς ανταγωνιστές.* Η ΕΕ οφείλει να προστατεύσει τα ψηφιακά δικαιώματα, να καταπολεμήσει τον ψηφιακό προστατευτισμό και να προωθήσει μια παγκόσμια συμμαχία για την ασφάλεια του κυβερνοχώρου. Η διαδικασία αυτή θα διαδραματίσει θεμελιώδη ρόλο στον καθορισμό νέας παγκόσμιας διακυβέρνησης.
- *προώθηση της ψηφιακής ανάπτυξης.* Η ψηφιακή τεχνολογία μπορεί να αποτελέσει έναν σημαντικό φορέα ανάπτυξης, ικανό να αντιμετωπίσει τα αίτια πολέμων, φτώχειας και μετανάστευσης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι για την επίτευξη μεγάλου μέρους των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών είναι αναγκαία η ευρεία και εκτεταμένη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας, με την ενεργό συμμετοχή χωρών και πολιτών και όχι μόνο των πλέον πλούσιων και ανεπτυγμένων. Η μείωση του τεχνολογικού χάσματος πρέπει συνεπώς να αποτελέσει προτεραιότητα της ΕΕ σε παγκόσμια κλίμακα και όχι μόνο με την προοπτική της διασυνοριακής συνεργασίας.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽⁵¹⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 86.

⁽⁵²⁾ ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 1.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2016»

[COM(2017) 285 final]

(2018/C 081/15)

Εισηγητής: ο κ. **Paulo BARROS VALE**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.7.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της ΣΛΕΕ
Αρμόδιο τμήμα	Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	4.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	177/1/3
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) θεωρεί θετικό το περιεχόμενο της «Έκθεσης επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2016»⁽¹⁾ και εν γένει το επικροτεί. Εκφράζει, ωστόσο, κάποιες ανησυχίες λαμβάνοντας υπόψη την παρούσα συγκυρία και τις δυνατότητες που θεωρεί ότι έχει η ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προσπάθειες της Επιτροπής όσον αφορά την υπεράσπιση της τήρησης των κανόνων, οι οποίες συνέβαλαν στη δημιουργία περιβάλλοντος θεμιτού και ελεύθερου ανταγωνισμού καθώς και στην έντονη διεθνή συνεργασία.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να προσδιοριστεί καλύτερα η πολιτική ανταγωνισμού, η οποία σε πολλές περιπτώσεις στερείται συνοχής με τις υπόλοιπες ενωσιακές πολιτικές που την επηρεάζουν. Οι επιχειρήσεις και οι καταναλωτές αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα τα οποία δεν εμπίπτουν μεν στη σφαίρα των θεμάτων που εξετάζει η Επιτροπή στο πλαίσιο της πολιτικής ανταγωνισμού, επηρεάζουν όμως την εσωτερική αγορά, όπως αυτά που σχετίζονται με τη φορολογία.

1.4. Μπορεί η Επιτροπή να έχει περιορισμένες εξουσίες, ωστόσο, διαθέτει το δικαίωμα της πρωτοβουλίας, που της επιτρέπει να αναλάβει μια πιο φιλόδοξη δράση όσον αφορά τη σύνδεση του ανταγωνισμού με τις διάφορες πολιτικές καθώς και με τη δράση των εθνικών αρχών ανταγωνισμού. Προκειμένου το έργο της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού να είναι πιο αποδοτικό, η ευρωπαϊκή πολιτική ανταγωνισμού και οι εθνικές πολιτικές ανταγωνισμού πρέπει να είναι πλήρως ευθυγραμμισμένες.

1.5. Οι αρνητικές επιπτώσεις του ανταγωνισμού σε κάποιες ομάδες, ιδίως στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) και τους καταναλωτές, αποτελούν καθημερινό φαινόμενο και οφείλονται στις επιχειρηματικές πρακτικές των μεγάλων ομίλων διανομής —οι οποίοι με τις επιθετικές διαπραγματεύσεις καταστρέφουν τις μικρότερες επιχειρήσεις και περιορίζουν τις επιλογές των καταναλωτών—, στη μη σαφή διαμόρφωση των τιμών —για παράδειγμα στον τομέα της ενέργειας και των καυσίμων— που θίγει επιχειρήσεις και καταναλωτές, και στις πρακτικές ντάμπινγκ που καλά κρατούν, ιδίως στον κλάδο της διανομής και των μεταφορών. Πρόκειται για ζητήματα που απαιτούν διαρκή εγρήγορση και δράση καταπολέμησης από τις αρμόδιες εθνικές αρχές ανταγωνισμού και την Επιτροπή.

1.6. Παρότι είναι γνωστό ότι η ισχύς των μεγάλων ομίλων μπορεί να επιφέρει στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό, η Επιτροπή στηρίζει συγχωνεύσεις και συγκεντρώσεις που δημιουργούν πραγματικούς κολοσσούς. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να θεσπίσει πραγματικά αποτελεσματικά μέτρα για τις διαδικασίες αυτές και να παρακολουθεί από κοντά τις δραστηριότητες των μεγάλων ομίλων με γνώμονα την τήρηση των κανόνων και τα συμφέροντα των καταναλωτών και των ΜΜΕ.

⁽¹⁾ COM(2017) 285 final.

1.7. Η Συνθήκη δεν προσφέρει δυνατότητα ενοποίησης των φορολογικών πολιτικών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι διαφορές στην άμεση και έμμεση φορολόγηση θίγουν τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές ενώ οξύνουν τις ανισότητες. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η πολιτική ανταγωνισμού οφείλει να διασφαλίζει τη μείωση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που οφείλονται στη φορολογία, όσο η φορολογία θα εξακολουθεί να αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών στην Ευρώπη.

1.8. Η διαπραγμάτευση διαφορών συμφωνιών έχει επιτύχει έντονη διεθνή συνεργασία. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να επιδιωχθούν πραγματικές συμμαχίες και ότι οι συμφωνίες που συνάπτονται πρέπει να αποτυπώνουν τον έντονο προβληματισμό που επικρατεί σχετικά με το περιεχόμενο των εμπορικών συμφωνιών.

2. Περιεχόμενο της έκθεσης επί της πολιτικής ανταγωνισμού του 2016

2.1. Η έκθεση παρουσιάζει, σε γενικές γραμμές, τα μέτρα που έχει λάβει η Επιτροπή σε σχέση με την πολιτική ανταγωνισμού, συνοψίζοντας ένα εκτενέστερο έγγραφο εργασίας σχετικά με τις δράσεις που αναλήφθηκαν το 2016 ⁽²⁾.

2.2. Στην ομιλία του για την κατάσταση της Ένωσης το 2016, ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Jean-Claude Juncker αναφέρθηκε στη σπουδαιότητα της πολιτικής ανταγωνισμού λέγοντας ότι: «ίσοι όροι ανταγωνισμού σημαίνει επίσης ότι στην Ευρώπη οι καταναλωτές προστατεύονται από τα καρτέλ και την καταχρηστική συμπεριφορά πανίσχυρων εταιρειών. [...] Η Επιτροπή παρακολουθεί αυτά τα θέματα δικαιοσύνης. Αυτή είναι η κοινωνική πλευρά της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού».

2.3. Η έκθεση αποτελείται από τις εξής 6 ενότητες: Εισαγωγή· Διασφάλιση πραγματικά ισότιμων όρων ανταγωνισμού για όλους· πώς ο έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων συμβάλλει στην αντιμετώπιση της πρόκλησης· Ενίσχυση του ανταγωνισμού και της καινοτομίας σε ολόκληρη την ψηφιακή ενιαία αγορά· Υλοποίηση μιας ενιαίας αγοράς που ενισχύει τη θέση των πολιτών και των επιχειρήσεων της ΕΕ· Απελευθέρωση του δυναμικού της Ευρωπαϊκής Ενεργειακής Ένωσης και της κυκλικής οικονομίας· Δημιουργία ευρωπαϊκού και παγκόσμιου πνεύματος ανταγωνισμού.

2.4. Η ΕΟΚΕ στηρίζει γενικά το περιεχόμενο της έκθεσης. Ωστόσο, είναι επικριτική σχετικά με αυτό που αναφέρεται στη «Διατήρηση του γόνιμου διοργανικού διαλόγου»: «Με τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις διατηρούνται επίσης ισότιμοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών που λαμβάνουν κρατική ενίσχυση και εκείνων που δεν λαμβάνουν». Παρότι έχουν επιβληθεί ορισμένοι όροι στις τράπεζες που έχουν λάβει κρατικές ενισχύσεις, δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι διατηρούνται ισότιμοι όροι μεταξύ εκείνων που λαμβάνουν κρατική ενίσχυση και εκείνων που δεν λαμβάνουν. Η στρέβλωση του ανταγωνισμού αποτελεί πραγματικότητα και το μόνο που επιτυγχάνουν τα μέτρα που έχουν ληφθεί είναι να την ελαχιστοποιήσουν.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την «Έκθεση επί της πολιτικής ανταγωνισμού 2016», η οποία επικεντρώνεται σε θέματα ύψιστης σημασίας για τη ζωή των επιχειρήσεων και των πολιτών.

3.2. Τον ευρωπαϊκό επιχειρηματικό ιστό συνθέτουν κυρίως ΜΜΕ, οι οποίες αποτελούν τον πυλώνα της ευρωπαϊκής οικονομίας και, λόγω του μεγέθους τους, είναι περισσότερο ευάλωτες στον αθέμιτο ανταγωνισμό.

3.3. Στον τομέα της λιανικής πώλησης μεγάλης κλίμακας, οι ΜΜΕ πλήττονται περισσότερο λόγω των καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης από τους μεγάλους ομίλους διανομής, οι οποίοι, εκμεταλλευόμενοι την αυξημένη διαπραγματευτική ισχύ τους και καταπατώντας τους κανόνες του ανταγωνισμού, εφαρμόζουν καταχρηστικές διαπραγματευτικές πρακτικές που εξακολουθούν να καταστρέφουν τους μικρούς παραγωγούς και τα μικρά εμπορικά καταστήματα, ενώ παράλληλα επηρεάζουν τις επιλογές και θίγουν τα συμφέροντα των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή, στις μελλοντικές εκδόσεις της επί της πολιτικής ανταγωνισμού, να περιλαμβάνει ανάλυση της λειτουργίας της αλυσίδας διανομής τροφίμων.

3.4. Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση των καταχρήσεων δεσπόζουσας θέσης και άλλων πρακτικών που περιορίζουν τον ανταγωνισμό διαδραματίζει η δράση των εθνικών αρχών ανταγωνισμού. Η Επιτροπή διερεύνησε αν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού διαθέτουν επαρκείς πόρους, εξουσίες και ανεξαρτησία δράσης και αναμένεται η ανάλυση δράσης, καθώς διαπιστώθηκε ότι είναι δυνατή η ενίσχυση της αποτελεσματικότητάς τους. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι, αντί απλώς να αντιδρούν στις καταγγελίες των επιχειρήσεων και των καταναλωτών, οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού μπορούν και οφείλουν να αναλάβουν περισσότερο προληπτική δράση, ιδίως όσον αφορά τις πρακτικές κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης που αποτελούν συχνό φαινόμενο στις συνεδριάσεις διαπραγματεύσεων. Η εποπτεία των διαπραγματεύσεων μπορεί να συμβάλει στην αποτροπή κάποιων περιπτώσεων κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης και στην προστασία των μικρών επιχειρήσεων και των καταναλωτών.

3.5. Ειδικά σε αυτόν τον τομέα, είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή του δικαιώματος αποζημίωσης για τα θύματα πρακτικών αθέμιτου ανταγωνισμού, δεδομένου ότι ούτε η οδηγία 2014/104/ΕΕ, της 26ης Νοεμβρίου 2014, ούτε η σύσταση σχετικά με τις κοινές αρχές για τους μηχανισμούς συλλογικής επίλυσης διαφορών στον τομέα των παραβάσεων των

⁽²⁾ SWD(2017) 175 final.

αντιμονοπωλιακών κανόνων αποδείχθηκαν ικανές να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στην ανάγκη συλλογικής προστασίας των δικαιωμάτων των θυμάτων που πλήττονται από τις παραβάσεις αυτές.

3.6. Το αποτέλεσμα του πλήθους των συγχωνεύσεων και συγκεντρώσεων σε διάφορους τομείς ήταν η δημιουργία «κολοσσών» που είναι σε θέση να επηρεάζουν τη λειτουργία της αγοράς και να υπονομεύουν τους κανόνες του ανταγωνισμού. Η Επιτροπή κλήθηκε να αποφανθεί σχετικά με κάποιες από αυτές τις διαδικασίες. Στην πράξη υπήρξαν ελάχιστες οι περιπτώσεις αποτροπής, ενώ τα επανορθωτικά μέτρα που επιβλήθηκαν για τη χορήγηση άδειας αποδείχθηκαν κατώτερα των περιστάσεων. Αφενός μεν, η Επιτροπή δίδει τις συμπράξεις (καρτέλ), και ορθώς πράττει, αφετέρου, όμως, επιτρέπει συγχωνεύσεις και εξαγορές χωρίς ανταλλάγματα. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για τον ενδεχόμενο κίνδυνο δημιουργίας μεγάλων ομίλων σε κάποιους τομείς, ικανών να επιφέρουν σοβαρές στρεβλώσεις του ανταγωνισμού, να καταστρέψουν πολλές ΜΜΕ και να επηρεάσουν τις επιλογές των καταναλωτών, και ζητά από την Επιτροπή να είναι σε επαγρύπνηση.

3.7. Οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που είναι απόρροια των εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης είναι αισθητές τόσο στις εισαγωγές όσο και στις εξαγωγές. Είναι γεγονός ότι στην ευρωπαϊκή αγορά φτάνουν προϊόντα από χώρες όπου εξακολουθούν να παρατηρούνται πρακτικές κοινωνικού ντάμπινγκ, καταχρηστικές περιβαλλοντικές πρακτικές καθώς ακόμη και κρατικές ενισχύσεις που, σύμφωνα με τους ευρωπαϊκούς κανόνες, θα θεωρούνταν παράνομες. Από την άλλη, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις που συμμορφώνονται με τους κανόνες αντιμετώπιζουν δυσκολίες πρόσβασης σε άλλες αγορές λόγω της πρόδηλης αδυναμίας τους να ανταγωνιστούν τις τιμές που διαμορφώνουν επιχειρήσεις που προέρχονται από χώρες με ευνοϊκότερη νομοθεσία ή με ανεπαρκείς ελέγχους ως προς την τήρησή της.

3.8. Ωστόσο, μια άλλη πιθανή αιτία των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού είναι οι ίδιοι οι κανόνες της Ένωσης. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι ο κανονισμός REACH (καταχώριση, αξιολόγηση, αδειοδότηση και περιορισμοί των χημικών προϊόντων) ο οποίος, από τις 31 Μαΐου 2018, θα ισχύει για όλες τις επιχειρήσεις που παράγουν ή διαθέτουν στην αγορά χημικές ουσίες είτε υπό καθαρή μορφή είτε σε παρασκευάσματα ή σε προϊόντα, σε ποσότητες άνω του 1 τόνου ετησίως. Ο συγκεκριμένος κανονισμός υποχρεώνει τις επιχειρήσεις να υποβάλλουν στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Χημικών Προϊόντων (ECHA) καταχωρίσεις των χημικών ουσιών που διαθέτουν —είτε υπό καθαρή μορφή είτε σε παρασκευάσματα ή σε προϊόντα— σε ποσότητες άνω του 1 τόνου ετησίως, οι οποίες πρέπει να συνοδεύονται από την καταβολή των σχετικών τελών. Ο καταχωρών θεωρείται ο νόμιμος κάτοχος της έκθεσης και συνεπώς οι πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην έκθεση μπόρεσαν να μετατραπούν σε εμπόρευμα που διατέθηκε στην αγορά από τους πρώτους καταχωρούντες, οι οποίοι είναι συνήθως μεγαλύτερες και οικονομικά ισχυρότερες επιχειρήσεις. Στην πράξη, όταν μια επιχείρηση ξεκινά τη διαδικασία καταχώρισης στον ECHA, ενημερώνεται ότι οφείλει να επικοινωνήσει με τον κύριο καταχωρούντα, ο οποίος μετέπειτα ενημερώνει σχετικά με το κόστος πρόσβασης στις πληροφορίες που κατέθεσε. Το κόστος αυτό μπορεί να ανέρχεται σε δεκάδες ή εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ ανά ουσία. Ορίζεται ότι οι καταχωρίσεις που υποβλήθηκαν δυνάμει του κανονισμού τουλάχιστον πριν από δώδεκα έτη μπορούν να χρησιμοποιούνται για λόγους καταχώρισης από άλλον παρασκευαστή ή εισαγωγέα. Ωστόσο, στην πράξη και καθώς πλησιάζει η ημέρα πλήρους εφαρμογής του κανονισμού REACH για όλες τις ουσίες που παράγονται ή διατίθενται στην αγορά σε ποσότητες άνω του 1 τόνου ετησίως, οι πρώτοι καταχωρούντες απαιτούν από τις μικρομεσαίες και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις του κλάδου την καταβολή αυξημένων ποσών ή ακόμη και ποσοστά επί των πωλήσεων ως αντάλλαγμα για το λεγόμενο «έγγραφο πρόσβασης» στις πληροφορίες που είχαν καταθέσει στον ECHA, τη στιγμή που οι πληροφορίες αυτές, προκειμένου να εξυπηρετούν τον σκοπό της δημιουργίας τους, δηλαδή την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος, θα έπρεπε να είναι διαθέσιμες δωρεάν στους πολίτες και τις επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αυτήν την περίπτωση, ο κανονισμός —ο οποίος σχεδιάστηκε με σκοπό την ενίσχυση της προστασίας της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος από τους πιθανούς κινδύνους της χρήσης χημικών προϊόντων— μπορεί να εμποδίσει την είσοδο στην αγορά νέων επιχειρήσεων και την ελεύθερη κυκλοφορία χημικών ουσιών, με αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού και την κατάχρηση από τις μεγαλύτερες εταιρείες της δεσπόζουσας θέσης που κατέχουν. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στην ανάγκη αξιολόγησης και αναθεώρησης του κανονισμού REACH, ώστε να αρθούν οριστικά τυχόν εμπόδια για τον ανταγωνισμό οφειλόμενα στην εφαρμογή του.

3.9. Το θέμα των τραπεζικών συγκεντρώσεων και των κρατικών ενισχύσεων προς τις τράπεζες παραμένει επίκαιρο. Η πρόσφατη χρηματοπιστωτική κρίση και ο αντίκτυπος που αυτή είχε στην πραγματική οικονομία και στην αξιοπιστία των αγορών έχουν οδηγήσει σε διαρκή έλεγχο των πρακτικών στον συγκεκριμένο κλάδο, λόγω των δικαιολογημένων φόβων για νέες σοβαρές επιπτώσεις. Η χορήγηση προσωρινών κρατικών ενισχύσεων απέτρεψε την κατάρρευση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Οι τράπεζες, οι οποίες υπέστησαν σημαντικές ζημιές κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης, αντιμετωπίζουν σήμερα μειωμένα περιθώρια λόγω του επιπέδου των επιτοκιακών αποκλίσεων (spreads) που ισχύουν αυτήν τη στιγμή. Η αναδιάρθρωση του τομέα οδήγησε στην εξαφάνιση κάποιων ιδρυμάτων, αλλά και στην εμφάνιση συγκεντρώσεων που μπορεί να είναι ανησυχητικές όχι μόνο για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, εάν εμφανιστούν ξανά καταστάσεις κρίσης, αλλά κυρίως όσον αφορά το ενδεχόμενο στρεβλώσεων του ανταγωνισμού λόγω του μεγέθους των νέων αυτών ομίλων. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να είναι προσεκτική και σε επαγρύπνηση για τυχόν περιπτώσεις κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης που μπορεί να θίγουν τα συμφέροντα των καταναλωτών και τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, ιδίως των ΜΜΕ.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Κρατικές ενισχύσεις

4.1.1. Οι κρατικές ενισχύσεις είναι ένα σημαντικό εργαλείο για την ανάπτυξη καθώς επιτρέπουν τη σύγκλιση των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών καθώς και την προώθηση της απασχόλησης και της οικονομίας. Απαιτείται ορθή χρήση των περιορισμένων πόρων χωρίς να θίγονται οι ορθές πρακτικές του ανταγωνισμού.

4.1.2. Για ακόμη μια φορά, η ΕΟΚΕ διατυπώνει την πεποίθησή της ότι ο εκσυγχρονισμός των κρατικών ενισχύσεων, που βρίσκεται σε εξέλιξη, πρέπει να είναι ευθυγραμμισμένος με τους σκοπούς της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», της πολιτικής για τη συνοχή και της πολιτικής ανταγωνισμού, διαφυλάσσοντας τη σημασία των κρατικών ενισχύσεων σε τομείς που εξυπηρετούν την ανάπτυξη της Ευρώπης και τις δημόσιες υπηρεσίες που καλύπτουν τις ανάγκες της κοινωνίας.

4.1.3. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υποστηρίξει στο παρελθόν τον εκσυγχρονισμό των κρατικών ενισχύσεων. Σήμερα, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την υποχρέωση των αρχών που είναι επιφορτισμένες με τη χορήγηση ενισχύσεων να παρέχουν ενημέρωση σχετικά με χορηγούμενες ενισχύσεις που υπερβαίνουν τα 500 000 ευρώ ⁽³⁾.

4.1.4. Αυτή η ενημέρωση έρχεται να απαντήσει στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πολίτες της ΕΕ οι οποίοι δεν θεωρούν ότι είναι επαρκώς ενημερωμένοι σχετικά με τις χορηγούμενες κρατικές ενισχύσεις ⁽⁴⁾. Πρέπει πλέον να καταστεί ευρέως γνωστή η δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά τα στοιχεία και να διαδοθούν επιπλέον πληροφορίες σχετικά με τους κανόνες για τη χορήγηση και την ανάκτηση ενισχύσεων, ώστε να προωθηθεί η διαφάνεια στη χρήση των δημόσιων πόρων.

4.1.5. Η ΕΟΚΕ στηρίζει τη δράση της Επιτροπής για την καταπολέμηση της χορήγησης κρατικών ενισχύσεων μέσω προκαταρκτικών φορολογικών αποφάσεων που προσφέρουν παράνομα φορολογικά πλεονεκτήματα, καθώς και για τη θέσπιση της δέσμης μέτρων για την πάταξη της φοροαποφυγής, ώστε να διασφαλίζεται ότι οι επιχειρήσεις καταβάλουν φόρους εκεί όπου πραγματοποιούν κέρδη και ότι αποτρέπεται ο επιθετικός φορολογικός σχεδιασμός ⁽⁵⁾.

4.2. Ψηφιακή ενιαία αγορά

4.2.1. Η αγορά των ψηφιακών υπηρεσιών αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία για τη ζωή των επιχειρήσεων και των πολιτών της Ευρώπης λόγω της αύξησης της ευρυζωνικής κάλυψης. Καθώς η χρήση του ηλεκτρονικού εμπορίου αυξάνεται διαρκώς, καταβάλλονται προσπάθειες ώστε η πολιτική ανταγωνισμού να διασφαλίζει τη λειτουργία της αγοράς, να προστατεύει τους καταναλωτές και να εξασφαλίζει ότι οι ισχυρότερες επιχειρήσεις δεν υπονομεύουν τους κανόνες.

4.2.2. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να συνεχίσει το έργο της σχετικά με τον γεωγραφικό αποκλεισμό στο ηλεκτρονικό εμπόριο, ο οποίος μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο για τη δημιουργία μιας πραγματικής ψηφιακής ενιαίας αγοράς. Σε μια παγκόσμια αγορά δεν έχουν θέση διακρίσεις στη μεταχείριση των πελατών βάσει της γεωγραφικής τους θέσης.

4.2.3. Στην ψηφιακή αγορά κυριαρχούν λίγοι τεχνολογικοί κολοσσοί. Η διασφάλιση της πρόσβασης των καταναλωτών στα καλύτερα προϊόντα και στις καλύτερες τιμές, καθώς και της εισόδου νέων προϊόντων και νέων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων στην αγορά αποτελεί πρόκληση.

4.2.4. Ορισμένες πλατφόρμες ηλεκτρονικών κρατήσεων αποτελούν σήμερα πηγή σοβαρής ανησυχίας για τους ξενοδόχους, λόγω της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης που ασκούν επί των ταξιδιωτικών κρατήσεων. Οι πλατφόρμες αυτές εισπράττουν σημαντικά υψηλότερες προμήθειες από τα πρακτορεία ταξιδιών και φτάνουν μέχρι του σημείου να υποχρεώνουν τους ξενοδόχους να εφαρμόζουν τις ίδιες τιμές για το ίδιο είδος δωματίου σε όλους τους διαύλους πωλήσεων. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να διερευνήσει τις ρήτρες περί ισότητας και τις εφαρμόζόμενες προμήθειες, που υπονομεύουν τον ελεύθερο ανταγωνισμό στον εν λόγω κλάδο.

4.2.5. Η Επιτροπή συνέχισε την έρευνά της σχετικά με τις πρακτικές της Google (λειτουργία της μηχανής αναζήτησης, περιορισμοί που η συγκεκριμένη εταιρεία επέβαλε σχετικά με τη δυνατότητα εμφάνισης διαφημίσεων αναζήτησης ανταγωνιστών της σε κάποιους ιστοτόπους τρίτων μερών, επιβολή περιοριστικών όρων στους κατασκευαστές συσκευών Android και στους φορείς εκμετάλλευσης δικτύων κινητών επικοινωνιών) και της Amazon (συμφωνίες με εκδότες) που μπορεί να συνιστούν παραβάσεις των αντιμονοπωλιακών κανόνων. Πρόσφατα επιβλήθηκε στην Google το πρόστιμο ρεκόρ των 2,4 δισεκατομμυρίων ευρώ για κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης της στην αγορά των μηχανών αναζήτησης, η οποία δημιούργησε παράνομο πλεονέκτημα για ένα άλλο προϊόν της Google, την υπηρεσία σύγκρισης τιμών που προσφέρει η εν λόγω εταιρεία.

⁽³⁾ <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home?lang=el>

⁽⁴⁾ «Perception and Awareness about transparency of State Aid» [Διαφάνεια των κρατικών ενισχύσεων: αντίληψη και επίγνωση]. Ευρωβάρόμετρο, Ιούλιος 2016.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/anti-tax-avoidance-package_en

4.2.6. Η Google κατέχει δεσπόζουσα θέση ως μηχανή αναζήτησης και η Επιτροπή οφείλει να διασφαλίσει ότι οι αναζητήσεις δεν εμφανίζουν ελλιπή αποτελέσματα που πιθανώς να περιορίζουν τις επιλογές των χρηστών των πληροφοριών αυτών. Την ίδια επαγρύπνηση πρέπει να επιδείξει η Επιτροπή και για τις πρακτικές της Booking, η οποία, καταχρώμενη τη δεσπόζουσα θέση της, επηρεάζει τα αποτελέσματα των αναζητήσεων ευρωπαϊκής τουριστικής προσφοράς, με ιδιαίτερα δυσμενή αντίκτυπο για τις μικρότερες αγορές και επιχειρήσεις.

4.2.7. Ιδιαίτερα σημαντικός για τη ζωή των καταναλωτών και των επιχειρήσεων είναι ο τομέας των τηλεπικοινωνιών. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στο γεγονός ότι στον συγκεκριμένο κλάδο εξακολουθεί να μην υπάρχει μια ανοικτή και ανταγωνιστική αγορά. Πράγματι, οι φορείς παροχής τηλεπικοινωνιών εξακολουθούν να εφαρμόζουν πρακτικές που αντίκεινται στον ελεύθερο ανταγωνισμό, καθώς, αντίθετα με τα όσα προβλέπει ο νόμος, αυξάνουν τις τιμές κατά τη διάρκεια των συμβάσεων χωρίς προηγουμένως να ενημερώνουν τους καταναλωτές και να τους δώσουν τη δυνατότητα να καταγγείλουν τη σύμβαση. Αυτή η αύξηση των τιμών έγινε ιδιαίτερα αισθητή με τη λήξη της χρέωσης των υπηρεσιών περιαγωγής (roaming), η οποία οδήγησε στην πράξη σε μια γενικευμένη αύξηση των τιμών, που έπληξε όλους όσοι δεν ταξιδεύουν στο εξωτερικό.

4.3. Αγορά της ενέργειας και της κυκλικής οικονομίας

4.3.1. Η ενιαία αγορά ενέργειας δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί παρά τις προσπάθειες των τελευταίων ετών. Οι υψηλές τιμές ενέργειας, ιδίως σε ορισμένες χώρες, επιβαρύνουν σημαντικά τους προϋπολογισμούς των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων, καθώς η ελευθέρωση των αγορών δεν οδήγησε σε πραγματική μείωση των τιμών. Ως αποτέλεσμα αυτών των τιμών η Ευρώπη εξακολουθεί να υστερεί έναντι των παγκόσμιων ανταγωνιστών της όσον αφορά το κόστος της ενέργειας.

4.3.2. Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και η δέσμευση υπέρ των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας πρέπει να συνεχίσουν να βρίσκονται στο επίκεντρο, για μια περισσότερο ανταγωνιστική και βιώσιμη Ευρώπη, παρά τις περιβαλλοντικές ανησυχίες που ανακύπτουν σχετικά με την επεξεργασία των αποβλήτων της τεχνολογίας αυτής (όπως π.χ. συσσωρευτές και φωτοβολταϊκά κύτταρα). Παρά την τεχνολογική πρόοδο που έχει σημειωθεί, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν έχουν ακόμη φθάσει σε στάδιο ανάπτυξης που να τους επιτρέπει να ανταγωνίζονται τις ορυκτές και τις πυρηνικές πηγές ενέργειας, συνεπώς είναι σκόπιμο να συνεχίσουν να τυγχάνουν στήριξης ώστε να μπορούν να ανταγωνίζονται σε μια πιο δίκαιη αγορά.

4.3.3. Οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας δεν συνιστούν απλώς πηγή καθαρής ενέργειας. Πρέπει να αντιμετωπίζονται επίσης ως ευκαιρία ανάπτυξης των τοπικών κοινοτήτων, οι οποίες καθίστανται ταυτόχρονα καταναλωτές και παραγωγοί ενέργειας, βάσει ενός αποκεντρωμένου μοντέλου παραγωγής ενέργειας, επωφελούς για τις κοινότητες αυτές.

4.3.4. Χάρη στις τεχνολογικές εξελίξεις οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά που επιθυμούν να εγκαταστήσουν τις δικές τους μονάδες παραγωγής φωτοβολταϊκής ηλιακής ενέργειας για αυτοκατανάλωση έχουν μεγαλύτερη πρόσβαση σε αυτήν τη μορφή ενέργειας. Ωστόσο, άδειες για την εγκατάσταση τέτοιων μονάδων χορηγούνται μόνο μέχρι συγκεκριμένη ισχύ, με αποτέλεσμα να περιορίζεται ενδεχομένως η ελκυστικότητα της επένδυσης αυτής για μεγάλους φορείς εκμετάλλευσης, οι οποίοι θα μπορούσαν να επωφελούνται από πολύ μειωμένο ή σχεδόν μηδενικό κόστος ενέργειας κατά τους μήνες αυξημένης ηλιοφάνειας.

4.3.5. Από την άλλη, η Ευρώπη πρέπει να συνεχίσει τις προσπάθειες για τη διασφάλιση της ενεργειακής της αυτονομίας, ενισχύοντας τις διασυνδέσεις με στόχο να μειώσει την έκθεσή της και να ενισχύσει τον ανταγωνισμό.

4.3.6. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις μεγάλες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ:

- μείωση του κόστους της ενέργειας για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις με σαφή οφέλη για την κοινωνία, την οικονομία και την εξωτερική ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων·
- προώθηση της δημιουργίας μιας πραγματικής ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής·
- περαιτέρω ενοποίηση των αγορών ενέργειας με την προώθηση των ευρωπαϊκών διασυνδέσεων·
- ανάληψη ηγετικού ρόλου στην εφαρμογή της Συμφωνίας του Παρισιού για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης.

4.4. Διεθνής συνεργασία

4.4.1. Σε επίπεδο παγκόσμιας αγοράς, η Ευρώπη εξακολουθεί να πλήττεται από τον αθέμιτο ανταγωνισμό χωρών που εφαρμόζουν καταχρηστικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές πρακτικές. Πέρα από τη σημαντική κοινωνική πτυχή, οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που είναι απόρροια των εξωτερικών σχέσεων της Ένωσης δικαιολογημένα απαιτούν μια έντονη προσπάθεια στο πλαίσιο της διεθνούς διπλωματίας για την προστασία των επιχειρήσεων και των καταναλωτών από τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού που επικρατούν στις εισαγωγές και τις εξαγωγές.

4.4.2. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη δέσμευση της Επιτροπής να συμμετέχει ενεργά σε διεθνείς οργανισμούς για τον ανταγωνισμό όπως η Επιτροπή Ανταγωνισμού του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), η Παγκόσμια Τράπεζα, η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το εμπόριο και την ανάπτυξη (Unctad/ΔΗΕΕΑ) και το Διεθνές Δίκτυο Ανταγωνισμού.

4.4.3. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει επίσης την προσήλωση της Επιτροπής στις διαπραγματεύσεις των συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών με την Αρμενία, το Μεξικό, την Ινδονησία, τις Φιλιππίνες και την Ιαπωνία, καθώς και στην τεχνική συνεργασία με τις αναδυόμενες οικονομίες. Ωστόσο, επισημαίνει ότι αυτές οι συμφωνίες δεν αρκεί να επιτρέπουν την ισορροπία του ανταγωνισμού, προστατεύοντας τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, αλλά πρέπει επίσης να συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική συνοχή της Ευρώπης.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση του σχεδίου δράσης για την ένωση κεφαλαιαγορών»

[COM(2017) 292 final]

(2018/C 081/16)

Εισηγητής: ο κ. **Daniel MAREELS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.7.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	5.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	136/0/3
(υπέρ/κατά/αποχές)	

Προοίμιο

Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης δέσμης τεσσάρων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής οικονομίας (Εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ, ένωση κεφαλαιαγορών, Το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ) ⁽¹⁾. Η δέσμη αυτή εντάσσεται στο πλαίσιο της διαδικασίας της Λευκής Βίβλου για το μέλλον της Ευρώπης που ξεκίνησε πρόσφατα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και λαμβάνει υπόψη την ομιλία του προέδρου κ. Juncker του 2017 σχετικά με την κατάσταση της Ένωσης. Σύμφωνα με το ψήφισμα της ΕΟΚΕ για το μέλλον της Ευρώπης ⁽²⁾ και με προηγούμενες γνωμοδοτήσεις σχετικά με την ολοκλήρωση της ΟΝΕ ⁽³⁾, η δέσμη των γνωμοδοτήσεων υπογραμμίζει την ανάγκη κοινής αίσθησης σκοπού όσον αφορά τη διακυβέρνηση της Ένωσης, η οποία υπερβαίνει κατά πολύ τις τεχνικές προσεγγίσεις και μέτρα και αποτελεί κατά κύριο λόγο θέμα πολιτικής βούλησης και κοινή προοπτική.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Δεδομένου ότι η ένωση κεφαλαιαγορών έχει καίρια σημασία, τόσο για τη συνέχιση και εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και ανάπτυξης όσο και για το καθένα από τα κράτη μέλη, και καθώς επιβάλλεται να λαμβάνονται υπόψη οι αλλαγές που επέρχονται στο διεθνές περιβάλλον, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) τάσσεται αποφασιστικά υπέρ της ένωσης κεφαλαιαγορών και διατηρεί φιλόδοξη στάση όσον αφορά την πραγματοποίησή της. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η πρόκληση συνίσταται στο να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε το εγχείρημα αυτό να στεφθεί με επιτυχία. Πρέπει να σημειωθεί ταχεία πρόοδος και να επιτευχθούν αποτελέσματα, ώστε να δοθεί σύντομα νέα ώθηση και ακόμη μεγαλύτερος δυναμισμός στην οικονομία της ΕΕ.

1.2. Η ΕΟΚΕ ανέκαθεν υποστηρίζει σθεναρά την ένωση κεφαλαιαγορών, έχει συστήσει δε ρητώς την εμβάθυνση και την ολοκλήρωσή της. Επαναλαμβάνει σήμερα τη δέσμευσή της αυτή και τάσσεται όσο πιο δυναμικά γίνεται υπέρ της Ένωσης αυτής. Σε συνδυασμό με την τραπεζική ένωση, η ένωση κεφαλαιαγορών αναμένεται να συμβάλει στην εξασφάλιση της δημιουργίας μιας χρηματοοικονομικής ένωσης, η υλοποίηση της οποίας θα πρέπει κυρίως να εγδυάται την οργάνωση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, δεδομένου ότι αυτή συνιστά έναν από τους πυλώνες της. Τα πρώτα επιτεύγματα για την οικοδόμηση της εν λόγω ένωσης κεφαλαιαγορών αποτελούν ήδη πραγματικότητα, η δε Τραπεζική Ένωση έχει επίσης διέλθει πολλά στάδια, καθώς ο πρώτος και ο δεύτερος πυλώνας έχουν ήδη καταρτιστεί, ενώ οι προτάσεις για τον τρίτο έχουν σημειώσει σημαντική πρόοδο. Το

⁽¹⁾ Η δέσμη μέτρων περιλαμβάνει τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ 2017» (πρόσθετη γνωμοδότηση)» (βλέπε σελίδα 216 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας), «Ένωση Κεφαλαιαγορών: ενδιάμεση επανεξέταση», «Εμβάθυνση της ΟΝΕ έως το 2025» (βλέπε σελίδα 124 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας) και «Τα οικονομικά της ΕΕ έως το 2025» (βλέπε σελίδα 131 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽²⁾ Ψήφισμα της ΕΟΚΕ με θέμα «Η Λευκή Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το μέλλον της Ευρώπης και πέραν αυτής», 6 Ιουλίου 2017, ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 11.

⁽³⁾ ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 10 και ΕΕ C 332 της 8.10.2015, σ. 8.

ζητούμενο επί του παρόντος είναι να συνεχιστεί το έργο και για τις δύο Ενώσεις, ώστε να επιτευχθεί όσο το δυνατόν ταχύτερα και η πραγματική υλοποίηση των απώτερων στόχων.

1.3. Επιπλέον, η ένωση κεφαλαιαγορών μπορεί να προσφέρει ουσιώδη συμβολή στην εδραίωση της οικονομικής ανάκαμψης και να αποτελέσει έτσι έναν από τους παράγοντες προώθησης της οικονομικής ανάπτυξης, των επενδύσεων και της απασχόλησης, προς όφελος τόσο των επιμέρους κρατών μελών όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) στο σύνολό της. Από διαρθρωτική άποψη, η συνεπακόλουθη διεύρυνση και διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης αναμένεται να διασφαλίσουν ισχυρότερη ενοποίηση, η οποία, με τη σειρά της, θα συμβάλει στο να καταστούν το οικονομικό και το χρηματοπιστωτικό σύστημα σταθερότερα, ασφαλέστερα και ανθεκτικότερα στους κλυδωνισμούς. Δεν νοείται να επιλέξουμε τη συνέχιση της υφιστάμενης κατάστασης κατακερματισμού, διότι μας εμποδίζει να αξιοποιούμε σωστά τις ευκαιρίες.

1.4. Επίσης, δεδομένου ότι παρατηρείται σήμερα μια σειρά μετατοπίσεων ισχύος και αλλαγών στις ισορροπίες δυνάμεων, σε διεθνή και σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ, σε πιο κοντινό επίπεδο, το Ηνωμένο Βασίλειο θα αποχωρήσει σύντομα από την Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι σημαντικό η ΕΕ να υιοθετήσει ένα αποφασιστικό προφίλ και να ενισχύσει τη θέση της στο οικονομικό επίπεδο. Από αυτή την άποψη, η Ευρώπη μπορεί να εμπνευστεί από την ισχυρή ανάκαμψη και τον έντονο δυναμισμό που επέδειξε η αμερικανική οικονομία με το τέλος της κρίσης.

1.5. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η ένωση κεφαλαιαγορών δεν μπορεί να αποτελεί προαιρετικό μηχανισμό, προς όφελος μόνο ορισμένων, αλλά, αντίθετα, πρέπει να υλοποιηθεί σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Πρόκειται για απολύτως επιτακτική ανάγκη. Τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε επίπεδο κρατών μελών, πρέπει να υπάρχει η πολιτική βούληση ώστε να καταβληθούν όλες οι απαραίτητες προσπάθειες και να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες που απαιτούνται. Το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα πρέπει να είναι μια ένωση κεφαλαιαγορών η οποία, όχι μόνο να ενθαρρύνει την ολοκλήρωση στο σύνολο της Ένωσης, αλλά να δίνει επίσης προσοχή στις υφιστάμενες ανάγκες, απαιτήσεις και φιλοδοξίες ορισμένων περιφερειών και περιοχών. Είναι επιτακτική ανάγκη να ακολουθηθεί μία πολιτική συνεπής και συνεκτική σε όλα τα επίπεδα και να αποφευχθεί κάθε πρωτοβουλία που δεν εντάσσεται στη λογική των επιδιωκόμενων στόχων.

1.6. Για την ΕΟΚΕ, είναι υψίστης σημασίας να διατηρηθούν στο μέγιστο επίπεδο οι πιθανότητες επιτυχίας της ένωσης κεφαλαιαγορών. Για τον σκοπό αυτό, προτείνεται ρητώς να προβλεφθούν τα απαραίτητα εργαλεία για την καταγραφή και τη μέτρηση, σε όλα τα κράτη μέλη, των πραγματικά καταβαλλόμενων προσπαθειών για την εν λόγω Ένωση καθώς και της προόδου που επιτυγχάνεται. Πιο συγκεκριμένα, η ΕΟΚΕ στηρίζει σθεναρά τη θέσπιση ενός μηχανισμού τακτικής αξιολόγησης της προόδου της ένωσης κεφαλαιαγορών και της υλοποίησής της στα κράτη μέλη, που θα βασίζεται σε μετρήσεις τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές, τα αποτελέσματα των οποίων θα διαδίδονται στο ευρύ κοινό, ενώ θα λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης.

1.7. Η τελική επιτυχία της ένωσης κεφαλαιαγορών θα εξαρτηθεί από το βαθμό στον οποίο θα επιτευχθεί η αποτελεσματική μεταφορά στην πράξη των προτεινόμενων στοιχείων και η πραγματική δημιουργία μιας ενοποιημένης αγοράς, καθώς και από τον βαθμό που θα χρησιμοποιείται από όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και ιδίως από τους παρόχους χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, τις επιχειρήσεις, τους επενδυτές και τους αποταμιευτές. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την τρέχουσα ενδιάμεση αξιολόγηση, που έγινε σε σύντομο χρονικό διάστημα, και συνιστά να συνεχίσουν να διοργανώνονται μελλοντικά παρόμοιες αξιολογήσεις σε τακτική βάση, με τη στενή και ενεργό συμμετοχή και των διαφόρων προαναφερθέντων ενδιαφερόμενων μερών.

1.8. Τα επόμενα αναγκαία στάδια για να τεθούν τα θεμέλια της ένωσης κεφαλαιαγορών απαιτούν να γίνουν επιλογές. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στα μέτρα και τις δράσεις που αποφέρουν τη μέγιστη δυνατή σύγκλιση και αφήνουν στα κράτη μέλη το λιγότερο δυνατό περιθώριο για να υπερβαίνουν τα απολύτως απαραίτητα. Θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη και η διαδικασία REFIT (πρόγραμμα βελτίωσης της καταλληλότητας και της αποδοτικότητας του κανονιστικού πλαισίου), προκειμένου να παραμείνουν τα πράγματα όσο το δυνατόν απλούστερα, χωρίς περιττή γραφειοκρατία και με χαμηλότερο κόστος.

1.9. Σύμφωνα με το έγγραφο της Επιτροπής, 38 στοιχεία της ένωσης κεφαλαιαγορών πρέπει (ακόμη) να τεθούν σε εφαρμογή έως το 2019. Παρότι αυτός ο μεγάλος αριθμός μέτρων προς εκτέλεση εντός σύντομης προθεσμίας μπορεί να εγείρει ερωτήματα ως προς την προσέγγιση που πρέπει να υιοθετηθεί, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι σημαντικό να τεθούν το συντομότερο δυνατό, και κατά τρόπο μη αναστρέψιμο, τα θεμέλια της ένωσης κεφαλαιαγορών.

1.10. Ως προς τούτο, η ΕΟΚΕ επιμένει όλως ιδιαιτέρως να δοθεί όλη η αναγκαία προσοχή στη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), για τις οποίες η χρηματοδότηση από τις τράπεζες εξακολουθεί να έχει πολύ μεγάλη σημασία. Πέρα από τα μέτρα υπέρ των ΜΜΕ που προβλεπόνταν ήδη στο αρχικό σχέδιο δράσης, ιδίως δε τις απλές, διαφανείς και τυποποιημένες τιτλοποιήσεις και την οδηγία περί ενημερωτικών δελτίων, πρέπει να αξιοποιηθούν όλες οι πρωτοβουλίες που περιλαμβάνονται στην υπό εξέταση ανακοίνωση και θα μπορούσαν να βελτιώσουν περαιτέρω την κατάσταση για τις επιχειρήσεις αυτές. Εξάλλου, είναι σκόπιμο να αναπτυχθούν και να προωθηθούν και άλλες λύσεις υπέρ τους, όπως οι εναλλακτικές μέθοδοι χρηματοδότησης ή η προώθηση άλλων μέσων δράσης.

1.11. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την εστίαση στην ενίσχυση των βιώσιμων επενδύσεων και τον ηγετικό ρόλο που πρέπει να διαδραματίσει η ΕΕ στον τομέα, ενώ, συγχρόνως, υποστηρίζει την ιδέα του συνυπολογισμού των ζητημάτων αειφορίας στις επικείμενες νομοθετικές επανεξετάσεις της χρηματοπιστωτικής νομοθεσίας (δράση προτεραιότητας 6).

1.12. Τέλος, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τον κεντρικό ρόλο που θα καταλαμβάνει η εποπτεία στις προσπάθειες για την ανάπτυξη, στην πράξη, της ένωσης κεφαλαιαγορών. Η εποπτεία αυτή, που θα διενεργείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρόκειται να διαδραματίσει καίριο ρόλο, τόσο για την ασφάλεια και τη σταθερότητα όσο και για την υλοποίηση της επιθυμητής ενοποίησης των αγορών και την εξάλειψη των φραγμών, εμποδίων και ανισοτήτων εντός της ένωσης κεφαλαιαγορών.

2. Ιστορικό πλαίσιο

2.1. Μία από τις απόλυτες προτεραιότητες που έθεσε η Επιτροπή Juncker κατά την ανάληψη των καθηκόντων της συνίσταται στην προώθηση της ανάπτυξης, των επενδύσεων και της απασχόλησης. Για την επίτευξη του στόχου αυτού αφοσιώθηκε, ευθύς εξαρχής, στην κατάρτιση ενός «Επενδυτικού Σχεδίου για την Ευρώπη», που περιλαμβάνει πολλές πτυχές.

2.2. Το σχέδιο αυτό προβλέπει, κυρίως, τη μετάβαση προς μια ομοιογενή ένωση κεφαλαιαγορών. Η διαδικασία δρομολογήθηκε στα τέλη Σεπτεμβρίου 2015, όταν η Επιτροπή δημοσίευσε το «Σχέδιο δράσης για την οικοδόμηση Ένωσης Κεφαλαιαγορών»⁽⁴⁾, το οποίο έθετε τις βάσεις για την εγκαθίδρυση, μέχρι το 2019, μιας αποτελεσματικής και ολοκληρωμένης ένωσης κεφαλαιαγορών, η οποία θα περιλαμβάνει όλα τα κράτη μέλη.

2.3. Εδώ και λιγότερο από ένα έτος, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ήδη ζητούσε «ταχεία και καθοριστική πρόοδο», με σκοπό «τη διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση και τη στήριξη των επενδύσεων στην πραγματική οικονομία, προωθώντας το θεματολόγιο της Ένωσης Κεφαλαιαγορών»⁽⁵⁾, ενώ, λίγο αργότερα, η Επιτροπή υιοθέτησε ανακοίνωση στην οποία, με τη σειρά της, ζητούσε επιτάχυνση των μεταρρυθμίσεων⁽⁶⁾.

2.4. Επιπλέον, η χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση βρέθηκε πρόσφατα αντιμέτωπη με μια σειρά από νέες προκλήσεις, όπως η επικείμενη αποχώρηση του μεγαλύτερου χρηματοπιστωτικού κέντρου της ΕΕ (Brexit).

2.5. Όλες αυτές οι εξελίξεις⁽⁷⁾ οδήγησαν την Επιτροπή να δημοσιεύσει, πριν από λίγο καιρό, την «Ανακοίνωση σχετικά με την ενδιάμεση επανεξέταση του σχεδίου δράσης για την Ένωση Κεφαλαιαγορών»⁽⁸⁾. Εκτός του ότι α) πραγματοποιεί αποτίμηση της κατάστασης όσον αφορά την εφαρμογή του πρωτότυπου σχεδίου δράσης και β) αναγγέλλει μια σειρά από νέες νομοθετικές πρωτοβουλίες που συνδέονται με διατάξεις που ακόμη εκκρεμούν, η ενδιάμεση αυτή επανεξέταση γ) εξαγγέλλει διάφορες νέες δράσεις προτεραιότητας.

2.5.1. Πιο συγκεκριμένα, αυτή η ενδιάμεση επανεξέταση έχει ως στόχο να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που έχουν προκύψει, οι οποίες είναι μεταβαλλόμενο χαρακτηριστήρα, καθώς και να αποτιμήσει τα αποτελέσματα της δημόσιας διαβούλευσης που πραγματοποιήθηκε στις αρχές του 2017.

2.5.2. Σύμφωνα με το αρχικό χρονοδιάγραμμα⁽⁹⁾, η Επιτροπή έλαβε περισσότερα από τα μισά (20 στην προκειμένη περίπτωση) μέτρα, επί συνόλου 33, που προέβλεπε το σχέδιο. Το αντικείμενο των προτεινόμενων προτάσεων συνίσταται, κυρίως, στην ανάπτυξη των αγορών επιχειρηματικού κεφαλαίου, στο να δοθεί η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να έχουν ευκολότερη πρόσβαση και με μικρότερο κόστος στις χρηματιστηριακές αγορές μέσω της αναθεώρησης της νομοθεσίας ενημερωτικού δελτίου, στην άρση της προτιμησιακής φορολογικής μεταχείρισης του χρέους σε σχέση με τους ίδιους πόρους, στην προώθηση της ασφάλειας και της ρευστότητας της αγοράς τιτλοποίησης και στο να δοθεί στους έντιμους επιχειρηματίες η δυνατότητα αναδιάρθρωσης ή μια δεύτερη ευκαιρία σε περίπτωση πτώχευσης.

2.5.3. Όσον αφορά τα στοιχεία του προγράμματος που απομένουν ακόμη να αναληφθούν⁽¹⁰⁾, η Επιτροπή προτίθεται να δρομολογήσει τρεις νομοθετικές προτάσεις που αποτελούν ουσιαστικά στοιχεία για τη δημιουργία της Ένωσης Κεφαλαιαγορών. Συγκεκριμένα, αφορούν ένα πανευρωπαϊκό ατομικό συνταξιοδοτικό προϊόν (PEPP/Pan-European Personal Pension Product, κείμενο που δημοσιεύθηκε στις 29 Ιουνίου 2017), τις συγκρούσεις κανόνων δικαίου όσον αφορά τα αποτελέσματα των συναλλαγών τίτλων και απαιτήσεων σε τρίτους (τέταρτο τρίμηνο του 2017) και ένα πλαίσιο της ΕΕ για τα καλυμμένα ομόλογα (πρώτο τρίμηνο του 2018).

⁽⁴⁾ COM(2015) 468 final.

⁽⁵⁾ <http://www.consilium.europa.eu/el/press/press-releases/2016/06/28-euco-conclusions/>

⁽⁶⁾ COM(2016) 601 final.

⁽⁷⁾ Στις 8 Ιουνίου 2017.

⁽⁸⁾ COM(2017) 292 final.

⁽⁹⁾ COM(2017) 292 final, σημείο 2.

⁽¹⁰⁾ Ό.π., υποσημείωση αριθ. 9.

2.5.4. Για να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις που δημιουργούν οι νέες εξελίξεις, δρομολογούνται εννέα νέες δράσεις προτεραιότητας ⁽¹¹⁾, με στόχο να ενισχυθεί η ένωση κεφαλαιαγορών:

- παροχή περισσότερων αρμοδιοτήτων στην Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ΕΑΚΑΑ), προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της συνεκτικής εποπτείας σε ολόκληρη την ΕΕ και πέραν των συνόρων της,
- ενίσχυση της αναλογικότητας του κανονιστικού πλαισίου όσον αφορά την εισαγωγή των ΜΜΕ στη χρηματιστηριακή αγορά,
- επανεξέταση της συνετής μεταχείρισης των επενδυτικών επιχειρήσεων,
- εξέταση της δυνατότητας για ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για τις χορηγήσεις αδειών και τα διαβατήρια δραστηριοτήτων χρηματοπιστωτικής τεχνολογίας,
- λήψη μέτρων στήριξης στις δευτερογενείς αγορές των μη εξυπηρετούμενων δανείων και μελέτη της δυνατότητας θέσπισης νομοθετικών πρωτοβουλιών με στόχο οι ενέγγυοι πιστωτές να είναι περισσότερο σε θέση να ανακτήσουν την αξία για τα εγγυημένα δάνεια που χορηγούνται στις επιχειρήσεις και στους επιχειρηματίες,
- παρακολούθηση των συστάσεων της ομάδας εμπειρογνομόνων υψηλού επιπέδου για τη βιώσιμη χρηματοδότηση·
- διευκόλυνση της διασυνοριακής εμπορικής προώθησης και της εποπτείας των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ) και των οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων (ΟΕΕ),
- παροχή κατευθυντήριων γραμμών για τους κανόνες της ΕΕ όσον αφορά τη μεταχείριση των διασυνοριακών επενδύσεων που πραγματοποιούνται στο έδαφος της και διαμόρφωση κατάλληλου πλαισίου για τον φιλικό διακανονισμό των διαφορών στον τομέα των επενδύσεων,
- πρόταση για μια ολοκληρωμένη στρατηγική της ΕΕ για τα μέτρα που θα πρέπει να προβλεφθούν ώστε να στηριχθεί η ανάπτυξη των τοπικών και των περιφερειακών κεφαλαιαγορών.

2.6. Στόχος εξακολουθεί να παραμένει για το παρόν και το μέλλον η αποφασιστικής σημασίας και βιώσιμη συνεισφορά στη δημιουργία των θεμελίων για μια πραγματική ένωση κεφαλαιαγορών έως το 2019. Αυτή η στόχευση θα αντικατοπτριστεί στο πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής για το 2018.

3. Παρατηρήσεις και σχόλια

3.1. Πρώτον, η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει ⁽¹²⁾ την υποστήριξή της και επαναλαμβάνει την προηγούμενη γνωμοδότησή της υπέρ της Ένωσης Κεφαλαιαγορών, η πραγματοποίηση της οποίας είναι ζωτικής σημασίας για την εμβάθυνση της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης εντός της Ένωσης. Δεν μπορεί να μείνει αναξιοποίητη η σημερινή δυναμική, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι μια σειρά από αλλαγές στις ισορροπίες δυνάμεων και μετατοπίσεις ισχύος συμβαίνουν σήμερα μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Η ΕΕ οφείλει να λάβει θέση κατά τρόπο αποφασιστικό.

3.2. Η ένωση κεφαλαιαγορών αποτελεί απαραίτητη συνιστώσα ενός ευρύτερου προγράμματος που θα πρέπει να συμβάλει στην αύξηση της ανάπτυξης, των επενδύσεων και της απασχόλησης. Είναι επιτακτική ανάγκη η βιώσιμη και υγιής ανάκαμψη της οικονομίας να παραμείνει στην πρώτη γραμμή των προτεραιοτήτων και να αποτελέσει έναν στόχο που πρέπει να επιτευχθεί αμέσως: πρόκειται, πράγματι, για την εδραίωση της οικονομικής ανάκαμψης και την τοποθέτηση ή τη διατήρηση μεγαλύτερου αριθμού ανθρώπων στην εργασία.

3.3. Επιπλέον, μέσω της ένωσης κεφαλαιαγορών, πρέπει να καταστεί δυνατόν, σε ένα περισσότερο ομοιογενές περιβάλλον, να κινητοποιηθούν σε μεγάλη κλίμακα τα κεφάλαια στην Ευρώπη και να διοχετευτούν προς όλες τις επιχειρήσεις έργα υποδομής και μακροπρόθεσμα βιώσιμες πρωτοβουλίες. Η οικονομία πρέπει να καταστεί πιο δυναμική και σθεναρή μέσω της διεύρυνσης και της διαφοροποίησης των πηγών χρηματοδότησης, που αποτελούν τον λόγο ύπαρξης της εν λόγω ένωσης και για τα οποία η χρηματοδότηση τόσο από τις τράπεζες όσο και από τις αγορές θα μπορέσει να διαδραματίσει πλήρως τον ρόλο της. Το μοντέλο των ΗΠΑ, που αποδείχτηκε πιο ανθεκτικό μετά την κρίση, μπορεί να χρησιμεύσει ως πηγή έμπνευσης στο σημείο αυτό, παράλληλα με άλλες καινοτομίες, μεταξύ των οποίων και οι μη τραπεζικοί δανειοδότες θα αναλάβουν μεγαλύτερο ρόλο.

⁽¹¹⁾ COM(2017) 292 final, σημείο 4.

⁽¹²⁾ ΕΕ C 133 της 14.4.2016, σ. 17.

3.4. Ταυτόχρονα, η πρόκληση συνίσταται στο να καταβληθούν προσπάθειες προς την κατεύθυνση της οικονομικής και της κοινωνικής σύγκλισης και, κατά συνέπεια, στο να ενισχυθεί η εσωτερική σταθερότητα της ΕΕ στον κλάδο των χρηματοοικονομικών και των οικονομικών. Θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε μια ποιοτική προσέγγιση, χάρη σε μια βιώσιμη και υγιή ανάπτυξη και ευημερία. Οι επιχειρήσεις, οι επενδυτές και οι αποταμιευτές θα πρέπει να είναι σε θέση να επωφελούνται και αυτοί από την ένωση κεφαλαιαγορών, αλλά δεν μπορεί να γίνει δεκτό να υφίστανται, ως εκ τούτου, την ανάληψη υπερβολικών κινδύνων.

3.5. Η ένωση κεφαλαιαγορών έχει επίσης καίρια σημασία για την εμφάνιση και την ολοκλήρωση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ΟΝΕ) και είναι απαραίτητο να υλοποιηθεί⁽¹³⁾. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει σήμερα την άποψη που πάγια υποστηρίζει επί του θέματος⁽¹⁴⁾. Σε συνδυασμό με μια πλήρως ανεπτυγμένη τραπεζική ένωση, η ένωση κεφαλαιαγορών αναμένεται να οδηγήσει σε μια πραγματική Χρηματοοικονομική Ένωση, η οποία αποτελεί έναν από τους τέσσερις πυλώνες⁽¹⁵⁾ της ΟΝΕ⁽¹⁶⁾. Έχουν ήδη σημειωθεί αρκετά βήματα σε αυτούς τους τομείς και θα πρέπει να συνεχιστούν εντατικά οι αναληφθείσες προσπάθειες.

3.6. Η υλοποίηση της ένωσης κεφαλαιαγορών εξυπηρετεί εξάλλου τα συμφέροντα όλων των κρατών μελών. Όπως δηλώθηκε πριν από λίγο καιρό, «η ένωση κεφαλαιαγορών περιλαμβάνει ένα ακόμη σημαντικό πλεονέκτημα, συμβάλλει δηλαδή στην ανάπτυξη με μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών, χάρη στο γεγονός ότι βελτιώνει την κυκλοφορία και την κατανομή της αποταμίευσης σε ολόκληρη την Ένωση». Οι λιγότερο ισχυρές οικονομίες θα πρέπει λοιπόν να σταθούν ικανές να φθάσουν ταχύτερα στο επίπεδο των οικονομιών με τις καλύτερες επιδόσεις⁽¹⁷⁾. Υπό το πρίσμα αυτό, το «Brexit» καθιστά ακόμη πιο ζωτικής σημασίας το να εφαρμοστεί πραγματικά η ένωση κεφαλαιαγορών και το να μπορέσει η ευρωπαϊκή ανάπτυξη να αποκομίσει όφελος από τις υπηρεσίες ενός ολοκληρωμένου χρηματοοικονομικού συστήματος⁽¹⁸⁾.

3.7. Ως εκ τούτου, είναι άκρως επιθυμητό για την ΕΟΚΕ να σημειωθεί ταχεία πρόοδος. Μπορεί να ασπαστεί τις δηλώσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουνίου του 2016⁽¹⁹⁾ και άλλων ακόμη⁽²⁰⁾ που κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση.

3.8. Η ενδιάμεση επανεξέταση του σχεδίου δράσης, που διενεργήθηκε εντός σύντομου χρονικού διαστήματος⁽²¹⁾, εξακολουθεί να προσελκύει την προσοχή επί του θέματος και δίνει τη δυνατότητα για άμεση αντίδραση. Η ΕΟΚΕ είναι ικανοποιημένη, διότι έχει τη δυνατότητα να ανταποκριθεί δυναμικότερα και καλύτερα στοχευμένα στις ποικίλες προκλήσεις, οι οποίες είναι δεσμευτικές για το μέλλον και τίθενται σε ένα πολιτικό και οικονομικό πλαίσιο που μεταβάλλεται συνεχώς. Παρεμπιπτόντως, είναι ευκαίριο να προβλεφθεί ότι, και στο μέλλον, θα οργανώνονται σε τακτική βάση ανάλογες ενδιάμεσες επανεξετάσεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί σκόπιμο τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη να συμμετέχουν πάντοτε ενεργά και εκ του σύνεγγυς στην εν λόγω επιχείρηση. Αν και το σημείο αυτό έχει μεγάλη σημασία, δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι η τελική επιτυχία της ένωσης κεφαλαιαγορών θα εξαρτηθεί από τον βαθμό στον οποίο θα μπορέσουν να μεταφερθούν σε μια «υπαρκτή» πραγματικότητα οι προτεινόμενες συνιστώσες, καθώς και από το αν θα μπορέσει να αναδυθεί μια πραγματικά ενοποιημένη αγορά που θα χρησιμοποιείται από τον μεγαλύτερο δυνατό αριθμό παρόχων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, από επιχειρήσεις, επενδυτές και αποταμιευτές.

3.9. Δεδομένου ότι πρόκειται για την υλοποίηση της ένωσης κεφαλαιαγορών, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στα μέτρα που αποφέρουν τη μέγιστη δυνατή σύγκλιση⁽²²⁾ και αφήνουν στα κράτη μέλη το λιγότερο δυνατό περιθώριο για να ενεργούν πέραν των αυστηρώς αναγκαίων. Θα πρέπει να αποφευχθούν οι διαφορές όσον αφορά τη μεταφορά της νομοθεσίας της ΕΕ στις εθνικές νομοθεσίες, καθώς και η εφαρμογή της στην πράξη. Θα πρέπει, εξάλλου, να αξιοποιηθεί όσο το δυνατόν περισσότερο το πρόγραμμα REFIT.

3.10. Κατά την ΕΟΚΕ, η ένωση κεφαλαιαγορών δεν μπορεί να αποτελεί προαιρετικό μηχανισμό, που θα ωφελεί μόνο ορισμένα κράτη: αντίθετα, πρέπει να αποτελέσει πραγματικότητα σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Και αυτό αποτελεί επιταγή. Για τον σκοπό αυτόν, είναι εξαιρετικά σημαντικό να υπάρχει, σε ευρωπαϊκό επίπεδο και σε καθένα από τα κράτη μέλη, η βούληση (πολιτική) να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες και να προβλεφθούν τα αναγκαία κίνητρα που θα καταστήσουν την επιτυχία αυτή δυνατή και θα την υλοποιήσουν.

⁽¹³⁾ ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 10, σημείο Ι.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε τη γνωμοδότηση με θέμα «Εμφάνιση της ΟΝΕ έως το 2025» (βλέπε σελίδα 124 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽¹⁵⁾ Εκτός από τη δημιουργία μιας χρηματοοικονομικής ένωσης, πρέπει να επιτευχθεί μια πραγματική οικονομική ένωση και να εγκαθιδρυθεί μια δημοσιονομική ένωση αλλά και μια πολιτική ένωση. Έκθεση των πέντε προέδρων «Η ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης», Ιούνιος 2015.

⁽¹⁶⁾ Βλέπε επίσης «Η ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης της Ευρώπης», Έκθεση των πέντε προέδρων, Ιούνιος 2015.

⁽¹⁷⁾ Έτσι, θα καταστεί επίσης δυνατό να αντισταθμίζονται καλύτερα οι ασύμμετρες επιπτώσεις των οικονομικών κλυδωνισμών.

⁽¹⁸⁾ Βλέπε, μεταξύ άλλων, Vítor Constâncio, αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, «Effectiveness of Monetary Union and the Capital Markets Union» [Η αποτελεσματικότητα της νομισματικής ένωσης και της ένωσης κεφαλαιαγορών], Μάλτα, 6 Απριλίου 2017. <http://malta2017.eurofi.net/highlights-eurofi-high-level-seminar-2017/vitor-constancio-vice-president-european-central-bank/>

⁽¹⁹⁾ Βλέπε παράγραφο 2.3 της παρούσας γνωμοδότησης.

⁽²⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση 13.

⁽²¹⁾ Στην προκειμένη περίπτωση, λιγότερο από δύο χρόνια μετά τη δημοσίευση του σχεδίου δράσης.

⁽²²⁾ Έτσι, για να μείνουμε σε αυτό το παράδειγμα, θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να επιλέγεται ο κανονισμός παρά η οδηγία.

3.11. Δεδομένου ότι δεν είναι δυνατή καμία παραχώρηση ως προς την επιτακτική ανάγκη να τεθεί σε εφαρμογή η ένωση κεφαλαιαγορών σε όλα τα κράτη μέλη (βλέπε παράγραφο 3.10 ανωτέρω), είναι απαραίτητο να προβλεφθούν μέσα που θα επιτρέπουν να αξιολογείται σε όλα τα κράτη μέλη η αποτελεσματική επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων και η πρόοδος που έχει πραγματικά συντελεσθεί. Με την προοπτική αυτή, η ΕΟΚΕ στηρίζει σθεναρά τη θέσπιση ενός μηχανισμού τακτικής αξιολόγησης της προόδου της ένωσης κεφαλαιαγορών και της υλοποίησής της σε επίπεδο κρατών μελών, βάσει κριτηρίων τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών. Τα πορίσματα της αξιολόγησης αυτής θα πρέπει να δημοσιοποιούνται. Εάν διαπιστώνονται ελλείψεις, αυτές θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με δράσεις και ενδεδειγμένα μέτρα.

3.12. Το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα πρέπει να είναι μια ένωση κεφαλαιαγορών η οποία, με ταυτόχρονη ενθάρρυνση της ολοκλήρωσης στο σύνολο της Ένωσης, να ανταποκρίνεται στις ανάγκες, τις απαιτήσεις και φιλοδοξίες που έχει κάθε κράτος μέλος, κατά τρόπο που, ωστόσο, δεν θα οδηγήσει και πάλι σε κατάτμηση ή κατακερματισμό. Στο πλαίσιο αυτό, είναι σαφές ότι η ανάπτυξη περιφερειακών κεφαλαιαγορών για ορισμένες περιφέρειες και οι επιχειρηματίες που είναι εγκατεστημένοι σε αυτές (δράση προτεραιότητας 9) έχει μεγάλη σημασία. Η δράση αυτή μπορεί επίσης να συμβάλει στην τόνωση του εμπορίου και της παροχής υπηρεσιών σε διασυνοριακή κλίμακα, που είναι συχνά πιο δαπανηρές και περίπλοκες δραστηριότητες από ό,τι σε τοπικό επίπεδο.

3.13. Επιπλέον, για να στεφθεί με επιτυχία η υλοποίηση της ένωσης κεφαλαιαγορών, είναι επιτακτική ανάγκη να ακολουθηθεί μια πολιτική συνεπής και συνεκτική σε όλα τα επίπεδα — και η πρόκληση, εν προκειμένω, συνίσταται στην αποφυγή κάθε πρωτοβουλίας που δεν εντάσσεται στη λογική της ένωσης κεφαλαιαγορών ή που θα μπορούσε να την κατακερματίσει, να της δημιουργήσει εμπόδια ή άλλους φραγμούς.

3.14. Σήμερα, τα μέτρα και οι ενέργειες που περιλαμβάνει ο πλήρης κατάλογος των συνιστωσών της ένωσης κεφαλαιαγορών που πρέπει (ακόμη) να τεθούν σε εφαρμογή έως το 2019 ανέρχονται σε 38, όπως παρουσιάζονται στο έγγραφο της Επιτροπής⁽²³⁾. Εφόσον θέλουμε να διατηρηθούν στο καλύτερο δυνατό επίπεδο οι πιθανότητες επιτυχίας που περιγράφονται παραπάνω, μπορεί εύλογα να αναρωτηθεί κανείς μήπως επιδιώκουμε να γίνουν πάρα πολλά σε υπερβολικά σύντομο χρονικό διάστημα και μήπως θα ήταν καλύτερα να επικεντρωθούμε σε έναν περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων⁽²⁴⁾. Ανεξάρτητα από την απάντηση στο ερώτημα αυτό, το σημαντικό θα είναι να καταβάλουμε κάθε προσπάθεια, εντός των καθορισμένων προθεσμιών, με το βλέμμα στραμμένο όσο το δυνατόν περισσότερο στο αποτέλεσμα, καθώς και να θέσουμε, μια και καλή, τις βάσεις για την ένωση κεφαλαιαγορών.

3.15. Όπως είχε ήδη δηλώσει η ΕΟΚΕ στην αρχική γνωμοδότησή της για το σχέδιο δράσης, ένα ζήτημα που την απασχολεί ιδιαίτερα είναι η χρηματοδότηση των ΜΜΕ, οι οποίες αποτελούν την καρδιά της ευρωπαϊκής οικονομίας και είναι ζωτικής σημασίας για την απασχόληση. Με τη λήξη της ενδιάμεσης αξιολόγησης, εξακολουθεί να έχει αμφιβολίες⁽²⁵⁾ σχετικά με την καταλληλότητα και την αποτελεσματικότητα της ένωσης κεφαλαιαγορών για τις ΜΜΕ.

3.16. Ειδικότερα, στην περίπτωση των ΜΜΕ, ιδίως των μικρότερων, θα πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε η χρηματοδότηση από τις τράπεζες να καταστεί ή να παραμείνει εύκολα προσιτή και ελκυστική για τις επιχειρήσεις αυτές, τόσο σε τοπικό όσο και σε διασυνοριακό επίπεδο⁽²⁶⁾. Επίσης, θα πρέπει να ενθαρρυνθούν και να βελτιωθούν οι δυνατότητες εναλλακτικών τρόπων χρηματοδότησης για τις ΜΜΕ. Οι προτάσεις σχετικά με την τιτλοποίηση (απλές, διαφανείς και τυποποιημένες τιτλοποιήσεις), επί των οποίων η ΕΟΚΕ έχει ήδη τοποθετηθεί ευνοϊκά⁽²⁷⁾, αντιπροσωπεύουν ασφαλώς ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση, δεν μπορούμε όμως να αρκεστούμε σ' αυτές. Η ανάπτυξη μιας αγοράς για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (δράση προτεραιότητας 4) και ενός καθεστώτος για τα καλυμμένα ομόλογα μπορεί επίσης να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο από αυτή την άποψη, όπως επίσης και η προώθηση των υφιστάμενων μηχανισμών της πολιτικής υπέρ των ΜΜΕ.

4. Ειδικές παρατηρήσεις και σχόλια

4.1. Χωρίς να έχει αξιώσεις πλήρους και εξαντλητικής εξέτασης, η ΕΟΚΕ παρουσιάζει κατωτέρω μια σειρά παρατηρήσεις και σχόλια σχετικά με ορισμένες από τις δράσεις προτεραιότητας⁽²⁸⁾ που εξαγγέλλονται στο έγγραφο της Επιτροπής οι οποίες κέντρισαν την προσοχή της.

⁽²³⁾ Βλέπε το παράρτημα της ανακοίνωσης της Επιτροπής COM(2017) 292 final

⁽²⁴⁾ Πραγματοποιήθηκαν διάφορες δημοσκοπήσεις μεταξύ των συμμετεχόντων στο σεμινάριο υψηλού επιπέδου EUROFI, που διοργανώθηκε στις 5, 6 και 7 Απριλίου 2017, στη Μάλτα. Ένα από τα ερωτήματα είχε ως εξής: «Πώς θα ήταν δυνατόν να επιταχυνθεί σημαντικά η ένωση κεφαλαιαγορών;» Ποσοστό 37 % των ερωτηθέντων επέλεξε την απάντηση «να επικεντρωθούμε σε έναν περιορισμένο αριθμό ουσιαστικών προτεραιοτήτων». Το 29 % επέλεξε «να υπάρξει μια πολιτική ώθηση προς την κατεύθυνση της κατάργησης των εσωτερικών εμποδίων». Το 12 % εκτίμησε ότι πρέπει «να οικοδομηθεί μια ενιαία χρηματοπιστωτική πλατφόρμα στην ΕΕ-27», ενώ ίσο ποσοστό έκρινε ότι «δεν είναι δυνατόν να δοθεί στην ένωση κεφαλαιαγορών σημαντική επιτάχυνση». Οι επιλογές που πήραν την τέταρτη και πέμπτη θέση ήταν «να βελτιωθεί η σύγκλιση όσον αφορά την εποπτεία» (8 %) και «να ευθυγραμμιστεί περαιτέρω η τραπεζική νομοθεσία με τις ιδιαιτερότητες των χρηματοπιστωτικών αγορών της ΕΕ» (3 %).

Ένα άλλο ερώτημα είχε ως εξής: «Στην ΕΕ-27, ποιες είναι οι δύο κύριες προτεραιότητες για να επιτευχθούν οι στόχοι της ένωσης κεφαλαιαγορών;» Στο σημείο αυτό, οι τρεις κύριες απαντήσεις ήταν: «βελτίωση της συνοχής της νομοθεσίας για την αφερεγγυότητα και τις κινητές αξίες» (21 %), «ανάπτυξη της χρηματοδότησης από ίδια κεφάλαια» (16 %) και «υλοποίηση των βραχυπρόθεσμων προτεραιοτήτων (τιτλοποίηση, ενημερωτικό δελτίο κ.λπ.)» (15 %).

Για το σεμινάριο υψηλού επιπέδου EUROFI (και ιδίως για τα αποτελέσματα των εν λόγω δημοσκοπήσεων), βλέπε https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2017/html/sp170406_2.en.html

⁽²⁵⁾ ΕΕ C 133 της 14.4.2016, σ. 17, σημείο 1.6.

⁽²⁶⁾ Η κατάσταση διαφέρει ανάλογα με το κράτος μέλος.

⁽²⁷⁾ ΕΕ C 82 της 3.3.2016, σ. 1

⁽²⁸⁾ Εφόσον αυτές δεν εξετάζονται σε άλλο σημείο της παρούσας γνωμοδότησης.

4.2. Η ΕΟΚΕ είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένη από το γεγονός ότι η εποπτεία θα καταλαμβάνει κεντρική θέση στις προσπάθειες για την ανάπτυξη, στην πράξη, της ένωσης κεφαλαιαγορών (δράση προτεραιότητας 1) και ευελπιστεί ότι η πτυχή αυτή θα εξακολουθήσει να αποτελεί προτεραιότητα. Η εποπτεία αυτή, που θα διενεργείται σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρόκειται να διαδραματίσει καίριο ρόλο, τόσο για την ασφάλεια και τη σταθερότητα του οικονομικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος όσο και για την υλοποίηση της επιθυμητής ενοποίησης των αγορών και την εξάλειψη των ανισοτήτων και κάθε είδους εμποδίων εντός της ενοποιημένης αγοράς κεφαλαίων.

4.3. Η βελτίωση της αναλογικότητας των κανόνων για την υποστήριξη της εισαγωγής στο χρηματιστήριο και των επιχειρήσεων επενδύσεων (δράση προτεραιότητας 2) συνιστά ιδιαίτερα αξιόπαινο εγχείρημα, που αξίζει ασφαλώς την προσοχή, πρέπει όμως, παράλληλα, να υπάρξει επίσης μέριμνα για την προστασία των μικροαποταμιευτών και μικροεπενδυτών και τη διαφύλαξη των συμφερόντων τους.

4.4. Είναι απολύτως θεμιτό το μέλημα για ενίσχυση του ηγετικού ρόλου της ΕΕ στον τομέα των βιώσιμων επενδύσεων (δράση προτεραιότητας 6), δεδομένου του γεγονότος ότι είναι σημαντικό να διαδραματίζει η Ευρώπη πρωτοποριακό ρόλο σε θέματα «καλής» και βιώσιμης ανάπτυξης. Στον τομέα αυτό, πρέπει να προκρίνεται η ποιοτική προσέγγιση. Εξίσου σημαντικό ζήτημα είναι οι αποταμιευτές και οι επενδυτές να διαθέτουν πρόσφορη πληροφόρηση, που να καλύπτει, για παράδειγμα, αρκετά μακρά χρονική περίοδο. Σήμερα, καμία πληροφορία δεν διατηρείται πέραν των τριών ετών όσον αφορά τον αντίκτυπο μιας επένδυσης. Θα πρέπει να μελετηθεί κατά πόσον θα μπορούσε να παραταθεί η προθεσμία αυτή.

4.5. Συν τοις άλλοις, η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής⁽²⁹⁾ ότι τα ιδιωτικά κεφάλαια, η χρηματοδότηση από το ΕΤΣΕ και άλλα ταμεία της ΕΕ πρέπει να συνδυάζονται με αποτελεσματικό τρόπο για τη μεταστροφή των επενδύσεων προς όσες ΜΜΕ έχουν να επιδείξουν θετικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές εξωτερικότητες, συμβάλλοντας έτσι στην εκπλήρωση των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης του ΟΗΕ και ιδίως στους στόχους του πρόσφατα θεσπισμένου ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽²⁹⁾ COM(2017) 292 final, σημείο 4.5.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έγγραφο προβληματισμού για την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης»

[COM(2017) 291 final]

(2018/C 081/17)

Εισηγητής: ο κ. **David CROUGHAN**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.7.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	5.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	138/3/8
(υπέρ/κατά/αποχές)	

Προοίμιο

Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης δέσμης τεσσάρων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ σχετικά με το μέλλον της ευρωπαϊκής οικονομίας (Εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ, Ένωση Κεφαλαιαγορών και Το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ) ⁽¹⁾. Η δέσμη μέτρων εντάσσεται στο πλαίσιο της διαδικασίας της Λευκής Βίβλου για το μέλλον της Ευρώπης που ξεκίνησε πρόσφατα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και λαμβάνει υπόψη την ομιλία του Προέδρου κ. Juncker του 2017 σχετικά με την κατάσταση της Ένωσης. Σύμφωνα με το ψήφισμα της ΕΟΚΕ για το μέλλον της Ευρώπης ⁽²⁾ και προηγούμενες γνωμοδοτήσεις σχετικά με την ολοκλήρωση της ΟΝΕ ⁽³⁾, η εν λόγω δέσμη γνωμοδοτήσεων υπογραμμίζει την ανάγκη κοινού οράματος όσον αφορά τη διακυβέρνηση της Ένωσης, το οποίο υπερβαίνει κατά πολύ τις τεχνικές προεγγύσεις και μέτρα και αποτελεί κατά κύριο λόγο θέμα πολιτικής βούλησης και κοινής προοπτικής.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Το κοινό νόμισμα και οι θεσμοί του παρείχαν ένα σταθεροποιητικό στοιχείο στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση ενώ, πριν από αυτή, προσέφεραν στις επιχειρήσεις και στους πολίτες οφέλη υπό μορφή χαμηλού πληθωρισμού και επιτοκίων και ευκολίας όσον αφορά το διασυνοριακό εμπόριο και τα ταξίδια.

1.2. Ωστόσο, το έγγραφο προβληματισμού καταδεικνύει σαφώς ότι η ΟΝΕ είναι ελλιπής και ο «οικονομικός» πυλώνας έχει καθυστερήσει σε σχέση με τον «νομισματικό» ως προς την ολοκλήρωση σε επίπεδο ΕΕ, γεγονός το οποίο παρεμποδίζει την ικανότητά της να στηρίζει πλήρως τη νομισματική πολιτική και τις εθνικές οικονομικές πολιτικές. Οι αποφάσεις για τη διόρθωση των θεσμικών ελλείψεων και των ελλείψεων διακυβέρνησης, οι οποίες εν μέρει οδηγούν στη συνέχιση της αστάθειας της Ευρωζώνης, δεν μπορούν να αναβάλλονται επ' αόριστον. Είναι ανάγκη να ενισχυθεί η πολιτική βούληση ώστε να παγιωθεί το στοιχείο της «Ένωσης» στην ΟΝΕ.

1.3. Η στροφή προς τον προστατευτισμό και η ενδεχόμενη εγκατάλειψη των εξαιρετικά χαμηλών επιτοκίων και της ποσοτικής χαλάρωσης οδηγεί σε έναν πολύ πιο αβέβαιο κόσμο, αφήνοντας περιορισμένα χρονικά περιθώρια για να σημειωθεί πρόοδος. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στους πολιτικούς ηγέτες ότι είναι ακόμη σημαντικότερο οι Ευρωπαίοι να δεσμευτούν σε μια κοινή αίσθηση

⁽¹⁾ Η δέσμη μέτρων περιλαμβάνει τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ 2017» (πρόσθετη γνωμοδότηση) (EESC-2017-02837-00-00-AC-TRA) (βλ. σελίδα 216 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας), «Ένωση Κεφαλαιαγορών: ενδιάμεση επανεξέταση» EESC-2017-03251-00-00-AC-TRA) (βλ. σελίδα 117 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας), «Εμβάθυνση της ΟΝΕ έως το 2025» (EESC-2017-02879-00-00-AC-TRA) και «Τα οικονομικά της ΕΕ έως το 2025» (EESC-2017-03447-00-00-AC-TRA) (βλ. σελίδα 131 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽²⁾ Ψήφισμα της ΕΟΚΕ με θέμα «Η Λευκή Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το μέλλον της Ευρώπης και πέραν αυτής», 6 Ιουλίου 2017.

⁽³⁾ Βλέπε για παράδειγμα τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέμα «Ολοκλήρωση της ΟΝΕ — Επόμενη ευρωπαϊκή νομοθετική περίοδος» (EE C 451 της 16.12.2014, σ.10) και «Ολοκλήρωση της ΟΝΕ: ο πολιτικός πυλώνας» (EE C 332 της 8.10.2015 σ. 8).

σκοπού, ενισχύοντας την επιρροή και την εξουσία τους μέσω περαιτέρω ολοκλήρωσης. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, πριν από τη λήξη της παρούσας εντολής, να λάβουν γενναίες αποφάσεις για την προώθηση των απαραίτητων στοιχείων διακυβέρνησης σε επίπεδο ΕΕ.

1.4. Μεταξύ των σημαντικότερων στοιχείων σταθερότητας συγκαταλέγεται η ανοδική σύγκλιση των ετερογενών οικονομιών. Η σύγκλιση θα απαιτήσει οι εθνικοί πολιτικοί και οι κοινωνικοί εταίροι να ενσωματώσουν μια ευρωπαϊκή διάσταση στις εθνικές τους αποφάσεις σχετικά με τις οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για μεγαλύτερη «κοινοβουλευτικοποίηση» της Ευρωζώνης, με τη σύσταση επίσημης επιτροπής του ΕΚ αποτελούμενης από όλους τους βουλευτές από την Ευρωζώνη και από τις χώρες που επιθυμούν να ενταχθούν, σε συνδυασμό με την ενίσχυση του συντονισμού των βουλευτών από την Ευρωζώνη σε θέματα ΟΝΕ.

1.5. Για λόγους αποτελεσματικότητας, ισορροπίας και δικαιοσύνης, οι πολιτικές για την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία στην Ευρωζώνη στο σύνολό της πρέπει να διαμορφώνονται και να συντονίζονται με γνώμονα και το γενικό συμφέρον της Ευρωζώνης κεντρικά για λόγους αποτελεσματικότητας, ισορροπίας και δικαιοσύνης. Επίσης, για λόγους δημοκρατικής λογοδοσίας και οικειώσης, η διαδικασία του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου πρέπει να περιλαμβάνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα εθνικά κοινοβούλια, τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών. Η κοινωνική διάσταση πρέπει να συμπεριλαμβάνεται ισότιμα με την οικονομική διάσταση.

1.6. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις ελλείψεις στη διακυβέρνηση του χρηματοπιστωτικού τομέα και υποστηρίζει πλήρως τα βήματα για την ολοκλήρωση της Χρηματοπιστωτικής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της Τραπεζικής Ένωσης και της Ένωσης Κεφαλαιαγορών.

1.7. Απαιτούνται άμεσες λύσεις για την αντιμετώπιση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, τα οποία αποτελούν εμπόδιο για τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους των τραπεζών όσον αφορά την παροχή χρηματοδότησης για επενδύσεις, ενώ αποτρέπουν τους επενδυτές, οι οποίοι φοβούνται ότι οι αποδόσεις από νέες επενδύσεις θα διοχετευθούν σε αποπληρωμές μη εξυπηρετούμενων δανείων.

1.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία πλαισίου που θα επιτρέψει, έως το 2018, την καθιέρωση εξασφαλισμένων με κρατικά ομόλογα τίτλων (SBBS), όπως προτείνεται από το έγγραφο προβληματισμού. Μεσομακροπρόθεσμα, θα ήταν απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα ασφαλές ευρωπαϊκό περιουσιακό στοιχείο προκειμένου να μειωθεί η αστάθεια των χρηματοπιστωτικών αγορών και να διασφαλιστεί η σταθερότητα των οικονομιών των κρατών μελών σε περίπτωση ασύμμετρου κλυδωνισμού.

1.9. Απαιτείται προϋπολογισμός ιδίων πόρων υψηλότερος από το 1 % του ΑΕγχΠ στο ΠΔΠ, ώστε να χρηματοδοτηθεί ο ενισχυμένος Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας, ο οποίος θα πρέπει να μετατραπεί σε Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο ικανό να παράσχει πόρους στα κράτη μέλη που βρίσκονται σε κρίση, αλλά και να αποτελέσει επίσης ανασταλτικό παράγοντα έναντι του τραπεζικού τομέα. Η αύξηση του προϋπολογισμού θα πρέπει επίσης να αποτελέσει πόρο για τη διατήρηση των βασικών επιπέδων επενδύσεων στην Ευρωζώνη σε παραγωγικές υποδομές με πανευρωπαϊκό όφελος. Η πρόσβαση στα εν λόγω κεφάλαια θα πρέπει να συνδέεται με την επίτευξη συμφωνημένης προόδου όσον αφορά οικονομικά και κοινωνικά πρότυπα.

1.10. Υπάρχει ανάγκη δημοσιονομικής πολιτικής ικανής να τονώσει την οικονομία της Ευρωζώνης σε περιόδους ύφεσης. Υπό τη σημερινή τους μορφή, οι δημοσιονομικοί κανόνες και οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις λειτουργούν κυκλικά, συμπιέζοντας ακόμη περισσότερο τις αδύναμες οικονομίες. Η διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών αποτελεί σημαντικό μέρος της διαδικασίας του Εξαμήνου, η οποία θα πρέπει να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή πρόληψης μακροοικονομικών ανισορροπιών σε ολόκληρη την Ευρωζώνη. Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στον αρνητικό αντίκτυπο που έχουν για την Ευρωζώνη τα κράτη μέλη που διατηρούν χρόνια πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

1.11. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της διερεύνησης εργαλείων για τη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης στην ΟΝΕ, για παράδειγμα με τη δημιουργία μόνιμου υπουργού Οικονομικών για το ευρώ, με παράλληλη διασφάλιση πλήρους δημοκρατικής λογοδοσίας. Η ομαδοποίηση των αρμοδιοτήτων θα ενισχύσει τη συνοχή των πολιτικών της ΟΝΕ που σήμερα είναι κατακερματισμένες λόγω του αριθμού των διαφόρων θεσμικών οργάνων.

2. Ιστορικό

2.1. Την 1η Μαρτίου 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε τη Λευκή Βίβλο για το μέλλον της Ευρώπης, την οποία ακολούθησαν πολλά έγγραφα προβληματισμού στους διάφορους τομείς της ευρωπαϊκής χάραξης πολιτικής. Η παρούσα γνωμοδότηση αφορά το τρίτο έγγραφο προβληματισμού: **Εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης.**

2.2. Το κοινό νόμισμα και οι δεσμοί του παρείχαν ένα σταθεροποιητικό στοιχείο στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση ενώ, πριν από αυτή, προσέφεραν στις επιχειρήσεις και στους πολίτες οφέλη υπό μορφή χαμηλού πληθωρισμού και επιτοκίων και ευκολίας όσον αφορά το διασυνοριακό εμπόριο και τα ταξίδια.

2.3. Ωστόσο, το έγγραφο καταδεικνύει σαφώς ότι η ONE είναι ελλιπής και ο «οικονομικός» πυλώνας έχει καθυστερήσει σε σχέση με τον «νομισματικό» ως προς την ολοκλήρωση σε επίπεδο ΕΕ, γεγονός το οποίο παρεμποδίζει την ικανότητά της να στηρίζει πλήρως τη νομισματική πολιτική και τις εθνικές οικονομικές πολιτικές. Το έγγραφο δεν επικρίνει καθόλου τις πολιτικές που ακολουθούνται ή τις αποφάσεις που λαμβάνονται ή που παρεμποδίζονται. Είναι ανάγκη να ενισχυθεί η πολιτική βούληση ώστε να παγιωθεί το στοιχείο της «Ένωσης» στην ONE.

2.4. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αντιμετωπίσει το πραγματικό σημαντικό συστημικό ζήτημα του πώς μπορούμε να δημιουργήσουμε ενιαίο νόμισμα και να χαράξουμε ενιαία νομισματική πολιτική ενώ συνεχίζουμε να ακολουθούμε την **πολιτική** επιλογή να αφήνουμε την οικονομική και δημοσιονομική πολιτική στο εθνικό επίπεδο.

2.5. Η κρίση κατέδειξε σαφώς πόσο ανέφικτο είναι αυτό. Η αδυναμία συγκέντρωσης των απαραίτητων στοιχείων κυριαρχίας και δημιουργίας αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών οδήγησε σε έλλειψη αλληλεγγύης. Οι ετερογενείς οικονομίες της Ευρωζώνης απέκλιναν υπό τον χαλαρό και απελπιστικά ατελή συντονισμό των οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών, πράγμα που κατέστησε απαραίτητη την εισαγωγή μέτρων κρίσης μέσω της διακυβερνητικής διαδικασίας. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η Ευρωζώνη διασπάστηκε, με κράτη πιστωτές που υπαγόρευαν τους όρους σε κράτη οφειλέτες, χωρίς υπουργό Οικονομικών της Ευρωζώνης στον ορίζοντα.

3. Τα επιχειρήματα υπέρ της εμβάθυνσης της ONE

3.1. Η ΕΟΚΕ έχει ζητήσει την εμβάθυνση της ONE σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών ⁽⁴⁾. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της και συμφωνεί με την πρωτοβουλία που αναλαμβάνει η Επιτροπή για την ολοκλήρωση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και επισημαίνει ότι οι οικονομικές πραγματικότητες διαφέρουν από κράτος σε κράτος, γεγονός το οποίο δημιουργεί εντελώς διαφορετικές αντιλήψεις για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρωζώνη. Η ενίσχυση της ONE απαιτεί ενίσχυση της σύγκλισης.

3.2. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση της ποικιλίας των απόψεων εντός των κρατών μελών σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης, η οποία αντικατοπτρίζει την ιστορία και την ετερογένειά τους. Όμως οι αποφάσεις για τη διόρθωση των θεσμικών ελλείψεων και των ελλείψεων διακυβέρνησης, οι οποίες εν μέρει οδηγούν στη συνέχιση της αστάθειας της Ευρωζώνης, σε επίμονες ανισορροπίες και σε σημαντικά αποκλίνουσες οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες για τα κράτη μέλη, δεν μπορούν να αναβάλλονται επ' αόριστον ⁽⁵⁾.

3.3. Δεν κατορθώσαμε να επιτύχουμε την ανοδική σύγκλιση των κρατών μελών, την οποία ορισμένοι πίστευαν ότι θα μπορούσε να επιτύχει μια ενιαία νομισματική πολιτική. Η αδυναμία αντιμετώπισης όλων των πτυχών της ανταγωνιστικότητας στην πραγματική οικονομία οδήγησε σε αποκλίσεις, γεγονός το οποίο κατέστησε την ενιαία νομισματική πολιτική ακατάλληλη για πολλά κράτη μέλη, με αποτέλεσμα να προκύψει η φράση «μία λύση για κανέναν». Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τις επιφυλάξεις της ως προς το γεγονός ότι η έκθεση των πέντε Προέδρων και στη συνέχεια η Λευκή Βίβλος θα οδηγήσει σε απώλεια της δυναμικής και της αίσθησης του επείγοντος.

3.4. Είναι πλέον ανάγκη να προχωρήσουμε σε όλα τα μέτωπα, οικονομικά και κοινωνικά, χρηματοπιστωτικά, δημοσιονομικά και πολιτικά, ώστε να δημιουργήσουμε τις απαραίτητες προϋποθέσεις για να συγκεντρώσουμε τα ουσιώδη στοιχεία κυριαρχίας, χωρίς φόβο κινδύνων ηθικής φύσεως, προκειμένου να διασφαλίσουμε ότι η ΕΕ εργάζεται για την ευημερία όλων. Έτσι θα αντικατασταθούν οι μη βέλτιστες δομές της σημερινής διακυβέρνησης και θα δοθεί η ευκαιρία στην ΕΕ, και ιδιαίτερα στην Ευρωζώνη, να ανακτήσει την εμπιστοσύνη πολιτών όσο και επενδυτών και να διαδραματίσει πλήρως τον ρόλο της στις παγκόσμιες υποθέσεις.

3.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι, μετά την κρίση, την έκθεση των τεσσάρων προέδρων του 2012 και την έκθεση των πέντε προέδρων του 2015, δεν έχει σημειωθεί επαρκής πρόοδος ως προς την ουσιαστική εμβάθυνση της ONE. Μεγάλη ανησυχία προκαλεί η μη αίσθηση του επείγοντος όσον αφορά την υλοποίηση βασικών θεσμικών μεταρρυθμίσεων που θα προσδώσουν δημοκρατική νομιμότητα στη λήψη εκτελεστικών αποφάσεων και θα επιβάλουν την εφαρμογή και τη συμμόρφωση. Αυτό το κενό στη διακυβέρνηση ενισχύει τη στροφή προς τον λαϊκισμό και τις εθνικές και προστατευτικές λύσεις σε ορισμένα κράτη μέλη.

3.6. Ο κόσμος στον οποίο δρούμε καθίσταται ολοένα πιο αβέβαιος, καθώς οι χώρες στρέφονται από το ελεύθερο εμπόριο προς τον προστατευτισμό. Σύντομα θα αναγκαστούμε να εγκαταλείψουμε τα εξαιρετικά χαμηλά επιτόκια και την ποσοτική χαλάρωση που έχουν στηρίξει την ανάκαμψη σε μεγάλο μέρος του ανεπτυγμένου κόσμου, με απρόβλεπτες και πιθανώς δυσμενείς συνέπειες. Υπάρχουν πλέον περιορισμένες μόνον ευκαιρίες να σημειωθεί πρόοδος.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ολοκλήρωση της ONE – Η επόμενη ευρωπαϊκή νομοθετική περίοδος» (ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 10), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η κοινοτική μέθοδος για την επίτευξη μιας δημοκρατικής και κοινωνικής ONE» (ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 33), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ολοκλήρωση της ONE: Ο πολιτικός πυλώνας» (ΕΕ C 332 της 8.10.2015, σ. 8), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τα «Βήματα για την ολοκλήρωση της ONE» (ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ. 28).

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ολοκλήρωση της ONE: Ο πολιτικός πυλώνας» (ΕΕ C 332 της 8.10.2015, σ. 8).

3.7. Η πλήρης δημοσιονομική και πολιτική ένωση μπορεί να αποτελούν μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα εγχειρήματα, ωστόσο απαιτούνται και βραχυπρόθεσμα μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή, με σκοπό την ενίσχυση της ΟΝΕ και την παροχή μεγαλύτερης σταθερότητας. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει στους πολιτικούς ηγέτες ότι είναι ακόμη σημαντικότερο οι Ευρωπαίοι να δεσμευτούν σε μια κοινή αίσθηση σκοπού, ενισχύοντας την επιρροή και την εξουσία τους μέσω περαιτέρω ολοκλήρωσης.

3.8. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να λάβουν θαρραλέες αποφάσεις με την απαραίτητη και πλήρη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, πριν από τη λήξη της παρούσας εντολής, με σκοπό την προώθηση των απαραίτητων στοιχείων διακυβέρνησης σε επίπεδο ΕΕ. Η αναβολή του δύσκολου έργου της ουσιαστικής μεταρρύθμισης για μια μεταγενέστερη θητεία συνεπάγεται παράδοση στην αδράνεια, ενδέχεται δε να εξαντλεί την υπομονή τόσο των αγορών όσο και των πολιτών.

4. Χρηματοπιστωτική Ένωση: Μείωση και επιμερισμός των κινδύνων

4.1. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τις ελλείψεις στη διακυβέρνηση του χρηματοπιστωτικού τομέα και υποστηρίζει πλήρως τα βήματα για την ολοκλήρωση της Χρηματοπιστωτικής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της Τραπεζικής Ένωσης και της Ένωσης Κεφαλαιαγορών.

4.2. Η ολοκλήρωση της Τραπεζικής Ένωσης είναι θεμελιώδους σημασίας για την εμβάθυνση της ΟΝΕ. Ο κατακερματισμός της αγοράς και των κανονισμών αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα που παρεμπόδιζε την επίλυση της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι έχουν γίνει πολλά για τον συντονισμό του τομέα, καλεί όμως όλους τους παράγοντες να προχωρήσουν, το συντομότερο δυνατό, στην ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης.

4.3. Ειδικότερα, είναι σημαντικό να ολοκληρωθεί το έργο που επιτελείται ως προς την Τραπεζική Ένωση και τον Ενιαίο Μηχανισμό Εξυγίανσης για την ενίσχυση της οικονομικής ολοκλήρωσης και του επιμερισμού των κινδύνων μέσω των χρηματοπιστωτικών αγορών. Είναι επείγουσα ανάγκη μέχρι το 2019 να θεσπιστεί κοινός μηχανισμός στήριξης για το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης μέσω του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας προκειμένου να διασφαλιστεί επαρκής, ταχεία και αποτελεσματική λειτουργία. Έτσι θα εξαλειφθεί επίσης κάθε τυχόν πολιτική προκατάληψη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα ο ΕΜΣ να αναλάβει επίσης ρόλο Ευρωπαϊκού Νομισματικού Ταμείου και να έχει πρόσβαση σε δημοσιονομικό μηχανισμό ιδίων πόρων μετά την υπαγωγή του στο δίκαιο της ΕΕ.

4.4. Πρέπει να συσταθεί χωρίς καθυστέρηση ⁽⁶⁾ το Ευρωπαϊκό Σύστημα Ασφάλισης Καταθέσεων (ΕΣΑΚ), το οποίο θα λαμβάνει υπόψη τα ήδη υφιστάμενα εθνικά συστήματα, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι αποταμιεύσεις σε καταθέσεις ταμιευτηρίου θα τυγχάνουν μεγαλύτερης και ιδίου βαθμού προστασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

4.5. Για να διασφαλιστεί πρόοδος στα μέτωπα αυτά, είναι ανάγκη να αντιμετωπιστούν συνολικά τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια ⁽⁷⁾, τα οποία αυξήθηκαν σημαντικά κατά τη διάρκεια της κρίσης. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια λειτουργούν ως ανασταλτικός παράγοντας για τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους των τραπεζών όσον αφορά τη χρηματοδότηση νέων επενδύσεων, οι οποίες είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη. Η ΕΚΤ, η Επιτροπή και οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αντιμετωπίσουν από κοινού το χρονίζον αυτό ζήτημα, με βάση την κατευθυντήρια αρχή της συνέχισης της εξυπηρέτησης όσον αφορά το βιώσιμο χρέος και της ταχύτερης εξυγίανσης όσον αφορά το μη βιώσιμο χρέος. Η έλλειψη ταχείας διαδικασίας εξυγίανσης εμποδίζει τους υποψήφιους επενδυτές να πραγματοποιήσουν νέες επενδύσεις, καθώς φοβούνται ότι τα νέα έσοδα που θα συγκεντρωνθούν θα χρησιμοποιηθούν για την εξυπηρέτηση παλαιών δανείων.

4.6. Η βελτίωση του πλαισίου για την αναδιάρθρωση και την αφερεγγυότητα σε επίπεδο ευρώ αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο ανάκαμψης από την κρίση, ενώ απαιτεί τη χρήση δευτερογενών αγορών με ειδική εμπειρογνομosύνη. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της άντλησης διδαγμάτων από παραδείγματα σύστασης κακών τραπεζών. Η ΟΝΕ χρειάζεται έξυπνες και βιώσιμες λύσεις για τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που εξακολουθούν να προκαλούν ανησυχίες.

4.7. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να συνεχίσει τις προσπάθειες για τη θέσπιση της Ένωσης Κεφαλαιαγορών, η οποία θα αποτελέσει σημαντική πηγή πρόσθετης χρηματοδότησης για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις και θα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον επιμερισμό των κινδύνων. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η Ένωση δεν θα αποτελέσει πρόσθετη πηγή χρηματοδότησης για τις ΜΜΕ, ιδίως τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Ο τραπεζικός τομέας, ως εκ τούτου, θα συνεχίσει να διαδραματίζει καίριο ρόλο, με τις τράπεζες να καλούνται να επικεντρωθούν εκ νέου στην εξυπηρέτηση των αναγκών της πραγματικής οικονομίας, πράγμα που απαιτεί δίκαιη πρόσβαση και βιώσιμη τραπεζική χρηματοδότηση σε όλα τα κράτη μέλη ⁽⁸⁾.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Ευρωπαϊκό σύστημα ασφάλισης καταθέσεων» (ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ. 21), ιδίως τα σημεία 1.1 έως 1.3.

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Σχέδιο δράσης για την Οικοδόμηση Ένωσης Κεφαλαιαγορών» (ΕΕ C 133 της 14.4.2016, σ. 17), ιδίως το σημείο 3.3.1.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Σχέδιο δράσης για την Οικοδόμηση Ένωσης Κεφαλαιαγορών» (ΕΕ C 133 της 14.4.2016, σ. 17) και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ένωση Κεφαλαιαγορών: ενδιάμεση επανεξέταση» (ΕΕSC-2017-03251-00-00-AC-TRA) (βλ. σελίδα 117 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

4.8. Βραχυπρόθεσμα (έως το 2018), η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία πλαισίου που θα επιτρέψει την καθιέρωση εξασφαλισμένων με κρατικά ομόλογα τίτλων (SBBS), όπως προτείνεται από το έγγραφο προβληματισμού και το σχέδιο προγράμματος εργασίας της Επιτροπής για το 2018. Οι τίτλοι αυτοί έχουν τη δυνατότητα να διασπούν τον δεσμό κρατών/τραπεζών, καθώς καθιστούν λιγότερο προτιμητέα τα εθνικά κρατικά ομόλογα και διαφοροποιούν τους ισολογισμούς των τραπεζών, ενώ αποφεύγουν την αμοιβαιοποίηση του χρέους. Η διαβούλευση με χρηματοπιστωτικούς φορείς είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της κατάλληλης ρυθμιστικής αντιμετώπισης και την προώθηση ιδιωτικού επιμερισμού των κινδύνων.

4.9. Μεσομακροπρόθεσμα (έως το 2025), θα ήταν απαραίτητο να δημιουργηθεί ένα ασφαλές ευρωπαϊκό περιουσιακό στοιχείο, παρόμοιο με τα αμερικανικά κρατικά ομόλογα, προκειμένου να μειωθεί η αστάθεια των χρηματοπιστωτικών αγορών και να διασφαλιστεί η σταθερότητα των οικονομιών των κρατών μελών σε περίπτωση ασύμμετρου κλυδωνισμού. Η ΕΟΚΕ έχει από καιρό υποστηρίζει τη χρήση ομολόγων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ευρωομολόγων⁽⁹⁾. Έχουν επίσης συζητηθεί και άλλες παρόμοιες προτάσεις, όπως το Ταμείο Απόσβεσης Χρέους και το Ταμείο Ευρωγραμμάτων. Σε συνέχεια των συμπερασμάτων της ομάδας εμπειρογνομόνων η οποία συστάθηκε με εντολή να αναλύσει τα πλεονεκτήματα και τους κινδύνους των διαφορετικών δυνατοτήτων έκδοσης τίτλων δημόσιου χρέους, η Επιτροπή θα πρέπει να διατυπώσει πρόταση σχετικά με το ποια εργαλεία θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν και με ποιο χρονοδιάγραμμα⁽¹⁰⁾. Για να αποφευχθούν οι κίνδυνοι ηθικής φύσεως, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μπορούν να επωφελούνται του μέσου αυτού υπό την προϋπόθεση συμμόρφωσης προς τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις.

5. Επίτευξη εκ νέου σύγκλισης σε μια πιο ολοκληρωμένη Οικονομική και Δημοσιονομική Ένωση

5.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη ρητή αναγνώριση του εγγράφου ότι η ανοδική σύγκλιση προς περισσότερο ανθεκτικές οικονομικές και κοινωνικές δομές αποτελεί βασικό στοιχείο για μια ισχυρότερη ΟΝΕ. Λόγω της ανομοιομορφίας των κρατών μελών, δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν πολιτικές ενιαίας αντιμετώπισης που απαιτούν εναρμόνιση σε όλους τους τομείς, απαιτείται ωστόσο κοινή προσέγγιση για συγκεκριμένα αποτελέσματα.

5.2. Οι αδυναμίες της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής στην ΟΝΕ οφείλονται ουσιαστικά στην έλλειψη πανευρωπαϊκής πολιτικής βούλησης για τη συμμετοχή της ΕΕ στις εθνικές οικονομικές και δημοσιονομικές πολιτικές. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει ότι απαιτείται αναβαθμισμένος και ενισχυμένος μακροοικονομικός διάλογος, ιδίως με τις χώρες της Ευρωζώνης, ο οποίος θα μπορούσε να συμβάλει στην καλύτερη αντανάκλαση της διάστασης της Ευρωζώνης σε εθνικό επίπεδο. Θα πρέπει επίσης να υπάρξει δημοκρατικότερο σύστημα λήψης εκτελεστικών αποφάσεων από το Συμβούλιο υπουργών, τα μεμονωμένα μέλη του οποίου είναι υπόλογα έναντι μόνο των εθνικών τους κοινοβουλίων και όχι της Ευρωζώνης ως σύνολο.

5.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προτάσεις της Επιτροπής για την περαιτέρω ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Για λόγους αποτελεσματικότητας, ισορροπίας και δικαιοσύνης, οι πολιτικές για την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία πρέπει να διαμορφώνονται και να συντονίζονται με γνώμονα και το γενικό συμφέρον της Ευρωζώνης. Για λόγους δημοκρατικής λογοδοσίας και οικειώσης, οι διαδικασίες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, το οποίο διέπει τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές, πρέπει να περιλαμβάνουν την Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τα εθνικά κοινοβούλια, τους κοινωνικούς εταίρους και την κοινωνία των πολιτών. Η διαδικασία αυτή έχει ξεκινήσει σε πολύ περιορισμένο βαθμό, απαιτείται ωστόσο μεγαλύτερος βαθμός συμμετοχής σε εθνικό επίπεδο και συμφωνία όλων των ενδιαφερομένων μερών. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί το ευρώ και, εάν απλουστευθεί και καταστεί περισσότερο διαφανές, το Εξάμηνο θα ενθαρρύνει την τόσο αναγκαία βελτίωση στην εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων.

5.4. Η μείωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών είναι ζωτικής σημασίας για την ευρωπαϊκή σταθεροποίηση. Στο παρελθόν, προσωρινή λύση για τις ανισορροπίες αυτές αποτελούσε η υποτίμηση του νομίσματος. Τώρα, χωρίς αυτό το εργαλείο, λαμβάνουν χώρα εξαιρετικά οδυνηρές εσωτερικές υποτιμήσεις, οι οποίες προκαλούν σοβαρές δυσκολίες λόγω της υψηλής ανεργίας και της αρνητικής ανάπτυξης. Για τη σταθερότητα της Ευρωζώνης και την αποφυγή τέτοιου είδους σοβαρών προσαρμογών, πρέπει να αποφεύγεται η δημιουργία μακροοικονομικών ανισορροπιών.

5.5. Ο μακροοικονομικός διάλογος σε εθνικό επίπεδο, επομένως, πρέπει να λαμβάνει υπόψη την ευρωπαϊκή αυτή διάσταση. Η έγκαιρη ανίχνευση και η αποφυγή μακροοικονομικών ανισορροπιών, οι οποίες αντικατοπτρίζουν διαφορετικά επίπεδα ανταγωνιστικότητας, υπό την ευρεία έννοια (βλέπε σημείο 5.6), αποτελούν βασικό στοιχείο της διαδικασίας του Εξαμήνου. Η εθνική πολιτική θα πρέπει να είναι καλά ενημερωμένη σχετικά με τον αντίκτυπο που θα έχουν οι προτεινόμενες πολιτικές στην ανταγωνιστικότητα των κρατών μελών στην Ευρωζώνη, καθώς και να λαμβάνει υπόψη εξελίξεις στην Ευρωζώνη οι οποίες ενδέχεται να απαιτούν ανταπόκριση όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα. Η συμβολή των κατά τόπους ειδικών υπαλλήλων της Επιτροπής που είναι αρμόδιοι για θέματα Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, καθώς και των ανεξάρτητων Εθνικών Συμβουλίων Παραγωγικότητας, που συνδέονται με δίκτυο της Ευρωζώνης, θα μπορούσε να βοηθήσει λειτουργώντας ως καθρέφτης της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής⁽¹¹⁾.

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πού οδεύει το ευρώ» (ΕΕ C 271 της 19.9.2013, σ. 8), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ανάπτυξη και δημόσιο χρέος στην ΕΕ: δύο καινούριες προτάσεις» (ΕΕ C 143 της 22.5.2012, σ. 10).

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ολοκλήρωση της ΟΝΕ – Επόμενη ευρωπαϊκή νομοθετική περίοδος» (ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 10).

⁽¹¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τη «Σύσταση εθνικών συμβουλίων ανταγωνιστικότητας εντός της ζώνης του ευρώ» (ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ. 35).

5.6. Σημαντικό στοιχείο των συζητήσεων αυτών είναι η κοινωνική διάσταση, η οποία έχει παραμεληθεί μέχρι στιγμής στη διαδικασία του Εξαμήνου, αυξάνοντας το κοινωνικό έλλειμμα της ΕΕ με αρνητικό αντίκτυπο στη ζωή εκατομμυρίων πολιτών της ΕΕ. Τροφοδοτεί επίσης την τάση του αντιευρωπαϊκού λαϊκισμού και τη γενική δυσανεμία με την ΕΕ. Η αναθεώρηση του ορισμού της ανταγωνιστικότητας («ανταγωνιστικότητα 2.0») ⁽¹²⁾ ώστε να περιλαμβάνει «την ικανότητα μιας χώρας να επιτυγχάνει στόχους “πέρα από το ΑΕγχΠ”» και ο υπολογισμός της με βάση τρεις πυλώνες: εισόδημα, κοινωνικούς παράγοντες και βιωσιμότητα, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια πιο ολοκληρωμένη διαδικασία Εξαμήνου.

5.7. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η εφαρμογή εθνικών πολιτικών, όπου οι αρμοδιότητες παραμένουν σε εθνικό επίπεδο, θα μπορούσε να συντονίζεται μέσω της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου ⁽¹³⁾.

5.8. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη διασύνδεση της πρόσβασης σε κεφάλαια της ΕΕ και σε ενδεχόμενο μέσο σταθεροποίησης με την επίτευξη της συμφωνημένης προόδου όσον αφορά οικονομικά και κοινωνικά πρότυπα, καθώς και τις απαραίτητες μεταβάσεις λόγω της ψηφιοποίησης, με στόχο την ευημερία των πολιτών. Η διαδικασία θα παρακολουθείται μέσω του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου ⁽¹⁴⁾. Οι οικονομίες που υστερούν σοβαρά και οι οποίες προσπαθούν να εκπληρώσουν τις ειδικές για τη χώρα συστάσεις τους πρέπει να δικαιούνται βοήθεια από το Ταμείο Συνοχής για παραγωγικές επενδύσεις, οι οποίες θα συμβάλλουν στην κάλυψη της διαφοράς ή στην παροχή βασικών υποδομών γενικού ευρωπαϊκού οφέλους.

5.9. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ο σημερινός προϋπολογισμός της ΕΕ που ανέρχεται μόλις στο 1 % του ΑΕγχΠ είναι πολύ μικρός και δεν έχει σχεδιαστεί ώστε να υποστηρίζει λειτουργία σταθεροποίησης, θα είναι δε ακόμη πιο ανεπαρκής μετά το Μπρέξιτ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την άποψη ότι η Ευρωζώνη θα ωφεληθεί σημαντικά από μια ισχυρή ικανότητα σταθεροποίησης σε περίπτωση σοβαρών ασύμμετρων κλυδωνισμών ⁽¹⁵⁾. Αναγνωρίζει δε ότι μια τέτοια λειτουργία δεν θα πρέπει να οδηγήσει σε μόνιμες μεταφορές, ούτε να έχει ως αποτέλεσμα κινδύνους ηθικής φύσεως.

5.10. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να διερευνηθούν οι δυνατότητες οικοδόμησης δημοσιονομικής ικανότητας για την Ευρωζώνη, στόχος της οποίας θα είναι η διατήρηση των βασικών επιπέδων επενδύσεων στην Ευρωζώνη σε παραγωγικές υποδομές όπως οι μεταφορές, οι αστικές αναπλάσεις, η εκπαίδευση, η έρευνα και η μετάβαση στην πράσινη οικονομία ⁽¹⁶⁾. Η εν λόγω δημοσιονομική ικανότητα θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει πηγή χρηματοδότησης για τον ΕΜΣ, ο οποίος με την πάροδο του χρόνου θα πρέπει να μετατραπεί σε Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο για τη χρηματοδότηση κεφαλαίων διαχείρισης κρίσεων.

5.11. Είναι απαραίτητη η κατάρτιση ενός αποτελεσματικού επενδυτικού σχεδίου για τη δημιουργία εσόδων μέσω της ανάπτυξης, της κοινωνικής συνοχής και της αλληλεγγύης, με στόχο την οικονομική ολοκλήρωση, την ευημερία και την πρόληψη των αυξανόμενων κοινωνικών ανισοτήτων στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει την πλήρη εισαγωγή χρυσού κανόνα για τις παραγωγικές δημόσιες επενδύσεις, ο οποίος θα πρέπει να ενσωματωθεί στην αλλαγή των δημοσιονομικών κανόνων.

5.12. Η προσέγγιση βάσει δημοσιονομικών κανόνων πρέπει να βελτιωθεί και να αναπτυχθεί πριν από την επόμενη θητεία προς αποφυγή προκυκλικών πολιτικών. Πρέπει να ληφθούν υπόψη οι επικρατούσες τοπικές συνθήκες. Το διαρθρωτικό ισοζύγιο έχει αποδειχθεί ότι αποτελεί αναξιόπιστη μη παρατηρήσιμη μεταβλητή, πάνω στην οποία δεν μπορούν να βασίζονται οι πολιτικές αλλαγές που επιβάλλονται μέσω της διαδικασίας των ειδικών ανά χώρα συστάσεων.

5.13. Δίδεται υπερβολική έμφαση στη μείωση του χρέους μέσω της αυτοαναιρούμενης μερικής φορές δημοσιονομικής εξυγίανσης και όχι στο περισσότερο εποικοδομητικό μέτρο της ώθησης για αύξηση του ΑΕγχΠ. Κατά τη διαδικασία του Εξαμήνου, δίδεται πολύ μεγαλύτερη βαρύτητα στις μειώσεις του ετήσιου ελλείμματος της κυβέρνησης ως μέσου αντιμετώπισης της υψηλής αναλογίας χρέους/ΑΕγχΠ από ό, τι σε περισσότερο εποικοδομητικά μέτρα για την ενίσχυση της αύξησης του ΑΕγχΠ ⁽¹⁷⁾.

⁽¹²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τη «Σύσταση εθνικών συμβουλίων ανταγωνιστικότητας εντός της ζώνης του ευρώ» (ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ. 35).

⁽¹³⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Ολοκλήρωση της ΟΝΕ – Η επόμενη ευρωπαϊκή νομοθετική περίοδος» (ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 10), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η κοινοτική μέθοδος για την επίτευξη μιας δημοκρατικής και κοινωνικής ΟΝΕ» (ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 33), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τα «Βήματα για την ολοκλήρωση της ΟΝΕ» (ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ. 28), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα τον «Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων» (ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 10).

⁽¹⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης» (ΕΕ C 268 της 14.8.2015, σ. 33), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Ολοκλήρωση της ΟΝΕ — Ο ρόλος της φορολογικής πολιτικής» (ΕΕ C 230 της 14.7.2015, σ. 24).

⁽¹⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Τα οικονομικά της ΕΕ μέχρι το 2025» (EESC-2017-03447-00-00-AC-TRA) (βλ. σελίδα 131 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽¹⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης» (ΕΕ C 268 της 14.8.2015, σ. 33), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ» (ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ. 41), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα το «Πρόγραμμα Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων» (ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ. 47), γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Ενδιάμεση επανεξέταση του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου 2014-2020» (ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 63).

⁽¹⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης» (ΕΕ C 268 της 14.8.2015, σ. 33).

5.14. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι μέχρι το 2019 θα πρέπει να γίνουν αλλαγές ώστε να διορθωθεί «η τρέχουσα κατάσταση [η οποία] αποκρύπτει μια σαφώς μη βέλτιστη κατανομή της δημοσιονομικής προσαρμογής μεταξύ των χωρών κατά την παρούσα χρονική στιγμή»⁽¹⁸⁾.

5.15. Η διαδικασία μακροοικονομικών ανισορροπιών αποτελεί σημαντικό μέρος της διαδικασίας του Εξαμήνου, και πρέπει να βρίσκεται στην πρώτη γραμμή πρόληψης μακροοικονομικών ανισορροπιών σε ολόκληρη την Ευρωζώνη. Είναι ανάγκη να εξαλειφθεί η εγγενής ασυμμετρία βάσει της οποίας οι χρόνιες θετικές ανισορροπίες δεν τυγχάνουν μορφής ενώ οι αρνητικές ανισορροπίες υπόκεινται σε κυρώσεις⁽¹⁹⁾. Ένα χρηματικό πρόστιμο όχι μόνο επιδεινώνει μια ήδη δεινή κατάσταση, αλλά τα χρόνια πλεονάσματα σε ορισμένα κράτη μέλη ενδέχεται να επιδεινώνουν ακόμα περισσότερο την κατάσταση του ελλείμματος σε ένα γειτονικό κράτος.

6. Ενίσχυση της αρχιτεκτονικής της ONE και εδραίωση της δημοκρατικής λογοδοσίας

6.1. Η ONE δεν αποτελεί αυτοσκοπό. Αποτελεί μέσο βελτιστοποίησης των δυνατοτήτων επίτευξης βιώσιμης ανάπτυξης, καλών θέσεων εργασίας, οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης, σταθερότητας και ευημερίας για **όλα** τα κράτη μέλη μέσα από την κοινή τους δράση, οικονομικής υπευθυνότητας που θα συμβαδίζει με την αλληλεγγύη και μείωσης των κινδύνων που θα συμβαδίζει με τον επιμερισμό των κινδύνων. Παρότι η Ευρωζώνη πρέπει να προβεί σε αυτά τα απαραίτητα βήματα προόδου, οφείλει επίσης να είναι ανοικτή και σε άλλα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η αύξηση της διαφάνειας, η καλή επικοινωνία και η αυξημένη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών είναι αναγκαία και ότι -μαζί με την ενίσχυση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων- θα βοηθήσει τη δημοκρατική λογοδοσία.

6.2. Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για μεγαλύτερη «κοινοβουλευτικοποίηση» της Ευρωζώνης, με μια μεγάλη επιτροπή του ΕΚ που θα αποτελείται από όλους τους βουλευτές από την Ευρωζώνη και από τις χώρες που επιθυμούν να ενταχθούν, σε συνδυασμό με την ενίσχυση του συντονισμού των βουλευτών από την Ευρωζώνη σε θέματα ONE (COSAC +)⁽²⁰⁾. Όπως αναφέρθηκε στα σημεία 5.2 και 5.3, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ειδικότερα, αλλά και τα εθνικά κοινοβούλια, οι κοινωνικοί εταίροι και η κοινωνία των πολιτών γενικότερα, πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στον εκδημοκρατισμό της διαδικασίας του Εξαμήνου.

6.3. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της διερεύνησης εργαλείων για τη βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης στην ONE, για παράδειγμα με τη δημιουργία μόνιμου υπουργού Οικονομικών για το ευρώ, με παράλληλη διασφάλιση πλήρους δημοκρατικής λογοδοσίας. Η ομαδοποίηση των αρμοδιοτήτων θα ενισχύσει τη συνοχή των πολιτικών της ONE που σήμερα είναι κατακερματισμένες λόγω του αριθμού των διαφόρων θεσμικών οργάνων. Θα πρέπει να υπάρχει καθορισμένος εξαρχής δημοσιονομικός προσανατολισμός στην Ευρωζώνη, με τον υπουργό Οικονομικών να προσδιορίζει τον τρόπο επίτευξής του. Ο τρέχων δημοσιονομικός προσανατολισμός αποτελεί το άθροισμα όλων των δημοσιονομικών ισοζυγίων των κρατών μελών και η κατεύθυνση του δημοσιονομικού προσανατολισμού για την Ευρωζώνη είναι τυχαία.

6.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προτεινόμενη ενίσχυση του ΕΜΣ ώστε να αναπτυχθεί σε ένα πλήρως λειτουργικό μέσο διαχείρισης κρίσεων. Με την ανάπτυξή του σε Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ταμείο στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών συνθηκών, και με ισχυρό ρόλο για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θα βελτιωθεί η δημοκρατική νομιμότητα και θα επιταχυνθεί η λήψη αποφάσεων.

6.5. Θα πρέπει να εγκαταλειφθεί η χρήση της διακυβερνητικής προσέγγισης ως μεθόδου διακυβέρνησης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και να αναθεωρηθούν οι δημοσιονομικοί κανόνες προτού ενσωματωθούν στη νομοθεσία της ΕΕ.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁸⁾ COM(2016) 727 final

⁽¹⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την «Επανεξέταση της οικονομικής διακυβέρνησης» (ΕΕ C 268 της 14.8.2015, σ. 33).

⁽²⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η κοινοτική μέθοδος για την επίτευξη μιας δημοκρατικής και κοινωνικής ONE», ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 33.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έγγραφο προβληματισμού για το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ»

[COM(2017) 358 final]

(2018/C 081/18)

Εισηγητής: ο κ. **Stefano PALMIERI**

Συνεισηγητής: ο κ. **Petr ZAHRADNÍK**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 4.8.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	5.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	138/8/14

Προοίμιο

Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης δέσμης τεσσάρων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ για το μέλλον της ευρωπαϊκής οικονομίας (Εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ, Ένωση Κεφαλαιαγορών και Το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ) ⁽¹⁾. Η εν λόγω δέσμη εντάσσεται στο πλαίσιο της διαδικασίας της Λευκής βίβλου για το μέλλον της Ευρώπης που εγκαινιάστηκε πρόσφατα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και λαμβάνει υπόψη την ομιλία του Προέδρου του οργάνου κ. Juncker για την Κατάσταση της Ένωσης το 2017. Σύμφωνα με το ψήφισμα της ΕΟΚΕ για το μέλλον της Ευρώπης ⁽²⁾ και με παλαιότερες γνωμοδοτήσεις σχετικά με την ολοκλήρωση της ΟΝΕ ⁽³⁾, η παρούσα δέσμη γνωμοδοτήσεων προβάλλει την ανάγκη κοινού σκοπού στη διακυβέρνηση της Ένωσης, ο οποίος πρέπει να υπερβαίνει τις τεχνικές προσεγγίσεις και μετρήσεις και να αποτελεί πρώτα και κύρια ζήτημα πολιτικής βούλησης και κοινής προοπτικής.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διάρθρωση του Εγγράφου προβληματισμού για το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ επιτρέπει, αφενός, τη σκιαγράφηση ορισμένων εκ των προκλήσεων που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η ΕΕ κατά τα προσεχή έτη και εξακολουθεί, αφετέρου, να συνδέει τις πιθανές λύσεις από πλευράς προϋπολογισμού με τα πέντε διαφορετικά σενάρια που εκθέτει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη Λευκή βίβλο για το μέλλον της Ευρώπης.

1.2. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι οι Ευρωπαίοι πολίτες χρειάζονται περισσότερη (και καλύτερη) και όχι λιγότερη Ευρώπη, προκειμένου να ξεπεραστεί η πολιτική κρίση της ΕΕ που απορρέει από την απουσία στρατηγικού οράματος για το μέλλον και ικανότητας ενδεδειγμένης ανταπόκρισης στην οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση. Το χάσμα ανάμεσα στις ανησυχίες και τις προσδοκίες των Ευρωπαίων πολιτών, οι οποίοι ζητούν απτά οφέλη για την καθημερινή τους ζωή, και στις περιορισμένες εξουσίες και τους ανεπαρκείς οικονομικούς πόρους που διαθέτει σήμερα η ΕΕ διευρύνεται ολοένα. Το ευρωπαϊκό εγχείρημα και η ίδια η Ένωση χάνουν την αξιοπιστία τους και τίθενται υπό αμφισβήτηση, με συνέπεια να ενισχύονται οι υφιστάμενες εθνικιστικές και λαϊκιστικές τάσεις.

⁽¹⁾ Η προαναφερθείσα δέσμη απαρτίζεται από τις ακόλουθες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ: «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (2017)» (επιπρόσθετη γνωμοδότηση) (βλέπε σελίδα 216 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας), «Ένωση κεφαλαιαγορών: Ενδιάμεση επανεξέταση» (βλέπε σελίδα 117 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας), «Εμβάθυνση της ΟΝΕ έως το 2025» «Τα οικονομικά της ΕΕ μέχρι το 2025».

⁽²⁾ Ψήφισμα της ΕΟΚΕ, της 6ης Ιουλίου 2017, με θέμα «Η Λευκή βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το μέλλον της Ευρώπης και πέραν αυτής». ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 11.

⁽³⁾ ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 10 και ΕΕ C 332 της 8.10.2015, σ. 8.

1.3. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την προσέγγιση του εγγράφου προβληματισμού, σύμφωνα με την οποία η θεμελιώδης αρχή του προϋπολογισμού της ΕΕ πρέπει να είναι η επιδίωξη της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας χάρη στην οποία επιτυγχάνονται καλύτερα αποτελέσματα από ό,τι με τους μη συντονισμένους εθνικούς προϋπολογισμούς. Η προσέγγιση αυτή απαιτεί να εγκαταλειφθεί η λογική της «δίκαιης απόδοσης», της διάκρισης των κρατών μελών σε «καθαρά συνεισφέροντες» ή σε «καθαρά δικαιούχους» και των ειδικών διορθώσεων για τα μεμονωμένα κράτη μέλη.

1.4. Η ΕΕ οφείλει πρώτα να προσδιορίσει τις πολιτικές προτεραιότητες υψηλής ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας και μετά να καθορίσει τους πόρους που απαιτούνται για την υλοποίησή τους και να προβεί στη μεταρρύθμιση του ενωσιακού προϋπολογισμού. Σύμφωνα με αυτό το σενάριο, η ΕΟΚΕ θεωρεί ανέφικτο να παραμείνει ο προϋπολογισμός της ΕΕ κάτω από το 1 % του εισοδήματος και μόλις στο 2 % των δημόσιων δαπανών των 28 κρατών μελών, ήτοι σε ανεπαρκές επίπεδο για τις προκλήσεις, τους κλυδωνισμούς και τις κρίσεις που οφείλει να αντιμετωπίσει.

1.5. Η μεταρρύθμιση του προϋπολογισμού της ΕΕ πρέπει απαραίτητως να αφορά την ποιοτική βελτίωση, επανακαθορίζοντας τη δομή του τόσο όσον αφορά τα κεφάλαια δαπανών όσο και τους ιδίους πόρους, λαμβάνοντας υπόψη τα ενδεδειγμένα κριτήρια εξορθολογισμού, αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας και καθιερώνοντας άμεση και διαφανή επικοινωνία με τους πολίτες.

1.6. Η ποσοτική και ποιοτική προσαρμογή του προϋπολογισμού απαιτεί μια σοβαρή και εκτεταμένη διαβούλευση της κοινωνίας των πολιτών, όπως αυτή που διεξάγεται στο πλαίσιο της ΕΟΚΕ, έτσι ώστε να αντικατοπτρίζονται οι πραγματικές τοπικές και περιφερειακές ανάγκες και να επιτυγχάνεται θετική επίδραση σε όλους τους πολίτες με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον.

1.7. Από πλευράς δαπανών, η ΕΟΚΕ θεωρεί προγράμματα υψηλής ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας τις μεσομακροπρόθεσμες επενδύσεις για την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη, την απασχόληση, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα· την προστασία των πιο μειονεκτούσων περιφερειών και των πλέον ευάλωτων κοινωνικών ομάδων· την ευέλικτη και έγκαιρη απάντηση στους ασύμμετρους κλυδωνισμούς και τις αιφνίδιες κρίσεις μέσω, μεταξύ άλλων, ενός ανεξάρτητου προϋπολογισμού της ζώνης του ευρώ.

1.8. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη λειτουργία μακροοικονομικής σταθεροποίησης στη ζώνη του ευρώ διότι οι αρνητικές επιπτώσεις στις κοινωνικές τάξεις και τους παραγωγικούς τομείς που πλήττονται από την παγκοσμιοποίηση και την τεχνολογική επανάσταση αποτελούν ένα από τα αίτια της στρατηγικής κρίσης της ΕΕ και της ανόδου του λαϊκισμού.

1.9. Από πλευράς εσόδων, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάλυση της έκθεσης με τίτλο «Η μελλοντική χρηματοδότηση της ΕΕ» της Ομάδας υψηλού επιπέδου για τους ιδίους πόρους (HLGOR), με στόχο έναν νέο προϋπολογισμό με επιπολασμό αυτόνομων, διαφανών και δίκαιων ιδίων πόρων, χωρίς αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης για τους πλέον μειονεκτούντες πολίτες και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

1.9.1. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι τάσσεται υπέρ μια κοινής ενοποιημένης φορολογικής βάσης για τις εταιρείες (ΚΕΒΦΕ), αλλά και υπέρ της φορολόγησης των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, των καυσίμων και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα διότι οι εν λόγω φόροι —αν εισπράττονταν σε ευρωπαϊκό επίπεδο— θα μπορούσαν να συμβάλουν τόσο στη διαμόρφωση μιας διακρατικής φορολογικής βάσης όσο και στην καταπολέμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε παγκόσμια κλίμακα.

1.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι συνέπειες της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) μετά το 2020 μπορούν να αποτελέσουν, αφενός, απειλή για το όραμα της ΕΕ —σε περίπτωση διεξαγωγής διαπραγματεύσεων από τα κράτη μέλη με βάση την αρχή της «δίκαιης απόδοσης»— και, αφετέρου, σημαντική ευκαιρία, διότι —χάρη στην εδραίωση της αρχής της «ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας»— μπορούν να οδηγήσουν στην ποιοτική και ποσοτική βελτίωση του προϋπολογισμού της ΕΕ.

1.10.1. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα ήταν σκόπιμο, το ταχύτερο δυνατόν:

- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προσδιορίσει τις επιπτώσεις της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου (Brexit) —σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια περί «σκληρού» ή «ήπιου» Brexit— στο σύστημα εσόδων και δαπανών της ΕΕ και τις σχετικές συνέπειες για το ΠΔΠ μετά το 2020,
- να δρομολογηθεί μια διαφανής και δημόσια συζήτηση σχετικά με το ΠΔΠ μετά το 2020 με τους θεσμικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς, τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών και τους πολίτες της ΕΕ,
- να μην επέλθει, σε καμία περίπτωση, μείωση των πόρων που προορίζονται στις πολιτικές για τη συνοχή και στους κοινωνικούς στόχους.

Με αυτόν τον τρόπο, θα καταστεί δυνατή η σύγκλιση των διαφορετικών και αντικρουόμενων συμφερόντων των ενδιαφερομένων μερών και η εξεύρεση μιας κοινά αποδεκτής λύσης για το ΠΔΠ μετά το 2020.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1. Η προσέγγιση που υιοθετείται στο Έγγραφο προβληματισμού για το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ συνδέει τις πιθανές λύσεις όσον αφορά τον προϋπολογισμό με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ένωση σε σχέση με τα πέντε διαφορετικά σενάρια που καθορίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στη Λευκή Βίβλο για το μέλλον της Ευρώπης. Η ΕΟΚΕ επέκρινε την προσέγγιση αυτή στο πρόσφατο ψήφισμά της σχετικά με τη Λευκή Βίβλο ⁽⁴⁾, χαρακτηρίζοντας «τεχνητά» τα εν λόγω πέντε σενάρια διότι απευθύνονται αποκλειστικά στα κράτη μέλη, χωρίς να έχουν καμία άμεση επίδραση στους Ευρωπαίους πολίτες που επιθυμούν μια κοινή και σαφή στρατηγική.

2.1.1. Αυτό σημαίνει ότι χάνεται μια σημαντική ευκαιρία, δεδομένου ότι μεγάλο τμήμα του εγγράφου —σχετικό με την προστιθέμενη αξία των ευρωπαϊκών οικονομικών, τον προσδιορισμό των τάσεων και των προκλήσεων και τις ποικίλες επιλογές για το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ— τυγχάνει ευρείας αποδοχής όσον αφορά την ανάλυση, μολονότι δεν περιέχει μια κοινά αποδεκτή, αποτελεσματική και αποδοτική πολιτική πρόταση.

2.2. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει ⁽⁵⁾ τα εκκρεμή προβλήματα για την ευρωπαϊκή οικονομία και κοινωνία, τις βασικές αρχές που πρέπει να τηρούνται και τις κατευθύνσεις που την ακολουθητέα πορεία για να ενισχυθεί και να καταστεί πιο αποτελεσματική η δράση των ευρωπαϊκών οργάνων. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένως τονίσει ότι οι Ευρωπαίοι πολίτες χρειάζονται περισσότερη (και καλύτερη) και όχι λιγότερη Ευρώπη ⁽⁶⁾, ακριβώς επειδή η πολιτική κρίση της ΕΕ απορρέει από την απουσία στρατηγικού οράματος για το μέλλον και ικανότητας ενδεδειγμένης ανταπόκρισης στην οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση.

2.3. Το 2016, όσον αφορά την ενδιάμεση επανεξέταση του ΠΔΠ 2014-2020 ⁽⁷⁾, η ΕΟΚΕ επεσήμανε την ανάγκη αναγνώρισης των προσπαθειών που κατέβαλε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και, κυρίως, των μορφών ευελιξίας που εισήγαγε για την αντιμετώπιση των απρόβλεπτων κρίσεων, καθώς και της προσέγγισης που είναι προσανατολισμένη στα αποτελέσματα και τις επιδόσεις. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες προτάσεις και οι διατεθέντες πόροι έμοιαζαν —ήδη τότε— ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των προτεραιοτήτων της ΕΕ, καθώς το ΠΔΠ είναι το αποτέλεσμα ενός ελάχιστου φιλόδοξου συμβιβασμού μεταξύ κρατών μελών που ενδιαφέρονται για το οικείο «καθαρό αποτέλεσμα» και για τα οφέλη ειδικών ομάδων συμφερόντων, και όχι το μέσο για την επίτευξη των συμφερόντων της ΕΕ στο σύνολό της.

2.4. Στο πλαίσιο αυτό είναι αποδεκτή η προσέγγιση του Εγγράφου προβληματισμού, σύμφωνα με την οποία «η ουσία ενός εκσυγχρονισμένου προϋπολογισμού της ΕΕ» συνίσταται στην «προστιθέμενη αξία που προκύπτει από τη συγκέντρωση πόρων και τα αποτελέσματα που δεν μπορούν να επιτευχθούν με μη συντονισμένες εθνικές δαπάνες» ⁽⁸⁾.

2.5. Για περισσότερη και καλύτερη Ευρώπη, πρέπει καταρχάς να προσδιοριστούν οι πολιτικές προτεραιότητες με υψηλή ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία και στη συνέχεια να καθοριστούν οι αναγκαίοι πόροι για την επίτευξή τους, βάσει των οποίων θα διαμορφωθεί η μεταρρύθμιση του προϋπολογισμού της ΕΕ. Στο σενάριο αυτό, δεν μπορεί να θεωρείται πλέον αξιόπιστο ότι η Ένωση μπορεί να αποδίδει στον προϋπολογισμό της λιγότερο από το 1 % του εισοδήματος και μόνο το 2 % των δημόσιων δαπανών των 28 κρατών μελών, και μάλιστα με συνεχή πτωτική τάση ⁽⁹⁾. Το επίπεδο αυτό κρίνεται απολύτως ανεπαρκές σε σχέση με τις νέες προκλήσεις, τους κλυδωνισμούς και τις κρίσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η ΕΕ.

2.5.1. Η ποσοτική αύξηση του προϋπολογισμού της Ένωσης πρέπει να συνοδεύεται από τη σημαντική ποιοτική βελτίωσή του, με επανακαθορισμό της δομής του, τόσο στα κεφάλαια των δαπανών όσο και των ιδίων πόρων. Για τον σκοπό αυτό, είναι αναγκαίο να λαμβάνονται υπόψη κατάλληλα κριτήρια εξορθολογισμού, αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας του προϋπολογισμού και να προάγονται άμεσες και διαφανείς μορφές επικοινωνίας με τους πολίτες.

2.5.2. Η ποσοτική και ποιοτική βελτίωση του προϋπολογισμού της ΕΕ πρέπει να συνοδεύεται από μια σοβαρή και εκτεταμένη διαβούλευση της κοινωνίας των πολιτών, όπως αυτή που διεξάγεται στο πλαίσιο της ΕΟΚΕ, έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι τα κεφάλαια των δαπανών αντικατοπτρίζουν τις πραγματικές τοπικές και περιφερειακές ανάγκες και έχουν θετική επίδραση στην ευημερία των πολιτών με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον.

⁽⁴⁾ Ψήφισμα της ΕΟΚΕ της 6ης Ιουλίου 2017 με θέμα «Η Λευκή Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το μέλλον της Ευρώπης και πέραν αυτής»: «Η ΕΟΚΕ δεν πιστεύει ότι μια επιλογή μεταξύ των σεναρίων είναι επιτυχής μέθοδος εμπέδωσης μιας κοινής αντίληψης για τα ιδανικά ή για τη χάραξη της μελλοντικής πορείας». ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 11.

⁽⁵⁾ ΕΕ C 248 της 25.8.2011, σ. 75, ΕΕ C 229 της 31.7.2012, σ. 32, ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 10 και ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 62.

⁽⁶⁾ «...γέροντας τη ζυγαριά της επικουρικότητας προς την κατεύθυνση περισσότερης και καλύτερης Ευρώπης», ΕΕ C 351 της 15.11.2012, σ. 36.

⁽⁷⁾ ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 63, σημείο 1.1.

⁽⁸⁾ COM(2017) 358 final.

⁽⁹⁾ Το ανώτατο όριο του προϋπολογισμού ορίζεται στο 1,2 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος (ΑΕΕ) βάσει της απόφασης του Συμβουλίου σχετικά με τους ίδιους πόρους της ΕΕ (2014/335/ΕΕ, Ευρατόμ), αλλά η λογική που διέπει την παρούσα γνωμοδότηση (ήτοι πρώτα ο προσδιορισμός των πολιτικών προτεραιοτήτων και εν συνεχεία ο καθορισμός των αναγκαίων πόρων για την επίτευξή τους) προϋποθέτει ότι ο προϋπολογισμός της ΕΕ δεν πρέπει να περιορίζεται από ένα εκ των προτέρων καθορισμένο ανώτατο όριο.

2.6. Με την εμφάνιση νέων προκλήσεων που συνδέονται με τα μεταβαλλόμενα γεωπολιτικά σενάρια και με την αναγκαία προσαρμογή στις συνέπειες της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης, δεν είναι τυχαίο ότι καταδεικνύεται η ανεπάρκεια του προϋπολογισμού της ΕΕ, η οποία εισέρχεται σε μια κρίση που ξεκίνησε ως οικονομική και χρηματοπιστωτική για να μετατραπεί στη συνέχεια σε κοινωνική και, τέλος, σε πολιτική.

2.6.1. Πρόκειται για μια πολιτική κρίση η οποία οφείλεται στο χάσμα ανάμεσα στις εντεινόμενες ανησυχίες και τις συνεπακόλουθες προσδοκίες των Ευρωπαίων πολιτών, οι οποίοι ζητούν απτά οφέλη για την καθημερινή τους ζωή, και στις σημερινές ανεπαρκείς εξουσίες και τους περιορισμένους οικονομικούς πόρους που διαθέτει η ίδια η ΕΕ. Στο χάσμα αυτό οφείλονται οι εντεινόμενες αντιδράσεις και οι εθνικιστικές και λαϊκιστικές τάσεις που θέτουν υπό αμφισβήτηση το ευρωπαϊκό εγχείρημα και την Ένωση αυτή καθ' εαυτή.

2.7. Πράγματι, η συζήτηση για το μέλλον της ΕΕ διεξάγεται σε μια ιστορική στιγμή που χαρακτηρίζεται από μεγάλη ανησυχία και εκτεταμένη οικονομική, κοινωνική, πολιτική και θεσμική αβεβαιότητα μεταξύ των Ευρωπαίων πολιτών⁽¹⁰⁾. Πρώτον, οι συνέπειες της χρηματοπιστωτικής κρίσης, κυρίως στα κράτη μέλη που επλήγησαν περισσότερο, σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές και, ειδικότερα, στα μεσαία και χαμηλά εισοδήματα γίνονται ακόμη ιδιαίτερα αισθητές. Δεύτερον, επικρατεί διάχυτος σκεπτικισμός σχετικά με την πολιτική ικανότητα των κρατών μελών και της ΕΕ να διατηρήσουν την οικονομική ευημερία και την κοινωνική συνοχή στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και του διεθνούς ανταγωνισμού⁽¹¹⁾. Τρίτον, αυξάνεται διαρκώς η εισροή μεταναστών και προσφύγων που επιχειρούν να ξεφύγουν από τους πολέμους και τη φτώχεια στην Αφρική και τη Μέση Ανατολή. Τέταρτον, η πρόσφατη αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ καθιστά σαφές ότι η Ένωση δεν αποτελεί δεδομένη και αμετάκλητη επιλογή και υπάρχει ενδεχόμενο να επεκταθεί και σε άλλα κράτη μέλη.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1. Από πλευράς δαπανών, το καθοριστικό στοιχείο συνίσταται στην αρχή της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας, κάτι που μπορεί να φαίνεται παράδοξο σε μια ιστορική στιγμή κατά την οποία —από τη μια πλευρά— αυξάνονται οι φωνές που ζητούν να παρασχεθούν μεγαλύτερα περιθώρια στις εθνικές κυβερνήσεις, έως την ακραία υπόθεση της αποχώρησης από την ΕΕ, ενώ —από την άλλη πλευρά— δύσκολα μπορεί πλέον να θεωρηθεί δικαιολογημένη η λογική της «δίκαιης απόδοσης», της διάκρισης των κρατών μελών σε «καθαρά συνεισφέροντες» ή σε «καθαρά δικαιούχους» και των ειδικών διορθώσεων για τα μεμονωμένα κράτη μέλη.

3.1.1. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορθώς επαναλαμβάνει την εν λόγω αρχή διότι μια ευρεία πολιτική συναίνεση για την υποστήριξη της δράσης της ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην εστίαση του προϋπολογισμού της ΕΕ στην επίτευξη πραγματικών ωφελημάτων για τους Ευρωπαίους πολίτες σε κοινοτικό επίπεδο, πράγμα το οποίο τα επιμέρους κράτη μέλη δεν είναι σε θέση να επιτύχουν κατά μόνας.

3.1.2. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ότι η αρχή της ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας πρέπει να τεθεί στο επίκεντρο της σημερινής συζήτησης για το μέλλον των ευρωπαϊκών οικονομικών και να αποβλέπει στα εξής⁽¹²⁾:

- στην επίτευξη των στόχων που απορρέουν από τις βασικές αρχές της ενωσιακής έννομης τάξης και, ειδικότερα, από το άρθρο 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το οποίο θέτει ως στόχο την εξασφάλιση αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης και ευημερίας στους πολίτες⁽¹³⁾.
- στην κατάρτιση ενός προϋπολογισμού που θα προβλέπει τη δημιουργία ευρωπαϊκών δημόσιων αγαθών, ικανών να συμβάλουν στην προάσπιση των ευρωπαϊκών θεμελιωδών ελευθεριών, την ενιαία αγορά και την οικονομική και νομισματική ένωση⁽¹⁴⁾.

3.1.3. Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο καθίσταται θεμελιώδης η πλήρης εφαρμογή του άρθρου 311 της ΣΛΕΕ, σύμφωνα με το οποίο «Η Ένωση προορίζεται με επαρκή μέσα για την επίτευξη των στόχων της και την επιτυχή εφαρμογή των πολιτικών της».

3.2. Στο Έγγραφο προβληματισμού καταδεικνύεται ευρέως ότι η λύση στις προκλήσεις και στις κρίσεις παγκόσμιου χαρακτήρα πρέπει να έχει απαραίτητως ευρωπαϊκό χαρακτήρα, συγκεντρώνοντας κατάλληλα τους πόρους από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, αξιοποιώντας τις συνέργειες με τους εθνικούς προϋπολογισμούς και κατευθύνοντας τους πόρους σε προγράμματα υψηλής ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας ικανά:

- να δώσουν ώθηση με μεσομακροπρόθεσμες επενδύσεις στην οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη, στην απασχόληση, στην καινοτομία και στην ανταγωνιστικότητα, αντιμετωπίζοντας τη στασιμότητα από πλευράς παραγωγικότητας και επενδύσεων, τη δημογραφική γήρανση και τις κλιματικές αλλαγές.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 63, σημείο 2.3.

⁽¹¹⁾ Μόνο το ένα τρίτο των Ευρωπαίων πολιτών δηλώνει ότι εμπιστεύεται την ΕΕ και τα θεσμικά της όργανα. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Η κοινή γνώμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Τακτικό Ευρωβάρόμετρο 85, Μάιος 2016.

⁽¹²⁾ COM(2017) 358 final.

⁽¹³⁾ «Η Ένωση έχει σκοπό να προάγει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της...».

⁽¹⁴⁾ «Η Ένωση εγκαθιδρύει εσωτερική αγορά. Εργάζεται για την αειφόρο ανάπτυξη της Ευρώπης με γνώμονα την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και τη σταθερότητα των τιμών, την άκρως ανταγωνιστική κοινωνική οικονομία της αγοράς, με στόχο την πλήρη απασχόληση και την κοινωνική πρόοδο, και το υψηλό επίπεδο προστασίας...» (άρθρο 3 παράγραφος 3 της ΣΕΕ).

- να προστατεύσουν τις πιο μειονεκτούσες περιφέρειες και τις πλέον ευάλωτες κοινωνικές ομάδες οι οποίες πλήττονται τόσο από τη διαιώνιση της οικονομικής κρίσης όσο και από τις αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης ⁽¹⁵⁾,
- να ανταποκριθούν εγκαίρως και με ευελιξία — τόσο στα έσοδα όσο και στα έξοδα— στους ασύμμετρους κλυδωνισμούς που πλήττουν ορισμένα κράτη μέλη, στη μεταναστευτική και προσφυγική κρίση, στις ανησυχίες για την εσωτερική ασφάλεια, στις ακραίες έκτακτες καταστάσεις και στην κοινή άμυνα.

3.3. Μεταξύ των στοιχείων που προσδίδουν μεγαλύτερη ευρωπαϊκή προστιθέμενης αξίας, τα μέτρα που έχει ήδη προσδιορίσει η ΕΟΚΕ σχετικά με το ΠΔΠ συμπληρώνουν τις παρεμβάσεις που προβλέπονται στο Ψήφισμα της ΕΟΚΕ σχετικά με τη Λευκή Βίβλο ⁽¹⁶⁾:

- συντονισμένη ενωσιακή βιομηχανική πολιτική για την αύξηση της απασχόλησης και την τόνωση της ανταγωνιστικότητας σε μια κοινωνική οικονομία της αγοράς, διευκολύνοντας τον διάλογο μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, τις επενδύσεις και τη στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ),
- κοινωνική σύγκλιση προς τα πάνω, παράλληλα με την οικονομική σύγκλιση, ως προς την απασχόληση και τα κοινωνικά αποτελέσματα, μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα των δικαιωμάτων και της επέκτασης του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ),
- μεταναστευτική πολιτική που θα διασφαλίζει στους πρόσφυγες την προβλεπόμενη από το διεθνές δίκαιο προστασία και την ένταξή τους στην ΕΕ, κοινό σύστημα ασύλου, καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων, δημιουργία νόμιμων οδών εισόδου,
- καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής βάσει της συμφωνίας του Παρισιού και της οικολογικής μετάβασης, με την ενσωμάτωση της Ατζέντας του 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη σε όλες τις πολιτικές της ΕΕ,
- μεταρρύθμιση της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ), με μέλημα την εκπλήρωση των στόχων όσον αφορά την ποιότητα του περιβάλλοντος, την αγροτική ανάπτυξη, την επισιτιστική ασφάλεια και τη στήριξη του εισοδήματος των γεωργών,
- μεταρρύθμιση της πολιτικής για τη συνοχή με σαφή προσδιορισμό και συστηματικό έλεγχο των αποτελεσμάτων κατά την εφαρμογή και εκ των υστέρων αξιολόγηση των επιπτώσεων, ευνοώντας τη διαφάνεια και προωθώντας την κινητοποίηση συμπτύξεων,
- χρηματοδότηση των μεγάλων επενδύσεων σε υποδομές, των διευρωπαϊκών δικτύων, της έρευνας και της καινοτομίας, αρχής γενομένης από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ) και το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020»,
- ανεξάρτητος προϋπολογισμός της ζώνης του ευρώ που θα μπορεί να μεταφέρει προσωρινά σημαντικούς πόρους σε περίπτωση περιφερειακών κλυδωνισμών, να αντιμετωπίζει σοβαρές υφέσεις σε ολόκληρη τη ζώνη και να διασφαλίζει την αναγκαία χρηματοπιστωτική σταθερότητα ⁽¹⁷⁾, με λειτουργία μακροοικονομικής σταθεροποίησης για την προστασία των επενδύσεων και την καταπολέμηση της ανεργίας και της επισφαλούς εργασίας.

3.3.1. Η λειτουργία της μακροοικονομικής σταθεροποίησης κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική διότι οι αρνητικές επιπτώσεις στις κοινωνικές τάξεις και τους παραγωγικούς τομείς που πλήττονται από την παγκοσμιοποίηση και την τεχνολογική επανάσταση αποτελούν ένα από τα αίτια της στρατηγικής κρίσης της ΕΕ και της ενίσχυσης του λαϊκισμού. Αν, αφενός, τα κράτη μέλη διαθέτουν πιο περιορισμένα περιθώρια αυτόνομης δράσης και άσκησης επιρροής στην αγορά εργασίας και στο σύστημα του κοινωνικού κράτους, αφετέρου, δεν έχουν ακόμη δημιουργηθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο δίκτυα κοινωνικής προστασίας τα οποία να παρέχουν τη δυνατότητα σε όλους τους πολίτες να επωφεληθούν από την ανάπτυξη και τον παγκόσμιο ανταγωνισμό ⁽¹⁸⁾.

3.4. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ πρέπει συνεπώς να εξασφαλίζει την παροχή των αναγκαίων μέσων για την επίτευξη των στρατηγικών προτεραιοτήτων, χρησιμοποιώντας κατάλληλα κριτήρια εξορθολογισμού, αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας τόσο στη δομή του όσο και στον τρόπο με τον οποίο αξιολογείται και αναπροσαρμόζεται ⁽¹⁹⁾:

- υιοθέτηση σαφέστερου προσανατολισμού προς τις επιδόσεις και τα αποτελέσματα,

⁽¹⁵⁾ COM(2017) 240 final· Growing unequal? Income distribution and poverty in OECD countries, ΟΟΣΑ, 2008· Divided we stand: why inequality keeps rising, ΟΟΣΑ, 2011· In it together. Why less inequality benefits all, ΟΟΣΑ, 2015.

⁽¹⁶⁾ Ψήφισμα της ΕΟΚΕ της 6ης Ιουλίου 2017 με θέμα «Η Λευκή Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το μέλλον της Ευρώπης και πέραν αυτής», σημείο 13. ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 11.

⁽¹⁷⁾ ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ. 41, σημείο 3.5.

⁽¹⁸⁾ ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 63, σημείο 4. Βλέπε P. De Grauwe, *What Future for the EU After Brexit?*, CEPS, Οκτώβριος 2016.

⁽¹⁹⁾ ΕΕ C 75 της 10.3.2017, σ. 63.

- αξιολόγηση της ποιότητας του κανονιστικού πλαισίου που διέπει τη διάθεση των δαπανών του προϋπολογισμού της ΕΕ,
- ανάλυση της εξέλιξης των δαπανών ως διαρκούς μεσοπρόθεσμης διαδικασίας, στο πλαίσιο της οποίας κάθε διαχειριστική χρήση σηματοδοτεί ένα στάδιο της εξελικτικής πορείας που είναι αναγκαία για την επίτευξη των αντίστοιχων αποτελεσμάτων,
- επιβεβλημένη συνεκτίμηση της εξαιρετικά στενής σχέσης που υπάρχει μεταξύ του προϋπολογισμού της ΕΕ, της διαχείρισης της οικονομικής πολιτικής και του υφιστάμενου δυναμικού της ευρωπαϊκής οικονομίας,
- ανάγκη διασφάλισης της συνέχειας της δημοσιονομικής πολιτικής της ΕΕ, σε συνδυασμό με την εκπλήρωση και την αξιολόγηση των στόχων της·

3.4.1. Ειδικότερα, ο κανόνας περί ισοσκελισμένου προϋπολογισμού πρέπει να συνοδεύεται και από άλλους δείκτες εστιασμένους στη μέτρηση των επιδόσεων κατά την εκτέλεση των δαπανών και των συνακόλουθων αποτελεσμάτων για την ευημερία των πολιτών, οι οποίοι θα πρέπει να καθοριστούν με κατάλληλες μεθόδους και μορφές στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και σε συμφωνία τόσο με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο όσο και με τα εθνικά κοινοβούλια.

3.5. Επίσης, ο «γαλαξίας» των διαθέσιμων πόρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι πλέον εξαιρετικά περίπλοκος και ελάχιστα διαφανής. Εκτός από τις καθιερωμένες επιχορηγήσεις και επιδοτήσεις, περιλαμβάνει επίσης χρηματοοικονομικά μέσα για την κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων μέσω της μόχλευσης —στο πλαίσιο του ΕΤΣΕ και των διαρθρωτικών ταμείων— και ποικίλων μέσων, όπως ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας (ESM), τα οποία δημιουργήθηκαν από τις χώρες της ζώνης του ευρώ, αλλά εκτός της περιμέτρου της ΕΕ, με σκοπό τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα⁽²⁰⁾.

3.6. Από πλευράς εσόδων, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την ανάλυση της έκθεσης της Ομάδας υψηλού επιπέδου για τους ιδίους πόρους (HLGOR) με τίτλο «Η μελλοντική χρηματοδότηση της ΕΕ», υπό την Προεδρία του κ. Mario Monti⁽²¹⁾. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να καταρτιστεί ένας νέος προϋπολογισμός με επιπολασμό αυτόνομων, διαφανών και δίκαιων ιδίων πόρων. Οι πόροι αυτοί θα εισρέουν απευθείας στον προϋπολογισμό της ΕΕ χωρίς να μεσολαβούν τα κράτη μέλη, αλλά και χωρίς να αυξάνεται η φορολογική πίεση και να επιβαρύνονται ακόμη περισσότερο οι πλέον μειονεκτούντες πολίτες και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

3.6.1. Ειδικότερα, ορισμένοι από τους νέους πόρους που προτείνονται στην εν λόγω έκθεση θα μπορούσαν, εφόσον θα εισπράττονταν στο καταλληλότερο επίπεδο, να προσφέρουν ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία από πλευράς εσόδων τόσο για τη διαμόρφωση διακρατικών φορολογικών βάσεων όσο και για την καταπολέμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε παγκόσμια κλίμακα: φορολόγηση των εταιρειών (ΚΕΒΦΕ)⁽²²⁾ —και ειδικότερα των πολυεθνικών—, των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, των καυσίμων και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

3.6.2. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης εκ νέου τη σημασία της καταπολέμησης της φοροδιαφυγής μέσω μεγαλύτερης διαφάνειας⁽²³⁾, καθώς και όλων των μορφών αθέμιτου φορολογικού ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών μελών.

3.7. Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου θα έχει αναπόφευκτες συνέπειες για την κατάρτιση του προϋπολογισμού της ΕΕ μετά το 2020. Πέραν των ποσοτικών συνεπειών, οι οποίες δεν έχουν ακόμη προσδιοριστεί επισήμως από κανένα όργανο της ΕΕ⁽²⁴⁾, οι πιθανές εναλλακτικές λύσεις για την αντιστάθμιση του ελλείμματος του προϋπολογισμού λόγω της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου ενδέχεται να συνίστανται σε μία από τις ακόλουθες τρεις επιλογές: α) αύξηση των εθνικών εισφορών από τα κράτη μέλη προς την ΕΕ· β) περικοπή δαπανών της ΕΕ· γ) συνδυασμός των δύο προηγούμενων εναλλακτικών λύσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου αντιπροσωπεύει συγχρόνως μια απειλή και μια ευκαιρία για τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

⁽²⁰⁾ Η μελλοντική χρηματοδότηση της ΕΕ. Τελική έκθεση και συστάσεις της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τους ιδίους πόρους, Δεκέμβριος 2016, σ. 82-84.

⁽²¹⁾ Η μελλοντική χρηματοδότηση της ΕΕ. Τελική έκθεση και συστάσεις της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τους ιδίους πόρους, Δεκέμβριος 2016.

⁽²²⁾ Η ΕΟΚΕ τάχθηκε υπέρ ήδη από το 2011 στη γνωμοδότησή της με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή της κοινής ενοποιημένης φορολογικής βάσης για τις εταιρείες (ΚΕΒΦΕ)», ΕΕ C 24 της 28.1.2012, σ. 63 και εξακολουθεί να τάσσεται υπέρ στην υπό έγκριση γνωμοδότησή της με θέμα «Κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών (ΚΕΒΦΕ)». Δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί.

⁽²³⁾ ΕΕ C 487 της 28.12.2016, σ. 62.

⁽²⁴⁾ Η εκτίμηση της μέσης ετήσιας καθαρής εισφοράς του Ηνωμένου Βασιλείου στον προϋπολογισμό της ΕΕ —σύμφωνα με ορισμένα ερευνητικά ιδρύματα— κυμαίνεται μεταξύ 8 δισεκατ. ευρώ (Institute for Fiscal Studies· Centre for European Policy Studies) και 10 δισεκατ. ευρώ (J. Delors Institute Berlin — Bertelsman Stiftung) έως 20-27 δισεκατ. ευρώ (European Policy Centre). Βλέπε Institute for Fiscal Studies, 2016, *The Budget of the EU: a guide*. IFS Briefing Note BN 181. J. Browne, P. Johnson, D. Phillips; CEPS, 2016, *The impact of Brexit on the EU Budget: A non-catastrophic event*. J. Nunez Ferrer; D. Rinaldi, Policy Brief 347; J. Delors Institute Berlin — Bertelsmans Stiftung, 2017, *Brexit and the EU Budget: Threat or Opportunity?* J. Haas- E. Rubio; EPC, 2017, *EU Budget post-Brexit — Confronting reality, exploring viable solutions*. E. Chonicz. Έγγραφο συζήτησης.

3.7.1. Αντιπροσωπεύει μια απειλή δεδομένου ότι οι προσεχείς διαπραγματεύσεις για το ΠΔΠ μετά το 2020 —αν επικρατήσει η αρχή της «δίκαιης απόδοσης»— θα εντείνουν τις υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών που είναι «καθαρά συνεισφέροντες» και εκείνων που είναι «καθαρά δικαιούχοι», θα θέσουν σε δεύτερη μοίρα την αρχή της «ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας» και θα επιδεινώσουν έτσι την αβεβαιότητα που επικρατεί όσον αφορά το όραμα της ΕΕ.

3.7.2. Συγχρόνως, η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου αντιπροσωπεύει μια σημαντική ευκαιρία για τη μεταρρύθμιση του προϋπολογισμού της ΕΕ, προκειμένου να βελτιωθεί ποσοτικά και ποιοτικά με την εις βάθος επανεξέταση των μηχανισμών δαπανών του και —βάσει της πρότασης που διατυπώνεται στην Έκθεση Monti— με την ενεργοποίηση ενός σημαντικού συστήματος ιδίων πόρων της Ένωσης. Με αυτόν τον τρόπο, θα καταστεί δυνατή η κατάρτιση ενός υποδειγματικού, αποδοτικού, αποτελεσματικού και διαφανούς προϋπολογισμού της ΕΕ, με μέλημα να αποκτήσει αξιοπιστία στα μάτια των Ευρωπαίων πολιτών και να τους βοηθήσει να αντιληφθούν ευχερώς τόσο τα πλεονεκτήματα της Ευρώπης όσο και το κόστος της μη Ευρώπης.

3.7.3. Ως εκ τούτου, κρίνεται σκόπιμο:

- α) να προσδιορίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το ταχύτερο δυνατόν τις επιπτώσεις της αποχώρησης του Ηνωμένου Βασιλείου —σύμφωνα με τα διάφορα σενάρια περί «σκληρού» ή «ήπιου» Brexit— στα έσοδα και τις δαπάνες του κοινοτικού προϋπολογισμού, οι οποίες θα έπρεπε μάλιστα να είχαν ήδη επισημανθεί στο Έγγραφο προβληματισμού, ενόψει και της πρότασης για το ΠΔΠ μετά το 2020·
- β) να δρομολογηθεί μια σοβαρή, διαφανής και δημόσια συζήτηση σχετικά με τον προϋπολογισμό της ΕΕ, με τη συμμετοχή του συνόλου των θεσμικών, πολιτικών και κοινωνικών φορέων, της κοινωνίας των πολιτών και των Ευρωπαίων πολιτών·
- γ) να μην επέλθει, σε καμία περίπτωση, μείωση των πόρων που προορίζονται στις πολιτικές για τη συνοχή και στους κοινωνικούς στόχους λόγω της ζωτικής τους σημασίας για την ανάπτυξη της ΕΕ.

Έτσι λοιπόν, κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού της ΕΕ, θα καταστεί δυνατή η επιλογή —σύμφωνα με διαφανείς και δημοκρατικές διαδικασίες και παρά τα αποκλίνοντα και αντικρουόμενα συμφέροντα— των λύσεων εκείνων που μπορούν να συμφιλιώσουν τα συμφέροντα αυτά και να τύχουν της ευρείας αποδοχής όλων των ενδιαφερομένων μερών.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Παράρτημα

στη Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες συγκέντρωσαν άνω του ενός τετάρτου των ψήφων, αλλά απορρίφθηκαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων.

Σημείο 1.9.1

Να διαγραφεί:

~~Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι τάσσεται υπέρ μια κοινής ενοποιημένης φορολογικής βάσης για τις εταιρείες (ΚΕΒΦΕ), αλλά και υπέρ της φορολόγησης των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, των καυσίμων και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα διότι οι εν λόγω φόροι — αν εισπράττονταν σε ευρωπαϊκό επίπεδο — θα μπορούσαν να συμβάλουν τόσο στη διαμόρφωση μιας διακρατικής φορολογικής βάσης όσο και στην καταπολέμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε παγκόσμια κλίμακα.~~

Αιτιολογία

Το σημείο αυτό αφορά τους πιθανούς ιδίους πόρους της ΕΕ. Εν προκειμένω, η αναφορά στη φορολόγηση των εταιρειών είναι άτοπη διότι αποτελεί ζήτημα που εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και όχι της ΕΕ. Όσο για τη φορολόγηση των καυσίμων και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, είναι πολύ νωρίς ακόμα για να αναφερθούμε στο θέμα αυτό. Η ΕΟΚΕ δεν έχει συζητήσει ακόμα σχετικά με μία πιθανή κοινή ευρωπαϊκή φορολογική βάση για τα καύσιμα και τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ούτε σχετικά με τη φορολόγησή τους.

Η τροπολογία απορρίφθηκε με 76 ψήφους κατά, 62 υπέρ και 16 αποχές.

Σημείο 3.6.1

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Ειδικότερα, ορισμένοι από τους νέους πόρους που προτείνονται στην εν λόγω έκθεση θα μπορούσαν, εφόσον θα εισπράττονταν στο καταλληλότερο επίπεδο, να προσφέρουν ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία από πλευράς εσόδων τόσο για τη διαμόρφωση διακρατικών φορολογικών βάσεων όσο και για την καταπολέμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε παγκόσμια κλίμακα: ~~φορολόγηση των εταιρειών (ΚΕΒΦΕ) — και ειδικότερα των πολυεθνικών —, των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, των καυσίμων και των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.~~

Αιτιολογία

Για την αποφυγή τυχόν παρανοήσεων, καλό θα ήταν να περιοριστούμε σε μια γενική δήλωση. Η ΕΟΚΕ δεν έχει συζητήσει μέχρι τώρα ούτε τη φορολόγηση των πολυεθνικών εταιρειών ως πηγή ιδίων πόρων της ΕΕ ούτε την κοινή ευρωπαϊκή φορολογική βάση για τα καύσιμα και τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ή τη φορολόγησή τους.

Η τροπολογία απορρίφθηκε με 76 ψήφους κατά, 62 υπέρ και 16 αποχές.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πανευρωπαϊκού ατομικού συνταξιοδοτικού προϊόντος (PEPP)»

[COM(2017) 343 final — 2017/0143 (COD)]

(2018/C 081/19)

Εισηγητής: ο κ. **Philip VON BROCKDORFF**

Αίτηση γνωμοδότησης	Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 4.9.2017 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 11.9.2017
Νομική βάση	Άρθρα 114 και 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	5.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	132/4/4

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τον προτεινόμενο κανονισμό και τον στόχο του για τόνωση των επενδύσεων σε ολόκληρη την ΕΕ, δεν είναι ωστόσο σαφές εάν οι επενδύσεις που θα προκύψουν από την πρωτοβουλία αυτή θα παραμείνουν εντός της ΕΕ.

1.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για κάθε προσπάθεια ενθάρρυνσης των πολιτών της ΕΕ να προνοήσουν επαρκώς για τα έτη συνταξιοδότησής τους. Ωστόσο, δεν είναι επίσης σαφές ο αντίκτυπος στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού σε ολόκληρη την ΕΕ που απορρέει από την παροχή πανευρωπαϊκών ατομικών συνταξιοδοτικών προϊόντων (PEPP).

1.3. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα PEPP είναι πιθανότερο να απευθύνονται σε περιορισμένο αριθμό ομάδων, ιδίως σε μετακινούμενους επαγγελματίες που εργάζονται σε πολλά διαφορετικά κράτη μέλη κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους ζωής, καθώς και στους αυτοαπασχολούμενους. Πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να ενθαρρυνθούν τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν για τη δίκαιη φορολόγηση αυτού του είδους προϊόντων. Επιπροσθέτως, υπογραμμίζει ότι η πρωτοβουλία αυτή δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να ερμηνευτεί ως επιδίωξη να μειωθεί η σημασία των κρατικών ή επαγγελματικών συντάξεων.

1.4. Η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη προστασίας των καταναλωτών και μετριασμού των κινδύνων για τους αποταμιευτές κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους ζωής και κατά τη συνταξιοδότηση. Συνιστάται επίσης θερμά η παροχή μεγαλύτερης σαφήνειας όσον αφορά τις εγγυήσεις γύρω από τη βασική επιλογή. Κατά προτίμηση, το ζήτημα πρέπει να διευθετηθεί το συντομότερο δυνατό από την Επιτροπή.

1.5. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης τον ρόλο της ΕΑΑΕΣ (Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων) ⁽¹⁾ για την παρακολούθηση της αγοράς και των εθνικών εσοπτικών συστημάτων με σκοπό την επίτευξη σύγκλισης και συνέπειας σε ολόκληρη την ΕΕ, ιδίως όσον αφορά τη δομή διακυβέρνησης των PEPP στο εσωτερικό κάθε παρόχου.

1.6. Δεδομένου ότι οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ κρατικών, επαγγελματικών και ατομικών συντάξεων είναι ξεχωριστές για κάθε κράτος μέλος, η ΕΟΚΕ συνιστά να μπορούν οι πάροχοι να προσαρμόζουν τα προϊόντα τους στις εθνικές αγορές, τηρώντας παράλληλα την ανάγκη σύγκλισης και συνέπειας, όπως προαναφέρθηκε. Ταυτόχρονα, η δομή των εθνικών συνταξιοδοτικών συστημάτων πρέπει να ληφθεί δέοντως υπόψη ώστε να αποφευχθούν διαταραχές και στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

⁽¹⁾ Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων.

1.7. Η ΕΟΚΕ δεν είναι βέβαιη κατά πόσον τα PEPP θα επηρεάσουν σημαντικά τα κράτη μέλη που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις κρατικές συντάξεις και στα οποία δεν υπάρχει ισχυρή παράδοση ιδιωτικής συνταξιοδοτικής αποταμίευσης. Ως εκ τούτου, ο ρόλος των κρατών μελών στην προώθηση των PEPP θεωρείται κρίσιμος για την υποστήριξη της εν λόγω πρωτοβουλίας.

1.8. Η ΕΟΚΕ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα PEPP δεν θα πρέπει να θεωρούνται απλή επέκταση των ήδη διαθέσιμων προϊόντων για όσους επιλέγουν προγράμματα εθελοντικής ιδιωτικής αποταμίευσης.

1.9. Για να καταστούν τα συνταξιοδοτικά προϊόντα πιο ελκυστικά, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη διασφάλισης μεγαλύτερης προστασίας του καταναλωτή. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ ζητεί να διευκρινιστεί κατά πόσο το προτεινόμενο 1,5 % θα εφαρμόζεται ως πάγιο ποσοστό ή θα περιορίζεται σε μια ορισμένη μέγιστη απόλυτη τιμή. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει την επιλογή άρσης της χρέωσης σε περίπτωση αλλαγής παρόχου κατόπιν ορισμένης χρονικής περιόδου, προς όφελος των αποταμιευτών και της μελλοντικής προοπτικής των PEPP. Συν τοις άλλοις, στον προτεινόμενο κανονισμό πρέπει επίσης να ορίζονται οι βασικοί κανόνες σχετικά με την πρόσβαση των κληρονόμων του αποταμιευτή στις αποταμιεύσεις του σε περίπτωση θανάτου του τελευταίου.

2. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1. Εκτιμάται ότι μόνον το 27 % περίπου των 243 εκατομμυρίων πολιτών της ΕΕ ηλικίας 25 έως 59 ετών αποταμιεύουν επί του παρόντος για τη σύνταξη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι η προσφορά ενός πανευρωπαϊκού ατομικού συνταξιοδοτικού προϊόντος θα ενθαρρύνει περαιτέρω τις αποταμιεύσεις. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε στις 29 Ιουνίου 2017 πρόταση κανονισμού σχετικά με τη θέσπιση πλαισίου για ένα νέο πανευρωπαϊκό ατομικό συνταξιοδοτικό προϊόν (PEPP). Η παρούσα πρόταση ευθυγραμμίζεται πλήρως με το σχέδιο δράσης της ΕΕ του 2015 με σκοπό την οικοδόμηση μιας Ένωσης Κεφαλαιαγορών και αποσκοπεί στην επέκταση της αγοράς ατομικών συντάξεων στα 2,1 τρισεκατομμύρια ευρώ μέχρι το 2030.

2.2. Μόλις εγκριθεί, ο κανονισμός θα επιτρέψει την προσφορά πανευρωπαϊκών ατομικών συνταξιοδοτικών προϊόντων σε όλα τα κράτη μέλη. Ο προτεινόμενος κανονισμός παρέχει το πλαίσιο για ένα εθελοντικό σύστημα σε επίπεδο ΕΕ παράλληλα με τα υφιστάμενα ατομικά συστήματα συνταξιοδότησης. Τα PEPP δεν θα αντικαταστήσουν τις υπάρχουσες εθνικές συνταξιοδοτικές δομές. Αντίθετα, θα συμπληρώνουν τα υφιστάμενα συστήματα ατομικών συντάξεων. Ωστόσο, τα PEPP θα προσφέρονται από διάφορους τύπους παρόχων, δηλαδή ασφαλιστικές εταιρείες, διαχειριστές στοιχείων ενεργητικού και τράπεζες. Θα είναι διαθέσιμα για διανομή και αγορά ηλεκτρονικά σε όλα τα κράτη μέλη.

2.3. Ως βασική συνιστώσα του σχεδίου για την Ένωση Κεφαλαιαγορών, τα PEPP θα προσφέρουν μακροπρόθεσμες ευκαιρίες για επενδύσεις και ανάπτυξη σε μια πανευρωπαϊκή κεφαλαιαγορά με κεφάλαια που διακινούνται σε ολόκληρη την ΕΕ. Έτσι θα ενισχυθούν οι επιχειρηματικές επενδύσεις και θα παρασχεθούν κεφάλαια για έργα υποδομής. Η αύξηση τόσο των ιδιωτικών όσο και των δημόσιων επενδύσεων θα μπορούσε να συμβάλει στην αύξηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας σε όλη την ΕΕ.

2.4. Η πρόταση της Επιτροπής θα διευκολύνει τη συγκέντρωση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων από τους παρόχους, γεγονός το οποίο θα οδηγήσει σε μεγαλύτερες οικονομίες κλίμακας και χαμηλότερο κόστος για τους παρόχους και συγχρόνως σε αύξηση του ανταγωνισμού, καθώς νέοι πάροχοι θα εισέρχονται στην αγορά συντάξεων. Με περισσότερους παρόχους από ό,τι σήμερα, οι αποταμιευτές θα απολαύουν χαμηλότερων τιμών λόγω του αυξημένου ανταγωνισμού μεταξύ των παρόχων και, ενδεχομένως, καλύτερων αποδόσεων προς τους αποταμιευτές. Είναι, ωστόσο, ιδιαίτερα σημαντικό οι αποταμιευτές να έχουν πλήρη επίγνωση των κινδύνων που αναλαμβάνουν και των όρων του PEPP τους.

2.5. Ο συνδυασμός αυξημένων επιλογών, η απλούστευση, οι χαμηλότερες τιμές και ενδεχομένως οι καλύτερες αποδόσεις προς τους αποταμιευτές θα μπορούσε να ενθαρρύνει περισσότερα άτομα να αγοράζουν τέτοιου είδους προϊόντα, είτε προς συμπλήρωση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, εάν το συνταξιοδοτικό εισόδημα αναμένεται να είναι ανεπαρκές, είτε για την παροχή συνταξιοδοτικού εισοδήματος σε περιπτώσεις που τα άτομα δεν καλύπτονται από κρατικό συνταξιοδοτικό πρόγραμμα ή επαγγελματικό συνταξιοδοτικό πρόγραμμα.

2.6. Η Επιτροπή πιστεύει ότι τα PEPP ενδέχεται να είναι ιδιαίτερος ελκυστικός για τους μετακινούμενους εργαζόμενους που απασχολούνται σε διάφορες χώρες κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους ζωής, καθώς και τους αυτοαπασχολούμενους. Θα μπορούσαν επίσης να δημιουργήσουν πρόσθετες επιλογές συνταξιοδοτικών εισοδημάτων στα κράτη μέλη όπου η χρήση ατομικών συνταξιοδοτικών προϊόντων είναι επί του παρόντος περιορισμένη.

2.7. Ενώ ο προτεινόμενος κανονισμός προβλέπει τυποποιημένα χαρακτηριστικά προϊόντων που αποσκοπούν στην παροχή προστασίας στους καταναλωτές, το προτεινόμενο πλαίσιο επιτρέπει μεγαλύτερη ευελιξία στον σχεδιασμό συνταξιοδοτικών προϊόντων.

2.8. Τα κύρια χαρακτηριστικά του προτεινόμενου κανονισμού ορίζουν ότι:

- Οι πάροχοι πρέπει να εξουσιοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Αρχή Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων (ΕΑΑΕΣ) και να καταχωρίζονται σε κεντρικό μητρώο, ενώ οι εθνικές αρχές θα συνεχίσουν να επιβλέπουν τους παρόχους. Η ΕΑΑΕΣ θα παρακολουθεί την αγορά και τα εθνικά εποπτικά συστήματα με σκοπό την επίτευξη σύγκλισης. Έτσι οι εθνικές αρχές θα υποχρεωθούν να επιβλέπουν τους παρόχους που λειτουργούν σε διαφορετικά εθνικά πλαίσια (δηλαδή τμήματα). Ωστόσο, δεν είναι σαφές πώς αυτό θα λειτουργήσει στην πράξη, ιδίως δεδομένου ότι τα ατομικά συνταξιοδοτικά προϊόντα ορίζονται πρωτίστως σε εθνικό επίπεδο και άρα θα απαιτείται ειδική γνώση κάθε εθνικής αγοράς για την ικανή εποπτεία.
- Οι πάροχοι πρέπει να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια ως προς τις δαπάνες και τα τέλη και να πληρούν και άλλες απαιτήσεις γνωστοποίησης υπό μορφή εγγράφου βασικών πληροφοριών (πριν από τη σύναψη σύμβασης), καθώς και να παρέχουν τυποποιημένες περιοδικές καταστάσεις παροχών.
- Τα PEPP θα προσφέρουν έως και πέντε αποταμιευτικές επιλογές με βασική επενδυτική επιλογή χαμηλού κινδύνου με περιορισμένη εγγύηση η οποία θα διασφαλίζει ανάκτηση της επένδυσης κεφαλαίου. Οι καταναλωτές μπορούν να αποποιηθούν της απαίτησης παροχής συμβουλών σε σχέση με το συγκεκριμένο θέμα έναντι των παρόχων που ζητούν πληροφορίες σχετικά με τις γνώσεις και την εμπειρία του αποταμιευτή.
- Τα φυσικά πρόσωπα θα έχουν το δικαίωμα να αλλάζουν παρόχους σε εγχώριο και διασυνοριακό επίπεδο ανά πενταετία με ανώτατο όριο κόστους.
- Οι πάροχοι μπορούν να επενδύουν σε μια σειρά επιλογών με βάση την αρχή της «συνετής διαχείρισης» και το βέλτιστο μακροπρόθεσμο συμφέρον του αποταμιευτή.
- Τα PEPP θα επιτρέπουν τη συνέχιση των εισφορών όταν τα μέλη μετακινούνται μεταξύ κρατών μελών και θα δίνουν τη δυνατότητα μεταφοράς των σωρευμένων δικαιωμάτων χωρίς εκκαθάριση.
- Θα διατίθεται μια σειρά επιλογών πληρωμής. Τα PEPP θα ευνοούν προσόδους όπου οι πληρωμές στον δικαιούχο είναι σταθερές και εγγυημένες.
- Πρέπει να παρέχονται φιλικές προς τον χρήστη διαδικασίες υποβολής καταγγελιών και επίλυσης διαφορών.

2.9. Τέλος, η Επιτροπή πιστεύει ότι το ευνοϊκό φορολογικό περιβάλλον για τα PEPP είναι ουσιώδους σημασίας για την ανταγωνιστικότητα και την ελκυστικότητα αυτού του νέου προϊόντος και συνιστά, στην περίπτωση των PEPP, τα κράτη μέλη να προσφέρουν την ίδια φορολογική μεταχείριση με συγκρίσιμα εγχώρια προϊόντα. Εναλλακτικά, θα πρέπει να προσφέρουν την ευνοϊκότερη μεταχείριση όταν διαφορετικά ατομικά συνταξιοδοτικά προγράμματα φορολογούνται διαφορετικά ⁽²⁾.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Τα ατομικά συνταξιοδοτικά προϊόντα δεν έχουν αναπτυχθεί πλήρως σε ολόκληρη την ΕΕ. Ο ρόλος τους, ωστόσο, θα μπορούσε να είναι θεμελιώδης για τη διασφάλιση επαρκών συνταξιοδοτικών εισοδημάτων για τους εργαζομένους όταν οι κρατικές και οι επαγγελματικές συντάξεις είναι χαμηλές ή ανεπαρκείς. Επιπλέον, αναγνωρίζεται ευρέως ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα πολλαπλών πυλώνων είναι ο αποτελεσματικότερος τρόπος διασφάλισης της βιωσιμότητας και της επάρκειας των συνταξιοδοτικών εισοδημάτων.

3.2. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για κάθε προσπάθεια ενθάρρυνσης των πολιτών της ΕΕ να προνοήσουν επαρκώς για τα έτη συνταξιοδότησής τους. Ο συνδυασμός της γήρανσης του πληθυσμού και της πτώσης των ποσοστών γεννήσεων θα μπορούσε να αφήσει τις μελλοντικές γενιές να «πληρώσουν τα σπασμένα», εκτός και εάν οι άνθρωποι εργάζονται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Σε όλα τα κράτη μέλη, αλλά κυρίως σε όσα το συνταξιοδοτικό σύστημα πολλαπλών πυλώνων δεν είναι πλήρως ανεπτυγμένο και κύριος πάροχος είναι το κρατικό συνταξιοδοτικό σύστημα, είναι απολύτως λογική η ενθάρρυνση των πολιτών να προσφεύγουν σε ατομική αποταμίευση για τη συνταξιοδότησή τους.

3.3. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει επίσης τον στόχο της καθιέρωσης των PEPP ως δυνητικού τρόπου αύξησης τόσο της κάλυψης μέσω ιδιωτικών συντάξεων όσο και της κατανομής κονδυλίων για μακροπρόθεσμες επενδύσεις. Η αύξηση της μακροπρόθεσμης αποταμίευσης θα μπορούσε επίσης να έχει θετικό αντίκτυπο στις εθνικές οικονομίες.

3.4. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του γεγονότος ότι το συνταξιοδοτικό τοπίο της Ευρώπης είναι σήμερα κατακερματισμένο. Σε ορισμένες χώρες, οι πολίτες διαθέτουν πολλά ατομικά συνταξιοδοτικά προϊόντα από τα οποία μπορούν να επιλέξουν, ενώ σε άλλες υπάρχουν πολύ λίγα. Το συνονθύλευμα ευρωπαϊκών και εθνικών κανόνων και η διαφορετική φορολογική μεταχείριση έχει οδηγήσει σε περιορισμένη μεταφορά χρηματοπιστωτικών περιουσιακών στοιχείων σε ολόκληρη την ΕΕ, εν μέρει λόγω της αδυναμίας μεταφοράς των συνταξιοδοτικών προϊόντων στην ΕΕ κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής ζωής ενός ατόμου. Εάν υποθεθεί ότι οι

⁽²⁾ C(2017) 4393 final.

προβλέψεις της Επιτροπής είναι σωστές, τα PEPP, μαζί με άλλα μέτρα που αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης δέσμης μεταρρυθμίσεων, θα συμβάλουν στην αύξηση των αποταμιεύσεων από 700 δισεκατομμύρια ευρώ σε πάνω από 2 τρισεκατομμύρια ευρώ μέχρι το 2030. Αυτό θα αποτελέσει σημαντική ώθηση για τις επενδύσεις σε ολόκληρη την ΕΕ.

3.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει επίσης ότι η πρόταση της Επιτροπής αποσκοπεί στην αύξηση του αριθμού των παρόχων. Η αύξηση του ανταγωνισμού σε ολόκληρη την ΕΕ θα συμβάλει στη μείωση των τιμών, παρέχοντας, παράλληλα, έναν βαθμό διαβεβαίωσης όσον αφορά την ποιότητα των συνταξιοδοτικών προϊόντων που προσφέρουν οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι επιχειρήσεις επενδύσεων, τα συνταξιοδοτικά ταμεία, οι διαχειριστές στοιχείων ενεργητικού και οι τράπεζες σε ολόκληρη την ΕΕ. Η αύξηση του διασυννοριακού ανταγωνισμού είναι εξαιρετικά σημαντική και θα αποφέρει προφανή πλεονεκτήματα για τους πολίτες, χάρη στο μειωμένο κόστος, την επιλογή προϊόντων και τη δυνατότητα μεταφοράς των συντάξεων.

3.6. Είναι επίσης ευπρόσδεκτη η σημασία που αποδίδεται στις δικλίδες ασφαλείας, καθώς και η εποπτεία από πανευρωπαϊκή εποπτική αρχή. Η ΕΟΚΕ αναμένει ότι η ΕΑΑΕΣ θα διαδραματίσει βασικό ρόλο στην εποπτεία των παρόχων και στην παρακολούθηση της αγοράς.

3.7. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης τη σημασία της προστασίας των καταναλωτών μέσω της παροχής σαφών πληροφοριών στους αποταμιευτές, καθώς και της προστασίας του κεφαλαίου στο πλαίσιο της βασικής επιλογής χαμηλού κινδύνου, της ενημέρωσης σχετικά με τις σωρευμένες αποταμιεύσεις, των απλουστευμένων διοικητικών διαδικασιών και των φιλικών προς τον χρήστη διαδικασιών υποβολής καταγγελιών και εξωδικαστικής προσφυγής σε περιπτώσεις διαφορών μεταξύ αποταμιευτών και παρόχων, του λογικού κόστους μετάβασης από τον έναν πάροχο σε άλλο, αλλά και της προστασίας των αποταμιευτών σε περίπτωση απόσυρσης λόγω, για παράδειγμα, αναπηρίας ή ασθένειας.

3.8. Εφόσον τα PEPP θα μπορούν να μεταφερθούν, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ευκολία διασυννοριακής αλλαγής παρόχων θα μπορούσε να συμβάλει στην ενίσχυση της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού, μολονότι ο βαθμός αύξησης της κινητικότητας στην αγορά εργασίας είναι ασαφής.

3.9. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η παρούσα πρόταση θα μπορούσε να είναι ζωτικής σημασίας όσον αφορά τη δημιουργία νέων ομάδων κεφαλαίων. Μέχρι στιγμής, η Ένωση Κεφαλαιαγορών είχε περιορισμένη επιτυχία, με πρωτοβουλίες όπως η ελευθέρωση των κανόνων για τα ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων και η διευκόλυνση εισαγωγής των μικρών επιχειρήσεων στα χρηματιστήρια. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα PEPP θα μπορούσαν να προχωρήσουν πολύ στη δημιουργία μιας νέας πηγής κεφαλαίων που θα είχαν τη δυνατότητα να διοχετευθούν προς την υλοποίηση επενδύσεων.

3.10. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης ότι η πρωτοβουλία αυτή συσχετίζεται και με το σενάριο μετά το Brexit. Η Ένωση Κεφαλαιαγορών σχεδιάστηκε, τουλάχιστον εν μέρει, με σκοπό να συνδέσει στενότερα τις αγορές της ηπειρωτικής Ευρώπης με τις αγορές της Βρετανίας. Καθώς η αποχώρηση της Βρετανίας πλησιάζει απειλητικά, η ανάγκη ανάπτυξης μιας πανευρωπαϊκής κεφαλαιαγοράς αποκτά μεγαλύτερη σημασία παρά ποτέ. Η εισαγωγή των PEPP θα λάβει χώρα ακριβώς την κατάλληλη στιγμή, ειδικά επειδή κορυφαία χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μεταφέρουν τις επιχειρήσεις τους από τη Βρετανία σε άλλα κράτη μέλη. Όλα αυτά θα μπορούσαν να διευκολύνουν τη ροή κεφαλαίων σε ολόκληρη την ΕΕ με λιγότερη εξάρτηση από τη χρηματοδότηση των τραπεζών.

3.11. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα PEPP είναι πιθανότερο να απευθύνονται σε περιορισμένο αριθμό ομάδων, ιδίως σε μετακινούμενους επαγγελματίες που εργάζονται σε πολλά διαφορετικά κράτη μέλη κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους ζωής, στους αυτοαπασχολούμενους, καθώς και σε όσους ζουν σε αγορές όπου τα ατομικά συνταξιοδοτικά προϊόντα δεν είναι ανεπτυγμένα. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι η Επιτροπή θεωρεί τις επαγγελματικές συντάξεις εξίσου σημαντικές, όπως υπογραμμίζεται από την αναθεωρημένη οδηγία για τα ιδρύματα επαγγελματικών συνταξιοδοτικών παροχών (ΙΕΣΠ), η οποία καθορίζει τις βασικές απαιτήσεις διακυβέρνησης των επαγγελματικών συνταξιοδοτικών ταμείων. Όπως και στην περίπτωση της αναθεώρησης των ΙΕΣΠ, στόχος της παρούσας πρότασης κανονισμού είναι: μεταξύ άλλων; η βελτίωση της διακυβέρνησης και της διαφάνειας, η προαγωγή της διασυννοριακής δραστηριότητας και η ανάπτυξη περαιτέρω παρόχων PEPP ως μακροπρόθεσμων επενδύσεων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι τα PEPP δεν θα πρέπει να θεωρούνται απλή επέκταση των διαθέσιμων προϊόντων για όσους επιλέγουν προγράμματα εθελοντικής ιδιωτικής αποταμίευσης. Ως εκ τούτου, ο ρόλος των κρατών μελών στην προώθηση των PEPP και των οφελών της αποταμίευσης σε αυτά είναι κρίσιμης σημασίας. Βάσει της αρχής της εθνικής μεταχείρισης η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να αξιώνει τα PEPP να τυγχάνουν της ίδιας ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης που τα κράτη μέλη επιφυλάσσουν στα δικά τους παρεμφερή εθνικά προϊόντα. Στις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα χαρακτηριστικά των προϊόντων PEPP δεν αντιστοιχούν σε όλα τα κριτήρια που απαιτούνται για την υπαγωγή των υφιστάμενων εθνικών συνταξιοδοτικών προϊόντων σε καθεστώς φορολογικής ελάφρυνσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να παρέχουν την ίδια φορολογική ελάφρυνση με αυτή που θα εφαρμόζεται στα εν λόγω εθνικά συνταξιοδοτικά προϊόντα.

4.2. Η ΕΟΚΕ δεν είναι βέβαιη κατά πόσον τα PEPP θα επηρεάσουν σημαντικά τα κράτη μέλη που εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις κρατικές συντάξεις και όπου δεν είναι ισχυρή η παράδοση της ιδιωτικής συνταξιοδοτικής αποταμίευσης. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τα PEPP είναι πιθανότερο να απευθύνονται στους αυτοαπασχολούμενους, μετακινούμενους επαγγελματίες, ενώ άτομα με χαμηλό εισόδημα, εργαζόμενοι με συμβάσεις επισφαλούς και διαλείπουσας απασχόλησης ή εποχιακοί εργαζόμενοι είναι μάλλον απίθανο να έχουν την οικονομική δυνατότητα για ένα ατομικό συνταξιοδοτικό προϊόν.

4.3. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της παροχής κινήτρων στους πολίτες ώστε να ξεκινήσουν να αποταμιεύουν νωρίς κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους ζωής μέσω της χορήγησης φορολογικών πιστώσεων από το κράτος μέλος. Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να παρέχονται στους πολίτες επαγγελματικές συμβουλές σχετικά με τον καθορισμό ελάχιστων περιόδων επενδύσεων που θα τους επιτρέπουν να αποκομίζουν τα οφέλη μακροπρόθεσμων επενδύσεων.

4.4. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προτάσεις της Επιτροπής που αποσκοπούν στην παροχή έως και πέντε επενδυτικών επιλογών στους αποταμιευτές, όλων με μετριασμό του κινδύνου. Το κύριο ζήτημα στο σημείο αυτό είναι οι αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών. Οι εθνικές αρχές θα συνεχίσουν να εποπτεύουν τους παρόχους που δραστηριοποιούνται στις δικαιοδοσίες τους και, ως εκ τούτου, ο ρόλος της ΕΑΑΕΣ στην παρακολούθηση της αγοράς και των εθνικών εποπτικών συστημάτων με σκοπό την επίτευξη σύγκλισης θεωρείται αποφασιστικής σημασίας προκειμένου να διασφαλιστεί ένας βαθμός συνοχής στα κράτη μέλη.

4.5. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης με την επιχειρηματολογία της Επιτροπής όσον αφορά την υποβολή των παρόχων PEPP σε κατάλληλη ρύθμιση που θα λαμβάνει υπόψη τον μακροπρόθεσμο χαρακτήρα των προϊόντων και τις σχετικές προδιαγραφές τους. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η οδηγία «Φερεγγυότητα II» (2009/138/ΕΚ), το πανευρωπαϊκό ρυθμιστικό καθεστώς της ασφάλισης, αποσκοπεί στην ενοποίηση μιας ενιαίας ασφαλιστικής αγοράς στην ΕΕ και στην ενίσχυση της προστασίας των καταναλωτών με την καθιέρωση «διαβατηρίου της ΕΕ» (ενιαίας άδειας); βάσει του οποίου οι ασφαλιστικές εταιρείες θα δραστηριοποιούνται σε όλα τα κράτη μέλη εφόσον πληρούν τις προϋποθέσεις της ΕΕ. Η «Φερεγγυότητα II» αποσκοπούσε ειδικά στην προστασία των καταναλωτών, εφόσον οι ασφαλιστικές εταιρείες είναι οι κύριοι πάροχοι ατομικών συντάξεων. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να υπόκεινται στις ίδιες αυστηρές απαιτήσεις ώστε να παρέχουν το ίδιο επίπεδο προστασίας.

4.6. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην αποσυσώρευση. Οι αποταμιευτές που αγοράζουν PEPP θα χρειαστούν σημαντική υποστήριξη ώστε να λάβουν απαντήσεις σε ερωτήματα σχετικά με το πόσα χρήματα χρειάζονται για να συνταξιοδοτηθούν άνετα, ή τον καλύτερο τρόπο για να αντλήσουν συνταξιοδοτικά δικαιώματα. Πρέπει να αντληθούν διδάγματα από την εμπειρία προσεγγίσιων συνταξιοδοτικής αποσυσώρευσης από τις επαγγελματικές συντάξεις, ώστε να καταστεί δυνατή η παροχή συμβουλών όσον αφορά τις καλύτερες στρατηγικές αποσυσώρευσης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί τέτοιου είδους στρατηγικές εγγενείς στα συνταξιοδοτικά προϊόντα, κρίνει δε ότι εκείνοι που πρόκειται να συνταξιοδοτηθούν θα πρέπει να γνωρίζουν τις πρακτικές και τους κανόνες σχετικά με τους μηχανισμούς αποσυσώρευσης και προστασίας.

4.7. Η σημασία της εξοικείωσης με χρηματοοικονομικές έννοιες πρέπει να υπογραμμιστεί δεόντως ⁽³⁾. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η επιτυχής εισαγωγή των PEPP θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το κατά πόσον οι παρεχόμενες πληροφορίες είναι αρκετά σαφείς ώστε να επιτρέπουν στους αποταμιευτές να συγκρίνουν και να αντιπαραβάλλουν προϊόντα και να επιλέγουν, τελικά, το προϊόν που ταιριάζει καλύτερα στις ανάγκες τους. Επιπλέον, το προϊόν αυτό θα πρέπει να είναι τυποποιημένο σε ολόκληρη την ΕΕ, δεδομένης της σημασίας της δυνατότητας μεταφοράς.

4.8. Η παροχή πληροφοριών πριν από τη σύναψη της σύμβασης σχετικά με τη φάση αποσυσώρευσης και τη σχετική φορολογική μεταχείριση θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική. Παρά το γεγονός ότι η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η άμεση ευθύνη για την παροχή υψηλής ποιότητας πληροφόρησης βαρύνει τους παρόχους, ο ρόλος των εθνικών αρχών παραμένει αποφασιστικός. Τα συνταξιοδοτικά προϊόντα συνδέονται άρρηκτα με τις κοινωνικές πολιτικές και το φορολογικό καθεστώς των κρατών μελών. Το γεγονός αυτό απαιτεί ειδική προσέγγιση πληροφόρησης για το κράτος μέλος, εξ ου και ο ρόλος των εθνικών αρχών στη διασφάλιση ότι οι πληροφορίες που φθάνουν στους υποψήφιους πελάτες είναι πραγματικές, χρηστικές και συγκεκριμένες.

4.9. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι όροι αλλαγής παρόχου πρέπει να είναι πιο δελεαστικοί για τους καταναλωτές και ταυτόχρονα να τους παρέχουν μεγαλύτερη προστασία. Ο κάτοχος PEPP πρέπει να έχει πάντα το δικαίωμα να αλλάξει πάροχο. Ένα άλλο ζήτημα είναι το αντίτιμο που προβλέπεται σε τέτοιες περιπτώσεις. Επομένως, η ΕΟΚΕ ζητεί να διευκρινιστεί πώς θα εφαρμόζεται η προτεινόμενη μέγιστη χρέωση του 1,5 % του θετικού υπολοίπου. Μολονότι μια μέγιστη χρέωση της τάξης του 1,5 % του θετικού υπολοίπου στα χαρτιά μοιάζει λογική, ελλείψει ενός ορίου μέγιστης χρέωσης σε απόλυτες τιμές, μια πάγια ποσοστιαία χρέωση θα σήμαινε ότι η χρέωση σε βάρος των αποταμιευτών θα είναι ανάλογη του ύψους των αποταμιεύσεών τους σε απόλυτες τιμές. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτό είναι άδικο και ότι θα είχε ως συνέπεια τον περιορισμό των δυνατοτήτων των αποταμιευτών να αλλάζουν παρόχους. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να εξετάσει τη λύση μη χρέωσης σε περίπτωση αλλαγής παρόχου κατόπιν ορισμένης χρονικής περιόδου, προς όφελος των αποταμιευτών και της μελλοντικής προοπτικής των PEPP.

⁽³⁾ ΕΕ C 318 της 29.10.2011, σ. 24.

4.10. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να διευκρινιστούν οι κανόνες πρόσβασης στις αποταμιεύσεις βάσει των PEPP σε περίπτωση θανάτου του αποταμιευτή. Τα άτομα που έχουν το δικαίωμα να εκταμιεύσουν αυτές τις αποταμιεύσεις πρέπει να το κατοχυρώνουν εντός του πρώτου διμήνου μετά την υποβολή των απαραίτητων δικαιολογητικών και ο πάροχος του προϊόντος δεν θα μπορεί να επιβάλλει καμία χρέωση.

4.11. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τα φορολογικά κίνητρα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην απόφαση του ατόμου να αναβάλει την κατανάλωση και να αποταμιεύσει χρήματα για τη συνταξιοδότηση. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή σχετικά με τον ρόλο που θα μπορούσαν να διαδραματίσουν τα φορολογικά κίνητρα για τον προσδιορισμό της επιτυχίας των PEPP. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι εναπόκειται στα κράτη μέλη να παρέχουν στους πολίτες τους πρόσβαση σε όλα τα πιθανά φορολογικά κίνητρα.

4.12. Καθώς τα PEPP απευθύνονται κυρίως στους μετακινούμενους εργαζομένους και τους αυτοαπασχολούμενους που μπορούν να καταβάλλουν τις απαιτούμενες εισφορές σε ένα PEPP, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόβλεψη φορολογικών κινήτρων από τα κράτη μέλη αποτελεί διάκριση σε βάρος όσων έχουν χαμηλότερο εισόδημα, οι οποίοι δεν δύνανται να αποκτήσουν PEPP. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν προσεκτικά κατά πόσον επιθυμούν να παρέχουν φορολογικά κίνητρα.

4.13. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα συνταξιοδοτικά προϊόντα ενέχουν κάποιο κίνδυνο λόγω του μακροπρόθεσμου χαρακτήρα τους. Ωστόσο, με ένα ορισμένο επίπεδο τελειοποίησης των προϊόντων θα μειώνονταν σε μεγάλο βαθμό οι κίνδυνοι και οι αβεβαιότητες, ενώ θα λαμβάνονταν παράλληλα υπόψη οι ανάγκες και οι προτιμήσεις των αποταμιευτών. Η μείωση του κινδύνου στην περίπτωση των φυσικών προσώπων που δεν έχουν προηγούμενη εμπειρία σε συνταξιοδοτικά προϊόντα θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική και η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το φάσμα των επιλογών που θα διατεθούν στους αποταμιευτές, με μία υποχρεωτική βασική επενδυτική επιλογή, σύμφωνα με την οποία ο αποταμιευτής μπορεί να ανακτήσει τουλάχιστον το ονομαστικό κεφάλαιο που έχει επενδύσει.

4.14. Πρέπει επίσης να αποφευχθεί μια κατάσταση όπου το επίπεδο προστασίας των καταναλωτών ποικίλει σε συνάρτηση με τον πάροχο PEPP. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που προσφέρουν μακροπρόθεσμα προϊόντα για συνταξιοδοτικούς σκοπούς πρέπει να υπόκεινται στην αρχή «ίδιοι κίνδυνοι, ίδιοι κανόνες».

4.15. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης ότι, όπως επισημαίνεται στο Δελτίο Τύπου της *Better Finance* (Ευρωπαϊκή ομοσπονδία επενδυτών και χρηστών χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών) ⁽⁴⁾ της 9ης Οκτωβρίου 2017, τα μακροπρόθεσμα ατομικά συνταξιοδοτικά προϊόντα δεν είναι ικανά να προσφέρουν επαρκές αντισταθμιστικό εισόδημα, διότι οι μακροπρόθεσμες αποδόσεις τους μπορεί να είναι ανεπαρκείς, ενίοτε, μάλιστα, και αρνητικές (μετά την αφαίρεση του πληθωρισμού). Η ευθύνη των παρόχων, όσον αφορά την εξασφάλιση κάθε αναγκαίας προστασίας και τις υψηλότερες αποδόσεις για τους αποταμιευτές, είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή των PEPP. Εντούτοις, δεδομένου ότι τα περισσότερα ευρωπαϊκά συνταξιοδοτικά κεφάλαια είναι επενδυμένα σε ομόλογα, οι προοπτικές βελτίωσης των αποδόσεων, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, δεν φαίνονται πολύ καλές.

4.16. Τέλος, η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι οι ρόλοι και οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των κρατικών, επαγγελματικών και ατομικών συντάξεων είναι μοναδικές για κάθε κράτος μέλος. Διαμορφώνουν εδώ και δεκαετίες τις εθνικές συνταξιοδοτικές αγορές, και δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι βρίσκουμε τόσο διαφορετικά συνταξιοδοτικά προϊόντα σε ολόκληρη την ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, είναι απαραίτητο οι πάροχοι να είναι σε θέση να προσαρμόζουν τα πανευρωπαϊκά ατομικά συνταξιοδοτικά τους προϊόντα στις εθνικές αγορές.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽⁴⁾ Pension Savings: The Real Return, A Research Report by BETTER FINANCE, 2017.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα**«Έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης»**

[COM(2017) 206],

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων»

[COM(2017) 250 final]

και

«Πρόταση διοργανικής διακήρυξης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων»

[COM(2017) 251 final]

(2018/C 081/20)

Εισηγήτρια: η κ. **Gabriele BISCHOFF**Συνεισηγητής: ο κ. **Jukka AHTELA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5/7/2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	27.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	229/4/2

1. Συμπεράσματα

1.1. Αντιμέτωποι με προκλήσεις όπως το μέλλον της εργασίας, η όξυνση των ανισοτήτων και της φτώχειας, η παγκοσμιοποίηση και η μετανάστευση, οι πολίτες θέτουν όλο και περισσότερο υπό αμφισβήτηση μια ΕΕ και διάφορα κράτη μέλη που δεν είναι σε θέση να τους εγγυηθούν ασφάλεια, οικονομική και κοινωνική πρόοδο και ποιοτική απασχόληση ή που αποδυναμώνουν την εθνική προστασία στα κράτη μέλη. Η συζήτηση για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης και τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων θα μπορούσε να συμβάλει καθοριστικά στην επίτευξη νέας συναίνεσης σχετικά με αυτά τα πιεστικά θέματα και να βοηθήσει στην απεμπλοκή της ΕΕ.

1.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει με έμφαση ότι οι αποφάσεις που θα ληφθούν σχετικά με τα σενάρια ή τις επιλογές προς υιοθέτηση όσον αφορά την κοινωνική διάσταση δεν αποτελούν ακαδημαϊκό ζήτημα, αλλά θα επηρεάσουν βαθιά τη ζωή των πολιτών. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ένα ρεαλιστικό μέλλον για την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να βασίζεται μόνο στο συνδυασμό υγιούς οικονομικής βάσης και ισχυρής κοινωνικής διάστασης. Ειδικότερα, οι σύγχρονες κοινωνικές υπηρεσίες και η ισότητα ευκαιριών προϋποθέτουν τη χειραφέτηση των ατόμων, την κοινωνική ειρήνη και την οικονομική ανάπτυξη. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η εκπλήρωση των στόχων της Συνθήκης για ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική πρόοδο, η οποία θα οδηγήσει σε βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, θα πρέπει να είναι η κατευθυντήρια αρχή για τον καθορισμό του μελλοντικού προσανατολισμού της κοινωνικής διάστασης της ΕΕ.

1.3. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων προορίζεται να αποτελέσει δήλωση πολιτικής βούλησης και δεν δημιουργεί, από μόνος του, νέα νομικά δικαιώματα. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, εφόσον η διακήρυξη της κοινωνικής διάσκεψης κορυφής του Γκέτεμποργκ τον Νοέμβριο του 2017 υποστηριχθεί από το Συμβούλιο, αυτό θα αποτελέσει ένα ηχηρό μήνυμα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένας σαφής οδικός χάρτης που θα συνδέεται με την εφαρμογή του πυλώνα θα συμβάλει στην προώθηση της σύγκλισης και στην επίτευξη των στόχων του.

1.4. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει επίσης ότι υφίσταται διάσταση απόψεων εντός του σημερινού πολιτικού πλαισίου ως προς τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ θα πρέπει να πορευθεί. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα και από τα 27 κράτη μέλη, με ιδιαίτερη εστίαση σε ζωτικά έργα που αποφέρουν κοινωνική και οικονομική πρόοδο. Ωστόσο, εάν αυτό δεν είναι εφικτό να επιτευχθεί, θα πρέπει να εξεταστούν εναλλακτικοί δίαυλοι, παραδείγματος χάρη, ορισμένες χώρες μπορούν να προχωρήσουν και να προσκαλέσουν όλα τα υπόλοιπα κράτη να τις ακολουθήσουν. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης ότι απαιτείται μεγαλύτερη σαφήνεια όσον αφορά τα μέτρα που θα πρέπει να εφαρμόζονται στην ΕΕ-27 και εκείνα που θα πρέπει να καλύπτουν τη ζώνη του ευρώ.

1.5. Η όξυνση των ανισοτήτων, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να καταπολεμηθεί σε όλα τα επίπεδα και από όλους τους ενδιαφερόμενους. Προς το σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες στα ενδεδειγμένα επίπεδα για τον καθορισμό κοινών αρχών, προτύπων, πολιτικών και στρατηγικών με στόχο τόσο τη βελτιωμένη σύγκλιση των μισθών και τη θέσπιση κατώτατων μισθών όσο και την αύξησή τους σε ικανά επίπεδα με πλήρη σεβασμό της αυτονομίας των κοινωνικών εταίρων. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει στην πρώτη γνωμοδότησή της για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ) ⁽¹⁾ ότι η μελέτη της ΔΟΕ ⁽²⁾ αποτελεί χρήσιμο σημείο αναφοράς. Τονίζει ότι μια σειρά από δείκτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη σύγκριση των ελάχιστων επιπέδων των μισθών, οι οποίοι λαμβάνουν υπόψη τις εθνικές συνθήκες, με δημοφιλέστερο τον λόγο του ελάχιστου προς τον διάμεσο (ή μέσο) μισθό. Επιπλέον, είναι σημαντική η διασφάλιση ελάχιστου εισοδήματος για όλους τους πολίτες. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι οικονομικοί πόροι που διατίθενται για την κοινωνική συνοχή και τις κοινωνικές επενδύσεις θα πρέπει να αυξηθούν για την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων.

1.6. Η κοινωνική πολιτική αποτελεί συντρέχουσα αρμοδιότητα στο νομικό πλαίσιο της ΕΕ. Θεωρείται σημαντικό να επιτευχθεί συναίνεση σχετικά με το πώς θα πρέπει να κάνει τι στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και, ιδίως, σχετικά με το σε ποιους τομείς θα πρέπει να δραστηριοποιείται η ΕΕ και με ποιον τρόπο, σε συνδυασμό με μεγαλύτερη διαφάνεια και υποχρέωση λογοδοσίας τόσο για τις αναληφθείσες δράσεις όσο και για τις ενδεχόμενες παραλείψεις. Σε αυτό το πλαίσιο, χρειάζεται να προαχθούν μεταρρυθμίσεις και πολιτικές πρωτοβουλίες με μέλημα την αντιμετώπιση των πολλαπλών προκλήσεων και τη δέουσα προετοιμασία των κοινωνιών και των οικονομιών για το μέλλον. Εάν μετά την παρέλευση εύλογης προθεσμίας αποδειχτεί ότι η πολιτική δέσμευση για την υλοποίηση των κοινών αρχών δεν αποτελεί επαρκές έρεισμα, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο λήψης νέων κατάλληλων μέτρων, καθώς και εφαρμογής νομοθετικών και μη νομοθετικών πρωτοβουλιών.

1.7. Όλες οι συναφείς οργανώσεις εκπροσώπησης της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών πρέπει να συμμετέχουν δεόντως στη διαμόρφωση και την εφαρμογή των σχετικών πολιτικών, με παράλληλη αναγνώριση του ιδιαίτερου ρόλου των κοινωνικών εταίρων και διασφάλιση της αυτονομίας τους. Η προώθηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων και του κοινωνικού διαλόγου σε όλα τα επίπεδα θα είναι επίσης σημαντική για την εύρυθμη λειτουργία των αγορών εργασίας, την επικράτηση δίκαιων συνθηκών εργασίας για όλους, την αύξηση της παραγωγικότητας και τη βιώσιμη κοινωνική ασφάλιση.

1.8. Στο επίκεντρο του εν λόγω πολιτικού σχεδίου βρίσκονται οι κοινές αξίες της ΕΕ που βασίζονται στα θεμελιώδη δικαιώματα. Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να ανησυχεί σοβαρά για την πλημμελή τήρηση των υφιστάμενων κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά και για την ύπαρξη «διαφορετικών κόσμων συμμόρφωσης» με το δίκαιο της ΕΕ. Η Επιτροπή, ως «θεματοφύλακας των Συνθηκών», είναι μεν υπεύθυνη για την εφαρμογή της νομοθεσίας, όμως, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να εφαρμόζουν ορθά και να τηρούν τους κανόνες της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα μπορούσε να αναλάβει πιο ενεργό ρόλο για την προβολή, την ενημέρωση και την παρακολούθηση της επικρατούσας κατάστασης με τη δημιουργία ενός μόνιμου φόρουμ για τα θεμελιώδη δικαιώματα και το κράτος δικαίου.

1.9. Η συζήτηση σχετικά με την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης δεν μπορεί να πραγματοποιείται μεμονωμένα και πρέπει να συνδέεται με τις συζητήσεις που έχουν ως θέμα την εμβάθυνση της ΟΝΕ, τον τρόπο τιθάσευσης της παγκοσμιοποίησης με παράλληλη αντιμετώπιση των προκλήσεων της και τις δυνατότητες ενδεδειγμένης και αποτελεσματικής χρηματοδότησης των εν λόγω στόχων.

1.10. Η βελτίωση της κοινωνικής διάστασης προϋποθέτει την ανάληψη δράσης σε δύο βασικούς τομείς: την ΟΝΕ και την ενιαία αγορά. Η κοινωνική πολιτική πρέπει να ενσωματωθεί σε μια διαφορετική οικονομική πολιτική της ΕΕ, με ορθό συνδυασμό μακροοικονομικών πολιτικών και πρόοδο προς την κατεύθυνση της εμβάθυνσης της ΟΝΕ. Όσον αφορά την ΟΝΕ, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην επανεξισορρόπηση της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, καθώς και στη διευκόλυνση άρτια σχεδιασμένων μεταρρυθμίσεων στα εκάστοτε κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι απαιτείται ένα οικονομικό και κοινωνικό Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων πυλώνας προορίζεται να ασκήσει επίσης επίδραση στην ευρωπαϊκή οικονομική διακυβέρνηση. Ο κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων χρειάζεται να βελτιωθεί με τη βοήθεια επαρκών και κατάλληλων δεικτών.

⁽¹⁾ ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 10.

⁽²⁾ «Building a Social Pillar for European Convergence» (Οικοδόμηση ενός κοινωνικού πυλώνα για την ευρωπαϊκή σύγκλιση), ΔΟΕ, 18 Ιουλίου 2016.

1.11. Η ΕΟΚΕ παραμένει πεπεισμένη ότι ένα ευοίωνο μέλλον είναι εφικτό και ότι η ενδυνάμωση της ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη διαμόρφωση της παγκοσμιοποίησης και της ψηφιοποίησης, προκειμένου να εξασφαλιστούν ικανοποιητικές προοπτικές για όλους τους πολίτες. Ωστόσο, πρέπει όλοι να συνειδητοποιήσουν τι ακριβώς διακυβεύεται: τι θα μπορούσε να χαθεί σε περίπτωση οπισθοδρόμησης ή να κερδηθεί με βήματα προόδου.

2. Εισαγωγή (ιστορικό, προκλήσεις και πλαίσιο)

2.1. Δέκα χρόνια μετά τη χρηματοοικονομική κρίση, τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτικά της αποτελέσματα εξακολουθούν να είναι εμφανή και έχουν επηρεάσει βαθιά την ΕΕ και τους πολίτες της. Η ΕΕ χρειάζεται ένα όραμα για το μέλλον και μια νέα κατεύθυνση, παράλληλα με την ικανότητα αντιμετώπισης βασικών προκλήσεων όπως η μετανάστευση, η όξυνση των ανισοτήτων και η φτώχεια.

2.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή πιστεύει ότι ένα ρεαλιστικό μέλλον για την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να βασίζεται μόνο στον συνδυασμό υγιούς οικονομικής βάσης και ισχυρής κοινωνικής διάστασης. Είναι πεπεισμένη ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται μια ανανεωμένη συναίνεση σχετικά με μια βιώσιμη οικονομική και κοινωνική στρατηγική που θα τη βοηθήσει να τηρήσει την υπόσχεσή της για την επιδίωξη ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης και κοινωνικής προόδου που βελτιώνουν περαιτέρω την ευημερία των πολιτών της. Ως εκ τούτου, επιδοκιμάζει τόσο τη συζήτηση σχετικά με την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης, η οποία συνδέεται με την ευρύτερη συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης, όσο και την πρόταση της Επιτροπής για μια διοργανική διακήρυξη σχετικά με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

2.3. Το έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης, που δημοσιεύτηκε στις 26 Απριλίου 2017, είναι ένα από τα πέντε σχετικά έγγραφα που εκπονήθηκαν για να τροφοδοτήσουν την ευρεία συζήτηση μεταξύ των ηγετών των 27 κρατών μελών, των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, των κοινωνικών εταίρων και των πολιτών, η οποία ξεκίνησε με τη Λευκή Βίβλο της Επιτροπής για το μέλλον της Ευρώπης⁽³⁾. Το έγγραφο για την κοινωνική διάσταση συνιστά τη συμβολή της Επιτροπής στη συζήτηση όσον αφορά τον τρόπο προσαρμογής των ευρωπαϊκών κοινωνικών μοντέλων στις τρέχουσες και μελλοντικές προκλήσεις, καθώς και τον ρόλο που πρέπει να διαδραματίσει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο θέμα αυτό και σε ποιο βαθμό.

2.4. Το έγγραφο εξετάζει το ερώτημα εάν και με ποιον τρόπο μπορεί να υποστηριχθεί η κοινωνική διάσταση υπό το πρίσμα των διαφορετικών σεναρίων που αναπτύσσονται στη Λευκή Βίβλο. Ενώ η Λευκή Βίβλος καθορίζει πέντε σεναρία που δεν είναι εξαντλητικά ή δεσμευτικά, το έγγραφο προβληματισμού περιγράφει μόνο τρεις πιθανές επιλογές για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης. Αξιολογεί επίσης τα τέσσερα σημαντικά εργαλεία που διαθέτει σήμερα η ΕΕ για να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς: νομοθεσία, καθοδήγηση, χρηματοδότηση και συνεργασία.

2.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως την πρωτοβουλία της Λευκής Βίβλου της Επιτροπής: είναι καιρός η Ευρωπαϊκή Ένωση να εξετάσει σοβαρά τις μελλοντικές προοπτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ενδέχεται σύντομα να μειωθεί αριθμητικά σε 27 κράτη μέλη. Η κοινωνική διάσταση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος αυτής της συζήτησης.

2.6. Παράλληλα με το έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση, η Επιτροπή υπέβαλε επίσης σύσταση και πρόταση διοργανικής διακήρυξης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (ΕΠΚΔ/ο πυλώνας)⁽⁴⁾. Είχε προηγηθεί εκτενής διαβούλευση το 2016 σχετικά με το προκαταρκτικό σχέδιο του πυλώνα. Η ΕΟΚΕ εξέδωσε τις αρχικές απόψεις της σχετικά με τον πυλώνα σε γνωμοδότηση⁽⁵⁾, η οποία υιοθετήθηκε τον Ιανουάριο του 2017, με βάση τα κυριότερα αποτελέσματα των συζητήσεων που διοργανώθηκαν στα 28 κράτη μέλη.

2.7. Στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ απαντά στο αίτημα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να διατυπώσει τη γνώμη της σχετικά με το έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης. Με αυτόν τον τρόπο, η ΕΟΚΕ συνδέει επίσης την πρωτοβουλία αυτή με τη σύσταση και την προτεινόμενη διακήρυξη του πυλώνα.

2.8. Η «κοινωνική Ευρώπη» είναι μια πολύ ευρεία έννοια και, όπως περιγράφεται στο έγγραφο προβληματισμού, η κατανόηση τού τι σημαίνει αυτό ποικίλλει σημαντικά. Ορισμένοι ενδέχεται να αμφισβητούν ακόμη και την ίδια την ανάγκη κοινωνικής διάστασης της ΕΕ διότι θεωρούν την κοινωνική πολιτική της ΕΕ απειλή για την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Άλλοι, ωστόσο, θεωρούν την «κοινωνική Ευρώπη» καίριο στοιχείο της συμβολής της ΕΕ στη διαμόρφωση δημοκρατικών κοινωνιών με συνοχή, πολιτισμική ποικιλομορφία και ευημερία.

2.9. Η κοινωνική διάσταση είχε πάντοτε κεντρική θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση· ωστόσο, αν και υφίσταται ένα αρκετά σημαντικό κοινωνικό κεκτημένο της ΕΕ (το οποίο έχει διαμορφωθεί σταδιακά και παράλληλα με την ενιαία αγορά, την οικονομική και νομισματική ένωση, τα θεμελιώδη δικαιώματα των εργαζομένων και των πολιτών), θεωρείται ενίοτε αόρατο και απόν σε σύγκριση με τις εθνικές πολιτικές των κρατών μελών. Ωστόσο, η κοινωνική πραγματικότητα εντός της Ευρώπης διαφέρει πολύ. Ο κίνδυνος που ελλοχεύει είναι η αύξηση των αποκλίσεων, ιδίως στην περίπτωση ενός σεναρίου βάσει του οποίου η ΕΕ θα αποφασίσει ενεργά την

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_el

⁽⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_el

⁽⁵⁾ ΕΕ C 125 της 21.4.2017, σ. 10

οπισθοδρόμηση όσον αφορά την ολοκλήρωσή της. Στο έγγραφο προβληματισμού εντοπίζονται επίσης διάφοροι παράγοντες αλλαγής με συνέπειες για τα κοινωνικά μοντέλα των κρατών μελών, όπως οι δημογραφικές μεταβολές προς την κατεύθυνση της γήρανσης του πληθυσμού, η πιο ποικίλη και πολύπλοκη κοινωνία και ο μεταβαλλόμενος τρόπος ζωής, καθώς και ο μετασχηματισμός της εργασίας, παράγοντες που οδηγούν σε όλο και πιο ποικίλα και ακανόνιστα πρότυπα και συνθήκες εργασίας.

2.10. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ένα ρεαλιστικό μέλλον για την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να βασίζεται μόνο στο συνδυασμό μιας υγιούς οικονομικής βάσης και μιας ισχυρής κοινωνικής διάστασης. Η ΕΕ μοιράζεται την αρμοδιότητα με τα κράτη μέλη στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής, αν και την ευθύνη φέρει κυρίως το εθνικό επίπεδο: οι κυβερνήσεις, οι κοινωνικοί εταίροι και οι φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Επιδιώκοντας την πρόοδο, και στο συνολικό πλαίσιο της συναίνεσης για το μέλλον της Ευρώπης, θα είναι επίσης σημαντικό να επιτευχθεί συναίνεση ως προς το ποιος πρέπει να κάνει τι στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και κυρίως σε ποιους τομείς πρέπει να ενεργεί η ΕΕ και με ποιον τρόπο.

2.11. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης επισημάνει το πρόβλημα της μη επιβολής των υφιστάμενων κοινωνικών δικαιωμάτων. Η Επιτροπή, ως «θεματοφύλακας των Συνθηκών», έχει την κύρια ευθύνη για την επιβολή της νομοθεσίας. Ωστόσο, εναπόκειται στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν ορθά την ενωσιακή νομοθεσία και να συμμορφώνονται με αυτή. Υπάρχουν «διαφορετικοί κόσμοι συμμόρφωσης»⁽⁶⁾ όσον αφορά το δίκαιο της ΕΕ στα κράτη μέλη, ενώ παρατηρείται κάποια απροθυμία της Επιτροπής για τη δέουσα αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος. Αυτό αποτελεί επίσης εμπόδιο για μεγαλύτερη σύγκλιση, το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει την ανάγκη προώθησης και επιβολής των υφιστάμενων κοινωνικών και θεμελιωδών δικαιωμάτων και παρακολούθησης των παραβιάσεων⁽⁷⁾. Η ΕΟΚΕ οφείλει να αναλάβει πιο ενεργό ρόλο σε αυτό το πλαίσιο και μπορεί να ιδρύσει ένα μόνιμο φόρουμ για τα θεμελιώδη δικαιώματα και το κράτος δικαίου. Η διαφάνεια και η σαφήνεια σχετικά με το ποιος κάνει τι είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να μπορούν οι πολίτες να κατανοήσουν ποιοι φέρουν ευθύνες και ποιοι οφείλουν να λογοδοτούν.

2.12. Η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει σε πολλές γνωμοδοτήσεις⁽⁸⁾ την ανάγκη ενός συνδυασμού μακροοικονομικών πολιτικών που θα υποστηρίξει τους στόχους της κοινωνικής πολιτικής αντί να τους αντιστρατεύεται. Είναι, συνεπώς, ευπρόσδεκτη η ενδέκατη αιτιολογική σκέψη της σύστασης για τον πυλώνα η οποία αναφέρει ότι «η οικονομική και η κοινωνική πρόοδος είναι αλληλένδετες και [...] η θέσπιση ενός ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων θα πρέπει να εντάσσεται στο πλαίσιο των ευρύτερων προσπαθειών για την οικοδόμηση ενός πιο βιώσιμου μοντέλου ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, μέσα από την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας και τη διαμόρφωση καλύτερων συνθηκών για επενδύσεις, δημιουργία θέσεων εργασίας και προώθηση της κοινωνικής συνοχής». Επομένως, η συζήτηση για την κοινωνική διάσταση πρέπει να συνδέεται προφανώς με τη συζήτηση σχετικά με τη μελλοντική αρχιτεκτονική της ΟΝΕ, η οποία αποτελεί επίσης αντικείμενο χωριστού εγγράφου προβληματισμού για το μέλλον της Ευρώπης.

2.13. Ένα βασικό ερώτημα είναι το εξής: τι αντίκτυπο θα έχει ο πυλώνας; Υπάρχει πληθώρα προσδοκιών και ερωτημάτων όσον αφορά τον πυλώνα, όπως π.χ.: θα μπορέσει να συμβάλει στην αντιμετώπιση των κοινωνικών ελλείψεων της κοινής αγοράς ή στην εξάλειψη της ανισορροπίας μεταξύ οικονομικών ελευθεριών και κοινωνικών δικαιωμάτων⁽⁹⁾; Η αλήθεια είναι ότι η δημιουργία υψηλών προσδοκιών μπορεί να λειτουργήσει ως «μπούμερανγκ». Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά να υιοθετηθεί μια ρεαλιστική, αλλά και συνάμα φιλόδοξη προσέγγιση.

2.14. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει στο πλαίσιο της συζήτησης για τον πυλώνα ότι η ΕΕ πρέπει να καταρτίσει ένα θετικό σχέδιο για όλους ώστε να αντιμετωπιστεί η άνοδος του λαϊκισμού, του εθνικισμού και του σκεπτικισμού των ευρωπαίων πολιτών και να αποδειχθεί ότι η ΕΕ εξακολουθεί να είναι σε θέση να εκπληρώνει την υπόσχεση δημιουργίας οικονομικής ανάπτυξης και θέσεων εργασίας και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας. Επαναλαμβάνει ότι αυτή θα πρέπει να είναι η κατευθυντήρια αρχή για τον καθορισμό του μελλοντικού προσανατολισμού της κοινωνικής διάστασης της Ευρώπης.

3. Το έγγραφο προβληματισμού σχετικά με την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης

3.1. Στο ψήφισμά της σχετικά με τη Λευκή Βίβλο για το μέλλον της Ευρώπης, η ΕΟΚΕ έχει ήδη υπογραμμίσει ότι οι προβλεπόμενες συζητήσεις με τις κυβερνήσεις και την κοινωνία των πολιτών στα κράτη μέλη δεν θα πρέπει να αφορούν την επιλογή μεταξύ των πέντε διαφορετικών σεναρίων που περιγράφονται στη Λευκή Βίβλο, αλλά να αξιοποιηθούν για τη σκιαγράφηση των πιθανών συνεπειών των διαφόρων επιλογών και διαδρομών. Επομένως, οι επιλογές στα περιγραφόμενα σενάρια δεν θεωρούνται οι

⁽⁶⁾ “Complying with Europe: EU Harmonisation and Soft Law in the Member States” (Συμμόρφωση με την Ευρώπη: εναρμόνιση της ΕΕ και ελαστικές νομοθετικές διατάξεις στα κράτη μέλη), Gerda Falkner, Oliver Treib, Miriam Hartlapp, 2007.

⁽⁷⁾ Π.χ. ΕΕ C 376 της 22.12.2011, σ. 74

⁽⁸⁾ ΕΕ C 271 της 19.9.2013, σ. 1
ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 10
ΕΕ C 13 της 15.1.2016, σ. 33

⁽⁹⁾ ΕΕ C 143 της 22.5.2012, σ. 23
ΕΕ C 271 της 19.9.2013, σ. 1

μόνες εναλλακτικές λύσεις ή «μοντέλα» που περιγράφουν διαφορετικές, απομονωμένες διαδρομές. Η ίδια προσέγγιση πρέπει να ισχύει και για το έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση.

3.2. Το έγγραφο προβληματισμού αναφέρεται στις ποικίλες μορφές της κοινωνικής πραγματικότητας εντός της ΕΕ, προσδιορίζει δυνητικούς παράγοντες αλλαγής και προτείνει τρεις πιθανές επιλογές:

- περιορισμός της κοινωνικής διάστασης στην ελεύθερη κυκλοφορία (ελεύθερη κυκλοφορία μόνο),
- όσοι επιθυμούν να καταβάλουν περισσότερες προσπάθειες στον κοινωνικό τομέα το πράττουν (ενισχυμένη συνεργασία),
- εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης της Ευρώπης στο πλαίσιο της ΕΕ των 27 (εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης και με τα 27 κράτη μέλη).

3.3. Για την καλύτερη κατανόηση των δυνητικών επιπτώσεων, η ΕΟΚΕ εξέτασε τις τρεις προτεινόμενες επιλογές όσον αφορά τις προκλήσεις και τους παράγοντες αλλαγής που περιγράφονται στο έγγραφο προβληματισμού, καθώς και τις προκλήσεις που διερεύνησε η ΕΟΚΕ στην αρχική γνωμοδότησή της για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Τα εν λόγω σημεία εκτίθενται, εντελώς ενδεικτικά, ως παραδείγματα στο προσάρτημα.

3.4. Η «ελεύθερη κυκλοφορία μόνο» —η πρώτη επιλογή— θα αποτελούσε τη μεγαλύτερη αλλαγή σε σχέση με την υφιστάμενη κατάσταση και θα μπορούσε να θεωρηθεί ένα μεγάλο βήμα προς τα πίσω. Κάτι τέτοιο θα προκαλούσε ακόμη μεγαλύτερες αποκλίσεις στην ΕΕ, με σημαντικές συνέπειες στη ζωή των πολιτών της και θα ευνοούσε την εμφάνιση φυγόκεντρων δυνάμεων, πράγμα το οποίο ενέχει εντέλει κίνδυνο αποσύνδεσης της ΕΕ. Από την άλλη πλευρά, η ελεύθερη κυκλοφορία και η νομοθεσία για την ενδοεθνική κινητικότητα θα μπορούσαν να είναι υψηλότερης ποιότητας και μεγαλύτερης εμβέλειας και να διευκολύνουν την επιβολή και την παρακολούθηση από την Επιτροπή (δηλαδή λιγότερα αλλά καλύτερα).

3.5. Η «ενισχυμένη συνεργασία» —η δεύτερη επιλογή— θα μπορούσε τουλάχιστον να επιτύχει μεγαλύτερη σύγκλιση μεταξύ ορισμένων κρατών μελών, θα δημιουργούσε όμως και μεγαλύτερα χάσματα σε σχέση με άλλα (ημι-σύγκλιση). Θα αποτελούσε ένα βήμα προόδου όσον αφορά την υφιστάμενη κατάσταση και θα παρέκαμπτε το σημερινό πρόβλημα εξεύρεσης κάθε φορά του χαμηλότερου κοινού παρονομαστή ή της συμπερίληψης υπερβολικά πολλών δυνατοτήτων εξαίρεσης που καθιστούν την εφαρμογή των κανόνων αυτών αρκετά περίπλοκη. Παρά ταύτα, θα οδηγούσε σε διαφορετικά επίπεδα δικαιωμάτων για τους πολίτες, ανάλογα με το κράτος μέλος στο οποίο ζουν, και θα δημιουργούσε νέες προκλήσεις και αβεβαιότητες για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε ολόκληρη την ΕΕ, οι οποίες θα βρίσκονταν και πάλι αντιμέτωπες με διαφορετικούς κόσμους συμμόρφωσης. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει επίσης στη διάβρωση της στήριξης στην κοινή αγορά, εάν οι πολίτες των χωρών που δεν εμπλέκονται αισθάνονται όλο και περισσότερο ότι παραμελημένοι.

3.6. Η «εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης και με τους 27» —η τρίτη επιλογή— θα αποτελούσε σημαντική αλλαγή σε σχέση με την τρέχουσα κατάσταση και θα συνιστούσε σημαντική κινητήρια δύναμη για τη σύγκλιση σε επίπεδο ΕΕ. Θα μπορούσε να περιλαμβάνει δεσμευτικά μέτρα και σημεία αναφοράς για την ΕΕ των 27 και ενωσιακή χρηματοδότηση βάσει των επιδόσεων όσον αφορά σημεία αναφοράς και κοινούς στόχους. Ωστόσο, μολονότι η ΕΟΚΕ πιστεύει ακράδαντα ότι η εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης μπορεί να επιτευχθεί καλύτερα με τη συνεργασία όλων των 27 κρατών μελών της ΕΕ και, λαμβάνοντας υπόψη τις ήδη περίπλοκες διαπραγματεύσεις σχετικά με την αόριστη έννοια του πυλώνα, δεν φαίνεται ρεαλιστικό να ευελπιστεί κανείς ότι η επιλογή αυτή θα υποστηριχθεί, ιδίως από όσα κράτη μέλη επιθυμούν να διατηρήσουν το συγκριτικό τους πλεονέκτημα όσον αφορά τα χαμηλότερα μισθολογικά και κοινωνικά πρότυπα ή από όσα φοβούνται ότι τα εθνικά τους μοντέλα και τα υψηλά τους πρότυπα θα επηρεαστούν αρνητικά.

3.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προσέγγιση της «εμβάθυνσης της κοινωνικής διάστασης, όπου είναι δυνατόν, και της μεγαλύτερης εστίασης στα αποτελέσματα» θα δώσει επίσης ώθηση σε μια σημαντική κινητήρια δύναμη για μεγαλύτερη σύγκλιση και, ως εκ τούτου, υποστηρίζει τη λήψη δεσμευτικών μέτρων που βασίζονται στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο⁽¹⁰⁾ με κριτήρια αναφοράς —τουλάχιστον για τη ζώνη του ευρώ, αλλά κατά προτίμηση για τα 27 κράτη μέλη— σε σχέση με την απασχόληση, την εκπαίδευση και την ευημερία (με κοινό πλαίσιο αναφοράς για την υποστήριξη του εισοδήματος όσων έχουν ανάγκη). Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται από έναν οδικό χάρτη ο οποίος θα καθορίζει κοινές πρωτοβουλίες σε βασικούς τομείς όπου οι δράσεις της ΕΕ παρέχουν σαφή προστιθέμενη αξία και, από την άλλη, όπου είναι δυνατόν, θα επικεντρώνεται στα αποτελέσματα. Οι οικονομικοί πόροι που διατίθενται για την κοινωνική συνοχή και τις κοινωνικές επενδύσεις θα πρέπει να αυξηθούν για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που τίθενται όσον αφορά τις δεξιότητες και τις ικανότητες, την ψηφιοποίηση και τις δημογραφικές μεταβολές στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

⁽¹⁰⁾ Αυτή είναι η πρόταση της Επιτροπής όσον αφορά την «Εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (ONE)».

4. Διακήρυξη για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

4.1. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη δηλώσει ότι ο πυλώνας θα πρέπει να συμβάλει στην επίτευξη δίκαιης ισορροπίας μεταξύ της οικονομικής και της κοινωνικής διάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το θέμα της εξισορρόπησης οικονομικών και κοινωνικών στόχων υπερβαίνει τη διαμόρφωση ενός μόνο πυλώνα και άπτεται των οριζόντιων θεμελίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.2. Εξ ορισμού, ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων καλείται να συμβάλει σε μια «δίκαιη και αληθινά πανευρωπαϊκή αγορά εργασίας» και «να χρησιμεύσει ως πυξίδα για την ανανεωμένη σύγκλιση εντός της ευρωζώνης». ωστόσο, οι στόχοι αυτοί υπερβαίνουν τις αρμοδιότητες στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής βάσει του Τίτλου X της ΣΛΕΕ. Αφορούν άμεσα τον πυρήνα των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών, καθώς και τη στρατηγική για την απασχόληση βάσει των Τίτλων VIII και IX της ΣΛΕΕ.

4.3. Ο πυλώνας σκιαγραφεί 20 «αρχές και δικαιώματα» που κρίνονται απαραίτητα από την Επιτροπή για δίκαιες και εύρυθμες αγορές εργασίας και συστήματα κοινωνικής πρόνοιας τον 21ο αιώνα, τα οποία ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες: 1) ίσες ευκαιρίες και πρόσβαση στην αγορά εργασίας, 2) δίκαιες συνθήκες εργασίας και 3) κοινωνική προστασία και ένταξη.

4.4. Η ίδρυση του πυλώνα έχει τόσο αναδρομικό όσο και προοδευτικό χαρακτήρα. Επιδιώκει να αντικατοπτρίζει το υφιστάμενο κεκτημένο κοινωνικών δικαιωμάτων, αλλά και καταδεικνύει εάν και με ποιο τρόπο θα πρέπει να συμπληρωθεί, όπου είναι απαραίτητο, ώστε να ληφθούν υπόψη οι σημαντικές αλλαγές στον κόσμο της εργασίας και στην κοινωνία, με σκοπό να συμβάλει στην επίτευξη εύρυθμων αγορών εργασίας και συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας στην Ευρώπη του 21ου αιώνα.

4.5. Απαιτεί κάποιες διευκρινίσεις σχετικά με τη νομική φύση του πυλώνα, οι οποίες παρουσιάζονται υπό μορφή δύο χωριστών, αν και σχεδόν πανομοιότυπων, μέσων: μια σύστασης της Επιτροπής ⁽¹¹⁾ και μιας πρότασης διοργανικής διακήρυξης ⁽¹²⁾. Σύμφωνα με τη συνοδευτική ανακοίνωση, η επιλογή των μέσων λαμβάνει υπόψη ευρύτερους πολιτικούς προβληματισμούς και νομικούς περιορισμούς, ιδίως τους περιορισμούς των αρμοδιοτήτων της ΕΕ στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής.

4.6. Η σύσταση, κατ' εφαρμογή της αρμοδιότητας της Επιτροπής βάσει του άρθρου 292 της ΣΛΕΕ, τίθεται αμέσως σε ισχύ. Δεν αναφέρει ρητά σε ποιους απευθύνεται, όμως οι αιτιολογικές σκέψεις 17-20 διευκρινίζουν ότι η υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων αποτελεί κοινή δέσμευση και ευθύνη της Ένωσης, των κρατών μελών της και των κοινωνικών εταίρων και θα πρέπει να εφαρμοστεί τόσο σε επίπεδο Ένωσης όσο και σε επίπεδο κρατών μελών, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους και σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ επιθυμεί επίσης να τονίσει ότι η αυτονομία των κοινωνικών εταίρων θα πρέπει να γίνεται σεβαστή.

4.7. Παράλληλα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει επίσης στα θεσμικά όργανα της ΕΕ «να προβούν σε από κοινού επίσημη διακήρυξη για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων». Δεν υπάρχει νομική βάση στις συνθήκες της ΕΕ για τη Διακήρυξη, αν και το μέσο αυτό έχει χρησιμοποιηθεί μία φορά στο παρελθόν με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ), η διακήρυξη του οποίου έγινε για πρώτη φορά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας στις 7 Δεκεμβρίου 2000. Η διακήρυξη πρέπει να διακρίνεται από τη διοργανική συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 295 της ΣΛΕΕ, και, σύμφωνα με τη νομική εκτίμηση του Συμβουλίου, η διακήρυξη «συνιστά άτυπη πράξη η οποία δεν είναι νομικά δεσμευτική και δεν γεννά άμεσα εκτελεστά δικαιώματα».

4.8. Η διαδικασία της Διακήρυξης για τον πυλώνα είναι επίσης διαφορετική από τον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων, ο οποίος εγκρίθηκε στις 9 Δεκεμβρίου 1989. Ο Κοινοτικός Χάρτης έχει και αυτός καθαρά δηλωτικό χαρακτήρα, έχει όμως υπογραφεί από όλα τα κράτη μέλη εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου. Δεν επρόκειτο για κοινή δήλωση που εγκρίθηκε μαζί με άλλα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, αν και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάρτισε πρόγραμμα κοινωνικής δράσης για την εφαρμογή του Χάρτη (COM(89) 568 final). Επιπλέον, περιέχει διατάξεις για την επιβολή του.

4.9. Εφόσον η «υλοποίηση του ευρωπαϊκού κοινωνικού πυλώνα» αποτελεί κοινή δέσμευση και ευθύνη της Ένωσης, των κρατών μελών της και των κοινωνικών εταίρων, κρίνεται σκόπιμο το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να προσυπογράψουν μαζί με την Επιτροπή την επίσημη διακήρυξη του πυλώνα. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων θα έχει επίσης αντίκτυπο επί της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ (Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων) και, ως εκ τούτου, η επίτευξη συναίνεσης στο Συμβούλιο για την υποστήριξη της διακήρυξης θα αποτελούσε ένα ηχηρό μήνυμα. Παρά την αναγνώριση του γεγονότος ότι οι κοινωνικοί εταίροι είναι αρμόδιοι σε πολλούς τομείς, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι δεν έχουν συμπεριληφθεί επίσημα στη διαδικασία της διακήρυξης ⁽¹³⁾.

⁽¹¹⁾ ΕΕ L της 113 της 29.4.2017, σ. 56.

⁽¹²⁾ Επιπλέον, η σύσταση και η διακήρυξη συνοδεύονταν από μια κεντρική ανακοίνωση και από ορισμένες άλλες συνοδευτικές μη νομοθετικές πρωτοβουλίες, συμπεριλαμβανομένου ενός κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων για την παρακολούθηση της προόδου, δύο διαβουλεύσεων των κοινωνικών εταίρων και μίας νομοθετικής πρότασης οδηγίας σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, η οποία αποτελεί αντικείμενο χωριστής γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ.

⁽¹³⁾ Βλέπε ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα «Δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων», COM (2017) 250 final, σ. 6.

4.10. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων προορίζεται να αποτελέσει δήλωση πολιτικής βούλησης και δεν δημιουργεί, από μόνος του, νέα νομικά δικαιώματα. Η Επιτροπή κάνει διάκριση μεταξύ δικαιωμάτων και αρχών: τα πρώτα αναφέρεται ότι επιβεβαιώνουν εκ νέου κάποια από τα δικαιώματα που περιέχονται ήδη στο κεκτημένο της Ένωσης, ενώ οι αρχές αναφέρεται ότι είναι νέες και απαντούν στις προκλήσεις που προκύπτουν από τις κοινωνικές, τεχνολογικές και οικονομικές εξελίξεις. Μάλιστα, σύμφωνα με την ανακοίνωση, ούτε οι αρχές ούτε τα δικαιώματα δεν είναι άμεσα εκτελεστά.

4.11. Παρά την έλλειψη νομικά δεσμευτικού χαρακτήρα, μια τέτοια διακήρυξη θα συνεπαγόταν πολιτική δέσμευση εκ μέρους των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, καθώς και του Συμβουλίου και των κρατών μελών, να υλοποιήσουν τον πυλώνα σεβόμενοι παράλληλα την κατανομή των αρμοδιοτήτων και την αρχή της επικουρικότητας.

4.12. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ), σε αντίθεση με τον πυλώνα, έχει την ίδια αξία με τις συνθήκες και αποτελεί επομένως μέρος του πρωτογενούς δικαίου, αν και δεν δημιουργεί νέες αρμοδιότητες σε επίπεδο ΕΕ και δεν είναι άμεσα εκτελεστός από τους πολίτες της ΕΕ, παρότι νομικά δεσμευτικός για τα όργανα της ΕΕ. Ο ΧΘΔΕΕ υιοθετεί ευρύτερη προσέγγιση και στα οικονομικά και τα κοινωνικά δικαιώματα. Εάν μετά την παρέλευση εύλογης προθεσμίας αποδειχτεί ότι η πολιτική δέσμευση που αναφέρεται ανωτέρω δεν έχει οδηγήσει σε όλα τα κράτη μέλη στην ανάληψη συγκεκριμένων πρωτοβουλιών με στόχο την υλοποίηση του πυλώνα, θα πρέπει να εξεταστεί το ενδεχόμενο λήψης νέων κατάλληλων μέτρων, καθώς και εφαρμογής νομοθετικών και μη νομοθετικών πρωτοβουλιών. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη ζητήσει την υιοθέτηση μιας οδηγίας-πλαίσου για το ελάχιστο εισόδημα⁽¹⁴⁾. Σε μια σειρά νέων νομικών γνωμοδοτήσεων, π.χ. για λογαριασμό του υπουργείου Εργασίας της Γερμανίας, διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο θα μπορούσε να επιτευχθεί αυτός ο στόχος⁽¹⁵⁾.

4.13. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη επισημάνει σε γνωμοδότηση του 2011⁽¹⁶⁾ ότι τα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα είναι «αδιαίρετα» από τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα και, ως εκ τούτου, απαιτούν ιδιαίτερη στρατηγική αντιμετώπιση. Πρότείνει να προβλεφθούν πρόσθετα μέτρα και να αναληφθούν δραστηριότητες προώθησης προκειμένου να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητα της στρατηγικής για την εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η Επιτροπή δεν αντιμετωπίζει επαρκώς το πρόβλημα της έλλειψης επιβολής των υφιστάμενων κοινωνικών δικαιωμάτων και η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι υπάρχει κίνδυνος ο πυλώνας να αλλοιώσει τον συγκεκριμένο ρόλο που πρέπει να διαδραματίζει η Επιτροπή ως «θεματοφύλακας των Συνθηκών».

5. Σχέση μεταξύ του εγγράφου προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση και του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

5.1. Πρέπει επίσης να εξεταστεί η σχέση μεταξύ του πυλώνα και του εγγράφου προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση, καθώς και των άλλων εγγράφων προβληματισμού στη συζήτηση για το ευρύτερο μέλλον της Ευρώπης. Ανάλυση του πυλώνα καταδεικνύει ότι πολλά από τα σενάρια από τη Λευκή Βίβλο/το έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση μπορούν πράγματι να συνδυαστούν στην υλοποίηση του πυλώνα.

5.2. Ο πυλώνας απευθύνεται κυρίως στα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ. Από την άποψη αυτή, η φιλοσοφία του πυλώνα προσεγγίζει το σενάριο στο οποίο «όσοι θέλουν να πράξουν περισσότερα, πράττουν περισσότερα». Η παρακολούθηση της εφαρμογής του πυλώνα μέσω του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων —με τη βοήθεια επαρκών και κατάλληλων δεικτών— ο οποίος θα πρέπει να ενταχθεί στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο, θα μπορούσε ενδεχομένως να προσφέρει κάποια πρόοδο προς αυτήν την κατεύθυνση. Η κοινωνία των πολιτών και οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να κληθούν να εκφέρουν γνώμη σχετικά με αυτούς τους δείκτες διότι η παρούσα πρόταση δεν είναι επαρκής.

5.3. Ορισμένα από τα προτεινόμενα μέτρα «παρακολούθησης» που προωθούνται στην ανακοίνωση για τον πυλώνα συνάδουν με το σενάριο της ΕΕ των 27, ενώ άλλα μπορεί να φαίνεται ότι αποσκοπούν πρωτίστως στο σενάριο «όσων θέλουν να πράξουν περισσότερα». Έτσι λοιπόν, τα μέτρα —όπως η πρωτοβουλία για την προώθηση της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους εργαζόμενους γονείς και φροντιστές— που παρουσιάζονται ως μέρος της δέσμης μέτρων του κοινωνικού πυλώνα, προορίζονται να εφαρμοστούν στην ΕΕ των 27. Στο ίδιο πνεύμα, τα μέτρα που σχετίζονται με την επιβολή της ισχύουσας νομοθεσίας και τον κοινωνικό διάλογο επίσης προορίζονται προς εφαρμογή στην ΕΕ των 27. Η ανάγκη λειτουργίας σε πιο περιορισμένο γεωγραφικό επίπεδο θα μπορούσε επίσης να θέσει νέες προκλήσεις για τους κοινωνικούς εταίρους, οι οποίοι εκπροσωπούνται σε επίπεδο ΕΕ.

5.4. Άλλα μέτρα τα οποία προτείνονται στη σύσταση, όπως αυτά που αφορούν το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και την ολοκλήρωση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης της Ευρώπης, ισχύουν και προορίζονται μόνο για τη ζώνη του ευρώ. Εντάσσονται καλύτερα στο σενάριο «όσων θέλουν να πράξουν περισσότερα». Στην πραγματικότητα, το έγγραφο προβληματισμού αναδεικνύει, ως παράδειγμα ενός τέτοιου σεναρίου, μια ισχυρότερη σύγκλιση προς πιο ολοκληρωμένες αγορές εργασίας και προς τα πλέον αποτελεσματικά κοινωνικά συστήματα, καθώς και ισχυρότερα συστήματα εκπαίδευσης και υγείας.

⁽¹⁴⁾ EE C 170 της 05.06.2014, σ. 23 (η γνωμοδότηση αυτή δεν έλαβε την υποστήριξη της Ομάδας Εργοδοτών, βλέπε www.eesc.europa.eu/resources/docs/statement-minimum-income.pdf).

⁽¹⁵⁾ «Ein verbindlicher EU-Rechtsrahmen für soziale Sicherungssysteme in den Mitgliedstaaten», (Ένα νομικά δεσμευτικό πλαίσιο της ΕΕ για τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης στα κράτη μέλη), νομική γνωμοδότηση του καθηγητή Δρ. Thorsten Kingreen, Σεπτέμβριος 2017.

⁽¹⁶⁾ EE C 376 της 22.12.2011, σ. 74

5.5. Η χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου ταιριάζει καλύτερα με την προσέγγιση της ΕΕ των 27. Η ιδέα της διάθεσης μεγαλύτερης χρηματοδότησης αναφέρεται ουσιαστικά στο έγγραφο προβληματισμού ως παράδειγμα εμβάθυνσης της κοινωνικής διάστασης από την ΕΕ των 27.

6. Σχέση με τα άλλα έγγραφα προβληματισμού για το μέλλον της Ευρώπης

6.1. Η συζήτηση σχετικά με την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί μεμονωμένα και είναι, επομένως, επίσης σημαντικό να εξεταστεί η σχέση με τα άλλα έγγραφα προβληματισμού για το μέλλον της Ευρώπης και τα κύρια μηνύματά τους σχετικά με την κοινωνική διάσταση και την πορεία προς το μέλλον, παρά το γεγονός ότι η ΕΟΚΕ θα καταρτίσει χωριστές γνωμοδοτήσεις για τα εν λόγω έγγραφα ⁽¹⁷⁾.

6.2. Το έγγραφο προβληματισμού σχετικά με την «εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης» κατατάσσει την απασχόληση, την ανάπτυξη, την κοινωνική δικαιοσύνη, την οικονομική σύγκλιση και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα μεταξύ των κατευθυντήριων αρχών για την εμβάθυνση της ΟΝΕ. Κάτι τέτοιο μοιάζει μάλλον με μια αρκετά περιορισμένη αντίληψη της κοινωνικής διάστασης της ΟΝΕ. Πρώτα απ' όλα, δεν είναι συνεπής όσον αφορά την οικονομική και κοινωνική σύγκλιση, ή ιδίως την ανοδική σύγκλιση και, δεύτερον, κυρίως σχετικά με την «κοινωνική δικαιοσύνη». Δεν δίνεται καμία εξήγηση σχετικά με την έννοια ή την αντίληψη της «κοινωνικής δικαιοσύνης» (*social fairness*), ούτε επεξηγείται γιατί δεν γίνεται, αντίθετα, αναφορά στην «κοινωνική δικαιοσύνη» (*social justice*) σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΣΛΕΕ.

6.3. Το έγγραφο προβληματισμού για την ΟΝΕ αναφέρεται στην ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών στο πλαίσιο του εξαμήνου της ΕΕ ως του βασικού εργαλείου. Εντός του Εξαμήνου, ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων θα πρέπει να λειτουργήσει ως μια «ανανεωμένη πυξίδα για πολλές από τις πολιτικές αυτές, προς την κατεύθυνση της βελτίωσης των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης». Γίνεται συνεπώς απαραίτητη «η περαιτέρω ενίσχυση της συνεργασίας και του διαλόγου με τα κράτη μέλη, με τη συμμετοχή και των εθνικών κοινοβουλίων, των κοινωνικών εταίρων, των Εθνικών Συμβουλίων Παραγωγικότητας και άλλων ενδιαφερομένων» με στόχο τη διασφάλιση «ισχυρότερης οικειοποίησης σε εθνικό επίπεδο και για την ενθάρρυνση της καλύτερης εφαρμογής της μεταρρύθμισης». Στο έγγραφο προβληματισμού, η Επιτροπή τονίζει επίσης τη σχέση μεταξύ των εθνικών μεταρρυθμίσεων και της υφιστάμενης κοινοτικής χρηματοδότησης. Στην ουσία, η συζήτηση σχετικά με την ανάγκη για μεγαλύτερη οικειοποίηση, συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και προϋποθέσεις για κοινοτική χρηματοδότηση δεν είναι κάτι καινούργιο και απλώς υπογραμμίζεται η ανάγκη βελτίωσης της διακυβέρνησης και της απόδοσης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

6.4. Οι προτάσεις σχετικά με την ανανέωση της διαδικασίας σύγκλισης στο έγγραφο προβληματισμού για την ΟΝΕ επικεντρώνονται στη χρήση του πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ με σκοπό τη σύγκλιση, ενδυναμώνοντας τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής και ενισχύοντας τους δεσμούς μεταξύ των εθνικών μεταρρυθμίσεων και της υφιστάμενης κοινοτικής χρηματοδότησης. Οι απόψεις δίστανται όσον αφορά την εξάρτηση της κοινοτικής χρηματοδότησης από τις μεταρρυθμίσεις και η ΕΟΚΕ συνιστά κάτι τέτοιο να είναι δυνατό μόνο με την πλήρη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην όλη διαδικασία, καθώς και με την επί ίσοις όροις συμμετοχή και με τον σαφή ρόλο των εθνικών κοινοβουλίων, επίσης. Μεγαλύτερη σύγκλιση και σταθερότητα αναμένεται να προκύψουν **με τη διενέργεια των κατάλληλων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων**. Παρότι η ΕΟΚΕ συμπεριλαμβάνει την άποψη ότι οι άρτια σχεδιασμένες μεταρρυθμίσεις στα εκάστοτε κράτη μέλη ενδέχεται να είναι καθοριστικής σημασίας τόσο για την επίτευξη μεγαλύτερης σύγκλισης όσο και για την ενίσχυση της καταλληλότητας και της ανθεκτικότητας των κοινωνικών συστημάτων, τονίζει συγχρόνως ότι απαιτείται βελτιωμένος συνδυασμός μακροοικονομικών πολιτικών και ευρύτερη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στο πλαίσιο του μακροοικονομικού διαλόγου, του σχεδιασμού της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και των σχετικών μεταρρυθμίσεων.

6.5. Εντός της εργαλειοθήκης της ΟΝΕ, ο κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων στο πλαίσιο του πυλώνα θεωρείται, μαζί με τα εθνικά συμβούλια, στοιχείο της Οικονομικής Ένωσης για την παρακολούθηση των εξελίξεων ως προς την παραγωγικότητα. Αυτό καταδεικνύει τη σχέση μεταξύ της εμβάθυνσης της ΟΝΕ και του πυλώνα. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων προορίζεται να χρησιμοποιηθεί ως **πυξίδα για την επίτευξη ορισμένων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων** στους τομείς που περιγράφονται από τις 20 αρχές.

6.6. Το παράρτημα 2 του εγγράφου για την ΟΝΕ αναφέρει τη σημασία μιας νέας αρχής για τον κοινωνικό διάλογο και χαρακτηρίζει την προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να καθιερώσει έναν ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων ως «σημαντικό βήμα» (σ. 32-33). Από την άποψη αυτή, είναι ζωτικής σημασίας να υπάρξει ευρεία κατανόηση του κοινωνικού διαλόγου, ο οποίος δεν μπορεί απλώς να περιορίζεται στο πλαίσιο του Τίτλου Κοινωνική Πολιτική. Παρά το γεγονός ότι η υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να προωθήσει τον ρόλο των κοινωνικών εταίρων αναφέρεται στον Τίτλο Κοινωνική Πολιτική, η εν λόγω υποχρέωση οφείλει να έχει επιπτώσεις, ανάλογα με την περίπτωση, και εκτός της πολιτικής αυτής.

6.7. Στο έγγραφο προβληματισμού με θέμα «Τιθάευση της παγκοσμιοποίησης», η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπαθεί να αντιμετωπίσει τους αυξανόμενους φόβους και την κριτική για τις τρέχουσες πολιτικές και τα αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι η παγκοσμιοποίηση μπορεί να είναι ευεργετική με την κατάλληλη αξιοποίηση, έτσι ώστε να μην αισθάνονται πάρα πολλοί άνθρωποι ότι έχουν περιθωριοποιηθεί.

⁽¹⁷⁾ «Εμβάθυνση της ΟΝΕ έως το 2025» (ECO/438) (βλέπε σελίδα 124 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας), «Τα οικονομικά της ΕΕ μέχρι το 2025» (ECO/439) (βλέπε σελίδα 131 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

6.8. Σύμφωνα με την Επιτροπή, οι ισχυρές κοινωνικές πολιτικές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προστασία και την ενδυνάμωση των πολιτών σε αυτήν τη διαδικασία. Κάτι τέτοιο θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των πολιτών αναφορικά με τις προκλήσεις και τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης.

6.9. Το έγγραφο προβληματισμού **για την τιθάσωση της παγκοσμιοποίησης** αφορά ειδικά την κοινωνική διάσταση. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την άποψη ότι «η βελτιωμένη κατανομή των ωφελημάτων της παγκοσμιοποίησης, σε συνδυασμό με αποτελεσματική κοινωνική προστασία, θα συμβάλουν ώστε οι ενδιαφερόμενοι να βρουν αξιοπρεπή εργασία και να προσαρμοστούν στην αλλαγή. Γενικότερα, μια θεμιτή και δίκαιη ανακατανομή του πλούτου, καθώς και η πραγματοποίηση στοχοθετημένων επενδύσεων για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης ευπαθέστερων κατηγοριών του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών, θα συμβάλει στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής». Η άποψη αυτή συνάδει σε πολύ μεγάλο βαθμό με την έμφαση που έδωσε η ΕΟΚΕ στην ανάγκη για δίκαιη μετάβαση σε ένα περιβάλλον ψηφιοποίησης και παγκοσμιοποίησης. Η Επιτροπή τονίζει επίσης ότι «η ΕΕ πρέπει επίσης να είναι μια καινοτόμος και ανταγωνιστική οικονομία με κορυφαίες παγκοσμίως εταιρείες και πολίτες, που μπορούν να προσαρμοστούν στις αλλαγές και είναι σε θέση να παράγουν τον απαραίτητο πλούτο για την προάσπιση του κοινωνικού μας μοντέλου».

6.10. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την άποψη ότι είναι απαραίτητο να βελτιωθούν παγκοσμίως τα κοινωνικά και εργασιακά πρότυπα και οι πρακτικές, σε στενή συνεργασία με τη ΔΟΕ, τους κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ασχολούνται ενεργά με το εν λόγω ζήτημα, όπως π.χ. με τις οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας.

6.11. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η ΕΕ μπορεί να διαμορφώσει το παγκόσμιο εγχειρίδιο κανόνων, όχι μόνο επειδή είναι η μεγαλύτερη ενιαία αγορά στον κόσμο και ο μεγαλύτερος εμπορικός και επενδυτικός φορέας, αλλά και γιατί πιστεύει σε παγκόσμιες λύσεις για τις παγκόσμιες προκλήσεις. Ως εκ τούτου, το ευρωπαϊκό κοινωνικό μοντέλο, οι βασικές μας αξίες και τα θεμελιώδη δικαιώματα θα πρέπει να συνιστούν την «πυξίδα και το μοντέλο αναφοράς μας για μια δίκαιη παγκοσμιοποίηση».

6.12. Παρά το γεγονός ότι το έγγραφο προβληματισμού για το **μέλλον των οικονομικών της ΕΕ** ήταν το τελευταίο που δημοσιεύθηκε, ο προϋπολογισμός της ΕΕ θα είναι θεμελιώδους σημασίας, όμως, φυσικά, θα καθοριστεί από τις επιλογές που θα γίνουν σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης. Το έγγραφο προβληματισμού για τα οικονομικά της ΕΕ αξιολογεί τις επιπτώσεις επί των δαπανών της ΕΕ σύμφωνα με τα πέντε σενάρια που περιγράφονται στη Λευκή Βίβλο, οι οποίες θα έχουν τεράστιο αντίκτυπο για τους πολίτες, τις περιφέρειες και τις ομάδες ανθρώπων που χρειάζονται τη μεγαλύτερη υποστήριξη. Μόνο στο πέμπτο σενάριο — όπου τα κράτη μέλη συμφωνούν να κάνουν πολύ περισσότερα μαζί— θα δαπανηθεί μεγαλύτερο ποσό για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή.

6.13. Η αποχώρηση του Ηνωμένου Βασιλείου από την ΕΕ θα έχει σοβαρές συνέπειες στον προϋπολογισμό της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση του κινδύνου εφόσον αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει σε μείωση των κοινωνικών κονδυλίων. Η ΕΟΚΕ τονίζει ιδιαίτερα ότι το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο αποτελεί σημαντική κινητήρια δύναμη για μεγαλύτερη σύγκλιση και δεν πρέπει να υποστεί περικοπές, εφόσον βεβαίως το ζητούμενο είναι η επιτυχής αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων.

7. Τομείς προτεραιότητας της ΕΟΚΕ και δράση σε διάφορα επίπεδα από τους αρμόδιους φορείς

7.1. Στην αρχική γνωμοδότησή της για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, η ΕΟΚΕ υπέδειξε ήδη τους ακόλουθους βασικούς τομείς στους οποίους κρίνει αναγκαία την ανάληψη δράσης σε ευρωπαϊκό ή/και σε εθνικό επίπεδο, ανάλογα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητες:

- επενδύσεις και καινοτομία,
- απασχόληση και δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας,
- μέτρα καταπολέμησης της φτώχειας, συμπεριλαμβανομένου του ελάχιστου εισοδήματος,
- δίκαιη και ομαλή μετάβαση με τη στήριξη ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας,
- συνθήκες-πλαίσιο στις αγορές εργασίας για την υποστήριξη νέων και πιο ποικιλόμορφων σταδιοδρομιών και οι οποίες προωθούν δίκαιες συνθήκες εργασίας για όλους,
- κοινωνική προστασία για όλους (νέες μορφές εργασίας όπως πλατφόρμες κ.λπ.),
- κοινωνικές επενδύσεις (δεξιότητες, μεταβάσεις κ.λπ.),

— κοινωνικές υπηρεσίες γενικού ενδιαφέροντος.

7.2. Για την επίτευξη συναίνεσης σχετικά με την πορεία προς τα εμπρός, πρέπει να προσδιοριστούν βασικά έργα στους τομείς αυτούς. Η ΕΕ θα πρέπει να ξεκινήσει με έργα που έχουν άμεσο θετικό αντίκτυπο και που υποστηρίζονται από όλους.

8. Τα επόμενα βήματα από την κοινωνική διάσκηψη κορυφής του Γκέτεμποργκ (2017) και πέραν αυτής: Μετάβαση από τις αρχές στα δικαιώματα ⁽¹⁸⁾;

8.1. Έχουν περάσει τρία χρόνια από τότε που ο πρόεδρος Juncker δήλωσε για πρώτη φορά ότι επιθυμούσε να υλοποιήσει ένα «τρίπλο κοινωνικό Α» για την ΕΕ ⁽¹⁹⁾. Η Επιτροπή υπό τον κ. Juncker ξεκίνησε αρκετά αργά με τις πρωτοβουλίες της και χρειάστηκε πολύ χρόνο για τις διαβουλεύσεις σχετικά με τον πυλώνα (1 έτος). Επιπλέον χρόνος απαιτήθηκε επίσης για τη δρομολόγηση της συζήτησης σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης, χωρίς να παρασχεθούν συγκεκριμένες συστάσεις από την Επιτροπή ως προς την ακολουθητέα πορεία. Οι εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα διεξαχθούν το 2019, ενώ θα συσταθεί και νέα Επιτροπή. Για πολλούς, αυτό το χρονικό παράδοξο —αφενός, να τελειώνει ο χρόνος για τη σταθεροποίηση της ΟΝΕ και την υλοποίηση του/των ευρωπαϊκού/(-ών) κοινωνικού/(-ών) μοντέλου/(-ων) πριν από το 2019 και, αφετέρου, να επιδιώκεται να κερδηθεί χρόνος πριν από τη διεξαγωγή σημαντικών εκλογών το φθινόπωρο του 2017— δυστυχώς εμποδίζει την ΕΕ να επανέλθει σε ορθή τροχιά.

8.2. Η πρόταση της Επιτροπής του Απριλίου 2017 για μια κοινή διοργανική διακήρυξη σχετικά με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων έχει προκαλέσει μεικτές αντιδράσεις. Ορισμένοι πιστεύουν ότι πρόκειται για σημαντική πρόοδο, άλλοι τη βλέπουν κυρίως ως συμβολική πράξη που δεν είναι αρκετά απτή για την αντιμετώπιση της κοινωνικής κρίσης, ενώ υπάρχουν και κάποιοι που φοβούνται ότι είναι πολύ ριζοσπαστική. Κατόπιν της κοινωνικής διάσκηψη κορυφής του Γκέτεμποργκ (Νοέμβριος 2017), βάσει της διακήρυξης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και των συζητήσεων επί του εγγράφου προβληματισμού σχετικά με την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης, η ΕΟΚΕ παροτρύνει και τα τρία θεσμικά όργανα της ΕΕ να διαμορφώσουν ένα εποικοδομητικό πρόγραμμα για τους πολίτες της ΕΕ με στόχο την ενίσχυση ενός ευρωπαϊκού οικονομικού και κοινωνικού μοντέλου κατάλληλου για το μέλλον, επιδιώκοντας την προαγωγή της οικονομικής ανάπτυξης, της απασχόλησης και της ευημερίας των πολιτών, σε συνδυασμό με την ανοδική σύγκλιση της απασχόλησης και των κοινωνικών επιδόσεων.

8.3. Μεγάλη αβεβαιότητα εξακολουθεί να περιβάλλει τον πυλώνα, αν μη τι άλλο σχετικά με το εάν γίνει αποδεκτός από όλα τα κράτη μέλη. Εάν συμβεί αυτό, βασικό ζήτημα για την ΕΟΚΕ θα είναι να καθοριστούν τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν ώστε να διασφαλιστεί ότι μπορεί να αποτελέσει αποτελεσματικό μέσο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να ληφθούν περαιτέρω μέτρα στο πλέον κατάλληλο επίπεδο, μεταξύ άλλων, κοινές πρωτοβουλίες σε βασικούς τομείς στους οποίους η δράση της ΕΕ παρέχει σαφή προστιθέμενη αξία και, όπου είναι δυνατόν, θα πρέπει να επικεντρώνονται στα αποτελέσματα. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ένας σαφής οδικός χάρτης για την εφαρμογή του πυλώνα θα συμβάλει στην προώθηση της σύγκλισης και στην επίτευξη των στόχων του.

8.4. Η ΕΟΚΕ προτείνει, επίσης, οι εκτιμήσεις επιπτώσεων να περιλαμβάνουν και αξιολόγηση της συμβατότητας με τον πυλώνα. Το θεματολόγιο για τη βελτίωση της νομοθεσίας θα πρέπει να επικεντρωθεί πολύ περισσότερο στο κατά πόσον και με ποιον τρόπο οι διάφορες πρωτοβουλίες διευκολύνουν την κοινωνική πρόοδο προς όφελος των πολιτών, αφενός, και στη δυνατότητα ευχερούς τήρησης και εφαρμογής τους, αφετέρου.

8.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο ρόλος της θα συνίσταται στην παρακολούθηση αυτής της διαδικασίας, στη στήριξή της μέσω συζητήσεων σε εθνικό επίπεδο, αλλά και στη σταθερή άποψη ότι απαιτείται μεγαλύτερη διαφάνεια και συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Προειδοποιεί, επίσης, να αποφευχθούν νέες πολύπλοκες διαδικασίες ή η προσέγγιση του μέλλοντος της ΕΕ από θεσμικής κυρίως άποψη.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁸⁾ Σημείωση: πρόκειται για σημαντικό κεφάλαιο που σχετίζεται με θέματα διακυβέρνησης και εφαρμογής, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο και ο ρόλος των κοινωνικών εταιρών, καθώς και ποιο ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η ΕΟΚΕ. Πρέπει να αναπτυχθεί πλήρως. Το κείμενο που ακολουθεί παρέχει επισκόπηση των (πολιτικών) δράσεων που έχουν αναληφθεί σχετικά με τον πυλώνα.

⁽¹⁹⁾ 22 Οκτωβρίου 2014, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Προσάρτημα

Σύνοψη της Κοινωνικής Διάστασης

Προκλήσεις	Σενάριο 1 «Ελεύθερη κυκλοφορία μόνο»	Σενάριο 2 «Ενισχυμένη συνεργασία»	Σενάριο 3 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης με όλους»	Σενάριο 4 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης όπου είναι δυνατόν και μεγαλύτερη εστίαση στα αποτελέσματα»
Δημογραφική ανάπτυξη και νέα οικογενειακά πρότυπα	Θα μπορούσε να δημιουργήσει νέους παράγοντες έλξης και ώθησης, ιδίως για τους εξειδικευμένους πολίτες, να εγκαταλείψουν τη χώρα, να αναζητήσουν καλύτερες αμοιβές. 27 λύσεις/μικρότερη σύγκλιση ως προς τα νέα οικογενειακά πρότυπα/ τους ρόλους των φύλων στην κοινωνία	Θα μπορούσε επίσης να δημιουργήσει νέους παράγοντες έλξης και ώθησης, ιδίως για τους εξειδικευμένους πολίτες, να μετακινήθουν σε κράτη μέλη της «εμπροσθοφυλακής». Κανονιστικές λύσεις για νέα ισορροπία εργασίας-ιδιωτικής ζωής, ισότητα των φύλων/καλύτερη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας κ.λπ. στις χώρες της «εμπροσθοφυλακής».	Καλύτερη χρήση και σχεδιασμός της αγοράς εργασίας της ΕΕ μέσω κοινών προτύπων, μεγαλύτερη σύγκλιση. Ίδια ηλικία συνταξιοδότησης στην ΕΕ, που συνδέεται με το προσδόκιμο ζωής (αλλά μεγάλες διαμερτυρίες σε πολλές χώρες).	— Ισχυρά κριτήρια αναφοράς για τα αποτελέσματα της αγοράς εργασίας (συμμετοχή γυναικών/ευάλωτων ομάδων/ηλικιωμένων, αξιοπρεπής εργασία) — Κριτήρια αναφοράς για την κοινωνική προστασία (επιδόματα και υπηρεσίες) — Νομοθετικά και μη νομοθετικά μέτρα για μέτρα ισορροπίας επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής με στόχο τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας

Προκλήσεις	Σενάριο 1 «Ελεύθερη κυκλοφορία μόνο»	Σενάριο 2 «Ενισχυμένη συνεργασία»	Σενάριο 3 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης με όλους»	Σενάριο 4 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης όπου είναι δυνατόν και μεγαλύτερη εστίαση στα αποτελέσματα»
Ψηφιοποίηση / Μετασχηματισμός της εργασίας	Αντί 1 κανονισμού της ΕΕ, θα έχουμε 27 λύσεις σχετικά με την εργασία σε πλατφόρμες, τον χρόνο εργασίας, την τεχνητή νοημοσύνη κ.λπ., όμως οι εθνικές απαντήσεις θα είναι περιορισμένες	Θα μπορούσαν να βρεθούν νέες λύσεις για καλύτερη προστασία και ενδυνάμωση των πολιτών και για να ξεκινήσουν αλλαγές, με περιορισμό των κινδύνων. Άλλα κράτη μέλη θα μπορούσαν να ακολουθήσουν αργότερα. Ευκολότερο να βρεθούν ειδικευμένοι εργαζόμενοι μέσω κοινών προτύπων και ενιάιου αριθμού κοινωνικής ασφάλισης.	1 πρότυπο/κανόνες καθεστώσ απαγόρευσης εργαζομένων σε πλατφόρμες, νέες κανονιστικές λύσεις και έργα. Πληροφοριακά συστήματα της ΕΕ	— Το μέλλον της εργασίας να καταστεί θετικό έργο — Αποτελεσματικές και στοχευμένες ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, βάσει συγκεκριμένων σημείων αναφοράς, με στόχο την επίτευξη ικανοποιητικών αποτελεσμάτων στον τομέα της απασχόλησης — Η μετάβαση προς την Εργασία 4.0 θα πρέπει να συνοδεύεται από την παράλληλη μετάβαση προς την Πρόνοια 4.0 — Οι συνθήκες-πλάνο για τις αγορές εργασίας πρέπει να στηρίζουν νέες και πιο ποικιλόμορφες πορείες σταδιοδρομίας. — Ανάγκη θέσπισης πλαισίου για δικαιοσύνη συνθήκες εργασίας για όλους — Να δοθεί η δυνατότητα στους πολίτες να πραγματοποιήσουν τις απαραίτητες μεταβάσεις (δεξιότητες, νέες θέσεις εργασίας)
Παγκοσμιοποίηση	Το κοινωνικό μοντέλο της ΕΕ δεν είναι πρότυπο αναφοράς για δικαιοσύνη, παγκοσμιοποίηση, δυσκολότερος ο καθορισμός προτύπων σε παγκόσμιο επίπεδο.	Η «εμπροσθοφυλακή» περιορισμένο πρότυπο αναφοράς για την παγκοσμιοποίηση. Η «εμπροσθοφυλακή» μέσω κοινών εργαλείων και κεφαλαίων μεριμνά καλύτερα για τις μεταβάσεις/την προσφορά δεξιοτήτων.	Το κοινωνικό μοντέλο της ΕΕ μπορεί να είναι ισχυρότερο πρότυπο αναφοράς για δικαιοσύνη παγκοσμιοποίηση, συμβάλει στη θέσπιση προτύπων σε παγκόσμιο επίπεδο καθορίζοντας πρότυπα για τη μεγαλύτερη κοινή αγορά παγκοσμίως	— Ένα οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο της ΕΕ που βασίζεται στην αύξηση της απασχόλησης, της κοινωνικής προόδου και της παραγωγικότητας — Εφαρμογή των ΣΒΑ, ιδίως 1 (όχι φτώχεια), 3 (καλή υγεία και ευημερία), 5 (ισότητα των φύλων) και 8 (αξιοπρεπής εργασία και οικονομική ανάπτυξη)

Προκλήσεις	Σενάριο 1 «Ελεύθερη κυκλοφορία μόνο»	Σενάριο 2 «Ενισχυμένη συνεργασία»	Σενάριο 3 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης με όλους»	Σενάριο 4 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης όπου είναι δυνατόν και μεγαλύτερη εστίαση στα αποτελέσματα»
Διαφορές μεταξύ των κρατών μελών	Αύξηση ανισοτήτων, όχι πλέον κοινωνική χρηματοδότηση για τη δημιουργία μεγαλύτερης συγκλίσης Τα κράτη μέλη πρέπει να δημιουργήσουν τα δικά τους κεφάλαια, θα αυξήσει περαιτέρω τις διαφορές	Αύξηση των διαφορών μεταξύ των χωρών της «εμπροσθοφυλακής» και των υπολοίπων κρατών μελών Θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε διαφορετικά «επιχειρηματικά μοντέλα» και σε νέους παράγοντες έλξης-ώθησης για τις επιχειρήσεις	Θα μειώνονταν σημαντικά μέσω ανοδικής συγκλίσης. Ειδική παρακολούθηση/δράση μέσω σημείων αναφοράς και οικονομικών κινήτρων	— Κρήτρια αναφοράς στην κοινωνική προστασία (προϋποθέσεις επιλεξιμότητας, διάρκεια και επιπλέον παροχών) — Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων και Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την πρόωξη εδαφικής και κοινωνικής συνοχής.
Αύξηση των ανισοτήτων/της φτώχειας	Θα συνεχιστεί ακόμα ταχύτερη σε ορισμένα κράτη μέλη, άλλα θα είναι σε θέση να προστατεύσουν καλύτερα τους πολίτες τους περιορίζοντας την παρέμβαση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου κ.λπ. Θα αυξήσει τις ανισότητες λόγω μεγαλύτερου κοινωνικού/μυθολογικού ντάμπινγκ	Μείωση των ανισοτήτων λόγω βελτίωσης της αποζημίωσης μέσω κοινωνικών πολιτικών στις χώρες της «εμπροσθοφυλακής», ίσως περισσότερη ανισότητα σε άλλες	Θα μπορούσε να μειωθεί μέσω κοινών προτύπων και πολιτικών	— Οι εργαζόμενοι να καλύπτονται από θεμελιώδη πρότυπα εργασίας και επαρκή κοινωνική προστασία — Περισσότερες προσπάθειες προς την κατεύθυνση της σύγκλισης των μισθών και της θέσης ελάχιστων μισθών στα κράτη μέλη — Εξέταση της ιδέας για την καθιέρωση ελάχιστου ευρωπαϊκού εισοδήματος — Κοινοτικές και εθνικές πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της κοινωνικής προστασίας (κοινωνική ασφάλιση, κοινωνική πρόνοια, κοινωνικές υπηρεσίες, υγειονομική περίθαλψη, στέγαση)

Προκλήσεις	Σενάριο 1 «Ελεύθερη κυκλοφορία μόνο»	Σενάριο 2 «Ενσχυμένη συνεργασία»	Σενάριο 3 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης με όλους»	Σενάριο 4 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης όπου είναι δυνατόν και μεγαλύτερη εστίαση στα αποτελέσματα»
Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων	Λιγότερη κοινοτική νομοθεσία, αλλά πιο δαπανηρή για συμμόρφωση με 27 διαφορετικές νομοθεσίες που αφορούν την υγεία και ασφάλεια, τον χρόνο εργασίας κ.λπ.	Σε γενικές γραμμές, μεγαλύτερη πολυπλοκότητα στην παρακολούθηση/εφαρμογή των κανόνων. Η ανταγωνιστικότητα θα μπορούσε επίσης να βελτιωθεί με μεγαλύτερη σύγκλιση & νέες καινοτόμες λύσεις στις χώρες της «εμπροσθοφυλακής», αλλά και για ορισμένα επιχειρηματικά μοντέλα λόγω λιγότερης ρύθμισης σε «χώρες που μένουν έξω»	Ίσοι όροι ανταγωνισμού, λιγότερη γραφειοκρατία με 1 πρότυπο και καλύτερη χρήση των πολιτικών για την αγορά εργασίας και τις δεξιότητες της ΕΕ (π.χ. βελτιωμένο Erasmus+ κ.λπ.) Μείωση κόστους μέσω κοινών λύσεων πληροφορικής αλλά και με απλή αναγνώριση των διπλωμάτων κ.λπ.	- Υγιείς μακροοικονομικές πολιτικές που προωθούν ένα ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον για την αύξηση της απασχόλησης - Επιθυμητή στήριξη της «Ατζέντας για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» στην έννοια της ευελιξίας με ασφάλεια - Προσανατολισμός στις λύσεις κοινωνικών διλόγων που συμβάλλει στην ανταγωνιστικότητα
Αποδοχή της ολοκλήρωσης της ΕΕ από τους πολίτες	Η κοινωνική ρύθμιση μπορεί να διενεργηθεί πλησιέστερα στους πολίτες, όμως η αποδοχή για την ολοκλήρωση θα μπορούσε να μειωθεί εάν ενταχθεί η εξίσωση προς τα κάτω	Η αποδοχή στις χώρες που έχουν μείνει έξω πιθανότατα συρρικνώνεται εάν η κοινωνική πραγματικότητα επιδεινωθεί επειδή τα κράτη μέλη ενδέχεται να μειώσουν τα κοινωνικά πρότυπα για να προσελκύσουν επιχειρήσεις. Στην εμπροσθοφυλακή μπορεί να αυξηθεί		- Ο πολίτης να καταστεί θετικό έργο για όλους ώστε να βοηθήσει στην ανάκτηση της εμπιστοσύνης στην ικανότητα της ΕΕ να βελτώνει τις προοπτικές ζωής, επαρκείς ευκαιρίες απασχόλησης και δίκαιες συνθήκες εργασίας για όλους - Αποτελεσματικότερη και δημοκρατικότερη οικονομική διακυβέρνηση, ιδίως στη ζώνη του ευρώ, για την αντιμετώπιση των ανισορροπιών

Προκλήσεις	Σενάριο 1 «Ελεύθερη κυκλοφορία μόνο»	Σενάριο 2 «Ενισχυμένη συνεργασία»	Σενάριο 3 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης με όλους»	Σενάριο 4 «Εμβάθυνση της κοινωνικής διάστασης όπου είναι δυνατόν και μεγαλύτερη εστίαση στα αποτελέσματα»
Συμπεράσματα	— Κινητήρια δύναμη απόκλισης — Μεγάλη αλλαγή/βήμα προς τα πίσω — Σημαντικές συνέπειες για τη ζωή των πολιτών — «Είδος ήπιου σεναρίου Brexit» για όλους — Κίνδυνος «εξίσωσης προς τα κάτω» — Ο κανονισμός για την ελεύθερη κίνηση/κινητικότητα θα μπορούσε να είναι υψηλότερης ποιότητας (λιγότερα αλλά καλύτερα), καθώς και να υλοποιείται/ελέγχεται καλύτερα από την Επιτροπή	— Περισσότερη σύγκλιση μεταξύ ορισμένων κρατών μελών, αλλά μεγαλύτερα χάσματα με άλλα (αύξηση ημι-απόκλισης) — Όχι πολιτική με τον ελάχιστο κοινό παρονομαστή — Τα δικαιώματα των πολιτών διαφέρουν στα κράτη μέλη — Κίνδυνοι διάβρωσης της ενιαίας αγοράς	— Κινητήρια δύναμη σύγκλισης, σημαντική αλλαγή — Κοινές αξίες/ενίσχυση δικαιωμάτων — Δεσμευτικά μέτρα, σημεία αναφοράς 27 κρατών μελών (απασχόληση, εκπαίδευση, συστήματα κοινωνικής πρόνοιας) — Η χρηματοδότηση της ΕΕ συνδέεται με κριτήρια απόδοσης (πρωτοβουλίες)	— Κινητήρια δύναμη σύγκλισης, σημαντική αλλαγή — Προαγωγή και τήρηση κοινών αξιών/δικαιωμάτων — Κοινά πλαίσια αναφοράς για την υποστήριξη του εισοδήματος όσων έχουν ανάγκη — Δεσμευτικά μέτρα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, σημεία αναφοράς για την ΕΕ των 27 (απασχόληση, εκπαίδευση, συστήματα κοινωνικής πρόνοιας) — Αυξημένη χρηματοδότηση της ΕΕ για κοινωνική συνοχή και επενδύσεις (στο πλαίσιο του συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, χωρίς προϋποθέσεις)

Εργαλεία για την επίτευξη των στόχων στα Σενάρια 1-4

- Εξάμηνο της ΕΕ
- Κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων στο πλαίσιο του Εξαμήνου της ΕΕ
- Οικονομικά κίνητρα μέσω ΠΔΠ
- Πυλώνας, καθοδήγηση δικαιωμάτων και αρχών
- Οδικός χάρτης για τη για την εφαρμογή του πυλώνα (συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών και μη νομοθετικών μέτρων)
- Κοινωνικός διάλογος

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του νομικού πλαισίου του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΕ) αριθ. 1288/2013, (ΕΕ) αριθ. 1293/2013, (ΕΕ) αριθ. 1303/2013, (ΕΕ) αριθ. 1305/2013, (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 και της απόφασης αριθ. 1313/2013/ΕΕ»

[COM(2017) 262 final — 2017/0102(COD)]

(2018/C 081/21)

Εισηγητής: ο κ. **Pavel TRANTINA** (CZ-III)

Συνεισηγητής: ο κ. **Antonello PEZZINI** (IT-I)

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 20.6.2017 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 20.6.2017
Νομική βάση	Άρθρο 165 παράγραφος 4 και άρθρο 166 παράγραφος 4 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	27.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνολος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	124/0/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) χαιρετίζει την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αναγνωρίζοντας την ως μια καλή αρχή για μια ευρύτερη συζήτηση, όμως με πολλά στοιχεία που πρέπει να διασαφηνιστούν και να βελτιωθούν. Με χαρά διαπιστώνουμε ότι ορισμένες από τις προτεραιότητες που επισημάνθηκαν από τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στις διάφορες διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερομένους τις οποίες διοργάνωσε η Επιτροπή συμπεριλήφθηκαν στη νομική βάση (δηλαδή αύξηση της χρηματοδότησης, τοπικός εθελοντισμός, εστίαση στη βελτίωση της πρόσβασης των νέων από μειονεκτικά περιβάλλοντα ή με ειδικές ανάγκες, εστίαση στη διασφάλιση της ποιότητας των τοποθετήσεων, απλούστευση των διοικητικών διαδικασιών).

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προστιθέμενη αξία των έργων που χρηματοδοτούνται από το νέο αυτό Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης (ΕΣΑ) έγκειται στο μήνυμα της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης. Σε σύγκριση με τις προηγούμενες πρωτοβουλίες, μέσα από τα έργα του ΕΣΑ επιδιώκεται η πλήρης συνεδηγοποίηση της ευρωπαϊκής ιθαγένειας και η εμπέδωση του αισθήματος του ανήκειν σε μία κοινή Ένωση για τους συμμετέχοντες και τις κοινότητες που τους φιλοξενούν. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, καθοριστικής σημασίας είναι η καινοτόμος πτυχή του ΕΣΕ, καθώς θεμελιώνεται σε αξίες που σχετίζονται με την ευρωπαϊκή ταυτότητα, οι οποίες είναι σύμφυτες με τον σχεδιασμό έργων και μεταφράζονται σε πρακτικά επιτεύγματα. Οι αξίες αυτές καθορίζονται με σαφήνεια στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση· είναι οι αξίες της ειρήνης, του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των μειονοτήτων), της ανοχής, της απαγόρευσης των διακρίσεων, της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών, του κράτους δικαίου και του σεβασμού και της εφαρμογής των αρχών της κοινωνικής οικονομίας της αγοράς.

1.3. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εξαγγελία της νέας αυτής επένδυσης στους νέους, ανησυχεί όμως για το γεγονός ότι επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό μέσω της ανακατανομής του προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Εθελοντικής Υπηρεσίας (ΕΕΥ) από το Erasmus+, από το 2018 και μετά. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι επενδύσεις στον προϋπολογισμό του ΕΣΑ δεν πρέπει να αποβαίνουν εις βάρος επιτυχημένων προγραμμάτων που ήδη προσφέρουν ανεκτίμητες ευκαιρίες στους νέους, ιδίως του Erasmus+, το οποίο ήδη χρηματοδοτείται ανεπαρκώς. Ζητούμε συνεπώς να επενδυθούν περισσότερες νέες πιστώσεις στο πρόγραμμα.

1.4. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί έντονα για την ενοποίηση των στόχων του ΕΣΑ με τις πολιτικές απασχόλησης των νέων. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει να επανεξεταστεί η συμπερίληψη των θέσεων εργασίας και πρακτικής άσκησης στο πρόγραμμα. Η ΕΟΚΕ προτείνει το τμήμα που αφορά τις θέσεις εργασίας και πρακτικής άσκησης να προσφέρεται μέσω άλλων ήδη υφιστάμενων προγραμμάτων της ΕΕ που εστιάζονται στην απασχόληση και την πρακτική άσκηση, στα οποία θα πρέπει να ενισχυθεί η πτυχή της αλληλεγγύης. Η συγκέντρωση του ΕΣΑ στο εθελοντικό «σκέλος» και μόνο θα επέτρεπε μεγαλύτερη σαφήνεια και εστίαση και θα συνέβαλε στην αποφυγή συγχύσεων με τα άλλα προγράμματα της ΕΕ που είναι διαθέσιμα στους νέους.

1.5. Μετά από ευρεία διαβούλευση με τους κύριους ενδιαφερομένους, η ΕΟΚΕ διαμόρφωσε τις ακόλουθες προτάσεις για τη βελτίωση του σχεδίου νομικής βάσης, οι οποίες θα περιγραφούν λεπτομερέστερα στην τέταρτη ενότητα:

- ο ορισμός των δράσεων εθελοντισμού και αλληλεγγύης θα πρέπει να αλλάξει,
- οι τοποθετήσεις θα πρέπει να περιορίζονται σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, ιδρύματα και κοινωνικές επιχειρήσεις,
- η διαδικτυακή πύλη εγγραφής πρέπει να εξελιχθεί σε πραγματικά αποτελεσματικό διαδραστικό και διαχειριστικό μέσο,
- κρίνεται σκόπιμο να παρέχεται περισσότερη υποστήριξη και προετοιμασία στους νέους, συμπεριλαμβανομένων όσων βρίσκονται σε μειονεκτική θέση, πριν από την τοποθέτησή τους, οι δε οργανώσεις νεολαίας θα πρέπει να υποστηριχθούν για την παροχή της εν λόγω προετοιμασίας,
- οι οργανώσεις νέων και οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να συμμετέχουν στη συνδιαχείριση του ΕΣΑ,
- σε αντίθεση με την τρέχουσα προσέγγιση του Erasmus+, πρέπει να ενισχυθεί η προσβασιμότητα, να μειωθούν οι διοικητικές επιβαρύνσεις και να αλλάξει η προσέγγιση των εθνικών οργανισμών ώστε να καταστούν περισσότερο φιλικόι προς τον χρήστη.

Οι λεπτομερείς προτάσεις της ΕΟΚΕ, καθώς και άλλες συστάσεις, εκτίθενται κατωτέρω.

2. Σύνοψη της πρωτοβουλίας της Επιτροπής

2.1. Η εγκαίνιαση της πρωτοβουλίας που είναι γνωστή ως «Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης» (ΕΣΑ) αναγγέλθηκε από τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Jean-Claude Juncker κατά την ομιλία του για την «Κατάσταση της Ένωσης» τον Σεπτέμβριο του 2016. Ο κ. Juncker προσδιόρισε την αλληλεγγύη ως ένα από τα δομικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εξέφρασε την προθυμία του να προσελκύσει περισσότερους νέους σε δράσεις αλληλεγγύης και εθελοντισμού.

2.2. Το ΕΣΑ συστάθηκε επισήμως στις 7 Δεκεμβρίου 2016 με στόχο να υποδεχτεί τους πρώτους 100 000 συμμετέχοντες μέχρι το 2020. Βασικός στόχος του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης είναι η ενίσχυση της συνοχής και η προώθηση της αλληλεγγύης στην ευρωπαϊκή κοινωνία, δίνοντας στους νέους την ευκαιρία να συμμετέχουν σε ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων αλληλεγγύης, π. χ. συμβάλλοντας στην αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, όπως η κρίση των προσφύγων, αλλά και όταν απαιτούνται ειδικά στοχευμένες δράσεις (για παράδειγμα, σε περίπτωση φυσικών καταστροφών).

2.3. Εάν εγκριθεί, το ΕΣΑ θα (επαν)εκκινηθεί την 1η Ιανουαρίου 2018, με προϋπολογισμό 341 εκατ. ευρώ, που θα διανεμηθεί μεταξύ τριών κύριων δραστηριοτήτων:

- τοποθετήσεις αλληλεγγύης, οι οποίες θα υποστηρίζουν νέους που διενεργούν εθελοντικές δραστηριότητες για διάστημα έως 12 μηνών, τοποθετήσεις πρακτικής άσκησης για διάστημα 2-6 μηνών, κατά μέσο όρο, και τοποθετήσεις σε θέσεις εργασίας, σύμφωνα με τη σχετική εθνική νομοθεσία, για 2-12 μήνες. Θα υποστηριχθούν επίσης τοποθετήσεις εθελοντισμού σε ομάδες των 10-40 νέων εθελοντών από διαφορετικές χώρες για περίοδο μεταξύ δύο εβδομάδων και δύο μηνών,
- τα έργα αλληλεγγύης θα δώσουν τη δυνατότητα σε μικρές ομάδες τουλάχιστον πέντε εγγεγραμμένων συμμετεχόντων να καταρτίσουν και να υλοποιήσουν έργα αλληλεγγύης σε τοπικό επίπεδο με δική τους πρωτοβουλία, για 2-12 μήνες,
- οι δραστηριότητες δικτύωσης θα διευκολύνουν την ανταλλαγή ορθών πρακτικών μεταξύ εγγεγραμμένων συμμετεχόντων και συμμετεχόντων οργανισμών, θα παράσχουν στήριξη μετά την τοποθέτηση και θα δημιουργήσουν δίκτυα πρώην συμμετεχόντων.

Οι τοποθετήσεις αυτές θα είναι διαθέσιμες σε νέους ηλικίας 18 έως 30 ετών. Επί του παρόντος, το πρόγραμμα περιορίζεται μόνο στα 28 κράτη μέλη της ΕΕ.

2.4. Το πρόγραμμα θα διαρκέσει τρία χρόνια, από το 2018 έως το 2020. Το 80 % του προϋπολογισμού του ΕΣΑ θα διατεθεί για τοποθετήσεις εθελοντισμού και το 20 % για τοποθετήσεις σε εργασία (δηλαδή σε θέσεις εργασίας και πρακτικής άσκησης). Από τα 341 εκατ. ευρώ που διατίθενται για το πρόγραμμα, σχεδόν το 58 % (περίπου 197,7 εκατ. ευρώ) θα προέλθει από το Erasmus+. Η συντριπτική πλειονότητα αυτών των πιστώσεων θα προέλθει από την ΕΕΥ (191 εκατ. ευρώ).

2.5. Οι εγγεγραμμένοι συμμετέχοντες καλούνται να δημιουργήσουν προφίλ στη διαδικτυακή πύλη με ένδειξη των προτιμήσεών τους για τομείς εργασίας και είδος τοποθέτησης και θα λάβουν προσφορές τοποθέτησης από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή διεθνείς οργανισμούς στους οποίους έχει απονεμηθεί το σήμα ποιότητας του ΕΣΑ. Για να λάβει το σήμα του ΕΣΑ και να αποκτήσει πρόσβαση στη βάση δεδομένων, ο οργανισμός θα πρέπει να περάσει διαδικασία πιστοποίησης (παρόμοια με της ΕΕΥ), με την οποία αποδεικνύεται η συμμόρφωσή του με τις απαιτήσεις του Χάρτη του ΕΣΑ ⁽¹⁾ (δηλαδή τη διασφάλιση, μεταξύ άλλων, ανάπτυξης δεξιοτήτων, ασφαλών και αξιοπρεπών συνθηκών εργασίας και κατάλληλης κατάρτισης).

2.6. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο Εκτελεστικός Οργανισμός Εκπαίδευσης, Οπτικοακουστικών Θεμάτων και Πολιτισμού (EACEA) θα επιβλέπουν την εφαρμογή του ΕΣΑ σε επίπεδο ΕΕ και οι εθνικοί οργανισμοί Erasmus+ θα παρακολουθούν την εφαρμογή του σε εθνικό επίπεδο.

2.7. Για τις τοποθετήσεις εθελοντισμού, παρέχεται σε όλους τους συμμετέχοντες επίδομα για έξοδα διαβίωσης (φαγητό, διαμονή), ταξιδιού, ασφάλισης και χορηγούνται 155 ευρώ τον μήνα. Για τις τοποθετήσεις σε θέσεις εργασίας και πρακτικής άσκησης, η σύμβαση εργασίας, οι μισθοί και οι γραπτές συμφωνίες και αμοιβές της πρακτικής άσκησης καθορίζονται σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία. Όσον αφορά τις τοποθετήσεις αυτές, προβλέπεται οικονομική στήριξη για την κάλυψη των δαπανών μετακίνησης.

2.8. Εξετάζεται η δυνατότητα πρόσθετης οικονομικής ενίσχυσης για τους μειονεκτούντες νέους, ενώ ενδέχεται επίσης να καλυφθούν κάποιες δαπάνες των οργανισμών υποδοχής (π.χ. διοικητικά έξοδα, διαχείριση, στήριξη). Υποστήριξη πριν από την τοποθέτηση (π.χ. εκμάθηση γλωσσών) παρέχεται κυρίως ηλεκτρονικά, όμως οι οργανισμοί είναι ελεύθεροι να τη συμπληρώσουν με τα δικά τους συστήματα υποστήριξης. Θα δημιουργηθούν κέντρα πόρων του ΕΣΑ στους εθνικούς οργανισμούς Erasmus+ προς υποστήριξη των συμμετεχόντων οργανισμών.

3. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης

3.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη δημιουργία ενός νέου προγράμματος που επικεντρώνεται στη νεολαία, και ιδιαίτερα στον εθελοντισμό των νέων, κάτι που έλειπε από την τρέχουσα δομή της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ επικροτεί ομοίως την ποικιλομορφία των τοποθετήσεων που προσφέρει το ΕΣΑ, όπως τα «έργα αλληλεγγύης» σε τοπικό επίπεδο που επαναφέρουν ένα στοιχείο των πρώην πρωτοβουλιών για τη νεολαία οι οποίες είχαν μεγάλη επιτυχία.

3.2. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι μέσω του προγράμματος αυτού θα μπορέσει να αναπτυχθεί ευρύτερη στρατηγική εθελοντισμού σε επίπεδο ΕΕ, όχι μόνο για τους 100 000 νέους που θα συμμετέχουν στο πρόγραμμα, αλλά και για περίπου 100 εκατομμύρια νέους και ενήλικες πολίτες της ΕΕ που ασχολούνται επί του παρόντος με τον εθελοντισμό σε ολόκληρη την Ευρώπη. Όπως έχει ήδη τονίσει η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της σχετικά με τις πολιτικές της ΕΕ και τον εθελοντισμό ⁽²⁾, απαιτείται πιο συντονισμένη προσέγγιση από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ όσον αφορά την πολιτική για τον εθελοντισμό. Θα πρέπει να αναγνωριστεί ως θέμα διατομεακής πολιτικής και να συντονίζεται από ειδική μονάδα εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία θα ενισχύεται από τις απαιτούμενες δομές πολιτικής σε άλλα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Για τον σκοπό αυτό, η ατζέντα πολιτικής για τον εθελοντισμό στην Ευρώπη (PAVE) προσφέρει μια σειρά από εμπνευσμένες προτάσεις για την περαιτέρω ανάπτυξη του εθελοντισμού σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών, καθώς και για τους κοινωνικούς εταίρους και τις ΜΚΟ. Το ΕΣΑ θα μπορούσε επίσης να ενισχύσει και να προωθήσει τη δημιουργία εθνικών δομών εθελοντισμού και να εξαλείψει τα πολυάριθμα εμπόδια που εξακολουθούν να υφίστανται για τον διασυνοριακό εθελοντισμό.

3.3. Το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης θα πρέπει να συμβάλλει στις ευρωπαϊκές κοινωνικές αξίες. Η ΕΟΚΕ ανησυχεί έντονα για την ενοποίηση των στόχων του ΕΣΑ με τις πολιτικές απασχόλησης των νέων. Η προσέγγιση αυτή θέτει τον κίνδυνο υποκατάστασης της αμειβόμενης εργασίας με άμισθη εργασία για τους νέους της Ευρώπης. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το γεγονός ότι ο ορισμός του «εθελοντισμού» που παρουσιάζεται στο έγγραφο νομικής βάσης του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης (μη αμειβόμενη εθελοντική υπηρεσία πλήρους απασχόλησης που διεξάγεται συνεχώς, πέντε ημέρες την εβδομάδα επί επτά ώρες την ημέρα) προσομοιάζει πολύ στην περιγραφή της τοποθέτησης σε θέση εργασίας. Όμως, ο εθελοντισμός δεν είναι συνήθως εργασία πλήρους απασχόλησης, αλλά πραγματοποιείται στον ελεύθερο χρόνο του εθελοντή.

⁽¹⁾ https://europa.eu/youth/solidarity/charter_el

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα Ανακοίνωση σχετικά με τις πολιτικές της ΕΕ και τον εθελοντισμό: Αναγνώριση και προώθηση διασυνοριακών εθελοντικών δραστηριοτήτων στην ΕΕ, ΕΕ C 181/150 της 21.6.2012, σ. 150.

3.4. Η ΕΟΚΕ προτείνει το τμήμα που αφορά τις θέσεις εργασίας και πρακτικής άσκησης να προσφέρεται μέσω άλλων ήδη υφιστάμενων προγραμμάτων της ΕΕ που εστιάζονται στην απασχόληση και την πρακτική άσκηση, στα οποία θα πρέπει να ενισχυθεί η πτυχή της αλληλεγγύης. Η επικέντρωση του ΕΣΑ στο εθελοντικό «σκέλος» και μόνο θα επέτρεπε μεγαλύτερη σαφήνεια και εστίαση και θα συνέβαλε στην αποφυγή σύγχυσης με άλλα προγράμματα της ΕΕ που είναι διαθέσιμα στους νέους.

3.5. Σε περίπτωση που οι τοποθετήσεις σε εργασία και πρακτική άσκηση παραμείνουν ωστόσο εντός του ΕΣΑ, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τηρούνται τα ποιοτικά πρότυπα («Ευρωπαϊκός χάρτης ποιότητας για την πρακτική άσκηση και τη μαθητεία» και το επικείμενο «Πλαίσιο δράσεων για τη μαθητεία», την υλοποίηση των οποίων συναποφάσισαν οι Ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι) και η αμοιβή να ευθυγραμμίζεται πλήρως με την εθνική νομοθεσία για τους μισθούς και/ή τις ισχύουσες συλλογικές συμβάσεις. Ομοίως, οι τοποθετήσεις θα πρέπει να περιορίζονται σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, ιδρύματα και κοινωνικές επιχειρήσεις· θα ήταν επίσης αναγκαίο να διασφαλιστούν τα εξής: επαγγελματική καθοδήγηση για τους μαθητευόμενους και εκπαιδευόμενους· συμβάσεις που να περιλαμβάνουν κάλυψη ασθένειας και κοινωνική ασφάλιση· και σαφώς καθορισμένοι στόχοι εκπαίδευσης και κατάρτισης.

3.6. Η εφαρμογή του ΕΣΑ θα πρέπει να παρακολουθείται με τη συμμετοχή οργανώσεων νεολαίας και κοινωνικών εταίρων, φορέων οι οποίοι θα πρέπει και οι δύο να διαδραματίζουν ειδικό ρόλο στη διασφάλιση σαφούς διάκρισης μεταξύ δραστηριοτήτων εθελοντισμού και δυνητικών τοποθετήσεων σε θέσεις εργασίας.

3.7. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι ο ΕΣΑ θα πρέπει να υλοποιηθεί πλήρως στο πλαίσιο του Erasmus+ και όχι με τη θέπιση εντελώς νέου προγράμματος, το οποίο θα διαχειρίζονται οι δομές του Erasmus+. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσε επίσης να διευκολυνθεί η πλήρης ευθυγράμμιση με τον ΕΣΑ των όρων που ισχύουν για το υπολειπόμενο τμήμα της ΕΕΥ. Επιπλέον, κάτι τέτοιο θα σήμαινε ότι το πρόγραμμα δεν θα απειληθεί μετά το 2020. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση κρίνεται απαραίτητη η αύξηση των πόρων και της στήριξης.

3.8. Βάσει της εμπειρίας που απέκτησε στο παρελθόν, η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό:

- να διασφαλίζεται ότι όλες οι πρωτοβουλίες στήριξης μη κερδοσκοπικών δραστηριοτήτων αλληλεγγύης αντιστοιχούν σε πραγματικές και σαφώς προσδιορισμένες ανάγκες της κοινότητας-στόχου,
- να αποφεύγονται οι αλληλεπικαλύψεις, η διοικητική επιβάρυνση και η δημιουργία εμποδίων σε εύρυθμα συστήματα όπως η Ευρωπαϊκή Εθελοντική Υπηρεσία (ΕΕΥ),
- να δίδεται προτεραιότητα στις πρωτοβουλίες βάσης που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των τοπικών κοινοτήτων και όχι στις διακρατικές πρωτοβουλίες οι οποίες απαιτούν περισσότερη προετοιμασία και κατάρτιση και πιο χρονοβόρα οργάνωση,
- να προβλέπεται, για αυτές και για άλλες πρωτοβουλίες, η μείωση της ελάχιστης ηλικίας των συμμετεχόντων στα 16 έτη,
- να εγκρίνονται δραστηριότητες εθελοντισμού μόνον εφόσον συμμορφώνονται με τα κριτήρια ποιότητας που καθορίζονται στην ατζέντα πολιτικής για τον εθελοντισμό στην Ευρώπη (PAVE) και με τον ευρωπαϊκό χάρτη δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των εθελοντών,
- να εκδίδονται πιστοποιητικά μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων, όπως αναφέρεται στη σύσταση της 20ής Δεκεμβρίου 2012 σχετικά με την επικύρωση της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης, ώστε να προωθείται η απασχολησιμότητα,
- να λαμβάνονται μέτρα στήριξης για οργανισμούς και ιδιώτες, ώστε να μπορούν να αναπτύσσουν την ικανότητά τους όσον αφορά την οργάνωση εθελοντικών δραστηριοτήτων,
- να διασφαλίζεται ευελιξία εντός του ΕΣΑ με την προσφορά δραστηριοτήτων μερικής απασχόλησης, ώστε να δίδεται η δυνατότητα σε εθελοντές με αναπηρία ή σε άτομα με λιγότερες ευκαιρίες ταξιδιού να συμμετέχουν σε τοπικά έργα,
- να εντοπίζονται πιθανές συνέργειες μεταξύ των έργων του ΕΣΑ και των τοπικών/εθνικών προγραμμάτων,
- να συμμετέχουν οι βασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς στην προετοιμασία, λειτουργία και αξιολόγηση του προγράμματος,
- να διευκολύνεται η πρόσβαση στο πρόγραμμα των ατόμων με αναπηρία και των κοινωνικά μειονεκτούντων ατόμων (συμπεριλαμβανομένων των νέων που εξέρχονται από ιδρύματα για παιδιά, όσων κατοικούν σε απομονωμένες περιοχές κ.λπ.),
- να ελέγχεται ιδιαίτερα η τήρηση των κανόνων ασφαλείας στο πλαίσιο προγραμμάτων που περιλαμβάνουν απευθείας εργασία με παιδιά,

— να υποστηρίζεται το πρόγραμμα κατά τρόπο ευρύ και αποτελεσματικό, προκειμένου να απευθύνεται επίσης στα άτομα που δεν θα προσέφευγαν από μόνα τους σε αυτό.

4. Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης

4.1. Ορισμός των δράσεων εθελοντισμού και αλληλεγγύης

Ο ορισμός του εθελοντισμού στο παρόν έγγραφο είναι περιοριστικός και δεν αντικατοπτρίζει την ποικιλομορφία του εθελοντισμού στην Ευρώπη. Ο εθελοντισμός ορίζεται επί του παρόντος ως «μη αμειβόμενη, εθελοντική υπηρεσία πλήρους απασχόλησης [δηλαδή δραστηριότητα που διεξάγεται διαρκώς, 5 ημέρες την εβδομάδα επί 7 ώρες την ημέρα] για περίοδο έως δώδεκα μηνών». Ένας τρόπος επίλυσης του ζητήματος αυτού θα μπορούσε να είναι η χρήση του όρου «εθελοντισμός» για την περιγραφή όλων των δράσεων κατά τις οποίες οι νέοι ενεργούν ως εθελοντές (π.χ. τοποθετήσεις εθελοντισμού, ομαδικός εθελοντισμός ή εθελοντικές πρωτοβουλίες «ελεύθερου χρόνου»).

Ο ορισμός των δραστηριοτήτων αλληλεγγύης είναι εξίσου ασαφής και πολύ ευρύς, με αποτέλεσμα να εγείρονται ερωτήματα σχετικά με τα είδη έργων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΕΣΑ.

4.2. Προσφερόμενες τοποθετήσεις

Η πρόταση, ως έχει, δεν διακρίνει ρητά τον εθελοντισμό από τις τοποθετήσεις σε θέσεις εργασίας ή πρακτικής άσκησης, δημιουργώντας έτσι περιττή σύγχυση ανάμεσα σε δύο ξεχωριστές πραγματικότητες, δηλαδή τον εθελοντισμό και την εργασία. Η εφαρμογή των ίδιων ποιοτικών κριτηρίων σε όλες τις δραστηριότητες και σε όλους τους συμμετέχοντες οργανισμούς εγείρει επίσης ερωτήματα σχετικά με τη διασφάλιση της ποιότητας των προσφορών, καθώς τα ίδια κριτήρια θα χρησιμοποιούνται για την πιστοποίηση κερδοσκοπικών εταιρειών, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και άλλων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων. Η ΕΟΚΕ είναι, συνεπώς, πεπεισμένη ότι οι τοποθετήσεις θα πρέπει να περιορίζονται σε μη κερδοσκοπικές οργανώσεις, ιδρύματα και κοινωνικές επιχειρήσεις.

4.3. Ο αντίκτυπος του ΕΣΑ στο Erasmus+

Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την εξαγγελία της νέας αυτής επένδυσης στους νέους, ανησυχεί όμως για το γεγονός ότι επιτυγχάνεται σε μεγάλο βαθμό μέσω της ανακατανομής του προϋπολογισμού της ΕΕΥ από το Erasmus+ από το 2018 και μετά. Αυτό εγείρει ένα ερώτημα όσον αφορά το ποιες είναι οι προτεραιότητες της Επιτροπής σε μια εποχή κατά την οποία τα ποσοστά επιτυχίας των συμμετεχόντων σε άλλα τμήματα του τρέχοντος κεφαλαίου για τη νεολαία του Erasmus+ μειώνονται με ταχύ ρυθμό και πολλά έργα ποιότητας παραμένουν χωρίς χρηματοδότηση (όπως αποκαλύπτεται επίσης στην ενημερωτική έκθεση της ΕΟΚΕ για το Erasmus+ ⁽³⁾). Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι επενδύσεις στον προϋπολογισμό του ΕΣΑ δεν πρέπει να αποβαίνουν εις βάρος προγραμμάτων που ήδη προσφέρουν ανεκτίμητες ευκαιρίες στους νέους, ιδίως δε του Erasmus+, το οποίο ήδη χρηματοδοτείται ανεπαρκώς. Επιπλέον, ενδέχεται να διακυβευθεί το μέλλον του προγράμματος Erasmus+, το οποίο εμπεριέχει μια ευρεία διάσταση αφιερωμένη στη διά βίου μάθηση που συγκεράζει την τυπική και τη μη τυπική εκπαίδευση.

4.4. Μια διαδικτυακή πύλη εγγραφής ως πραγματικά αποτελεσματικό διαδραστικό και διαχειριστικό μέσο

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι μια διαδικτυακή πύλη εγγραφής μπορεί πράγματι να απλουστεύσει τις διαδικασίες και να διευκολύνει την πρόσβαση στο ΕΣΑ για περισσότερους νέους. Ωστόσο, η υπέρμετρη προσφυγή στη δικτυακή πύλη για την εγγραφή, την επιλογή συμμετεχόντων και την υποστήριξη πριν από την τοποθέτηση δεν επαρκεί για να διασφαλιστεί η ποιότητα και η ακεραιότητα των διαδικασιών επιλογής και παρακολούθησης. Ο παθητικός χαρακτήρας της διαδικασίας επιλογής (δηλαδή το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες πρέπει να περιμένουν να έρθουν σε επαφή μαζί τους οι διαπιστευμένοι οργανισμοί) υπονομεύει την ανάληψη πρωτοβουλίας, δημιουργεί μη ισορροπημένη σχέση μεταξύ των συμμετεχόντων και των οργανισμών υποδοχής και αποτελεί δυνητική πηγή απογοήτευσης από το πρόγραμμα του ΕΣΑ.

Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει να τροποποιηθεί σημαντικά η δικτυακή πύλη έτσι ώστε να καταστεί διαδραστική και για τις δύο πλευρές και να έχει τη δυνατότητα να υποστηρίζει την απλούστευση των διοικητικών εργασιών καθ' όλη τη διάρκεια του έργου, ήδη από την αρχική εκδήλωση ενδιαφέροντος μέσω ενεργού αναζήτησης για οργανισμούς υποδοχής και, στη συνέχεια, κατά την υποβολή αίτησης, την επιλογή, την προετοιμασία, την εκτέλεση και την αξιολόγηση, αλλά ακόμη και όσον αφορά τις δυνατότητες δικτύωσης των πρώην συμμετεχόντων. Δεν θα πρέπει ποτέ να απαιτείται η εισαγωγή δεδομένων δύο φορές.

Κρίνεται σκόπιμη η διασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους, συμπεριλαμβανομένων όσων δεν διαθέτουν εύκολη πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Σε αυτούς, πρέπει να παρέχεται αρωγή εκτός Διαδικτύου.

⁽³⁾ SOC/552: Ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος Erasmus+, που εγκρίθηκε στις 31 Μαΐου 2017.

4.5. Η προετοιμασία ενόψει της τοποθέτησης, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης των νέων από μειονεκτικά περιβάλλοντα

Η απλή παροχή ηλεκτρονικής κατάρτισης πριν από την τοποθέτηση είναι ανεπαρκής για να εγγυηθεί μια επιτυχημένη εμπειρία. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να παρέχεται μεγαλύτερη στήριξη και προετοιμασία στους νέους —ιδίως σε όσους βρίσκονται, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, σε μειονεκτική θέση— πριν από την τοποθέτησή τους, καθώς και ότι οι οργανώσεις νεολαίας, χάρη στην τεχνογνωσία τους, είναι σε θέση να ενεργούν ως υποστηρικτικοί φορείς σε όλες τις φάσεις του προγράμματος και είναι σκόπιμο να λαμβάνουν τα κατάλληλα κίνητρα ώστε να το πράττουν.

4.6. Συμμετοχή των οργανώσεων νεολαίας και των κοινωνικών εταίρων στη συνδιαχείριση του ΕΣΑ

Για να είναι το πρόγραμμα επιτυχές, οι βασικοί ενδιαφερόμενοι πρέπει να συμμετέχουν στον σχεδιασμό του ευθύς εξαρχής. Επί του παρόντος, η πρόταση δεν προβλέπει τη συμμετοχή οργανώσεων νεολαίας και άλλων εθελοντικών οργανώσεων ή κοινωνικών εταίρων στην εφαρμογή, συνδιαχείριση και παρακολούθηση του ΕΣΑ. Η πρόταση δίνει προτεραιότητα στους εθνικούς οργανισμούς Erasmus+ για τη διαχείριση του προγράμματος, με βάση μια δομή παρόμοια με εκείνη του προγράμματος ΕΕΥ. Η κατανομή του προϋπολογισμού σύμφωνα με τις βασικές δραστηριότητες θα αποφασίζεται επίσης σε συνάρτηση με τα ετήσια προγράμματα εργασίας της Επιτροπής, με βάση το δικό τους σύνολο κριτηρίων. Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να πιστεύει ότι θα πρέπει να διενεργούνται τακτικές διαβουλεύσεις με τις οργανώσεις νέων και άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, σχετικά με τον προγραμματισμό, την υλοποίηση και την παρακολούθηση της πρωτοβουλίας, μέσω συμβουλευτικών ομάδων και άλλων επίσημων και ανεπίσημων διαύλων. Οι νέοι θα πρέπει επίσης να συμμετέχουν στη διαδικασία παρακολούθησης και αξιολόγησης σε όλα τα επίπεδα (ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό), για παράδειγμα μέσω κάποιου εργαλείου αξιολόγησης της εμπειρίας τους.

4.7. Προσβασιμότητα, διοικητική επιβάρυνση και εθνικοί οργανισμοί

Όπως επεσήμανε η ΕΟΚΕ στην ενημερωτική έκθεσή της σχετικά με την ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος Erasmus+ ⁽⁴⁾, «η υποβολή υποψηφιότητας και η συμμετοχή στο πρόγραμμα Erasmus+ εξακολουθεί να αποτελεί πρόκληση για τις εθελοντικές οργανώσεις που δεν έχουν καταστεί πλήρως επαγγελματικές. Ο απόλυτος όγκος εργασιών που απαιτούνται μπορεί να μην είναι πάντοτε υπερβολικός, όμως, λόγω των περιορισμένων ανθρώπινων και οικονομικών πόρων τους, οι οργανώσεις αυτές είτε δεν το επιχειρούν είτε αναζητούν εναλλακτικές προσεγγίσεις, λιγότερο επαχθείς». Κατά συνέπεια, είναι εξαιρετικά σημαντικό οι εθνικοί οργανισμοί να μεταβάλουν την προσέγγισή τους κατά τον πλέον φιλικό προς τον χρήστη τρόπο, προκειμένου να προσελκύσουν και να υποστηρίξουν στις προσπάθειές τους πιθανούς αιτούντες για το ΕΣΑ και τις οργανώσεις που ενδεχομένως θα τους υποδεχθούν. Η υιοθέτηση λιγότερων τυπικών ελέγχων και περισσότερης άτυπης καθοδήγησης θα βοηθούσε πολύ στην επιτυχία του προγράμματος. Προς τούτο, είναι σκόπιμη η παροχή ικανής στήριξης στους εθνικούς οργανισμούς, στους οποίους πρέπει να χορηγούνται πρόσθετα δημοσιονομικά μέσα αφιερωμένα στην ατομική στήριξη των αιτούντων.

4.8. Άλλα θέματα προς εξέταση

- α) Πώς μπορούμε να εγγυηθούμε ότι οι πληροφορίες σχετικά με την πρωτοβουλία θα είναι διαθέσιμες σε όλους τους νέους, όλες τις περιφέρειες και όλες τις οργανώσεις νεοαφιχθέντων, ιδίως σε όσους βρίσκονται σε πιο ευάλωτη κατάσταση; Ή θα είναι ένα είδος «κλειστής λέσχης» για λίγους τυχερούς;
- β) Πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι οι νέοι με λιγότερες ευκαιρίες θα έχουν πραγματικά πρόσβαση στο πρόγραμμα; Είναι σημαντικό να παρέχεται οικονομική στήριξη για δραστηριότητες προβολής που απευθύνονται σε οργανισμούς οι οποίοι συμμετέχουν στο πρόγραμμα. Ο ρόλος των φορέων υποστήριξης θα είναι καθοριστικός για τη διατήρηση των δραστηριοτήτων προβολής και την υποστήριξη της επακόλουθης δέσμευσης. Το πρόγραμμα θα πρέπει να ενισχύει τη συμμετοχή των νέων προς όφελος της κοινωνίας πέραν του πλαισίου δραστηριότητας του ΕΣΑ.
- γ) Είναι σκόπιμο να εξασφαλιστεί η ποιότητα του προγράμματος για τους συμμετέχοντες· πώς όμως θα αξιολογήσουμε την ποιότητα της αλληλεγγύης (αποτελέσματα κάθε επιμέρους έργου);
- δ) Θα πρέπει να ενσωματωθεί το ΕΣΑ σε άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα; Θα μπορούσε επίσης να συμπεριληφθεί μια διάσταση τοπικού εθελοντισμού στα προγράμματα κινητικότητας σπουδαστών του Erasmus+ και να συνδεθεί με το ΕΣΑ.
- ε) Ποια αντικειμενικά κριτήρια θα χρησιμοποιηθούν από την Επιτροπή για την ετήσια προσαρμογή του προϋπολογισμού που διατίθεται για κάθε συγκεκριμένη δράση; Οι προσαρμογές βάσει του επιπέδου ζήτησης για κάθε δραστηριότητα θα μπορούσαν να συμβάλουν αφενός στην αποφυγή πίεσης σε ορισμένες δραστηριότητες και αφετέρου στην αποτροπή της αποστασιοποίησης των νέων και των οργανισμών που συμμετέχουν.

⁽⁴⁾ SOC/552: Ενδιάμεση αξιολόγηση του προγράμματος Erasmus+: τελευταία παράγραφος της ενότητας «Έχει μειωθεί το διοικητικό βάρος διαχείρισης έργων Erasmus+ στον τομέα εργασίας σας;» του τεχνικού προσαρτήματος.

στ) Πώς μπορεί να διασφαλιστεί ότι οι αιτήσεις χρηματοδότησης θα είναι αρκετά ευέλικτες για τις οργανώσεις εθελοντισμού και τις ομάδες νέων; Χρήσιμη θα ήταν μια απλοποιημένη διαδικασία ώστε να διασφαλιστεί ότι αιτήσεις για μικροπιστώσεις (κάτω των 5 000 ευρώ) θα μπορούν να υποβάλλονται ανά πάσα στιγμή χωρίς καθορισμένες προθεσμίες και με απλουστευμένο έντυπο αίτησης.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ένα νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση»

[COM(2017) 247 final]

και

«Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή»

[COM(2017) 248 final]

(2018/C 081/22)

Εισηγητής: ο κ. **Pavel TRANTINA (CZ-III)**

Συνεισηγητής: ο κ. **Antonello PEZZINI (IT-I)**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.7.2017
Νομική βάση:	Άρθρο 165 παράγραφος 4 και άρθρο 166 παράγραφος 4 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	27.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	148/1/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Ενώ η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις πρωτοβουλίες και συμφωνεί με τις αρχές τους, θα ήθελε να εκμεταλλευτεί την παρούσα ευκαιρία για να εκφράσει τις απόψεις της σχετικά με τη σημασία της παροχής των αναγκαίων μέσων για την υποστήριξη της βελτίωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη ώστε να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές προκλήσεις και να προετοιμάζει αποτελεσματικά τους σπουδαστές για μια ποιοτική ζωή και εργασία. Αξιοποιώντας τις δικές της αξίες, η Ευρώπη μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό καινοτόμο ρόλο στην οικοδόμηση βιώσιμης οικονομίας χωρίς αποκλεισμούς. Η οικονομία αυτού του είδους πρέπει να είναι ικανή να ενισχύει την ανταγωνιστικότητα και να διασφαλίζει το μέλλον του ιδιαίτερου κοινωνικού της μοντέλου. Με τη κοινή ευρωπαϊκή ιστορία και τις συναφείς αξίες, καθώς και σχετικά με τη σπουδαιότητα της ανοχής και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

1.2. Δεδομένου του σημερινού πολιτικού κλίματος στην Ευρώπη, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν την ανάγκη θεώρησης της πολιτισμικής ποικιλομορφίας και ανοχής στις εκπαιδευτικές πολιτικές ως ενός ακόμη πεδίου για την προώθηση της ενεργού συμμετοχής στα κοινά, στο πλαίσιο των στόχων της ΕΕ που αφορούν την προώθηση των θεμελιωδών αξιών της ΕΕ. Είμαστε όλοι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση των πολιτών και την πλήρη ευαισθητοποίησή τους σχετικά με την κοινή ευρωπαϊκή ιστορία και τις συναφείς αξίες, καθώς και σχετικά με τη σπουδαιότητα της ανοχής και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

1.3. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, προκειμένου να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στις σημερινές ολοένα αυξανόμενες προκλήσεις, απαιτείται η ανάληψη πιο φιλόδοξων πρωτοβουλιών, οι οποίες θα οδηγήσουν σε πιο ολιστική εκπαιδευτική στρατηγική που θα αλλάξει το σημερινό πρότυπο, προκειμένου να υποστηριχθούν τα παιδιά και η νέα γενιά και να δοθούν ταχείες λύσεις στις υφιστάμενες προκλήσεις.

1.4. Η βελτίωση του καθεστώτος των διδασκόντων και των διευθυντών σχολείων και η υποστήριξή τους είναι θεμελιώδους σημασίας για τη βελτίωση της εκπαίδευσης. Πρέπει να παρέχεται περαιτέρω κατάρτιση όχι μόνο στους διδάσκοντες και στους διευθυντές σχολείων αλλά και σε όσους εκπαιδεύουν τα παιδιά στην πραγματική ζωή εκτός του εκπαιδευτικού πλαισίου, π.χ. οι γονείς, η κοινότητα και οι πάροχοι άτυπης εκπαίδευσης. Είναι σημαντική η οικοδόμηση συμμαχιών με αυτές τις ομάδες.

1.5. Πρέπει να υποβληθούν πιο συγκεκριμένες προτάσεις προς τα κράτη μέλη όσον αφορά την υποστήριξη της εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης του σχολικού περιβάλλοντος ως συστατικού στοιχείου των συνθηκών εργασίας τους και των συνθηκών μάθησης των εκπαιδευόμενων. Ορισμένες προτάσεις θα μπορούσαν να διατυπωθούν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, ως μέρος των ειδικών ανά χώρα συστάσεων.

1.6. Ενόψει της επερχόμενης διάσκεψης υψηλού επιπέδου για την εκπαίδευση που έχει προγραμματιστεί για τις αρχές του 2018 και η οποία θα φιλοξενηθεί από την Επιτροπή, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει θερμά τα κράτη μέλη να κάνουν ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός και να θεσπίσουν — μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης αποτελεσματικών κοινωνικών διαλόγων και διαλόγων πολιτών — συστήματα εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης που θα παρέχουν στους εκπαιδευόμενους ένα ελπιδοφόρο μέλλον στην Ευρώπη.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα ακόλουθα δύο στοιχεία αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων: η διαθεσιμότητα επαρκούς και δίκαια κατανεμημένης χρηματοδότησης και η συντονισμένη διακυβέρνηση στο πλαίσιο ενός υψηλής ποιότητας και αποτελεσματικού κοινωνικού διαλόγου. Αυτό πρέπει να αναγνωρίζεται περισσότερο στις μελλοντικές συζητήσεις. Οι πόροι που διατίθενται στην εκπαίδευση δεν θα πρέπει να επικεντρώνονται μόνο στις επιδόσεις, αλλά και στον μη αποκλεισμό μαθητών από μειονεκτούντα περιβάλλοντα και προσφύγων.

1.8. Η ΕΕ πρέπει να επενδύσει περισσότερα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, την έρευνα και την καινοτομία μέσω της αύξησης των πόρων που διατίθενται στα προγράμματα Erasmus+ και «Ορίζοντας 2020» και σε αυτά που θα τα διαδεχθούν. Έτσι θα αυξηθεί ο αριθμός των θέσεων εργασίας στο μέλλον και θα δρομολογηθούν νέες ευκαιρίες.

1.9. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει τη σημασία της αποτελεσματικής συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων και λοιπών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σε αυτή τη διαδικασία.

1.10. Παρότι η επικοινωνιακή έμφαση αφορά τα σχολεία και την τριτοβάθμια εκπαίδευση, η συνεργασία και οι δεσμοί μεταξύ της τυπικής, της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης και η επικύρωση των αποτελεσμάτων τους πρέπει επίσης να εξεταστούν.

1.11. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της υιοθέτησης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης όσον αφορά την επιχειρηματικότητα. Απαιτούνται καθορισμένα αποτελέσματα επιχειρηματικής μάθησης για όλους τους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να καθιερωθούν αποτελεσματικές μεθοδολογίες διδασκαλίας του επιχειρείν στις σχολικές αίθουσες. Η ανάπτυξη κοινωνικών προγραμμάτων μέσα ή έξω από τα σχολεία αποτελεί ιδανική ευκαιρία απόκτησης των εν λόγω δεξιοτήτων και της απαραίτητης νοοτροπίας, ενώ συμβάλλει στη βελτίωση των δεσμών με άλλα περιβάλλοντα μάθησης.

1.12. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο ευρύτερος σκοπός της εκπαίδευσης έγκειται στην ισορροπία και τη στενή συνεργασία μεταξύ αφενός των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής, και των μαθηματικών και αφετέρου των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί μια πιο διατομεακή προσέγγιση της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης, η οποία να επικεντρώνεται σε συνεργασίες και ελαστικές κατευθύνσεις που υπερβαίνουν το κάθε μεμονωμένο επίπεδο εκπαίδευσης και ειδικό τομέα σπουδών.

2. Σύνοψη των πρωτοβουλιών της Επιτροπής

2.1. Μετά την ανακοίνωσή της σχετικά με τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης (7 Δεκεμβρίου 2016), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε στις 30 Μαΐου 2017 μια νέα πρωτοβουλία για τους νέους που αφορά τα σχολεία και την τριτοβάθμια εκπαίδευση με τίτλο «Στρατηγική για μια εκπαίδευση υψηλής ποιότητας, χωρίς αποκλεισμούς, και προσανατολισμένη στο μέλλον». Η δέσμη μέτρων περιλαμβάνει δύο νέα θεματολόγια της ΕΕ για τον εκσυγχρονισμό της εκπαίδευσης, ένα για τα σχολεία και ένα άλλο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

2.2. Όσον αφορά τα σχολεία, τα στοιχεία από τα κράτη μέλη καταδεικνύουν τρεις τομείς στους οποίους απαιτείται δράση και όπου η στήριξη της ΕΕ μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση σημαντικών προκλήσεων:

- αύξηση της ποιότητας των σχολείων και της πρόσβασης σε αυτά,
- στήριξη των άριστων εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων και
- βελτίωση της διαχείρισης των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης.

2.3. Η Επιτροπή προτείνει τη συμπλήρωση των μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη στους τρεις αυτούς τομείς με την υποστήριξη της αμοιβαίας μάθησης, την ενίσχυση της τεκμηρίωσης σχετικά με το τι έχει αποτέλεσμα στην εκπαίδευση και την παροχή βοήθειας ως προς τις εθνικές μεταρρυθμίσεις σε όσα κράτη μέλη το επιθυμούν. Παραδείγματα τέτοιου είδους στήριξης αποτελούν: η ενίσχυση της ανάπτυξης ικανοτήτων και της διαπολιτισμικής μάθησης μέσω συμπράξεων σχολείων, προγραμμάτων κινητικότητας και ηλεκτρονικής «αδελφοποίησης» στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus+· η ενίσχυση της μάθησης από ομοτίμους κατά τη σταδιοδρομία και την επαγγελματική εξέλιξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων· και η δημιουργία νέου μηχανισμού στήριξης που θα βοηθήσει όσα κράτη μέλη αναζητούν συνδρομή για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στον τομέα της εκπαίδευσης.

2.4. Η νέα στρατηγική για την τριτοβάθμια εκπαίδευση βασίζεται στο θεματολόγιο του 2011 για τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στην υπό εξέταση ανακοίνωση, η Επιτροπή παρουσιάζει τα σχέδιά της για τέσσερις βασικούς τομείς:

- μέριμνα ώστε, όταν οι απόφοιτοι ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση, διαθέτουν το σύνολο δεξιοτήτων που χρειάζονται τόσο οι ίδιοι όσο και η σύγχρονη οικονομία,
- δημιουργία συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς,
- εξασφάλιση της συμμετοχής των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην καινοτομία στην υπόλοιπη οικονομία και
- υποστήριξη των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και των κυβερνήσεων για την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των διαθέσιμων ανθρώπινων και οικονομικών πόρων.

2.5. Τέλος, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορεί να συμβάλει στην τόνωση της ανάπτυξης και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, τα πανεπιστήμια πρέπει να προσαρμόσουν τα προγράμματα σπουδών στις τρέχουσες και τις αναμενόμενες ανάγκες της οικονομίας και της κοινωνίας, οι δε υποψήφιοι φοιτητές χρειάζονται επικαιροποιημένες και εμπειριστωμένες πληροφορίες που θα τους βοηθούν να αποφασίζουν ποια μαθήματα να επιλέγουν. Για τον λόγο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπέβαλε επίσης παράλληλη πρόταση σύστασης του Συμβουλίου για την καταγραφή των αποφοίτων στο πλαίσιο της νέας ατζέντας δεξιοτήτων για την Ευρώπη, το οποίο θα απευθύνεται επίσης σε πτυχιούχους των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, πέραν των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Με τον τρόπο αυτό θα ενθαρρυνθούν και θα υποστηριχθούν οι αρχές των κρατών μελών να βελτιώσουν την ποιότητα και τη διαθεσιμότητα των πληροφοριών ως προς τον τρόπο με τον οποίο οι απόφοιτοι προοδεύουν κατά την επαγγελματική σταδιοδρομία τους ή συνεχίζουν την εκπαίδευσή τους, μετά την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

3. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με τη νέα στρατηγική της ΕΕ για την εκπαίδευση

3.1. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει τις πρωτοβουλίες και θα ήθελε να εκφράσει τις απόψεις της σχετικά με τη σημασία της παροχής των αναγκαίων μέσων για την υποστήριξη της βελτίωσης των εκπαιδευτικών συστημάτων στην Ευρώπη, ώστε να επιτευχθεί μια υψηλής ποιότητας παιδεία για όλους, καθώς και με τη σημασία της βελτίωσης της ικανότητας της εκπαίδευσης να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές προκλήσεις και να προετοιμάζει αποτελεσματικά τους σπουδαστές για μια ποιοτική ζωή και εργασία. Εκφράζει την ικανοποίησή της για την έμφαση που αποδίδεται στην προσχολική εκπαίδευση, την επένδυση στην κατάρτιση των διδασκόντων, την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ διαφόρων συναρμοδίων, τη βελτίωση της διεύθυνσης των σχολείων, τις συνέργειες με την έρευνα και τη συνολική εστίαση στην κοινωνική ένταξη.

3.2. Ενώ σε γενικές γραμμές τονίζεται ότι η εκπαίδευση αποτελεί ζωτικό μοχλό για τη μείωση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων και την προώθηση της κοινωνικής ένταξης⁽¹⁾, στην πρόσφατη σύσταση της Επιτροπής για τον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων και στη Δήλωση του Παρισιού του 2015⁽²⁾ διαπιστώθηκε ότι οι ανισότητες συνεχίζουν να αυξάνονται στις περισσότερες χώρες της ΕΕ. Οι αλλαγές σε ολόκληρο τον κόσμο που επηρεάζουν την εργασία, τη ζήτηση δεξιοτήτων και τις κοινωνίες δεν ήταν ποτέ τόσο γρήγορες. Ως εκ τούτου, η ΕΕ πρέπει να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να μεταρρυθμίσουν και να προσαρμόσουν τα εκπαιδευτικά τους συστήματα στη νέα αυτή πραγματικότητα. Η συνεχής αξιολόγηση της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων και των αποτελεσμάτων της αγοράς εργασίας θα συμβάλει προς τούτη την κατεύθυνση. Για να οικοδομήσουμε μια κοινωνία ίσων πραγματικά ευκαιριών, είναι επίσης απαραίτητο τα προγράμματα σπουδών και οι διδακτικές πρακτικές να καταστούν πιο ευέλικτες, καινοτόμες και ολιστικές, αξιοποιώντας τα πολλαπλά παραδείγματα βέλτιστης πρακτικής που έχουν επισημανθεί τα τελευταία χρόνια.

⁽¹⁾ Η εκπαίδευση αποτελεί βασικό στοιχείο των πρόσφατων δηλώσεων της ΕΕ: ο κοινωνικός πυλώνας της ΕΕ (Απρίλιος 2017), η Νέα ατζέντα δεξιοτήτων για την Ευρώπη (Ιούνιος 2016), το έγγραφο προβληματισμού για την κοινωνική διάσταση της Ευρώπης (Απρίλιος 2017), η Διακήρυξη της Ρώμης (Μάρτιος 2017).

⁽²⁾ Η άτυπη συνάντηση των υπουργών Παιδείας τον Μάρτιο του 2015 στο Παρίσι ενέκρινε τη «Δήλωση για την προαγωγή της ιδιότητας του πολίτη και των κοινών αξιών της ελευθερίας, της ανοχής και της αποφυγής των διακρίσεων μέσω της εκπαίδευσης».

3.3. Βάσει αυτών, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι η εκπαίδευση αποτελεί κοινό αγαθό και πρέπει να παραμείνει βασικό μέσο για την προώθηση του δημόσιου συμφέροντος με τη στοχοθέτηση των επενδύσεων προς τη μείωση του ιδιωτικού και του δημόσιου κόστους λόγω έλλειψης εκπαίδευσης σε πολλούς τομείς όπως η πρόληψη της βίας, η βελτίωση της υγείας μέσω του αθλητισμού και η προώθηση της ευημερίας, η ευαισθητοποίηση σχετικά με την κλιματική αλλαγή και η διασφάλιση κοινωνικής ειρήνης στις ολόενα και πιο ποικιλόμορφες κοινωνίες. Προς τούτο, οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης δεν θα πρέπει να αποσκοπούν μόνο στη μετάδοση των δεξιοτήτων, των ικανοτήτων και των γνώσεων του αύριο που χρειάζονται οι νέοι για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, αλλά και στην ενίσχυση της ικανότητας των εκπαιδευομένων να ανταποκρίνονται σε επείγοντα κοινωνικά ζητήματα που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή των Ευρωπαίων πολιτών.

3.4. Η μετάβαση από το ένα επίπεδο εκπαίδευσης στο άλλο και η συνεργασία μεταξύ διαφορετικών εκπαιδευτικών φορέων τόσο σε τυπικό όσο και σε μη τυπικό περιβάλλον απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή στη σχεδιαζόμενη στρατηγική της Επιτροπής. Αν και η ΕΟΚΕ επικροτεί την έμφαση που δίνεται στη δημιουργία συστημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και συνδεδεμένων μεταξύ τους και στην ενθάρρυνση των σχολείων για την ανάπτυξη καλύτερων δεσμών και συνεργασίας με την τριτοβάθμια εκπαίδευση στον τομέα των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής, και των μαθηματικών, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο ευρύτερος σκοπός της εκπαίδευσης έγκειται στην ισορροπία και τη στενή συνεργασία μεταξύ των προαναφερθέντων γνωστικών πεδίων και των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί μια πιο διατομεακή προσέγγιση της εκπαίδευσης και της διά βίου μάθησης, η οποία να επικεντρώνεται σε συμπράξεις και ευέλικτες δυνατότητες μετάβασης που υπερβαίνουν το κάθε μεμονωμένο επίπεδο εκπαίδευσης και ειδικό τομέα σπουδών. Αυτή η προσέγγιση θα συμβάλει επίσης στην καταπολέμηση διαφόρων ανισοτήτων, π.χ. της ανισότητας των φύλων στα πεδία των θετικών επιστημών, της τεχνολογίας, της μηχανικής, και των μαθηματικών και στις επιστήμες εν γένει, καθώς θα εξαλείψει τα στερεότυπα όσον αφορά το τι είναι περισσότερο ενδεδειγμένο ή/και σύνηθες με βάση τα χαρακτηριστικά του φύλου, της φυλής ή τα λοιπά ατομικά χαρακτηριστικά.

3.5. Η ΕΟΚΕ καλεί εκ νέου ⁽³⁾ την Επιτροπή να αναλάβει προορατικό ρόλο στη θέσπιση πιο καινοτόμων λύσεων στους τομείς της εκπαίδευσης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων, καθώς και στην καταγραφή και την προώθηση των πρακτικών και των καινοτόμων προσεγγίσεων που υφίστανται ήδη στα κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά ότι έφτασε πλέον η ώρα για μια πραγματική αλλαγή προτύπου όσον αφορά τους στόχους και τη λειτουργία του τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, καθώς και την κατανόηση της θέσης και του ρόλου του στην κοινωνία, και για την αναγνώριση του γεγονότος ότι η εκπαίδευση αυτή καθεαυτή αποτελεί παράγοντα παραγωγικότητας. Μια προορατική ΕΕ αποτελεί στοιχείο κλειδί για τη διαμόρφωση καλύτερης εκπαίδευσης στο μέλλον.

3.6. Όπως έχει ήδη δηλώσει η ΕΟΚΕ σε μία από τις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, «η κινητοποίηση όλων των ενδιαφερόμενων φορέων και η υποστήριξη της δημιουργίας «εταιρικών σχέσεων μάθησης» στην κοινωνία, με τη συμμετοχή σχολείων, επιχειρήσεων, δημοτικών συμβουλίων, κοινωνικών εταίρων, οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ΜΚΟ νέων, κοινωνικών λειτουργών που ασχολούνται με νέους ή ενήλικες σε τοπικό επίπεδο, γονέων και σπουδαστών, στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των «προγραμμάτων σπουδών», έχει κρίσιμη σημασία για αλλαγή προτύπου στην εκπαίδευση» ⁽⁴⁾.

3.7. Από τα πρώτα κιόλας χρόνια της σχολικής εκπαίδευσης, οι νέοι πρέπει να υποστηρίζονται στην ανάπτυξη χαρτοφυλακίων προσόντων που δεν αφορούν αποκλειστικά τις γνώσεις τους, αλλά και τις δεξιότητες, την ικανότητα καινοτομίας και τη δημιουργικότητά της, το κριτικό τους πνεύμα και την επίγνωση της κοινής ευρωπαϊκής ιστορίας τους. Αυτά τα χαρτοφυλάκια προσόντων πρέπει επίσης να διαθέτουν ικανό χώρο στις διάφορες ψηφιακές τους δεξιότητες, τις διαπροσωπικές και ομαδικές τους εμπειρίες και την ικανότητά τους να αναγνωρίζουν την ύπαρξη διαφορετικών νοοτροπιών. Αυτό θα επιτευχθεί με τη στήριξη των εκπαιδευτικών και των συμβούλων νέων.

3.8. Ο αρχικός τίτλος των πρωτοβουλιών («πρωτοβουλία για τη νεολαία») έστειλε εσφαλμένα μηνύματα, καθώς έμοιαζε να αφορά μόνο τους νέους, ενώ τα συστήματα τυπικής εκπαίδευσης υποδέχονται ολόενα περισσότερους ενήλικους σπουδαστές. Είναι λυπηρό το γεγονός ότι οι ενήλικες δεν αναφέρονται παρά ελάχιστα στην ανακοίνωση για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση δύναται να συντείνει καθοριστικά στη διά βίου μάθηση για όλες τις ηλικίες, καθώς και στην επικαιροποίηση των δεξιοτήτων, των προσόντων και των γνώσεων των εργαζομένων και των ανέργων.

3.9. Ο βασικός παράγοντας για τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων είναι η διαθεσιμότητα επαρκούς και δίκαια κατανεμημένης χρηματοδότησης και η συντονισμένη διακυβέρνηση στο πλαίσιο ενός υψηλής ποιότητας και αποτελεσματικού κοινωνικού διαλόγου. Η Επιτροπή δεν αναγνωρίζει επαρκώς αυτό το στοιχείο στα έγγραφα εργασίας της και δεν αποδίδει αρκετή έμφαση στο γεγονός ότι οι πόροι στην εκπαίδευση δεν πρέπει να επικεντρώνονται μόνο στις επιδόσεις, αλλά και στον μη αποκλεισμό όσον αφορά μεμονωμένους μαθητές από μειονεκτούντα περιβάλλοντα και στην ένταξη των προσφύγων. Επιπλέον, μόλις και μετά βίας αναγνωρίζει τη σημασία της διαβούλευσης και της συμμετοχής διαφόρων ενδιαφερομένων στη διαδικασία αυτή, ιδίως των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών.

⁽³⁾ ΕΕ C 173 της 31.5.2017, σ. 45.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 214 της 8.7.2014, σ. 31.

4. Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με τη νέα στρατηγική της ΕΕ για την εκπαίδευση

Ως απάντηση στις δύο πρωτοβουλίες της Επιτροπής και στις πολιτικές της ΕΕ και των κρατών μελών γενικότερα, η ΕΟΚΕ θα επικεντρωθεί, στη συνέχεια, στις ακόλουθες τρεις οριζόντιες προτεραιότητες για τα σχολεία και την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

4.1. Οι μεν ουσιαστικές δεξιότητες είναι απαραίτητες, το ίδιο όμως είναι και οι κοινωνικές και οριζόντιες δεξιότητες, ικανότητες και γνώσεις.

4.1.1. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία διασφάλισης από την Επιτροπή ότι τα κράτη μέλη θα υιοθετήσουν έναν ολιστικό ορισμό των αναγκών των εκπαιδευομένων, ο οποίος θα συμπεριλαμβάνει έτσι ουσιαστικές αλλά και κοινωνικές δεξιότητες, καθώς και ικανότητες και διεπιστημονικές γνώσεις. Οι τρεις αυτές πτυχές δεν θα πρέπει να καλύπτουν μόνον τις ικανότητες που απαιτούνται για την εργασία, αλλά και να εμπερικλείουν τον ευρύτερο σκοπό της επιδίωξης προσωπικής ανάπτυξης όλων των ατόμων καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Επομένως, οι εκπαιδευτικές βελτιώσεις, ιδίως στα συστήματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, πρέπει επίσης να επικεντρώνονται στον τρόπο με τον οποίο θα ενισχυθεί καλύτερα η ενεργός συμμετοχή των πολιτών, η χειραφέτηση της νεολαίας, η διά βίου μάθηση και η γνώση σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της ΕΕ και τα οφέλη που προσφέρει. Αξίζει να υπενθυμιστεί ότι η εκπαίδευση δεν μπορεί να αντιμετωπίσει τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες από μόνη της, δεδομένου ότι οι συνέργειες με τις συμπληρωματικές κοινωνικές πολιτικές και πολιτικές απασχόλησης αποτελούν αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξη μιας πιο βιώσιμης λύσης.

4.1.2. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην ανάπτυξη των λεγόμενων «κοινωνικών δεξιοτήτων», δεδομένου ότι οι εργοδότες τις αξιολογούν θετικά όλο και περισσότερο, ενώ είναι χρήσιμες και εκτός του πλαισίου εργασίας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τη λήψη μέτρων όπως αυτά που καθορίζονται στην ανακοίνωση της Επιτροπής: σχέδια για την αξιολόγηση της δημιουργικότητας, της επίλυσης προβλημάτων, της συνεργασίας⁽⁵⁾, της ομαδικής εργασίας και της κριτικής σκέψης. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να τύχουν κατάλληλης υποστήριξης και κατάρτισης ώστε να κατανοήσουν τη συνολική διάσταση των δεξιοτήτων αυτών.

4.1.3. Ενώ η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ των πανεπιστημίων και του κόσμου της εργασίας, αυτή δεν θα πρέπει να περιορίζεται μόνο στον επιχειρηματικό τομέα. Η οικοδόμηση συμπράξεων μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν θα πρέπει να αιτιολογείται αποκλειστικά από το κριτήριο τού κατά πόσον οι νέοι είναι «άμεσα απασχολήσιμοι» ή όχι. Οι επιχειρήσεις πρέπει να είναι σε θέση να αξιοποιούν πλήρως το ανθρώπινο δυναμικό κινητοποιώντας τις σωστές δεξιότητες, αλλά και παρέχοντας τις νέες ευκαιρίες που προσφέρει η ψηφιακή επανάσταση σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να στηρίζουν τους νέους ώστε να επιδιώκουν κατάρτιση αμέσως μόλις εισέλθουν στον κόσμο της εργασίας: η εκπαίδευση είναι μια συνεχής διαδικασία η οποία δεν μπορεί να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες εντός του περιορισμένου αριθμού ετών της επίσημης εκπαίδευσης.

4.1.4. Ωστόσο, όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, είναι αναγκαία η «προώθηση της ένταξης διττών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στα σχολεία που συνδυάζουν την εκπαίδευση στην τάξη παράλληλα με την πρακτική εμπειρία στον χώρο εργασίας και, συγχρόνως, η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών αρχών και των επιχειρήσεων σχετικά με τη σημασία αυτών των πρωτοβουλιών»⁽⁶⁾. Η εργασιακή εμπειρία για τους μαθητές και οι στενότεροι δεσμοί μεταξύ σχολείων, βιομηχανίας, πανεπιστημίων και έρευνας έχουν ζωτική σημασία για τη δημιουργία ειδικευμένης και βιώσιμης απασχόλησης των νέων.

4.1.5. Παρά την ανάγκη για «ουσιαστικές δεξιότητες», τα οικονομικά δεν μπορούν να υπαγορεύουν την κατεύθυνση της (τριτοβάθμιας) εκπαίδευσης. Με άλλα λόγια, πρωτοβουλίες όπως η καταγραφή των αποφοίτων σε επίπεδο συστήματος πρέπει να εξασφαλίζουν ότι τα συστήματα και προγράμματα σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι βασισμένα σε χειραγωγούμενα εκπαιδευτικά αποτελέσματα, όπως οι μισθοί ή τα επίπεδα απασχόλησης των αποφοίτων. Ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν ήδη το δικό τους σύστημα καταγραφής, επομένως, το δυνητικό νέο σύστημα σε επίπεδο ΕΕ πρέπει να τα ενώνει και, σε κάθε περίπτωση, να μην χρησιμοποιηθεί προκειμένου να δικαιολογηθούν μέτρα λιτότητας στα προγράμματα των ανθρωπιστικών σπουδών και των κοινωνικών επιστημών.

4.2. Υποστήριξη των διδασκόντων για μια υψηλής ποιότητας διδασκαλία και διά βίου μάθηση

4.2.1. Στην «ψηφιακή εποχή της εκπαίδευσης», η χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση πρέπει να είναι επωφελής για τη διαδικασία μάθησης: για παράδειγμα, παρότι η εκμάθηση της κωδικοποίησης δεν αποτελεί αυτοσκοπό, οι διδασκόμενοι πρέπει να κατανοήσουν τη λογική της κωδικοποίησης και να αποκτήσουν μια σειρά δεξιοτήτων που απαιτούνται για τη χρήση εξελισσόμενων τεχνολογικών μέσων στα περιβάλλοντα της μάθησης και της ζωής.

⁽⁵⁾ «Βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ευρώπης», έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου για τον εκσυγχρονισμό της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ιούνιος 2013.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 327 της 12.11.2013, σ. 58.

4.2.2. Παρότι οι ΤΠΕ προσφέρουν ευκαιρίες σε πολλούς τομείς, ανοίγουν παράλληλα την πόρτα σε πραγματικούς κινδύνους, όπως το ηλεκτρονικό έγκλημα, το επικίνδυνο και επιβλαβές περιεχόμενο, η αύξηση της εμπορευματοποίησης των υπηρεσιών, ενώ επιτρέπουν επίσης την τεχνολογική παρακολούθηση και την αθέμιτη χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Κατά συνέπεια, πρέπει να ενισχυθεί ο ψηφιακός γραμματισμός, ώστε κάθε άτομο να διαθέτει ικανά εργαλεία προκειμένου να ενταχθεί στο μελλοντικό κόσμο της εργασίας. Οι ΤΠΕ έχουν εισχωρήσει σε όλα τα επίπεδα της βιομηχανίας και των υπηρεσιών και πρέπει, συνεπώς, να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της διά βίου μάθησης.

4.2.3. Οι βελτιώσεις στην ψηφιακή εκπαίδευση θα πρέπει να βοηθούν επίσης τους νέους να διακρίνουν με μεγαλύτερη σαφήνεια την πληροφόρηση από τη γνώση και να αναπτύξουν κριτική σκέψη, επαρκή παιδεία στα μέσα επικοινωνίας, αλλά και να είναι, λόγω χάρη, σε θέση να αναγνωρίζουν τα ψευδή νέα ή να προστατεύουν τον ιδιωτικό τους βίο στο διαδίκτυο.

4.2.4. Παρά το γεγονός ότι επίκεντρο της ανακοίνωσης είναι τα σχολεία και η τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεν έχουν εξεταστεί επαρκώς η συνεργασία και οι δεσμοί μεταξύ τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης και η επικύρωση των αποτελεσμάτων τους, όπως υπογραμμίζεται στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου του 2012 ⁽⁷⁾ με θέμα «Εταιρικές σχέσεις και ευέλικτες δίοδοι για τη διά βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων». Ακόμη και σήμερα, μόνο τα μισά από τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν θεσπίσει ολοκληρωμένη στρατηγική για τη διά βίου μάθηση ⁽⁸⁾. Από την άποψη αυτή, οι τεχνολογίες μπορούν επίσης να είναι επωφελείς όσον αφορά τη διαφοροποίηση των προσεγγίσεων στην εκπαίδευση.

4.2.5. Η Επιτροπή έχει επικεντρωθεί επί σειρά ετών στην ανάπτυξη ευρωπαϊκών δικτύων και την προώθηση της συνεργασίας για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και τη μάθηση από ομοτίμους. Ωστόσο, θα είχε ενδιαφέρον να μετρηθεί ο βαθμός στον οποίο οι εκπαιδευτικοί προωθούν έμπρακτα αυτά τα εργαλεία και τους μηχανισμούς. Είναι πολύ πιθανό πολλοί διδάσκοντες και εκπαιδευτικοί να μην γνωρίζουν το σύνολο των πόρων στήριξης, χρηματοδότησης και κατάρτισης που έχουν στη διάθεσή τους σε επίπεδο ΕΕ. Η βελτίωση της οικοδόμησης δεξιοτήτων και των συνθηκών εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των μισθών των εκπαιδευτικών, πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για τα κράτη μέλη.

4.2.6. Σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής, τα κράτη μέλη πρέπει να διευκολύνουν τη διά βίου μάθηση για τους εκπαιδευτικούς και τους διδάσκοντες, αλλά και να ενισχύσουν την κινητικότητά τους, π.χ. μέσω των προγραμμάτων Erasmus+. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη βελτίωση των συμμετοχικών πτυχών της διδασκαλίας, καθώς έχει αποδειχθεί ως μια πολύ καλή παιδαγωγική πρακτική που επιτρέπει στους μαθητές να αποκτούν γνώσεις και να αναπτύξουν ορισμένες διατομεακές δεξιότητες, όπως οι επικοινωνιακές. Η προσέγγιση αυτή θα αποτελέσει αξιοσημείωτη μετάβαση από την εκπαίδευση που επικεντρώνεται στον εκπαιδευτικό στη διδασκαλία με επίκεντρο τον μαθητή, όπου ο εκπαιδευτικός αποτελεί μάλλον παράγοντα διευκόλυνσης της μάθησης.

4.3. Επιχειρηματική μάθηση μέσω κοινωνικών προγραμμάτων

4.3.1. Η εκπαίδευση πρέπει να ενισχύει τις βασικές ικανότητες, δεξιότητες και στάσεις που απαιτούνται ώστε οι εκπαιδευόμενοι να ευδοκμήσουν στη ζωή μετά την ολοκλήρωση της επίσημης εκπαίδευσης, όπως για παράδειγμα την ομαδική εργασία και τη διαχείριση έργων. Αυτό το νέο σύνολο δεξιοτήτων δεν θα συμβάλει μόνο στην αύξηση της απασχολησιμότητας, αλλά θα βελτιώσει και τη δυνατότητα των μελλοντικών ενηλίκων να δημιουργήσουν τις δικές τους δουλειές ατομικά και συλλογικά. Η ενεργός μάθηση και η μάθηση βάσει εμπειριών αποτελούν εναλλακτικές προσεγγίσεις στη μάθηση που ενδέχεται να αυξήσουν την ικανότητα διατήρησης της γνώσης και είναι πιο χρήσιμες για την ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων, σε αντίθεση με την εμπειρογνωμοσύνη σε ένα συγκεκριμένο θέμα.

4.3.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της υιοθέτησης μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης για την επιχειρηματικότητα, κάνοντας επωφελή χρήση του νέου πλαισίου EntreComp ⁽⁹⁾. Η ανάπτυξη κοινωνικών προγραμμάτων εντός ή εκτός του σχολικού περιβάλλοντος αποτελεί ιδανική ευκαιρία απόκτησης των εν λόγω δεξιοτήτων και της απαραίτητης νοοτροπίας, ενώ συμβάλλει στη βελτίωση των δεσμών με άλλα περιβάλλοντα μάθησης. Από την άποψη αυτή, η υποστήριξη της πρωτοβουλίας του Ευρωπαϊκού Σώματος Αλληλεγγύης για τους νέους στα σχολεία και την τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να αποτελέσει βασική δράση για τα κράτη μέλη. Επιπλέον, αυξάνεται το ενδιαφέρον για την κοινωνική επιχειρηματικότητα, η οποία συνιστά τρόπο ώστε να ικανοποιηθούν οι φιλοδοξίες των νέων για πιο ουσιαστικές θέσεις εργασίας.

⁽⁷⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής με τίτλο «Εταιρικές σχέσεις και ευέλικτες δίοδοι για τη διά βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων», το οποίο συνοδεύει την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ανασχεδιασμός της εκπαίδευσης: επενδύοντας στις δεξιότητες για καλύτερα κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα», Νοέμβριος 2012.

⁽⁸⁾ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, το οποίο συνοδεύει το [...] Σχέδιο κοινής έκθεσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής του 2015 σχετικά με την εφαρμογή του στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης (ΕΚ 2020) — Νέες προτεραιότητες για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, Αύγουστος 2015.

⁽⁹⁾ Ευρωπαϊκό πλαίσιο επιχειρηματικών προσόντων
<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/entrecomp-entrepreneurship-competence-framework>.

4.3.3. Η επιχειρηματικότητα συνιστά ισχυρό μοχλό οικονομικής ανάπτυξης και δημιουργίας θέσεων εργασίας. Η προσοχή πρέπει να επικεντρώνεται πρωτίστως στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δεξιοτήτων. Όπως έχει ήδη επισημάνει η ΕΟΚΕ, η εκπαίδευση για την επιχειρηματικότητα σε ολόκληρη την Ευρώπη, καθ' όλο το πρόγραμμα σπουδών και στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης εξακολουθεί να απαιτεί πραγματική δέσμευση εκ μέρους των υπευθύνων λήψης αποφάσεων. Η φιλοδοξία, η δημιουργικότητα και το επιχειρηματικό πνεύμα πρέπει να εκτιμώνται και να προωθούνται δικαιωματικά και να μην συγχέονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα ή τη δημιουργία κέρδους. Η δημιουργικότητα αναπτύσσεται μέσω της μάθησης στο πλαίσιο των επίσημων και των ανεπίσημων συστημάτων. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στην προσπάθεια διάδοσης των ορθών μηνυμάτων. Οι διδάσκοντες ενδέχεται να διάκινται αρνητικά σε έναν «στενό» ορισμό της επιχειρηματικότητας, ο οποίος συμπίπτει με τη σύσταση νέων επιχειρήσεων, αλλά να είναι περισσότερο δεκτικοί σε μια ευρεία έννοια του όρου που αντιπροσωπεύει ένα βασικό διά βίου προσόν. Εν προκειμένω, κρίνεται σκόπιμη η χρήση μιας «επιχειρηματικής κλίμακας» για την ανάπτυξη σχετικών δραστηριοτήτων, καθώς και η συμβολή της διδασκαλίας για την εισαγωγή του «επιχειρηματικού πνεύματος» στις σχολικές τάξεις ⁽¹⁰⁾.

4.3.4. Ακόμη και αν δεν συστήσουν επιχειρήσεις ή κοινωνικές επιχειρήσεις, οι νέοι που διδάσκονται την επιχειρηματικότητα αναπτύσσουν επιχειρηματική γνώση και ζωτικής σημασίας δεξιότητες και νοοτροπίες, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργικότητας, της πρωτοβουλίας, της επιμονής, της ομαδικότητας, της κατανόησης του κινδύνου και της υπευθυνότητας. Αυτή είναι η επιχειρηματική νοοτροπία που βοηθά τους επιχειρηματίες να μετουσιώνουν τις ιδέες σε πράξη και που αυξάνει σημαντικά την απασχολησιμότητα. Απαιτούνται καθορισμένα αποτελέσματα επιχειρηματικής μάθησης για όλους τους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να καθιερωθούν αποτελεσματικές μεθοδολογίες διδασκαλίας του επιχειρείν στις σχολικές αίθουσες. Τα κράτη μέλη θα πρέπει συνεπώς να προωθήσουν τις επιχειρηματικές δεξιότητες με νέους και δημιουργικούς τρόπους διδασκαλίας και μάθησης, από το δημοτικό σχολείο και μετά, ενώ παράλληλα, από τη δευτεροβάθμια έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα πρέπει να υπάρξει εστίαση στις δυνατότητες ίδρυσης επιχειρήσεων ως επιλογή σταδιοδρομίας. Η πείρα από τον πραγματικό κόσμο, που αποκτάται μέσω της μάθησης με βάση την επίλυση προβλημάτων και της διασύνδεσης με τις επιχειρήσεις, θα πρέπει να ενσωματωθεί σε όλα τα θεματικά πεδία και να προσαρμοστεί σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 48 της 15.2.2011, σ. 45.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1380/2013 σχετικά με την κοινή αλιευτική πολιτική»

[COM(2017) 424 final — 2017/0190 (COD)]

(2018/C 081/23)

Εισηγητής: ο κ. **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Αίτηση διαβούλευσης	Συμβούλιο, 14.9.2017 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 11.9.2017
Νομική βάση	Άρθρο 43 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση του Προεδρείου	19.9.2017
Αρμόδιο τμήμα	Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον
Υιοθέτηση από το τμήμα	3.10.2017
Υιοθέτηση από την Ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	179/2/2

1. Η θέση της ΕΟΚΕ

1.1. Στο ίδιο πνεύμα με την προηγούμενη γνωμοδότησή της σχετικά με την υποχρέωση εκφόρτωσης⁽¹⁾, στην οποία απαιτούσε τα αναγκαία μέτρα ευελιξίας ώστε να διευκολυνθεί η βαθμιαία εισαγωγή της υποχρέωσης εκφόρτωσης, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει την πρόταση να παραταθεί για πρόσθετη περίοδο τριών ετών η εξουσιοδότηση της Επιτροπής για την υιοθέτηση σχεδίων απορρίψεων μέσω κατ' εξουσιοδότηση πράξεων.

1.2. Ωστόσο, εκφράζεται ο φόβος μήπως τα προτεινόμενα τρία έτη δεν επαρκούν για την υιοθέτηση όλων των περιφερειακών πολυετών σχεδίων και μήπως το 2020 βρεθούμε ξανά σε ανάλογη κατάσταση με τη σημερινή. Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να δοθεί μεγαλύτερη παράταση.

2. Παρατηρήσεις

2.1. Η βαθμιαία εφαρμογή της υποχρέωσης εκφόρτωσης (οι πρώτοι κατ' εξουσιοδότηση κανονισμοί της Επιτροπής για τη θέσπιση σχεδίων απορρίψεων τέθηκαν σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2015) έφερε στο φως μια σειρά προβλήματα.

2.1.1. Αναμφίβολα, το πιο σοβαρό πρόβλημα ήταν —και θα γίνεται όλο και σοβαρότερο— αυτό που αφορά τα λεγόμενα είδη με περιοριστική ποσόστωση («choke species»), δηλαδή τα είδη εκείνα για τα οποία ο φορέας έχει μικρή ή καθόλου ποσόστωση, τα οποία ωστόσο δεν παύουν να πέφτουν στα δίχτυα ή στα άλλα αλιευτικά εργαλεία. Οι μηχανισμοί ευελιξίας που περιλαμβάνονται στον κανονισμό είναι εντελώς ανεπαρκείς για την αντιμετώπιση της κατάστασης αυτής. Το 2019, όταν θα τεθεί σε πλήρη ισχύ η υποχρέωση εκφόρτωσης, θα υπάρξουν πολλά αλιευτικά σκάφη τα οποία, παρότι θα διαθέτουν ακόμη μη εξαντληθείσες ποσοτώσεις των ειδών που είναι ο στόχος τους, θα υποχρεωθούν να παραμείνουν δεμένα στο λιμάνι, χωρίς δυνατότητα ανάπτυξης αλιευτικής δραστηριότητας, επειδή θα έχουν εξαντλήσει την ισχύ τους ποσόστωση παρεμπιπτόντων αλιευμάτων.

2.1.2. Άλλο ανεπίλυτο ζήτημα είναι η προσαρμογή των λιμένων αλιείας και των ιχθυαγορών τους στην πώληση ειδών που παραδοσιακά απορρίπτονταν και που τώρα πρέπει να εκφορτώνονται. Επίσης, ο περιορισμός της πώλησης μικρού μεγέθους ιχθύων για μη ανθρώπινη κατανάλωση δημιουργεί πρόσθετα προβλήματα, δεδομένου ότι σε πολλούς λιμένες της ΕΕ δεν υπάρχουν υποδομές ούτε επιχειρήσεις που να ασχολούνται με τη διάθεση τέτοιου είδους πρώτης ύλης.

⁽¹⁾ ΕΕ C 311 της 12.9.2014, σ. 68.

2.1.3. Τέλος, αυξάνεται η ανάγκη αποθηκευτικών χώρων επί του σκάφους και, κυρίως, ο φόρτος εργασίας του προσωπικού, το οποίο υποχρεώνεται να ταξινομεί περισσότερα είδη και μεγέθη ιχθύων, με την επακόλουθη αύξηση του άγχους και των κινδύνων.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Ευρωπαϊκό πλαίσιο διαλειτουργικότητας — Στρατηγική εφαρμογής»

[COM(2017) 134 final]

(2018/C 081/24)

Εισηγητής: **ο κ. Brian CURTIS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 31.5.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	2.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:	180/2/0
(υπέρ/κατά/αποχές)	

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

Συμπεράσματα

1.1. Η ψηφιακή οικονομία, ιδίως το πλαίσιο υποστήριξης των δημόσιων υπηρεσιών που συνδέεται με αυτή, είναι καίριας σημασίας για την ομαλή και αποδοτική λειτουργία της κοινωνίας πολιτών στην ΕΕ. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συνεχή πρόοδο και υποστήριξη που παρέχει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την περαιτέρω ανάπτυξη του ευρωπαϊκού πλαισίου διαλειτουργικότητας (ΕΠΔ).

1.2. Στην ανακοίνωση επισημαίνεται η περαιτέρω πρόοδος που έχει σημειωθεί ως προς τον συμβουλευτική δράση και συνεκτική συμβολή της ΓΔ DIGIT στην ενθάρρυνση των κρατών μελών και των δημόσιων διοικήσεών τους, σε όλα τα επίπεδα, για την άρτια διασύνδεσή τους.

1.3. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει, ωστόσο, ότι η ικανότητα διαλειτουργικότητας παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις, τόσο μεταξύ όσο και εντός των κρατών μελών. Βάσει της συναίνεσης που έχει διαμορφωθεί επί του παρόντος, οι διαδικασίες κανονιστικής ρύθμισης ή υποχρεωτικής διακυβέρνησης εξακολουθούν μεν να αποτελούν απαγορευμένη ζώνη, αλλά λόγω αυτού, τα κράτη μέλη επιφορτίζονται με μεγαλύτερη ευθύνη για την εθελοντική τήρηση, με κάθε δυνατό τρόπο, του πνεύματος και της ουσίας του ΕΠΔ και των προγραμμάτων εφαρμογής του. Συνεχίζεται να λαμβάνεται μέριμνα για την ασφάλεια και την προστασία της ιδιωτικής ζωής, δεδομένου ότι συνιστούν μία από τις 12 αρχές του ΕΠΔ, και η ΕΟΚΕ λαμβάνει θετικά υπόψη το γεγονός ότι οι εν λόγω αρχές αναλύονται λεπτομερέστερα και αποτελούν το αντικείμενο δύο σαφών συστάσεων στο σχέδιο εφαρμογής της διαλειτουργικότητας. Λόγω της φύσης του, το ΕΠΔ παρέχει ένα ευρύ πλαίσιο, εντός του οποίου τα κράτη μέλη δύνανται να ασκούν τα δικαιώματα επικουρικότητας που διαθέτουν, ωστόσο η δημόσια ανησυχία σχετικά με την κυριότητα, τη χρήση και την ασφάλεια των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι αναμφίβολα ευρέως διαδεδομένη και εκφράζονται κοινές επιφυλάξεις σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ζητήματα αυτού του είδους συνδέονται με τα θεμελιώδη δικαιώματα που κατοχυρώνονται στις Συνθήκες της ΕΕ.

Συστάσεις

1.4. Η ΕΟΚΕ θα επικροτούσε την πλήρη ανάληψη δέσμευσης εκ μέρους των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εφαρμογή του ΕΠΔ.

1.5. Μολονότι η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο δεν εμπίπτει στο πεδίο αρμοδιοτήτων που προβλέπεται στην παρούσα ανακοίνωση, είναι σαφές ότι πρέπει να παρέχονται διασφαλίσεις σε άλλες νομοθετικές πράξεις της ΕΕ ώστε να εξασφαλίζεται ότι μεγαλύτερη διαλειτουργικότητα και δημόσια πρόσβαση δεν σημαίνει και μεγαλύτερη τρωτότητα στη διείσδυση λόγω του αυξημένου κινδύνου επιθέσεων στον κυβερνοχώρο.

1.6. Μια άλλη κοινή ανησυχία αφορά τον τρόπο στήριξης όσων δεν είναι σε θέση να συμμετέχουν, για διάφορους λόγους, στον ταχέως επεκτεινόμενο και επεκτατικό κόσμο των ψηφιακών υπηρεσιών. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να υιοθετήσουν τις συστάσεις EIF που σχετίζονται με την εφαρμογή με επίκεντρο τον χρήστη, ιδίως τη σύσταση που αφορά τη μέσω πολλαπλών διαύλων (φυσικών και ψηφιακών) παροχή δημόσιων υπηρεσιών.

1.7. Η ΕΟΚΕ είναι προβληματισμένη από το γεγονός ότι στα 22 σημεία δράσης δεν καθορίζονται στόχοι και φαίνεται ότι αποτελούν επιμερισμένη ευθύνη μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο σαφέστερος καθορισμός των αρμοδιοτήτων και μια ένδειξη προτεραιοτήτων θα διευκόλυνε την κατανομή των πόρων.

1.8. Απαιτείται μεγαλύτερη σαφήνεια σχετικά με το πώς μπορεί να εφαρμοστεί η απαίτηση για έμφαση στις ανάγκες των επιχειρήσεων και του πολίτη (υπηρεσίες με επίκεντρο τον χρήστη).

1.9. Κατά τον υπολογισμό του επιπέδου εφαρμογής του ΕΠΔ, η ΕΟΚΕ συνιστά να δίνεται προτεραιότητα στις εκδηλώσεις των πολιτών και των επιχειρήσεων, καθώς και στις αντίστοιχες διαδικασίες, που περιλαμβάνονται στο παράρτημα II της εγκρίσιμης πρότασης COM(2017) 256 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1.10. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το σύντομο έργο του Παρατηρητηρίου Εθνικού Πλαισίου Διαλειτουργικότητας (ΠΕΠΔ) παρέχει επί του παρόντος σταθερή βάση για τη διατύπωση συστάσεων στο μέλλον, ενώ θα παράσχει επίσης τη βάση για ένα δυνητικό επίσημο μέσο, σε ορίζοντα δύο ή τριών ετών, το οποίο θα μπορούσε να επιλύσει εκκρεμή ζητήματα.

2. Εισαγωγή

2.1. Η ολοκλήρωση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς συγκαταλέγεται στις 10 πολιτικές προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και θα μπορούσε να συνεισφέρει στην οικονομία της Ευρώπης 415 δισεκατ. ευρώ ετησίως, να δημιουργήσει θέσεις εργασίας και να εξασφαλίσει τον μετασχηματισμό των δημόσιων υπηρεσιών. Η ανάγκη ψηφιακής συνεργασίας μεταξύ των δημόσιων διοικήσεων αποτελεί καίριο στοιχείο της ψηφιακής ενιαίας αγοράς. Ο δημόσιος τομέας καλύπτει ποσοστό άνω του 25 % της συνολικής απασχόλησης και αντιπροσωπεύει το ένα πέμπτο του ΑΕγχΠ της ΕΕ μέσω των δημόσιων συμβάσεων. Η αύξηση της ανταλλαγής σπουδαστών, ο τουρισμός, η μετανάστευση, η ανάπτυξη των επιχειρήσεων πέραν των εθνικών συνόρων και οι διαδικτυακές αγορές αποτελούν εξελίξεις οι οποίες καθιστούν εντονότερη την ανάγκη διασύνδεσης σε πολλούς τομείς.

2.2. Το ΕΠΔ θεοπίστηκε για πρώτη φορά το 2010. Παρείχε στις δημόσιες διοικήσεις συγκεκριμένες κατευθύνσεις σχετικά με τον τρόπο καθιέρωσης διαλειτουργικών δημόσιων υπηρεσιών μέσω συστάσεων που ερείδονταν σε βασικές αρχές και εννοιολογικά μοντέλα.

2.3. Το πρόγραμμα σχετικά με λύσεις διαλειτουργικότητας για τις ευρωπαϊκές δημόσιες διοικήσεις (ISA) (2010-2015) και το διάδοχο πρόγραμμα ISA² (2016-2020) είναι τα κύρια μέσα με βάση τα οποία έχει υλοποιηθεί το ΕΠΔ του 2010.

2.4. Από το 2010 οι ενωσιακές πολιτικές και πρωτοβουλίες με επίδραση στον δημόσιο τομέα είτε έχουν εξελιχθεί —όπως η αναθεωρημένη οδηγία σχετικά με την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα, ο κανονισμός σχετικά με την ηλεκτρονική ταυτοποίηση⁽¹⁾ και το σχέδιο δράσης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση 2016-2020— είτε βρίσκονται επί του παρόντος στο στάδιο της κατάρτισης, όπως η πρωτοβουλία για την ενιαία ψηφιακή πύλη και η ελεύθερη ροή δεδομένων (μη προσωπικού χαρακτήρα) σε διασυννοητικό επίπεδο.

2.5. Η τεχνολογία των πληροφοριών αποτελεί ταχέως εξελισσόμενο πεδίο σε τομείς όπως τα ανοικτά δεδομένα και το υπολογιστικό νέφος.

2.6. Τα προαναφερόμενα ζητήματα που σχετίζονται με τις πολιτικές και την τεχνολογία, σε συνδυασμό με την ανάγκη επανεξέτασης της αποτελεσματικότητας του ΕΠΔ, οδήγησαν το 2016 στη διεξαγωγή διαβούλευσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Σε αυτήν αναλύθηκαν οι ανάγκες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα ενδιαφερόμενα μέρη όσον αφορά τη διαλειτουργικότητα και την εφαρμογή του ΕΠΔ, προσδιορίστηκε η επίδραση που ενδέχεται να έχουν οι προβλεπόμενες αναθεωρήσεις, ενώ συγκεντρώθηκαν επίσης παρατηρήσεις σχετικά με τα πρόσθετα οφέλη τους.

2.7. Ως απόρροια της εν λόγω διαδικασίας, στο νέο πλαίσιο δίνεται μεγαλύτερη έμφαση στον τρόπο πρακτικής εφαρμογής των αρχών και των μοντέλων διαλειτουργικότητας και αποσαφηνίζεται η καθοριστική συμβολή του ΕΠΔ στη σύνδεση των εθνικών και των ειδικών τομεακών πλαισίων. Δεδομένου ότι ο αριθμός των συστάσεων έχει αυξηθεί από 25 σε 47, οι επικαιροποιημένες και οι νέες συστάσεις διαλειτουργικότητας έχουν γίνει πιο συγκεκριμένες για να διευκολύνεται η εφαρμογή τους, ενώ δίνεται επίσης μεγαλύτερη έμφαση στον ανοικτό χαρακτήρα και τη διαχείριση πληροφοριών, τη φορητότητα των δεδομένων, τη διαχείριση της διαλειτουργικότητας και την ενοποιημένη παροχή υπηρεσιών.

⁽¹⁾ Ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 910/2014 (ΕΕ L 257 της 28.8.2014, σ. 73) σχετικά με την ηλεκτρονική ταυτοποίηση και τις υπηρεσίες εμπιστοσύνης για τις ηλεκτρονικές συναλλαγές στην εσωτερική αγορά προβλέπει ένα προβλέψιμο κανονιστικό περιβάλλον για την εξασφάλιση ασφαλών και απρόσκοπτων ηλεκτρονικών συναλλαγών μεταξύ επιχειρήσεων, πολιτών και δημόσιων αρχών.

3. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Στην ανακοίνωση γίνεται μια γενική επισκόπηση, επανεξέταση και ανάλυση της προόδου που έχει σημειωθεί μέχρι στιγμής και των προτεραιοτήτων για το μέλλον. Το παράρτημα I της ανακοίνωσης περιλαμβάνει 22 δράσεις σε πέντε τομείς εστίασης. Συνοδεύεται δε από το παράρτημα II, στο οποίο καθορίζονται οι αρχές του νέου ΕΠΔ και παρέχονται λεπτομερή στοιχεία των 47 συστάσεων. Σκοπός είναι η παροχή άρτιων υπηρεσιών και ροών δεδομένων για τις ευρωπαϊκές δημόσιες υπηρεσίες μέσω της προσχώρησής τους στο γενικό πλαίσιο του ΕΠΔ, το οποίο βασίζεται στο εννοιολογικό μοντέλο του τελευταίου.

3.2. Προκειμένου οι πολίτες να είναι ελεύθεροι να εργάζονται και να μετακινούνται και οι επιχειρήσεις να απολαμβάνουν τα οφέλη των απαραιτούστων εμπορικών συναλλαγών και ροών κεφαλαίων σε όλα τα κράτη μέλη, η εφαρμογή αποδοτικών ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών είναι καίριας σημασίας. Παρότι τα κράτη μέλη εκσυγχρονίζουν τις δημόσιες διοικήσεις τους με τη γενικευμένη εισαγωγή της ψηφιοποίησης, η διαλειτουργικότητα είναι υψίστης σημασίας για την αποφυγή του κινδύνου δημιουργίας απομονωμένων ψηφιακών περιβαλλόντων και συνεπώς ηλεκτρονικών φραγμών στις τέσσερις ελευθερίες.

3.3. Σύμφωνα με το πλαίσιο, η άρτια διαλειτουργικότητα προϋποθέτει την αντιμετώπιση των υφιστάμενων και δυνητικών φραγμών σε νομικά θέματα, οργανωτικές πτυχές, ζητήματα που αφορούν δεδομένα/σημασιολογικές παραμέτρους και τεχνικές προκλήσεις. Η εφαρμογή και η επανεξέταση των προγραμμάτων ISA και ISA² έχουν καταγράψει σημαντική πρόοδο προς την κατεύθυνση του προσδιορισμού και της διευθέτησης των εν λόγω πτυχών, αλλά πρέπει να καταβληθούν ακόμη πολλές προσπάθειες.

3.4. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, εκτιμάται ότι το ποσοστό εναρμόνισης των εθνικών πλαισίων διαλειτουργικότητας με το ΕΠΔ έχει προσεγγίσει το 76 %, ωστόσο, το επίπεδο εφαρμογής του εθνικού πλαισίου διαλειτουργικότητας σε ορισμένα εθνικά έργα ανήλθε μόλις σε 56 % το 2016⁽²⁾, το οποίο αποδεικνύει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες με την πρακτική εφαρμογή των τρεχουσών συστάσεων. Ως εκ τούτου, είναι σαφές ότι απαιτείται πιο συγκεκριμένη καθοδήγηση, οι οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα II.

3.5. Οι 12 αρχές παραμένουν πρακτικά οι ίδιες με το προηγούμενο ΕΠΔ, με τη διαφορά ωστόσο ότι αντανακλούν τις πρόσφατες πολιτικές και τεχνολογικές εξελίξεις. Έχουν ομαδοποιηθεί σε τέσσερις κατηγορίες και έχουν ως εξής:

Καθορισμός του πλαισίου των δράσεων της ΕΕ για τη διαλειτουργικότητα

1. Επικουρικότητα και αναλογικότητα

Βασικές αρχές διαλειτουργικότητας

2. Ανοικτός χαρακτήρας
3. Διαφάνεια
4. Δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης
5. Τεχνολογική ουδετερότητα και φορητότητα των δεδομένων

Γενικές ανάγκες και προσδοκίες των χρηστών

6. Λειτουργία με επίκεντρο τον χρήστη
7. Ένταξη και προσβασιμότητα
8. Ασφάλεια και προστασία της ιδιωτικής ζωής
9. Πολυγλωσσία

Συνεργασία μεταξύ δημόσιων διοικήσεων

10. Διοικητική απλούστευση
11. Διατήρηση των πληροφοριών
12. Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας

(²) https://ec.europa.eu/isa2/sites/isa/files/docs/publications/report_2016_rev9_single_pages.pdf

3.6. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί από τις δημόσιες διοικήσεις να βελτιώσουν τον τρόπο με τον οποίο υλοποιούν σε εθνικό επίπεδο τις δραστηριότητες διαλειτουργικότητας: να κάνουν χρήση κοινών επιχειρησιακών μοντέλων για την ανάπτυξη καλύτερων ψηφιακών δημόσιων υπηρεσιών και να συμπεριλάβουν τις ανάγκες των πολιτών και των επιχειρήσεων από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ· να διαχειρίζονται τα δεδομένα που κατέχουν σε κοινές σημασιολογικές και συντακτικές μορφές, έτσι ώστε να καθίσταται ευκολότερη η δημοσίευσή τους σε δικτυακές πύλες, καθώς και η συγκέντρωση, η ανταλλαγή και η επαναχρησιμοποίησή τους.

3.7. Στην ανακοίνωση παρουσιάζεται ένα ενοποιημένο εννοιολογικό μοντέλο ΕΠΔ, το οποίο βασίζεται στη σύνθεση ενός μοντέλου διαλειτουργικότητας και ενός μοντέλου ενοποιημένων δημόσιων υπηρεσιών. Το εν λόγω μοντέλο μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες, με ιδιαίτερη έμφαση στις πτυχές διακυβέρνησης. Η ερμηνεία τόσο των αρχών όσο και των μοντέλων αποτυπώνεται σε 47 ειδικές συστάσεις. Στο συνοδευτικό σχέδιο δράσης για τη διαλειτουργικότητα παρέχονται περαιτέρω ειδικές προτάσεις εφαρμογής, οι οποίες προσδίδουν σαφήνεια στο εννοιολογικό μοντέλο, ενώ αντιμετωπίζουν επίσης λειτουργικά ζητήματα που τέθηκαν στο πλαίσιο της διαβούλευσης του 2016.

3.8. Για παράδειγμα, το κοινό πρόβλημα των κληροδοτημένων συστημάτων, τα οποία σχεδιάστηκαν για την επίλυση τοπικών και τομεακών προβλημάτων, είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία κατακερματισμένων νησίδων ΤΠΕ. Μία από τις συστάσεις που αντιμετωπίζει το συγκεκριμένο πρόβλημα είναι η χρήση ανοικτών προδιαγραφών, «όπου είναι διαθέσιμες, προκειμένου να διασφαλίζεται η τεχνική διαλειτουργικότητα κατά τη δημιουργία ευρωπαϊκών δημόσιων υπηρεσιών» (σύσταση 33). Το σχέδιο δράσης υποστηρίζει την εν λόγω σύσταση με την ανάλυση επτά τομέων δράσης (12-18), στους οποίους προτείνεται η λήψη συγκεκριμένων μέτρων.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την περαιτέρω ανάπτυξη του ΕΠΔ και επισημαίνει ότι τον Οκτώβριο του 2017, υπό την εθονική Προεδρία, είναι πιθανό να εκδοθεί υπουργική δήλωση για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, με την ανάληψη δεσμεύσεων, μεταξύ άλλων, για την εφαρμογή του ΕΠΔ. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία της ψηφιακής οικονομίας για την κοινωνία πολιτών στην ΕΕ και μέσω των γνωμοδοτήσεών της τα τελευταία έτη έχει διατυπώσει εποικοδομητικές απόψεις σχετικά με το ψηφιακό θεματολόγιο και το διάδοχο πρόγραμμά της, την ψηφιακή ενιαία αγορά ⁽³⁾.

4.2. Κατά την τελευταία δεκαετία, τα σχέδια δράσης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση ⁽⁴⁾ έχουν αποδειχτεί αποτελεσματικά μέσα πολιτικής για την προώθηση του εκσυγχρονισμού των δημόσιων διοικήσεων σε ολόκληρη την ΕΕ. Έχουν υποστηρίξει τον συντονισμό και τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ έχουν οδηγήσει επίσης στην ανάληψη κοινών δράσεων στον τομέα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, αναπόσπαστο μέρος της οποίας αποτελεί το ΕΠΔ.

4.3. Η στρατηγική εφαρμογής για το νέο ΕΠΔ αντικατοπτρίζει πολλές από τις συστάσεις που διατυπώθηκαν σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ και δίνει έμφαση στην αυξανόμενη ανάγκη ανάληψης επείγουσας και ορθολογικής δράσης από τις δημόσιες διοικήσεις σε ολόκληρη την ΕΕ. Ορισμένες προγενέστερες επιφυλάξεις των κρατών μελών όσον αφορά το ΕΠΔ έχουν πλέον διευθετηθεί σε μεγάλο βαθμό και παρά το γεγονός ότι πρέπει να καταβληθούν ακόμη ορισμένες προσπάθειες, οι κυριότερες δυσκολίες εφαρμογής επικεντρώνονται σε ζητήματα πόρων και χρονίζοντα προβλήματα, και όχι σε θέματα αρχής.

4.4. Στην προγενέστερη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Η διαλειτουργικότητα ως μέσο εκσυγχρονισμού του δημόσιου τομέα» ⁽⁵⁾, επισημάνθηκε ότι οι πολίτες γνωρίζουν και ανησυχούν ολοένα περισσότερο για τη συλλογή και χρήση, από τις δημόσιες διοικήσεις, προσωπικών δεδομένων ή δεδομένων που έχουν συλλεχθεί ευρύτερα. Γνωρίζουν επίσης πως η αύξηση της διαλειτουργικότητας έχει επιπτώσεις στον τρόπο διαμοιρασμού και χρήσης των δεδομένων. Πλέον η συνειδητοποίηση αυτού είναι ακόμη μεγαλύτερη και, ως εκ τούτου, είναι ενθαρρυντική η διαπίστωση ότι επισημαίνονται τα ζητήματα της ασφάλειας και της προστασίας της ιδιωτικής ζωής και ότι έχουν διατυπωθεί συστάσεις (αριθ. 46 και 47) με σκοπό να δοθεί προτεραιότητα στην ανάληψη σχετικής δράσης.

4.5. Σε ένα ταχέως εξελισσόμενο πεδίο, όπως είναι οι ΤΠΕ, συμβαίνει συχνά οι τεχνικές εξελίξεις και οι εξελίξεις στην αγορά να είναι ταχύτερες από τον σχεδιασμό πολιτικής, καθώς και από τη νομοθετική και κανονιστική εντολή και την ικανότητα εποπτείας. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ τάσσεται πλήρως υπέρ της υιοθέτησης, εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της τακτικής επανεξέτασης και προσαρμογής που παρουσιάζεται στην παρούσα πρόταση. Σε αυτό το πλαίσιο, το ΠΕΠΔ παρέχει στα ενδιαφερόμενα μέρη υπηρεσίες ζωτικής σημασίας. Μέσω του ΠΕΠΔ, τα εννοιολογικά και νομικά πλαίσια συμπληρώνονται με μεγάλο αριθμό πρακτικών και τεχνικών λεπτομερών στοιχείων. Για παράδειγμα, 32 ενημερωτικά δελτία που επικαιροποιήθηκαν πρόσφατα ενοποιούν τις τελευταίες πληροφορίες σχετικά με την εθνική κατάσταση διαλειτουργικότητας των συμμετεχουσών χωρών ⁽⁶⁾.

⁽³⁾ EE C 12 της 15.1.2015, σ. 99· EE C 487 της 28.12.2016, σ. 92· EE C 487 της 28.12.2016, σ. 99· EE C 218 της 11.9.2009, σ. 36.

⁽⁴⁾ Στρατηγική i2010, σχέδιο δράσης της ΕΕ για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση 2006-2010 και Σχέδιο δράσης για την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, 2011-2015.

⁽⁵⁾ EE C 12 της 15.1.2015, σ. 99.

⁽⁶⁾ https://joinup.ec.europa.eu/community/nifo/og_page/nifo-factsheets.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Το εννοιολογικό μοντέλο του ΕΠΔ για δημόσιες υπηρεσίες καλύπτει τον σχεδιασμό, προγραμματισμό, ανάπτυξη, λειτουργία και διατήρηση των ενοποιημένων δημόσιων υπηρεσιών σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, από το τοπικό έως το επίπεδο ΕΕ. Οι αρχές που περιγράφονται στο παρόν έγγραφο διέπουν τη λήψη αποφάσεων για την καθιέρωση διαλειτουργικών ευρωπαϊκών δημόσιων υπηρεσιών, με την προσφορά πρακτικών εργαλείων με τη μορφή ενός συνόλου εφαρμόσιμων στοιχείων που περιλαμβάνονται στο σχέδιο δράσης για τη διαλειτουργικότητα. Ωστόσο, τα 22 σημεία δράσης δεν καθορίζουν στόχους και φαίνεται ότι αποτελούν επιμερισμένη ευθύνη μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αυτό δεν συνιστά ορθή μέθοδο για την ανάληψη αποφασιστικής δράσης και απαιτεί μεγαλύτερη σαφήνεια. Είναι επίσης γεγονός ότι η παροχή ορισμένων υποδείξεων προτεραιότητας θα μπορούσε ενδεχομένως να συμβάλει στον καθορισμό του τρόπου χρήσης των πόρων, ιδίως εάν ληφθεί υπόψη ότι οι εν λόγω πόροι αναμένεται να είναι περιορισμένοι.

5.2. Η ανακοίνωση και τα έγγραφα που τη συνοδεύουν δίνουν έμφαση στην απαίτηση για τη λειτουργία υπηρεσιών με επίκεντρο τον χρήστη, ωστόσο θα ήταν ευπρόσδεκτη η περαιτέρω αποσαφήνιση του τρόπου με τον οποίο θα μπορούσε να επιτευχθεί ο στόχος αυτός. Προτείνεται να συμπεριληφθεί στο πρόγραμμα ISA² μια δράση η οποία θα προωθεί αυτό το θέμα, δηλαδή η ανάπτυξη ενός περιγράμματος και κατευθυντήριων γραμμών για την πρακτική εφαρμογή του στόχου με επίκεντρο τον χρήστη.

5.3. Το ΕΠΔ περιλαμβάνει ορισμό των δημόσιων υπηρεσιών εντός του πεδίου εφαρμογής του. Πρόκειται για σχεδόν κάθε είδος διασυνοριακών δημόσιων υπηρεσιών, οι οποίες ενδέχεται να εγείρουν δυσκολίες κατά την ακριβή αξιολόγηση και παρακολούθηση της εφαρμογής του ΕΠΔ από το ΠΕΠΔ. Κατά τη μέτρηση του επιπέδου εφαρμογής του ΕΠΔ, η ΕΟΚΕ συνιστά να δίδεται προτεραιότητα στις εκδηλώσεις των πολιτών και των επιχειρήσεων, καθώς και στις αντίστοιχες διαδικασίες, που περιλαμβάνονται στο παράρτημα II της εγκριθείσας πρότασης COM(2017) 256 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

5.4. Μέχρι στιγμής, η αρχή της επικουρικότητας στον συγκεκριμένο τομέα έχει εφαρμοστεί με σχετικά αποτελεσματικό τρόπο. Η παρούσα ανακοίνωση σηματοδοτεί ένα ακόμη βήμα προόδου που επιτυγχάνεται στο πλαίσιο της ενθάρρυνσης της διαλειτουργικότητας, ωστόσο πρέπει να καταβληθούν ακόμη ορισμένες προσπάθειες. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το σύντομο έργο του ΠΕΠΔ παρέχει επί του παρόντος σταθερή βάση για τη διατύπωση συστάσεων στο μέλλον, ενώ θα παράσχει επίσης τη βάση για ένα δυνητικό νόμιμο μέσο, σε ορίζοντα δύο ή τριών ετών, το οποίο θα μπορούσε να επιλύει εκκρεμή ζητήματα.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων τηλεδιοδίων και με τη διευκόλυνση της διασυνοριακής ανταλλαγής πληροφοριών για μη καταβολή οδικών τελών στην Ένωση (αναδιατύπωση)»

[COM(2017) 280 final — 2017/0128 (COD)]

(2018/C 081/25)

Εισηγητής: ο κ. **Vitas MAČIULIS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 15.6.2017 Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 20.6.2017
Νομική βάση:	Άρθρο 91 της ΣΛΕΕ
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	2.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	183/1/1

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 31ης Μαΐου 2017 σχετικά με τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων τηλεδιοδίων, η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση των διατάξεων της συναφούς οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29ης Απριλίου 2004. Η εφαρμογή στην πράξη των εν λόγω διατάξεων τα τελευταία χρόνια έχει καταδείξει ότι πολλές από αυτές δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις.

1.2. Συστήματα τηλεδιοδίων έχουν ήδη εισαχθεί σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο σε 20 κράτη μέλη. Ωστόσο, η ανεπαρκής διαλειτουργικότητα των συστημάτων σε διεθνές επίπεδο συνεπάγεται σημαντικές απώλειες εσόδων για τα κράτη μέλη, καθώς και πρόσθετο κόστος για τους άμεσους χρήστες του οδικού δικτύου. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να επιδιώξουν ενεργό διασυνοριακή συνεργασία κατά την ανάπτυξη προηγμένου μηχανισμού οδικών διοδίων. Η έλλειψη συνεργασίας συνεπάγεται ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν τρόπο να εντοπίζουν συγκεκριμένους παραβάτες εάν τα οχήματά τους είναι ταξινομημένα στο εξωτερικό.

1.3. Η ΕΟΚΕ είναι πλήρως πεπεισμένη ότι πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια για την καθιέρωση ενιαίου συστήματος τηλεδιοδίων σε ολόκληρη την ΕΕ, με βάση την προηγμένη τεχνολογία. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ ενός απλού, ευέλικτου και χαμηλού κόστους συστήματος το οποίο μπορεί να επεκταθεί γρήγορα ώστε να καλύπτει ευρύτερο φάσμα χρηστών και οδικών δικτύων. Αυτό το σύστημα θα δημιουργήσει ευνοϊκή βάση για την εφαρμογή των μη διακριτικών πρακτικών διοδίων που θεσπίζουν οι διατάξεις της νομοθεσίας για την Ευρωβινιέτα.

1.4. Η «εποχούμενη μονάδα», η οποία αποτελεί το βασικό στοιχείο του συστήματος τηλεδιοδίων, δεν χρειάζεται να είναι ενιαία φυσική συσκευή. Θα μπορούσε να είναι μια σειρά συσκευών —μεταξύ άλλων έξυπνα τηλέφωνα και ταμπλέτες— που συνδέονται φυσικά ή εξ αποστάσεως, οι οποίες εκτελούν μαζί τις λειτουργίες εποχούμενης μονάδας. Η ΕΟΚΕ συνιστά να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη ειδικών εφαρμογών πληροφορικής για τους σκοπούς αυτούς, κάτι το οποίο θα μειώσει σημαντικά το κόστος για τους χρήστες του οδικού δικτύου.

1.5. Ορισμένα κράτη μέλη χρησιμοποιούν ήδη διαφορετικές τεχνολογίες είσπραξης οδικών τελών και θα ήταν πολύ δαπανηρό για αυτά να μεταβούν σε ένα ενιαίο σύστημα. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναζητήσει ευέλικτα χρηματοδοτικά, τεχνικά και νομικά μέσα ώστε να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να επιδιώξουν την ενσωμάτωση των διαφόρων υφιστάμενων λύσεων σε ένα διαλειτουργικό σύστημα. Η συμπερίληψη καταλόγου τεχνολογιών που χρησιμοποιούνται σε συστήματα με εποχούμενη μονάδα στο παράρτημα της οδηγίας θα διευκόλυνε επίσης την ταχύτερη ανταπόκριση στην τεχνολογική ανάπτυξη και θα συνέβαλε στην επίτευξη ομοιομορφίας.

1.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να καθιερώσει ενιαία σύμβαση με τον πάροχο της ευρωπαϊκής υπηρεσίας τηλεδιοδίων (EYT) για όλους τους χρήστες της ΕΕ. Με τον τρόπο αυτό ευνοείται η εφαρμογή πιο διαφανών και φιλικών προς τον χρήστη πρακτικών.

1.7. Ο μηχανισμός αυτός θα αποτελέσει ευκολότερο και αποτελεσματικότερο τρόπο ανάκτησης μη καταβληθέντων τελών χρήσης του οδικού δικτύου από ανέντιμους και δόλιους χρήστες, ανεξαρτήτως της χώρας ταξινόμησης των οχημάτων τους. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο επέκτασης των συνθηκών που διέπουν τη χρήση του συστήματος EUCARIS (του Ευρωπαϊκού συστήματος Πληροφοριών για Οχήματα και Άδειες Οδήγησης). Το εν λόγω σύστημα παρέχει ήδη στις χώρες υποδομές και λογισμικό που τους επιτρέπουν να μοιράζονται τις πληροφορίες τους για οχήματα και άδειες οδήγησης, συμβάλλοντας έτσι στην καταπολέμηση της κλοπής αυτοκινήτων και της απάτης σε θέματα ταξινόμησης.

1.8. Οι κοινωνικές πτυχές της πρότασης της Επιτροπής έχουν επίσης ζωτική σημασία. Οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις κυριαρχούν στον τομέα των οδικών μεταφορών σε ολόκληρη την ΕΕ. Το ζήτημα των τηλεδιοδίων για ιδιωτικής χρήσης οχήματα είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο. Οι σχετικές λύσεις πρέπει συνεπώς να είναι προσεκτικά ισορροπημένες.

2. Ιστορικό και επισκόπηση των υφιστάμενων συστημάτων διοδίων

2.1. Το 2012 επιβλήθηκαν τέλη χρήσης του οδικού δικτύου για βαρέα φορτηγά οχήματα σε 20 κράτη μέλη και για ιδιωτικά αυτοκίνητα σε 12. Το δίκτυο διοδίων είχε μήκος 72 000 χιλιόμετρα περίπου και κατά 60 % ήταν εξοπλισμένο με συστήματα ηλεκτρονικής είσπραξης διοδίων που είχαν καθιερωθεί σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 και μετά και στα οποία είχαν εγγραφεί περισσότεροι από 20 εκατομμύρια χρήστες του οδικού δικτύου. Η συχνότερα επιλεγόμενη λύση για την ηλεκτρονική είσπραξη διοδίων είναι τα συστήματα εξειδικευμένης επικοινωνίας μικρής εμβέλειας (DSRC). Τα τελευταία 10 χρόνια έχουν επίσης εφαρμοστεί νέες τεχνολογίες, μεταξύ των οποίων και οι δορυφορικές. Ως αποτέλεσμα αυτού, εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνυπάρχουν διάφορες διαφορετικές και, στις περισσότερες περιπτώσεις, μη διαλειτουργικές τεχνολογίες.

2.2. Η οδηγία 2004/52/ΕΚ εγκρίθηκε με σκοπό τη διόρθωση αυτού του κατακερματισμού της αγοράς με τη δημιουργία της ευρωπαϊκής υπηρεσίας τηλεδιοδίων (EYT). Σύμφωνα με την εν λόγω οδηγία, η EYT θα έπρεπε να είναι διαθέσιμη για τα βαρέα φορτηγά οχήματα το αργότερο από τον Οκτώβριο του 2012 και να έχει αρχίσει να προσφέρεται για όλους τους άλλους τύπους οχημάτων έως τον Οκτώβριο του 2014.

2.3. Για να διασφαλιστεί ότι τα διάφορα συστήματα διοδίων είναι τεχνολογικά συμβατά και συνεπώς μπορούν να συνδεθούν με την εν λόγω ενιαία υπηρεσία διοδίων, η οδηγία καθόριζε τρεις τεχνολογίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την είσπραξη διοδίων τελών με ηλεκτρονικά μέσα: μέσω μικροκυμάτων DSRC, δορυφορικά (GNSS) και με κινητές επικοινωνίες (GSM).

2.4. Επί του παρόντος, οι διατάξεις της οδηγίας 2004/52/ΕΚ δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί πλήρως στην ευρωπαϊκή αγορά διοδίων. Τα συστήματα διοδίων εξακολουθούν να μην είναι ομοιογενή· κάθε κράτος μέλος και φορέας χρέωσης διοδίων έχει το δικό του νομοθετικό πλαίσιο, δικούς τους στόχους για τη θέσπιση του συστήματος, δικό του τοπικό πλαίσιο και δικές του συνθήκες κυκλοφορίας.

2.5. Η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει τη σημασία των κοινών προτύπων και της διασυνοριακής διαλειτουργικότητας ως μέσου εξασφάλισης αποτελεσματικών διασυνοριακών μεταφορών και της ανάπτυξης αποτελεσματικής EYT στις συστάσεις που κατέθεσε σε σειρά παλαιότερων γνωμοδοτήσεων⁽¹⁾.

2.6. Τα κύρια συστήματα χρέωσης στην ΕΕ είναι τα εξής:

2.6.1. Συστήματα χρέωσης βάσει απόστασης: η χρέωση υπολογίζεται με βάση την απόσταση που διανύει το όχημα και κατόπιν προσαρμόζεται σε συνάρτηση με άλλα τεχνικά χαρακτηριστικά του οχήματος (συνολικό βάρος, αριθμός αξόνων, κατηγορία εκπομπών ρύπων κ.λπ.). Πρόκειται για το συνηθέστερο σύστημα στην ΕΕ και χρησιμοποιεί διάφορα τεχνικά μέσα για την αναλογική χρέωση του οχήματος με βάση την πραγματική χρήση των οδικών υποδομών.

2.6.2. Συστήματα χρέωσης βάσει χρόνου ή βάσει σήματος τελών: η χρέωση υπολογίζεται βάσει δεδομένου χρονικού διαστήματος και προσαρμόζεται και πάλι σύμφωνα με τα ίδια χαρακτηριστικά του οχήματος που αναφέρθηκαν παραπάνω. Τα συστήματα αυτά απαιτούν την αγορά σήματος τελών, με το οποίο επιτρέπεται η χρήση συγκεκριμένου οδικού δικτύου για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα (μία ημέρα, ένα μήνα ή ένα ολόκληρο έτος). Το τέλος που καταβάλλεται είναι ανεξάρτητο της πραγματικής χρήσης της οδικής υποδομής.

⁽¹⁾ ΕΕ C 32 της 5.2.2004, σ. 36.
ΕΕ C 277 της 17.11.2009, σ. 85.
ΕΕ C 291 της 4.9.2015, σ. 14.
ΕΕ C 173 της 31.5.2017, σ. 55.
ΕΕ C 288 της 31.8.2017, σ. 85.

2.6.3. Συστήματα χρέωσης βάσει πρόσβασης: η χρέωση εφαρμόζεται κυρίως σε αστικές περιοχές και σε συγκεκριμένη υποδομή, όπου ο χρήστης χρεώνεται διόδια για την οδήγηση στη σχετική ζώνη. Με τα συστήματα αυτά καθίσταται δυνατή η μείωση της κυκλοφορίας και της ρύπανσης σε ιδιαίτερα ευαίσθητα τμήματα της πόλης ή σε άλλες πυκνοκατοικημένες αστικές περιοχές.

2.7. Για τις συναλλαγές τηλεδιοδίων σε συστήματα βάσει απόστασης χρησιμοποιούνται δύο κύριες τεχνολογίες στην ΕΕ: ο εντοπισμός μέσω του παγκόσμιου δορυφορικού συστήματος πλοήγησης (GNSS) και η τεχνολογία DSRC, μια τεχνολογία, δηλαδή, μικροκυμάτων 5,8 GHz που έχει υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης (CEN):

2.7.1. Η τεχνολογία GNSS χρησιμοποιεί τα δεδομένα θέσης του οχήματος που λαμβάνονται από δίκτυο δορυφόρων και μετρά την απόσταση που καλύπτεται στον δρόμο για τον προσδιορισμό της χρέωσης. Η εποχούμενη μονάδα προσδιορίζει τη θέση του, συλλέγει και επεξεργάζεται τις απαραίτητες πληροφορίες χωρίς τη βοήθεια παρόδιων μονάδων. Είναι το καταλληλότερο σύστημα, αλλά και το πιο ακριβό.

2.7.2. Η τεχνολογία DSRC βασίζεται στην αμφίδρομη ραδιοεπικοινωνία μεταξύ σταθερού παρόδιου εξοπλισμού και μιας κινητής συσκευής (εποχούμενη μονάδα) εγκατεστημένης στο όχημα. Μέσω αυτής της επικοινωνίας, οι χρήστες του οδικού δικτύου (και τα οχήματά τους) αναγνωρίζονται από την παρόδιο υποδομή προκειμένου να ενεργοποιηθεί η καταβολή.

2.8. Στα συστήματα χρέωσης βάσει πρόσβασης χρησιμοποιείται το σύστημα αυτόματης αναγνώρισης της πινακίδας κυκλοφορίας (ANPR). Η τεχνολογία αυτή χρησιμοποιεί βιντεοκάμερες για την ανάγνωση των πινακίδων κυκλοφορίας των οχημάτων. Δεν απαιτεί εποχούμενες μονάδες και χρησιμοποιεί λιγότερο δαπανηρό παρόδιο εξοπλισμό.

2.9. Στους παρακάτω πίνακες γίνεται επισκόπηση των διαφόρων συστημάτων διοδίων που χρησιμοποιούνται σε διάφορες χώρες της ΕΕ.

2.9.1. Συστήματα διοδίων βάσει απόστασης για βαρέα επαγγελματικά οχήματα:

Συστήματα διοδίων	Χρησιμοποιούμενη τεχνολογία	Χώρα
Ελεύθερη κυκλοφορία	GNSS με ANPR ή/και DSRC	Ουγγαρία, Σλοβακία, Βέλγιο
Ελεύθερη κυκλοφορία	GNSS με υπέρυθρες ή/και DSRC	Γερμανία
Ελεύθερη κυκλοφορία	DSRC	Αυστρία, Τσεχική Δημοκρατία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο (Dartford Crossing)
Ελεύθερη κυκλοφορία	ANPR	Ηνωμένο Βασίλειο (Dartford Crossing)
Ελεύθερη κυκλοφορία	ANPR και εποχούμενη μονάδα DSRC	Πορτογαλία (A22, ..., A25)
Δίκτυο με σταθμούς διοδίων	DSRC	Κροατία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ισπανία, Ηνωμένο Βασίλειο

2.9.2. Συστήματα διοδίων βάσει απόστασης για ελαφρά οχήματα:

Συστήματα διοδίων	Χρησιμοποιούμενη τεχνολογία	Χώρα
Ελεύθερη κυκλοφορία	DSCR/ANPR	Πορτογαλία

Συστήματα διοδίων	Χρησιμοποιούμενη τεχνολογία	Χώρα
Επιμέρους τμήματα με σταθμούς διοδίων	DSCR/ANPR	Αυστρία (A9, A10 Tauern, A11 Karawanken, A13, Brenner και S16 Arlberg)
Δίκτυο με σταθμούς διοδίων	DSCR	Κροατία, Δανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ισπανία

2.9.3. Συστήματα διοδίων βάσει χρόνου για βαρέα επαγγελματικά οχήματα:

Συστήματα διοδίων	Χρησιμοποιούμενη τεχνολογία	Χώρα
Σήμα τελών	Ηλεκτρονικό ευρωπαϊκό σήμα τελών	Δανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Σουηδία
Σήμα τελών	Ηλεκτρονικό σήμα τελών	Ηνωμένο Βασίλειο, Λετονία
Σήμα τελών	Αυτοκόλλητο σήμα	Βουλγαρία, Λιθουανία, Ρουμανία

2.9.4. Συστήματα διοδίων βάσει χρόνου για ελαφρά οχήματα:

Συστήματα διοδίων	Χρησιμοποιούμενη τεχνολογία	Χώρα
Σήμα τελών	Αυτοκόλλητο σήμα	Αυστρία, Βουλγαρία, Τσεχική Δημοκρατία, Ουγγαρία (ηλεκτρονικό ευρωπαϊκό σήμα τελών), Ρουμανία (έντυπο σήμα τελών), Σλοβενία, Σλοβακία
Διόδια με φυσικό εμπόδιο ή ελεύθερη κυκλοφορία	DSRC, ANPR — διαφέρει ανάλογα με το σύστημα	Ηνωμένο Βασίλειο

2.9.5. Συστήματα διοδίων βάσει πρόσβασης για όλα τα οχήματα ⁽²⁾:

Συστήματα διοδίων	Χρησιμοποιούμενη τεχνολογία	Χώρα
Χρέωση πρόσβασης (χρέωση διέλευσης σε ορισμένη ζώνη)	ANPR	Σουηδία (Στοκχόλμη)
Χρέωση πρόσβασης (βινιέτα)	ANPR	Ηνωμένο Βασίλειο (τέλος κυκλοφοριακής συμφόρησης Λονδίνου), Μιλάνο (χρέωση περιοχής Γ)

3. Περιγραφή των κύριων προβλημάτων

3.1. Στην ανακοίνωση της του Αυγούστου 2012 με θέμα την υλοποίηση της ευρωπαϊκής υπηρεσίας τηλεδιοδίων [COM(2012) 474 final], η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωνε με σαφήνεια ότι «η αποτυχία εφαρμογής της ΕΥΤ και μάλιστα εντός του προβλεπόμενου χρονοδιαγράμματος δεν οφείλεται σε τεχνικούς λόγους», αντίθετα «τροχοπέδη στην υλοποίηση της ΕΥΤ εξακολουθεί να αποτελεί η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των διάφορων ομάδων ενδιαφερόμενων» και οι περιορισμένες προσπάθειες των κρατών μελών. Στην έκθεσή του του Απριλίου 2013 σχετικά με μια στρατηγική για ευρωπαϊκή υπηρεσία τηλεδιοδίων και σύστημα τελών με αυτοκόλλητο για τα ελαφρά οχήματα ΙΧ στην Ευρώπη (A7-0142/2013), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο λαμβάνει την ίδια θέση και «συμφωνεί με την Επιτροπή ότι υφίσταται ήδη η τεχνολογία για τα διαλειτουργικά συστήματα».

⁽²⁾ Μελέτη με θέμα «State of the art of electronic tolling» (Ανασκόπηση των τηλεδιοδίων) MOVE/D3/2014-259.

3.2. Η πλειονότητα των συστημάτων διοδίων απαιτεί από τους χρήστες την εγκατάσταση εποχούμενων μονάδων στα οχήματά τους. Ορισμένα συστήματα λειτουργούν ανεξαρτήτως συνόρων, τα περισσότερα όμως όχι. Αυτό προκαλεί έξοδα και επιβαρύνσεις στους χρήστες του οδικού δικτύου, οι οποίοι πρέπει να εφοδιάζουν τα οχήματά τους με πολλές εποχούμενες μονάδες, ώστε να μπορούν να οδηγούν ανεμπόδια σε διαφορετικές χώρες. Το κόστος υπολογίζεται σήμερα σε 334 εκατομμύρια ευρώ ετησίως και αναμένεται να υποχωρήσει κάτω από τα 300 εκατομμύρια ευρώ ετησίως έως το 2025.

3.3. Έχει επιτευχθεί διασυνοριακή διαλειτουργικότητα σε ορισμένο βαθμό, αλλά στην Κροατία, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, την Ελλάδα, την Ουγγαρία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Πολωνία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία και το Ηνωμένο Βασίλειο, είναι σαφές ότι είναι δυνατή η χρήση μόνον εγχώριων εποχούμενων μονάδων για την πληρωμή των διοδίων. Ένας από τους στόχους της νομοθεσίας για την EYT ήταν να καταστεί δυνατή η ενσωμάτωση των εποχούμενων μονάδων με άλλες συσκευές εντός των οχημάτων, ιδίως ψηφιακούς ταχογράφους. Η ενσωμάτωση με τους ταχογράφους δεν αποδείχθηκε ελπιδοφόρα.

3.4. Η έλλειψη διασυνοριακής διαλειτουργικότητας συνεπάγεται επίσης κόστος για τις αρχές, οι οποίες πρέπει να προμηθεύονται και να συντηρούν ποικίλες εποχούμενες μονάδες που λειτουργούν μεν σε εγχώρια, αλλά όχι στο εξωτερικό. Σε ένα και μόνον εθνικό σύστημα, στο οποίο οι θέσεις των οχημάτων εντοπίζονται μέσω δορυφόρου, το εφάπαξ κόστος της προμήθειας εποχούμενων μονάδων ανέρχεται σε 120 εκατομμύρια ευρώ και το κόστος συντήρησης περίπου σε 14,5 εκατομμύρια ευρώ ετησίως⁽³⁾.

3.5. Εξακολουθεί να μην υπάρχει πλήρως ανεπτυγμένη EYT και ελάχιστη πρόοδος έχει σημειωθεί ως προς τη διαλειτουργικότητα. Οι πάροχοι αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια κατά την είσοδο, όπως διακριτική μεταχείριση από τις αρχές, μακροχρόνιες και μεταβαλλόμενες διαδικασίες αποδοχής και τεχνικές ιδιαιτερότητες στα τοπικά συστήματα που δεν πληρούν τα καθορισμένα πρότυπα. Έχουν υπογραφεί λίγες μόνο περιορισμένες συμφωνίες που περιλαμβάνουν περισσότερες από μία χώρες της ΕΕ. Οι κυριότεροι λόγοι είναι οι εξής:

3.5.1. Ο υφιστάμενος φορέας εκμετάλλευσης διοδίων έχει προνομιούχο θέση σε ορισμένες εθνικές αγορές. Αυτό εμποδίζει την εφαρμογή εναρμονισμένων και μη διακριτικών πρακτικών διοδίων στην ΕΕ.

3.5.2. Η νομοθεσία για την EYT παρεμβάλλει εμπόδια: ειδικότερα, υπάρχει η απαίτηση οι πάροχοι EYT να είναι σε θέση να προσφέρουν υπηρεσίες σε ολόκληρη την ΕΕ εντός 24 μηνών.

3.5.3. Τα εθνικά συστήματα διοδίων εφαρμόζουν τις τρεις τεχνολογίες που επιτρέπονται από τη νομοθεσία για την EYT με σημαντικά διαφορετικούς τρόπους, γεγονός το οποίο καθιστά δύσκολη και δαπανηρή την επίτευξη διασυνοριακής διαλειτουργικότητας.

3.6. Η νομοθεσία για την EYT στερείται αποτελεσματικών διατάξεων σχετικών με την επιβολή διοδίων στα οχήματα που έχουν ταξινομηθεί σε άλλη χώρα της ΕΕ. Σε ορισμένες τοποθεσίες, η διεθνής κυκλοφορία αντιπροσωπεύει σημαντικό μερίδιο των συνολικών εσόδων από το σύστημα διοδίων, συνεπώς ο περιορισμός της αποφυγής καταβολής οδικών τελών από τους ξένους χρήστες αποτελεί σημαντικό ζήτημα προς επίλυση. Η αρμόδια αρχή ενός κράτους μέλους που διαπιστώνει αδικήματα διοδίων μέσω των αυτόματων συσκευών επιβολής δεν μπορεί να ταυτοποιήσει τον παραβάτη βάσει του αριθμού κυκλοφορίας όταν το όχημα είναι ταξινομημένο στο εξωτερικό. Δεν υπάρχει νομική βάση σε επίπεδο ΕΕ για την ανταλλαγή δεδομένων ταξινόμησης των οχημάτων μεταξύ των κρατών μελών με σκοπό την επιβολή διοδίων. Η απώλεια εσόδων για τα εθνικά, περιφερειακά και τοπικά συστήματα χρέωσης διοδίων ανέρχεται περίπου σε 300 εκατομμύρια ευρώ ετησίως⁽⁴⁾.

3.7. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη να προωθηθεί η ανταλλαγή πληροφοριών ως προς την αποφυγή καταβολής οδικών τελών σε επίπεδο ΕΕ και να δοθούν μεγαλύτερες εξουσίες στις διάφορες αρχές διοδίων για τον εντοπισμό παραβατών και την έναρξη διαδικασιών επιβολής. Όσον αφορά την επιβολή της νομοθεσίας, τα κράτη μέλη έχουν την ευθύνη να επιδεικνύουν ίση μεταχείριση των χρηστών του οδικού δικτύου και να μεριμνούν για τη δέουσα εφαρμογή των κυρώσεων.

3.8. Η υποχρέωση όλων των παρόχων EYT να καλύπτουν όλους τους τύπους οχημάτων και κάθε περιοχή διοδίων στην Ευρώπη θεωρείται υπερβολική. Θα ήταν πιο αποτελεσματικό να είναι ελεύθεροι οι πάροχοι EYT να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των πελατών τους, αντί να είναι υποχρεωμένοι να τους επιβάλλουν πλήρη μεν, αλλά δαπανηρή εξυπηρέτηση.

⁽³⁾ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων τηλεδιοδίων και με τη διευκόλυνση της διασυνοριακής ανταλλαγής πληροφοριών για μη καταβολή οδικών τελών στην Ένωση (αναδιατύπωση) COM(2017) 0280 final.

⁽⁴⁾ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων τηλεδιοδίων και με τη διευκόλυνση της διασυνοριακής ανταλλαγής πληροφοριών για μη καταβολή οδικών τελών στην Ένωση (αναδιατύπωση) COM(2017) 0280 final.

3.9. Οι αλλαγές στην οδηγία για τη διαλειτουργικότητα και στην απόφαση για την EYT που προτείνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αποφέρουν εξοικονόμηση για τους χρήστες του οδικού δικτύου ύψους 370 εκατομμυρίων ευρώ (καθαρή παρούσα αξία, 2016-2025). Το μεγαλύτερο μέρος της εν λόγω εξοικονόμησης θα ωφελήσει τη βιομηχανία φορτηγών, την οποία αποτελούν κατά κύριο λόγο οι ΜΜΕ. Οι διαχειριστές οδικών δικτύων θα έχουν οικονομικό όφελος από τις εξοικονομήσεις λόγω μη παροχής περιττών εποχούμενων μονάδων (καθαρή παρούσα αξία 48 εκατομμυρίων ευρώ) και από τα επιπρόσθετα έσοδα διοδίων που θα προκύψουν από τη βελτίωση των κανόνων για τη διασυνοριακή επιβολή (150 εκατ. ευρώ ετησίως). Οι πάροχοι EYT θα επωφεληθούν από τη μείωση της ρυθμιστικής επιβάρυνσης που συνδέεται με την είσοδο στις εθνικές αγορές (10 εκατ. ευρώ καθαρή παρούσα αξία για μια αναμενόμενη ομάδα 12 παρόχων EYT). Επιπλέον, η αγορά τους θα επεκταθεί με πρόσθετα έσοδα ύψους 700 εκατομμυρίων ευρώ ετησίως⁽⁵⁾.

4. Βασικά στοιχεία της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αναδιτύπωση της οδηγίας 2004/52/ΕΚ

4.1. Η κατάλληλη διασυνοριακή επιβολή θα εφαρμοστεί ως εξής:

4.1.1. Πρέπει να θεσπιστεί ένας απλός αυτόματος μηχανισμός ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών. Πρέπει να υλοποιηθούν νέοι μηχανισμοί και νομικές συμφωνίες για την αντιμετώπιση του προβλήματος της διασυνοριακής ασυνόμησης της αποφυγής καταβολής οδικών τελών. Οι πληροφορίες αυτές θα δίνουν τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να παρακολουθούν περιπτώσεις μη καταβολής διοδίων από οδηγούς οι οποίοι δεν είναι μόνιμοι κάτοικοι της χώρας.

4.1.2. Το σύστημα θα περιλαμβάνει όλους τους τύπους οχημάτων και όλους τους τύπους συστημάτων τηλεδιοδίων, συμπεριλαμβανομένων των τηλεδιοδίων με βιντεοσκόπηση.

4.2. Οι κυριότερες προτάσεις όσον αφορά τις χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες και τη μεταχείριση των ελαφρών οχημάτων έχουν ως εξής:

4.2.1. Ο κατάλογος των τεχνολογιών μεταφέρθηκε στο παράρτημα της οδηγίας. Με τον τρόπο αυτό καθίσταται δυνατή η ταχύτερη και αποτελεσματικότερη προσαρμογή στην τεχνολογική πρόοδο.

4.2.2. Ο εν λόγω κατάλογος τεχνολογιών θα παραμείνει αμετάβλητος και μπορεί να τροποποιηθεί μόνο στο μέλλον μετά από διεξοδικούς ελέγχους, εργασίες τυποποίησης κ.λπ.

4.2.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει να διαχωριστεί η EYT για τα βαρέα και τα ελαφρά οχήματα, έτσι ώστε να μπορεί να παρέχεται η μία ανεξαρτήτως της άλλης.

4.2.4. Θα υπάρχει απαλλαγή που θα επιτρέπει στους παρόχους EYT για ελαφρά οχήματα να παρέχουν στους πελάτες εποχούμενες μονάδες τύπου DSRC.

4.3. Οι ορισμοί της EYT θα ενοποιηθούν, προτείνονται δε ορισμένες διευκρινίσεις:

4.3.1. Η EYT πρέπει να παρέχεται από παρόχους EYT και όχι από τους φορείς χρέωσης διοδίων. Πρέπει να διασφαλίζεται για τους παρόχους EYT ίση πρόσβαση στην αγορά, ισότιμη με αυτή των εθνικών Παρόχων Υπηρεσιών Διοδίων. Αυτό θα ενισχύσει τις επιλογές παρόχων υπηρεσιών διοδίων για τους καταναλωτές. Τα κράτη μέλη δεν θα έχουν την υποχρέωση να μεριμνήσουν για την ανάπτυξη EYT εντός ορισμένου χρόνου.

4.3.2. Δεν είναι απαραίτητο οι εποχούμενες μονάδες να είναι ενιαία φυσική συσκευή· μπορεί να περιλαμβάνουν διάφορες συσκευές που συνδέονται φυσικά ή εξ αποστάσεως, συμπεριλαμβανομένου εξοπλισμού ήδη εγκατεστημένου στο μηχανοκίνητο όχημα όπως συστήματα πλοήγησης, που παρέχουν όλες τις λειτουργίες εποχούμενης μονάδας. Η ίδια εποχούμενη μονάδα θα πρέπει να ισχύει για όλα τα συστήματα τηλεδιοδίων, μπορούν δε να χρησιμοποιούνται φορητές συσκευές όπως έξυπνα τηλέφωνα μαζί με σταθερές εποχούμενες μονάδες.

5. Πιθανά εμπόδια για την εφαρμογή της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

5.1. Η επίτευξη διασυνοριακής διαλειτουργικότητας ενδέχεται να επιφέρει σημαντικό διοικητικό φόρτο και κόστος λόγω των νομικών, τεχνικών και επιχειρησιακών διαφορών που υπάρχουν στα επιμέρους εθνικά συστήματα διοδίων, εξαιτίας της χρήσης διαφορετικών τεχνολογιών.

5.2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει τη δυνατότητα δημιουργίας μηχανισμού χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση των δυσκολιών αυτών. Η διάθεση των αναγκαίων κονδυλίων θα ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να καταστήσουν τα εθνικά τους συστήματα διαλειτουργικά σε επίπεδο ΕΕ.

5.3. Είναι σημαντικό για τον σκοπό αυτό να μπορούν οι υπηρεσίες EYT να αναπτυχθούν παράλληλα με τις εθνικές, είναι όμως πιθανό οι πάροχοι EYT να αντιμετωπίσουν κάποια μορφή διακριτικής μεταχείρισης από τις τοπικές αρχές στα κράτη μέλη.

⁽⁵⁾ Commission Staff Working Document: Executive summary of the Impact Assessment (Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Συνοπτική παρουσίαση της εκτίμησης επιπτώσεων) (SWD(2017) 191 final).

5.4. Οι κοινωνικές πτυχές αυτής της πρότασης έχουν επίσης ζωτική σημασία. Οι ΜΜΕ και οι πολύ μικρές επιχειρήσεις κυριαρχούν στον τομέα των οδικών μεταφορών σε ολόκληρη την ΕΕ και τα αποτελέσματα για αυτές αναμένεται να είναι θετικά. Η επέκταση της εφαρμογής έτσι ώστε μεγαλύτερο ποσοστό του οδικού δικτύου να υπόκειται σε τηλεδιόδια για τα αυτοκίνητα ΙΧ ενδέχεται να μην γίνει ευπρόσδεκτη από το ευρύ κοινό και, κατά συνέπεια, οι λύσεις στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να σταθμίζονται πολύ προσεκτικά.

5.5. Το κόστος θα μπορούσε να μειωθεί για τους χρήστες με την ενίσχυση της έρευνας και της ανάπτυξης τεχνικών λύσεων και εφαρμογών πληροφορικής στα συστήματα τηλεδιοδίων. Η προώθηση της καινοτομίας στον τομέα αυτό αποτελεί βασικό σημείο στο οποίο πρέπει να επικεντρωθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέματα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/62/ΕΚ περί επιβολής τελών στα βαρέα φορτηγά οχήματα που χρησιμοποιούν ορισμένα έργα υποδομής»

[COM(2017 275 final — 2017/0114 (COD)]

και «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/62/ΕΚ περί επιβολής τελών στα βαρέα φορτηγά οχήματα που χρησιμοποιούν ορισμένα έργα υποδομής, όσον αφορά ορισμένες διατάξεις σχετικά με τη φορολόγηση των οχημάτων»

[COM(2017) 276 final — 2017/0115 (CNS)]

(2018/C 081/26)

Εισηγητής: ο κ. **Alberto MAZZOLA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 12.6.2017 και 23.6.2017 Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 15.6.2017
Νομική βάση	Άρθρα 91 και 113 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	2.10.2017
Υιοθέτηση από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	121/2/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αν στην ΕΕ εφαρμόζονταν ένα συνεκτικό, δίκαιο, διαφανές, άνευ διακρίσεων και γραφειοκρατικού φόρτου σύστημα επιβολής οδικών τελών, αναλογικό προς το κόστος της χρήσης του οδικού δικτύου και προς το εξωτερικό κόστος που προκαλούν φορτηγά, λεωφορεία και αυτοκίνητα, χωρίς κατακερματισμό των συστημάτων επιβολής οδικών τελών και σύμφωνα με τις αρχές «ο χρήστης πληρώνει» και «ο ρυπαίνων πληρώνει», θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν καλύτερα η υποβάθμιση της οδικής υποδομής, η κυκλοφοριακή συμφόρηση και η ρύπανση. Υπό τις συνθήκες που αναφέρονται κατωτέρω, το σύστημα αυτό θα μπορούσε να εφαρμοστεί προοδευτικά σε ελαφρά και βαρέα οχήματα σε όλο το Διερωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), ξεκινώντας από τα τμήματα προτεραιότητας.

1.2. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της επικαιροποίησης του κοινού νομικού πλαισίου προκειμένου να διασφαλίζεται ένα ενιαίο πλαίσιο εφαρμογής για όλους τους χρήστες του οδικού δικτύου, ιδίως όσον αφορά το σύστημα επιβολής τελών σε κοινοτικό επίπεδο που συνδέεται με τη χρήση των οδικών υποδομών κοινοτικής σημασίας με βάση τη διανυθείσα απόσταση, όπως το οδικό δίκτυο του ΔΕΔ-Μ, οι αυτοκινητόδρομοι και οι εθνικές οδοί με αυξημένη διεθνή κυκλοφορία.

1.3. Ο τομέας των μεταφορών διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο για τη διασφάλιση της κινητικότητας και της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης της ΕΕ και η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της ανάπτυξης και της βιωσιμότητας είναι αναγκαία η βελτιστοποίηση των υποδομών των μεταφορών. Η επένδυση στις υποδομές είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη και την απασχόληση, δεδομένου ότι η αύξηση κατά 1 % της δαπάνης για τις υποδομές επιφέρει αύξηση του επιπέδου παραγωγής κατά 0,4 % το ίδιο έτος και κατά 1,5 % τέσσερα έτη αργότερα⁽¹⁾.

1.4. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ανησυχία ότι «μολονότι οι ανάγκες σε μεταφορικές υποδομές εκτιμώνται σε περίπου 130 δισεκατ. ευρώ ετησίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα επίπεδα επενδύσεων στην ΕΕ βρίσκονται κατά μέσο όρο πολύ πιο κάτω από το ποσό των 100 δισεκατ. ευρώ από την έναρξη της κρίσης»⁽²⁾. Στην ΕΕ καταγράφεται μείωση της δαπάνης για τη συντήρηση των οδικών

⁽¹⁾ ΔΝΤ, World Economic Outlook (Προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας), 10.2014.

⁽²⁾ ITF (2015), ITF Transport Outlook 2015, OECD Publishing, Παρίσι.

υποδομών, παρά το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο για την ανάπτυξη του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών που θεσπίστηκε στα τέλη του 2013 ⁽³⁾ και τις παρεμβάσεις που λαμβάνουν στήριξη από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ ⁽⁴⁾. Στο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027 θεωρείται απίθανο να προβλεφθεί αύξηση των απαιτούμενων πόρων.

1.5. Για την ΕΟΚΕ είναι θεμελιώδους σημασίας τα έσοδα από τη χρήση των οδικών υποδομών να κατανέμονται ως εξής: τα έσοδα από τη χρήση των υποδομών θα πρέπει να καλύπτουν το κόστος κατασκευής, ανάπτυξης, λειτουργίας και συντήρησης των οδικών υποδομών, ενώ τα έσοδα που αφορούν το εξωτερικό κόστος θα πρέπει να προορίζονται για παρεμβάσεις περιορισμού των αρνητικών επιπτώσεων των οδικών μεταφορών και βελτίωσης των επιδόσεων μέσω εναλλακτικών υποδομών, καινοτόμων συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας, αυτοματοποιημένης οδήγησης, ηλεκτροδότησης, ιδίως μέσω σημείων ταχείας επαναφόρτισης, και εναλλακτικών ενεργειακών συστημάτων.

1.6. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, τα επιπρόσθετα αυτά έσοδα —τα οποία σε σταθερή βάση θα μπορούσαν να ανέλθουν σε 10 δισεκατ. ευρώ ετησίως ⁽⁵⁾ στο πλαίσιο της επιλογής που προτείνεται από την Επιτροπή, σε 20 δισεκατ. ευρώ σε περίπτωση υποχρεωτικής εφαρμογής σε όλα τα βαρέα οχήματα, και σε ακόμη υψηλότερο ποσό εάν επέλθει επέκταση και στα ελαφρά οχήματα — θα μπορούσαν να δώσουν σημαντική ώθηση στην ολοκλήρωση και στη λειτουργία του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών, συμπεριλαμβανομένων των τεχνολογικών συνιστωσών του. Ωστόσο, η δημόσια συνεισφορά στη χρηματοδότηση των υποδομών εξακολουθεί να είναι ζωτικής και πρωτεύουσας σημασίας.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αναθεώρηση της νομοθεσίας σχετικά με την Ευρωβινέτα αποτελεί ευκαιρία για τη θέσπιση κοινών και εναρμονισμένων κανόνων, με σκοπό την παρακολούθηση και την ενίσχυση της ορθής εφαρμογής της εν λόγω νομοθεσίας, δημιουργώντας ένα ειδικό μητρώο της ΕΕ και συλλέγοντας ακριβείς πληροφορίες από τα κράτη μέλη.

1.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την απαλλαγή της εσωτερικής αγοράς μεταφορών από πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις και καλεί την Επιτροπή να παρέμβει για να διασφαλίζεται εγκαίρως ο πλήρης σεβασμός του κοινοτικού νομοθετικού πλαισίου. Ειδικότερα, τα εφαρμόζόμενα τέλη και οι εκπτώσεις για συχνούς ή/και εντόπιους χρήστες δεν πρέπει να συνιστούν στοιχεία εφαρμογής διακρίσεων κατά των περιστασιακών ή/και των μη εντόπιων χρηστών.

1.9. Μια άλλη έντονη ανησυχία για την ΕΟΚΕ αφορά τις επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών και τα επίπεδα προάσπισης και προστασίας του περιβάλλοντος και όλων των στοιχείων που αφορούν την υγεία και την κοινωνική ευημερία, τα οποία συνδέονται με την ορθολογική χρήση των μεταφορών. Όπως έχει επισημανθεί ήδη «όσον αφορά τις μεταφορές, θεωρεί ότι ο στόχος της μείωσης κατά 60 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (ΕΑΘ) σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990 εξακολουθεί να είναι εξαιρετικά φιλόδοξος και απαιτεί σημαντικές προσπάθειες» ⁽⁶⁾.

1.10. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» θα πρέπει να εφαρμόζεται με ευελιξία, ιδίως όσον αφορά τις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες και τις απομακρυσμένες αγροτικές, ορεινές και νησιωτικές περιοχές, έτσι ώστε να αποφεύγονται αποτελέσματα αντιστρόφως ανάλογα προς το κόστος και να διαφυλάσσεται η χρησιμότητά της ως μέσου επηρεασμού των επιλογών όσον αφορά την οργάνωση των επιχειρήσεων μεταφοράς, και παράλληλα να εξαλειφθεί ο αθέμιτος ανταγωνισμός μεταξύ των διαφόρων τρόπων μεταφοράς (TEN/582, «Ο αντίκτυπος των συμπερασμάτων της COP21 στην ευρωπαϊκή πολιτική μεταφορών»).

1.11. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ζωτικής σημασίας να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος της οδηγίας δύο χρόνια μετά την έναρξη της ισχύος της, ιδίως όσον αφορά τα οφέλη από νέες επενδύσεις και το κόστος των εμπορευματικών μεταφορών προκειμένου να αποφευχθεί η επιδείνωση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών βιομηχανιών σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.12. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην αποδοχή των μέτρων εκ μέρους των χρηστών, των καταναλωτών και των πολιτών γενικότερα, από την άποψη της διαφάνειας και της σαφήνειας του νέου φορολογικού πλαισίου, διασφαλίζοντας —μεταξύ άλλων και με τη χρήση πολύγλωσσων πινακίδων στους αυτοκινητοδρόμους— άμεση και σαφή θετική αντίληψη εκ μέρους των χρηστών όσον αφορά τους σκοπούς των εισπραττόμενων ποσών και τη δίκαιη κατανομή και διάθεσή τους, καθώς και την απουσία υπερφορολόγησης και διπλής φορολόγησης, καθώς και τη χρήση δύο συνοπτικών δεικτών ποιότητας του οδικού δικτύου, κυκλοφοριακής συμφόρησης και εξοικονόμησης εκπομπών ρύπων ανά χιλιόμετρο υποδομής.

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1315/2013 του ΕΚ και του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 2013, περί των προσανατολισμών της Ένωσης για την ανάπτυξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών και για την κατάργηση της απόφασης αριθ. 661/2010/ΕΕ (ΕΕ L 348 της 20.12.2013, σ. 1).

⁽⁴⁾ Οι συνολικές επενδύσεις που πραγματοποιήσαν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ κατά τα έτη 2014 και 2015 μέσω των οικείων πηγών χρηματοδότησης (ήτοι, ΔΕΔ-Μ/ΜΣΕ, ΕΤΠΑ/ΤΣ και δάνεια ΕΤΕπ) σε υποδομές του κεντρικού και του εκτεταμένου δικτύου ΔΕΔ-Μ ανήλθαν σε 30,67 δισεκατ. ευρώ στην ΕΕ των 28.

⁽⁵⁾ Εκτίμηση επιπτώσεων της οδηγίας για την Ευρωβινέτα.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 303 της 19.8.2016, σ. 10.

1.13. Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, η διάθεση των εσόδων που προέρχονται από την εφαρμογή της νέας νομοθεσίας για επενδύσεις στον τομέα των μεταφορών, με βάση την προαναφερθείσα κατανομή, θα μπορούσε να ευνοήσει την αύξηση της απασχόλησης με περισσότερες από πεντακόσιες χιλιάδες θέσεις εργασίας.

1.14. Η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να μεριμνήσει η Επιτροπή για την παρακολούθηση και την ενίσχυση των μέσων ορθής και ομοιόμορφης εφαρμογής της νέας νομοθεσίας —συμπεριλαμβανομένου του περιοδικού και επιστημονικά τεκμηριωμένου ελέγχου του ύψους του εξωτερικού κόστους και της αποτελεσματικής αντιστοίχισης μεταξύ των εφαρμοζόμενων συστημάτων επιβολής τελών και των πραγματικών εκπομπών των οχημάτων, τα οποία δεν είναι σήμερα ευνοϊκά για τα οχήματα καλύτερων επιδόσεων— καθώς και για τη διαβίβαση λεπτομερούς ετήσιας έκθεσης προόδου σχετικά με την εφαρμογή της τροποποιημένης οδηγίας στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, καθώς και στην ΕτΠ και στην ΕΟΚΕ.

2. Εισαγωγή

2.1. Οι μεταφορές αντιπροσωπεύουν έναν θεμελιώδη πυλώνα του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου και καθιστούν δυνατή την ελεύθερη κυκλοφορία πολιτών, εργαζομένων, αγαθών και υπηρεσιών στην επικράτεια της Ένωσης. Η αποτελεσματικότητα και η ποιότητα των δικτύων μεταφορών έχουν άμεσο αντίκτυπο στη βιώσιμη ανάπτυξη, στην ποιότητα ζωής και εργασίας και στην ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης.

2.2. Η οικονομία των οδικών μεταφορών στην ΕΕ απαιτεί ενεργές πολιτικές, καθώς προσφέρει 5 εκατομμύρια άμεσες θέσεις εργασίας και συνεισφέρει σχεδόν στο 2 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ, με 344 000 εταιρείες οδικής μεταφοράς επιβατών και πάνω από 560 000 εταιρείες οδικών εμπορευματικών μεταφορών ⁽⁷⁾, συμβάλλοντας σημαντικά στην ανάπτυξη και στην απασχόληση στην ΕΕ.

2.3. Οι μεταφορές αποτελούν την κύρια αιτία της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και αντιπροσωπεύουν σήμερα το ένα τέταρτο των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου της Ευρώπης: τα φορτηγά αυτοκίνητα και τα λεωφορεία είναι υπεύθυνα για το ένα τέταρτο περίπου των εκπομπών που προκαλούνται από τις οδικές μεταφορές, ποσοστό το οποίο πρόκειται να αυξηθεί από το 2010 έως το 2030 κατά 10 % περίπου (Σενάριο αναφοράς της ΕΕ για το 2016: ενέργεια, μεταφορές και εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου — τάσεις έως το 2050). Ως πρώτο βήμα, η Επιτροπή επικεντρώθηκε σε 2 προτάσεις: μία σχετικά με την πιστοποίηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και της κατανάλωσης καυσίμου των οχημάτων αυτών, και μία σχετικά με την παρακολούθηση και την επισημάνση των δεδομένων που πιστοποιούνται με τον τρόπο αυτό.

2.4. Η υιοθετηθείσα στρατηγική —σχετικά με την οποία η ΕΟΚΕ είχε την ευκαιρία να εκφράσει τη γνώμη της ⁽⁸⁾— προβλέπει έναν χάρτη πορείας για την κινητικότητα χαμηλών εκπομπών που θα δώσει ώθηση σε αυτήν τη μετάβαση, υπό το πρίσμα και των στόχων που ορίζονται στη Συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή.

2.5. Η στρατηγική θέτει τρεις στόχους: διασφάλιση αποτελεσματικότερου συστήματος μεταφορών, προώθηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στις μεταφορές και προώθηση οχημάτων χαμηλών/μηδενικών εκπομπών.

2.6. Το πεδίο εφαρμογής αφορά κατά κύριο λόγο τις οδικές μεταφορές, οι οποίες ευθύνονται για περισσότερο από το 70 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που οφείλονται στις μεταφορές και για μεγάλο ποσοστό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, όμως υποχρεούνται να συνεισφέρουν και άλλοι κλάδοι των μεταφορών.

2.7. Για τη διασφάλιση αποτελεσματικότερων μεταφορών από πλευράς ενεργειακού κόστους και εκπομπών είναι σημαντικό να διαβιβάζονται τα σωστά μηνύματα ως προς τις τιμές και να λαμβάνονται υπόψη οι εξωτερικές επιδράσεις: για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή προτίθεται να θεσπίσει συστήματα διοδίων που θα βασίζονται στην πραγματικά διανυθείσα χιλιομετρική απόσταση, ώστε να αντικατοπτρίζονται καλύτερα οι αρχές «ο ρυπαίνων πληρώνει» και «ο χρήστης πληρώνει».

2.8. Με την ευρύτερη εφαρμογή των αρχών «ο χρήστης πληρώνει» και «ο ρυπαίνων πληρώνει» αντιμετωπίζονται τέσσερα προβλήματα, η επίλυση των οποίων πρέπει να αναζητηθεί στη «δίκαιη και αποδοτική χρέωση της χρήσης του οδικού δικτύου»:

— οι οδικές μεταφορές ευθύνονται για το 17 % των εκπομπών CO₂ της ΕΕ και η χρήση οχημάτων χαμηλών και μηδενικών εκπομπών δεν επαρκεί για την επίτευξη των κλιματικών και ενεργειακών στόχων με ορίζοντα το 2030,

⁽⁷⁾ EU Transport in Figures, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016, με βάση τα στοιχεία της Eurostat.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 383 της 17.11.2015, σ. 84.

- η ποιότητα του οδικού δικτύου της ΕΕ υποβαθμίζεται εξαιτίας της μείωσης των επενδύσεων σε υποδομές και των καθυστερήσεων ως προς τη συντήρηση, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι μακροπρόθεσμες οικονομικές επιπτώσεις,
- ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει προσωρινά τέλη (βινιέτες), τα οποία εισάγουν διακρίσεις εις βάρος των περιστασιακών ξένων μεταφορέων,
- η ατμοσφαιρική ρύπανση και η κυκλοφοριακή συμφόρηση που προκαλούν τα οχήματα στο οδικό δίκτυο αντιπροσωπεύουν σημαντικό κόστος για την κοινωνία.

2.9. Οι αναλύσεις των **οικονομικών επιπτώσεων** καταδεικνύουν σημαντικές διαφορές μεταξύ της αύξησης του κόστους για τους χρήστες των μεταφορών και για τις αρχές και τις επιχειρηματικές οντότητες, που ισοσταθμίζονται από τα αυξημένα έσοδα και τη μείωση του κόστους συμφόρησης και άλλων εξωτερικών επιδράσεων, ενώ διαπιστώνονται πιθανώς αρνητικές επιπτώσεις από πλευράς κατανομής και αντικτύπου στις ΜΜΕ, λόγω της αύξησης του κόστους ⁽⁹⁾.

2.10. Οι ψηφιακές τεχνολογίες μπορούν να συμβάλουν σε πιο ασφαλείς και αποτελεσματικές μεταφορές χωρίς αποκλεισμούς, επιτρέποντας απρόσκοπτη κινητικότητα από πόρτα σε πόρτα, ολοκληρωμένο σύστημα εφοδιαστικής και υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας, με την ανάπτυξη ευφών συστημάτων μεταφορών σε όλους τους τρόπους μεταφοράς, ως αναπόσπαστο μέρος της εξέλιξης του Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών.

2.11. Οι δράσεις που αναπτύσσονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο σχετικά με τις μεταφορές χαμηλών εκπομπών δεν μπορούν παρά να έχουν σημαντικές **επιπτώσεις στις περιφέρειες** από τις οποίες διέρχονται υποδομές μεταφορών, με άμεσες συνέπειες όσον αφορά τόσο τον ενεργειακό, χωροταξικό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό όσο και τον σχεδιασμό των μεταφορών, καθώς και με σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία και την απασχόληση.

2.12. Όσον αφορά την **αποδοχή των μέτρων αυτών από τους χρήστες, τους καταναλωτές** και τους πολίτες γενικότερα, πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες για τη διαφάνεια και τη σαφήνεια, προκειμένου να δημιουργηθεί μια αγορά οχημάτων χαμηλών και μηδενικών εκπομπών: απαιτείται προσπάθεια για τη βελτίωση της ενημέρωσης των καταναλωτών μέσω της επισήμανσης των οχημάτων και για την υποστήριξη μέσω των κανόνων περί δημοσίων προμηθειών. Παράλληλα, είναι αναγκαία η διαφάνεια του νέου φορολογικού πλαισίου, διασφαλίζοντας άμεση και σαφή θετική αντίληψη εκ μέρους των χρηστών όσον αφορά τους σκοπούς των εισπραττόμενων ποσών και τη δίκαιη κατανομή τους, καθώς και την απουσία υπερφορολόγησης και διπλής φορολόγησης.

3. Σύνοψη των προτάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1. Στις προτάσεις της Επιτροπής, η χρέωση της χρήσης του οδικού δικτύου έχει ως αντικείμενο τις οδικές υποδομές, είναι ανάλογη της διανυόμενης απόστασης —αποκλείοντας σε σταθερή βάση περιπτώσεις κατ' αποκοπή χρέωσης, όπως προβλέπεται σήμερα και σε ορισμένα κράτη μέλη— και αφορά όλες τις κατηγορίες οχημάτων —όχι μόνο τα βαρέα οχήματα μεταφοράς εμπορευμάτων, αλλά και τα λεωφορεία, τα ημιφορτηγά και τα αυτοκίνητα— και, συνεπώς, τόσο τη μεταφορά εμπορευμάτων όσο και επιβατών, προβλέποντας διαφοροποίηση των τελών ανάλογα με τις εκπομπές ρύπων και τη φθορά που προκαλείται στις υποδομές. Οι κανονιστικές τροποποιήσεις αφορούν ειδικότερα:

- διατάξεις σχετικά με τα διόδια και τα τέλη χρήσης, όσον αφορά όλα τα οχήματα και όχι πλέον μόνο τα οχήματα άνω των 3,5 τόνων: αναθεώρηση των διατάξεων της οδηγίας και επέκταση του πεδίου εφαρμογής της σε όλα τα βαρέα οχήματα (HVD) από 1.1.2020 και στα ελαφρά οχήματα με κατάργηση απαλλαγών, μέγιστες τιμές για δαπάνες εξωτερικού κόστους και απλοποίηση των απαιτήσεων για την επιβολή τους,
- σταδιακή κατάργηση των χρονοεξαρτώμενων τελών για τα βαρέα οχήματα έως τις 31.12.2023 και για τα ελαφρά οχήματα έως τις 31.12.2027 και θέσπιση νέου συστήματος χιλιομετρικών τελών με μέθοδο υπολογισμού και εκτίμησης του σχετικού κόστους για τον καθορισμό των τελών,
- προσαρμογή των τελών για υποδομές ανάλογα με τις εκπομπές CO₂ για τα βαρέα οχήματα και σταδιακή κατάργηση της τρέχουσας φορολογικής διαφοροποίησης με βάση τις κατηγορίες εκπομπών Euro από 1.1.2022,

⁽⁹⁾ Support Study for the Impact Assessment Accompanying the Revision of the Eurovignette Directive (1999/62/EC), σύμβαση μελέτης αριθ. MOVE/A3/119-2013 — 5.2017.

- συμπληρωματικά μέτρα για τα ελαφρά οχήματα σχετικά με την κυκλοφοριακή συμφόρηση στις πόλεις και τις εκπομπές ρύπων και CO₂ από όλους τους τύπους οχημάτων,
- αίτηση υποχρεωτικής επιβολής τελών για εξωτερικό κόστος τουλάχιστον σε ένα τμήμα του δικτύου για τα βαρέα οχήματα από 1.1.2021.

3.2. Σύμφωνα με τις αρχές «ο ρυπαίνων πληρώνει» και «ο χρήστης πληρώνει», η επέκταση του πλαισίου εφαρμογής της οδηγίας 1999/62/ΕΚ θα πρέπει να συμβάλλει στη μείωση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που προκαλεί η σημερινή απαλλαγή των λεωφορείων από την καταβολή τελών χρήσης των υποδομών.

3.3. Μια πρόσθετη πρόταση προβλέπει τροποποιήσεις για σταδιακή μείωση, έως και μηδενισμό, των ελάχιστων επιπέδων φορολόγησης για τα βαρέα οχήματα οδικών μεταφορών εμπορευμάτων, που θα πραγματοποιηθούν σε 5 φάσεις (κάθε μια εκ των οποίων αντιστοιχεί στο 20 % των σημερινών ελάχιστων ορίων) για περίοδο 5 συναπτών ετών.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αν στην ΕΕ εφαρμοζόταν ένα συνεκτικό, δίκαιο, διαφανές, άνευ διακρίσεων και γραφειοκρατικού φόρτου σύστημα επιβολής οδικών τελών, αναλογικό προς το κόστος της χρήσης του οδικού δικτύου και προς το επιστημονικά μετρήσιμο εξωτερικό κόστος που προκαλούν φορτηγά, λεωφορεία και αυτοκίνητα, χωρίς κατακερματισμό των συστημάτων επιβολής οδικών τελών, αλλά με ανώτατο όριο επιβολής εξωτερικού κόστους, και σύμφωνα με τις αρχές «ο χρήστης πληρώνει» και «ο ρυπαίνων πληρώνει», θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν καλύτερα η υποβάθμιση της οδικής υποδομής, η κυκλοφοριακή συμφόρηση και η ρύπανση.

4.2. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι είναι σημαντικό να αναθεωρηθεί, να τροποποιηθεί και να ενισχυθεί η ομοιόμορφη εφαρμογή των ευρωπαϊκών κανόνων και να δημιουργηθεί κατ' αυτόν τον τρόπο ένα κοινό νομικό πλαίσιο που θα διασφαλίζει ενιαίους όρους για όλους τους χρήστες του οδικού δικτύου στον τομέα των οδικών μεταφορών: το μέσο της οδηγίας αφήνει ευρεία περιθώρια για αποκλίνοντες τρόπους εφαρμογής και η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο έναν προβληματισμό —μετά από τριετή έλεγχο της εφαρμογής— σχετικά με την ανάγκη προσφυγής σε πιο δεσμευτικά νομοθετικά μέσα που διασφαλίζουν ομοιόμορφη εφαρμογή.

4.3. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά το κοινό πλαίσιο επιβολής τελών να είναι σαφές, διαφανές, απλό, επαληθεύσιμο και να παρουσιάζεται κατά τρόπο ευκόλως κατανοητό, διευκρινίζοντας τον προβλεπόμενο προορισμό των εσόδων τόσο στις ηλεκτρονικές και έντυπες αποδείξεις όσο και στις πινακίδες των αυτοκινητοδρόμων, με σκοπό την καλύτερη κοινωνική αποδοχή της εισφοράς που καταβάλλει κάθε χρήστης για το κοινό καλό.

4.4. Η περαιτέρω εναρμόνιση των κανόνων και η θέσπιση κοινού νομικού πλαισίου σε επίπεδο ΕΕ για το σύστημα επιβολής οδικών τελών που συνδέεται με τη χρήση των οδικών υποδομών με ιδιαίτερη σημασία για την ΕΕ, όπως το οδικό δίκτυο των ΔΕΔ-Μ, οι αυτοκινητόδρομοι και οι εθνικές οδοί με αυξημένη διεθνή κυκλοφορία, είναι αναγκαίες για τη δημιουργία μιας πραγματικά ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς οδικών μεταφορών χωρίς διακρίσεις και στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

4.5. Τα συστήματα επιβολής τελών επηρεάζουν με διαφορετικό τρόπο τις κεντρικές και τις απόκεντρες περιφέρειες: οι κεντρικές περιφέρειες με υψηλή κυκλοφορία υφίστανται μεγαλύτερες αρνητικές επιπτώσεις σε σχέση με τις απόκεντρες περιφέρειες, ενώ οι τελευταίες επιβαρύνονται με πολύ χαμηλότερα φορολογικά τέλη για περιβαλλοντικές επιπτώσεις και χρηματοδότηση των υποδομών από ό,τι οι κεντρικές περιφέρειες. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα διαρθρωτικά και περιβαλλοντικά ταμεία και η ΕΚΤ οφείλουν να παρέμβουν για να διασφαλίσουν ισορροπημένη ανάπτυξη.

4.6. Η απουσία εναρμόνισης των συστημάτων φορολόγησης, είτε πρόκειται για τέλη είτε για δόδια, οφείλεται και σε διαφορετικές τεχνολογίες είσπραξης με διαφορετικά μοντέλα συστημάτων επιβολής οδικών τελών τα οποία δεν είναι διαλειτουργικά και προκαλούν περαιτέρω διοικητικό και επιπρόσθετο κόστος στις επιχειρήσεις μεταφορών και εφοδιαστικής, παράλληλα με την αυξανόμενη ζήτηση καινοτόμων οδικών μεταφορών μέσω της ανάπτυξης νέων και ευφύων υποδομών, συμπεριλαμβανομένης της αυτοματοποιημένης οδήγησης και της διανομής νέων καυσίμων, και την ορθή συντήρηση των υφιστάμενων δικτύων ώστε να μπορούν να ανταπεξέρχονται στις μεταφορικές ροές.

4.7. Κατά την ΕΟΚΕ, είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν επαρκείς επενδύσεις στις υφιστάμενες και τις μελλοντικές υποδομές για να επιτευχθεί καλύτερη διαλειτουργικότητα —ακόμη και με δορυφορικές τεχνολογίες— των εθνικών δικτύων μεταφοράς και να διευκολυνθεί η πρόσβαση σε ολόκληρη την ενιαία αγορά, μέσω της ενισχυμένης εφαρμογής της ευφυούς εφοδιαστικής ⁽¹⁰⁾ και λύσεων ΤΠΕ για τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας και την αύξηση της συνολικής αποδοτικότητας του συστήματος, με ευρύτερη χρήση ευφύων συστημάτων μεταφοράς και διασφάλιση αποτελεσματικότερων, καλύτερα συνδεδεμένων, σύγχρονων και βιώσιμων δικτύων οδικών μεταφορών σε όλη την Ευρώπη. Στόχος πρέπει να είναι η εγκατάσταση μόνο διαλειτουργικών εποχούμενων μονάδων στα οχήματα σε επίπεδο ΕΕ από το 2019, (βλέπε στρατηγική για την ψηφιοποίηση των μεταφορών).

4.8. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, λόγω της έλλειψης επενδύσεων στις υποδομές μεταφορών και των ανεπαρκών επιπέδων συντήρησής τους, καθίσταται αναγκαία η εφαρμογή των αρχών «ο χρήστης πληρώνει» και «ο ρυπαίνων πληρώνει», προκειμένου να χρηματοδοτηθούν οι οδικές υποδομές, υπό τον όρο ότι:

- τα αντισταθμιστικά οφέλη από την επιβολή τελών για τη χρήση των υποδομών θα προορίζονται υποχρεωτικά για τις εν λόγω υποδομές, ενώ
- εκείνα που θα προέρχονται από την επιβολή τελών για το εξωτερικό κόστος πρέπει να προορίζονται για τον περιορισμό των αρνητικών συνεπειών των οδικών μεταφορών, όπως η κατασκευή εναλλακτικών υποδομών, η προώθηση των εναλλακτικών καυσίμων, τα εναλλακτικά συστήματα οδήγησης, οι εναλλακτικοί τρόποι μεταφοράς και ενεργειακής τροφοδοσίας και η υποστήριξη του διευρωπαϊκού δικτύου μεταφορών,
- το άρθρο 9 της οδηγίας θα τροποποιηθεί αναλόγως.

4.9. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι εξίσου σημαντικές οι επενδύσεις για τη μείωση του επιπέδου εκπομπών CO₂ από τις οδικές μεταφορές (βλέπε σημείο 2.12) που έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ποιότητα του περιβάλλοντος και εξωτερικό κόστος της τάξης του 1,8-2,4 % του ΑΕγχΠ· ζητεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών CO₂: η θέσπιση ορίων για τις εκπομπές από νέα βαρέα οχήματα που διατίθενται στην ευρωπαϊκή αγορά οχημάτων συνιστά αποτελεσματικότερο μέτρο για τη μείωση των εκπομπών σε σχέση με την επιβολή τελών, αλλά δεν αρκεί για την επίτευξη των προκαθορισμένων στόχων.

4.10. Λόγω της διαιώνισης του προβλήματος της κυκλοφοριακής συμφόρησης, εντός και εκτός των αστικών περιοχών, απαιτείται να επιδιωχθεί η χρηματοδοτική στήριξη προηγμένων συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας και αποτελεσματικών διαδικασιών δορυφορικής λογιστικής εκ μέρους της ΕΕ, προκειμένου να εξαλειφθεί το πρόσθετο κόστος που επιβαρύνει ήδη τους χρήστες. Σε κάθε περίπτωση, τα έσοδα που θα προέλθουν από την εθελοντική υιοθέτηση αυτών των μέτρων θα πρέπει να προορίζονται για την άμεση χρηματοδότηση εναλλακτικών λύσεων με ουδέτερες επιπτώσεις.

4.11. Χρειάζεται να προαχθούν οι δημόσιες μεταφορές και να καθοριστούν οδικά τέλη για την τήρηση και την εκπλήρωση αυτού του στόχου, τόσο όσον αφορά την αρχή «ο χρήστης πληρώνει» όσο και την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει».

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον στόχο της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Τηλεδιοδίων (EYT), που προβλέπει «διαλειτουργική μονάδα επί του οχήματος, με βάση μία σύμβαση και ένα τιμολόγιο» σε ολόκληρη την ΕΕ, πράγμα που θα δημιουργήσει μια ενιαία αγορά και θα διασφαλίσει ότι οι φορείς εκμετάλλευσης των εμπορικών οδικών μεταφορών έχουν μόνον έναν προμηθευτή, μια σύμβαση και μια ενιαία τιμολόγηση.

5.2. Η εμπειρία του Brennero από την εφαρμογή της αύξησης των διοδίων, βάσει των αρχών και των ορίων που προβλέπονται στην οδηγία, με σκοπό την κατασκευή εναλλακτικών υποδομών, αποδεικνύεται χρήσιμη και γίνεται αποδεκτή από τον τοπικό πληθυσμό· η ΕΟΚΕ κρίνει συνεπώς θετικά την επέκταση αυτού του μέτρου και σε άλλες ευαίσθητες περιοχές.

5.3. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το καθεστώς των εκπτώσεων του άρθρου 7 που θεσπίστηκε μετά από μακροχρόνιες συζητήσεις και αναλύσεις για τα βαρέα οχήματα κρίνεται δίκαιο και άνευ διακρίσεων και θα μπορούσε να επεκταθεί ισότιμα στα ελαφρά οχήματα, περιορίζοντας τις σημερινές ανισότητες μεταξύ περιστασιακών/αλλοδαπών και συχνών/εντόπιων χρηστών που ισχύουν σε ορισμένες χώρες. Το άρθρο 7 θα πρέπει, ως εκ τούτου, να τροποποιηθεί αναλόγως.

5.4. Από τη σύγκριση των τελών που αφορούν το εξωτερικό κόστος για ορισμένες κατηγορίες οχημάτων, για παράδειγμα μεταξύ φορτηγών οχημάτων Euro V και Euro VI, διαπιστώνεται σε σταθερή βάση μια ουσιαστική διάκριση εις βάρος των λιγότερο ρυπογόνων οχημάτων η οποία, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, δεν δικαιολογείται. Η ΕΟΚΕ ζητεί την αναπροσαρμογή των τελών για το εξωτερικό κόστος που ορίζονται στα παραρτήματα της οδηγίας, ευνοώντας τα οχήματα χαμηλότερων εκπομπών. Στην περίπτωση των οχημάτων μηδενικών εκπομπών κρίνεται σκόπιμο να μειωθούν προσωρινά τα διόδια χρήσης των υποδομών.

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 766 final.

5.5. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή την περιοδική αναθεώρηση της **επιστημονικής** εκτίμησης των οδικών τελών, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών συνθηκών, λαμβάνοντας υπόψη τις τοπικές ιδιαιτερότητες, αλλά αποφεύγοντας διακρίσεις που δεν βασίζονται σε έγκυρα επιστημονικά στοιχεία.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η Ευρώπη σε κίνηση: Θεματολόγιο για κοινωνικά δίκαιη μετάβαση σε καθαρή, ανταγωνιστική και συνδεδεμένη κινητικότητα για όλους»

[COM(2017) 283 final]

(2018/C 081/27)

Εισηγητής: **ο κ. Ulrich SAMM**

Συνεισηγητής: **ο κ. Brian CURTIS**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 5.7.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της ΣΛΕΕ
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	2.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	111/0/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Το θεματολόγιο για την κινητικότητα —όπως περιγράφεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με μερικό τίτλο «Η Ευρώπη σε κίνηση» [COM (2017) 283 final]— αντικατοπτρίζει τη φιλοδοξία της Ευρώπης να σημειώσει ταχεία πρόοδο προς την κατεύθυνση της δημιουργίας, μέχρι το 2025, ενός οικολογικού, ανταγωνιστικού και συνδεδεμένου συστήματος συγκοινωνιών που θα ενσωματώνει όλα τα μέσα μεταφοράς και θα καλύπτει ολόκληρη την ΕΕ. Οι οδικές μεταφορές στην Ευρώπη, που αποτελούν το επίκεντρο της παρούσας ανακοίνωσης, βασίζονται σε έναν κλάδο ο οποίος είναι κορυφαίος παγκοσμίως στον τομέα της μεταποίησης και της παροχής υπηρεσιών. Το τμήμα παραγωγής του κλάδου αυτού απασχολεί το 11 % όλων των εργαζομένων στον κλάδο της μεταποίησης σε ολόκληρη την ΕΕ και παράγει το 7 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ.

1.2. Η ανακοίνωση υπογραμμίζει τη σχέση με τις πρωταρχικές προτεραιότητες της Ενεργειακής Ένωσης, την ψηφιακή ενιαία αγορά και το Επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη. Ειδικότερα, επιδιώκει να επιλύσει ορισμένα εκκρεμή ζητήματα μεταφορών της ενιαίας αγοράς, διατηρώντας παράλληλα μια ισορροπημένη προοπτική για τα ανθρώπινα και εργασιακά δικαιώματα και τις περιβαλλοντικές πιτυχές.

1.3. Η εύρυθμη λειτουργία του **Ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου μεταφορών** εξαρτάται από την ύπαρξη κατάλληλου κανονιστικού πλαισίου. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι οι προτεινόμενες αλλαγές στη νομοθεσία σχετικά με την πρόσβαση στο επάγγελμα, την πρόσβαση στην αγορά —συμπεριλαμβανομένων των ενδομεταφορών— και τις συνθήκες εργασίας, όπως ο χρόνος οδήγησης και ανάπαυσης και οι ειδικοί κανόνες για την απόσπαση εργαζομένων στις οδικές μεταφορές, δεν δίνουν ουσιαστικά αποτελεσματική λύση στα προβλήματα που εξετάζουν. Οι συγκεκριμένες προτάσεις για τα θέματα αυτά καλύπτονται λεπτομερέστερα σε ξεχωριστές γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την επείγουσα ανάγκη εξεύρεσης ικανοποιητικών και αποτελεσματικών λύσεων με κριτήριο και τη ζωτική σημασία ενός κατάλληλου για τον σκοπό αυτό κανονιστικού πλαισίου για την εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς. Με αυτά κατά νου, η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι στην επικείμενη πρόταση με θέμα τις συνδυασμένες μεταφορές θα αναλύονται επίσης ζητήματα σχετικά με την πρόσβαση στην αγορά.

1.4. Όσον αφορά την τεχνολογία των οδικών μεταφορών, θα επέλθει πιθανότατα επανάσταση με την **ψηφιοποίηση** και την αυτοματοποίηση. Οι τεχνολογίες αυτές προσφέρουν πληθώρα νέων δυνατοτήτων για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις που επιθυμούν καλύτερη ποιότητα, ευκολία, ευελιξία, οικονομική προσιτότητα και ασφάλεια στις υπηρεσίες και στον κάθε είδους εξοπλισμό που χρησιμοποιούν. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η εν λόγω νέα τεχνολογία έχει την ικανότητα τόσο να βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της αγοράς των μεταφορών, αλλά και να παρέχει αναλυτικά δεδομένα που θα βοηθήσουν στον έλεγχο και την επιβολή της ισχύουσας νομοθεσίας και στην προστασία των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων.

1.5. Η αυτόματη οδήγηση έχει πλέον τη δυνατότητα να αλλάξει ριζικά τα δεδομένα εφόσον, παράλληλα με την παροχή νέων υπηρεσιών και επιχειρηματικών ευκαιριών, θα μπορούσε να βελτιώσει σημαντικά την ενεργητική ασφάλεια των οχημάτων και να μειώσει σε μεγάλο βαθμό τους θανάτους από δυστυχήματα. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να προωθήσει περαιτέρω το σχέδιο «**Όραμα για μηδενικές απώλειες έως το 2050**» δεδομένου ότι οι στόχοι του είναι υψίστης σημασίας για την κοινωνία μας και όλους τους πολίτες.

1.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να ξεπεραστεί η κακή διαλειτουργικότητα μεταξύ των διαφόρων υφιστάμενων συστημάτων **τηλεδιοδίων** στα κράτη μέλη και να εφαρμοστεί ενιαίο διαλειτουργικό πλαίσιο. Επίσης, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένα ευέλικτο, αδιάτρητο, δίκαιο και χωρίς διακρίσεις σύστημα διοδίων σύμφωνο με τις αρχές «ο χρήστης πληρώνει» και «ο ρυπαίνων πληρώνει» θα είχε θετική επίδραση, εφόσον τα έσοδα προορίζονται για ειδικό σκοπό. Η απολύτως ειδική διάθεση των εσόδων θα μπορούσε να προσφέρει στην ΕΕ περισσότερες από 500 000 πρόσθετες ευκαιρίες απασχόλησης.

1.7. Η ΕΟΚΕ σημειώνει την απόκλιση μεταξύ της αναμενόμενης **μείωσης των εκπομπών ρύπων** (13 %) στον τομέα των οδικών μεταφορών βάσει της παρούσας δέσμης και της απαραίτητης μείωσης της τάξης του 18-19 % με την οποία θα πρέπει να συμβάλει ο τομέας των μεταφορών στην επίτευξη των στόχων του 2030 για το κλίμα και την ενέργεια. Αυτό το κενό μπορεί να γεφυρωθεί μόνον εάν τα κράτη μέλη καταβάλουν σημαντικές προσπάθειες για την τόνωση της εισαγωγής οικολογικών πρωτοβουλιών στον τομέα των οδικών μεταφορών.

1.8. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι η παραγωγή καθαρής ηλεκτρικής ενέργειας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή μαζική εισαγωγή **ηλεκτρικών οχημάτων** στην αγορά. Ανεξαρτήτως όμως της συγκεκριμένης πηγής ηλεκτρικής ενέργειας, τα ηλεκτρικά οχήματα μπορούν να συντείνουν στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης σε τοπικό επίπεδο, ενώ οι παγκόσμιοι στόχοι της ΕΕ όσον αφορά τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου μπορούν να επιτευχθούν μόνο με πολιτική καθαρής παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

1.9. Η εμπιστοσύνη των καταναλωτών στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας και το ρυθμιστικό σύστημα πρόσφατα κλονίστηκε σοβαρά. Η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μέσω της θέσπισης ρεαλιστικών **προδιαγραφών για τις εκπομπές** και των κατάλληλων διαδικασιών δοκιμής είναι ζωτικής σημασίας και η ΕΟΚΕ αποδοκιμάζει το γεγονός ότι η ανεξάρτητη πανευρωπαϊκή αρχή εποπτείας του ελέγχου των εκπομπών οχημάτων που προτείνει η Επιτροπή αποσύρθηκε νωρίτερα το 2017 μετά από αντιδράσεις από ορισμένα κράτη μέλη.

1.10. Πρέπει να τεθούν σαφείς και φιλόδοξοι στόχοι στην Ευρώπη για τα οχήματα που κινούνται με καθαρή ενέργεια προκειμένου να τονωθεί ο κλάδος της μεταποίησης στους τομείς της **έρευνας**, της αρχικής διάθεσης στην αγορά και της παραγωγής. Οι τεχνικοί περιορισμοί που εξακολουθούν να παρεμποδίζουν την ταχύτερη εισαγωγή εναλλακτικών συστημάτων κίνησης μπορούν να ξεπεραστούν μόνο μέσω ενός ισχυρού ερευνητικού προγράμματος (στο επόμενο πρόγραμμα-πλαίσιο) που θα καλύπτει το πλήρες φάσμα της θεμελιώδους έρευνας, της καινοτομίας και της αρχικής διάθεσης στην αγορά.

1.11. Η ΕΟΚΕ ζητεί μεγαλύτερη αναγνώριση της σημασίας της υποστήριξης της αλλαγής συμπεριφοράς όσον αφορά τις μεταφορές με περισσότερα κίνητρα, προκειμένου να προωθηθούν οι δημόσιες συγκοινωνίες και η στροφή των εμπορευματικών μεταφορών από τις οδικές στις σιδηροδρομικές. Η γενική στρατηγική μπορεί να συμβάλει στην απεξάρτηση των οδικών μεταφορών από τις ανθρακούχες εκπομπές, δεν θα αντιμετωπίσει ωστόσο κατ' ανάγκη τη συμφόρηση και τη ρύπανση, ιδίως δεδομένου ότι η ζήτηση για τις οδικές μεταφορές αναμένεται να συνεχίσει να αυξάνεται.

2. Εισαγωγή

2.1. Η υπό εξέταση ανακοίνωση είναι η πρώτη ουσιαστική φάση της δέσμης μέτρων για την κινητικότητα, με περαιτέρω προτάσεις να ακολουθούν εντός του έτους. Εντάσσεται σε πλαίσιο πολιτικής τις ειδικές προτάσεις οι οποίες καλύπτονται από ξεχωριστές γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, καθορίζει μέτρα στήριξης όπως τα οδικά τέλη (συμπεριλαμβανομένων των απαιτούμενων υποδομών), τα εναλλακτικά καύσιμα και η συνδεσιμότητα, η καλύτερη ενημέρωση των καταναλωτών, η ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς και η βελτίωση των συνθηκών εργασίας στον τομέα των οδικών εμπορευματικών μεταφορών και προτείνει την ανάληψη δράσεων που θα «προετοιμάσουν το έδαφος» για τη συνεργατική, συνδεδεμένη και αυτοματοποιημένη κινητικότητα. Στην πράξη, η πρόταση της Επιτροπής αφορά πρωτίστως τον τομέα των οδικών μεταφορών.

2.2. Η ανακοίνωση επισημαίνει επίσης τη σύνδεση με τις πρωταρχικές προτεραιότητες της Ενεργειακής Ένωσης (ενεργειακή απόδοση και μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στον τομέα των μεταφορών, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης καυσίμων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και της προώθησης της ηλεκτροκίνησης), την ψηφιακή ενιαία αγορά, το θεματολόγιο για την απασχόληση, την ανάπτυξη και τις επενδύσεις και το επενδυτικό σχέδιο για την Ευρώπη προς στήριξη της εφαρμογής του, καθώς και τους στόχους της βελτίωσης της δικαιοσύνης και της ενίσχυσης της κοινωνικής διάστασης που ορίζονται στον Ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Επιδιώκει να επιλύσει ορισμένα εκκρεμή ζητήματα μεταφορών της ενιαίας αγοράς, διατηρώντας παράλληλα μια ισορροπημένη προοπτική για τα ανθρώπινα και εργασιακά δικαιώματα και τις περιβαλλοντικές πτυχές —αν και παραμένουν ορισμένες εντάσεις.

2.3. Το θεματολόγιο για την κινητικότητα αντικατοπτρίζει τη φιλοδοξία της Ευρώπης να σημειώσει ταχεία πρόοδο προς την κατεύθυνση της δημιουργίας, μέχρι το 2025, ενός καθαρού, ανταγωνιστικού και συνδεδεμένου συστήματος κινητικότητας που θα ενσωματώνει όλα τα μέσα μεταφοράς, θα καλύπτει ολόκληρη την Ένωση και θα τη συνδέει με τους γείτονές της και τον κόσμο. Η επίτευξη αυτού του εξαιρετικά φιλόδοξου στόχου βασίζεται τόσο σε έναν κλάδο που είναι παγκόσμιος ηγέτης στον τομέα της μεταποίησης και παροχής υπηρεσιών όσο και στην ισχυρή και αποτελεσματική πολιτική βούληση εκ μέρους των κρατών μελών.

2.4. Πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι οι χώρες της ΕΕ εισπράττουν πάνω από 500 δισεκατ. ευρώ από φορολογικά έσοδα από τον τομέα των μεταφορών με αυτοκίνητο. Το τμήμα παραγωγής του τομέα αυτού απασχολεί το 11 % όλων των εργαζομένων στον τομέα της μεταποίησης σε ολόκληρη την ΕΕ και παράγει το 7 % του ΑΕγχΠ της ΕΕ και 90 δισεκατ. ευρώ σε εμπορικά πλεονάσματα. Πρόκειται ουσιαστικά για τόσο ισχυρό και σημαντικό τομέα ώστε η πρόδος που σημειώθηκε σε πολλούς τομείς ρύθμισης και βελτίωσης σε ολόκληρη την ΕΕ ήταν αργή ακριβώς επειδή ορισμένα κράτη μέλη θεωρούν τον τομέα ως εθνικής στρατηγικής σημασίας. Συχνά απαιτείται πολύς χρόνος για να εγκριθούν και να τεθούν σε εφαρμογή οι αλλαγές, οι οποίες θεωρείται ότι επηρεάζουν τα εθνικά συστήματα και προτεραιότητες, όπως το άνοιγμα των αγορών και η χρήση χρήσης του οδικού δικτύου.

2.5. Η ΕΕ δεν ξεκινά από το μηδέν. Η υλοποίηση των στόχων της εσωτερικής αγοράς και της αειφορίας έχει αποφέρει σημαντικά αποτελέσματα. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφράσει τις απόψεις της σε πολλές γνωμοδοτήσεις της, όπως στις σχετικές με τον ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο μεταφορών⁽¹⁾ ως ραχοκοκαλιάς της ελεύθερης εσωτερικής αγοράς, τις πολυτροπικές μετακινήσεις⁽²⁾ και την εσωτερική αγορά των διεθνών οδικών εμπορευματικών μεταφορών⁽³⁾. Η βιώσιμη ανάπτυξη της πολιτικής μεταφορών της ΕΕ⁽⁴⁾ διαδραματίζει μεγάλο ρόλο, ιδίως όσον αφορά την απαλλαγή των μεταφορών από τις ανθρακούχες εκπομπές⁽⁵⁾ και τις επιπτώσεις των συμπερασμάτων της COP21 επί της ευρωπαϊκής πολιτικής μεταφορών⁽⁶⁾. Οι προεκτάσεις της ψηφιοποίησης και της ρομποτικοποίησης των μεταφορών στον σχεδιασμό των πολιτικών της ΕΕ⁽⁷⁾, καθώς και οι προοπτικές για τα συνεργατικά και ευφυή συστήματα μεταφορών⁽⁸⁾, που θα καταστούν ολοένα και σημαντικότερα στοιχεία της πολιτικής μεταφορών της ΕΕ, εξετάζονται επίσης από την ΕΟΚΕ.

2.6. Ωστόσο, πρέπει να καταβληθούν ακόμη μεγαλύτερες προσπάθειες. Το θεματολόγιο για την κινητικότητα πρέπει να ανοίξει τον δρόμο για ένα ευρωπαϊκό σύστημα μεταφορών που θα μπορεί να αντιμετωπίσει τις κύριες προκλήσεις που συνεπάγονται η ψηφιοποίηση και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

3. Ψηφιοποίηση

3.1. Η ψηφιοποίηση και η αυτοματοποίηση με βάση το γρήγορο και αξιόπιστο διαδίκτυο προσφέρουν πληθώρα νέων δυνατοτήτων για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις που επιθυμούν καλύτερη ποιότητα, ευκολία, ευελιξία, οικονομική προστότητα και ασφάλεια στις υπηρεσίες που χρησιμοποιούν και στον κάθε είδους εξοπλισμό. Προσφέρουν επίσης αποτελεσματικές νέες τεχνικές για την ανάλυση, τον έλεγχο και την επιβολή της ισχύουσας νομοθεσίας και την προστασία των ανθρωπίνων και κοινωνικών δικαιωμάτων. Ειδικότερα στην τεχνολογία των επίγειων μεταφορών θα επέλθει πιθανότατα επανάσταση με την ψηφιοποίηση. Ένας γενικός στόχος πρέπει να είναι η εναρμόνιση των συστημάτων ή η εξεύρεση τεχνικών λύσεων που θα τους επιτρέπουν να λειτουργούν διασυνورياκά, καθώς αυτό είναι ζωτικής σημασίας για την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Παράδειγμα αυτού είναι η επικείμενη εισαγωγή έξυπνων ταχογράφων. Ωστόσο, έχει τεθεί δεκαπενταετής χρονοδιάγραμμα για την προτεινόμενη αναβάθμιση των υφιστάμενων οχημάτων. Αυτό το χρονικό πλαίσιο θα πρέπει να μειωθεί σημαντικά.

3.2. Η στρατηγική της ΕΕ για **συνεργατική, συνδεδεμένη και αυτοματοποιημένη κινητικότητα** (C-ITS) και η εφαρμογή της περιγράφουν τα πρώτα βήματα προς την κατεύθυνση της αυτοματοποιημένης οδήγησης (βλ. επίσης TEN/621). Η **συνδεδεσιμότητα** μεταξύ οχημάτων και μεταξύ οχημάτων και σταθερής υποδομής αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό απαραίτητο για την πλήρη αξιοποίηση της ψηφιακής τεχνολογίας. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τους στρατηγικούς στόχους για το 2025 που παρουσιάστηκαν σε πρόσφατη ανακοίνωση για την «ευρωπαϊκή κοινωνία των Gigabit»⁽⁹⁾. Στην ανακοίνωση καθορίζεται χρονοδιάγραμμα για την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών ευρυζωνικών υποδομών υψηλής χωρητικότητας, η οποία θα παρέχει αδιάλειπτη κάλυψη 5G με συνδεδεσιμότητα πολύ υψηλής χωρητικότητας στο διαδίκτυο για όλες τις κύριες επίγειες διαδρομές μεταφορών.

3.3. Η ψηφιοποίηση θα είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη νέων μοντέλων στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων διαφόρων τύπων πλατφόρμας και αντιλήψεων για την **οικονομία του διαμοιρασμού** που έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την αποδοτικότητα των πόρων, αλλά και θέτουν μια σειρά νομικών, κοινωνικών και καταναλωτικών θεμάτων, όπως ο ρόλος και το καθεστώς των διαδικτυακών πλατφορμών και οι αλλαγές στην αγορά εργασίας.

3.4. Η δυνατότητα **αυτόματης οδήγησης**, μεταξύ άλλων με αυτοκίνητα χωρίς οδηγό, θεωρείται κυρίως ευκαιρία για νέα επιχειρηματικά υποδείγματα. Ωστόσο, τα θέματα ευθύνης είναι επίσης σημαντικά και πρέπει να καταστούν σαφή στην ΕΕ με εναρμονισμένο τρόπο. Μια άλλη επίδραση της αυτόματης ή ημιαυτόματης οδήγησης είναι ότι θα μπορούσε να βελτιώσει σημαντικά την ενεργητική ασφάλεια των οχημάτων εδάφους. Οι θάνατοι από τροχαία ατυχήματα έχουν μειωθεί κατά 4 φορές από τη δεκαετία

⁽¹⁾ EE C 291 της 4.9.2015, σ. 14.

⁽²⁾ EE C 12 της 15.1.2015, σ. 81.

⁽³⁾ EE C 13 της 15.1.2016, σ. 176.

⁽⁴⁾ EE C 248 της 25.8.2011, σ. 31.

⁽⁵⁾ EE C 173 της 31.5. 2017, σ. 55.

⁽⁶⁾ EE C 303 της 19.8.2016, σ. 10.

⁽⁷⁾ EE C 345 της 13.10.2017, σ. 52.

⁽⁸⁾ EE C 288 της 31.8.2017, σ. 85.

⁽⁹⁾ EE C 125 της 21.4.2017, σ. 51.

του 1970, κυρίως χάρη στην εισαγωγή χαρακτηριστικών παθητικής ασφάλειας στα αυτοκίνητα. Ωστόσο, και πάλι 25 500 άτομα έχασαν δυστυχώς τη ζωή τους στους δρόμους της ΕΕ το 2016. Τώρα, με την ανάπτυξη και την εισαγωγή προηγμένων χαρακτηριστικών ενεργητικής ασφάλειας (ημιαυτόματη οδήγηση, συνδεδεμένα αυτοκίνητα), θα πρέπει να καταστεί δυνατόν να μειωθούν σημαντικά τα θύματα, ή ακόμη και να εξαλειφθούν εξολοκλήρου, όπως ορίζεται στο σχέδιο ασφάλειας «Όραμα για μηδενικές απώλειες έως το 2050». Το έργο αυτό, το οποίο ξεκίνησε στη Σουηδία το 1997, υιοθετήθηκε αργότερα από την ΕΕ, ποτέ ωστόσο δεν πέτυχε τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η αυτόματη οδήγηση έχει πλέον τη δυνατότητα να αλλάξει τους όρους του παιχνιδιού. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να προωθήσει περαιτέρω το σχέδιο «**Όραμα για μηδενικές απώλειες έως το 2050**» δεδομένου ότι ο στόχος αυτός είναι υψίστης σημασίας για την κοινωνία μας και όλους τους πολίτες.

4. Ο ενιαίος ευρωπαϊκός χώρος μεταφορών

4.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Επιτροπή ανέλαβε την πρωτοβουλία να αποσαφηνίσει το κανονιστικό πλαίσιο στην αγορά των οδικών μεταφορών και να διασφαλίσει καλύτερη εφαρμογή, βελτιώνοντας ταυτόχρονα τις συνθήκες εργασίας και καταπολεμώντας το κοινωνικό ντάμπινγκ προκειμένου να εξασφαλιστεί η ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς στον τομέα. Οι προτεινόμενες αλλαγές αφορούν την πρόσβαση στο επάγγελμα, την πρόσβαση στην αγορά — συμπεριλαμβανομένων των ενδομεταφορών— και τις συνθήκες εργασίας, όπως ο χρόνος οδήγησης και ανάπαυσης και οι ειδικοί κανόνες για την απόσπαση εργαζομένων στις οδικές μεταφορές.

Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι προτεινόμενες αλλαγές της νομοθεσίας, παρά το γεγονός ότι φιλοδοξούν να καταστήσουν τους κανονισμούς εύκολα εκτελεστούς και να διασφαλίσουν θεμιτό ανταγωνισμό, δεν επιλύουν αποτελεσματικά τα προβλήματα που εξετάζουν, συμπεριλαμβανομένων όσων ανέκυψαν κατά την εφαρμογή του ισχύοντος πλαισίου. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η πρωτοβουλία έχει δημιουργήσει αποκλίνουσες απόψεις μεταξύ των κρατών μελών, των κοινωνικών εταίρων και των φορέων εκμετάλλευσης. Υποστηρίζει ότι η μόνη βιώσιμη πορεία είναι η θέσπιση σαφούς και εύκολα εφαρμόσιμης νομοθεσίας που θα παρέχει νομική ασφάλεια όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά και επαρκή προστασία των κοινωνικών δικαιωμάτων. Η ΕΟΚΕ τονίζει επίσης την ανάγκη να χρησιμοποιηθούν σύγχρονες τεχνολογίες πληροφορικής (ταχογράφοι κ.λπ.) και αποδοτικές υποδομές (ασφαλείς χώροι στάθμευσης) που θα συμβάλουν στην εφαρμογή και την επιβολή της νομοθεσίας. Εντυπωσιακό στοιχείο της ανακοίνωσης είναι ότι οι συνδυασμένες μεταφορές δεν αναλύονται ως θέμα πρόσβασης στην αγορά, αλλά μόνον ως ζήτημα βελτιστοποίησης της βιωσιμότητας. (Για λεπτομέρειες σχετικά με τις θέσεις της ΕΟΚΕ ως προς τις προτάσεις αυτές, βλέπε τις ξεχωριστές γνωμοδοτήσεις που έχουν εγκριθεί).

4.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση τροποποίησης της οδηγίας ως προς τη χρησιμοποίηση **μισθωμένων οχημάτων χωρίς οδηγό** στις οδικές εμπορευματικές μεταφορές, όμως επιθυμεί να εκφράσει ορισμένες επιφυλάξεις αναφορικά με τις πιθανές της συνέπειες. Αυτές εμπίπτουν σε δύο κατηγορίες: η πρώτη αφορά το ενδεχόμενο ανάπτυξης εικονικών εταιρειών, ενώ η δεύτερη αφορά τη δυνατότητα ένας φορέας εκμετάλλευσης να εκτελεί παράνομες ενδομεταφορές χωρίς να εντοπίζεται.

4.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η εφαρμογή ενός ευέλικτου, δίκαιου και διαφανούς συστήματος **διοδίων** χωρίς διακρίσεις και γραφειοκρατικές διατυπώσεις, το οποίο θα συνάδει με τις αρχές «ο χρήστης πληρώνει» και «ο ρυπαίνων πληρώνει», θα έχει θετική επίδραση, εάν τα έσοδα για τη χρήση της οδικής υποδομής προορίζονται για ειδικό σκοπό και η εσωτερική αγορά των μεταφορών παραμείνει απαλλαγμένη από φαινόμενα διακρίσεων. Η απολύτως ειδική διάθεση των εσόδων θα μπορούσε να προσφέρει στην ΕΕ περισσότερες από 500 000 πρόσθετες ευκαιρίες απασχόλησης. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την πρόταση της Επιτροπής να ξεπεραστεί η κακή διαλειτουργικότητα μεταξύ των διαφόρων υφιστάμενων **συστημάτων τηλεδιοδίων** στα κράτη μέλη και να εισαχθεί ενιαίο σύστημα τηλεδιοδίων προηγμένης τεχνολογίας σε ολόκληρη την ΕΕ. (Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις θέσεις αυτές βλέπε τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ που έχουν εγκριθεί για τα συγκεκριμένα θέματα).

5. Προς ένα βιώσιμο σύστημα μεταφορών

5.1. Οι μεταφορές ευθύνονται για το 20 % περίπου των **εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου** στην Ευρώπη. Ενώ η μεταφορική δραστηριότητα αυξάνεται, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου πρέπει να μειωθούν προκειμένου να επιτευχθούν οι ενεργειακοί και κλιματικοί στόχοι της ΕΕ για το 2030. Συνεπώς, στη δέσμη μέτρων «Καθαρή ενέργεια για όλους τους Ευρωπαίους» του Νοεμβρίου του 2016 συμπεριλήφθηκαν δράσεις με σκοπό την επιτάχυνση της ανάπτυξης καυσίμων χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών για τις μεταφορές και τη στήριξη της ηλεκτροκίνησης, οι οποίες έγιναν δεκτές με ικανοποίηση από την ΕΟΚΕ ⁽¹⁰⁾.

5.2. Συνολικά, η τάση μείωσης των συνολικών εκπομπών από τις μεταφορές αναμένεται να συνεχιστεί υπό τις τρέχουσες τάσεις και τις πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί, με συνέπεια μείωση των εκπομπών κατά 13 % έως το 2030 σε σύγκριση με το 2005 (και 15 % έως το 2050). Ωστόσο, το ποσοστό αυτό δεν συμβαδίζει με την οικονομικά αποδοτική μείωση των εκπομπών κατά 18-19 % με την οποία θα πρέπει να συμβάλει ο τομέας των μεταφορών στην επίτευξη των στόχων του 2030 για το κλίμα και την ενέργεια. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ο καθορισμός ορίων για τις εκπομπές των νέων αυτοκινήτων αποτελεί αποτελεσματικό εργαλείο για τη μείωση

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 246 της 28.7.2017, σ. 64.

των εκπομπών, δεν επαρκεί όμως για την επίτευξη των καθορισμένων στόχων. Θα πρέπει, επομένως, να συμπληρωθούν με μέτρα για την περαιτέρω βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και την προώθηση εναλλακτικών καυσίμων και συστημάτων κίνησης, συμπεριλαμβανομένου του υδροποιημένου φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας μέσω συστημάτων επί των οχημάτων ή ηλεκτροδοτούμενων οδικών δικτύων, καθώς και με **οδικά τέλη**.

5.3. Οι προσδοκίες για τα **ηλεκτρικά οχήματα** είναι υψηλές, όπως αποδεικνύεται και από τις ανακοινώσεις των κρατών μελών ότι θα ακολουθήσουν το παράδειγμα της Νορβηγίας (2025), της Γαλλίας και του Ηνωμένου Βασιλείου (2040) όσον αφορά την απαγόρευση όλων των νέων κινητήρων εσωτερικής καύσης (βενζίνης και ντίζελ). Τα ηλεκτρικά οχήματα παρουσιάζουν ταχεία ανάπτυξη στην αγορά παγκοσμίως. Ο αριθμός των ηλεκτρικών αυτοκινήτων που κυκλοφορούν παγκοσμίως έφτασε τα 2 εκατομμύρια το 2016, όμως εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν μόλις το 0,2 % όλων των επιβατικών αυτοκινήτων (ΔΟΕ 2017). Η μεγαλύτερη απόλυτη ανάπτυξη λαμβάνει χώρα στην Κίνα και οφείλεται κυρίως σε προβλήματα ρύπανσης της ατμόσφαιρας και σε στόχους μείωσης των εκπομπών. Στην Ευρώπη, πρέπει να τεθούν σαφείς και φιλόδοξοι στόχοι για τα οχήματα που κινούνται με καθαρή ενέργεια προκειμένου να τονωθεί ο κλάδος της μεταποίησης στους τομείς της έρευνας και της παραγωγής.

5.4. Η ταχύτερη εισαγωγή ηλεκτρικών οχημάτων παρεμποδίζεται από **τεχνικούς περιορισμούς** που σχετίζονται με την απόδοση των συσσωρευτών. Ενώ το κόστος των συσσωρευτών μειώνεται ταχύτερα από το αναμενόμενο, εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα προβλήματα με παραμέτρους αντικρουόμενες σε ορισμένες περιπτώσεις οι οποίες περιορίζουν την απόδοση των ηλεκτρικών οχημάτων: το βάρος, η χωρητικότητα φόρτισης (όριο εύρους), η ταχύτητα φόρτισης και ζητήματα χρόνου ζωής/φθοράς. Ωστόσο, τα ηλεκτρικά οχήματα αναγνωρίζονται ως ο σημαντικότερος μελλοντικός τομέας ανάπτυξης αυτοκινήτων και ελαφρών επαγγελματικών οχημάτων.

5.5. Οι τεχνικοί περιορισμοί μπορεί να ξεπεραστούν μόνο με ένα ισχυρό **ερευνητικό** πρόγραμμα που θα καλύπτει το πλήρες φάσμα της θεμελιώδους έρευνας και της καινοτομίας. Τα ερευνητικά προγράμματα της Ευρώπης, ιδίως το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», έχουν καλή εστίαση, η δε έρευνα δραστηριοποιείται σε διάφορους εναλλακτικούς τομείς, όπως νέους τύπους συσσωρευτών ή κυψέλες καυσίμου και υδρογόνο. Οι στόχοι είναι πολλά υποσχόμενοι, όμως μεγάλο μέρος της συγκεκριμένης έρευνας βρίσκεται ακόμη σε πρώιμο στάδιο. Παρά ταύτα, έχουμε ήδη κάποια αρχικά αποτελέσματα, όπως αποδεικνύει η κοινή επιχείρηση Fuel Cells and Hydrogen («Κυψέλες καυσίμου και υδρογόνο», www.fch.europa.eu).

5.6. Για να ξεπεραστούν οι αβεβαιότητες σχετικά με το μέλλον των συστημάτων κίνησης για τα οχήματα, η ΕΕ πρέπει να συνεχίσει θέτοντας μια ειδική ερευνητική προτεραιότητα σε σχέση με τις μεταφορές στο επόμενο πρόγραμμα-πλαίσιο, υγιή βάση για την οποία αποτελούν οι στρατηγικές ευρωπαϊκής έρευνας και καινοτομίας για τον κλάδο των μεταφορών, όπως σκιαγραφούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες όπως η Συμβουλευτική Επιτροπή για την Έρευνα στον Τομέα της Αεροπορίας και της Καινοτομίας στην Ευρώπη (ACARE). Επιπλέον, η επίτευξη συνεργασίας που καλύπτει ολόκληρη την αλυσίδα των επιπέδων τεχνολογικής ετοιμότητας, από τη βασική έρευνα έως την εφαρμογή, είναι ο αποτελεσματικότερος τρόπος για την εισαγωγή στην αγορά.

5.7. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επαναλάβει ⁽¹¹⁾ το γεγονός ότι παρατηρείται έλλειψη **εναρμόνισης** μεταξύ εθνικής και κοινοτικής χρηματοδότησης της έρευνας. Για παράδειγμα, η έννοια της μετατροπής ισχύος σε μορφή Χ —δηλαδή η ηλεκτροχημική μετατροπή ατμού και διοξειδίου του άνθρακα με τη χρήση ανανεώσιμα παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας για την παραγωγή συνθετικών καυσίμων— υποστηρίζεται ουσιαστικά από γερμανικό πρόγραμμα χρηματοδότησης ⁽¹²⁾ χωρίς συμπληρωματική προσέγγιση από την πλευρά της ΕΕ.

5.8. Με βάση την υπάρχουσα τεχνολογία, η Ευρώπη παρουσιάζει σήμερα έντονα αυξανόμενη ζήτηση για συσσωρευτές. Η μεγάλη πλειοψηφία της παγκόσμιας παραγωγικής ικανότητας κυψελών παραμένει στην Ασία και τις ΗΠΑ. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τις ανησυχίες της Επιτροπής ότι η αυτοκινητοβιομηχανία θα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές στοιχείων συσσωρευτών, γεγονός το οποίο εκθέτει τον εφοδιασμό τους σε διάφορους κινδύνους. Η σύσταση τοπικής **ευρωπαϊκής βιομηχανίας συσσωρευτών** που θα είναι σε θέση να εξυπηρετεί τη ζήτηση είναι προς το συμφέρον των Ευρωπαίων κατασκευαστών αυτοκινήτων.

5.9. Η υποστήριξη της ηλεκτροκίνησης δεν περιορίζεται στην ανάπτυξη συσσωρευτών. Ειδικότερα για τα βαρέα οχήματα, στις εναλλακτικές λύσεις περιλαμβάνεται η επιλογή των **ηλεκτροδοτούμενων οδικών δικτύων** με ηλεκτροκίνηση με εναέρια καλώδια ή ράγες επί του οδοστρώματος (ηλεκτρονικός αυτοκινητόδρομος κ.λπ.). Ένα κοινό ζήτημα για τα συστήματα εναλλακτικής κίνησης είναι η σημασία της ανάπτυξης κοινών προτύπων προκειμένου να καταστεί δυνατή η διασυνοριακή κυκλοφορία και να δημιουργηθεί τουλάχιστον μια αγορά σε ολόκληρη την ΕΕ, και κατά προτίμηση μια παγκόσμια αγορά. Εργαλείο για αυτό μπορεί να αποτελέσει το δίκτυο ΔΕΔ-Μ, ιδίως οι διάδρομοι του κεντρικού δικτύου.

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 66.

⁽¹²⁾ <https://www.kopernikus-projekte.de/projekte/power-to-x>.

5.10. Ο **κινητήρας εσωτερικής καύσης**, ο οποίος αποτελεί τη ραχοκοκαλιά των οδικών μεταφορών, συναντά όλο και μεγαλύτερη αντίσταση. Έχει χάσει μεγάλο μέρος της εμπιστοσύνης προς τις εταιρείες και το ρυθμιστικό σύστημα που σχετίζεται με τις εκπομπές των οχημάτων, ιδίως μετά την αποκάλυψη της ύπαρξης παράνομων διατάξεων αναστολής. Οι διατάξεις αυτές παρεμβαίνουν στους ελέγχους εκπομπών ρύπων —ή τους απενεργοποιούν— σε πραγματικές συνθήκες οδήγησης. Ακόμη και χωρίς παράνομα τεχνάσματα, ωστόσο, είναι πασίγνωστο ότι τα οχήματα που περνούν επίσημες δοκιμές εκπομπών παράγουν συνήθως πολύ υψηλότερα επίπεδα ρύπων σε πραγματικές συνθήκες οδήγησης. Το γεγονός ότι η απόκλιση αυτή έχει αυξηθεί τις τελευταίες δεκαετίες είναι ο κύριος λόγος για τα σημερινά προβλήματα. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην αυτοκινητοβιομηχανία και να επανέλθει η εμπιστοσύνη στο ρυθμιστικό σύστημα μέσω ρεαλιστικών προτύπων εκπομπών και κατάλληλων διαδικασιών δοκιμών. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι η ανεξάρτητη πανευρωπαϊκή αρχή εποπτείας του ελέγχου των εκπομπών οχημάτων που προτείνει η Επιτροπή αποσύρθηκε νωρίτερα το 2017 μετά από αντιδράσεις από ορισμένα κράτη μέλη.

5.11. Ωστόσο, η συζήτηση για τους κινητήρες καύσης σε σχέση με την ηλεκτροκίνηση πρέπει να υπερβεί τα πρότυπα των εκπομπών. Πρέπει, ιδίως, να γίνει διάκριση μεταξύ των αποτελεσμάτων για την υπερθέρμανση του **πλανήτη** και όσων αφορούν την **τοπική** ατμοσφαιρική ρύπανση. Για να ελαχιστοποιηθεί η τοπική ατμοσφαιρική ρύπανση, πρώτη επιλογή είναι τα ηλεκτρικά οχήματα με μηδενικές τοπικές εκπομπές. Ωστόσο, τα οχήματα αυτά δεν είναι συνήθως απαλλαγμένα από εκπομπές όταν εξετάζονται σε παγκόσμιο επίπεδο. Το επίπεδο των εκπομπών εξαρτάται από τη μέθοδο παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας για τη φόρτιση των συσσωρευτών και τις διαδικασίες κατασκευής των συσσωρευτών. Δεδομένου ότι το μερίδιο της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας χωρίς εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα παρουσιάζει μεγάλες ανισότητες στα κράτη μέλη, είναι προφανές ότι η επιτυχία όσον αφορά τη συμβολή των ηλεκτρικών οχημάτων στην επίτευξη των κλιματικών στόχων της ΕΕ εξαρτάται από τη χώρα στην οποία λειτουργεί το ηλεκτρικό όχημα. Στην υποστήριξη που παρέχει η ΕΕ στην **ηλεκτροκίνηση** πρέπει να συνεκτιμάται το γεγονός ότι το θέμα αυτό συνδέεται στενά με τον τομέα της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, όπως αναλύεται στο πλαίσιο της **Ευρωπαϊκής ενεργειακής ένωσης**.

5.12. Οι κινητήρες καύσης στον δρόμο είναι επί του παρόντος ανώτεροι για την οδήγηση σε μεγάλες αποστάσεις και τις εργασίες βαρέως τύπου. Όσον αφορά το πόσο γρήγορα μπορεί η ηλεκτροκίνηση να καλύψει τη διαφορά, θα πρέπει να είμαστε προετοιμασμένοι για **μεγάλο χρονικό διάστημα μετάβασης** με τη συνύπαρξη και των δύο συστημάτων κίνησης. Για παράδειγμα, τα υβριδικά αυτοκίνητα, τα οποία μπορούν να μεταβαίνουν από καύση για οδήγηση σε μεγάλες αποστάσεις σε ηλεκτροκίνηση μέσα στην πόλη, μπορούν να αποτελέσουν λύση για την οποία η ευρωπαϊκή αυτοκινητοβιομηχανία είναι καλά προετοιμασμένη. Για ορισμένες χρήσεις (όπως τα φορτία μεγάλων αποστάσεων), τα ηλεκτρικά οχήματα με συσσωρευτές δεν είναι κατάλληλα. Υπάρχει ένα ευρύ φάσμα εναλλακτικών τεχνολογιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν, όπως οι κυψέλες καυσίμου υδρογόνου και οι ηλεκτροδοτούμενοι αυτοκινητόδρομοι. Η Ευρώπη πρέπει να επενδύσει στην ανάπτυξη τους ώστε να θέσει τα θεμέλια ηγετικής θέσης στον κλάδο των πράσινων μεταφορών.

5.13. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ανάπτυξη επαγγελματικής κατάρτισης στον τομέα της εφοδιαστικής σε όλα τα κράτη μέλη προκειμένου να παρασχεθούν οι νέες δεξιότητες προς στήριξη των πρωτοβουλιών που περιλαμβάνονται στη δέσμη αυτή.

5.14. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι μεγάλες πόλεις σε ολόκληρη την ΕΕ έχουν θεσπίσει ανεξάρτητα ένα ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση της κυκλοφοριακής συμφόρησης και της ρύπανσης. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να επεκτείνει την υφιστάμενη συνεργασία της με τις δημοτικές αρχές σχετικά με τις βέλτιστες πρακτικές και τη διάδοση πληροφοριών.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ-Κορέας — Κεφάλαιο για το εμπόριο και την αειφόρο ανάπτυξη»

(2018/C 081/28)

Εισηγητής: ο κ. **Dumitru FORNEA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 22.6.2016
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	28.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	127/0/2

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ στηρίζει τις διεθνείς προσπάθειες για τη διατήρηση της ειρήνης, μεταξύ άλλων μέσω της προώθησης πρωτοβουλιών που αποσκοπούν στην αποστρατιωτικοποίηση και την αποπυρηνικοποίηση της κορεατικής χερσονήσου. Στο τρέχον πλαίσιο, η ΕΟΚΕ επιθυμεί καταρχάς να εκφράσει την πλήρη και ανεπιφύλακτη αλληλεγγύη της στη Δημοκρατία της Κορέας όσον αφορά τις απειλές από την Βόρεια Κορέα.

1.2. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) αναγνωρίζει ότι, συνολικά, η συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών (ΣΕΣ) μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και της Δημοκρατίας της Κορέας ⁽¹⁾ έχει αποφέρει ορισμένα ενθαρρυντικά οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα.

1.3. Ωστόσο, η εφαρμογή των πτυχών της ΣΕΣ που αφορούν την αειφόρο ανάπτυξη, ιδιαίτερα δε τα εργασιακά ζητήματα, παραμένει μη ικανοποιητική. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις θέσεις που έλαβε η εσωτερική συμβουλευτική ομάδα της ΕΕ ⁽²⁾, κυρίως δε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να ξεκινήσει διαβουλεύσεις με την κυβέρνηση της Κορέας σχετικά με την υλοποίηση των δεσμεύσεών της όσον αφορά την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

1.4. Οι μηχανισμοί της κοινωνίας των πολιτών στο κεφάλαιο για το Εμπόριο και την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ) της ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας ενισχύονται διαρκώς κατά την τελευταία πενταετία. Η αντιπροσωπευτικότητα και η ισορροπημένη εκπροσώπηση των ενδιαφερομένων μερών βελτιώθηκαν σημαντικά, οι εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες της κοινωνίας των πολιτών τόσο στην ΕΕ όσο και στην Κορέα πραγματοποιήσαν τακτικές συνεδριάσεις, ενώ το ετήσιο φόρουμ της Κοινωνίας των Πολιτών (CSF), στο οποίο συμμετέχουν η εσωτερική συμβουλευτική ομάδα της ΕΕ και η εσωτερική συμβουλευτική ομάδα της Κορέας, διοργανώθηκε για πέμπτη φορά τον Φεβρουάριο του 2017.

1.5. Μέχρι σήμερα, στις συζητήσεις και τις δραστηριότητες των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων κυριάρχησαν τέσσερα βασικά θέματα: τα θεμελιώδη εργασιακά δικαιώματα, η εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ), η πράσινη οικονομία και το εμπόριο στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης, καθώς και η πολιτική για την κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων εμπορίας εκπομπών στην ΕΕ και την Κορέα. Προκειμένου να ενισχυθούν περαιτέρω αυτοί οι συμβουλευτικοί μηχανισμοί και να υπάρξει ανταπόκριση σε ένα ευρύτερο φάσμα προβληματισμών διαφόρων οργάνωσεων της κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ συνιστά να έχουν οι εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες τη δυνατότητα να συζητούν ζητήματα σχετικά με την κοινωνία των πολιτών και την αειφόρο ανάπτυξη και να εκφέρουν γνώμη για όλα τα θέματα που καλύπτονται από τη ΣΕΣ στο σύνολό της.

⁽¹⁾ Συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφενός, και της Δημοκρατίας της Κορέας, αφετέρου, ΕΕ L 127 της 14.5.2011 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2011:127:FULL&from=EL>

⁽²⁾ Οι εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες για την αειφόρο ανάπτυξη (περιβάλλον και εργασία) συστάθηκαν βάσει του άρθρου 13.12 και είναι επιφορτισμένες με την παροχή συμβουλών σχετικά με την εφαρμογή του κεφαλαίου για το Εμπόριο και την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ).

1.6. Λόγω του αυξανόμενου αριθμού εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ που τίθενται σε ισχύ και της επακόλουθης αριθμητικής αύξησης των μηχανισμών παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να διασφαλίσει επειγόντως τη διάθεση των κονδυλίων που είναι απαραίτητα για την αποτελεσματική λειτουργία των εν λόγω μηχανισμών. Όσον αφορά ειδικότερα τη ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας, κρίνεται σκόπιμο να προβλεφθούν κονδύλια για αιτιολογημένες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της πραγματοποίησης εργασιών ανάλυσης ή της διοργάνωσης εργαστηρίων, στο πλαίσιο των κοινών ετήσιων συνεδριάσεων με την εσωτερική συμβουλευτική ομάδα της Κορέας.

1.7. Η εμπειρία του παρελθόντος έχει καταδείξει ότι, στο πλαίσιο της ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας, η συνεκτικότητα και η ποιότητα του διαλόγου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Κορέας έχουν βελτιωθεί σημαντικά χάρη στον καλύτερο συντονισμό των δραστηριοτήτων της εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας της ΕΕ και των οργάνων της ΕΕ, καθώς και στον συντονισμό μεταξύ αυτών και άλλων διεθνών οργανισμών, όπως η ΔΟΕ και ο ΟΟΣΑ. Η ΕΟΚΕ συνιστά οι μέθοδοι εργασίας που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο αυτής της διοργανικής συνεργασίας να αξιοποιηθούν κατά την επόμενη περίοδο, μεταξύ άλλων και με τη συγκρότηση νέων εταιρικών σχέσεων για συναφείς δραστηριότητες και αντίστοιχα σχέδια.

1.8. Για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή του κεφαλαίου ΕΑΑ, η ΕΟΚΕ θεωρεί πρωταρχικής σημασίας τα συμβαλλόμενα μέρη να συνεκτιμήσουν και να ακολουθήσουν τις συστάσεις της κοινωνίας των πολιτών που παρασχέθηκαν μέσω των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων και του φόρουμ της Κοινωνίας των Πολιτών. Η Επιτροπή Εμπορίου και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΕΑΑ) θα πρέπει να ανταποκριθεί στα ζητήματα που τίγονται στο κεφάλαιο ΕΑΑ και στις συστάσεις των διατυπώνονται από τις εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες εντός εύλογου χρονικού διαστήματος.

1.9. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να προωθήσουν στις διμερείς συζητήσεις με τους κορεάτες εταίρους τους πρωτοβουλίες και πολιτικά μέτρα για την εφαρμογή της προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και για την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης, καθώς και για την αξιοποίηση της πολιτιστικής πολυμορφίας ενθαρρύνοντας ισορροπημένο εμπόριο προϊόντων και υπηρεσιών της πολιτιστικής και δημιουργικής βιομηχανίας από την ΕΕ και την Κορέα.

1.10. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό να συνεχιστεί η ευαισθητοποίηση των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, ιδίως των ΜΜΕ, όσον αφορά τις ευκαιρίες που προσφέρει η ισχύουσα ΣΕΣ. Το ποσοστό χρησιμοποίησης των δασμολογικών προτιμήσεων της ΕΕ (71 % το 2016, πάνω από 68 % το 2015) μπορεί να βελτιωθεί με τη λήψη μέτρων διευκόλυνσης του εμπορίου, με τη μείωση των δασμολογικών και μη δασμολογικών φραγμών, αλλά και με τη δημιουργία περισσότερων δυνατοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερομένων ευρωπαίων και κορεατών εταίρων.

1.11. Η ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας υπήρξε ιδιαίτερα σημαντική για τον τομέα γεωργικών προϊόντων διατροφής. Το εμπόριο γεωργικών προϊόντων διατροφής μεταξύ ΕΕ και Κορέας σημείωσε ραγδαία αύξηση κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών. Λόγω των προβλημάτων που ανέκυψαν στον γεωργικό τομέα της ΕΕ μετά τη ρωσική απαγόρευση, αλλά και των περιορισμών που επέβαλε η Κίνα στις εξαγωγές της Κορέας, τόσο η ΕΕ όσο και η Κορέα χρειάζονται πρόσβαση σε νέες αγορές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να καταβάλει μεγαλύτερη προσπάθεια για την περαιτέρω απλούστευση της πρόσβασης των ευρωπαϊκών γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής στην κορεατική αγορά.

1.12. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία των συμβουλευτικών μηχανισμών που θεσπίστηκαν από τη ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας (εσωτερική συμβουλευτική ομάδα και φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών), ως αποτελεσματικά και αντιπροσωπευτικά μέσα που μπορούν να συνδράμουν τα ευρωπαϊκά όργανα στις προσπάθειες που καταβάλλουν τόσο για την υλοποίηση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης και της συμφωνίας του Παρισιού όσο και για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας στους τομείς της αειφόρου ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής.

2. Ιστορικό

2.1. Η ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2011 και ήταν η πρώτη διμερής ΣΕΣ «νέας γενιάς» της ΕΕ που τέθηκε σε εφαρμογή. Συνεπώς η αξιολόγησή της αποτελεί ευκαιρία για την επανεξέταση της προόδου όχι μόνο της συγκεκριμένης ΣΕΣ, αλλά και άλλων μεταγενέστερων συμφωνιών. Ωστόσο, δεδομένου ότι η εντολή διεξαγωγής διαπραγματεύσεων για τη ΣΕΣ προηγήθηκε της Συνθήκης της Λισαβόνας, δεν κατέστη δυνατό να καλυφθεί ο τομέας των επενδύσεων.

2.2. Σε γενικές γραμμές, η ΣΕΣ έχει αποφέρει θετικά εμπορικά αποτελέσματα για την ΕΕ, όπως επισημαίνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα στοιχεία της Επιτροπής δείχνουν ότι, σε στατιστικούς όρους, πέντε χρόνια μετά την εφαρμογή της ΣΕΣ, οι εξαγωγές εμπορευμάτων της ΕΕ προς την Κορέα αυξήθηκαν κατά 59 %, από 28 δισεκατομμύρια ευρώ το 2010 (τελευταίο έτος πριν από την προσωρινή εφαρμογή) σε 44,5 δισεκατομμύρια ευρώ το 2016. Ως εκ τούτου, το εμπορικό έλλειμμα της ΕΕ με την Κορέα ύψους 11,6 δισεκατ. ευρώ το 2010, μετατράπηκε σε εμπορικό πλεόνασμα της ΕΕ ύψους 3,1 δισεκατ. ευρώ το 2016. Οι εξαγωγές υπηρεσιών της ΕΕ προς την Κορέα αυξήθηκαν κατά 49 % σε σύγκριση με το 32 % των εισαγωγών της ΕΕ από την Κορέα από το

2010 έως το 2015. Η ΕΕ είχε εμπορικό πλεόνασμα ύψους 4,8 δισεκατομμυρίων ευρώ στις υπηρεσίες το 2015. Κατά την ίδια περίοδο, η εισροή άμεσων ξένων επενδύσεων (ΑΞΕ) της ΕΕ αυξήθηκε κατά 59 % και τα αποθέματα εξωτερικών άμεσων ξένων επενδύσεων (επενδύσεις της ΕΕ στην Κορέα) αυξήθηκαν κατά 33 % ⁽³⁾.

2.3. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβαίνει επί του παρόντος σε αξιολόγηση της συγκεκριμένης ΣΕΣ ⁽⁴⁾, και κάλεσε την ΕΟΚΕ να συνεισφέρει με τη δική της αξιολόγηση για την εφαρμογή της ΣΕΣ, ιδίως όσον αφορά το κεφάλαιό της για το Εμπόριο και την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ). Τα συμπεράσματα της παρούσας γνωμοδότησης διατυπώθηκαν λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, έγγραφα και θέσεις της εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας της ΕΕ και σχετικά εργασιόηρια που πραγματοποιήθηκαν στη Σεούλ και στις Βρυξέλλες ⁽⁵⁾.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Δημοκρατίας της Κορέας κατά την τελευταία πεντηκονταετία θεωρείται επιτυχημένο εγχείρημα. Το ΑΕγχΠ της χώρας αυξήθηκε από 2,36 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 1961 σε 1 411,3 δισεκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ το 2014, φτάνοντας έτσι στο αποκορύφωμά του ⁽⁶⁾. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, η Κορέα κατόρθωσε να οικοδομήσει μια εξαιρετική τεχνολογική και βιομηχανική βάση, η οποία μπορεί να ανταγωνιστεί με οποιαδήποτε άλλη βιομηχανική δύναμη ανά τον κόσμο.

3.2. Εντούτοις, παρά την εν λόγω πρόοδο, κατά την τελευταία πενταετία εξαπλώνεται στην κορεατική κοινωνία ένα κύμα κοινωνικών αιτημάτων των πολιτών και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών για δικαιότερη κατανομή των οικονομικών ωφελημάτων μεταξύ όλων των κοινωνικών τάξεων. Εκτός από τα δικαιώματα των εργαζομένων, ανησυχίες έχουν εκφραστεί από τα ενδιαφερόμενα μέρη στην ΕΕ και την Κορέα σχετικά με την απουσία πραγματικού διαλόγου με τους πολίτες και κοινωνικού διαλόγου στη χώρα. Οι μαζικές συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας στη Σεούλ, στα τέλη του 2016 και στις αρχές του 2017, επιβεβαίωσαν αυτή την κατάσταση.

3.3. Η εκλογή του προέδρου Moon Jae-in ⁽⁷⁾ θεωρείται ως η αρχή μιας νέας εποχής για τους κορεάτες εργαζόμενους, αγρότες, καταναλωτές και εργοδότες και πολλές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για τις δεσμεύσεις του νεοεκλεγέντος Προέδρου σχετικά με την εμπέδωση της κοινωνικής δικαιοσύνης, ειδικά όσον αφορά τα δικαιώματα των εργαζομένων, τους αξιοπρεπείς μισθούς και την ασφάλεια της εργασίας, καθώς και για την πρόθεσή του να εξετάσει την υπόθεση των φυλακισμένων συνδικαλιστών ηγετών ⁽⁸⁾.

4. Ο μηχανισμός παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών στο πλαίσιο του κεφαλαίου ΕΑΑ της ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας

4.1. Οι διατάξεις της νέας γενιάς συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών προβλέπουν την ύπαρξη συμβουλευτικού μηχανισμού της κοινωνίας των πολιτών. Στην περίπτωση της ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας, ο μηχανισμός αυτός απαρτίζεται από δύο εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες, μία από την πλευρά της ΕΕ και μία από την πλευρά της Κορέας, οι οποίες επιβλέπουν την εκτέλεση της συμφωνίας και παρέχουν συστάσεις προς τα συμβαλλόμενα μέρη ⁽⁹⁾.

4.2. Εκτός από την εσωτερική συμβουλευτική ομάδα που συστάθηκε από κάθε συμβαλλόμενο μέρος, η ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας προβλέπει επίσης τη διοργάνωση φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών ⁽¹⁰⁾ μία φορά ανά έτος, όπου οι δύο εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες συναντώνται για να εργαστούν μαζί κατά τη διάρκεια κοινής συνεδρίασης και δύνανται, ενδεχομένως να προετοιμάσουν γνωμοδοτήσεις και συστάσεις.

4.3. Η ΕΟΚΕ επικροτεί θερμά το γεγονός ότι η δυνατότητα αυτή δημιουργεί προστιθέμενη αξία σε σύγκριση με τις άλλες συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών. Οι εν λόγω κοινές συνεδριάσεις προβλέπονται ρητά στη Συμφωνία και το γεγονός ότι δεν έχουν ακόμη καταστεί συνήθης πρακτική θεωρείται λυπηρό.

⁽³⁾ Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁽⁴⁾ Αξιολόγηση της εφαρμογής της Συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της, αφενός, και της Δημοκρατίας της Κορέας, Ενδιάμεση τεχνική έκθεση — http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2017/june/tradoc_155673.pdf

⁽⁵⁾ Εργαστήρια με τα ενδιαφερόμενα μέρη στη Σεούλ (30 Νοεμβρίου 2016) και στις Βρυξέλλες (23 Μαρτίου 2017) στο πλαίσιο της εφαρμογής του σχεδίου 111 της ΔΟΕ μεταξύ Κορέας και ΕΕ και σεμινάριο της ΔΟΕ στις Βρυξέλλες (6 Δεκεμβρίου 2016) με θέμα «Αξιολόγηση των διατάξεων της εργατικής νομοθεσίας στις εμπορικές συμφωνίες: σχεδιασμός, υλοποίηση και συμμετοχή των ενδιαφερομένων μερών».

⁽⁶⁾ <http://www.tradingeconomics.com/south-korea/gdp>

⁽⁷⁾ Ο νέος πρόεδρος της Δημοκρατίας της Κορέας εξελέγη τον Μάιο του 2017 για να αντικαταστήσει την πρόεδρο Park-Geun-hye, η οποία προσηύχθη σε δική του Δεκέμβριο του 2016 με την κατηγορία της δωροδοκίας και της κατάχρησης εξουσίας.

⁽⁸⁾ <https://www.ituc-csi.org/korea-president-moon-and-a-new-era?lang=en>

⁽⁹⁾ Συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών ΕΕ-Κορέας, άρθρο 13.12.

⁽¹⁰⁾ Ό.π., άρθρο 13.13.

4.4. Η ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας, η οποία συμφωνήθηκε το 2010, ήταν η πρώτη τέτοιου είδους ΣΕΣ της ΕΕ στην οποία περιλαμβάνεται ειδικό κεφάλαιο για το εμπόριο και την αειφόρο ανάπτυξη, αλλά και μηχανισμός παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών. Αυτό αποτελεί άμεση απόρροια της ανακοίνωσης της Επιτροπής με θέμα «Η Ευρώπη στον κόσμο»⁽¹¹⁾, η οποία δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο του 2006. Στην εν λόγω ανακοίνωση επισημαίνεται ότι «όπως επιδιώκουμε την κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή στο εσωτερικό, έτσι θα πρέπει να προσπαθήσουμε να προαγάγουμε τις αξίες μας, καθώς και τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά μας πρότυπα και την πολιτισμική μας πολυμορφία σε όλο τον κόσμο»⁽¹²⁾.

4.5. Στη γνωμοδότησή της σχετικά με την προαναφερθείσα ανακοίνωση, η ΕΟΚΕ ζήτησε ειδικότερα τη συμπερίληψη κεφαλαίου ΕΑΑ σε κάθε μεταγενέστερη ΣΕΣ, παράλληλα με την ανάθεση ενεργού ρόλου παρακολούθησης στην κοινωνία των πολιτών⁽¹³⁾.

4.6. Με αφετηρία τη συμφωνία ΕΕ-Κορέας, συνήφθησαν επτά εμπορικές συμφωνίες της ΕΕ που περιλαμβάνουν σε περίοπτη θέση ένα κεφάλαιο ΕΑΑ, ενώ πολλές άλλες τελούν εν αναμονή της επικύρωσής τους, συμπεριλαμβανομένων των συμφωνιών με τον Καναδά, το Βιετνάμ, τη Σιγκαπούρη και την Ιαπωνία. Έκτοτε, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ενσωμάτωσης κεφαλαίων για το εμπόριο και την αειφόρο ανάπτυξη και σε αυτόνομες επενδυτικές συμφωνίες⁽¹⁴⁾. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η θέσπιση των μηχανισμών αυτών αποτελεί ικανοποιητικό δείγμα σεβασμού των αξιών της ΕΕ, παρότι έχει έλθει πλέον η ώρα συνολικής επανεξέτασής⁽¹⁵⁾ τους με βάση την έως τώρα εμπειρία.

4.7. Συχνά, οι εν λόγω μηχανισμοί παρακολούθησης προσέφεραν την πρώτη δυνατότητα άμεσης επαφής της τοπικής κοινωνίας των πολιτών με την ΕΕ, πράγμα το οποίο πολλές φορές την ενδυνάμωσε σε βαθμό που ήταν αδιανόητος κατά το παρελθόν. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης της Κορέας, υπάρχουν σημαντικές κοινωνικές και πολιτιστικές διαφορές που απαιτούν χρόνο και προσπάθεια για την προσαρμογή και την επίτευξη σύγκλισης, αλλά και για την ανάπτυξη και την εδραίωση αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας. Ως εκ τούτου, οι μηχανισμοί αυτοί ενδέχεται να απαιτήσουν πολύ χρόνο πριν από την πλήρη και αποτελεσματική λειτουργία τους, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις χρειάζονται ειδικά μέτρα ανάπτυξης ικανοτήτων.

4.8. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι και η ίδια διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο και συμμετείχε εκτενώς στη θέσπιση των εν λόγω μηχανισμών, τόσο σε επίπεδο κρατών όσο και μέσω της γραμματείας της. Μπορεί δε να διαδραματίσει πρωταρχικό ρόλο όσον αφορά τη συγκεκριμένη πτυχή των διεθνών σχέσεων της ΕΕ.

4.9. Οι συζητήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας της ΕΕ το 2015, κατά το τέλος της πρώτης θητείας, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι ο μηχανισμός προσέφερε ένα πρόσθετο δίαυλο διάλογου και συνεργασίας με τους εταίρους της κοινωνίας των πολιτών σε θέματα σχετικά με τις εμπορικές σχέσεις και την αειφόρο ανάπτυξη. Ο μηχανισμός εμπλούτισε επίσης με στοιχεία τον διάλογο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κυβερνητικών εκπροσώπων της χώρας εταίρου, χωρίς να αποκλείει ή να περιορίζει τις ανταλλαγές μέσω άλλων ήδη υφιστάμενων καναλιών. Παρά ταύτα, η ικανότητα του μηχανισμού να επιτυγχάνει επιτόπια απτά αποτελέσματα δεν έχει ακόμη επαληθευθεί.

4.10. Η ΕΟΚΕ τονίζει εκ νέου ότι ο μηχανισμός χρειάστηκε χρόνο και προσπάθεια για να καταστεί πλήρως λειτουργικός. Το αρχικό σχέδιο επικεντρώθηκε στη σύσταση της εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας και του φόρουμ της Κοινωνίας των Πολιτών και προϋπέθετε θεσμική οργάνωση και ανάπτυξη ικανοτήτων. Μόνο κατόπιν τούτων, τα μέλη της εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας από αμφότερες τις πλευρές είχαν τη δυνατότητα να προχωρήσουν στην κοινή κατανόηση της εντολής του μηχανισμού, της αντιπροσωπευτικότητας των οργάνωσεων της κοινωνίας των πολιτών, της συμμετοχής στις εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες, των σχέσεων με το διακυβερνητικό όργανο (δηλαδή τη συμμετοχή των προέδρων των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων στη συνεδρίαση της Επιτροπής Εμπορίου και Αειφόρου Ανάπτυξης), καθώς και των προς συζήτηση θεμάτων κ.λπ.

4.11. Ο διάλογος αναπτύχθηκε σταδιακά ώστε να καλύψει μια σειρά θεμάτων και ενσωματώθηκαν ορισμένες νέες πτυχές, όπως η συμμετοχή εκπροσώπου της ΔΟΕ στις συζητήσεις σχετικά με τα εργασιακά πρότυπα. Εγκαινιάστηκαν κοινά σχέδια για θέματα κοινού ενδιαφέροντος (όπως το σχέδιο υπό την καθοδήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κλιματική αλλαγή και το σύστημα εμπορίας εκπομπών με την Κορέα, αλλά και ένα ακόμη σχέδιο σχετικά με τη σύμβαση αριθ. 111 της ΔΟΕ) και διοργανώθηκαν παράλληλες εκδηλώσεις, όπως διάφορα εργαστήρια για την ανταλλαγή πληροφοριών και κοινών πρακτικών με δυνατότητα συμμετοχής εκπροσώπων και άλλων συναφών οργάνωσεων και ιδρυμάτων πέραν των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων και της κοινωνίας των πολιτών. Κατόπιν αιτήματος της κορεατικής πλευράς, διοργανώθηκε σεμινάριο, τον Φεβρουάριο του 2017, το οποίο κάλυψε τα εθνικά σχέδια δράσης για την ΕΚΕ, τις Επιχειρήσεις και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, ενώ δημιουργήθηκαν εθνικά σημεία επαφής βάσει των κατευθυντήριων γραμμών του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 567 τελικό.

⁽¹²⁾ Ό.π., σημείο 3.1 iii).

⁽¹³⁾ ΕΕ C 211, της 19.8. 2008, σ. 82.

⁽¹⁴⁾ ΕΕ C 268, της 14.8. 2015, σ. 19.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 264, της 20.7.2016, σ. 123.

4.12. Αναπτύσσεται συνεργασία και διάλογος με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς και με άλλα όργανα της ΕΕ, ιδίως με την Επιτροπή και την ΕΥΕΔ, τα οποία ενημερώνουν τακτικά την εσωτερική συμβουλευτική ομάδα της ΕΕ σχετικά με την εφαρμογή του κεφαλαίου ΕΑΑ της ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας.

4.13. Οι σχέσεις με την αντιπροσωπεία της ΕΕ στη Σεούλ διατηρήθηκαν και κρίθηκε σημαντικό να διαθέτει η αντιπροσωπεία την απαιτούμενη ικανότητα και εμπειρογνώμοσύνη για την παρακολούθηση θεμάτων που σχετίζονται με το εμπόριο και την αειφόρο ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά τη δημιουργία ειδικής θέσης στην αντιπροσωπεία, ειδικά εστιασμένης σε θέματα εμπορίου και αειφόρου ανάπτυξης.

4.14. Όσον αφορά την επίτευξη απτών αποτελεσμάτων, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι χρειάζεται ακόμη να διασφαλιστεί η σοβαρή συνεκτίμηση και παρακολούθηση των συστάσεων που παρέχονται από τον μηχανισμό της κοινωνίας των πολιτών από κάθε συμβαλλόμενο μέρος. Ομοίως, υπάρχει επείγουσα ανάγκη συζήτησης και επίτευξης κοινής συμφωνίας σχετικά με τις συνθήκες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη χρήση της κυβερνητικής διαδικασίας διαβούλευσης που προβλέπεται στο άρθρο 13.14 παράγραφος 1 της ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας ⁽¹⁶⁾.

4.15. Σύμφωνα με τους όρους της ΣΕΣ, οι εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες θα πρέπει να περιλαμβάνουν ανεξάρτητες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις, με ισορροπημένη συμμετοχή των ενδιαφερομένων που εκπροσωπούν και τις τρεις εκφάνσεις της αειφόρου ανάπτυξης.

4.16. Η εν λόγω συμμετοχή από την πλευρά της ΕΕ θα πρέπει να περιλαμβάνει κεντρικές ευρωπαϊκές οργανώσεις, καθώς και οργανώσεις με ιδιαίτερο ενδιαφέρον ή εμπειρία στους τομείς του εμπορίου, των επενδύσεων ή της συνεργασίας μεταξύ της ΕΕ και του ενδιαφερόμενου τρίτου μέρους ή οργανώσεις που διαθέτουν συνεργαζόμενες οργανώσεις, παραρτήματα ή τοπικά γραφεία στην εν λόγω χώρα-εταίρο. Θα πρέπει επίσης να γίνεται καλύτερη χρήση της τεχνογνωσίας και των πληροφοριών που διατίθενται μέσω των συμμετεχουσών οργανώσεων της ΕΕ ή των οργανώσεων που είναι μέλη τους.

4.17. Η ΕΟΚΕ συνιστά θερμά να είναι κάθε εσωτερική συμβουλευτική ομάδα σε θέση να συζητά θέματα που αφορούν την κοινωνία των πολιτών ή την αειφόρο ανάπτυξη (δηλαδή την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ανάπτυξη ή την προστασία του περιβάλλοντος, τις υγειονομικές και φυτοϋγειονομικές απαιτήσεις ή θέματα σχετικά με τις ΜΜΕ), συμπεριλαμβανομένων των κυριότερων επιπτώσεων που προκύπτουν από τα μέτρα εφαρμογής.

4.18. Λόγω του αυξανόμενου αριθμού εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ που τίθενται σε ισχύ και της επακόλουθης αριθμητικής αύξησης των μηχανισμών παρακολούθησης της κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να διασφαλίσει επειγόντως τη διάθεση των κονδυλίων που είναι απαραίτητα για την αποτελεσματική λειτουργία των εν λόγω μηχανισμών. Όσον αφορά ειδικότερα τη ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας, κρίνεται σκόπιμο να προβλεφθούν κονδύλια για αιτιολογημένες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της πραγματοποίησης εργασιών ανάλυσης ή της διοργάνωσης εργαστηρίων, στο πλαίσιο των κοινών ετήσιων συνεδριάσεων με την εσωτερική συμβουλευτική ομάδα της Κορέας.

4.19. Η ΕΟΚΕ ζητεί επίσης η πάγια πρακτική διεξαγωγής του φόρουμ της Κοινωνίας των Πολιτών παράλληλα με την ετήσια συνεδρίαση της ΕΕΑΑ να καταστεί μόνιμο χαρακτηριστικό γνώρισμα, αποδεκτό από όλες τις πλευρές. Θα πρέπει επίσης να προβλεφθεί η συμμετοχή και των δύο προέδρων των εσωτερικών συμβουλευτικών ομάδων στις συνεδριάσεις της επιτροπής εμπορικών συναλλαγών και αειφόρου ανάπτυξης ΕΕ-Κορέας.

4.20. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ισχυρή υποστήριξη που παρέχεται από τη Γενική Διεύθυνση Εμπορίου (ΓΔ TRADE) στο επίμονο αίτημα της εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας της ΕΕ για ισορροπημένη συμμετοχή στην κορεατική εσωτερική συμβουλευτική ομάδα, η οποία να αντικατοπτρίζει τις διατάξεις της συμφωνίας. Κατόπιν τούτου, η σύνθεση της κορεατικής εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας τροποποιήθηκε το 2014 κατά τρόπο που βελτιώνει την ισορροπία μεταξύ των τριών υποομάδων, παρότι εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες όσον αφορά την ανεπαρκή εμπειρογνώμοσύνη και εκπροσώπηση των επιχειρήσεων στην κορεατική εσωτερική συμβουλευτική ομάδα.

4.21. Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης αναγκαίο να διερευνηθεί καλύτερα το ζήτημα της αποτελεσματικής κοινοποίησης των δραστηριοτήτων της εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας, όχι μόνο σε άλλες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, αλλά και στα άλλα όργανα της ΕΕ (ιδίως στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο), κυρίως με σκοπό την προσέλκυση μεγαλύτερου ενδιαφέροντος στις εργασίες της εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας της ΕΕ και την ενθάρρυνση της μελλοντικής συμμετοχής και άλλων οργανώσεων.

⁽¹⁶⁾ «Ένα συμβαλλόμενο μέρος μπορεί να ζητήσει διαβουλεύσεις με το άλλο συμβαλλόμενο μέρος σχετικά με θέματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος που εμπίπτουν στο παρόν κεφάλαιο, καθώς και για την επικοινωνία με την (τις) εσωτερική(-ές) συμβουλευτική(-ές) ομάδα(-ες) που αναφέρεται στο άρθρο 13.12, διαβιβάζοντας γραπτό αίτημα στο σημείο επαφής του άλλου συμβαλλόμενου μέρους».

5. Ευκαιρίες και προκλήσεις για τις επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας

5.1. Σε έρευνα με θέμα την επιχειρηματική εμπιστοσύνη, η οποία διενεργήθηκε από το Ευρωπαϊκό Εμπορικό Επιμελητήριο το 2016 στην Κορέα, καταδεικνύεται ότι η Κορέα είναι και θα παραμείνει μια σημαντική αγορά για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις. Η βιομηχανία αναμένει ότι η αναθεώρηση των κανόνων και των κανονισμών θα έχει ως αποτέλεσμα μεγαλύτερη ελευθερία δράσης και λιγότερο πολύπλοκες διαδικασίες κατά την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Κορέα. Η επιλεκτική εφαρμογή των κανονιστικών διατάξεων και το απρόβλεπτο νομοθετικό περιβάλλον συγκαταλέγονται μεταξύ των βασικών θεμάτων στα οποία εκτιμάται ότι προσκρούει η ομαλή άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στην Κορέα ⁽¹⁷⁾.

5.2. Ευρωπαϊκές επιχειρηματικές οργανώσεις ⁽¹⁸⁾ θεωρούν ότι το ποσοστό χρησιμοποίησης των δασμολογικών προτιμήσεων μπορεί να βελτιωθεί με την ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων (ιδίως των ΜΜΕ) σχετικά με τις ευκαιρίες που προσφέρει η ισχύουσα ΣΕΣ, αλλά και μέσω των εξής:

- μειωμένων δασμολογικών και μη δασμολογικών φραγμών για τις εξαγωγές γεωργικών προϊόντων διατροφής της ΕΕ,
- διευκόλυνσης του εμπορίου, μεταξύ άλλων όσον αφορά τον εκτελωνισμό, τον ανταγωνισμό και τις δημόσιες συμβάσεις,
- απόλυτης κάλυψης, πλήρους αμοιβαιότητας και αποτελεσματικής πρόσβασης στην αγορά για τα βιομηχανικά προϊόντα,
- μεγιστοποίησης των δυνατοτήτων επικοινωνίας και συνεργασίας μεταξύ των ενδιαφερομένων ευρωπαίων και κορεατών εταίρων.

5.3. Οι ΜΜΕ της ΕΕ (ιδίως όσες δεν περιλαμβάνονται στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας) ζητούν την επανεξέταση των εμπορικών στατιστικών διότι τα υπάρχοντα σύνολα δεδομένων δεν παρέχουν σαφή εικόνα των έμμεσων εξαγωγών και δεν είναι σε θέση να βοηθήσουν στον εντοπισμό νέων επιχειρηματικών ευκαιριών και στην αξιολόγηση των εμπορικών εξελίξεων σε διάφορους τομείς. Η πρότασή τους συνίσταται στη μετάβαση από τις στατιστικές ακαθάρσιων εμπορικών συναλλαγών στις εμπορικές στατιστικές βάσεις προστιθέμενης αξίας.

5.4. Η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και η καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης αποτελεί επίσης βασικό ζήτημα για την ΕΕ και την Κορέα, ιδίως στους κλάδους του πολιτισμού και της δημιουργικότητας: κινηματογράφος, μόδα, βιντεοπαιχνίδια, έξυπνα υφάσματα, μουσική κ.λπ. Είναι επομένως σημαντικό να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην εφαρμογή της ΣΕΣ σε συναφή θέματα. Ορισμένες ευρωπαϊκές και παγκόσμιες οργανώσεις έχουν επισημάνει την ύπαρξη δυσκολιών στην Κορέα όσον αφορά την αποτελεσματική προστασία και εκμετάλλευση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Πιο συγκεκριμένα, υπήρξαν αναφορές σχετικά με την ανεπαρκή διασφάλιση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας των εταιρειών μόδας και ειδών πολυτελείας ή της πλήρους άσκησης των δικαιωμάτων δημόσιας εκτέλεσης των παραγωγών, ερμηνευτών και δημιουργών στον χώρο της μουσικής ⁽¹⁹⁾.

5.5. Το πρωτόκολλο της Unesco του 2005 έχει ενσωματωθεί στην παρούσα ΣΕΣ και αναμένεται να προσφέρει επαρκείς εγγυήσεις για την αξιοποίηση της πολιτισμικής πολυμορφίας, μέσω της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας και της προώθησης ισορροπημένων εμπορικών συναλλαγών προϊόντων και υπηρεσιών προερχόμενων από τους κλάδους του πολιτισμού και της δημιουργικότητας της ΕΕ και της Κορέας. Ορισμένες ευρωπαϊκές εταιρείες θεωρούν απαραίτητο να βελτιωθεί η συνεργασία και ο διάλογος στον εν λόγω τομέα προκειμένου να αποφευχθεί η μονομερής επιβολή τυχόν προστατευτικών μέτρων στο πλαίσιο του ολόένα και εντονότερου παγκόσμιου ανταγωνισμού για την προώθηση του ιδίου περιεχομένου (ιδίως στα μέσα ενημέρωσης και τον κινηματογράφο).

5.6. Τα ευρωπαϊκά γεωργικά και μεταποιημένα προϊόντα διατροφής έχουν καλή φήμη στους κορεάτες καταναλωτές και, ως εκ τούτου, η ΕΕ πραγματοποιεί σημαντικές εξαγωγές γεωργικών προϊόντων και τροφίμων στην κορεατική αγορά. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει καταβάλει ορισμένες προσπάθειες για την προώθηση των προϊόντων της ΕΕ στην Κορέα, αλλά θα μπορούσαν να γίνουν ακόμη πολύ περισσότερα για τη μεγιστοποίηση του δυναμικού αυτής της προνομιακής εμπορικής σχέσης.

⁽¹⁷⁾ European Business in Korea: Business Confidence Survey 2016, European Chamber (Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις στην Κορέα: Έρευνα με θέμα την επιχειρηματική εμπιστοσύνη 2016, Ευρωπαϊκό Επιμελητήριο), <https://ecck.eu/wp-content/uploads/2017/01/Business-Confidence-Survey-2016.pdf>

⁽¹⁸⁾ Τοποθέτηση της Business Europe σχετικά με τη ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας: <https://www.buseneseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2007-01113-EN.pdf>

⁽¹⁹⁾ IFPI Comments on Partial Amendment of Copyright act in South Korea (Παρατηρήσεις της IFPI για τη μερική τροποποίηση του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων στη Νότια Κορέα): <https://opennet.or.kr/wp-content/uploads/2013/04/IFPI-Comments-on-Partial-Amendment-of-Copyright-Act-in-South-Korea-March-20131.pdf>

5.7. Οι εξαγωγές γεωργικών προϊόντων διατροφής της ΕΕ στην Κορέα έχουν αυξηθεί ταχύτατα τα τελευταία χρόνια και ανήλθαν σε 2,6 δισεκατομμύρια ευρώ το 2016. Η Κορέα κατατάσσεται 13η μεταξύ των σημαντικότερων εμπορικών εταίρων της ΕΕ όσον αφορά τα γεωργικά προϊόντα διατροφής ⁽²⁰⁾. Η ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας έχει εξαλείψει τους δασμούς για όλα σχεδόν τα γεωργικά προϊόντα της ΕΕ. Για ορισμένα προϊόντα εισήχθησαν δασμολογικές ποσοστώσεις. Η αμοιβαία αναγνώριση ορισμένων γεωγραφικών ενδείξεων είναι επίσης σημαντική για την τόνωση των εξαγωγών γεωργικών προϊόντων διατροφής μεταξύ της ΕΕ και της Κορέας.

5.8. Λόγω των προβλημάτων που ανέκυψαν στον γεωργικό τομέα της ΕΕ μετά τη ρωσική απαγόρευση, αλλά και των περιορισμών που επέβαλε η Κίνα στις εξαγωγές της Κορέας ως κυρώσεις για την ανάπτυξη των αμυντικών συστημάτων THAAD, τόσο η ΕΕ όσο και η Κορέα χρειάζονται πρόσβαση σε νέες αγορές και η ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας έχει ήδη αποδειχθεί αμοιβαία επωφέλης στην προκειμένη περίπτωση.

6. Επίδραση της ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας στα εργασιακά πρότυπα, στις εργασιακές σχέσεις και γενικότερα στην ποιότητα του κοινωνικού διαλόγου και του διαλόγου με τους πολίτες

6.1. Το κεφάλαιο ΕΑΑ επιβεβαιώνει τις δεσμεύσεις των συμβαλλομένων μερών έναντι των συμβάσεων της ΔΟΕ και καθιερώνει έναν εποπτικό και συμβουλευτικό μηχανισμό της κοινωνίας των πολιτών για την εποπτεία της εφαρμογής της ΣΕΣ και τη διατύπωση συστάσεων. Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν επικυρώσει και τις οκτώ θεμελιώδεις συμβάσεις της ΔΟΕ, ενώ η Δημοκρατία της Κορέας έχει επικυρώσει τέσσερις. Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι χώρες που δεν έχουν επικυρώσει τις εν λόγω συμβάσεις της ΔΟΕ αποτελούν μειονότητα ⁽²¹⁾.

6.2. Στην Κορέα υπάρχουν διάφορες ελεύθερες οικονομικές ζώνες (ΕΟΖ) ⁽²²⁾ και ζώνες ελεύθερων συναλλαγών (ΖΕΣ) ⁽²³⁾. Μεταξύ άλλων κινήτρων, οι ζώνες προσφέρουν κάποιες εξαιρέσεις από την εθνική εργατική και περιβαλλοντική νομοθεσία. Παραδείγματος χάρη, οι εταιρείες που απασχολούν περισσότερους από 300 εργαζόμενους απαλλάσσονται από την υποχρέωση να προσλαμβάνουν άτομα με αναπηρία, τα οποία διαφορετικά θα αντιπροσώπευαν τουλάχιστον το 2 % του εργατικού δυναμικού τους, ή να προβλέπουν τη δυνατότητα χορήγησης άδειας μετ' αποδοχών, η οποία υποδεικνύεται συνήθως ως «εβδομαδιαία ανάπαυση».

6.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι απαλλαγές αυτές, τόσο ως προς τη φύση όσο και ως προς τον σκοπό τους, παραβιάζουν το άρθρο 13.7 της ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας το οποίο ορίζει ότι «[α] Τα συμβαλλόμενα μέρη δεν αποδυναμώνουν ούτε περιορίζουν την περιβαλλοντική ή την εργασιακή προστασία που παρέχει η νομοθεσία τους με σκοπό να ενθαρρύνουν το εμπόριο ή τις επενδύσεις, απαλλάσσοντας ή αποκλίνοντας από αυτήν ή προσφέροντας απαλλαγές ή αποκλίσεις από τους νόμους, τις κανονιστικές ρυθμίσεις ή τα πρότυπα, κατά τρόπο ο οποίος επηρεάζει τις μεταξύ τους εμπορικές συναλλαγές ή επενδύσεις».

6.4. Η εσωτερική συμβουλευτική ομάδα της ΕΕ και το ετήσιο φόρουμ της Κοινωνίας των Πολιτών έχουν θίξει πολύ συχνά τα εν λόγω ζητήματα κατά την περίοδο 2012-2017 και έχουν επανειλημμένα ζητήσει την επιτάχυνση της επικύρωσης των θεμελιωδών συμβάσεων της ΔΟΕ. Κατόπιν πρωτοβουλίας της εσωτερικής συμβουλευτικής ομάδας της ΕΕ, το φόρουμ της Κοινωνίας των Πολιτών (CSF) ΕΕ-Κορέας επιδίωξε να παρακολουθήσει την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 13.4.3, σύμφωνα με την οποία «τα μέρη θα καταβάλλουν συνεχείς και επίμονες προσπάθειες» με σκοπό την επικύρωση των θεμελιωδών και επικαιροποιημένων συμβάσεων της ΔΟΕ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσε το ζήτημα αυτό στην κυβέρνηση της Κορέας.

6.5. Τον Ιούνιο του 2015, η κυβέρνηση της Κορέας απάντησε ότι «Για τις μη κυρωθείσες θεμελιώδεις συμβάσεις, ορισμένες από τις διατάξεις τους δεν συνάδουν με την ισχύουσα εθνική νομοθεσία και κατάσταση, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει τη δημιουργία συνθηκών επικύρωσης στην Κορέα». Η απάντηση της κυβέρνησης συνεχίζεται ως εξής: «Εφόσον οι νόμοι και τα συστήματα μιας χώρας, ιδιαίτερα η εργατική νομοθεσία, πρέπει να αντανακλούν τα μοναδικά από κοινωνικής και οικονομικής άποψης χαρακτηριστικά της και να βασίζονται σε τριμερείς συμφωνίες, δεν είναι εύκολη η βελτίωση της εσωτερικής νομοθεσίας και των συστημάτων μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα». Τα παραπάνω δεν συνάδουν με τις διατάξεις του άρθρου 13.4.3 ούτε και με το κεφάλαιο ΕΑΑ, γενικότερα.

6.6. Στις 15 Σεπτεμβρίου 2015, το φόρουμ της Κοινωνίας των Πολιτών προέβη σε δήλωση με την οποία εξέφρασε «την απογοήτευσή του για την απουσία προόδου και συγκεκριμένων μέτρων, ιδίως όσον αφορά την επικύρωση και την αποτελεσματική εφαρμογή των θεμελιωδών συμβάσεων της ΔΟΕ και παρότρυνε τα συμβαλλόμενα μέρη να ανανεώσουν τις προσπάθειές τους προς αυτή την κατεύθυνση».

⁽²⁰⁾ https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/statistics/outside-eu/countries/agrifood-south-korea_en.pdf

⁽²¹⁾ Θεμελιώδεις συμβάσεις της ΔΟΕ που δεν έχουν κυρωθεί από τη Δημοκρατία της Κορέας: η σύμβαση του 1930 αριθ. 29 για την αναγκαστική εργασία· η σύμβαση του 1948 αριθ. 87 για την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και την προστασία του συνδικαλιστικού δικαιώματος· η σύμβαση του 1949 αριθ. 98 για το συνδικαλιστικό δικαίωμα και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις· η σύμβαση του 1957 αριθ. 105 για την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας.

⁽²²⁾ <http://www.fez.go.kr/global/en/index.do>

⁽²³⁾ http://english.motie.go.kr/en/tp/alltopiccs/bbs/bbsView.do?bbs_cd_n=3&bbs_seq_n=12

6.7. Η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να ξεκινήσει επίσημες διαβουλεύσεις με την κορεατική κυβέρνηση, όπως ζητείται από την εσωτερική συμβουλευτική ομάδα της ΕΕ στις επιστολές της προς τον Επίτροπο αρμόδιο για θέματα εμπορίου (κ. De Gucht τον Ιανουάριο του 2014 και κ. Malmström τον Δεκέμβριο του 2016) και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο ψήφισμά του της 18ης Μαΐου 2017⁽²⁴⁾. Οι διαβουλεύσεις θα ξεκινούσαν με επίκεντρο τη μη κύρωση των συμβάσεων της ΔΟΕ εκ μέρους της Κορέας και θέματα σχετικά με την παραβίαση από την Κορέα των διατάξεων της εργατικής νομοθεσίας, όπως ορίζονται στο κεφάλαιο ΕΑΑ της ΣΕΣ.

6.8. Στο μέλλον, είναι σημαντικό να ενισχυθεί η συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Κορέας και των κοινωνικών εταίρων, παραδείγματος χάρη, μέσω περισσότερων θεματικών σχεδίων χρηματοδοτούμενων και υλοποιούμενων από κοινού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την ΕΟΚΕ και τη ΔΟΕ. Εκπρόσωποι των κοινωνικών εταίρων και άλλων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην Κορέα και την ΕΕ, οι οποίοι συμμετέχουν στις δύο εσωτερικές συμβουλευτικές ομάδες, πρέπει να έχουν άμεση ανάμιξη στην υλοποίηση των εν λόγω σχεδίων.

7. Περιβαλλοντική προστασία και προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης

7.1. Η ισχύουσα ΣΕΣ επιβεβαιώνει εκ νέου τις δεσμεύσεις των κρατών μελών της ΕΕ έναντι των πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών που έχουν προσυπογράψει, όπως η σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές και η Συμφωνία του Παρισιού, η σύμβαση για τη βιοποικιλότητα (CBD) και η σύμβαση CITES για το διεθνές εμπόριο των απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας και χλωρίδας.

7.2. Από το 2015, η Κορέα διαθέτει δικό της σύστημα εμπορίας των εθνικών εκπομπών (KETS), το πρώτο πρόγραμμα αυτού του είδους που εφαρμόζεται στην Ανατολική Ασία. Το KETS καλύπτει περίπου 525 από τους σημαντικότερους υπεύθυνους για τις εκπομπές της χώρας, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν περίπου το 68 % των εθνικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Το KETS καλύπτει τις άμεσες εκπομπές έξι αερίων του Πρωτοκόλλου του Κιότο, καθώς και έμμεσες εκπομπές λόγω κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας. Η Δημοκρατία της Κορέας προτίθεται να μειώσει τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου κατά 37 % σε σχέση με το σενάριο διατήρησης της υφιστάμενης κατάστασης έως το 2030 (σύμφωνα με την εθνικά καθορισμένη πρόθεση συνεισφοράς που υποβλήθηκε στη UNFCCC). Το ποσοστό αυτό ισοδυναμεί με μείωση κατά 22 % σε σύγκριση με τα επίπεδα εκπομπών του 2012⁽²⁵⁾. Στις 8 Ιουλίου 2016, η ΕΕ δρομολόγησε σχέδιο συνεργασίας με τη Δημοκρατία της Κορέας, ύψους 3,5 εκατομμυρίων ευρώ, για να στηρίξει την εφαρμογή του KETS. Το σχέδιο αυτό θα διαρκέσει μέχρι τον Ιανουάριο του 2019, η χρηματοδότησή του εξασφαλίζεται από το μέσο εξωτερικών εταιρικών σχέσεων της ΕΕ, με εισφορά σε είδος από την κυβέρνηση της Κορέας, και η διαχείρισή του εμπίπτει στην κοινή αρμοδιότητα της ΕΕ και του υπουργείου Στρατηγικής και Οικονομικών της Κορέας⁽²⁶⁾.

7.3. Ο τώος πρόεδρος κ. Lee Myung Baek εγκαινίασε μια κυβερνητική πρωτοβουλία με την ονομασία «Πράσινη Ανάπτυξη». Στις 27-28 Οκτωβρίου 2015, πραγματοποιήθηκε στη Σεούλ το 19ο φόρουμ για την οικολογική καινοτομία στο πλαίσιο της συνεργασίας ΕΕ-Κορέας σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Από το 2006, τα ευρωπαϊκά φόρουμ για την οικολογική καινοτομία φέρνουν σε επαφή ειδικούς προερχόμενους από διάφορους κλάδους: θετικούς επιστήμονες, μηχανολόγους, πολιτικούς, οικονομολόγους, εκπροσώπους ΜΚΟ, πανεπιστημιακούς και επιχειρηματίες. Το φόρουμ διερεύνησε νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες στον τομέα της οικολογικής καινοτομίας και άντλησε γνώσεις σχετικά τις πιο πρόσφατες τάσεις της κυκλικής οικονομίας, με ιδιαίτερη εστίαση στα καινοτόμα υλικά και προϊόντα⁽²⁷⁾.

7.4. Στο πλαίσιο των συμβουλευτικών μηχανισμών που θεσπίστηκαν από τη ΣΕΣ ΕΕ-Κορέας, οι εκπρόσωποι της ευρωπαϊκής και της κορεατικής κοινωνίας των πολιτών εκδήλωσαν ενδιαφέρον για την εστίαση της προσοχής στα θέματα που σχετίζονται με την υλοποίηση των ΣΒΑ και της συμφωνίας του Παρισιού. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι τόσο η εσωτερική συμβουλευτική ομάδα όσο και το φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών συνιστούν αποτελεσματικά και αντιπροσωπευτικά μέσα που μπορούν να συνδράμουν τα ευρωπαϊκά όργανα στις προσπάθειες που καταβάλλουν για την ενίσχυση της διεθνούς συνεργασίας στους τομείς της αειφόρου ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽²⁴⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 18ης Μαΐου 2017 σχετικά με την εφαρμογή της συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Δημοκρατίας της Κορέας (2015/2059(INI)) (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2017-0225+0+DOC+XML+V0//EL>).

⁽²⁵⁾ Διεθνής σύμπραξη για δράση στον τομέα του διοξειδίου του άνθρακα, 9 Ιανουαρίου 2017, Σύστημα Εμπορίας Εκπομπών της Κορέας.

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/clima/news/articles/news_2016070801_en

⁽²⁷⁾ http://ec.europa.eu/environment/archives/ecoinnovation2015/2nd_forum/index_en.html

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανταλλαγή και προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο»

[COM(2017) 7 final]

(2018/C 081/29)

Εισηγητής: ο κ. **Cristian PÎRVULESCU**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 31.5.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	8.5.2017
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα	28.9.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	175/1/3

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Με βάση τις πρωταρχικές της αξίες και τα ιδρυτικά της έγγραφα, η ΕΕ έχει την ευθύνη να καταστεί παγκόσμιος παράγοντας στην προώθηση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της επαρκούς προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλάβει πρωτοβουλίες σε διμερές και πολυμερές επίπεδο για την επίτευξη του υψηλότερου δυνατού επιπέδου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

1.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα τέσσερα βασικά κριτήρια τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση των χωρών με τις οποίες θα πρέπει να επιδιωχθεί διάλογος περί επάρκειας είναι ισορροπημένα και λογικά. Ωστόσο, είναι σημαντικό τα κριτήρια αυτά να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα μιας πραγματικής δέσμευσης από τις κυβερνήσεις, τα κοινοβούλια και τα δικαστήρια των εν λόγω χωρών, ώστε να επιτευχθεί ισοδύναμο και λειτουργικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

1.3. Η ΕΟΚΕ ζητεί καθεστώς μεγαλύτερης διαφάνειας και ευρύτερη συμμετοχή στη διαδικασία έκδοσης αποφάσεων περί επάρκειας. Πρέπει να συμμετέχουν και να ζητείται η γνώμη εκπροσώπων του επιχειρηματικού τομέα, ιδίως των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), από κοινού με ενώσεις προστασίας των καταναλωτών, συλλόγους πολιτών και άλλες οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών. Η ΕΟΚΕ είναι διατεθειμένη να διευκολύνει τη διαδικασία διαβούλευσης.

1.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τον διάλογο που ξεκίνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βασικούς εμπορικούς εταίρους στην ανατολική και νοτιοανατολική Ασία, συμπεριλαμβανομένης της Ιαπωνίας και της Κορέας, και ενδεχομένως της Ινδίας, μαζί με χώρες της Λατινικής Αμερικής και χώρες που καλύπτονται από την ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας και οι οποίες έχουν εκφράσει ενδιαφέρον ανταπόκρισης στα κριτήρια της διαπιστώσεως επάρκειας.

1.5. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο, οι εθνικές κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια των κρατών μελών, όπως και η κυβέρνηση μαζί με το Κογκρέσο των ΗΠΑ θα επικροτήσουν τις προτάσεις που διατυπώθηκαν στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 6ης Απριλίου 2017 σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται υπό την Ασπίδα προστασίας της ιδιωτικής ζωής ΕΕ-ΗΠΑ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκφράζει σοβαρές ανησυχίες στο ψήφισμά του, πολλές από τις οποίες φανερώνουν ότι η συμφωνία και το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο των ΗΠΑ δεν προστατεύουν στην πράξη τα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ.

1.6. Με δεδομένη την ταχεία τεχνολογική πρόοδο και τη συνεχή επέκταση της υποδομής των ΤΠΕ, υπάρχει ανάγκη στενής κυβερνητικής εποπτείας και παρακολούθησης. Παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις περί επάρκειας αξιολογούνται ανά τετραετία [βλέπε άρθρο 45 παράγραφος 3 του Γενικού κανονισμού για την προστασία δεδομένων (ΓΚΠΔ)], η ΕΟΚΕ συνιστά διαρκή

επικοινωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των αρχών προστασίας δεδομένων (ΑΠΔ) και των κυβερνητικών αρχών τρίτων χωρών ώστε να εντοπίζονται νέα ζητήματα σε ένα πολύ δυναμικό τεχνολογικό και οικονομικό περιβάλλον.

1.7. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προαγωγή των προτύπων προστασίας των δεδομένων μέσω πολυμερών συμφωνιών θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ότι η δέσμευση αυτή θα πρέπει να υποστηρίζεται από πόρους, έτσι ώστε να μπορεί να επιτυγχάνεται εκ των προτέρων πραγματική προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και, εκ των υστέρων, να παρέχεται ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο αποζημίωσης για τυχόν βλάβες.

1.8. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν διακρίνει στην ανακοίνωσή της τους διάφορους τύπους και χρήσεις των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με εξαίρεση τα ποινικά ζητήματα.

1.9. Η σύμβαση αριθ. 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1981 και το πρόσθετο πρωτόκολλό της του 1999, είναι το μόνο δεσμευτικό πολυμερές μέσο στον τομέα της προστασίας των δεδομένων. Το μέσο θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω και να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή περισσότερων τρίτων χωρών.

1.10. Πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω πολυμερείς προσπάθειες στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης), της Ομάδας G20 και της ΟΣΑΕ (Οικονομική Συνεργασία Ασίας — Ειρηνικού) με στόχο την οικοδόμηση ενός πραγματικά παγκόσμιου πολυμερούς συστήματος προστασίας των δεδομένων. Η συνεργασία με τον ειδικό εισηγητή του ΟΗΕ για το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα πρέπει να είναι σταθερή και λειτουργική.

1.11. Όσον αφορά τις ανταλλαγές δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τις ανάγκες της πρόληψης, της έρευνας και της δίωξης ποινικών αδικημάτων, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα τη δημιουργία ισχυρών εγγυήσεων προστασίας των δεδομένων, είναι όμως ανοικτή και στην πρόβλεψη διενέργειας διαπιστώσεων περί επάρκειας στα της επιβολής του νόμου στο Ποινικό Δίκαιο. Η προστασία των δεδομένων και η πρόληψη, έρευνα και δίωξη ποινικών αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένων του ηλεκτρονικού εγκλήματος και της τρομοκρατίας, πρέπει να συμβαδίζουν.

1.12. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη σημασία της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και των δεδομένων υγείας και αποκατάστασης των ατόμων με αναπηρίες, όπως ορίζεται στο άρθρο 22 της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία.

2. Ιστορικό — εισαγωγή

2.1. Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι συνυφασμένη με το κοινό θεσμικό κεκτημένο της Ευρώπης και κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αποτέλεσε βασική ιδέα για το Δίκαιο της ΕΕ για πάνω από 20 έτη, από την οδηγία για την προστασία των δεδομένων του 1995 (στο εξής, «η οδηγία του 1995») στη θέσπιση του γενικού κανονισμού για την προστασία των δεδομένων (ΓΚΠΔ) και της οδηγίας για την αστυνομία του 2016.

2.2. Με τη μεταρρύθμιση της ενωσιακής νομοθεσίας για την προστασία των δεδομένων, η οποία εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2016, θεσπίζεται σύστημα που διασφαλίζει ένα υψηλό επίπεδο προστασίας τόσο εντός της ΕΕ όσο και προκειμένου για τη διεθνή ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για εμπορικούς σκοπούς και για λόγους επιβολής του νόμου. Οι νέοι κανόνες θα τεθούν σε ισχύ τον Μάιο του 2018.

2.3. Έχοντας ολοκληρώσει τους κανόνες της ΕΕ για την προστασία των δεδομένων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαράσσει πλέον μια στρατηγική για την προώθηση των διεθνών προτύπων προστασίας δεδομένων. Η ανακοίνωση παρουσιάζει τα διάφορα μέσα για την ανταλλαγή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε διεθνές επίπεδο με βάση τους αναθεωρημένους κανόνες περί προστασίας δεδομένων, καθώς και τη στρατηγική της για τη συνεργασία με επιλεγμένες τρίτες χώρες στο μέλλον με σκοπό την επίτευξη αποφάσεων επάρκειας και την προαγωγή των προτύπων προστασίας των δεδομένων μέσω πολυμερών συμφωνιών.

2.4. Ο Γενικός κανονισμός για την προστασία των δεδομένων του 2016 προσφέρει ένα σύνολο μηχανισμών για τη διαβίβαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την ΕΕ προς τρίτες χώρες: αποφάσεις επάρκειας, τυποποιημένες συμβατικές ρήτρες, δεσμευτικούς εταιρικούς κανόνες, μηχανισμούς πιστοποίησης και κώδικες συμπεριφοράς. Πρωταρχικός σκοπός των εν λόγω μηχανισμών είναι η μέριμνα ώστε να προστατεύονται τα δεδομένα των Ευρωπαίων πολιτών και κατά τη διεθνή διαβίβασή τους. Μολονότι τα θεμέλια των διεθνών διαβιβάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι ίδια με εκείνα της οδηγίας του 1995 για την προστασία των δεδομένων, με τη μεταρρύθμιση απλουστεύεται και επεκτείνεται η χρήση τους, ενώ εισάγονται νέα μέσα για τις διεθνείς διαβιβάσεις δεδομένων (π.χ. κώδικες συμπεριφοράς και μηχανισμοί πιστοποίησης).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες της ΕΕ να προστατεύσει τα προσωπικά δεδομένα των πολιτών της, παραμένοντας ταυτόχρονα ανοικτή και ενσωματωμένη σε έναν όλο και περισσότερο διασυνδεδεμένο κόσμο.

3.2. Με βάση τις πρωταρχικές της αξίες και τα ιδρυτικά της έγγραφα, η ΕΕ έχει την ευθύνη να καταστεί παγκόσμιος παράγοντας στην προώθηση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και υψηλού επιπέδου προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αναλάβει πρωτοβουλίες σε διμερές και πολυμερές επίπεδο για την επίτευξη του υψηλότερου δυνατού επιπέδου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τόσο για τους δικούς της πολίτες όσο και για τους πολίτες τρίτων χωρών.

3.3. Η ΕΕ πρέπει να στηρίζει το παγκόσμιο πρόγραμμα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και τις βασικές του αξίες: η προστασία των δεδομένων αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα και η προάσπιση του οργανώνεται μέσω της θέσπισης γενικής νομοθεσίας στον τομέα αυτό, της κατοχύρωσης νομικώς εκτελεστών ατομικών δικαιωμάτων περί της ιδιωτικής ζωής, και της δημιουργίας ανεξάρτητων εποπτικών αρχών.

3.4. Η υψηλότερη δυνατή προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν συνιστά μόνο νομική ευθύνη, αλλά και μεγάλη ευκαιρία. Η ψηφιακή οικονομία, οι διεθνείς ροές αγαθών και υπηρεσιών και η ηλεκτρονική δημόσια διοίκηση ωφελούνται από την εμπιστοσύνη των πολιτών στα θεσμικά και ρυθμιστικά μέσα προστασίας που ισχύουν. Η προστασία των δεδομένων και το θεμιτό διεθνές εμπόριο είναι και τα δύο βασικά στοιχεία για τους πολίτες και δεν πρέπει να θεωρούνται αντικρουόμενες αξίες.

3.5. Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να υποστηρίζει τη γενική κατεύθυνση της πολιτικής της ΕΕ στα της προστασίας των δεδομένων, όπως έπραξε και σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της, επιμένοντας παράλληλα στην ανάγκη υψηλότερων επιπέδων προστασίας. Στη γνωμοδότησή της SOC/455 με θέμα τον γενικό κανονισμό για την προστασία δεδομένων, παρέθεσε συγκεκριμένα παραδείγματα για διάφορα άρθρα, τα οποία σχετίζονται με τον καλύτερο ορισμό των δικαιωμάτων, της υψηλότερης προστασίας των πολιτών εν γένει και των εργαζομένων ειδικότερα, της φύσης της συγκατάθεσης, της νομιμότητας της επεξεργασίας των δεδομένων και ιδίως των καθηκόντων των υπεύθυνων για την προστασία των δεδομένων, καθώς και της επεξεργασίας των δεδομένων που αφορούν την απασχόληση ⁽¹⁾.

3.6. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επεσήμανε το δικαίωμα των φυσικών ή νομικών προσώπων να εκφράζουν τη συγκατάθεσή τους όσον αφορά τα δεδομένα τους. Στη γνωμοδότησή της TEN/631 για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι «οι χρήστες πρέπει να είναι ενημερωμένοι, καταρτισμένοι και να παραμένουν προσεκτικοί επειδή, από τη στιγμή που θα χορηγήσουν τη συγκατάθεσή τους, ο πάροχος μπορεί να επεξεργαστεί περαιτέρω το περιεχόμενο και τα μεταδεδομένα, για όσο το δυνατόν περισσότερες ενέργειες και κέρδη [...] Η εκπαίδευση των χρηστών ώστε να κάνουν χρήση των δικαιωμάτων τους, όπως επίσης και η ανωνυμοποίηση ή η κρυπτογράφηση, θα έπρεπε να συνιστούν προτεραιότητα σε σχέση με τον κανονισμό αυτόν [κανονισμός για τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες]» ⁽²⁾.

3.7. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη δημιουργία, από τον Μάιο του 2018, μιας ενιαίας πανευρωπαϊκής δέσμης κανόνων, αντί των 28 εθνικών νομοθεσιών που ισχύουν σήμερα. «Ο νεοθεσπισθείς μηχανισμός μίας στάσης θα διασφαλίζει ότι μία και μόνον αρχή προστασίας των δεδομένων θα είναι υπεύθυνη για την εποπτεία των διασυννοριακών πράξεων επεξεργασίας δεδομένων που πραγματοποιούνται από μια εταιρεία στην ΕΕ. Θα διασφαλιστεί η συνοχή στην ερμηνεία των νέων κανόνων. Συγκεκριμένα, σε διασυννοριακές υποθέσεις οι οποίες συνεπάγονται τη συνεργασία διαφόρων εθνικών αρχών προστασίας των δεδομένων, θα εκδίδεται ενιαία απόφαση προκειμένου να διασφαλίζεται ότι τα κοινά προβλήματα αντιμετωπίζονται με κοινές λύσεις.» Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι οι νέες διαδικασίες κατοχυρώνουν, όχι μόνο τη συνοχή της ερμηνείας, αλλά και το υψηλότερο δυνατό επίπεδο προστασίας των δεδομένων.

3.8. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η ανακοίνωση και οι βασικές της προτάσεις τυγχάνουν της αποδοχής της DIGITALEUROPE, της οργάνωσης που εκπροσωπεί τον κλάδο της ψηφιακής τεχνολογίας στην Ευρώπη ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα το Γενικό κανονισμό για την προστασία των δεδομένων, 23 Μαΐου 2012. ΕΕ C 229 της 31.7.2012, σ. 90

⁽²⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα την Προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, 5 Ιουλίου 2017. ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 138

⁽³⁾ Επιστολή προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή με θέμα την πρόσφατη ανακοίνωσή της για τις διεθνείς διαβιβάσεις δεδομένων, DIGITALEUROPE, 12 Μαΐου 2017, πρόσβαση 1η Αυγούστου: <http://www.digitaleurope.org/Press-Room/Latest-News/News-Story/newsID/623>

Με τη συνεχή επέκταση του υπολογιστικού νέφους αναφέρονται νέα και περίπλοκα ζητήματα, τα οποία πρόκειται να εξελιχθούν λόγω του ταχύτατου ρυθμού των τεχνολογικών αλλαγών. Η νομοθεσία πρέπει να είναι ευπροσάρμοστη, έτσι ώστε να μπορεί να ευθυγραμμίζεται με τις τεχνολογικές εξελίξεις και τις εξελίξεις της αγοράς.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Οι αποφάσεις επάρκειας που λαμβάνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποτελούν επί του παρόντος το κατάλληλο μέσο για τη διασφάλιση της προστασίας των δεδομένων των πολιτών της ΕΕ σε σχέση με άλλες χώρες και οντότητες, τόσο κυβερνητικές όσο και ιδιωτικές. Αποτελούν επίσης χρήσιμο μέσο για την ενθάρρυνση χωρών εκτός ΕΕ να επιδιώξουν παρόμοιο επίπεδο προστασίας για τους δικούς τους πολίτες, ενώ θα πρέπει να είναι το προτιμώμενο εργαλείο για την προστασία της ανταλλαγής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

4.2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα τέσσερα βασικά κριτήρια ⁽⁴⁾ τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση των χωρών με τις οποίες θα πρέπει να επιδιωχθεί διάλογος περί επάρκειας είναι ισορροπημένα και λογικά. Ωστόσο, είναι σημαντικό τα κριτήρια αυτά να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της πραγματικής δέσμευσης από τις κυβερνήσεις, τα κοινοβούλια και τα δικαστήρια των εν λόγω χωρών ώστε να επιτευχθεί ισοδύναμο και λειτουργικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

4.3. Η ΕΟΚΕ ζητεί μεγαλύτερη διαφάνεια και συμμετοχή στη διαδικασία έκδοσης αποφάσεων περί επάρκειας. Πρέπει να συμμετέχουν και να ζητείται η γνώμη εκπροσώπων του επιχειρηματικού τομέα, ιδίως των ΜΜΕ, από κοινού με ομάδες προστασίας των καταναλωτών και άλλες οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών. Η ΕΟΚΕ είναι διατεθειμένη να διευκολύνει τη διαδικασία διαβούλευσης.

4.4. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τον διάλογο που ξεκίνησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βασικούς εμπορικούς εταίρους στην ανατολική και νοτιοανατολική Ασία, συμπεριλαμβανομένης της Ιαπωνίας και της Κορέας, και ενδεχομένως της Ινδίας, μαζί με χώρες της Λατινικής Αμερικής και χώρες που καλύπτονται από την ευρωπαϊκή πολιτική γειτονίας και οι οποίες έχουν εκφράσει ενδιαφέρον ανταπόκρισης στα κριτήρια της διαπιστώσεως επάρκειας.

4.5. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το καθεστώς μερικής επάρκειας για ορισμένες χώρες, στο οποίο υπάγονται ορισμένοι τομείς και περιοχές, είναι προβληματικό διότι δεν διασφαλίζει επαρκείς και συνεπείς συνταγματικές, διαδικαστικές και θεσμικές εγγυήσεις για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η μερική επάρκεια μπορεί να αποτελέσει ένα χρήσιμο ενδιάμεσο στάδιο κατά το οποίο η ΕΕ και οι αντίστοιχες χώρες βρίσκουν κοινά σημεία και συντονίζουν τις προσπάθειές τους. Στόχος μακροπρόθεσμα είναι να επιτευχθεί μια σταθερότερη και πιο περιεκτική συμφωνία βάσει των υφιστάμενων πλαισίων σε όλες τις σχετικές χώρες ⁽⁵⁾.

4.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις προσπάθειες για τη δημιουργία ενός υγιούς και λειτουργικού διμερούς πλαισίου με τις ΗΠΑ. Η πρόσφατη εγκριθείσα απόφαση σχετικά με την Ασπίδα προστασίας ΕΕ — ΗΠΑ, η οποία αντικαθιστά το πλαίσιο ασφαλούς λιμένα ΕΕ — ΗΠΑ, αποτελεί ένα βήμα προς τα εμπρός. Έχει περιορισμένο πεδίο εφαρμογής, ωστόσο, καθότι βασίζεται στην εθελοντική εγγραφή, με συνέπεια να μένει εκτός μεγάλος αριθμός οργανώσεων στις ΗΠΑ.

4.7. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο, οι εθνικές κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια των κρατών μελών, όπως και η κυβέρνηση μαζί με το Κογκρέσο των ΗΠΑ θα επικροτήσουν τις προτάσεις που διατυπώθηκαν στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 6ης Απριλίου 2017 σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται υπό την Ασπίδα προστασίας της ιδιωτικής ζωής ΕΕ-ΗΠΑ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εκφράζει σοβαρές ανησυχίες στο ψήφισμά του, πολλές από τις οποίες φανερώνουν ότι η συμφωνία και το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο των ΗΠΑ δεν προστατεύουν στην πράξη τα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ ⁽⁶⁾.

⁽⁴⁾ Τα βασικά κριτήρια είναι τα εξής: 1. ο βαθμός των εμπορικών σχέσεων (υφιστάμενων ή εν δυνάμει) της ΕΕ με τρίτη χώρα, συμπεριλαμβανομένης της ύπαρξης συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών ή εν εξελίξει διαπραγματεύσεων, 2. ο βαθμός της ροής δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από την ΕΕ, ο οποίος και είναι ενδεικτικός των γεωγραφικών ή/και πολιτιστικών δεσμών, 3. η πρωτοποριακή λειτουργία της τρίτης χώρας στο πεδίο της προστασίας των δεδομένων και της ιδιωτικής ζωής, και η οποία θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως πρότυπο για άλλες χώρες στην οικεία γεωγραφική ζώνη, 4. η εν γένει πολιτική σχέση με την εξεταζόμενη τρίτη χώρα, ιδίως δε όσον αφορά την προώθηση των κοινών αξιών και στόχων σε διεθνές επίπεδο.

⁽⁵⁾ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενθάρρυνε τις ΗΠΑ να συνεχίσουν να καταβάλλουν προσπάθεια προς την κατεύθυνση ενός ολοκληρωμένου συστήματος προστασίας της ιδιωτικής ζωής και των δεδομένων. Μέσα από μια τέτοια ολοκληρωμένη προσέγγιση θα μπορούσε να επιτευχθεί μακροπρόθεσμα σύγκλιση μεταξύ των δύο συστημάτων. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, Διατλαντικές ροές δεδομένων: Αποκατάσταση της εμπιστοσύνης μέσω ισχυρών διασφαλίσεων, COM(2016) 117 final της 29.2.2016.

⁽⁶⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 6ης Απριλίου 2017 σχετικά με την επάρκεια της προστασίας που παρέχεται από την Ασπίδα Προστασίας της Ιδιωτικής Ζωής ΕΕ-ΗΠΑ: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «εκφράζει την έντονη δυσανεξία του για το γεγονός ότι ούτε οι αρχές της Ασπίδας Προστασίας της Ιδιωτικής Ζωής ούτε οι επιστολές της κυβέρνησης των ΗΠΑ που παρέχουν διευκρινίσεις και διαβεβαιώσεις δεν αποδεικνύουν την ύπαρξη δικαιωμάτων αποτελεσματικής προσφυγής στη δικαιοσύνη για πρόσωπα στην ΕΕ των οποίων τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα διαβιβάζονται σε οργανισμό των ΗΠΑ στο πλαίσιο των αρχών της Ασπίδας Προστασίας της Ιδιωτικής Ζωής και είναι προσβάσιμα στις δημόσιες αρχές των ΗΠΑ και τίθενται σε επεξεργασία από αυτές για λόγους επιβολής του νόμου και δημόσιου συμφέροντος, στοιχεία που το ΔΕΕ επισήμανε στην απόφασή του της 6ης Οκτωβρίου 2015 ως την ουσία του θεμελιώδους δικαιώματος του άρθρου 47 του Χάρτη της ΕΕ», παράγραφος 26.

4.8. Παρόμοιες ανησυχίες εξέφρασαν πολλές ομάδες της κοινωνίας πολιτών από την ΕΕ και τις ΗΠΑ ⁽⁷⁾. Η ΕΟΚΕ προτρέπει όλα τα θεσμικά όργανα της ΕΕ να λάβουν υπόψη τις ανησυχίες αυτές.

4.9. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει μεν την επιθυμία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να δημιουργήσει μια νέα δυναμική, σημειώνει ωστόσο ότι οι προτάσεις της συντηρούν τις νομικές αβεβαιότητες για τα άτομα των οποίων τα δικαιώματα έχουν παραβιαστεί. Τούτο οφείλεται σε πολλές παραμέτρους:

- Η φύση των δεδομένων δεν είναι καθορισμένη (π.χ. προσωπικά δεδομένα, μεταδεδομένα, πνευματική ιδιοκτησία).
- Οι τύποι χρήσεων. Τι είδους επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται για εμπορικούς σκοπούς και για λόγους επιβολής του νόμου;
- Η φύση των ενδιαφερομένων παραγόντων. Ποιος είναι ο ρόλος των ιδιωτικών εταιρειών, των κρατικών αρχών και των δικαστηρίων;
- Το νομικό καθεστώς και η ευθύνη των εταιρειών που ασχολούνται με τα προσωπικά δεδομένα είναι ασαφή. Κυρώσεις και αποζημιώσεις για τις ζημιές που υπέστησαν. Ποιος είναι ο ρόλος των εθνικών δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΕ ή άλλων δικαστηρίων, συμπεριλαμβανομένων των δικαστηρίων σε τρίτες χώρες;

4.10. Η παρακολούθηση μετά την έγκριση μιας απόφασης επάρκειας είναι απαραίτητη έτσι ώστε οι συμφωνίες να είναι αποτελεσματικές στην πράξη. Με δεδομένη την ταχεία τεχνολογική πρόοδο και τη συνεχή επέκταση της υποδομής των ΤΠΕ, υπάρχει ανάγκη στενής κυβερνητικής εποπτείας και παρακολούθησης. Παρά το γεγονός ότι οι αποφάσεις περί επάρκειας αξιολογούνται ανά τετραετία (βλέπε άρθρο 45 παράγραφος 3 ΓΚΠΔ), η ΕΟΚΕ συνιστά να υπάρχει διαρκής επικοινωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, των αρχών προστασίας δεδομένων και των κυβερνητικών αρχών τρίτων χωρών ώστε να εντοπίζονται οι νέες προκλήσεις σε ένα πολύ δυναμικό τεχνολογικό και οικονομικό περιβάλλον.

4.11. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεργαστεί με τα ενδιαφερόμενα μέρη για την ανάπτυξη εναλλακτικών μηχανισμών διαβίβασης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες ανάγκες ή συνθήκες συγκεκριμένων κλάδων, επιχειρηματικών μοντέλων ή/και φορέων εκμετάλλευσης.

4.12. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προώθηση των προτύπων προστασίας των δεδομένων μέσω πολυμερών συμφωνιών θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ότι η δέσμευση αυτή θα πρέπει να υποστηρίζεται από ικανούς πόρους.

4.13. Η σύμβαση αριθ. 108 του Συμβουλίου της Ευρώπης και το πρόσθετο πρωτόκολλό της, είναι το μόνο δεσμευτικό πολυμερές μέσο στον τομέα της προστασίας των δεδομένων. Το μέσο θα πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω και να ενθαρρυνθεί η συμμετοχή περισσότερων τρίτων χωρών.

4.14. Πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω πολυμερείς προσπάθειες στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ, της Ομάδας G20 και της ΟΣΑΕ με στόχο την οικοδόμηση ενός πραγματικά παγκόσμιου πολυμερούς συστήματος προστασίας των δεδομένων. Η συνεργασία με τον ειδικό εισηγητή του ΟΗΕ για το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα πρέπει να είναι σταθερή και λειτουργική.

4.15. Η ενίσχυση της συνεργασίας με τις αρμόδιες εθνικές αρχές οι οποίες είναι υπεύθυνες για την εποπτεία και την επιβολή του νόμου στο πεδίο της ιδιωτικής ζωής σε τρίτες χώρες θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα. Παρά το γεγονός ότι δεν δημιουργεί νομικά δεσμευτικές υποχρεώσεις, το Παγκόσμιο δίκτυο επιβολής προστασίας της ιδιωτικής ζωής (GPEN) μπορεί να προωθήσει τη συνεργασία στην επιβολή του νόμου με την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών για την αντιμετώπιση διασυννοητικών προκλήσεων σε συνδυασμό με την προώθηση κοινών πρωτοβουλιών στα της επιβολής του νόμου και των εκστρατειών ευαισθητοποίησης ⁽⁸⁾.

4.16. Όσον αφορά τις ανταλλαγές δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τις ανάγκες της πρόληψης, της έρευνας και της δίωξης ποινικών αδικημάτων, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα τη δημιουργία ισχυρών εγγυήσεων προστασίας των δεδομένων, είναι όμως ανοικτή και στην πρόβλεψη διενέργειας διαπιστώσεων περί επάρκειας στα της επιβολής του νόμου στο Ποινικό Δίκαιο. Η προστασία των δεδομένων και η πρόληψη, έρευνα και δίωξη ποινικών αδικημάτων, συμπεριλαμβανομένου του εγκλήματος στον κυβερνοχώρο και της τρομοκρατίας, πρέπει να συμβαδίζουν.

⁽⁷⁾ Έκκληση του συνασπισμού οργανώσεων πολιτικών ελευθεριών προς τους νομοθέτες της ΕΕ να ασκήσουν πιέσεις για τη μεταρρύθμιση του συστήματος επιτήρησης των ΗΠΑ προκειμένου να διασφαλιστεί πλαίσιο που να σέβεται τα δικαιώματα των μη Αμερικανών, 28 Φεβρουαρίου 2017, πρόσβαση 1η Αυγούστου: <https://www.accessnow.org/cms/assets/uploads/2017/02/Section702CoalitionLetter1.pdf>

⁽⁸⁾ Βλέπε επίσης το πλαίσιο του ΟΟΣΑ για την ιδιωτική ζωή, ΟΟΣΑ 2013.

4.17. Η συμφωνία-πλαίσιο ΕΕ — ΗΠΑ για την προστασία των δεδομένων, η οποία συνήφθη τον Δεκέμβριο του 2016 αποτελεί ένα καλό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο μπορούν να ενσωματωθούν σε διμερείς συμφωνίες τα δικαιώματα προστασίας των δεδομένων και οι υποχρεώσεις σύμφωνα με το κεκτημένο της ΕΕ. Οι ίδιες διαδικασίες μπορούν επίσης να λειτουργήσουν σε διάφορους τομείς πολιτικής, όπως η πολιτική ανταγωνισμού ή η προστασία των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να διερευνήσει τη δυνατότητα σύναψης παρόμοιων συμφωνιών-πλαίσιο με τους σημαντικούς εταίρους της στον τομέα της επιβολής του νόμου.

4.18. Η ΕΟΚΕ προσβλέπει στα αποτελέσματα της πρώτης ετήσιας επανεξέτασης της Ασπίδας προστασίας της ιδιωτικής ζωής ΕΕ — ΗΠΑ που θα πραγματοποιηθεί εντός του τρέχοντος έτους και ελπίζει ότι θα αποτελέσει μια διεξοδική και συμμετοχική διαδικασία. Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι τόσο η ΕΕ όσο και οι ΗΠΑ θα εξακολουθήσουν να δεσμεύονται σε συνεργασία για την επίτευξη υψηλότερου επιπέδου προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1295/2013 για τη θέσπιση του προγράμματος “Δημιουργική Ευρώπη” (2014 έως 2020)»

[COM(2017) 385 final — 2017/0163 (COD)]

(2018/C 081/30)

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 11.9.2017 Συμβούλιο, 22.9.2017
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών (CCMI)
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	18.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	196/0/3
(υπέρ/κατά/αποχές)	

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την προηγούμενη γνωμοδότησή της σχετικά με το πρόγραμμα «Δημιουργική Ευρώπη» για την περίοδο 2014-2020 [κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1295/2013] — CCMI/098 — CES828-2012_AC — στις 28 Μαρτίου 2012 ⁽¹⁾.

Η προηγούμενη γνωμοδότηση επικροτούσε πλήρως τόσο το περιεχόμενο της πρότασης της Επιτροπής για τη θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2014-2020) όσο και την αύξηση της χρηματοδότησης. Παρότι η ΕΟΚΕ υπογράμμιζε τη σπουδαιότητα των οικονομικών πτυχών του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη», σημείωνε ωστόσο ότι το πρόγραμμα επικεντρωνόταν υπερβολικά στο γενικό στόχο της ανταγωνιστικότητας, ενώ διαπίστωνε ότι ο στόχος της προώθησης της πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας και των αξιών της Ευρώπης ήταν λιγότερο ορατός. Επιπλέον, η σχετική χρηματοδότηση είχε κριθεί ανεπαρκής για την κάλυψη των στόχων σε σχέση με το συνολικό προϋπολογισμό της Ένωσης ή με τους πόρους που διαθέτουν ορισμένα κράτη μέλη για τη στήριξη πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Στη νέα της πρόταση, η Επιτροπή προωθεί μια νομικά ορθή και διαφανή λύση για τη διασφάλιση βιώσιμης στήριξης στην Ορχήστρα Νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ONEE), λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικά χαρακτηριστικά της, δεδομένου ότι την αναγνωρίζει ως «οργανισμό που προσδιορίζεται σε βασική πράξη», κατά την έννοια του άρθρου 190 παράγραφος 1 στοιχείο δ), του κατ'εξουσιοδότηση κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1268/2012.

Η πρωτοβουλία αυτή συνάδει πλήρως με τη θέση που διατύπωνε η ΕΟΚΕ στην προηγούμενη γνωμοδότησή της. Η χρηματοδότηση της ONEE δεν απαιτεί πρόσθετους πόρους από τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

Η νέα πρόταση προσθέτει ένα μόνο σημείο στο άρθρο 13 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1295/2013 για τη θέσπιση του προγράμματος «Δημιουργική Ευρώπη» (2014-2020): «στ) Ορχήστρα Νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Επειδή η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική, και δεδομένου ότι έχει ήδη εκφέρει γνώμη για το θέμα αυτό στην προηγούμενη γνωμοδότησή της ⁽²⁾ CCMI/098 — CES828-2012_AC η οποία υιοθετήθηκε στις 28 Μαρτίου 2012, αποφάσισε, κατά την 529η σύνοδο ολομέλειάς της, της 18ης και 19ης Οκτωβρίου 2017 (συνεδρίαση της 18ης Οκτωβρίου), με 196 ψήφους υπέρ, καμία κατά και 3 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο κείμενο και να παραπέμψει στη θέση που έλαβε στο προαναφερόμενο έγγραφο.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος “Δημιουργική Ευρώπη” (2014-2018)», ΕΕ C 181 της 21.6.2012, σ. 35

⁽²⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ το 2017»**(πρόσθετη γνωμοδότηση)**

(2018/C 081/31)

Εισηγητής: ο κ. **Petr ZAHRADNÍK**Συνεισηγητής: ο κ. **Javier DOZ ORRIT**

Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	27.4.2017
Νομική βάση	Άρθρο 29Α των διατάξεων εφαρμογής του εσωτερικού κανονισμού
Αρμόδιο ειδικευμένο τμήμα	Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	5.10.2017
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	19.10.2017
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	529
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας	158/4/6
(υπέρ/κατά/αποχές)	

Προοίμιο

Η γνωμοδότηση αποτελεί μέρος μίας ευρύτερης δέσμης τεσσάρων γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ για το μέλλον της ευρωπαϊκής οικονομίας («Εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ», «Ένωση Κεφαλαιαγορών» και «Το μέλλον των οικονομικών της ΕΕ»)⁽¹⁾. Η δέσμη εντάσσεται στο πλαίσιο της διαδικασίας της Λευκής Βίβλου για το μέλλον της Ευρώπης που εγκαινιάστηκε πρόσφατα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και λαμβάνει υπόψη την ομιλία του Προέδρου κ. Juncker για την Κατάσταση της Ένωσης το 2017. Σύμφωνα με το ψήφισμα της ΕΟΚΕ με θέμα «Το μέλλον της Ευρώπης»⁽²⁾ και παλαιότερες γνωμοδοτήσεις για την ολοκλήρωση της ΟΝΕ⁽³⁾, η παρούσα δέσμη γνωμοδοτήσεων τονίζει την ανάγκη κοινής αίσθησης σκοπού στη διακυβέρνηση της Ένωσης, ο οποίος θα υπερβαίνει τις τεχνικές προσεγγίσεις και μετρήσεις και θα αποτελεί πρωτίστως ζήτημα πολιτικής βούλησης και κοινής προοπτικής.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Τα παρόντα συμπεράσματα και συστάσεις καταρτίζονται προς συμπλήρωση της γνωμοδότησης ECO/423, με την οποία συμφωνεί πλήρως και επί της οποίας στηρίζεται η παρούσα γνωμοδότηση. Τα συμπεράσματα συνάδουν επίσης με τρεις άλλες γνωμοδοτήσεις με θέμα το μέλλον των οικονομικών της Ευρώπης, οι οποίες αναφέρονται στο προοίμιο.

1.2. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόοδο που σημειώθηκε στην ανάπτυξη της οικονομικής πολιτικής της ζώνης του ευρώ και παρακολουθεί στενά τις συνθήκες που διαμορφώνουν την εξέλιξη αυτή. Ωστόσο, θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικές τις συνθήκες που συνδέουν το περιβάλλον της ζώνης του ευρώ με τις δημοσιονομικές πτυχές και την ενίσχυση του θεσμικού της πλαισίου.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο ένα ισορροπημένο μείγμα οικονομικών πολιτικών της ζώνης του ευρώ, με ορθές διασυνδέσεις μεταξύ των νομισματικών, δημοσιονομικών και διαρθρωτικών τους στοιχείων. Δεδομένης της προβλεπόμενης ανασυγκρότησης των πολιτικών αυτών σε συνάρτηση με την οικονομική ανάπτυξη, ο συνδυασμός αυτός καθίσταται ολοένα και σημαντικότερος παράγοντας.

1.4. Η ΕΟΚΕ διαφωνεί με την απόρριψη από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της θετικής δημοσιονομικής στάσης και το καλεί να επανεξετάσει το εν λόγω συμπέρασμα. Ειδικότερα, η αναμενόμενη αναστροφή όσον αφορά την πολιτική ποσοτικής χαλάρωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ενισχύει τα επιχειρήματα υπέρ της υιοθέτησης θετικής δημοσιονομικής στάσης. Παράλληλα, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το πεδίο εφαρμογής της θετικής δημοσιονομικής στάσης πρέπει να κατευθύνεται σωστά ώστε να μην αυξηθεί το υψηλό ακόμη σήμερα επίπεδο δημόσιου χρέους και να επικεντρώνεται σε τομείς που αποφέρουν σαφή μακροπρόθεσμα οφέλη.

⁽¹⁾ Η δέσμη μέτρων περιλαμβάνει τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ «Οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ 2017 (πρόσθετη γνωμοδότηση)», «Ένωση Κεφαλαιαγορών: ενδιάμεση επανεξέταση» (βλέπε σελίδα 117 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας), «Εμβάθυνση της ΟΝΕ έως το 2025» (βλέπε σελίδα 124 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας) και «Τα οικονομικά της ΕΕ έως το 2025» (βλέπε σελίδα 131 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

⁽²⁾ Ψήφισμα της ΕΟΚΕ ΕΕ C 345 της 13.10.2017, σ. 11.

⁽³⁾ ΕΕ C 451 της 16.12.2014, σ. 10 και ΕΕ C 332 της 8.10.2015, σ. 8.

1.5. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης στη ζώνη του ευρώ και συνιστά, προκειμένου αυτή να διατηρηθεί και να ενισχυθεί, να ληφθούν αποφασιστικά μέτρα για την τόνωση των επενδύσεων και να διενεργηθούν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις που θα προωθούν τόσο την αύξηση της παραγωγικότητας όσο και την ποιότητα της απασχόλησης. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις πρέπει να εφαρμόζονται σε στενότερη ευθυγράμμιση με τις διαδικασίες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ συνιστά να εξεταστεί η ανάγκη διαρθρωτικής μεταρρύθμισης στο σύνολο της ζώνης του ευρώ ή σε επίπεδο ΕΕ, και όχι μόνο όσον αφορά μεμονωμένα διαρθρωτικά μέτρα στα διάφορα κράτη μέλη.

1.6. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά την ενισχυμένη συνοχή στη ζώνη του ευρώ, τόσο με την ενίσχυση του συντονισμού της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής όσο και με τη βελτίωση της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, ολοκληρώνοντας τη δημοσιονομική ένωση και διασφαλίζοντας μεγαλύτερη επιρροή της ζώνης του ευρώ στην παγκόσμια οικονομία. Για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών, η ΕΟΚΕ συνιστά αντίστοιχη ενίσχυση του θεσμικού της πλαισίου.

1.7. Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι το ευρώ αποτελεί το νόμισμα ολόκληρης της ΕΕ· είναι δε υπέρ του ενδεχομένου η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης στην ΕΕ να οδηγήσει εκ νέου στη δυνατότητα διεύρυνσης της ζώνης του ευρώ, με προσδοκώμενο θετικό αντίκτυπο τόσο στην ίδια τη ζώνη του ευρώ όσο και στα νέα μέλη της.

1.8. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, εξαιτίας του Brexit και της δυσκολίας προβλεψιμότητας της σημερινής κυβέρνησης των ΗΠΑ, πρέπει επίσης να δοθεί η δέουσα προσοχή στις πολιτικές και οικονομικές εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.9. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι υπάρχουν όρια όσον αφορά τη βελτίωση της λειτουργίας της ζώνης του ευρώ στο πλαίσιο της ισχύουσας δέσμης κανόνων (κυρίως μέτρων διαρθρωτικού χαρακτήρα). Για ορισμένες από τις πιο θεμελιώδεις πτυχές (μεταξύ άλλων, για παράδειγμα, τη βελτίωση του θεσμικού της πλαισίου ή την ανάπτυξη νέων φορολογικών μέσων), πρέπει να υιοθετηθούν νέοι κανόνες.

1.10. Στο πλαίσιο των επικείμενων οικονομικών και πολιτικών συστάσεων για το 2018, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη έναρξης διαλόγου με θέμα:

- τη δημιουργία δημοσιονομικής ένωσης,
- την ενίσχυση της ευθύνης και της οικείωσης των κρατών μελών όσον αφορά τις υποχρεώσεις έναντι της ζώνης του ευρώ,
- την ανάγκη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων εντός της πλατφόρμας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου,
- την περαιτέρω ενίσχυση του οικονομικού συντονισμού και της οικονομικής διακυβέρνησης,
- τη βελτίωση του συστήματος χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, που θα οδηγήσει στην ενίσχυση των πραγματικών μακροπρόθεσμων επενδύσεων, σύμφωνα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) του ΟΗΕ, με αξιοποίηση του ρόλου της ΕΤΕπ, του ΕΤΕ και του ΕΤΣΕ 2.0,
- την άσκηση μεγαλύτερης επιρροής από τη ζώνη του ευρώ σε παγκόσμιο επίπεδο.

1.11. Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση της έντονης ανάγκης για αύξηση των επενδυτικών δραστηριοτήτων οι οποίες θα αντικατοπτρίζονται στις τάσεις των μισθών και στην πτώση της ανεργίας. Οι επενδυτικές δραστηριότητες θα πρέπει επίσης να είναι προσανατολισμένες προς την αντιμετώπιση των ανισορροπιών που περιγράφονται στην παρούσα γνωμοδότηση, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν θεμελιώδες εμπόδιο για τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, εάν παραμείνουν και δεν αντιμετωπιστούν.

1.12. Για να εξασφαλιστεί η ζωτικής σημασίας υποστήριξη των πολιτών στην ανοικοδόμηση της ζώνης του ευρώ και η επίτευξη διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων προς τούτο, πρέπει να ενισχυθεί η κοινωνική διάσταση των μεταρρυθμίσεων και να χρησιμοποιηθούν δημοκρατικές, διαφανείς μορφές διακυβέρνησης της ζώνης του ευρώ που να αποσκοπούν στην επίτευξη οικονομικής ευημερίας και υψηλού βιοτικού επιπέδου.

2. Ιστορικό

2.1. Στο πλαίσιο της επαναλαμβανόμενης ανά τακτά διαστήματα διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον Νοέμβριο του 2016 έγγραφο για τη σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ, καθώς και σχετική ανακοίνωση (τίτλος: «Προς έναν θετικό δημοσιονομικό προσανατολισμό της ζώνης του ευρώ»). Η ΕΟΚΕ κατάρτισε τη γνωμοδότηση ECO/423 σχετικά με τα εν λόγω έγγραφα, η οποία εγκρίθηκε κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Φεβρουαρίου 2017. Εκτοτε, η ανάπτυξη της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ, καθώς και οι δραστηριότητες ορισμένων κρατών μελών, είχαν ως αποτέλεσμα σημαντικές εξελίξεις ως προς το ζήτημα αυτό. Η παρούσα πρόσθετη γνωμοδότηση επικεντρώνεται στην ανταπόκριση στις σημαντικότερες από τις εξελίξεις αυτές:

- Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ (Μάρτιος 2017)
- Εαρινές οικονομικές προβλέψεις (Μάιος 2017)
- Ανακοίνωση σχετικά με τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις για το 2017 (Μάιος 2017).

Παράλληλα, κατά την εν λόγω περίοδο δημοσιεύτηκε η Λευκή Βίβλος για το Μέλλον της Ευρώπης και το έγγραφο προβληματισμού για την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης και για το μέλλον της χρηματοδότησης της ΕΕ, θέματα τα οποία αναπτύχθηκαν περαιτέρω από τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Jean-Claude Juncker, στην ομιλία του για την Κατάσταση της Ένωσης, τον Σεπτέμβριο του 2017. Επιπλέον, παρατηρείται ορατή εξέλιξη όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας της ζώνης του ευρώ σε σχέση με τη δημοσιονομική της πτυχή. Ως εκ τούτου, στην παρούσα γνωμοδότηση λαμβάνεται υπόψη η οικονομική ανάπτυξη το 2018 και αντικατοπτρίζονται οι προτάσεις της ΕΟΚΕ για τις συστάσεις σχετικά με την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ για το 2018.

2.2. Η τρέχουσα οικονομική ανάκαμψη είναι οριακά ταχύτερη από ό, τι αναμενόταν, η ζώνη του ευρώ, ωστόσο, εξακολουθεί να χρειάζεται μεγαλύτερες επενδύσεις, οι οποίες θα μπορούσαν επίσης να ενισχυθούν από ένα μετρήσιμο δημοσιονομικό κίνητρο που θα απέτρεπε την επιδείνωση του επιπέδου του δημόσιου χρέους μακροπρόθεσμα. Οι συνέπειες της κρίσης και των πολιτικών που εφαρμόζονται εξακολουθούν να επηρεάζουν την ανεργία, τη φτώχεια και τις ανισότητες και αποτελούν επίσης αιτία οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των κρατών μελών. Συνεπώς, είναι απαραίτητο να ενισχυθούν οι προοπτικές ανάπτυξης με μεγαλύτερη στήριξη των επενδύσεων στη ζώνη του ευρώ, παράλληλα με τη θέσπιση κοινωνικής πολιτικής που περιορίζει τη φτώχεια και την ανισότητα. Σύμφωνα με τις εαρινές οικονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι επενδύσεις που συνοδεύονται από τις αντίστοιχες μισθολογικές εξελίξεις και τη συνεχή μείωση του ποσοστού ανεργίας, συμβάλλοντας έτσι στην τόνωση της εγχώριας ζήτησης, αποτελούν βασικό παράγοντα για την υποστήριξη της οικονομικής ανάκαμψης.

2.3. Επιπλέον, η ζώνη του ευρώ πρέπει να καταστεί περισσότερο συνεκτική. Η συνοχή θα μπορούσε να υποβοηθηθεί με τις εξής παραμέτρους: την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής ένωσης, με τις αναμενόμενες ευεργετικές συνέπειές της για τις επενδύσεις, η οποία θα μπορούσε να υλοποιηθεί σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες· την πρόσθετη ενίσχυση του συντονισμού της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής προσανατολισμένης στη δημοσιονομική ικανότητα της ζώνης του ευρώ και τη δημιουργία αυτόνομου προϋπολογισμού για τη ζώνη του ευρώ· την ισχυροποίηση της θεσμικής αρχιτεκτονικής για τη ζώνη του ευρώ, η οποία θα επιτρέψει καλύτερη εσωτερική και εξωτερική εκπροσώπηση καθώς και με την ενισχυμένη ευθύνη των μεμονωμένων μελών της, κάτι το οποίο απαιτεί πλέον τη θέσπιση νέων κανόνων.

2.4. Ένα από τα σενάρια της Λευκής Βίβλου με θέμα «Το μέλλον της Ευρώπης» εξετάζει το ενδεχόμενο μιας Ευρώπης πολλών ταχυτήτων, με τη ζώνη του ευρώ ως πιθανή σημαντική διαχωριστική γραμμή. Ωστόσο, σε αυτήν την περίπτωση, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το ευρώ αποτελεί το νόμισμα ολόκληρης της ΕΕ. Κατά συνέπεια, κρίνεται θεμιτή η δημιουργία κινήτρων για τις χώρες εκτός ζώνης του ευρώ ώστε να καταστήσουν την ένταξη στο ευρώ προτεραιότητα της εγχώριας πολιτικής τους.

2.5. Οι χειμερινές και οι εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επικεντρώνονται σε μια κατάσταση «υψηλής αβεβαιότητας» όσον αφορά τόσο εσωτερικούς όσο και εξωτερικούς κινδύνους για την ανάπτυξη οι οποίοι οφείλονται σε εμπορικούς, οικονομικούς και γεωπολιτικούς παράγοντες. Στις εαρινές της προβλέψεις, εξέφρασε ανησυχίες για τις εξελίξεις στις ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο (Brexit) που, ενδεχομένως, επηρεάζουν δυσμενώς τη (μέτρια) ανάκαμψη στην Ευρώπη. Η κυβέρνηση Τραμπ είναι ακόμη λιγότερο προβλέψιμη από ό, τι εμφανίστηκε αρχικά, ενώ το συνεχιζόμενο υψηλό πλεόνασμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών της Γερμανίας και της ζώνης του ευρώ αποτελούν πρόκληση ως προς αυτό. Αυτό το στοιχείο θα μπορούσε να παρακινήσει τις ΗΠΑ να λάβουν δυσμενή μέτρα εμπορικής πολιτικής, με επιζήμια αποτελέσματα για την ΕΕ και τη ζώνη του ευρώ. Το Brexit είναι επίσης δύσκολο να αποκρυπτογραφηθεί: το μακρόχρονο προοίμιο των διαπραγματεύσεων δεν εμπνέει εμπιστοσύνη ως προς το τελικό αποτέλεσμα, ενώ οι εκλογές του Ιουνίου υποδηλώνουν ότι θα υπάρξουν επιπλοκές και καθυστερήσεις στην πρόοδο των διαπραγματεύσεων.

2.6. Οι τελευταίες εαρινές οικονομικές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής καταδεικνύουν ότι η σύστασή της και η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (ECO/423), οι οποίες υποστήριζαν τον θετικό δημοσιονομικό προσανατολισμό της ζώνης του ευρώ στο σύνολό της για το 2017 -ο οποίος έχει σήμερα απορριφθεί από τη σύσταση του Συμβουλίου της 10ης Μαρτίου 2017- κινούνται προς την ορθή κατεύθυνση. Η ΕΟΚΕ διαφωνεί με την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και πιστεύει ότι οι κίνδυνοι οι οποίοι προέκυψαν έκτοτε και οι εαρινές προβλέψεις της Επιτροπής επιβεβαιώνουν την καταλληλότητα της διατήρησης ενός θετικού δημοσιονομικού προσανατολισμού όσον αφορά τη δημοσιονομική πολιτική.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η σημασία της ΟΝΕ ως βασικής προτεραιότητας για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση υπογραμμίστηκε σε σχέση με τον εορτασμό της 60ής επετείου από την υπογραφή των Συνθηκών της Ρώμης και τις επακόλουθες συζητήσεις για το μέλλον της ΕΕ. Δηλώθηκε επίσης ότι, παρά τα εναπομένοντα και μέχρι στιγμής ανεπίλυτα προβλήματα, θα ήταν λάθος να υιοθετηθεί μια υπερβολικά αμυντική στάση όσον αφορά τη ζώνη του ευρώ. Αντίθετα, θα ήταν προτιμότερο να υιοθετήσουμε μια πιο φιλόδοξη άποψη για το μέλλον της και να εργαστούμε για συγκεκριμένα μέτρα με στόχο την καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού της. Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη αυτή.

3.2. Όσον αφορά την ευημερία της οικονομίας της ΕΕ και τη δίκαιη ανακατανομή του εισοδήματος και του πλούτου που δημιουργεί, η γνωμοδότηση ECO/423 υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό ένα ισορροπημένο μείγμα οικονομικών πολιτικών να περιλαμβάνει νομισματικά, δημοσιονομικά και διαρθρωτικά μέσα και μέτρα επικεντρωμένα στην ενίσχυση της λειτουργικότητας και της αποτελεσματικότητας της χρηματοπιστωτικής αγοράς, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης ρύθμισης για την πρόληψη της ανεύθυνα επικίνδυνης συμπεριφοράς ορισμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι οι εξελίξεις που σημειώθηκαν τους τελευταίους μήνες έχουν καταστήσει, από πολλές απόψεις, το θέμα αυτό σημαντικότερο.

3.3. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως την ολοκλήρωση και την εμβάθυνση της ΟΝΕ έως το 2025. Ως προς τούτο, η παρούσα γνωμοδότηση συνάδει με τη δέσμη των λοιπών γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ για το οικονομικό μέλλον της Ευρώπης που αναφέρονται στο προοίμιο. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις ακόλουθες πτυχές:

3.3.1. ενίσχυση και περαιτέρω ενοποίηση των δημοσιονομικών, οικονομικών και διαρθρωτικών πολιτικών με στόχο τη δημιουργία ενός αποτελεσματικού μείγματος αυτών των πολιτικών, καθώς και την υλοποίηση της ισχυρής (ειδικής) γραμμής προϋπολογισμού της ζώνης του ευρώ στο πλαίσιο του προϋπολογισμού της ΕΕ. Για πρώτη φορά σε τόσο υψηλό πολιτικό επίπεδο, το έγγραφο προβληματισμού για την εμβάθυνση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης χρησιμοποιεί τον όρο «δημοσιονομική ένωση». Η «δημοσιονομική ένωση» σε ένα ομοιογενές νομισματικό και οικονομικό περιβάλλον και εντός μιας εύρυθμης εσωτερικής αγοράς θα περιλαμβάνει επίσης μια κοινή ή στενά συντονισμένη δημοσιονομική πολιτική (όσον αφορά τόσο τη φορολογία όσο και τις δαπάνες) που θα υποστηρίζει τη δίκαιη φορολογία και έναν συστηματικό και αποτελεσματικό προσανατολισμό όσον αφορά τη φοροδιαφυγή και την απάτη·

3.3.2. καθοριστικής σημασίας για τη βελτίωση του περιβάλλοντος της ζώνης του ευρώ, στο πλαίσιο της ολοκληρωμένης κατανόησης της οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ και ιδίως της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, είναι η ευθύνη των μεμονωμένων παραγόντων: η ατομική ευθύνη και οι υποχρεώσεις των κρατών μελών θα πρέπει να διατηρηθούν ή ακόμη και να ενισχυθούν σε όλους τους υφιστάμενους μηχανισμούς οικονομικής διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης μιας αντικειμενικής παρακολούθησης, εφαρμογής όλων των προληπτικών και διορθωτικών μέτρων και, τέλος, κυρώσεων, εάν χρειαστεί·

3.3.3. τα Συμβούλια Παραγωγικότητας συνιστώνται ως ικανό εργαλείο, με βάση την ενεργό συμμετοχή όλων των σχετικών κοινωνικών εταίρων, το οποίο μπορεί να διευκολύνει την εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων οι οποίες, εκτός από τη βελτίωση της οικονομικής ικανότητας των επιμέρους κρατών μελών, συμβάλλουν ουσιαστικά στην αύξηση της λειτουργικότητας και της ομοιογένειας της ενιαίας αγοράς στο σύνολο της αίροντας ορισμένα κανονιστικά εμπόδια και φραγμούς, με την επιφύλαξη των καθιερωμένων κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων·

3.3.4. ουσιαστική βελτίωση της αποτελεσματικότητας της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης με την αξιοποίηση ολόκληρου του φάσματος των συμμετεχόντων στις χρηματοπιστωτικές αγορές σύμφωνα με την ιδέα της Τραπεζικής Ένωσης και της Ένωσης Κεφαλαιαγορών: η βελτίωση της αποτελεσματικότητας της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης θα πρέπει να επικεντρώνεται κατά προτεραιότητα στις πραγματικές επενδύσεις και όχι στην αύξηση του όγκου του εικονικού χρηματοπιστωτικού τομέα·

3.3.5. για την επίτευξη μιας ισχυρής και σεβαστής ΟΝΕ —στο πλαίσιο των μεταβολών που λαμβάνουν χώρα στην παγκόσμια οικονομία— η εξωτερική της εκπροσώπηση είναι επίσης πολύ σημαντική. Είναι ζωτικής σημασίας όχι μόνο να επιτευχθεί συμφωνία των επιμέρους κρατών μελών έναντι των παγκόσμιων εταίρων τους, όπου η ΕΕ ενεργεί έχοντας ομόφωνη στάση, αλλά και ληφθούν μέτρα προκειμένου να θεσπιστεί η κατάλληλη θεσμική δομή που αντιστοιχεί σε αυτό το κοινό συμφέρον μέσα στο παγκόσμιο πλαίσιο ⁽⁴⁾·

3.3.6. επιπλέον, η δυνατότητα διεύρυνσης της τρέχουσας ζώνης του ευρώ θα έπρεπε να είχε ληφθεί υπόψη σε εύλογες περιπτώσεις: ορισμένες χώρες —ιδίως της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης— επιδεικνύουν πολύ θετικούς δείκτες οικονομικής απόδοσης και αξιολογούνται πολύ θετικά στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, φαίνεται δε ότι θα μπορούσαν να στηρίξουν τη λειτουργία της ζώνης του ευρώ και να αυξήσουν τη βαρύτητά της εντός της ΕΕ.

3.3.7. τέλος, η στήριξη των πολιτών για το νέο εγχείρημα της ΟΝΕ απαιτεί τη δημιουργία μέσων που θα διασφαλίζουν τη δημοκρατική λήψη αποφάσεων οικονομικής διακυβέρνησης και την ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς με έναν ισχυρό κοινωνικό πυλώνα.

3.4. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι κεντρικό ρόλο στη λειτουργία της ζώνης του ευρώ θα έχουν η προώθηση υψηλότερων επενδύσεων και η υλοποίηση και εφαρμογή διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που θα μπορούσαν να προωθηθούν ακόμη περισσότερο στο πλαίσιο της διαδικασίας του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο της ενιαίας αγοράς. Οι επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από την ΕΤΕπ, το ΕΤΕ ή το ΕΤΣΕ παρουσιάζουν θετικά αποτελέσματα, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαίων περιφερειακών σχεδίων. Ωστόσο, ο όγκος τους εξακολουθεί να μην επαρκεί ώστε να γεφυρωθούν τα ελλείμματα στις επενδύσεις που παρατηρούνται ειδικά σε περιόδους κρίσης. Τα μέσα αυτά θα πρέπει να συμβάλλουν στη δημιουργία ενός αρκετά ισχυρού συστήματος που θα επιτρέπει τον επιμερισμό δημόσιων και ιδιωτικών πηγών χρηματοδότησης. Η διαχείριση της ευελιξίας στο

⁽⁴⁾ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπε π.χ. ΕΕ C 177 της 18.5.2016, σ.16.

σύμφωνα Σταθερότητας και Ανάπτυξης θα πρέπει να αξιοποιηθεί ώστε να καταστεί δυνατή η χρήση του χρυσού κανόνα, σύμφωνα με τον οποίο οι επενδύσεις και οι σχετικές τρέχουσες δαπάνες υλοποιούνται κατά τρόπο ώστε να αποδίδουν καρπούς και οφέλη στο μέλλον. Η εστίαση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων θα πρέπει να μεταφερθεί σαφώς από το επίπεδο των μεμονωμένων κρατών μελών στη γενική λειτουργία της ενιαίας αγοράς.

3.4.1. Στόχος των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων θα πρέπει πρωτίστως να είναι η εξάλειψη των υφισταμένων ανισορροπιών και η δημιουργία συνθηκών που ευνοούν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, σύμφωνα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) του ΟΗΕ. Μεταξύ των ανισορροπιών αυτών συγκαταλέγονται οι αυξανόμενες διαφορές εντός της ΕΕ και στα κράτη μέλη. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να οδηγήσουν στην υιοθέτηση μέτρων που λαμβάνουν υπόψη το πανευρωπαϊκό πλαίσιο και όχι μόνο τις επιμέρους ανάγκες μεμονωμένων κρατών μελών.

3.4.2. Στο πλαίσιο της ΕΕ, οι μεταρρυθμίσεις πρέπει να προσανατολίζονται όχι μόνο στις εγχώριες πολιτικές προτεραιότητες αλλά και να εξετάζονται από την οπτική της ΕΕ στο σύνολό της: από την άποψη στρατηγικών έργων που είναι σε θέση να δημιουργήσουν ισχυρή προστιθέμενη αξία για την ΕΕ.

3.4.3. Οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις πρέπει επίσης να συνοδεύονται από την προώθηση ποιοτικών θέσεων εργασίας με έμφαση στα κατάλληλα μισθολογικά επίπεδα και τον πλήρη σεβασμό της κοινωνικής δικαιοσύνης.

3.4.4. Εξακολουθούν να απαιτούνται πολλές μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση των κανονισμών που είναι σε θέση να στηρίζουν την ανάπτυξη επιχειρήσεων και να διασφαλίζουν επαρκή προστασία για τους πολίτες. Στους τομείς για τη διενέργεια διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, κανόνες σχετικά με την έναρξη επιχείρησης, την έκδοση αδειών οικοδόμησης, τη χορήγηση πίστωσης, την καταβολή φόρων, τη διασυνοριακή εμπορία, την καταχώριση ιδιοκτησίας και την εναρμόνιση της φορολογικής πολιτικής, τομείς οι οποίοι θα συμβάλουν στην ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς και ταυτόχρονα θα περιορίσουν την εμφάνιση επιβλαβούς ανταγωνισμού στο εσωτερικό της. Το δημόσιο/πολιτικό κλίμα (δηλαδή η αποδοτικότητα και η ακεραιότητα του δημόσιου τομέα, η βεβαιότητα και η σταθερότητα καθ' όλη τη διάρκεια του έργου) διαδραματίζει επίσης σημαντικό ρόλο. Ακόμη και στο πλαίσιο της δημόσιας αποδοχής αυτών των μεταρρυθμίσεων, πρέπει να σημειωθεί πόσο περίπλοκη είναι η διαδικασία για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων αυτών, καθώς και ότι το μακροοικονομικό τους αποτέλεσμα εξαρτάται από τη λειτουργία πολλών περίπλοκων διαδικασιών σε μικροοικονομικό επίπεδο. Η επεξήγηση των επιπτώσεων αυτών αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την εξασφάλιση δημόσιας υποστήριξης για τις εν λόγω μεταρρυθμίσεις. Η στήριξη αυτή απαιτεί τα όργανα που θα δημιουργηθούν για να βοηθήσουν τη ζώνη του ευρώ να λειτουργήσει στο μέλλον να αποφασιστούν με νόμιμο και δημοκρατικό τρόπο, που θα επιτυγχάνει τη σωστή ισορροπία μεταξύ του οικονομικού και κοινωνικού πυλώνα.

3.4.5. Υπάρχει περιθώριο ενίσχυσης της σχέσης μεταξύ της ανάγκης διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, του πολυετούς πλαισίου εφαρμογής των ΕΔΕΤ (ή γενικότερα του προϋπολογισμού της ΕΕ) και μιας πιο ανεπτυγμένης και αποτελεσματικής ζώνης του ευρώ. Η ενίσχυση της σχέσης μεταξύ των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και του προϋπολογισμού της ΕΕ, που αποσκοπεί στην προώθηση της σύγκλισης σε μεσοπρόθεσμο έως μακροπρόθεσμο επίπεδο, συνδέεται στενά με τον αναμενόμενο περιορισμό της πολιτικής ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ, ενώ μια σφιχτή νομισματική πολιτική θα δημιουργήσει περισσότερο χώρο για τη χρήση δημοσιονομικών ροών.

3.5. Ταυτόχρονα, χρειάζεται να καταβληθούν ανανεωμένες προσπάθειες για ανοδική σύγκλιση των βιοτικών και κοινωνικών προτύπων και των μισθών εντός και μεταξύ των κρατών μελών ως ελάχιστη προϋπόθεση για την αύξηση της εμπιστοσύνης στην ΕΕ και τη διασφάλιση του μέλλοντος της Ευρώπης. Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων θα πρέπει να στηρίζει τη σύγκλιση.

3.5.1. Αυτό το πλαίσιο υποδηλώνει ότι χρειαζόμαστε πολιτικές που θα ενισχύσουν την εγχώρια ζήτηση στην ΕΕ και στη ζώνη του ευρώ εν γένει, καθώς και σε χώρες με ιδιαίτερα υψηλά ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών/εμπορικών συναλλαγών, προκειμένου να αποκατασταθεί η ισορροπία εντός της ζώνης του ευρώ, αλλά και με τον υπόλοιπο κόσμο.

3.5.2. Τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν πρέπει να στηρίζουν τις στρατηγικές ανταγωνιστικότητάς τους στην υπόθεση ότι τα μισθολογικά επίπεδα θα παραμείνουν χαμηλά. Ένα αποτελεσματικό μείγμα οικονομικών πολιτικών πρέπει να οδηγεί στην αναζωογόνηση της επενδυτικής δραστηριότητας στις υποδομές, ενώ η αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση, την έρευνα, την κατάρτιση και τις δεξιότητες πρέπει να αντικατοπτρίζεται στην αύξηση της παραγωγικότητας και στην ισχυρότερη μισθολογική και εισοδηματική ανάπτυξη, ανακλώντας ταυτόχρονα την πρόοδο του κύκλου ζωής, της επαγγελματικής ανέλιξης και των μεταβολών στο κόστος διαβίωσης. Παρ' όλα αυτά, η ΕΟΚΕ σέβεται τις διαφορετικές συνθήκες που επικρατούν στα επιμέρους κράτη μέλη και την πρωταρχική τους ευθύνη για την αντιμετώπιση του ζητήματος μέσω σύγχρονων μεθόδων συλλογικής διαπραγμάτευσης.

3.5.3. Η κατάσταση στην αγορά εργασίας σε πολλές χώρες της ζώνης του ευρώ καταδεικνύει ότι οι εκκρεμείς διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στον συγκεκριμένο τομέα πρέπει να επικεντρωθούν στη μείωση του υψηλού ποσοστού της προσωρινής, της ακούσιας μερικής και της χαμηλόμισθης απασχόλησης και στην προώθηση ποιοτικών θέσεων εργασίας με ένα εργατικό δυναμικό που διαθέτει υψηλότερο επίπεδο κατάρτισης και δεξιοτήτων. Ένας υγιής κοινωνικός διάλογος και οι συλλογικές διαπραγματεύσεις που βασίζονται στην αυτονομία των κοινωνικών εταίρων πρέπει να αποτελούν τη βάση για ένα νέο είδος εργατικής μεταρρύθμισης. Έτσι δε θα βελτιωθεί απλώς η κοινωνική δικαιοσύνη, αλλά και θα ενισχυθεί η παραγωγικότητα της οικονομίας.

3.6. Ειδικότερα, τα μέτρα που έχουν σχέση με τη διενέργεια διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και τον αυστηρότερο συντονισμό της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής μπορούν να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ισχύοντος συστήματος κανόνων, ενώ μπορούν να ενισχυθούν περαιτέρω από το επόμενο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο μετά το 2020. Από την άλλη πλευρά, η περαιτέρω εδραίωση της ζώνης του ευρώ με κοινή πολιτική προϋπολογισμού ή με ισχυρότερη παρουσία της ζώνης του ευρώ στην παγκόσμια σκηνή, απαιτεί τη δημιουργία εντελώς νέων κανόνων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Για τους λόγους που αναφέρονται στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο να ενσωματώσουν μια κατάλληλη θετική δημοσιονομική στάση στις συστάσεις για την οικονομική πολιτική της ζώνης του ευρώ για το 2018. Η πρόταση αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική από την άποψη της ανάγκης επαρκούς και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και της διασφάλισης κατάλληλου μείγματος οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, ο επεκτατικός χαρακτήρας του οποίου δεν μπορεί να παρατείνεται επ' αόριστον.

4.2. Θεωρούμε ότι κατά την υλοποίηση του Επενδυτικού Σχεδίου για την Ευρώπη, το οποίο επικροτείται, θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα σε έργα που σέβονται τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης και λαμβάνουν υπόψη την κοινωνική και περιβαλλοντική ευθύνη.

4.3. Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι οι τελευταίες εξελίξεις του προτύπου οικονομικής πολιτικής της ΕΕ τους τελευταίους μήνες καταδεικνύουν σαφώς ότι αυξάνεται η πολιτική στήριξη της προσέγγισης που οδηγεί σε δημοσιονομική ένωση με βάση την πλατφόρμα της ζώνης του ευρώ. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ συνιστά πολύ προσεκτική παρακολούθησή της, είναι δε πλήρως προετοιμασμένη να ενταχθεί στη διαδικασία ενίσχυσης της δημοσιονομικής έμφασης ως προϋπόθεσης για ένα πιο ομοιογενές περιβάλλον στη ζώνη του ευρώ. Είναι επίσης σημαντική η παρακολούθηση του τρόπου με τον οποίο η εξέλιξη αυτή αντικατοπτρίζεται σε πιθανές αλλαγές στις θεσμικές δομές και τα θεσμικά καθεστώτα.

4.4. Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να πιστεύει ότι, σε μια εποχή κατά την οποία η εμφάνιση της ΟΝΕ αποτελεί και πάλι κορυφαία προτεραιότητα, είναι πολύ σημαντικό να μην υποτιμώνται οι διαδικασίες που συνδέονται με την αποτελεσματικότερη και καλύτερη λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Μια αποτελεσματική και εύρυθμη ενιαία αγορά αποτελεί βασική προϋπόθεση ώστε να μπορέσουμε ακόμη και να σκεφτούμε το ενδεχόμενο εμφάνισης της ΟΝΕ. Η ΟΝΕ μπορεί να εκπληρώσει τις προσδοκίες όσον αφορά τα οφέλη της μόνον εάν συνεχιστεί το μελλοντικό άνοιγμα και η ελευθέρωση της ενιαίας αγοράς, ενισχυθεί η ομοιογένειά της και εξαλειφθούν τα ορατά και κρυφά εθνικά προστατευτικά εμπόδια.

4.5. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη γνώμη ότι το περιβάλλον εμφάνισης της ΟΝΕ πρέπει επίσης να συμβαδίζει με τη διαδικασία χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης. Τα κυριότερα σημεία της χρηματοπιστωτικής ένωσης αντιπροσωπεύονται από την Τραπεζική Ένωση και την Ένωση Κεφαλαιαγορών. Η Τραπεζική Ένωση αφορά πρωτίστως τη σταθερή και προβλέψιμη συμπεριφορά του τραπεζικού τομέα. Πρέπει επίσης να συνοδεύεται από επαρκείς οικονομικούς πόρους για την αντιμετώπιση πιθανών ανεπαρκειών του τραπεζικού τομέα. Η Ένωση Κεφαλαιαγορών, από την άλλη πλευρά, νοείται ως διεύρυνση των δυνατοτήτων κατανομής των χρηματοοικονομικών πηγών και εξακολουθεί να βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο της ανάπτυξής της. Η βελτίωση της λειτουργίας της χρηματοπιστωτικής διαμεσολάβησης, από την πλευρά της, θα πρέπει να καταστεί περισσότερο εμφανής στον τομέα της πραγματικής επενδυτικής δραστηριότητας.

4.6. Το μέλλον της ΕΕ εξαρτάται επίσης από την ενίσχυση της ολοκλήρωσής της και την παγίωση του ρόλου της στην παγκόσμια σκηνή. Αυτή είναι μία από τις λίγες βασικές προτεραιότητες, ιδίως στην τρέχουσα συγκυρία, και αποτελεί ζήτημα κοινού συμφέροντος για όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Προς τούτο, είναι ίσως σκόπιμη η ενίσχυση της κοινής εκπροσώπησης της ΕΕ στη διεθνή σκηνή και, σε αυτό το επίπεδο, η προώθηση και ο σεβασμός των κοινών αξιών, αρχών και πολιτικών, όπως η πολιτική και οικονομική ελευθερία, η ισότητα και η κοινωνική δικαιοσύνη, η αξία των ελεύθερων επιχειρήσεων στο εμπόριο και τις επενδύσεις, η δημιουργία συνθηκών δικαίου και ανοικτού ανταγωνιστικού περιβάλλοντος και η εξάλειψη των παράνομων και εγκληματικών πρακτικών στις επιχειρήσεις, όπως η κατάχρηση των φορολογικών συστημάτων ή των διαδικασιών για την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων. Επιπλέον, απολύτως απαραίτητος είναι ο σεβασμός των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων και των στοιχειωδών απαιτήσεων για τα περιβαλλοντικά πρότυπα.

Βρυξέλλες, 19 Οκτωβρίου 2017.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Γιώργος ΝΤΑΣΗΣ

